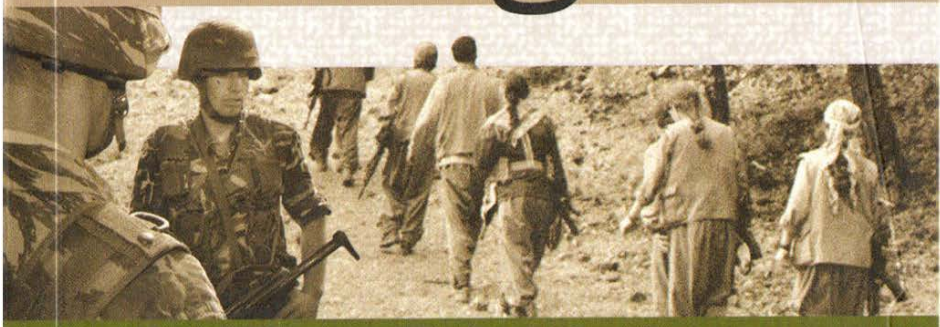
Mehmet
Eroğlu

FAY KIRIĞI - 3

Rojin

muksa

iletişim

MEHMET EROĞLU • **Rojin**

İletişim Yayınları 1912 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 278
ISBN-13: 978-975-05-1248-3
© 2013 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2013, İstanbul

EDİTÖR Levent Cantek
KAPAK Suat Aysu
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Tansel Tüzel
BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MEHMET EROĞLU

Rojin

FAY KIRIĞI ÜÇLEMESİ 3

iletişim

MEHMET EROĞLU 1948'de İzmir'de doğdu. 1971 yılında ODTÜ'den mezun oldu. Aynı dönemde, 12 Mart darbesi ardından kurulan sıkıyönetim mahkemesince sekiz yıl hapse mahkûm edildi. 1974 yılındaki genel aftan sonra yazmaya başladı. İlk romanı *Issızlığın Ortası*, 1979 Milliyet Roman Ödülü'nü kazanmasına karşın 12 Eylül sıkıyönetim döneminde solcu ve antimilitarist unsurlar taşıdığı gerekçesiyle yayımlanamadı. Romanlan ancak 1984 yılından itibaren basılabildi. Milliyet Roman Ödülü'nün ardından Madaralı Roman Ödülü ve Orhan Kemal Roman Armağanı'nı da kazanan *Issızlığın Ortası* ve *Geç Kalmış Ölü*'yü sırasıyla, *Yarım Kalan Yürüyüş* (1986), *Adını Unutan Adam* (1989), *Yürek Sürgünü* (1994) adlı romanlar izledi. Mehmet Eroğlu 1994-2000 yılları arasında senaryo yazımı ve müzik çalışmalan nedeniyle romana ara verdi. Bu dönemin ardından *Yüz: 1981* (2000), *Zamanın Manzarası* (2002), *Kusma Kulübü* (2004), *Düş Kırgınları* (2005), *Belleğin Kış Uykusu* (2006) yayımlandı. Fay Kırığı Üçlemesi'nin ilk kitabı *Mehmet* 2009, ikinci kitap *Emine*'yse 2011 yılında yayımlandı. Eroğlu'nun ayrıca öğrencileri tarafından kitaplarından seçilmiş *Edebi Aforizmalar* adlı bir kitabı daha vardır. Fay Kırığı Üçlemesi'nin son kitabı olan *Rojin*, 2013 yılında İletişim Yayınlan tarafından yayımlanmıştır.

Mehmet Eroğlu'nun senaryo çalışmalan, televizyon için yazdığı dizilerin (*Sızı*, *Issızlığın Ortası*, *Tutku*) yanı sıra, 1996 yılında İstanbul Film Festivali'nde En İyi Türk Filmi ve Uluslararası Sinema Yazarlan ve Eleştirmenleri –Fipresci– ödüllerini kazanan *80. Adım* ve 1997 Antalya Altın Portakal Jüri Özel Ödülü'yle, 1997 Adana Altın Koza En İyi 3. Film Ödülü'nü kazanan *Solgun Bir Sarı Gül* gibi, sinema filmi senaryolarını da içermektedir.

Birinci Bölüm

- 1 -

Havada bir yerde, Temmuz, 1993

"Çok basit: Ölmek ya da öldürmek! Savaş dedikleri budur işte... Önünüzdeki sekiz ay boyunca yapacağınız bu iş ne sanıldığı gibi heyecanlıdır ne de korkutucu. Aksine, tekdüze ve sıkıcıdır. Neden mi? Çünkü hep aynı şey olur: Ölür ya da öldürürsünüz..."

Değişmiş; saf su gibi, tadı yok: Ne kavuşmanın doygunluğu, ne aylarca göğsüne batan o dikensi ayrılık özleminin yatışması, ne de yeniden kollarının arasına aldığı tanıdık bedenin uyandırdığı bildik hazlar... Garipti! Mehmet, Yüzbaşı'nın saatlerdir kulaklarında yankılanan sözlerini bastırarak, aylar sonra sevdiği kadına sarıldığında ilk izlenimi –bir tür eksiklik duygusu yaratan– bu tat yitimi olmuştu. Daha sonra, akşamüstü, tatlı imbatın temmuz sıcağını kapı dışarı ettiği bir odada nihayet yalnız kaldıklarında kollarının arasına aldığı kadının dudaklarını, boynunu ve tabii ki varlığının en lezzetli parçasını, göğüslerini öptüğünde de aynı yadırgatıcı duyguyla ürpermişti ama duyduğu yönsüz şaşkınlık üç aylık kadınsızlığın tutuşturduğu o sa-

bırsız coşkuyu aşamadığından, bu garip yabancılamanın üzerinde pek durmamıştı. Oysa kutsal bir merasimin parçasıymış gibi adeta tapınarak soyduğu kadının değiştiğine ilişkin başka belirtiler de vardı. Açık, apaçık işaretler hem de: Ne zaman sevişmek için üzerine eğilse Aslı'nın onu her seferinde yeniden fethetmiş olan o yoğun güzelliği, baskın niteliğini, parıltılı şeffaflığını yitirmişti. Çıplaklığında ne arsız kışkırtıcılığın, ne de ona özgü gizemli günahkârlığın izleri vardı. Bakışlarında, hatlarının yuvarlaklığını ele veren karnında, erkekliğini karşılamaya hazırlanan aralanmış bacaklarında hiçbir şey yoktu: beş yıldır koşulsuz sunduğu bedeni anısız, ıssız bir sokak gibi bomboştu. Daha başında, hemen ilk anda fark etmesi gerekirdi ama Eğirdir'deki koğuşta aylar boyunca, her gece eklediği küçük fırça darbeleriyle biçimlendirip sonunda canlı bir yüze dönüştürdüğü o büyük portre –sanatçının kendi eseri karşısında kapıldığı narsizm yüzünden mi– gözlerini kamaştırmış, yaratıcısını aptallaştırmıştı. Anlamsız sorular, bir türlü meraka dönüşmeyen eğreti ve atıl şaşkınlığı, en geç on gün sonra bir parçası olacağı savaşın kaygısı, Yüzbaşı'nın kulaklarında yankılanan o vurgulu, teatral sesi: Hepsini ıslak, ipeksi bir döl yatağında yitirmişti. İçine sıkıştığı dar ve esnek dünya kaygan bir düşüşten ibaretti. Birkaç dakika sonra –onsuz– yokuşun sonuna yuvarlandığında uzun perhizin ardından tekrar kavuştuğu o keskin hazzı kendi başına sindirmek için Aslı'nın üstünden yana devrilirken utanç yüklü bir suçlulukla ürperiyordu: Bellek yitiminin nedeni ben miyim, âşık olduğum kadına ait anılarımı askerliğin saldırısından koruyamamış olabilir miyim? Bir erkek, her gece –yüzlerce yoldaşından gizleyerek– yüzünün hatlarını, bedeninin kışkırtıcı kıvrımlarını bir ressamın sabrıyla tek tek yeniden çizdiği, uyumadan önce mutlaka aşkını itiraf etmenin yeni bir yolunu bulduğu kadını unutmuş olabilir mi? Cevabı vermek için beklemesi gerekmemişti: Tabii ki hayır! Öyleyse iki beden arasındaki adı bir türlü konamayan sorun neydi?

Mehmet sormaya... Hayır, sormayacaktı. Aptalca, anlamadığı bir nedenden dolayı özür dilemeye hazırlanırken aldığı hazzın tek taraflılığını saklamaya çalışarak bakışlarını başyapıtına çe-

virdiğinde içi minnetle doluydu: Yarattığı, –sevişmeleri boyunca yaslı sessizliğini inatla koruyan, ne onu alan erkeğin aşk sözcüklerine karşılık veren, ne de eşlik eden– portre, sonunda konuşmaya karar vermişti. Yas sona mı eriyordu?

"Bu bir vedalaşma. Bir daha görüşmeyeceğiz..."

İki kısa cümle! Evet, topu topu altı sözcük! Belki başka şeyler de söylemişti. Mehmet'in anlamasına, durumu kavramasına bu kadarı yetmişti: sona eren Aslı'nın yası değil, ressamının hayatı, yaratıcılığıydı.

Boyadığından, ruh verdiğinden başkası olmayı seçen kadının sözlerinin gerisini dinlememişti Mehmet: Belki üç ay boyunca beyninin bir yerinde savaş korkusunun ikizi gibi büyüyen sinsi kuşkuyla bu haberi bekliyor olduğundan, belki de sevişirken bile inatçılığını koruyabilen bir kadını kararından vazgeçirmenin yararsızlığını kavradığından. Cevap hangi nedenin ardında olursa olsun, sonuç değişmeyecekti. Yaptığı resmin başkalaşması tamamlanmıştı. Tadının ve güzelliğinin ardından şimdi sesi de değişmiş, her zamanki parlak tınısını, melodik esintisini, en çok da karşısındakini ele geçiren o taze canlılığını yitirmişti. Boğuk, ıslak bir hırıltıydı Mehmet'in kulaklarını dolduran. Ağlıyor muydu? Belki! Emin değildi; ama seçme hakkı olsa, ağla derdi ona. Aynı sesi, –aslında bu detone olmuş, gizemini yitirmiş bir fısıltıydı artık– neden sonra tekrar duymuştu, beceriksizce bağışlanma dilerken:

"Beni anlamalısın. Seni bekleyemezdim. Ailem..." Beklemek! "Bir şeyler söylesene!"

Mehmet bir şey söylememiş, İzmir'de çırılçıplak uzandıkları yataktan dört yüz kilometre ötede, gölü gören bir düzlükte, gözlerinin içine bakarak konuşan Yüzbaşı'ya cevap veriyormuş gibi mırıldanmakla yetinmişti:

"Öleceğim."

Aslında durum dramatik değil, saçma ve anlamsızdı: Daha onu Doğu'daki sarp, yüksek dağlarda bekleyen savaşa katılmadan ülkenin en batısında, hem de deniz seviyesindeki bir yatakta pusuya düşürüldüğünün, öldürücü bir yara aldığının farkındaydı Mehmet. Kanı akıyordu, yine de gülümsemeyi başar-

mıştı. "Nerede duracağıma karar vermeden öleceğim..." Yüzbaşı boşuna uyarmıştı. Diline dökülen mırıltılar bu kez yeni, daha da aptalca bir düşünceyle kesilmişti: "Aşk, kendini küçültmekten, hor görülmekten korkmamaktır..." Hayır, aşk izin verse de ağlamayacaktı. Kulakları Yüzbaşı'nın –ona Harbiye'de öğretildiği gibi, sert ve gür bir sesle– söyledikleriyle uğuldarken, kendini karşısındakine yasaklayan gözlerini kuşanan Aslı'ya bakmamaya çalışarak –bacağı kırık bir köpek gibi acıyla seke seke– zorlukla giyinmişti. Dışarıya çıkar çıkmaz kapının önüne yığılacak, çok geçmeden, muhtemelen güneş batmadan önce ölecekti ama kafasında hâlâ aptalca sorular uçuşuyordu: Acaba Yüzbaşı hiç âşık olmuş muydu? Olmuşsa, sevgilisi onu terk etmiş miydi? Hayır, –yüzünde Gabar'da yanında öldüğü söylenen beş askerinin acısını ve suçluluğunu taşıyan– bu adam sadece uzmanı olduğu konuda, savaş hakkında konuşmuştu.

"Ölmek ya da öldürmek! Savaş dedikleri budur... Ve bu iş ne sanıldığı gibi heyecanlıdır ne de korkutucu. Aksine, tekdüze ve sıkıcıdır. Neden mi? Çünkü hep aynı şey olur: Ölür ya da öldürürsünüz. Öğrenmesi zor, karmaşık da değildir; topu topu iki tarafı vardır: Ölen ve öldüren! Ancak..."

Yüzbaşı konuşmasının burasında söyleyeceklerinin önemini belirtmek istercesine bir süre bekledikten sonra devam etmişti: "Savaş, kararlı bir düşünceye dönüştürülmeden yapılamaz! Birazdan kendi ellerinizle belirleyeceğiniz görev yerlerinize gittiğinizde sizlerden beklenilen tek şey var arkadaşlar: hangi tarafta duracağınıza karar vermek. Tekrarlıyorum: hangi tarafta olacağınıza karar vermek. Ölecek misiniz, öldürecek misiniz? Ölen mi olacaksınız, öldüren mi? Hepsi bu..."

Yüzbaşı, kuradan önceki o son içtimada, Doğu'da, kimsenin görmediği, bilmediği dağlarda sürüp gitmekte olan uzak savaşı böyle açıklamıştı. İnsanın içindeki o gizli kuytuda uyuklayan dehşet duygusunu canlandıran sözlerinin üstünden kaç gün geçmişti? On? On beş? Mehmet, Eğirdir'deki o son günün sabahında, Aslı'nın ertesi gün onu terk edeceğinden habersiz, bir an önce İzmir'e doğru yola çıkmayı düşünürken belki bir daha hiç görmeyeceği –ama sık sık hatırlayacağı– adamı son kez din-

liyordu. Aceleciliği yersiz ve aptalcaydı: Daha önünde savaşla koyun koyuna geçireceği sekiz ayın sahneleneceği yerin belirleneceği kura çekimi vardı. Bakışlarını Yüzbaşı'nın korkutucu, aynı anda herkese birden bakabilen gözlerinden kaçırmıştı. Olağan bir yaz günüydü: hava sıcak ve açıktı. Yüzbaşı'ya kulak vereceğine yerdeki temmuza kadar dayanmış çimlerin en geç on gün içinde sararıp yok olacağını, önündeki yeşil sahanın tozlu bir alana dönüşeceğini düşünmüştü...

"Asteğmen!"

Mehmet, uçağın tekerlekleri yerden kesildiğinden beri sığındığı uykusundan sıyrılmaya çalıştı. Yüzbaşı! Seslenen o muydu? Eğirdir'de geçirdiği bahar boyunca bilincini –duvara yayılan nem gibi– sonunda ele geçiren o kemirici savaş tedirginliğini yatıştıracak yerde hâlâ Aslı'yı düşündüğünü fark etmiş olmalıydı. Hafifçe gülümsedi. Umursamazlığının anlaşılır bir nedeni vardı: Hangi tarafta duracağına o değil, Aslı karar vermişti. Ama bunu Yüzbaşı'ya söyleyemezdi.

"Asteğmen!"

Mehmet, çağrı tekrarlanınca gözlerini araladı. Birisi ona ilk kez bundan sonra adının bir parçası olacak o garip sözcükle hitap ediyor, 'asteğmen' diyordu. Doğruldu. Sesin sahibi koridorun öteki tarafında oturan kısa saçlı, neşeli bakışlı birisiydi. Burnunun iki yanından çenesine doğru kavislenerek inen derin çizgiler ağzını büyük bir parantezin içine almış gibiydi. Yüzünün, sesinden daha neşeli görünmesinin nedeni bu olmalıydı. Adam, sanki ezberletmek ister gibi üçüncü kez aynı sözcüğü tekrarladı:

"Asteğmensin, değil mi?"

Mehmet, "Evet," deyip koltuğunu dikleştirdi.

Şaşırmalı mı yoksa meraklanmalı mıydı, kararsızdı.

Adam, "Yüzbaşı Altay," diye devam etti. Elini, yumruk yapıp zafer işareti gibi iki kez salladıktan sonra uzattı. "Artık ıskalamıyorum!"

Mehmet düşünmeden, emir almış gibi adamın elini sıktı. Bir tane daha! Havada da bile yüzbaşılardan kaçış yoktu. Hiç olmazsa karşısındaki neşeliydi. Yine de sıkıntıyla iç geçirdi, sonra o yadırgatıcı sözcüğü buldu.

"Mehmet Esen komutanım."

"Biliyor musun? Taze asteğmeni görür görmez anlıyorum..." Sivil giyimli yüzbaşı koridora doğru eğilmiş, söyleyeceklerine kulak vereceğinden emin bir tavırla sözlerini sürdürüyordu: "Hepinizin suratında bıçak görmüş kurbanlık koyun bakışı var..." Adam, kahkaha atmaya daha 'koyun' derken başlamıştı. Kabalığı şaşılacak kadar içtendi. "Birliğine katılmaya mı gidiyorsun?"

Mehmet, "Evet, komutanım," dedi sesini yükselterek.

"Siktir et komutanı asteğmen, ben havacıyım... Jandarma mısın?"

"Piyade komando..." Tam 'komutanım' diyecekken sözcüğü yuttu. "Yüzbaşım."

Adam suratını ekşitmişti. Ya piyadelerden hoşlanmıyordu ya da her iddiayı seven gibi yanılmak neşesini kaçırmıştı.

"Hakkâri Dağ Komando Tugayı öyleyse?" Mehmet başını salladı. "Nerelisin? İddiaya girerim İstanbullu değilsindir."

Daldan dala sıçrıyor ve kendisinin icat ettiği bu garip oyunu oynamaktan çok hoşnut görünüyordu.

"İzmirliyim yüzbaşım."

"Neresinden?"

"Karşıyaka, yüzbaşım."

"Bak sen! Ben de Foçalıyım. Hemşehri sayılırız." Adam çevik bir hareketle doğrulup pencere kenarındaki boş koltuğa geçti ve kalktığı yere art arda üç kez vurdu. Neşesi gezgindi: Gözlerinden eline sıçramıştı. "Böyle gel bakalım hemşerim."

Mehmet kısa süren kararsızlığının ardından doğrulup adamın boşalttığı koltuğa oturdu.

"Sağ olun yüzbaşım..."

"Şu yüzbaşım demeyi de kessen! Doğru dürüst konuşamaz mısın sen? Söyle bakalım, hangi taburu çektin?"

"Şemdinli."

"Demek 3. Tabur. Desene en kötüsünü bulmuşsun. Bana sorarsan en iyisi 4. Tabur'dur derim. Gerçi yazları Van'dan Hakkâri'ye inerler, personel arazide geçici üslerde kalır ama ne de olsa tabur merkezi kışın uçakla ulaşılan bir yerde. Eee, ne der-

ler? Van, Doğu'nun Parisi'dir." Yüzbaşı neşesini kahkahasıyla tazeleyerek konuşmasını istekle sürdürdü. "2. Tabur Hakkâri'de, 1. Tabur da Yüksekova'da; neresinden bakarsan bak, senin Şemdinli bunların yanında köy sayılır... Hem, Hakkâri'ye gidecek olsaydın seni helikopterle götürürdüm."

Mehmet ihtiyatlı bir sesle, "Bugün uçağı bekleyen konvoy varmış," dedi.

Dışarıda, uçağın kanatlarının altında açık, berrak bir gökyüzü uzanıyor, uzakta, aşağılarda bir yerde kahverengi toprak bu görüntüye sürülmüş bir lekeyi andırıyordu. Uçak sol kanadının üstüne yatmıştı; dönüyor olmalıydı. Şemdinli öteki tarafta kalmıştı. Anlaşılan arada bir karşılaştığı talihi de Aslı gibi temelli terk etmeye karar vermişti onu. Yüzbaşı'nın sesi bir kez daha düşüncelerini böldü:

"Konvoyla ha! Neresinden baksan tehdit altında altı, yedi saat yolculuk demek bu. Biliyorsun, ateşkes sona erdi."[1]

"Tehdit altında!" Asteğmen'den sonra iki yeni sözcük daha! Yeni yüzbaşı eskisini aratmıyor, askeri sözcük dağarcığını değil, kaygısını genişletiyordu. Demek aylardır devam ettiği söylenilen ateşkesin bittiği doğruydu. Mehmet oturuşunu dikleştirdi. Yüzbaşıysa elini yukarıya kaldırmıştı. Hostesi mi çağıracaktı? Başının üstündeki düğmeye basarken yeniden söylenmeye başlamıştı.

"Bu sigara yasağına da başlayacağım. Yahu, adam savaşa gidiyor, belki de ölecek. Siz sağlığına zararlı diye sigara içmesine izin vermiyorsunuz." Yüzbaşı çabuk sönen öfkesinin ardından ara vermeden tekrar gülünce Mehmet şaşkınlıkla durakladı. Hazırlıksız yakalanmıştı. Ona eşlik mi etmeliydi? Kısa kararsızlığının ardından yüzündeki o kurbanlık koyun ifadesini değiştireceğini düşünerek gülümsemeye karar verdi. Ama geç kalmıştı, Yüzbaşı yeniden konuşmaya başlamıştı bile. "Sigara içiyor musun?"

"Evet..." Mehmet, 'evet'ten sonraki sözcüğü tekrar yuttu. Üç

1 Varlığı resmi olarak doğrulanmayan ve 92-93 kışı boyunca süren ateşkes, daha sonra PKK'lıların 23 Mayıs 1993 tarihinde Bitlis'te yol kesip, 33 er, 2 öğretmen ve 2 sivili öldürmesiyle sona ermişti.

aydan sonra komutanım demeden cevap vermek garipti, "İçiyorum."

"Ya içki? Bir kadeh atmaya ne dersin?" Yüzbaşı cevap vermesini beklemeden ayağının dibindeki çantadan yarısı boşalmış bir şişe çıkardı. "Tesadüfe de bakın, kim geliyor?" Yaklaşan hostesti. Kadın yanlarına gelince Yüzbaşı şişeyi ona da göstererek konuştu. "Bize iki bardak verir misin güzelim. Buzla dolu olursa seviniriz." Hostes bir an karşı koyacakmış gibi durdu, sonra vazgeçip geri döndü. Yüzündeki ifade değişmemişti. Böyle durumlara alışık olmalıydı. Kadın birkaç adım uzaklaşınca Yüzbaşı başıyla işaret ederek fısıldadı: "Arzum Onan[2] değil ama yine de fena sayılmaz. Yerinde olsam iyice bakardım. Çünkü uzun süre kalçalarını seyretmek isteyeceğin bir kadınla karşılaşmayacaksın." İçten, söylediklerine inanarak sözlerinin arasına küçük, kesik kahkahalar sıkıştırıyordu. "Belki etek giyen de görmezsin."

Mehmet emre itaat ederek uzaklaşan hostesin arkasından baktı. Yüzbaşı haklıydı, kadının yuvarlak, iri olmayan kalçaları fena değildi. Merakla irkildi. Acaba Aslı'dan başka bir kadını arzulayabilecek miydi? Ne budalaydı. Neredeyse beş yıl olacaktı: Bu süre boyunca sadece onu sevmek için yaşadığını sanmıştı. Hostes perdenin arkasında kaybolunca Yüzbaşı'ya döndü. Deminden beri aklını kurcalayan soruyu soracaksa ondan evvel davranmalıydı.

"Pilot musunuz yüzbaşım?"

"Başyurt Garnizonu'nda mukim, Hava Kuvvetleri İrtibat Subayı; görevim bu." Yüzbaşı biraz bekledikten sonra devam etti. "Sizinkiler operasyonlarda destek için Hava Kuvvetleri'nden uçak istediklerinde bana gelirler anlayacağın." Sonra o sormuş gibi başını salladı. "Hayır, asteğmen, böyle dağlık bir bölgede uçaklar bir boka yaramaz. Uçaklar da yaramaz, senin gibi komandolar da. Ne tank, ne top, ne de asker; burada savaşı kazanmak için..." Sır verecekmiş gibi sesini alçattı: "Helikopter lazım! Ama helikopter dediysem eldeki külüstür UH-1'lerden değil. Adam gibi, gece görüşü olan, şöyle 3000 metrede yük taşı-

2 93 yılında Avrupa Güzeli seçilen Türkiye güzeli.

yıp, uçabilen helikopterlerden. Bizim UH-1'ler, havalar ısınmaya görsün, kanatları ıslanmış sivrisinekler gibi irtifa kaybeder."

Mehmet geri çekildi. Yanındaki adam konuştukça içindeki o boşluk duygusu büyüyordu. Yutkundu. UH-1 hakkında olmasa da bir şeyler söylemeliydi.

"Demek durum böyle?"

"Sivilde işin neydi? Mühendis olmadığına iddiaya girerim."

Yüzbaşı yine o garip, asla yanılmayacağı oyununa geri dönmüştü. Olasılıklar arasından doğru olanı tahmin etmek yerine, yanlış olanlar arasından birisini seçiyordu.

Mehmet, gerçeği itiraf etmeyi, 'Aslı'yla aynı şehirde kalmak için eften püften işlerde çalıştım' demeyi düşündü. Sonra vazgeçti. Artık Aslı'yla ilgili hiçbir şeyi düşünmemeliydi.

"Ekonomi mezunuyum," demekle yetindi.

"Yani bir boktan anlamıyorsun, mutabık mıyız?" Mehmet ne diyeceğini kestiremediğinden cevap vermedi. "Eğer ekonomistler ekonomi bilselerdi, bu halde mi olurduk?" Adamın sesi ilk kez ciddileşmişti. "Halimize bak. Onca kalantor dururken kerhaneciler vergi rekortmeni oluyor. Yanlış anlama, Manukyan Hanımefendi'ye bir şey dediğim yok. Aksine aferin, namuslu bir mama, dürüst bir vatandaşmış. Ama sence bir genelev müstecirinin vergi rekortmeni olması ne anlama geliyor?" Mehmet sustu. Nasılsa cevabı o verecekti "Şu ikisinden biri demek: Ya millet işi gücü bırakmış habire, durmadan karı beceriyor ya da zenginlerimiz paracıklarını gömüp, kıçlarının üstüne kuluçkaya yatmayı yeğliyor. Mutabık mıyız?"

Mehmet bu kez, "Mutabıkız," dedi.

"Peki, durum böyleyken biz burada ne yapıyoruz? Yani sen ne yapmaya gidiyorsun Allahın Şemdinli'sine?" Mehmet, adamın birdenbire ortaya çıkan ve giderek büyüyen öfkesinin keskinliğiyle irkildi. Ne cevap verecekti? Ona bakınca boşuna telaşlandığını fark etti. Yüzbaşının bakışları kendine dönüktü; cevap bekler gibi bakmıyordu. "Sen, zenginler vergi kaçırsın, genelev patroniçesi rekor kırsın, daha önce iki kez postaladığımız Süleyman Efendi cumhurbaşkanlığının keyfini çıkarabilsin diye ülkeyi tek parça halinde tutmak için savaşmaya gidiyorsun. İşte ce-

vap bu! Mutabık mıyız?" Mehmet başını sallamakla yetindi. Yanındaki adamın öfkesinde gerçeküstü bir yön vardı. "Yahu, biz bu zatı önce 1971'de, sonra da 1980'de iki defa şutlamadık mı? Şimdi ne değişti?" Biz! Demek gerektiğinde karacıları da kendilerinden sayıyordu. "Hiçbir şey değişmedi. Pardon, tabii ki değişti; muhterem, başbakandı, terfi etti, şimdi Cumhurbaşkanı."

"Bardaklarınız!"

Yanlarına gelen hostesin uzattığı tepside buzla doldurulmuş iki plastik bardak vardı. Kadın, Mehmet'in bardakları almasını bekledi, sonra Yüzbaşı'nın bir şey söylemesine fırsat vermeden uzaklaştı. Mehmet, bardakları yanındaki adamın önündeki masaya bırarkırken göz ucuyla saatine baktı. Van'a inmelerine ne kadar kalmıştı?

"Galatasaraylı mısın?" Oyun tekrar başlıyordu. Mehmet başını kaşıyla birlikte havaya kaldırdı. Hangi takımı tuttuğunu tahmin edemezdi. "Beşiktaşlı?"

"Karşıyakalıyım."

"Karşıyakalı ha!" Yüzbaşı şaşırmış görünmüyordu. Belki de hiçbir şey şaşırtmıyordu onu. "Bak, bilesin, memleketin bu kısmında nedense herkes Galatasaray taraftarıdır."

Mehmet, adamın ağzına kadar doldurduğu bardağı aldı. Yedi saat sürecek tehdidi gergin bir tedirginlik yerine çakırkeyif bir umursamazlıkla karşılamak! Neden olmasın diye düşündü. Arkasına yaslanıp içkiden art arda iki yudum aldı. Viskinin tadı keskin ve uyarıcıydı. Yan gözle yüzbaşıya baktı; o kadehi yarılamıştı bile. Sonraki üç dakikada Mehmet, selamına karşılık verir gibi sık sık başını sallayarak adamla birlikte kadehin dibini buldu. Yüzbaşı son yudumun ardından hayır demesine fırsat vermeden içkileri tazeledi. Rastgele sorduğu sorular, oynamaktan zevk alıyor göründüğü tahmin oyunu aslında bir amaca yönelik değildi. Soruları meraktan yoksundu, ağzına kadar dolu olduğu öfkesini kusmak için kullanıyordu onları.

"Askerden sonra ne yapacaksın? Yine ekonomistliğe devam mı edeceksin?"

Bilmiyordu. Belki İzmir'den başka bir kente taşınırdı. Belki de Avustralya... Mehmet, cevap verecekken durakladı. Aslıla-

rın yazlık evinden ayrıldığından beri bunu sık sık düşünmüştü ama her seferinde bu göç fikri, tıpkı şimdi olduğu gibi uzak bir olasılık olarak görünmüştü. Kürşat iki yıldır 'gel, işin hazır,' demiyor mu? Ama önce... Yüzbaşı'nın cevap beklediğini hatırladı.

"Bilmiyorum," dedi. " Önce..."

"Önce postu deldirmeden, tek parça geri döneyim de... Böyle düşünüyorsun, değil mi?"

Yüzbaşı yine sözlerini tamamlamasını beklememiş, cümlenin gerisini tahmin etmeyi yeğlemişti. Mehmet gizlemeden, korkusunu itiraf etti.

"Evet. Sanırım böyle düşünüyorum."

"Ama bu yetmez..." Yüzbaşı bardağı tuttuğu elini havaya kaldırmış, başını işaret ediyordu. "Kelleyi de kollamalısın. Hem kendini çizdirmeyecek,[3] hem de kafayı üşütmeyeceksin..." Mehmet, adamın meraklı bakışlarını bekletmeden başıyla onu onayladı. Yüzbaşı, üzerine içki döktüğünün farkına varmadan elini sallayarak konuşmasını sürdürüyordu. "Aslında bu memlekette kafayı üşütmemek mümkün değil. Bizim hanım bile..."

Adamın gözlerinden ellerine, ellerinden sesine sıçrayıp duran o çabuk ayaklı neşesi yok olmuştu. Artık gülmüyordu. Yüzü asılınca ağzını kavrayan parantez de düzleşmiş, dudaklarını sınırlayan hendeklere dönüşmüştü.

"Eşiniz Hakkâri'de mi?"

Adam elini indirip bu kez başını salladı.

"Senin memlekette, İzmir'de; ama kafayı sıyırdı..." Yüzbaşı, sıyırdı dedikten sonra konuşmanın sonunu nasıl getireceğini bilmeyen birisi gibi epeyce uzun bir süre sustu. Mehmet bakışlarını kaçırıp içkisinden birkaç yudum aldı. Yüzbaşı'yı yerine geçmeyi düşündüğünde tekrar duydu: "Hak vermiyor değilim kadına. Benim de yeğenimi yaksalardı, ben de deliridim herhalde. Sivas'ta cayır cayır yaktılar gül gibi kızı. Folklörcüydü..."[4]

3 Çizdirmek: yaralanmak.

4 2 Temmuz 1993 tarihinde Sivas Madımak Oteli, dine hakaret edildiği gerekçesiyle kuşatılarak ateşe verilmiş ve iki otel görevlisiyle birlikte otuz beş yazar, ozan, sanatçı ve genç yakılarak öldürülmüş, yazar Aziz Nesin son anda itfaiye merdiveninden inerek ölümden kurtulmuştu.

Cayır cayır... Mehmet, geriye çekildi: adamın sözlerinden etrafa alevler saçılıyordu. Yanan otelin görüntülerini hatırlıyordu. Bir süre düşündü. Vakitsiz ölen biri, hele cayır cayır yakılan bir genç kız için insan ne diyebilirdi? Hayal gücünü zorlaması gerekecekti. Teselli sözcüklerini tek tek aklından geçirdi. Hiçbiri ateşe dayanacak, erimeden ayakta kalacak kadar güçlü değildi. Anlamlı bir sessizlik! En iyisi buydu. Sessizlik ve içki: Yüzbaşı da Mehmet gibi susmuş, ortalığı sessizliğin bir parçasına dönüşen tekdüze motor uğultusu kaplamıştı. Yolculuk dışarıdaki parlak güne karşın giderek kasvetli bir sessizliğe dönüşüyordu. Kendi koltuğuna geçse! Mehmet, Yüzbaşı'nın kararsız, uzak sesini o sırada tekrar duydu.

"Yaktılar diyorum ama aslında dumandan zehirlenmiş. Vücudunda hiç yanık yoktu... Hanım'a söyledim. O güzel yüzü..."

Adam, yüzü, dedikten sonra her şeyi anlatmış, öykünün sonuna gelmiş gibi susarak pencereye döndü. Kızın yanmamış, güzel –ama ölü– yüzünü dışarıdaki berrak, dumansız mavilikte aramaya karar vermiş olmalıydı. Yanağında parıldayan ince, akışkan bir çizgi vardı. Ağlıyor muydu? Mehmet, seyretmemesi, şahit olmaması gereken bir şeyi gözlüyormuş gibi başını çevirdi. Başkasının acısına, paylaşmıyorsan, tanık olmak utandırıcıydı. Bir süre ikinci kadehle oyalanarak güzel bir temmuz günü Sivas'taki bir otelin dumanlı koridorunda kuruyan fidanı düşündü. Acaba kız kaç yaşındaydı? Sevgilisi var mıydı? Hiçbir fikri yoktu. Ama adının Aslı olmadığına yemin edebilirdi. 'Adı Aslı değildi ve sevgilisini terk etmemişti, değil mi?' oyununa katılsa, sorsa, ne cevap verirdi Yüzbaşı? Onun gibi, yanmayı göze alan birisi sevgilisine sırtını dönmez... Böyle diyeceğine emindi.

"Sarhoş oluyorum!" Mehmet, gözlerini birkaç kez kapayıp açtı. Kuzeye, Sivas'a doğru bakan Yüzbaşı, yanındaki, kelime dağarcığını genişlettiği asteğmenin varlığını unutmuş, dışarıdaki duru maviliğe dalmıştı. Merakı da neşesi de hayırsız bir dost gibi onu terk etmişti. Mehmet, bardağında kalan içkiyi bitirip ayağa kalktı. Yanındaki adam dostluk kokan neşesiyle onu aldatmıştı: Üç aylık askerliğinde tanıdığı iki yüzbaşı da hüzün-

le zehirlenmişti. Bakışlarını adamdan kaçırarak etrafı süzdü. Az önce bardakları getiren hostes uçağın en arka sırasında, yanındaki pilot kıyafetli adamla gülümseyerek flört ediyordu. Saate baktı, ona geliyordu, İstanbul'dan havalanalı bir buçuk saat olmuştu. Koltuğuna geri dönmek yerine ani bir kararla doğruldu, Yüzbaşı ve matemini geride bırakarak koridorun sonuna doğru yürüdü.

Tuvalet boştu. Kapıyı itip içeriye girdi. Kabine yoğun bir sigara kokusu sinmişti. Demek yasağı anlamsız bulan başkaları da vardı. Aynadaki aşağıya doğru uzamış, yorgun yüzüne baktı. Korkmuş birine benziyor muydu? Bir türlü karar veremedi. Yine de sanki göremediği o ifadeyi silermiş gibi yüzünü uzun uzun yıkadı. Ama bunun pek faydası olmadı, suyu yanaklarına çarptıkça içinden bir koyun gibi melemek geliyordu.

Melemedi ama art arda attığı kahkahalarla bir süre güldü. Aslında Yüzbaşı gibi gizlice ağlamayı yeğlerdi. Ama onun kadar becerikli değildi. İki kadeh viskiyle sarhoş olmuştu! Anlaşılan yolculuk boyunca peşinde olacak 'tehdidi' çakırkeyif olarak değil, sızmış bir koyun olarak karşılayacaktı. Cebinden bir sigara çıkardı.

Birkaç dakika sonra tuvaletin kapısını açıp antreye çıktı. Koridorun başında belki de o güne kadar gördüğü en güzel yüzlü kız, iri mavi gözlerini açmış, ona bakıyordu. Neden bu kadar şaşkındı? Mehmet cevabı çabucak buldu. Kim uçağın tuvaletinden çıkan bir koyunla karşılaşsa, şaşırır; ben bir insan değil, kurbanlık bir koyunum... Meleğin arkasındaki ikinci kızı da görünce emin oldu: Birbiriyle Rusça fısıldayarak kıkırdayan kızlar az önce tuvalette attığı kahkahaları duymuş olmalıydılar. Kahkaha atan bir koyun: Mehmet onlar gibi gülümseyerek bakışlarını kızların bacaklarına çevirdi. Yüzbaşı yanılmamıştı, kızların ikisi de etekli değildi.

"Yol versene beyim!"

Kalın sesli bir adam kızların arkasında, onlara bekçilik eder gibi kollarını iki yana açmış, sert bakışlarla onu süzüyordu. Mehmet, kızlar boş koltuklara doğru çekilince siyah takım elbise giymiş adamın yanından geçerek koridorda ilerledi. Yürü-

yüşü hızlanınca fark etti: uçağın burnu aşağıya doğru eğilmişti. Alçalmaya başlamışlardı. Oturduğu koltuğun bulunduğu sıraya geldiğinde yan gözle Yüzbaşı'ya baktı; adam başını yan tarafa yaslamış uyuyordu. Otururken aşağıdaki gölü gördü. Suyun güneyi gümüşi, ortasıysa canlı bir mavilikteydi. Uzakta sarp yamaçlı kıyılar, dik yarların böldüğü ıssız koylar görünüyordu Acaba ne zaman geri dönecekti? Sonra sessizce mırıldandı: "Dönebilecek miyim?" Göle bir daha bakmadı; su denizi, deniz de Aslı'yı hatırlatıyordu. Kapattığı gözlerini neden sonra, tekerleklerin açıldığını duyduğunda araladı. Birkaç dakika sonra uçak göle inecekmiş gibi iyice alçaldı, ardından tekerlekler piste değdi. Doğu'nun Paris'i Van'a gelmişlerdi. Ama önünde daha uzun bir yolculuk onu bekliyordu.

On beş dakika sonra uçaktan inerken arkasında yüksek bir sesle konuşan Yüzbaşı'yı duydu.

"Sakın aklından çıkarma asteğmen! Burada hiçbir şey normal değildir."

Mehmet geriye dönmedi. Anlaşılan Yüzbaşı kaşla göz arasında yeni bir kurbanlık koyun bulmuştu. Saate baktı on buçuk olmuştu. Belki konvoyu yakalamadan önce eve telefon edecek vakti olurdu. Adımını aprona attığında içinde korku değil, düşüncelerini toplamasına engel olan bir dengesizlik vardı. Birkaç adım sonra iki Rus kızla karanlık yüzlü adamı gördü. Meraklı bakışların altında hızla yürüyorlardı.

- 2 -

Van-Şemdinli, Temmuz 1993

4. Tabur'un avlusunda sıraya girmiş altı otobüsün ilkinde yaklaşık yirmi kişi vardı. Mehmet, astsubayın işaret ettiği yöne ilerleyerek soldaki boş koltuklardan birisine oturdu. İçeride gergin bir sessizlik hüküm sürmekteydi, nedense kimse konuşmuyor, önceden gelip oturanlar araca binenleri yanlarından geçerken başlarıyla selamlamakla yetiniyorlardı. Mehmet,

yerine yerleştikten sonra yan sıradakileri göz ucuyla süzdü. İkisini de Eğirdir'den gözü ısırıyordu. Galiba 2. bölükteydiler diye düşündü. Onlar da sessizdi; konuşmuyor, yanlarından biri geçtikçe göz atıyor, sonra sanki seyredilecek çok şey varmış gibi tekrar boş avluya dönüyorlardı. On beş günde epeyce değişmişlerdi. Belki de kıyafetlerindendi. Onları hiç üniformasız, sivil kıyafetle görmedim diye düşündü. Bakışlarını sağda, bir sıra önde oturan beyaz gömlekliye çevirdi. Ter sırtına çıkmıştı. O da yandakileri andırıyordu. Birden farkına vardı. Herkes birbirine benziyordu: Koyuna; hepimiz kurbanlık koyuna dönüştük! Aklına gelen düşünceyle gülümsemeye çalıştı. Ama başaramadı. İçeridekileri birbirinin ikizi yapan bu garip yüz ifadesi de neyin nesiydi? Korku mu? Belki umutsuzluk... Bakışları otobüse binenleri umursamaz bir tavırla süzen astsubaya takıldı. Alaycı, küçümser dudak kıvrımı bir kenara bırakılırsa onun yüzü de yeni gelenlerden pek farklı değildi. Uçaktaki yüzbaşı burada hiçbir şey normal değildir, dememiş miydi? Galiba haklıydı. Dışarıda henüz arabaya binmeyen biri sigara içiyordu. Canı sigara istemiyordu ama bir ara arabadan inip bir tane yakmayı düşündü.

"231. Dönem piyade komando asteğmen Saldıray Göleli, Trabzon! Hepinizi selamlarım kardaşlar..."

Mehmet kapıda beliren uzun boylu adama döndü. Konuşkan asteğmenin boyu gibi uzun, kemerli bir burnu vardı. Yüzünün kalıbı kaba ve iticiydi. Gülümsüyordu ama bunun yüzünün sertliğine bir faydası olmuyordu, kimse ona sevimli demezdi. Nedense ondan hoşlanmayacağını hissetti. Adını bağırarak ilan eden asteğmen bir süre koridorun başında selamına karşılık bekledikten sonra yanından geçip arkaya yürüyünce derin bir soluk aldı. Bir an yanına oturacağını düşünmüştü. Saldıray! Adamın garip ama duruma uygun adı onu gülümsetti. Saatine baktı, on ikiye gelmek üzereydi. Seyahat, uçaktaki yüzbaşının dediği gibi yedi saat sürecekse yolda hava kararacaktı. Daha ne kadar bekleyeceğiz? Arkaya göz atınca şanslıyız diye düşündü. Avluda art arda sıralanan araçların en önünde yer alan otobüsleri gölgedeydi. Arkada, ılık ve sevecen olmaktan

vazgeçmiş güneşin altındaki üç otobüsün içi epeyce sıcak olmalıydı. En önde, konvoya öncülük edecek, iki yanı açık Unimog'da[5] on kadar silahlı erin terden sırılsıklam olduklarını görebiliyordu. Daha da ilerde, kapının yanında arka kapağı açılmış bir panzer duruyordu.

"Yanın boş mu?" Mehmet başını izin isteyen sese çevirdi. Orta boylu, güler yüzlü birisi ona bakıyordu. Kendini karşısındakine kabul ettiren sevimliliğini ela gözlerine borçluydu. Mehmet cam kenarına geçti. "Altan ben."

Nereli olduğunu âdet olduğunun aksine, söylememişti. Mehmet, otobüse bindiğinden beri ilk kez farklı bir yüz gördüğünü düşündü. Yanından gelip geçenlere benzemeyen, aydınlık yüzlü genç adamın gülümsemesine karşılık vermeye çalıştı.

"Mehmet Esen, İzmir."

"Yüksekova mı, Şemdinli mi?"

Mehmet, "Şemdinli," dedi.

Altan, yabancı bir ülkede tanıdık görmüş gibi başını sevinçle salladı. Epeyce terlemişti.

"Ben de... Yanlışlıkla arkadaki Hakkâri otobüsüne binmişim. Neyse, bu daha serin."

"Ben de Şemdinli Komando Taburu'na gidiyorum arkadaşlar." Mehmet, birdenbire aralarında beliren uzun buruna döndü. Saldıray tam arkasına oturmuştu demek. "Saldıray Göleli, Trabzon."

Mehmet, "Ben İzmir'den geliyorum," dedi.

Sonra yanındaki terli ama sevimli yüze döndü. Sıra ondaydı.

Altan, davetsiz misafirden kurtulmak isteyen bir tavırla,

"İstanbul'dan," dedi. Mehmet'e bakıyordu. "Aynı uçaktaydık. Galiba arkadaydın. Binerken seni gördüğümü hatırlıyorum."

Yüzbaşının inerken yakaladığı asteğmen o muydu? Mehmet'in düşüncelerini bıkkın bir ses kesti.

"Asteğmenler, adını okuduğum, elini kaldırsın."

Ön taraftaki maviye çalan siyahlıktaki saçları terden sırılsıklam olmuş astsubay beklemeden elindeki listeyi okumaya baş-

5 TSK'da kullanılan yüksek kasalı, cipten büyük, kamyondan küçük, eski nesil bir araç.

ladı. Kimsenin yüzüne baktığı yoktu. Pek keskin olmayan dikkati elindeki kâğıttaydı. 'Burada!' cevabını duydukça listeyi işaretleyip, yoklamaya devam ediyordu. Sesi tekdüze, yine sıkıntılıydı. Mehmet on dakika sonra okuduğu adlardan hiçbirisini hatırlamayacağına bahse girerdi.

Astsubay yoklamayı bitirince dışarı çıkıp sundurmanın altında oturan üsteğmene doğru uzaklaştı. Bir kişi eksikti. Haber nedense hiç heyecan uyandırmadı.

"Bu heriften hoşlanmadım, bize düz ermişiz gibi muamele etti."

Mehmet, Saldıray'a cevap vermedi; astsubayı izliyordu. Masaya yayılarak oturan subayın önünde dimdik, hazırolda durmuş, tekmil veriyordu. Az önceki uyuşuk sıkıntısını atlatmış, canlanmıştı. Adamın saçları hâlâ parlıyordu.

Altan, sanki her şeyi açıklaması gerekirmiş gibi hafifçe yana dönerek Saldıray'a cevap verdi.

"Bak kardeşim, orduda kimse asteğmenleri takmaz, hele astsubaylar, hiç."

"Olur mu? Biz subayız."

Altan, Saldıray'dan umudunu kesip Mehmet'e döndü. Yine gülümsüyordu.

"Sen kendini subay gibi hissediyor musun?"

Mehmet, "Bilmiyorum," dedi. Tartışmaya katılmak niyetinde değildi. Eliyle dışarısını işaret etti, "Galiba gidiyoruz."

Astsubay sundurmanın altından çıkmıştı, eliyle şoförlere işaret ediyordu. Otobüs önce homurdandı, sonra sarsılarak öndeki askerlerle dolu aracın arkasına takıldı. Motordan yükselen seslere bakılırsa epeyce gürültülü bir yolculuk olacaktı. Bir dakika sonra jandarmanın aracı kapıya yaklaşınca panzer beklediği yerden hareket ederek öne geçti. Mehmet arkaya göz attı. Öteki otobüsler de hareket etmişti. En arkada silahlı askerlerin bindiği başka bir Unimog daha vardı. Dokuz araçtan oluşan konvoy bir trenin vagonları gibi sarsılarak aynı anda hareket etmişti. Havacı yüzbaşının tehdit altında geçeceğini söylediği yolculuk nihayet başlıyordu. Mehmet geriye yaslandı. İki hüzünlü, öfkeli yüzbaşı! Biri Hakkâri'ye doğru uçuyor, öteki,

Eğirdir'de yeni gelen yedek subay adaylarına savaşın ne olduğunu anlatıyordu. Adını koyabileceği bir suçluluk duygusuyla ürperdi. Verdiği sözü tutmamış, savaşı kararlı bir düşünceye çeviememişti. Yavaşça mırıldandı:

"Kusura bakma komutanım."

"Bir şey mi söyledin?"

Mehmet, Altan'a bakmadan başını salladı.

"Er muamelesi görmek kanıma dokundu!"

Altan, arka sıradan yükselen öfkeli sese bu kez cevap vermedi. Uçaktaki yüzbaşının en iyisi dediği boş 4. Tabur'u terk eden konvoy, yavaş yavaş ilerleyerek, –arada bir solucan gibi kıvrılıyordu– karayoluna çıktı. Artık hızlanabilirlerdi. Mehmet birkaç yüz metre sonra karşılaştığı tabelayı okumaya çalıştı: Gürpınar... Mavi, üç yerinden kurşun yemiş tabelanın üstündeki ad birkaç kez boyanıp yeniden yazılmış, Gürpınar adı sonunda üstte kalmayı başarmıştı. Ancak uzaklık belli değildi; Türkçe ad, mücadeleden galip çıkmış olsa da rakamlar boyanın altında boğulmuştu. Güneşin konumuna bakılırsa güneye gidiyorlardı. Dün gece baktığı haritayı gözlerinin önüne getirdi. Önce güneye, sonra doğuya... Sola oturmakla akıllılık etmişti: güneş, batıncaya kadar öteki tarafı ısıtacaktı.

Mehmet bir süre etrafı seyrettikten sonra sıkılıp yol kenarında konvoyu izleyen insanları incelemeye başladı. Çoğu yanlarından geçen gürültücü otobüslere boş gözlerle bakmakla yetiniyor, bazıları araçları görünce sırtlarını dönüyordu. Varlıklarının farkındaymış gibi davranan, tepki gösterenler çocuklardı. Panzerin ardında sıralanmış otobüslere kimisi gülerek el sallarken, öfkeli görünenler elleriyle zafer işareti yapıyordu. İnsanlarda, geçtikleri mahallelerde, kısacası etrafta görünen her şeyde toprak rengine bulanmış bir yoksulluk vardı. Araçlar bu yoksulluğu yara yara ilerliyorlardı. Solda, uzaktaki düzlükte bu manzarayı pekiştiren hareketsiz koyun sürüleri vardı.

Konvoy, taburdan çıktıktan yarım saat sonra Van Gölü'ne dökülen Hoşap Çayı'nın oyduğu düzlüğün kenarına kurulmuş Gürpınar ilçesine vardı. Görünürde bol su olmasına karşılık yol kavşağındaki ilçenin içindeki kavak ağaçlarının dışında etrafta

pek yeşillik yoktu. Düzlüğe inince doğuya saptılar. Döndükleri yönde birbiri ardına yığılmış gölgeler bir set gibi ufku kaplamıştı. Biraz sonra üzerlerinden aşacakları çıplak, yüksek dağlardı bunlar. Ortalık öğlen güneşiyle pırıl pırıldı ama Mehmet nedense otobüsün karanlığa doğru ilerlediği gibi garip bir duyguya kapıldı. Saldıray, Gürpınar'a kadar birkaç kez konuşmaya teşebbüs etmiş ama karşılık alamayınca sonunda Mehmet ve Altan'ın inatçı sessizliğine boyun eğerek susmuştu. Sadece o değil, yolcuların hemen hemen hepsi düşünceli bir sessizliğin ardına çekilmişti. Savaş öncesine özgü, herkesin kendi başına oluşturduğu o kaygılı, insanın kendisine acıdığı yalnızlığın sessizliği olmalıydı bu.

Mehmet, arkada başını cama yaslamış, uyuklayan Saldıray'ın duymaması için sesini alçaltıp Altan'a doğru eğildi. O da aynı şeyi hissediyor muydu?

"Sence insanın ilk duygusu nedir?"

Altan, bir süre Mehmet'i süzdü. Şaşırmıştı; önce cevap vermeyecekmiş gibi umursamaz bir tavırla omuzlarını silkti, ama sonra fikrini değiştirdi. Sorunun ilginç olduğuna karar vermiş olmalıydı.

"Bence acı."

"Neden?"

"Doğar doğmaz ilk yaptığımız ne? Ağlamak değil mi?"

"Ya doğmadan önce?" Mehmet, şimdi daha da meraklanan Altan'ı yüreklendirmek ister gibi sorusunun ardından kendinden emin bir tavırla başını salladı. "Acıdan önceki duygu; yani, yalnızlık! Bence anamızın karnındayken tek başımıza olduğumuzu hissediyoruz. İlk duygu bu olmalı."

Altan, "Yalnızlık ha!" dedi. "Vay canına! Sen şair misin?" Şairim, dese inanacaktı: öyle umutla bakıyordu. Mehmet, başını salladı. Altan hayal kırıklığına uğramıştı. Sesinin incelmesinden anlaşılıyordu bu. "Ama güzel sözler söylüyorsun."

Mehmet, ilhamını ihanetten aldığını, terk edilmenin her âşığı şair yaptığını söyleyecekti ki, otobüs sarsıldı, sonra tekrarlanan fren gıcırtılarının ardından iyice yavaşladı. Herkes meraklanmış, ileriye bakıyordu. Kontrol noktası: Konvoyu durduran buydu. Önlerinde birkaç arabalık bir kuyruk oluşmuştu. Oto-

büs son sarsıntının ardından hareketsiz kalınca bir türlü bastıramadığı yalnızlığı daha da koyulaştı.

"Ben arkeoloğum," dedi Altan. Mehmet ona dönünce. "Ama işsizim" diye ekledi. "Hep aynı hikâye, kadro yok diyorlar."

"Ben de tarih öğretmeniyim." Saldıray arkadan konuşmaya katılmıştı. "Erzurum Lisesi'nde."

Sarkık bıyıklı üç polisin kimlik kontrolü yaptıkları noktayı geçtikten sonra akarsuyun akış yönünün aksine, vadi boyunca doğuya doğru ilerleyerek tırmanmaya başladılar. Çayın oluşturduğu düzlük yükseldikçe daralıyor, karşıdaki dağlar büyüyerek uzaklaşıyordu. Mehmet, konvoyun tabeladaki adını okuyamadığı barajı arkada bırakmasından sonra gözlerini kapadı. Sabah beş! Sekiz saattir yoldaydı ve neredeyse otuz saattir uyumamıştı. Uykuya dalarken bir saat önce telefonda emirler yağdıran annesinin sesini duyar gibi oldu ama çok geçmeden motorun homurtusu her şeyi örttü; yalnızlık duygusunu bile. İçinde canlılığını koruyan tek şey vardı: Aslı'ya duyduğu öfke.

Dakikalar sonra gözlerini araladığında otobüs tekrar yavaşlamıştı. Altan, onun uyanmasını bekliyormuş gibi heyecanla haberi verdi:

"Hoşap Kalesi'ni gören bir karakolda mola verecekmişiz."

Onu Hoşap Kalesi'ni görmek mi, mola veriyor olmak mı sevindirmişti, belli değildi. Konvoy, dediği gibi beş dakika sonra yolun sağındaki yamaca yaslanmış karakolun önündeki alanda durdu. Altan'ın sürrealist bir resme benzettiği kale, ilçenin karşısında, kuzeydeki bir tepenin üstünde, insan eliyle yapılmış bir yapıdan çok kayaların doğal uzantısıymış gibi gökyüzüne doğru uzanıyordu. Aradaki çay epeyce incelmiş, o noktaya iki yanı birleştiren yeni bir köprü inşa edilmişti. Birkaç kadın köprünün gölgesinde bir şeyler yıkıyor, çocuklar suda oynuyorlardı. Mehmet, Altan'ın sözünü kesmeden heyecanlı bir sesle kalenin tarihçesiyle ilgili yaptığı açıklamaları dinledi. İşsiz arkeolog, ders anlatan taze bir hoca gibi tutkuyla konuşuyordu. Üstüne tünediği tepenin rengini almış yıkık kale sanki kayaların büyümesiyle oluştuktan sonra kuruyup taşlaşan bir bitkiyi andırıyordu. Doğu surları kısmen, batıdakilerse büyük

ölçüde yıkılmış durumdaydı. Kalenin kuzeydoğusunda bir gözetleme kulesi yükseliyordu. Burçlardan çok azı ayaktaydı. Tepenin altında, çaydan alınan suyla beslenen tek başına kalmış bir grup kavak ağacının oluşturduğu canlı yeşillik, pastel toprak renginin egemen olduğu tabloya renk katmıştı. Geride, çorak düzlüğün ardında yine yer yer gri, yer yer mor renkte yüksek dağlar vardı. Mehmet, etrafı seyrederken Altan, Urartulardan aldığı kaleyi Osmanlılara getirmişti. Mehmet ilgiyle karşısındaki sevimli, gözlerinden dostluk fışkıran adama baktı. Sanki buraya savaşmak için değil de Hoşap Kalesi'nde işe başlamak için gelmiş gibi heyecanlıydı. Bıraksalar koşarak karşıdaki tepeye çıkacaktı.

Arkada sesler yükselince kaleyi bırakıp geriye döndüler. Tuvaletlerin önünde uzun sıralar oluşmuştu. Mehmet, Altan'ı izleyerek sıralardan birine doğru yürüdü. Son üç ayda sürekli üç şey yapmıştı. Aslı'yı özlemiş, gece gündüz yürümüş ve sıraya girmişti. Anlaşılan Aslı dışında yine aynı şeyleri yapacaktı. Saldıray, kuyruğun önlerinde yer bulmuş, yanındakilere hararetli hararetli bir şeyler anlatıyordu. Karakolun bahçesinde mahallî kıyafet giymiş, aralarında elleri bağlı olarak tuttukları iki kişiyi çevreleyerek oturan silahlı adamlar vardı. Bunlar gördükleri ilk koruculardı. Yanda beş adam, başka işleri yokmuş gibi, bir duvarın gölgesine sığınmış, ilgisiz gözlerle onları izleyerek sigara içiyorlardı. Tutuklu adamlar oldukça hırpalanmış görünüyordu.

Yirmi dakika sonra nihayet işeyebilmişler ve nasılsa boş buldukları bir ağacın gölgesinde az önce gördükleri adamlar gibi sigara tüttürüyorlardı. Mehmet, konuşmuyor, arada bir Altan'a cevap veriyor, duyduğu yalnızlığı seyrelten adamı dinlemekle yetiniyordu. Acaba o savaş hakkında kararlı bir düşünce edinmiş miydi?

"Selam kardaşlar!"

Az önce başka arkadaşlar bulmuşa benzeyen Saldıray geri dönmüştü. Mehmet ona bakar bakmaz yolunda gitmeyen bir şeyler olduğunu hissetti. Yüzü, garip bir şekilde kararmıştı.

"İlerde 32 virajlar diye çok tehlikeli bir bölge varmış. PKK

orada sık sık yol kesermiş..." İlginçti; sesinde, yüzündeki o kaygının izi yoktu, neredeyse heyecansız bir tonda konuşuyordu. "Geçen yıl mı, yoksa önceki yıl mı ne, bir tabip asteğmeni öldürmüşler."

Altan, "Dert etme," diyerek önlerinde hesap sorar gibi dikilen telaşlı adamı yatıştırmaya çalıştı. "Bak, bizi koruyan o kadar asker var."

"Adamlar bir tepenin ardına geçip iki roket sallasalar, ne asker kalır, ne de biz!"

Altan Saldıray'ı ikna etmek ister gibi sabırla devam etti:

"Sana kim söyledi bunları?"

"İzinden dönen erlerden birisi; hemşerim çıktı."

"Ben PKK'lıların yerinde olsam pusu kurmak için havanın kararmasını beklerim. Unutma, bir de kaçışı var bu işin. Hava daha kararmadı."

"Onların yerinde olsan seni ellerimle temizlerdim." Saldıray, tehdidinde ciddiymiş gibi elini Altan'a doğru uzatmıştı. Hâlâ hesap sorar gibi konuşuyordu. Belki de önüne gelen herkesten hesap soran birisiydi. "Neden bize de silah vermezler ki? Adam yerine koyan yok. Karakola bile almıyorlar. Burada sıcağın altında pişiyoruz."

Altan, "Komando dediğin soğuğa da, sıcağa..." diye başladı ama Saldıray'ın suratını görünce sözlerinin sonunu getirmekten vazgeçti. Trabzonlunun gerçekten öfkelendiğini fark etmişti. Saldıray homurdanarak kuyruklara doğru uzaklaştı. Demek onca zamanı konuşarak, bilgi toplayarak geçirmişti.

"Bence..." dedi Altan. Sonra beklemeden yargısız bir sesle sordu: "Ya sen?"

Mehmet, gözlerinin içine cevabı biliyormuş gibi bakan adamı süzdü.

"Bilmiyorum."

Altan, "Saldırgan komando korkmakta haklı," dedi. Aklı hâlâ Saldıray'daydı. "Şu dağlara baksana!"

Mehmet, Altan'ın işaret ettiği dağlara baktıktan tekrar önüne döndü. Trabzonlu, savaş hakkında kararını vermişti: Sürekli tetikte olacak ve hep arkasını kollayacaktı.

"Yüzbaşı'yı iyi dinlemiş," diye mırıldandı.

Altan, "Ne dedin?" dedi.

Mehmet, "Hiç," dedi.

"Kendi kendine konuştuğunun farkında mısın?"

Tuvaletlerin önündeki kuyruklar bir türlü erimediğinden konvoyun tekrar yola koyulması epeyce gecikti. Olup bitenleri seyretmek için onlara yaklaşan iki astsubayın, yedek subayların çiş kuyruğunda beklemesini dalga geçerek seyretmesine öfkelenen Saldıray durumu protesto ederek kuyruktan çıktı ve ancak otobüs hareket ederken geri döndü. Anlaşılan öfkesini ve çişini başka yere boşaltarak yatıştırmıştı.

Yol karakolu geride bıraktıktan bir kilometre sonra, çayın açtığı vadiden ayrılarak dağın batısına yöneldi. Altan bu kez pencere kenarına geçmişti. Mehmet'in ikram ettiği bisküvileri yerken sürekli arkaya bakıyor, kalesiyle vedalaşıyordu. Arabalar bir süre düzgün bir eğimle yükselen asfaltta ilerledi. Yirmi dakika sonra, dağa sürünerek tırmanan dev bir karayılanı andıran ünlü virajlar önlerinde belirdiğinde, Saldıray'ın endişesinin haklılığı ortaya çıktı. Dağın batı yamacında kıvrıla kıvrıla yükselen –beyaz kabuklu ağaca kazınmış çakı izini andırıyordu– yolun üstündeki virajların birisi bitmeden ötekisi başlıyordu. Mehmet'in ilk izlenimi yanıltıcı değildi... Sanki Tanrı açıkta yakaladığı o karayılanı avucuyla ezip, dağa yapıştırmıştı. Bir ara virajları saymaya niyetlendiyse de bundan çabuk vazgeçti. Tırmandıkça duyduğu ürperti dikkatini toplamasına engel oluyordu. Solda, dağın tepesine kadar uzanan, yer yer içeri doğru derin girintilerle bölünen kayalık yamaçlar, sağda, sonsuz bir ufuk ve yüzlerce metrelik yatık yarlar vardı. Yol, dağa, girintilere doğru kıvrıldığında sıkılmış bir yumruğun içine girerek hapsoluyorlar; böyle anlarda duydukları kaygı artıyor ve yolcuları ele geçiren –yokuş çıkan otobüsün iniltisi dışında neredeyse hiç bölünmeyen– sessizlik, daha da belirginleşip katılaşıyordu. Birbirinden ayrılan araçların boyunu uzattığı konvoy, dışa bakan viraja girerken iki dönemeci birbirinden ayıran burunda bölünüyor, öndeki panzer ve Unimog bir süreliğine gözden kayboluyor, bu da duydukları yalnızlığı iyice kor-

kutucu kılıyordu. Saldıray haklıydı, virajlardan birisinin çıkışına mevzilenecek birkaç kişi konvoydaki araçları kuş gibi avlayabilirdi. Mehmet, uzun tırmanış boyunca giderek artan tedirginlikle çevreyi gözledi. Aynı duygu: Günün ortasındaki karanlık koyulaşıyordu. Otobüsse canlıymış gibi acı acı inildiyor, yokuşu tırmanmayı reddeden bir katır gibi zaman zaman duracak kadar yavaşlıyordu. Mehmet neden sonra, solda Güzeldere 2730 m tabelasını okuyunca yüksekliği söylemek için Altan'a döndü. Ama şaşkınlıkla durakladı. Altan da değişmiş, onun yüzü de Saldıray'ınkine benzemişti. Yanılmamıştı; kaygı ve birden bire gizlendiği yerden ortaya çıkan korku herkesi yoğurup birbirinin ikizi yapıyordu.

Yolculuk, tabeladan sonra daha da dikleşen bir yamaçta sürdü. Oflayıp puflayarak tırmanan otobüsler, birbirini koklayarak, birbirlerine dokunarak ilerleyen karınca zincirine benziyordu. Dokuz araçlık konvoy, bir duvar gibi dikleşen yamaçta adeta sürünerek yol alırken, Mehmet susamış gibi art arda yutkundu. Hayatında hiç bu denli korkutucu bir yer görmemişti. Korku yetmezmiş gibi, içini dolduran anlamsız gülme isteğiyle de boğuşuyordu. Solukları da sıklaşmıştı. Anlaşılan incelen havadaki oksijen azalmıştı.

On dakika sonra kuzey güney istikametinde uzanan dağ silsilesinin en alçak noktasındaki sırtı –ve o karanlık perdeyi– aşıp, tabanında ince bir derenin aktığı vadiye girdiler. Yol, İran'a doğru hissedilir bir biçimde alçalıyordu. Önlerinde birdenbire beliriveren, yan yana getirilmiş iki avucun oluşturduğu şekle benzeyen bu vadinin görüntüsü de ürperticiydi ama bir umut vardı artık. Sayısının otuz ikiden fazla olduğuna yemin edebileceği o virajlar ve gergin tırmanış sona ermiş, araçlar kendilerini toparlayarak vadinin çıkışında görünen düzlüğe bir an önce varmak istercesine, fark edilecek kadar hızlanmışlardı. Konvoy şimdi kapanın kapısına doğru koşan çaresiz fareye benziyordu. Ortalık tekrar aydınlanmıştı. Mehmet, penceredeki rüzgâr sesi tekdüze bir ıslığa dönüşürken aklına gelen düşünceyle irkildi. Onlar... Sonra adını koydu, PKK'lılar, böylesine zor şartlar altında bu dağlarda nasıl barınıyor? Ardından ge-

len soruya da engel olamadı: Bu dağlarda yaşamayı başaranlarla onların dağlarında nasıl savaşılır? Nasıl? Utançla oturuşunu düzeltti. Böyle dağlarda savaşmak için eğitilmemiş miydi? Soruya cevap aramadı. Cevabı bulmak için onda eksik olan cesaret değil, savaş hakkında kararlı bir düşünceydi.

Kararsız düşüncelerini tiz bir gıcırtı böldü. Öne doğru savrulurken son anda koltuğun koluna tutunmayı başardı. Otobüs fren yapmıştı. Metal yırtılmasını andıran ses acılı bir hayvan böğürmesine dönüşerek kalınlaşırken birkaç kez sarsılarak hareketsiz kaldılar. Önlerindeki Unimog da durmuştu. Konvoyun başındaki panzer öteki araçların aksine bir süre daha ilerledi, sonunda o da yolun ortasında hareketsiz kaldı. Konvoy bölünmüş; baş, gövdeden ayrılmıştı. Mehmet oturduğu yerden doğruldu, aslında otobüsün içindeki herkes ayaklanmıştı. Saldıray kalkmakla yetinmemiş, sanki otobüsten inecekmiş gibi geniş ön cama kadar ilerlemişti. Öndeki araçtaki jandarmalar pek telaşlanmışa benzemiyordu. Aynı anda şoförün sakin sesi duyuldu.

"Bi şey yok. Boğaz'ı kontrol ediyorlar! Burası konvoy kırmak için en uygun yer."

Şoför haklıydı: Panzer, biraz bekledikten sonra hareketlendi, kalkerli kayaların oluşturduğu dar geçide yaklaşınca tekrar durdu. Otobüstekiler neler olduğunu anlamaya çalışırken panzer yeniden ilerlemeye başlamıştı.

Arkadan biri, "Keşif atışı yapacaklar," dedi.

Panzer ateş etmedi. Üç dört dakika sonra geçitte karşı yönden gelen iki askerî araç belirdi. Demek yolda sürekli denetim yapılıyordu. Araçlar yanlarından geçtikten sonra önce öndeki jandarma aracı, ardından otobüsler yeniden yola koyuldu. Mehmet oturunca Altan'ı hatırladı. O yerinden kalkmamıştı. Yana döndü. Karşısındaki yüz bembeyazdı. Ya kendisininki? Yüzler neleri gizliyor? Bir insanda kaç yüz var? Mehmet, görmeyi öğreniyordu: yüzleri maskelerinden soyarak altındakilere bakıyordu. Korkak, hüzünlü, neşeli, yalancı ve meraklı... Çevresindeki yüzlerin hemen hemen hepsinde rastladığı o etrafı görme isteğinin aslında insanın kendi ölümüne duyduğu bir meraka dönüştüğünü hissediyordu. Birden kavradı: Ölüm,

burada –zihinlerin ve kalplerin kapkara kesildiği bu yerde– her yerde olduğundan daha büyük bir rastgelelikti. Evet, şanssızlık, zorunluluk, vatanseverlik, yazgı, dram ya da trajediden çok, sıradan bir rastgelelik.

"Çok boktan yerler. Bizimse silahımız yok."

Şikâyet eden Saldıray'dı. Koltuğun başında dikilmiş, suçlayan gözlerle onlara bakıyordu. Altan omuzunu silkince öfkesiyle birlikte yerine oturdu. Konvoy, dar boğazı geçer geçmez tekrar hızlandı. Fare, nihayet kapandan kurtuluyordu. Mehmet hem susamıştı, hem de canı sigara istiyordu. Gözü öndeki araçta çevreyi umursamazca seyreden, arada birbirleriyle konuşup gülüşen erlere takıldı. Bu yolculuğu kim bilir kaç kez yapmışlardı. Demek doğruydu; insan her şeye alışıyordu: Ölüm tehlikesine bile. Belki de savaş dedikleri buydu. Ölümle koyun koyuna yaşamak.

Yol, bir süre sonra vadiden çıkarak doğudaki Zap Vadisi'ne doğru alçalmaya başladı. Ancak ırmağa ulaşmadan, eğimin nispeten düzeldiği bir noktada dağın tepesinden beri izlediği dereyi terk etti ve neredeyse doksan derecelik bir dönüş yaparak önce güneye, sonra menderes çizer gibi doğuya bükülüp, ardından tekrar güneye yöneldi. Mehmet, gözlerini kapayıp güzergâhı zihninde canlandırmaya çalıştı. Güzeldere'yi geçtikten sonra çengele benzeyen bir şekil çizip, üzerinden aştıkları dağın İran'a bakan yamacında kurulmuş Başkale'ye varmışlardı. Çok geçmeden ilçeye yaklaştıklarını haber veren tabela karşılarına çıktı. Güzeldere'den beri yaklaşık beş yüz metre inmişler, görüntü alçaldıkça bir ölçüde uysallaşmıştı. Çevreye yine toprak rengi hâkimdi, yerler bu renge uygun sararmış otlarla kaplıydı ama ileride Zap Vadisi'ne inen düzlükler görünüyordu. Arkasında büyük bir Türk Bayrağı'nın dalgalandığı kasabanın içinde tek tük ağaç vardı. Şuraya buraya dağılmış kırmızı kiremitli çatılar resmi binaların haberci olmalıydı. Burası tenhaydı: İlçenin dışındaki kontrol noktasında bekleyen araba yoktu, şoför, polisleri kornayla selamlayarak durmadan geçti.

Saati, otobüs ilçenin dışındaki askerî birliğin nizamiyesinden içeriye girerken Altan söyledi.

"Üç!"

Mehmet, Altan'a döndü. Arkeolog'un yüzü geri gelmiş, tekrar kendisine benzemişti. Gerindi, yola çıkalı neredeyse üç saat olmuştu. Otobüsten rahatlama seslerinin eşliğinde indiklerinde üç kişi baş dönmesinden şikâyet ederek, çocuk adımlarıyla ilerleyip, ilk buldukları yere oturdular. İki bin metrenin üstünde soluk almak! Buna alışmak zaman alacaktı.

İkinci mola da öncekinden farklı değildi. İki yüze yakın kişi tuvaletlerin önünde kuyruklar oluşturdu; sigaralar içildi ve sonra tekrar yola çıkıldı. Otobüs kışlayı terk ettiğinde saat dörde geliyordu. Tatlı bir eğimle, bir saat önce gelirken terk ettikleri vadiye yönelen yol, neredeyse 2000 metre yüksekliğindeki pas rengi bir ovayı ortadan bölerek Zap Suyu'na yaklaştı. Doğuda İran ve hep olduğu gibi yüksek dağlar vardı. Arka sıralardakilerden birisi bir küfür sallayıp sınırın dağların tepesinden geçtiğini söyledi. Sınıra mı, İran'a mı, dağlara mı? Arkadakinin hangisine ve neden öfkelendiği belli değildi ama bu başıboş küfür otobüsteki gerginliği dağıtmaya yetti. Gürültü, otobüslerin güneye açılan Zap Vadisi'nin batı yamacına varmasıyla biraz yatıştı. Otobüsteki herkes, suyu azalmış olsa da, yatağında hâlâ çağıldayarak akan ırmağı görmeye çalışıyordu. Konvoy bir süre ırmağın sağını takip ederek Hakkâri'ye doğru duraklamadan yol aldı. Rahatlama kısa sürdü. Yirmi kilometre sonra vadi daralmaya başladı ve çok geçmeden o kapana kısılmışlık duygusu tekrar herkesi ele geçirdi. Irmak şimdi küçük menderesler çiziyor, yol, arada bir doğu yamacına geçerek, ama genellikle batıda kalarak, düz bir hatta, sürekli güneye doğru ilerliyor, güneye indikçe de görüntü giderek vahşileşiyordu. Vadinin iki yanındaki çıplak yamaçlarda yer yer heyelan izleri vardı. Bazı yerlerde yukarıdan yuvarlanmış iri kayalar, ırmağın kıyısındaki eski telgraf direklerine yaslanmıştı. Çıplak yamaçlara ve görebildikleri tepelere günün bu saatindeki ışığın altında mora çalan bir grilik hâkimdi. Yamaçlarda ve yolun kenarlarında bitki olarak sadece –şoförün geven dediği– sarımtırak çalılar vardı. Yolda hiç trafik yoktu; neredeyse her on beş dakikada bir askerî devriyeye rastlıyor, Unimoglar'daki askerler, bilinmeyene

gidenleri hüzünlü bir neşeyle selamlıyorlardı. Anlaşılan jandarma ikinci bir Bitlis fiyaskosuna karşı elden geldiğince tedbir almıştı. Vadi sonunda iyice daraldı ve içine güneş ışığının sızmadığı gölgeli bir kanyona dönüştü. O lanet, inatçı sessizlik, karanlıkla birlikte yeniden geri gelmişti. Yol, bazen kuzey güney doğrultusundan ayrılıp, doğuya ya da batıya döndüğünde kaçak güneş kısa süreliğine de olsa ortaya çıkıyor, otobüsteki konuşmalar da tekrar başlıyordu. Sessizlik karanlığın, ses gün ışığının çocuğu olmuştu.

"Sanki dünyanın bütün dağları burada toplanmış. Burası yaşanacak yer değil..."

Mehmet, Altan'a baktı. Sözlerini yarım bırakmıştı. Devam edecek olsaydı, arkeoloğun ne diyeceğini biliyordu: "Ölünecek yer..."

Yol kenarında yanmış bir araca rastladıklarında otobüsteki heyecan arttıysa da sonunda herkes kaygıdan yorgun düşerek bağıra bağıra konuşmaya başladı. Durum mezarlıkta şarkı söylemeye benziyordu. Bir iki kişi marşı denedi ama bir türlü canlanmayan marş çok geçmeden içinde ayrılık acısı, kavuşma özlemi olan askerlik türkülerine, türküler de edepsiz şarkılara dönüştü. Mehmet, Altan'ın kumanyadan çıkarıp verdiği sandviçi yerken şarkılardan birine eşlik etmeyi denedi ama sonra vazgeçti. Sesi, kendisinin bile katlanamayacağı kadar berbattı. Bir panzer ve asker dolu bir aracın beklediği Yüksekova sapağına geldiklerinde fark etti: On gündür bir an için bile aklından çıkarmadığı Aslı'yı yaklaşık üç saattir hiç düşünmemişti. Tedirginlik, ayrılık acısından ağırdı; onu bastırıyordu.

Sapakta konvoy ikiye bölündü. 1. ve 3. taburlara er ve asteğmen taşıyan dört otobüs Yüksekova'ya devam edecekti, iki otobüs ise Hakkâri'ye gidiyordu. "Onlar bizden daha önce varacaklar..." Mehmet, uçaktaki yüzbaşıyı hatırladı. Çoktan Hakkâri'ye ulaşmış olmalıydı. Kim bilir, belki de içkisini yudumlamaya başlamıştı bile. Bir helikopter tepelerinde biraz dolaştıktan sonra uzaklaştı. Havadan da korunuyorlardı.

Sapaktan kısa bir süre sonra dağlar batıya doğru geriye çekildi ve arazi yavaş yavaş düzleşti. Herkes rahatlamıştı. Sonunda

dağ ormanından kurtulmuşlardı. Yol, Yüksekova'ya yaklaştıklarında ilçenin adı gibi yüksek ve geniş bir ovanın kıyısına yerleşti. Çevreye bayat bir sarılık hâkimdi; düzlüğün gerisindeki dağların tepesinde bu mevsimde bile yer yer karı hatırlatan beyazlıklar vardı. Ovanın birçok yerinde, bölgedeki düzlüklerde rastlanan yayılmış koyun sürüleri göze çarpıyordu.

"Şu yoksulluğa bak!" Mehmet, Altan'a döndü. Otobüsteki herhangi birisinin yüzünün endişeyle kasılmasına alışmıştı, ama şimdi karşısında en tedirgin olduğunda bile parıltısını yitirmeyen gözlere sahip birisinin gölgelenmiş bakışları vardı. Onu şaşırtan bu oldu. "Bu kadar yoksul olsaydın sen ne yapardın?" Mehmet, soruyu algılar algılamaz geriye çekildi. Tehlikeli, cevabını vermek zorunda olmadığı bir soruydu bu! Altan, kaygısından habersiz, parçalanmış, lime lime olmuş sesle devam ediyordu: "Buraya her şey eskisi gibi olsun diye mi geldik?" Mehmet, birden uçaktaki yüzbaşıyı hatırladı. O da neden savaştığını sorgulamıyor muydu? Onunki öfkedendi. Ama Altanınki?.. Altan nedeni de söyledi: "Ben hep yoksuldum."

İşsiz arkeolog, yoksulluk her şeyi haklı kılarmış gibi bakıyordu. Kim bilir, belki de haklıydı; kılardı. Mehmet bakışlarını hem dışarıdaki yoksulluktan, hem de birdenbire gözlerinin önünde beliriveren babasının o süzgün yüzünden kaçırarak, başını çevirdi. İçinde garip bir şey büyüyor, boğazına doğru yükseliyordu. Kusacak mıyım? Emin olduğu tek şey vardı: Onu kuşatmaya çalışan, iki adımda bir karşısına çıkan yoksulluğun parçası olmayacaktı. Basıncı geri itmek için yutkunurken Kürşat'a yazmalıyım diye düşündü. Ama almak için günlerdir beklediği karar onu rahatlatmadı. Öfkelenecekti; hem yüzbaşı, hem de Altan! İnsan neden duyduğu acıyı ilk gördüğü birisine itiraf ederdi ki? Ya o? Birden kendini silah arkadaşını tek başına bırakmış biri gibi hissetti. Suçluluk duygusu! Hayır, ona bir şey söylemeyecekti.

"Yoksa sen zengin misin?"

Altan'ın gözleri değişmiş, bakışları eski neşesine kavuşmuştu.

Mehmet, "Bir sevgilim vardı, beni terk etti," dedi çabucak. "Geçen hafta. Bekleyemezmiş."

İşte bir itiraf! Ödeşmişlerdi. Hep zengin olmak istedim demek yerine, dakikalardır bir türlü yutamadığı lokma gibi boğazında duran şeyi söylemiş, ona borcu kalmamıştı. Keşke Yüzbaşı'ya da söyleseydim, diye düşündü.

Altan umursamaz bir tavırla omuzlarını silkti, sanki sayısız kez terk edilmişti. Yol gösteren bir sesle,

"Boş geç dostum," dedi. "Dönünce yenisini bulursun." Ardından yardımsever bir sevecenlikle ekledi: "Anlat istersen."

İkimize biçtiğim hayatı giyinmeyi reddetti; şimdi kalanı bana bol geliyor... Mehmet, dilinin ucuna gelen sözcükleri yutup başını salladı. İtiraf edebileceklerinin sınırına varmıştı. Konuşması için onu yüreklendirmeye çalışan, sevecen bir tavırla dinleyeceğini ele veren gözlerle bakan bu güler yüzlü yoksula, kendisini terk eden kadın için en büyük düşünden vazgeçtiğini söyleyemezdi.

"Neden anlatmıyorsun?"

Mehmet, Altan'a baktı. İnsan, kendi öyküsünü anlatırken hep yanılır... Ona bunu söylemek isterdi. Ama sustu.

Tek tük evlerde gecenin ilk ışıkları yanmış Yüksekova'ya girince merakla etrafı seyretmeye koyuldular. Herkes şaşırmıştı... Otobüsün pencelerinden düzlükteki yoksullukla taban tabana zıt görüntüler geçiyordu. Caddede birbirinden lüks arabalar vardı. Garip olan araçların sadece lüks ve son model olmaları değil, neredeyse hepsinin 34 no'lu plaka taşımasıydı. Yüksekova neresi ve İstanbul!

"Hemşerilerin seni yalnız bırakmamış anlaşılan."

Altan, şoförün yanına doğru ilerleyen Trabzonluya cevap vermedi. O da herkes gibi şaşkın gözlerle etrafta dolanan Mercedeslere, ciplere bakıyordu.

Durumu birkaç dakika sonra geri gelen Saldıray açığa kavuşturdu:

"Arabalar tozcularınmış..." Sormalarına kalmadan açıkladı: "Esrar kaçakçılarının yani..." Sonra tehdit altındaki yolculuğun ilk etabını bitiren haberi verdi. "Hava kararacağından bu gece 1. Tabur'da kalacakmışız; Şemdinli yarına sarktı anlayacağınız." Yerine geçerken şikâyet etmeyi de ihmal etmedi. "Ne biçim iş bu?"

- 3 -

Şemdinli, Temmuz 1993

Mehmet, kımıldamadan bir süre aynada kendine baktı: Görüntüsü garip, hatta yabancıydı. Farkındaydı: Seyrettiği yüzü değil, yalnızlığıydı. Gözlerini başka bir gezegende açmış gibiydi. Uzun uzun esnedi. Dünden beri garip bir halsizlik bedenini ele geçirmişti: ince hava soluk almasını zorlaştırıyordu.

Yüzüne su çarptıktan sonra koğuşa geri dönerek depocunun verdiği malzemeleri elden geçirdi: Seyyar dipçikli G-3, şarjörleri, fişekleri, tabanca, el bombaları, Yeşil marka bot, iki çift çorap... Derin bir soluk aldı. Sabah saat onda bir cadde ve bu caddeye açılan birkaç sokaktan ibaretmiş gibi görünen ilçeye vardıklarından beri pusuda bekleyen yalnızlık duygusu nefes almasını daha da zorlaştırıyordu. Gerindi; on saat uyumuş olmasına rağmen hâlâ uykunun kozasını yırtıp dışarıya çıkamamıştı. Oysa acele etmeliydi; içtimadan önce çantadakileri dolaba yerleştirip üniformasını giymek için en fazla on beş dakikası vardı. Gün sakin başlamıştı. Dünkü uzun ve gergin yolculuktan sonra Yüksekova-Şemdinli arası hem kısa, hem de heyecansızdı. Belki de bölgeye, vadi ve dağlara alıştığından böyle düşünüyordu. Akşam lüks arabaların cirit attığı Yüksekova'daki tabura varır varmaz kendini ilk bulduğu yatağa bırakmış ve sabah ancak Altan'ın dürtmesiyle gözlerini açabilmişti. Sürekli uyku isteği! Kulaklarında yankılanan, sinirli bir kadın sesi belirince birden annesini aramadığını hatırladı. İlk fırsatta ona ulaşmanın bir yolunu bulmalıydı.

Kabaca sıvanmış koğuşta iki ranza, dört dolap, bir de masa vardı. Yerler taştı, bu da odayı olduğundan daha boş gösteriyordu. Çantanın içindekileri çıkararak dolaba yerleştirmeye başladı. Karşıyaka'daki istasyonundaki, kalkmaya hazırlanan yorgun trenlerin düdüklerinin duyulduğu evde, annesinin gözetiminde hangi akıllının yaptığı belli olmayan listeye göre doldurduğu şeyler... Boyuna asılan cüzdan, dolap kilidi, dikiş se-

ti, havlular, terlik, eşofman, tıraş çantası, cepleri fermuarlı pijamalar, çakı, ayak ve eller için krem, haşere ilacı, pişik pudrası, ilaçlar, çoraplar ve spor ayakkabısı... Ayakkabıları üstteki rafa yerleştirdikten sonra durakladı: Bu yükseklikte ne kadar zorlanacaktı? 1000 metrenin üstündeki bir rakımda koştuğunu hatırlamıyordu? Cevabı bacakları verecekmiş gibi başını eğdi. En yüksek yer? Ankara'nın yüksekliğini hatırlamaya çalıştı. Dokuz yüz metre; oysa şu anda 1700 metrede soluk alıp veriyordu. Ya dağlar? En alçağı 2000 metre olmalı diye düşündü.

"Hazır mısın devrem?"

Mehmet, elinde tuttuğu tuvalet kâğıtlarını alttaki bölmeye koydu, sonra hâlâ boşaltamadığı çantayı dolaba tıktı. Fotoğraf için poz verenlere özgü o sırıtık ifadeyle Saldıray arkasında hazır ola geçmiş ona bakıyordu. Sağ bacağında 45'lik Kolt, soldaysa "jumpmaster"[6] bıçağı vardı. İri kafasını örtmeyen mavi beresini söylenildiği gibi sağ kulağına iyice yatırmıştı. Tabancasından ve bıçağından diz altına kadar uzanan kaytanlar kıyafetini süslüyor, duruşuna törensi bir hava katıyordu.

"Nasılım?"

"Pek afilisin," dedi Mehmet.

"Ama sen hâlâ sivilsin." Sivillerden hoşlanmayan biri gibi bakıyordu. "Botların Yeşil mi?" Mehmet isteksizce başını salladı. "İyi, benimki de öyle. Yeşiller Adela'dan daha iyiymiş." Her konuda bilgisi vardı. "Dediler ki, Bölük Komutanı'na vekâlet eden üsteğmen, ötekilerin aksine asteğmenlere iyi davranırmış, yine de çakı gibi olmalıyız. Galiba bizi asteğmen timlerinde komutan yardımcısı yapacaklarmış. Ne şans değil mi? Sen, ben ve şu İstanbullu aynı bölüğe düştük."

Mehmet cevap vermedi. Şansı hâlâ inadını sürdürüyor, yüzünü dönmüyordu. Onunla sekiz ay birlikte yaşamak zorundayım, diye düşündü. Üniformaya uzanırken Saldıray sanki içinde tutarsa patlarmış gibi, öğrendiklerini aktarmaya devam ediyordu:

"Tugay komutanı gelecek ay değişiyormuş ama yeni komutan daha şimdiden buradaymış. Sert birisi diyorlar... Erler, astsubay yerine, yumuşak diye asteğmen timlerini yeğliyorlarmış.

6 Uçakta paraşütçüleri atlatan kimse.

Ama ben kimsenin gözyaşına bakmayacağım. Rütbelilerin büyük bölümü bu ay batıya dönüyormuş. Anlayacağın pek tecrübeli kalmayacak burada..."

Bu kadar şeyi bu kadar kısa sürede nereden ve nasıl öğrenmişti? Mehmet giyinmesi bitince aynada kendine baktı. Unutup eski bir bavul gibi geçmişte bırakmak istediği Eğirdir'deki o adam tekrar karşısında duruyordu. Gözleri! Evet, farklı olan belki onlardı. İki ay önce bakışları aptalca bir kavuşma isteğiyle arsızca parıldarken şimdi –Aslı'nın yaşamın canlılığı dediği– o ışık geriye çekilmişti. Saldıray'ın fark etmesine aldırmadan, "Onu hatırlamayacağım, hatırlamayacağım," diye dua eder gibi art arda mırıldandı. Duruşunu düzeltti. Uçaktaki yüzbaşı yanılmıştı; bu haliyle kimse ona koyuna benzediğini söyleyemezdi. Tabancayı alıp pencereye doğru yürüdü. Şemdinli'den birkaç dakika uzaktaki Tabur'a geldiklerinden beri ilk kez dışarıya bakıyordu. Binalar iki çıplak dağın arasına yerleştirilmişti. İki boz tepe, diye düzeltti düşüncelerini. Pencereden görünen manzara tekdüze ve sıkıcıydı. Güneşin geç doğduğu, erken battığı bir vadide, tepeden aşağıya uzanan iki sel yatağı arasında, yola yakın bir yere kurulan birkaç binadan ibaret olan tabur, ıssız okyanusun ortasındaki ada gibiydi. İlginç olan tek şey, sel yatağının gölgeli tarafının, tepenin üstünden aşağıya akan kahverengi bir su dalgasını hatırlatmasıydı. Tuvalin üstündeki figürler kahverengiye çalan kirli sarı bir fonun üzerine çizilmişti.

"Gomano ve Beyaztaş..."

"Onlar da ne?"

Saldıray, "Dağların adı," dedi. "Ama hangisi Gomano, hangisi Beyaztaş dersen, bilmiyorum, daha öğrenemedim."

"Yine bir hemşeri mi buldun?" Mehmet sesin sahibini görmek için geriye döndü. Altan, kırılgan yüzüyle kapıdaydı. O da giyinmişti. "Ben de bu koğuşta kalıyormuşum."

Hiç olmazsa o da olacak... Haber, Mehmet'in duyduğu yalnızlığı biraz da olsa seyreltti. Aceleyle silahını kuşandı. Saldıray tüfeği, dipçiği yukarı gelecek şekilde omzuna asmış, kayışı bırakıp kalın, kaslı eliyle silahı namlusundan tutmuştu. Parmağı da, namlunun ucundaki alev gizleyenin içindeydi.

"Hadi kardaşlar!.."

On dakika sonra bölük komutanını dinliyorlardı:

"Burada herkes bir taraftandır. Tarafsız tek şey, kar ya da yağmur yağmadığı sürece şu gördüğünüz gökyüzüdür. Bunun dışında her şey düşmanınız... Hayatta kalmak, sevdiklerinize geri dönmek istiyorsanız bunu aklınızdan çıkarmayın... İlk emir: Silahınızı asla elinizden bırakmayın... Size komandonun kim olduğu söylenmiştir: Komando, 'zoru başarır, imkânsız biraz zaman alır...' diyen askerdir. Doğrudur. Ancak size derim ki, kimse buradaki askerlik hakkında hayale ya da korkuya kapılmasın. Korku da dedim, çünkü düşmanla çatışma, askerliğinizin küçücük bir parçası olacak. Hayal dedim, çünkü siz zafer kazanmaktan çok, yürüyeceksiniz. Evet, yürüyeceksiniz. Dağdan dağa, vadiden vadiye, ülkeden ülkeye... Memleketinize eğer geri dönebilirseniz, bilin ki soranlara ilk söyleyeceğiniz, 'yürüdük, yürüdük ve yürüdük' olacak. 35, bazen 40 kilo yükle, sabah akşam, gündüz gece, yaz kış, yağmurda, çamurda ve karda yürüdük diyeceksiniz. Burada askerlik, yürümektir arkadaşlar. Hızlı, sessiz ve sabırla yürümek... Tabii bu yürüyüşlerin yarısının tırmanma şeklinde geçeceğini unutmayın. Komando olmak, ilk önce bu demektir: yürümek ve emredilen bölgeye intikal etmek. Söylediklerimi dinlediniz mi? Öyleyse şimdi size en önemli silahınız nedir diye soruyorum?"

Üsteğmen arkasındaki açık pencereye doğru yan dönmüş, karşısında hazır olda duran asteğmenlerin yüzlerine bakmadan heyecansız ama duru bir sesle konuşuyordu. Bakır tellerden yapılmışa benzeyen kızıl saçları dikkat çekiciydi. Karargâh binasının ikinci katındaki bir odadaydılar. Masanın üstünde ikisi kapalı, birisiyse açık olarak ters çevrilmiş üç kitap vardı. Arkada, kapısı aralık bir oda daha vardı. Burası, üsteğmenin gerektiğinde kaldığı yatak odası olmalıydı. Yandaki sarı vernikli tahta dolap odanın ışık kaynağıymışçasına parıldıyordu. Üsteğmen, okuya okuya ezberlediği bir metni tekrarlıyormuş gibiydi. Cevap beklediği de yoktu. Bu yüzden olacak, sorusundan sonra hemen devam etti:

"Arkadaşlar, en önemli silahınız ne G-3, ne MG-3, ne de ba-

zukadır. Gözlerinizi yere çevirin, görürsünüz... En önemli savaş gereciniz, silahınız, ayaklarınızdır, ayaklarınız. Bunu sakın unutmayın. Molalarda ilk önce ayaklarınızın bakımını yapacaksınız. Eğer paranız varsa..." Ayağını havaya kaldırdı. "Nah, benimki gibi iyi bir postal alın. Ne yazık ki devletin size bunu verecek parası yok. Yazın ayaklarınızı havalandırın. Kışınsa sık sık parmaklarınız oynatıp, yerlerinde olup olmadığına bakın. Karda yürürken ilk önce ayaklarınız donar. Molalarda öyle yorgun olacaksınız ki, bilinciniz bulanacak. Uzun intikallerde mola verdiğinizde silahlannızı belinize bağlayın, yoksa unutursunuz... Bir şey daha... Burada en çok evinizi, analarınızı, karılarınızı, sevdiklerinizi ya da sıcak yemeği değil, uykuyu özleyeceksiniz. Çünkü hem uyuyup, hem de yürüyemezsiniz. Uyku gözyaşı olup gözlerinizden sel gibi akacaktır. Ama uyumayacaksınız. Uyuklayan asker bir sürü şeyini kaybeder. Tabii bu kayıplardan ilki önemlidir: Hayatı! Tekrarlıyorum. Mevzide uyuyan ölür. Özetlersek, demek ki komando yürüyen ve uyumayan bir varlıktır..." Sesi neşelenmiş gibiydi. Eğleniyor muydu? "Önce tim komutan yardımcısı, dört ya da altı ay sonra da komutan olacaksınız. Komutan, erlerine sahip çıkan, timini uyutmayandır ve bunu başaran komutan da azdır... Hepsi bu kadar; yazıcı sizlere hangi time verildiğinizi bildirecek. Unutmayın, bir ordu, ancak subayları kadar cesurdur... Hoş geldiniz, göreviniz hayırlı olsun arkadaşlar. Başarılar dilerim."

Mehmet, yanındaki asteğmenlere uyarak "Sağ ol" diye bağırdıktan sonra ötekilerle birlikte dışarıya çıktı. Yandaki odaya geçer geçmez bezgin suratlı bir astsubay yüzlerine bile bakmadan önündeki kâğıdı okumaya başladı. "Asteğmen Altan Kısa, 1. Tim Komutan yardımcılığı'na, Asteğmen Saldıray Göleli, 2. Tim Komutan Yardımcılığı'na, Asteğmen Mehmet Esen 3. Tim Komutan yardımcılığı'na..."

Mehmet, on dakika sonra 3. Bölük'te, dipteki küçük bir odada, pencerenin önündeki masada oturan tim komutanına tekmil veriyordu. Asteğmen Cenk Plevneli ondan sadece bir dönem kıdemli olmasına rağmen otuzuna yakın görünüyordu. Mehmet, Plevneli soyadını daha önce duymuştu ama çıkara-

madı. Odada, uçları neredeyse birbirine bitişik olarak konmuş üç masayla, kapının bulunduğu duvara yaslanmış çelik dolaplar yüzünden adım atacak yer yoktu. Tekmil verirken onu meraksız bakışlarla süzmekle yetinen asteğmen sarışındı. Oturuyordu, ancak otururken bile uzun boylu, yapılı biri olduğu anlaşılıyordu. Mehmet, tekmil vermeyi bitirince adamı izlemeye koyuldu. Kemikli, ama biçimli ve yakışıklı bir yüzü vardı. Bu yüz empresyonist ressamların tablolarında rastlanan bir ışıkla aydınlanmıştı. Adam yakışıklı olmasına yakışıklıydı ama yüzünde bakanı rahatsız eden bir şey vardı. Mehmet çok geçmeden onu neyin rahatsız ettiğini çözdü: Dudakları. Tim komutanının serinkanlı dudakları zevk alan değil, acı veren birisi olduğunu haber verir gibiydi. Ama en dikkat çekici tarafı soğukkanlı gözleriydi. Ne dost ne de düşmandı, bakışları kendinden başka her şeye ilgisiz olduğunu söyler gibiydi.

"Rahat, asteğmenim... Otur!"

Mehmet, gözlerini dört ay boyunca gece gündüz birlikte olacağı adamdan ayırmadan, yer darlığından dolayı üç masanın ortaklaşa kullandığı tek sandalyeyi çekerek oturdu. Acaba 'sağ olun komutanım' demeli miydi? Cenk Asteğmen elindeki dosyaya bakmak için başını önüne eğmişti. Saçları uzadığında dalgaları ortaya çıkıyor olmalıydı. Dosyayı okurken bir ara gülümsedi. Alaycılık ağzının kenarına yuvarlak çizgiler iliştiriyordu. Mehmet, dikkatli olmalıyım diye düşündü: Karşısındaki adamın tek yüzü vardı. Değişmeyen, kendini ele vermeyen, ne kadar yakışıklı olursa olsun, büste dönüşmüş, sıkıcı olmaktan kurtulamayacak bir yüz! Ama bu neye yarardı ki? İnsan bir heykelin yüzüne en çok iki kez bakardı.

"Evli değilsin, değil mi?"

Mehmet, "Değilim," dedi.

"Evlilerin aklı karışık oluyor. Timimde olmazsa sevinirim. Olursa da öne koymam..." Doğrudan gözlerine bakıyordu ama Mehmet cevap vermeye kalkışmadı. Adamın sadece kendi doğrularına inananlar gibi karşılık beklemeden konuştuğunu fark etmişti. "Nerelisin?"

"İzmirliyim komutanım."

"Komando olmayı kendin mi istedin?"

"Hayır."

"Demek seçildin. Seni neden seçtiler?"

Mehmet cevap vermeden yutkundu. Dizindeki acıyı hâlâ hissetmesi garipti.

"Atletizm," dedi. "Atlet olduğum için seçmiş olmalılar."

"Atletizm ha? Hangi branşta koştun?" Mehmet, adamın soruyu sorarken kollarına, omuzlarına baktığını, onu ölçüp biçtiğini hissetti. "Atma ya da atlama değil, değil mi?"

Cenk Asteğmen sorusunun ardından masadan kalktı. Ayakta da uzun boylu ve çok gösterişliydi. Üniformanın birine bu denli yakışması şaşırtıcıydı. Mehmet, masanın üstündeki kalemin ucuna sarılan ince lastiği dikkatle açan adamın onu dinleyip dinlemediğinden emin olmadan,

"1500 ve 3000 metre," dedi.

"Derecelerin nasıldı?"

"3.39. 06 ve 7.51.02"

"Yani? İyi dereceler mi bunlar?"

Cenk Asteğmen, Tugay komutanınınkinden başlayarak bölük komutanlarına kadar inen fotoğrafların asıldığı duvar albümünün önünde durmuş, meraksız gözlerle, pencerenin camında dışarıya çıkma umuduyla yukarı tırmanıp sonra da aşağıya kayan arıların çabasını izliyordu.

Mehmet, "Türkiye rekorları 3.35.68 ve 7.47.52'dir komutanım," dedi.

"Öyleyse derecelerin oldukça iyi! Hiç Milli Takım'a seçildin mi?"

Mehmet, 1990 yazını, Zeki'yi geçtiği seçmeleri hatırladı. Ne garip, hayallerinin sonunu getiren o yaz hâlâ acı veriyordu. Boğazını temizledi.

"Dört yıl Milli Takım'da koştum."

Cenk, Mehmet sözlerini bitirir bitirmez elindeki lastiği gerip pencereye doğru nişan almadan bıraktı. Şaklamanın ardından bir arı yere düştü. Mehmet, masanın ardında kaldığı için göremese de arının öldüğüne emindi. Garip olan Cenk'in bu işi son derece hızlı ve neredeyse hiç nişan almadan yapmasıydı.

"Rekortmenler kim?"

Mehmet, "Zeki Öztürk," dedi. "Her iki rekoru da 1990 Temmuzu'nda İtalya'da üç gün arayla kırdı komutanım."

Cenk başka soru sormadı. Merakının sonuna gelmiş gibi arılara geri dönmüştü. Önce avlayacağı hayvanı sürüden ayırmaya çalışan bir yırtıcı gibi sabırla uğraşarak iki arıyı camdan uzaklaştırmayı başardı. Arılar odada uçuşmaya başladıktan sonra vahşi bir avcı gibi bir süre hareketsiz bekledi. Ardından arının birisi kol boyuna yaklaşınca hızla ileriye doğru eğilip elinde tuttuğu lastiği tekrar serbest bıraktı.

Mehmet şaklama sesinin ardından arının parçalarını düşerken gördü. Karşısındaki avcı ilah inanılmaz bir vuruşla havada uçan arıyı ikiye bölmüştü. Şanslı! Hem de çok! Havada uçan bir arıyı vurmak başka nasıl açıklanırdı? Bunu yapabilmek için insanüstü, ancak hayvanlarda görülen dikkat ve çabukluk gerekirdi. Düşüncelerini Cenk'in sesi böldü:

"Neden dereceye girmedin? Parkurda herkese fark atabilirdin. 3000 metrede senin gibi derecesi olan birisi için bu çocuk oyuncağı sayılır."

Mehmet, konu koşmak olduğunda gizlendiği yerden ortaya çıkan o sinsi suçluluk duygusuyla irkildi. Cenk'in neden söz ettiğini ilk ağızda anlayamamıştı. Hissettiği pişmanlığı dağıtıp durumu açığa kavuşturan sözcük, 'parkur' oldu. Karşısındaki garip adam, Eğirdir'deki komando parkurunu kastediyor olmalıydı. Giremedin, dememiş, 'girmedin' diyerek sanki kendini bile bile geride tuttuğunu ima etmişti.

Mehmet, ayaklarının dibinde iki parçası ayrı ayrı can çekişen arıya göz attıktan sonra bakışlarını Cenk'e çevirdi. Adam yine kendi büstüne dönüşmüştü; sadece gözleri canlıydı: İrisleri, gözlerinin beyazı içinde havada vızıldayarak dolaşan ikinci arının peşinde, sağa sola hareket ediyordu. Onu da avlamayı deneyecek! Mehmet, bu uyarıcı düşünceyi imkânsız diye bastırdı; sonra adamın sorusuna cevap verdi:

"1990 yazında ağır bir sakatlık geçirdim. O yüzden bacağımı pek zorlayamıyorum."

"Peki, hiç Sivritepe'ye çıktın mı?"

Yine Eğirdir: şu berbat, yarıklarla dolu, gevşek kayalardan oluşan dağ! Avcı neyin peşindeydi?

Mehmet, "Sivritepe yasaklıydı," dedi. "Biliyorsunuz, 1985'de bir rütbeli ölmüş. O zamandan beri çıkılmıyor. Bizde..."

"Ama ben, yasak olsa da bazıları kaçak olarak çıkıyor diye duymuştum." Cenk, sözünü kesmişti ama konuşurken yüzüne bakmıyor, daireler çizerek uçan ikinci arıyı izlemeye devam ediyor ve zavallıyı dikkatle pencereden uzakta tutmaya çalışıyordu. Mehmet, garip bir duyguyla, sanki bir yırtıcıyla yüz yüzeymişçesine durakladı: Adam deliydi; kim aynı gün iki kez havada uçan bir arı vurabilirdi? "Sen duymadın mı?" Hâlâ Sivritepe! Mehmet birden ayıldı; o çıkmıştı: Üstelemesinin başka bir anlamı yoktu. Birbirleriyle yarışan polis koleji ve spor akademisi mezunlarının arasında dağa tırmananlar olduğunu duymuş ama böyle bir budalalığa katılmayı aklının ucundan bile geçirmemişti. Hayır, demeye hazırlanıyordu ki, tekrar Cenk'i duydu. "Peki, gece hiç pusuya düşürüldün mü? Seni ağaca bağlayıp, postallarını aldılar mı?"

Sadece bir kez... Mehmet böyle diyecekti, ama Cenk o sırada elindeki lastiği üçüncü kez bıraktı ve havadaki arı aynı anda gözden kayboldu. Yine vurmuştu! Mehmet şaşkınlıkla doğruldu; gözlerine inanmalı mıydı? Cenk'in sesi arı yerine bu kez düşüncelerini böldü.

"Beni hiç kimse pusuya düşüremedi. Rütbeliler bile. Bir düzine de bot aldım." Gözdağı vermek istiyorsa, bunu iyi başarmıştı. Havada uçan iki arıyı ilk denemesinde vuran bir adam! Nasıl birisine çatmıştı? "Neyse. Bana yalnızken Cenk diyebilirsin. Anlaştık mı?"

Elini uzatmıştı. Dostça mı? Mehmet bundan emin değildi; adamın bakışları hiçbir şey söylemiyordu. İhtiyatlı bir sesle.

"Anlaştık," dedi.

Ama içgüdüleri ona dikkatli olmasını öğütlüyordu. Adamın avcılıktan da öteye geçtiğini, gölgeli yollara adım attığını hissediyordu. Cenk çekmeceden bir dosya çıkarıp masaya bıraktı.

"Bu benim tuttuğum notlar; göreve başlamadan önce göz atarsan iyi edersin. Timdeki asker sayımız 13 ile 20 arasında

değişiyor. Bu ara 15 er var. Bazıları yeni. Beni, seni ve uzmanı[7] da katarsan, toplam 18 kişiyiz..." Elindeki lastiği sonunda masaya bıraktı. Ben hep beşinci yürürüm. Sen de ortanın arkasını al. Onuncu ya da on birinciyi. Yeni gelen acemiler kolu koparıyorlar, bir süre göz kulak olmak gerekecek... Erler genellikle Batı'dan; iki tane de Bitlisli var. Kürt, ama sağlam çocuklardır... Sigara içiyor musun?"

Mehmet, "Arada," dedi.

Yine de Cenk'in uzattığı sigarayı alıp yaktı. Adam sigaraları yaktıktan sonra bilgi vermeye devam etti:

"Bölük komutanı rahatsızlandı. Üç ay önce. Raporlu. Bana sorarsan buranın havası ona yaramadı. O zamandan beri Komutanlı'ka Vasıf Üsteğmen vekâlet ediyor. İyi adamdır, ama o da buradan çok sıkıldı." Birden konuyu değiştirip garip sayılabilecek bir soruyla devam etti: "Yanında kitap getirdin mi?" Mehmet merakla başını salladı; getirmemişti. "İyi, komutan yeni gelenlere hep kitap getirip getirmediğini sorar. Getirdim diyeni de esir eder. Çünkü edebiyatı sever. Pek uyumaz, sabaha kadar ya kitap okur ya da edebiyat konuşur..." Kitap ve edebiyatı önemsemez gibi omzunu silkmişti. "İyi de nutuk atar. Size 'yürüyen ve uyumayan komando manzumesini' okudu mu?" Mehmet tedbirli bir alaycılıkla başını salladı. Gülüp, gülmemek konusunda kararsızdı. "Söylediklerini akılda tutmakta yarar var yine de... Bence bugün dinlen, rakıma biraz alış; timle yarın tanışırsın."

Mehmet, "Peki," dedi. Sigarası bitmemişti; sessizlik uzayınca meraklı görünmemeye çalışarak sordu. "Durum nasıl?"

Cenk, "Bilmem," dedi. Sözlerini güçlendirmek ister gibi omuzlarını silkmişti. "Daha doğrusu kimse bilmiyor. İşimiz gücümüz beklemek, bir yerde yol kesme ya da baskın oldu mu da oraya gitmek." Devam ederken gizlemeden alaycı bir şekilde gülüyordu. "Tabii biz gittiğimizde herifler çoktan tüymüş oluyor. Buraya geleli bir kez bile temas kuramadık. Sanki hepsi hayalet... Operasyona gittiğimiz en uzak yer..." Eliyle tepeleri

7 Çavuş. Askerde hizmette en önde, sosyal haklarda en geride olan, rütbelilerce de erlerce de pek sevilmeyen sınıf.

gösteriyordu. "Gomano ile Beyaztaş'taki emniyet üsleri; oraya çıkıp, on gün kalmak. Hepsi bu. Burada körden farkımız yok. Arazide neler olup bittiğini kimse bilmiyor. Korucular ne derse o. Durmadan eğitim yapıyoruz. Bize ilişen yok. 4. Tabur sahrada olduğundan geçen sene saldırıya uğradı ama bizim bölgeye uğrayan yok. Heriflerin dertleri karakollarla. Geçen yaz neredeyse hepsini basmışlar. Ardından ateşkes olmuş. Bütün kış yattık anlayacağın. Herifler akıllı: Ateşkes işlerine geliyor. Biraz beklediler mi, orduda savaşmış, savaş bilen, savaş deneyimi olan kimse kalmıyor. Şimdilerde, yani Mayıs'tan..." Mehmet'e biliyorsun der gibi elini salladı. "Bitlis'teki olaydan beri, yeni yeni hareket var." Mehmet şaşkınlıkla yeni komutanını süzdü. Neredeyse 40 kişinin öldüğü bir katliamı cinayet ya da kahpelik diye adlandıracağına, olay demekle yetinmişti. Durumu yansıtışındaki soğukkanlı nesnellik ürkütücüydü. Mehmet, bir an onun tüm insanları aynı kefeye koyduğunu düşündü. Sigarasını masanın üstündeki tablaya bastırdı. 3. Bölük, 3. Tim Komutanı ateşkesin bitmesine seviniyor gibiydi. "Yemeği kaçırdın. Menemen sever misin?" Mehmet önce şaşkınlıkla durakladı, sonra kararsız bir hareketle başını eğdi. "İyi, Balina, sana şöyle bol yumurtalı bir menemen yapsın."

Mehmet "Balina mı?" dedi; bu kez şaşkınlığına aldırmadan gülmüştü.

"Sana verilen haberci[8]; adı Aydın[9] diye çocuklar böyle diyor. Aslında balinaya pek benzemez..." Balinalar aptalmış gibi uyardı: "Çok da uyanıktır..."

Mehmet, dosyayı almak için ayağa kalktığında masaya doğru bir adım atıp pencerenin altına baktı. Yerde en az yirmi ölü arı vardı. Anlaşılan burada sinek değil, arı avlanıyordu. Dosyayı alıp, Cenk'e selam verdi. Sıra bir balinanın elinden yiyeceği yemeğe gelmişti.

Mehmet habercisini görür görmez Cenk'in neyi kastettiğini anladı. Aydın, takma adının çağrıştırdığı iriliğin aksine ufak te-

8 Bir tür emireri.

9 O tarihlerde Sinop'ta görülen ve Rusya'dan kaçtığı tahmin edilen beyaz balinaya Aydın adı takılmıştı.

fekti; kim görse, onun gibi birisinin komando eğitimini tamamlayamayacağına kolayca iddiaya girerdi. Mehmet, bir an onu sırtında 30 kilo yükle yürürken hayal etmeye çalıştı ama menemenden ilk lokmayı alır almaz, bundan vazgeçti. Balina belki çelimsiz görünüyordu ama kantindeki aşçıyı ikna ederek kendi elleriyle yaptığı yemek nefisti. Mehmet, büyükçe bir tavada önüne konan menemeni birkaç dakikada mideye indirdi; kırk saattir ilk kez doğru dürüst yemek yiyordu. Burada da inanılmayacak –avcının avlaya avlaya bitiremeyeceği– kadar çok arı vardı. Öyle ki, habercisinin getirdiği kolayı, kutunun üstündeki arıları bir türlü uzaklaştıramayınca içmekten vazgeçti.

Cenk'in verdiği dosyaya göz atmıştı ama komuta edeceği askerlerle ilgili hiçbir yerde bulamayacağı bilgileri, iyi anlaşacağını hissettiği habercisinden alacağını biliyordu. Bu yüzden çay içerken onu yüreklendirdi. Yirmi yaşına yeni giren Aydın, ya da Balina, Eskişehirliydi, on ailesiyle İstanbul'da yaşıyordu; geniş, yayvan yüzü, hafif kısık gözleri Orta Asya'ya uzanan kökenini ele veriyordu. Ona göre timin en güvenir elemanı en önde yürüyen bomba atarlı G3 taşıyanlardan Rıza'ydı. Tim'in en neşeli ve uyanığıysa, –Mehmet bunu dalavereci diye anladı– Başbakan adını taktıkları MG3[10] yardımcısıydı. Adı Tansu olduğu için ona on beş gündür Başbakan[11] diyorlardı. Başka ilginç kişiler de vardı timde. Mesela MG3'çü: Emin, çok iri ama çok da uykucuydu; Başbakan, Emin'in bir çatışmada bir ara uyuduğuna yemin ediyordu. Öyle ki, yanındaki badisi,[12] Emin öldü sanıp mevziden fırlamış, etrafı velveleye vermişti. Öykü Mehmet'i güldürdü. Kanasçı[13] Uzman'dan söz ederken Aydın'ın sesinin değiştiğini fark etti. Haberci, Selami Çavuş'tan hoşlanmıyordu. Yakınan sesinin içten bir bayağılığı vardı. Durum çok

10 TSK'nin kullandığı makineli tüfek.

11 Tansu Çiller 25 Haziran 1993'de başbakan oldu.

12 Timde birlikte görev yapan birbirini kollayan iki savaş yoldaşı asker.

13 PKK'nın kullandığı, Rus yapımı keskin nişancı tüfeği Dragunov: Sonradan TSK de silahın üstünlüklerini kabul ederek tüfeği envanterindeki Mac.Millanlar'ın yerine kullanmaya başladı. Kanas adı Arapça avcı anlamındaki kannasın Türkçeleştirilmiş hali olduğu gibi, KNS, yani, Keskin Nişancı Silahı, deyiminin ilk harflerinin okunmasından da türetilmiştir.

geçmeden açığa çıktı. Balina'nın kırgınlığı iki ay öncesine uzanıyordu. Uzman, Bölüküstü'nde gece görüşünü[14] unutmuş, öfkesini ondan çıkarmıştı. Aydın'ın güveni arttıkça dili de iyice çözüldü. Bazı komando erleri tabura gelip sonra hemen başka yere, il merkezlerine alınmıştı. Bunlar torpillilerdi. Balina, torpilli derken, midesi bulanmış gibi genişliğini daraltan bir şekilde yüzünü büzmüştü. O, kendi hesabına "herifçioğullarının" gitmelerine sevinmişti. Vatan görevinden kaçmayı düşünen birisinin çatışmada yanında olmasını istemezdi. Mehmet, Balina'nın küçümseme dolu sözlerini dinlerken Altan'ı hatırladı. Haberi duysa, bir yolunu bulup savaşmaktan kurtulan zengin çocuklarına demediğini bırakmazdı.

Timin neredeyse yarısı yeniydi, birkaç gün önce gelmişlerdi. Ya usta erler? Mehmet sorunca, Balina şaşırmış gibi cevap verdi:

"Hayır komutanım, ben hiç PKK'lı görmedim. Hiç çatışmaya da girmedim..."

Girmedim, derken elini göğsüne götürmüştü. Muskası vardı.

Mehmet, akşamüstü mesai bitiminden sonra Cenk'le birlikte taburu dolaştı. Alanın coğrafi sınırı, akarsuydu: Tabur'un kuzeyi ve güneyindeki –aynı dağa ait iki zirveyi andıran– Beyaztaş'la Gomano tepelerini birbirinden vadinin dibindeki çay ayırıyordu. Binalar vadinin tabanından uzağa, kuzeydeki Beyaztaş'ın eteklerine inşa edilmişti. Üç katlı karargâh binası, yemekhane, tamirhane ve depo... Binaların ortasında geniş bir içtima alanı, yemekhanenin biraz aşağısında da helikopter pisti yer alıyordu. Karargâhın ikiye bölünmüş zemin katında asteğmen ve erlerin yatakhaneleri, kantin ve berber yan yana dizilmişti. Cenk, binadan çıkarken ikinci katın üst rütbelilerin yatakhane ve odalarına ayrıldığını söyledi. Karargâh binasının biraz ötesinde erlerin çay içtiği çadır kantin vardı. Güneydeyse belli aralıklarla nöbetçi kuleleri sıralanmıştı.

Mehmet, turun ortasında uzakta beyaz üniformalı kadınları görünce durup Cenk'e döndü. Şaşırmıştı. Şaşkınlığı adamın söylediklerini duyunca daha da arttı.

14 Geceleri kullanılan dürbün.

"Bunlar revirde kalan ve her ay değiştirilen hemşireler."

Sesi kadınlardan söz ederken hiç değişmemişti. Mehmet, hala yürüyen iri adama yetişmek için adımlarını açtı. Komutanı anlatırken şikâyet etmiyor, alay ediyordu. Cenk, Mehmet yanına varınca sanki daha ilginçmiş gibi Tabur'un altından geçen yolun öteki tarafında kalan alanın, Batı'dan gelen birliklerin kaldığı çadırlara ayrıldığını söyledi. Aşağıya doğru yürüdüklerinde, çayın yanındaki düzlüğe yerleştirilen atış poligonunu gördüler. Poligonun tam aksi yönünde, Tabur'dan birkaç yüz metre batıda, Şemdinli'ye doğru, akarsuyun küçük bir kavis çizdiği yerde bir jandarma karakolu kurulmuştu. İlçenin tüm askerleri sanki buraya toplanmıştı. Mehmet, Cenk'in elini izleyerek, Beyaztaş'la Gomano'nun tepelerine baktı. Cenk, Bölüküstü denilen bu noktalarda iki emniyet üssünün tesis edildiğini; timlerin devreler halinde on günlüğüne yukarı çıkıp, taburun hâkim iki tepeden korunmasını sağladığını söyledi. Arılar! Burada da etraf onlarla kaynıyordu.

Mehmet, birlikte attıkları tur sırasında yanındaki adamın yakın ilgisine karşın aralarında adı konmamış bir mesafenin varlığını sürekli hissetti. Bu duygu öylesine belirgindi ki, fiziki bir nesneymişçesine engelleyiciydi. Ancak Cenk'in çevresindekilerden uzak duruşunun kasıtlı ya da bilinçli bir tavır olmadığının farkındaydı. Adamın yaradılışında, varlığının gizleri arasında onu insanlardan ayıran bir şey vardı. Yıkıcı kibirliliğin belirtisi olan bir sadeliğin, hatta alçak gönüllülüğün ardında durur gibiydi. Mehmet bu duygunun bir kısmının da kendisinden geldiğini, içgüdülerinin ondan uzak durmasını fısıldadığının farkındaydı. Cenk, laf arasında ailesinin İstanbul'da tekstil işi yaptığını söyledi.

Akşam yemeğinden sonra kantinde Saldıray'la Altan'ı buldu. Yanlarında kararsız, utangaç bakışlı başka bir asteğmen vardı. Masaya oturduğunda Saldıray onu,

"Komutanım," diyerek tanıştırdı. Pek heyecanlı değildi. "Yakup Asteğmenim."

Yakup'un geriye bastırılmış alnı ve özellikle de fal taşı gibi açılmış gözleri, onu az önce felaket haberi almış birisine dönüş-

türmüştü. Adamın gizemli ama katlanması zor bir ağırbaşlılığı vardı. Bakışları öylesine derinden çıkıyordu ki, irisinde belirdiğinde parlaklığını yitiriyor, sönükleşiyordu. Rahatsız edici bir sessizliği vardı. Bu garip sessizliğinin içinde konaklamışken rahatsız edilmişe benziyordu. Sıkıntılı gibiydi ama bulaşıcı değildi bu sıkıntı: Bıkkınlığının iyi yanı, bütünüyle ona ait olması diye düşündü Mehmet...

Ancak davranışları, içe dönük bakışlarının aksine belirgin bir içtenlik taşıyordu. Kıdeme pek aldırmayan birisi gibiydi. Mehmet'i dostça bir tavırla selamladı. Pek konuşkan sayılmazdı. Birkaç soru sorduktan sonra kantinde oturdukları süre boyunca neredeyse söze hiç karışmadan o kutsal sessizliğine geri çekildi. Mehmet, kendi yalnızlığını seven birisi diye düşündü. Ötekilerin aksine açık olan televizyonla da ilgilendiği yoktu. Sadece bir ara, Avrupa Parlamentosu'nun PKK'yı bir terör örgütü olarak kabul ettiğine ilişkin kararını duyduğunda alaycı bir tavırla gülümsedi. Çok geçmeden de –Saldıray'ın sohbeti canlandırma gayretlerine rağmen– ayrıldı. Mehmet adamın arkasından etrafı süzdü. Kantin boş sayılırdı. Birkaç asteğmenden başka kimse yoktu.

Saldıray, Yakup'u işaret ederek,

"Galiba namaz kılmaya gitti," dedi. "Biz bize kaldık. Subaylar ve astsubaylar mesai bitiminden sonra Şemdinli'deki evlerine gidiyorlar," diyerek kantinin tenhalığını açıkladı.

Genellikle o konuşuyor ve her zaman yaptığı gibi devam etmek için karşılık beklemiyordu. Öyle ki, cevap alamazsa bu kez televizyonda haberleri okuyan spikere laf yetiştiriyordu. Genç bir kadınla ilişkisini öğrenen karısı tarafından yolsuzluk yaptığı ihbar edilen İSKİ Genel Müdürü hakkında soruşturma açıldığını duyunca, küfredip masaya doğru eğildi. Masadaki sessizliğe daha fazla dayanamayacaktı:

"Bütün gün Yakup Asteğmen'in ağzından bir şeyler alayım diye didinip durdum. Peki, ne öğrendim dersiniz?"

Mehmet, Altan'ın sessizliğini korumaya kararlı bakışlarını görünce, sorma sırasının ona geldiğini anladı. Gönülsüzce, Saldıray'a döndü.

"Ne?" diye mırıldandı;

"Mataralarımız çelikse, operasyonlarda ses çıkarmasın diye bir şeylere sarmalıymışız..." İkisi de cevap vermedi ama sözlerini izleyen sessizlik Trabzonlunun cesaretini kırmadı. "Daha bitmedi, başka şeyler de var..." Hızla öğrendiklerini aktarmaya başladı: "En çok korkmanız gereken Kalaşnikof, Biksi[15] ya da RPG[16] değilmiş. Baş düşman, mayınlarmış; topuk koparan, sarı, İtalyan belası..." Sözlerine kısa bir süreliğine ara verip, verdiği bilgilerin öneminin anlaşılmasını bekledi. Sonra açıklamalarının en can alıcı kısmına gelmiş gibi sesini alçaltıp, masaya doğru eğilerek devam etti: "Farkında mısınız, burada hiç kimse savaşmamış. Kimsenin leşi yok."

Altan, "Ne bekliyordun?" dedi. Sesi sertti, yüzü de asılmıştı. Mehmet merakla İstanbullu arkeoluğu süzdü. Öfke ona yakışmıyordu; güleç yüzünde, bitmiş tuvale sonradan eklenmiş uyumsuz bir rengi andırıyordu. "Hem derdin ne senin? Leş deyip durma!" Sonra Saldıray'ın cevap vermesini beklemeden kımıldadı. "Ben içki içeceğim. Yukarıda bar varmış."

Altan, bir davetten çok, konuşmadan sıkıldığını ele veren sözlerinin ardından ayağa kalktı. Saldıray'sa ona aldırmadan heyecanla hâlâ anlatmaya devam ediyordu:

"Buradakilerin bizden tek farkları daha çok yürümüş olmaları. Bana sorarsan, acemiler mangasına düştük arkadaşlar."

Leş! Ölülerden, savaştan böyle söz eden birisiyle yalnız kalmak niyetinde değildi. Mehmet de Altan'ı izleyerek doğruldu. Ama daha iki adım atmadan arkalarından seslenen Saldıray'ı duydular.

"Ben de geliyorum."

Zeminin üstündeki ara katın sahanlığa sıkıştırılan barın girişinde, "Komando Dinlenmek Senin Hakkın" yazıyordu. Burası kantinden daha kalabalıktı, iyi bir ses sisteminden gelen müzik ortalığı kaplamıştı. İçeride beş altı asteğmenin yanı sıra bir üsteğmen, birkaç da astsubay vardı. Mehmet, köşedeki masada tek başına oturan Cenk'i görünce durakladı. Kararsızlı-

15 PKK'nın kullandığı Rus yapımı makineli tüfek.

16 Roketatar

ğını iri adamın el işareti dağıttı. Arı avcısı, onları masasına davet ediyordu.

Mehmet, Cenk'e doğru ilerleyince Altan da onu izledi. Saldıray'sa davet beklememişti. Tarkan'ın müziği eşliğinde masaya yürüdüler. Bu kez tanıştırma sırası Mehmet'teydi. Cenk, Altan'la Saldıray'ı kısaca selamladıktan sonra garsona işaret etti. İlk içkileri o ısmarlayacaktı. Saldıray içmeyeceğini söyledi ve sessizliğin oluşmasına izin vermeden sorulara başladı.

"Bize intibak eğitimi verilmeyecek mi?"

Cenk, Saldıray'ı kısaca süzdü, sonra başını salladı.

"Bize verilmedi." Renksiz bir içki içiyordu. Karşısındaki adamın lafa birdenbire girmesine şaşırmamıştı. Kadehi masaya bırakıp sordu. "Ne öğrenmek istiyorsun?"

Saldıray, "Mesela mayınlar!" dedi. "Herkes en büyük düşman mayın, diyor. Hiç olmazsa nasıl korunacağımızı anlatabilirler."

Cenk, "Basit," dedi. Saldıray, pürdikkat kesilmiş onu dinliyordu. Duruma bakılırsa sonunda işe yarayacak bir şeyler öğrenebileceği birisini bulmuştu. "Mayına basmamanın en emin yolu, mayının olduğu yere girmemektir; olur da girersen, basmamaktır."

Saldıray, yüzündeki ifadeyi değiştirmeden ustaca alay edebilen adama bakarak geriye çekildi. Cenk gülümsemiyordu, gülümsüyorsa bile tebessümü buyurgan dudaklarını terk edemiyordu. Ama yine de kendini gizleyemedi; çünkü gözleri açık sözlüydü.

Saldıray iki uçlu bir kararsızlıkla karşı karşıya kalmıştı: Öfke ve şaşkınlık? Mehmet birden onun bu yersiz ve arsız öğrenme isteğinin ardında ne yattığını anladığını hissetti. Tarih hocasının savaşa karşı duyduğu bu doyurulmaz merakın nedeni, varlığını beceriksizce gizlemeye çalıştığı korkuydu. Sonu gelmeyen soruları, kaygısının bilinçsiz dışavurumuydu. Saldıray herkes gibi korkuyor ama bunu bir türlü gizlemeyi başaramıyordu. Belki bir fırsatını bulup ona korkmanın olağan olduğunu söylemeliydi.

"Hepsi bu mu? Başka öğrenmemiz gereken şey yok mu?"

Cenk, hâlâ vazgeçmeyen Saldıray'ın sorusunu Mehmet'e bakarak cevapladı:

"Arazide sessiz olacak, hızlı yürüyecek ama en önemlisi, sürekli hareket edeceksin. Sabah bir yerdeysen, öğlen orada kalmayacaksın. Akşam mola verdiğin yeri, sabah hemen terk edeceksin. Bütün bilmen gereken şu: Sürekli hareketli ve uyanık olmak ve hep hâkimde[17] kalmak..."

Saldıray bir süre Cenk'in dediklerini düşünür gibi bekledi. Bu kadar kısa bir açıklamayla ikna olacak biri değildi. İçkileri getiren garson kadehleri masaya bıraktıktan sonra tekrar konuşmaya başladı. Bu kez şikâyet ediyordu.

"Bence yeteri kadar mermi yakmadık. Silahları iyi tanımıyoruz; üstünlükleri, zayıflıkları nedir..."

Cenk bakışlarını meraklı tarih hocasına çevirdi. Sıkılmışa benzemiyordu. Ama yaptığından hoşlandığı da söylenemezdi:

"Şöyle söyleyeyim. Kullandığımız silahlar PKK'nın kullandıklarından daha kötü; eğer merak ettiğin buysa, durum böyle. Bizim G-3 her şeyden önce ağır, mekanik nişangahı yetersiz, nişangâhın sıfırlama ayarının muhafazası zor, atış istikrarı sağlanamıyor. Şarjör yatakları deformasyon nedeniyle tutukluk yapabiliyor. Ağırlık merkezi bence silahı taşımak için uygun yerde değil. Roketatarlara gelince: bizde bazuka denilen bir silah var. İki parçalı, elektrik bataryasıyla çalışıyor. Roket sık sık ateş almıyor, ağır ve taşıması zor. Bazukayla sen bir roket atarken, PKK, RPG'yle on roket gönderebiliyor. Gelelim makinelilere: PKK'nın Biksi'sine karşı bizim MG-3... MG-3, hantaldır, namlunun ucu çabuk ısınır ve şişer. Değiştirilmesi de zordur. Üstelik aleti iki kişi taşıyor: Birisi silahı, ötekisi ise mühimmatı. Böyle olunca da timin ateş gücü düşüyor. Oysa Biksi tozda, çamurda tutukluluk yapmıyor, tek kişi tarafından taşınıyor. Öyle ki, PKK'lılar bununla ayakta bile ateş edebiliyorlar."

"Öyleyse ne yapacağız?"

Saldıray'ın öfke ve kırgınlığı geçmişti; şimdi meraklı bir hayranlıkla karşısındaki adama bakıyordu. Sonunda aradığı kişiyi

17 Yüksekte.

bulmuştu. Cenk, içmeye alışık olanlar gibi kadehte kalan içkiyi yumuşak bir hareketle tek hamlede bitirip soruyu soran Altan'a döndü. Güleç yüzlü İstanbullu da yanında oturan yakışıklı adamın bilgisinden etkilenmişti.

"G-3, Kalaşnikof kadar iyi olmasa da yine de kullanmak zorundayız. Başka çare yok. Çünkü PKK'yla aynı tüfek kullanılırsa düşman ateşini ayırt etmek mümkün olmaz. Zaten artık Biksi ve Kanas'ı biz de kullanıyoruz. Nasıl bulduğumuzu sorma."

"Gerisi Türk askerinin bileğine, yüreğine emanet..." Saldıray, belki de doğumundan beri ona öğretilen ve doğruluğundan asla kuşku duymadığı gerçeğin onaylanmasını bekler gibi Cenk'e bakıyordu. Sessizlik uzayınca ekledi: "Her Türk askeri bir cengâverdir."

Cenk, Saldıray'ı süzdükten sonra heyecansız bir tavırla konuştu. Bakışlarından hâlâ ne düşündüğünü anlamak zordu. Sesi de tarafsızdı; vurgusuz tonu dile getirdiği yargıya katılıp katılmadığını ele vermiyordu.

"Bizdeki piyade, acemiler mangasıdır. İhtiyaç fazlasının askercilik oynadığı birliklerdir. Komandoysa ABD deniz piyadesine denktir, komando diye kendimizi abartmayalım..." Cenk sözlerini tamamlarken Mehmet, Saldıray'a döndü; zavallı afallamıştı. "Böyle diyenler de var. Tek üstünlüğümüz erlerin fedakârlığı."

Saldıray, "Yani?" diye mırıldandı.

O, öyle diyenlerin değil, Cenk'in değerlendirmesini merak ediyordu. Mutsuzdu. Sanki kıyafetinin sabahtan beri üzerine iliştirdiği o ayrıcalıklı, koruyucu havayı kaybetmişti.

Cenk, Saldıray'ın mutsuzluğunu daha da artırmaya niyetliydi.

"Operasyona çıksam, arkamı tıkama görevi de piyadeye verilse, endişe ederim," diye devam etti.

Komandolar hakkında bir şey söylememişti.

"Ya asteğmenler! Onlar hakkında ne diyorlar? Anladığım kadarıyla ne rütbeliler ne de astsubaylar asteğmenleri ciddiye alıyor."

Bu kez dayanamayan Altan'dı. Cenk, Saldıray'a yaptığının aksine nedense onu bekletmedi:

"Haklılar. Asteğmenlerin yüzde doksanı acemi damatları andırıyor. Üstelik askerlerin sivilleri küçümsemesini de unutmamak gerekir. Asteğmenler de neticede sivildir onlar için."

Sesinde önyargının izi yoktu; onu dinleyen biri tarafsız olduğuna kolayca inanırdı. Saldıray umutsuzca direnmeye çalıştı.

"O zaman biz de sizin gibi yüzde ona girdiğimizi kanıtlamalıyız."

Cenk cevap vermedi. Başını çevirdi. Duvar beş metre ötedeydi ama sanki o kilometrelerce öteye, iyi görebildiği bir şeye bakıyordu. Mehmet birden ne olduğunu kavradı. Bu adam bütün asteğmenlerden farklıydı; onun yüzde birin içinde olduğuna iddiaya girebilirdi. Komutanına yakınlık duymayacağına emindi: İnsanın, karşısındakini kendisinden aşağı gören birisini kabullenmesi mümkün değildi.

Saldıray yeni bir soruyla araya girecekti ama Cenk birden doğruldu. Yüzü ilk kez, nedeni belirsiz bir duyguyla ancak dikkatli bir gözün fark edebileceği şekilde dalgalanmıştı.

"Bakın kim geliyor?" Masadakilerin elinin peşinden kapıya dönmesini bekledikten sonra gelenin kim olduğunu söyledi: "Türk Silahlı Kuvvetleri'nin tek doktoralı muharip asteğmeni." Belki sesi... Eğlendiğini ele veren sadece buydu. "Hey Prof!"

Girişte şişman bir asteğmen vardı. Adam, Cenk'in işaretini görünce onlara doğru yürüdü ve masaya varır varmaz öne doğru eğilerek seyircilerini selamlayan bir oyuncu gibi ellerini iki yana açtı.

"Hayat, sahnesinde hep dramlar oynanan bir tiyatrodur, komediler ancak perde arasında sergilenir... Perde arasına hoş geldiniz cengâver komandolar."

Cenk, "Siz ona bakmayın, söze hep böyle başlar," diyerek garip durumu açıkladı. Sesi belirgin bir neşeyle canlanmıştı.

Garip, ama iyi bir girişti. Mehmet bakışlarını Cenk'ten alıp ne demek istediğini anlamadığı doktoralı asteğmene çevirdi. Hâlâ alkış bekler gibi duran adam incelendiğini fark edince utangaç utangaç gülümsedi. Doktoralı asteğmenin uyuşuk, sevimli bir tombulluluğu vardı: Bu da hareketlerine yavaşlık veriyor, onu bir çizgi film kahramanına benzetiyordu.

Cenk, tombul adamı kışkırtmak ister gibi, "Boşuna heveslenme," dedi. "Kitap falan getirmemişler. Otursana."

Prof, Cenk'in davetine uyarak masaya otururken üçünün de elini dostça sıktı.

"Aranızda iyi futbol oynayan var mı?"

"Ben iyi bek oynarım."

Saldıray'ın sözleri Cenk'in dışında herkesi gülümsetti. Prof, ya da Müşfik Asteğmen, komando değildi; Tabur'daki küçük topçu birliğinde görevliydi. Doktorasını da felsefe konusunda yapmıştı. Kitap getirme konusu, Mehmet'in tahmin ettiği gibi Bölük Komutanı Vasıf Üsteğmen'le ilgiliydi. Cenk'e bakılırsa Prof, komutanın tek edebiyat arkadaşıydı.

Prof, Cenk'in sözünü hemen düzeltti:

"Arkadaşı değil, tutsağı."

Sonra pek de şikâyet etmeden, az önce edebiyat seansından çıktığını ekledi ve çok geçmeden, askerliği süresince akademi ya da askerî okullardan birisinde öğretim üyeliği yapmayı beklerken nasıl olup da önce topçu okuluna, ardından da Hakkâri'ye geldiğini açıklamaya koyuldu. Anlattıklarını izlemek zordu. Konuşurken daldan dala atlıyor, söylediklerini mutlaka yarım bırakıyor, tekrar geri döndüğünde baştan başlıyor ve ancak her seferinde öyküsüne yeni ve öncekinden farklı bir bölüm ekliyordu. Yaptığı benzetmeleri, göndermeleri anlamaksa imkânsızdı: Yunan Mitolojisi, klasik müzik ve doğa... Saldıray birkaç dakika sonra iyiden iyiye afallamıştı. Futbolla başlayan konuşmanın nasıl olup da topçu okuluna, oradan da Eski Yunan'a gelip dayandığını bir türlü çıkaramamıştı. Aslında haklıydı, bu sevimli, şişman topçu asteğmenin söylediklerinden kimsenin bir şey anladığı yoktu. Ama Saldıray'ın mutsuzluğunu anlamak mümkündü: O, Cenk'in vermekte olduğu intibak eğitiminin yarıda kalmasına hayıflanıyordu.

Prof, uzun öyküsünün sonunu getirmeden, –sanki sabırsızlığını sezmişti– anlattıklarını ortada bırakarak, Trabzonlu'ya döndü.

"Evet, cengâver komando, söyle bakalım, buraya ne yapmaya geldin?"

Saldıray cevap vermeden önce masadakileri kararsız bakışlarla tek tek süzdü. Sonra yüzü sözlüde kolay soruyla karşılaşmış bir öğrenci gibi aydınlandı. Sıkıcı konuşmadan kurtulmanın o çocuksu sevinciyle atıldı:

"Vatanı korumaya! Hepimiz bunun için gelmedik mi buraya? Savaşmaya!"

"Savaşmak ha! Peki ya sonra?"

Saldıray Prof'un ikinci sorusunu da o çalışkan öğrenci tavrıyla hemen cevapladı. Ancak şimdi sesi sabırsızdı.

"Yine savaşacağız. Başka seçenek yok. Sonuna kadar savaşacağız."

Prof neyin peşindeydi? Mehmet merakla Cenk'e göz attı. Konuşmayla ilgilenmiyormuş gibi hâlâ uzaktaki o yere bakıyordu.

"Ya barış!" Cenk, Prof'u duyduğunda da tepki vermedi. "Unutma ki savaş, her zaman bütünleyicisi olan barışa koşar. Yani, sen aslında savaşarak barışı arıyorsun." Saldıray kuşkuyla önce Altan'a sonra Mehmet'e döndü. Açıkça yardım istiyordu. Adam sözlerini Saldıray'ı daha da şaşırtan teatral bir tavırla noktaladı: "Bütün mesele, elde edeceğin barışın, yaptığın savaşı tazmin etmesi. Ya da yaptığın savaşın, elde edeceğin barışa değmesi. Ne çare ki, savaş, insanın yeryüzündeki yaşamıdır..."

"Bunları Vasıf Üsteğmen'e söylemiyorsun değil mi?"

Cenk sonunda konuşmaya geri dönmüştü.

"Neden söylemeyeyim ki?" Prof'un sesi Cenk'e cevap verirken sakindi. Uyarıyı anlamış ama istifini bozmamıştı. Sanki sözlerinin tadına varmak ister gibi sabırla bekliyordu. Cenk kımıldayınca devam etti: "Savaşan her insanın bir gün barışın geleceğini de düşünmesi gerekir. Üstelik söylesem de bir şey olmaz: Vasıf Üsteğmen, Ortaçağ'da Tanrı'yı resminin dışına iten bir ressam kadar devrimci ve şaşırtıcı bir askerdir."

Tanrı'yı kovan ressam ve devrimci asker! Bu kadarı Saldıray için fazlaydı. Direnmeye çalıştı ama başaramadı: Önce sessizleşti ardından yüzü asıldı, birkaç dakika sonra da izin isteyerek doğruldu. Mehmet, Saldıray kapıdan çıkınca Altan'a döndü. Sıra onlara gelmişti. Kalkarlarken Cenk yeniden içki ısmarlıyordu.

On dakika sonra açık havada, yıldızların altında yan yana oturmuş, sigara içiyorlardı. Ortalık serinlemiş, soğuyarak aşağıya çöken havayla birlikte tepelerin arasına sıkışan karanlık da açılmıştı. Neredeyse hiç ses yoktu. Sanki şefkatli bir Tanrı Tabur'un üstüne şeffaf bir fanus geçirmiş, onları dış dünyanın seslerinden koparmıştı. Binaları çevreleyen çitin belli yerlerine yerleştirilen ışıklar karanlığa damlayan sarı gözyaşlarına benziyordu. Yamaçlardan aşağıya yorgun sis gibi inen sessizliği Altan'ın sözleri böldü.

"Cenk Asteğmen anlaşılan silahları iyi tanıyor."

"Söylediklerine bakılırsa öyle," dedi Mehmet.

Yana dönmemişti, serinlik canlandıracağına, uykusunu getiriyordu. Hâlâ yüksekliğe alışamamıştı.

"Oysa o da ötekiler gibi hiç operasyona katılmamış!"

"Ama uzman gibi konuşuyordu," dedi Mehmet, gözlerine tırmanan uyuşukluğu silkeleyerek. "Kim bilir, belki meraklıdır."

"Meraklı mı? Hayır, garip: İnsanı rahatsız edecek kadar garip birisi hem de! Böylelerinin gece bile gölgesi olur..."

Mehmet, bir an adamın havada uçan arıları vurabildiğini söylemeyi düşündü, ama sonra bundan vazgeçti. Gevezeliği konuşmayı daha da uzatacaktı. Sigara içip, gökyüzünün iki dağın arasına sıkışan dar şeridinin içinde yüzen yıldızları seyretmek yerine konuşmak? Hayır, istediği bu değildi; belki uyumak...

Altan'ı tekrar duydu: Sesi şimdi geceyle uyumlu, yumuşaktı:

"Benimkinin adı İsmet. Eyyamcının tekine benziyor. İlk lafı, 'rütbelilerden ve hemşirelerden uzak dur, astsubaylarla da takışma' oldu. 'Askerlik demek, uyum' demekmiş... Yani emirleri yerine getir, işine bak, diyor." Sigarasını yeni yakmasına karşın söndürecekmiş gibi postalının yanına götürmüştü. "Bir astsubaya Ahmet abiciğim, diye hitap etti. Bana garip geldi: Hoş, adam epeyce yaşlıydı ama..."

Altan'ın sesi yumuşaklığını korumakla birlikte şimdi biçim değiştirmiş, kendini dinletmeye kararlı bir çağrıya dönüşmüştü. Mehmet, istemeye istemeye yıldızlardan vazgeçti. Neden onun her sözüne kulak veriyordu?

"Belki de haklıdır," diye mırıldandı. "Sonunda askerlik muvazzafların işi, biz geçiciyiz."

"İyi de biz de onlar gibi ölüyoruz. Bırak da insan hiç olmazsa ölüm karşısında eşit olsun."

Ölümde eşitlik! Yine abartıyordu.

Mehmet, "Sen asteğmenleri, astsubayları bırak, erlere bak," dedi. "Ölenlerin yüzde doksanı er. Onlar eşitlik istiyorlar mı? Hem kimsenin öleceği falan yok. Baksana, Yakup ve Cenk asteğmen aylardır burada. Bir tek PKK'lı bile görmemişler, hiç çatışmaya girmemişler. Herifler buraya gelip Tabur'a saldırmayacağına göre, bütün yapmamız gereken sabredip sekiz ayı geçirmek. Dağın tepesindeki bir karakolda olmadığına dua et. Zorda olanlar onlar."

Altan, erleri unutmuştu. Aklı hâlâ tim komutanıyla yaptığı konuşmadaydı:

"İsmet Asteğmen, vatanseverlik konusunda kısa bir nutuk çekmeyi de ihmal etmedi. Tam Saldıray'a uygun birisi..." Sigarayı söndürmekten vazgeçmişti. Yana dönerek sordu. "Sence vatanseverlik, taşı, toprağı mı sevmek, yoksa toprağın üstünde yaşayan insanları mı? Aklımı kurcalayan soru bu."

Mehmet, "Bilmiyorum," dedi. "Ben..."

Söylemeli miydi? Söylemeyecekti; anlatmadan sustu. Altan onun kararsızlığından habersiz, inatçılığını sürdürüyordu.

"Askerlik hiç bana göre değil. Ben, soru sormadan, bir şeyin nedeni öğrenmeden ve aklım yatmadan rahat edemem."

"Öyleyse işin iş," dedi Mehmet.

Sırrını çözmüştü: Yanındaki meraklı adamın kendini dinletmesinin nedeni, konuşmaya hep hep itiraf eder gibi başlayıp öyle devam etmesiydi.

"Burası garip bir yer... Öyle değil mi?"

Bu kez haklıydı; hatta sandığından da garipti.

"Öyle," dedi Mehmet. "Çok arı var."

Altan hemen karşılık vermedi. Bekliyordu: Hatırlamak ister gibi.

"Az önce vatanseverlik dediğimde 'ben' dedin. Ne diyecektin?"

Mehmet, bu kez tereddüt etmedi:

"Bu iş bitince Avustralya'ya göç edeceğim."

"O kız yüzünden mi?" Yenildiğini bir kez daha tekrarlamak! Mehmet, çökmeye hazır sessizliğin gerisine çekildi. Ama Altan izin vermeyecekti, soruları devam ediyordu. "Sence o buna değecek birisi mi?" Mehmet, bilmiyorum demeyi düşündü. Aslında her şey açık değil miydi? Sırf Aslı'yla daha fazla birlikte olmak için önce antrenmanları aksatmış, sonra onu kaybetme korkusuna kapılınca da koşmaktan vazgeçmemiş miydi? Belki o da şu sonunda sevdiğine dönüşen kişiliksiz âşıklardan birisiydi? Soruyu cevaplamadan Altan'ı tekrar duydu. "Orada tanıdığın falan var mı?"

Mehmet başını salladı.

"Bir arkadaşım... İki yıldır gel deyip duruyor. Orada kendi işini kurmuş."

"Ne işi?"

Sorusuna karşın sesi meraklı değildi. Mehmet onun aklının hâlâ vatanseverlikle meşgul olduğunun farkındaydı. Cevabını duyup duymayacağından emin değildi.

"Galiba halı satan dükkânları var," diye geçiştirdi soruyu.

"Halı satacaksın ha?" Duymuştu; Altan, kısık kısık, öksürür gibi güldü. "Hadi canım, senden satıcı ha? Asla olmaz."

"Neden olmazmış?"

Altan bir süre daha gülmeye devam etti.

"Çünkü sessiz herifin tekisin. Ağzından laf zar zor çıkıyor. Bana sorarsan sen her şeyi bırakıp şiir yazmalısın." Gülmekten vazgeçer geçmez sigarasını hatırlamıştı. Dikkatle tekrar dudaklarının arasına yerleştirdi. "Ama ne yazık ki, şair olduğunun farkında değilsin."

Mehmet, geriye yaslandı. Sessizliği, daha çok yıldızları özlemişti. Gözlerine kadınlarınkileri andıran fettan ve çocuksu bakışlar sıkıştırmış adamı uyarmalıydı. İhtiyatlı bir sesle,

"Şu mesele var ya?" diye başladı.

"Hangi mesele?"

"Vatanseverlik!"

"Ne o, yoksa vatansever olmadığımı mı düşünüyorsun?" Al-

tan, Mehmet'in cevap vermesine fırsat vermeden açıklamaya koyuldu. Sözlerini güçlendirmek istercesine sol elini ona doğru uzatmıştı. Heyecanı inançla tutuşmuştu: "Emin ol, hayatım boyunca yüce şeylere duyulan saygıyla büyüdüm ben. Ancak, erdemlerden de hak ettikleri değeri esirgeyemem. Ne yapayım, kavramları erdemlerin merceğinden geçirmeden edemiyorum."

Erdemlerin merceği! Mehmet, deliliğin evrensel bir hastalık olduğunu biliyordu ama sıfat burada en çok karşısındaki adama uyuyordu. Şimdilik genç bir budalaydı; eğer burada ölmezse yaşlandığında da budala olacaktı.

Umutsuz bir sesle, "Söylemek istediğim şu," dedi. "Buraya kafası karışık gelenin başının belaya girmesi kaçınılmazdır... Savaşmadan önce savaş hakkında mutlaka kararlı, kesin bir fikrin olmalı."

Altan vakte ihtiyacı varmış gibi oyalanarak sigarasını söndürdü. Oysa cevabı, daha doğrusu sorusu, hazırdı:

"Senin var mı?" Mehmet başını umutsuzlukla salladı. Arkeolog dediği gibi birisiydi, soru sormadan edemiyordu. Gevezeydi de. "Prof'u sevdim," diye devam etti. "Herhalde burada barıştan söz eden tek kişi o."

Mehmet ona döndü. Saklamayacak, duyduğu kuşkuyu dillendirecekti.

"Sen ikinci kişi olmayı düşünmüyorsun, değil mi?"

"Ben de koroya katılsam ne değişir ki?"

Mehmet, "Ortada koro falan yok, adam solo yapıyor," dedi. "Bak! Her köyde sadece bir deli için yer vardır. İkincisini ne yaparlar biliyor musun?"

"Ne yaparlar?"

Altan deliliği savuştururmuş gibi elini sallıyordu. Mehmet, sıkıntıyla derin bir soluk aldı. Onu uyarmalı mıydı? Yanındaki adam hem geveze, hem de inatçıydı. Onun gibileri biliyordu: Suya düşse, akıntıya karşı yüzerdi.

Yine de, "Yerinde olsam, dikkatli olurdum," diye homurdandı. "Kim olduğumu hemen açığa vurmazdım."

"Kim mişim ben?"

Altan, sesi meydan okusa da karanlıkta bile fark edilecek kadar belirgin bir şekilde gülümsüyordu.

Mehmet öfkesini kontrol etmeye çalışarak sesini yükseltti:

"Senin gibileri tanırım. Dillerinden yoksulluk, barış, eşitlik sözcükleri düşürmezler, sonunda da başlarını mutlaka belaya sokarlar..."

"Demek benim gibileri biliyorsun, öyle mi?" Mehmet başını eğmedi. Lafı gereksiz yere uzatıyordu. Onu ikna edemeyeceğini biliyordu. Altan yeniden konuşmaya başladı: Sesi yeniden o dost, yumuşak tonunu bulmuştu: "Ağabeyin var mı şair dostum?"

"Yok."

Altan devam etmeden önce epeyce bekledi. Mehmet, sigarasını yarıladığında o kısık, itiraf eden sesi tekrar duydu.

"Benim babam Haliç Tersanesi'nde işçiydi."

Nasıl tahmin etmişti? Mehmet yutkundu:

"Babam öğretmendi," dedi. Her şeyi anlatmayacaktı. "Öleli epey oldu."

"Benimki sendika temsilcisiydi... Seninki?" Başını derde sokup, hayatının yarısını çocuklarından uzakta yaşadı... Hayır, bu onun değil, annesinin sözleriydi. Altan, Mehmet'in sessizliğine aldırmadan, adım adım, sabırla, saklı anılarına doğru sorularla ilerliyordu. "Baban TÖB-DER[18] üyesi miydi?"

Falcı olmalıydı. Mehmet, cılız, yenik bir sesle,

"Evet," dedi. "12 Eylül'den sonra sürülünce emekli olmak zorunda kaldı."

Altan yine bir süre bekledi. Sonra bir karara varmış gibi elini Mehmet'in omzuna koydu. Eli anne eli gibiydi, hiç ağırlığı yoktu.

"Babamı severdim; görseydim eminim senin babanı da severdim."

Ya ben? Mehmet, babasını her hatırlayışında şakaklarında hissettiği o öfkenin yüzünü iki yandan avuçlamasını bekledi. Altan'a göz attı. Hayır, etmeyecekti; en azından hepsini: İtiraf etmek onun değil, karşısındaki inatçı herifin huyuydu. An-

18 Solcu öğretmen derneği; 12 Eylül darbesinden sonra kapatıldı, yöneticileri yargılandı.

nesinden gizleyerek, neredeyse bütün yetişkin hayatını hastalıklarla boğuşarak geçiren o hüzünlü, –olduğundan yaşlı görünen– adamı sevdiğini yanındaki, huzursuz vicdanının esiri olan genç adama söylemek zorunda değildi.

Önüne döndü. Berbat bir durumdu: Ne yaparsa yapsın yanındaki arkeologdan uzak duramayacağını, eninde sonunda tuzağın içine çekileceğini, onunla dost olacağını hissediyordu. Çünkü adamın o eşitlikçi, lanet karakteri onu her şeyi paylaşmaya mahkûm ediyordu: başkalarının hüznünü bile. Endişeyle başını eğdi. Geleceğe ait resmi seçebiliyordu: Ölümün belirsiz ufkunda sonsuzlaşacak o derin dostluğu! Birden ürperdi. Her gerçek dostluğun bir felaketle perçinlendiğini hatırlamıştı. Ondan uzak durmalıyım diye düşündü. Onlarınki tek yönlü, Altan'ın, yükün çoğunu omuzladığı, kişisel yıkımlardan uzak bir dostluk olmalıydı. Neden, dostça duygular taşıdıkları bir arkadaşlıkla yetinmesinlerdi?

"Duydun mu dediğimi?"

Mehmet yalnızlığının içinden doğrularak üstünkörü başını salladı. Sonunda başını belaya sokacağını bildiği bu adamın itiraflarından sakınmanın bir yolunu bulmalıydı.

İşaret almışlar gibi aynı anda başlarını kaldırdılar. İki tepenin arasında akan bir ırmağa benzeyen gökyüzünde küçük bir ışık hareket ediyordu. Bir uçak! Burada çok sıra dışı görünüyordu. Mehmet kaygıyla bir daha asla normal bir yaşamın parçası olamayacağını düşündü. Yaşam bu çukurdan çok uzakta, onlara aldırmadan devam ediyordu. Birden uçakta olduğunu düşledi. Sonra yana döndü: Altan, kucaklama hissi veren bakışlarıyla karşısındaydı. Hayır, dostluğundan kurtuluş yoktu. Bakışlarını tekrar gökyüzüne çevirdi. Işık, iki tepenin arasındaki karanlık ırmağı geçmiş, öteki yakada kaybolmuştu.

Yatakhanede korktukları şey onları bekliyordu: Uyumamış Saldıray! Trabzonlu pusuya yatmış, sabırsız bir merakla kapıyı süzüyordu. Gelenlerin bekledikleri olduğunu görür görmez anlatmaya başladı. Sanki tanıması gereken herkesi tanıyordu. Her zamanki gibi yeni haberleri vardı. Mehmet'le Altan soyunurken kısık ses onları bir kol gibi esir almıştı bile:

"Meğerse Cenk Asteğmen silah uzmanıymış... Atış şampiyonuymuş da. Hem de Türkiye çapında. Devresini dereceyle bitirmiş, burayı da kendisi istemiş."

"Burayı kendisi mi istemiş? Aklından zoru var herhalde."

Saldıray, sözünü kesen Altan'a ters ters bakarak sözlerini tamamladı.

"Ve de avcılığa pek meraklıymış."

Altan, Mehmet'in sırtına hafifçe vurdu. Yatağa girmek üzereydi.

"Desene tam adamına rastladın. Şansım varmış. Hayvan öldürenlere dayanamam."

Saldıray, Altan'ın ardından yetişti.

"Bak sen? Devrem bir hayvansevermiş meğerse."

Altan, "Öyleyim," dedi. Aldırmaz bir tavrı vardı. "Bir diyeceğin mi var?"

Saldıray başını salladı. "İnsanlar neden hayvan severler, hiç anlamam."

"Hayvanları sevmemin nedeni onlarla konuşmak zorunda olmamamdır."

Altan sözlerini tamamlar tamamlamaz arkasını dönüp yorganı başına çekti. Mehmet, kabul etmesi zor olsa da hissediyordu: Ondan mantıklı olup ortama uymasını istemek, yapısı tutarlılık ve açıklıkla şekillenmiş birisinden bunu beklemek, haksızlıktı.

"Daha bitmedi. Cenk ve Prof'la ilgili..." Mehmet'le Altan merakla ona dönünce Saldıray yarattığı etkiden mutlu bekledi. "Meğerse bizimkiler iki ay evvel hapse mahkûm olmuşlar. Askerlikleri iki ay uzayacakmış. Galiba senin komutan..." Mehmet'i işaret ediyordu. "Bir rütbeliye diklenmiş, Prof da onun lehine şahitlik yapınca ikisi birden..."

Saldıray eliyle bir işaret yaptı. Altan düşüncelerini açıklamadan tekrar yorganı başına çekti. Mehmet karanlığın içine girince gözlerini kapadı. Gece! İnsanın kendinden hoşnut olup olmadığını sorguladığı zaman... Karanlıkta gerçeklere karşı koymak zordu. Bulanık, tabakalaşmış sisle kaplı zihninde berraklaşan ilk resim Aslı oldu. Bir süre çabaladı, sonra direnmekten vazgeçip garip bir ışıkla aydınlanan yüzü seyretmeye koyul-

du. İnsana acı veren, onu kederlendiren birisini unutmak belki de hiç mümkün olmayacaktı. Öfkelenmekle ona haksızlık ediyor olabilir miydi? İnsanın bazen başkasının sevgisini besleyip karşılık vermeye gücü kalmıyordu. Bunu şimdi, alışık olduğu yaşamdan uzaklaştığında kavrıyordu. Babamın yaptığı yanlışı tekrarlamayacak, beni sevmeyen bir insanla vakit kaybetmeyeceğim diye mırıldanarak fotoğrafı gölgelerin ardına itti. Sıra Kürşat'a yazacağı mektuba gelmişti. Avustralya! Umutlu düşünce çabuk soldu. İçi burkuldu: Mayasında merak olmayanın serüven yaşamasının, uzak yolculuklara yelken açmasının mümkün olmadığını biliyordu. Onun mayasında kolaycılık vardı. Bu yüzden Aslı yarışmamasını isteyince sakatlığını bahane etmemiş miydi?

Tekrar mektuba döndü. Ama daha ilk cümleyi kurmadan kulakları Altan'ın sözleriyle yankılandı: Halı satıcısı! Altan küçümsese de fırsat bulduğu ilk anda mektubu yazacaktı. Hatta belki yarın. En son annesini hatırladı. Onu yine aramamıştı. Kocasından nefret eden, bütün yaşamı boyunca tüketemediği öfkesiyle yorulan bir kadın! Mehmet suçlulukla ürperdi. Şerife Hanım'ın Mustafa Bey'i sevememesinin nedeni acaba bütün sevgisini çocuklarına adaması olabilir miydi? Boşuna yaşlanmıştı; çünkü yaşlanmak ona hiçbir şey katmamıştı. Annesi öyle birisiydi: Olgunlaşamamış, hep anne kalmış, anneliğini, sevginin en ilkel biçiminin çizdiği sınırları aşamamıştı. Ama Şerife Hanım'ın dillere destan şefkati, öteki annelerin aksine, kaygısızdı. Zavallı Mustafa Bey! Onlara ölmeyecek kadar yaşamalarına olanak veren bir hayat sağlayabilmiş, sonra da göçüp gitmişti.

Mehmet, acımasızlığına şaşarak yüzükoyun döndü. Uyumadan önceki son düşüncesi, içinde yeni, yabansı bir şeyin yeşerdiği oldu: Aldırmazlık... Aslı'nın onu terkettiği andan sonra her şey değişmişti; İzmir bile. Kendini birden kişiliksiz, kokusuz bir kentte buluvermişti. Hiç bir şey duymuyordu, sağırlaşmıştı. O zaman anlamıştı: Terkedilmişlik ve sessizlik birbirinin akrabasıdır. İşte sessizliğin yeni akrabasını keşfetmişti. Aklına gelen düşüncenin ardından tatlı bir uyarımın, rahatlatıcı bir ritmin içinde kayboldu gitti.

İkinci Bölüm

- 1 -

Gowendê,[1] *Temmuz 1993.*

"On altı?"
"Şanzdeh."
"Temmuz?"
"Tirmek."
"Cuma?"
"în."
"On altı Temmuz Cuma"
"Şanzdeh Tirmek în."
"Dağ?"
"Çiya... Koh."
"Gece?"
"Şev."
"Yıldız?"
"Stêr"
"Tüfek?"
"Tifing."

1 Yarısı Irak'ta yarısı Türkiye'de olan, Batı Hakkâri'deki Balkaya Dağı.

"Özgürlük?"
"Serbestî... Azayî."
"Gerilla?"
"Peşmergê."
"Kuzey?"

Zeynep her akşam oynadıkları oyunu sürdürmek için 'bakur' demeye hazırlanırken tehlike önsezisiyle durakladı. Doğudaki tepenin ardından birdenbire ortaya çıkan ışık tam üzerlerine geliyordu. Bir an güçsüz düşmüş bedenini kolayca büken ürpertiyle birlikte ileri geri sallandı. Bağırıp herkesi uyarmalıyım! Beynindeki titreşimlerden dudaklarına erişen emir buydu. Ama anılarının diriltiği korku çığlığa dönüşmeden sakinleşerek dudaklarını kapattı: TC'nin helikopterleri geceleri uçmaz... Hem Kobraların[2] ortaya çıkmasından önce iri bir kuşun kanat vuruşunu andıran o uyarıcı ses de yoktu. Yine de bir süre yanıp sönerek yaklaşan ışığın kaynağını çözemedi:

"Hayrola heval?"[3]

Uçak! Evet, aylardır gördüğü ilk uçaktı bu. Böylesine alçaktan uçması şaşırtıcıydı. Ama hemen yanıldığını fark etti: Dağın yüksekliği neden oluyordu bu izlenime. Yana döndü. Gowendê'yi bir örtü gibi sarmalayan karanlık, Zilan'ın aydınlık yüzünü, gözlerinin ışıltılı parlaklığını söndürememişti.

"Hiç," dedi, genç yoldaşının gülümsemesini fark edip etmeyeceğini bilmeden. "Uçak gördüm."

Zilan, sesi duyulmayan bir uçağın onu neden heyecanlandırdığını anlamamıştı. Zeynep, aralarına giren sessizliğin Zilan'ın şaşkınlığından doğduğunu biliyordu. Hiç binmediği, hiç görmediği yolcu uçağı bir yıldız kadar uzak, o kadar da yabancıydı yanındaki Dersimli[4] küçük kıza. Haksız da sayılmazdı. Uçağın bu dağlarda bir tek tanımı vardı: Gökyüzünün yırtılışı, bombalar ve ölüm. Zeynep, dostluğunu omuzundaki bir el gibi hisset-

---

2 Ateş gücü yüksek helikopter.

3 Arkadaş, Yoldaş. (Erkek adı önünde kullanıldığında sonuna e, kadın adı önünde kullanıldığındaysa a takısı alıyor)

4 Tunceli

tiği kızın karşılaştığı tek uçağın, bir ay önce kampı bombalamaya gelen, motorlarının çıkardığı sesin bomba patlamalarını bile bastırdığı o lanet jet olduğunu biliyordu. Uçak gittikten saatler sonra bile dağı kaplayan toz dağılmamış, uzun süre soluk almak mümkün olmamıştı. Yırtılan gökyüzü yeniden birleşip, sessizlik geri geldiğinde herkes bembeyazdı ve yağmur yağması için dua ettiğini hatırlıyordu.

Zeynep birden Zilan'a dokunmak istedi. Elini uzatıp, daha çocukken, çeteler[5] vurmasınlar diye her sabah işe giden babasının yanında ablasıyla birlikte küçük bir kalkan gibi yürümeye başlayan mavi gözlü, güzel yoldaşının koluna koydu. O olmasaydı ne yapardı? Nisanda, o dinmek bilmeyen yağmurlar altında Güneyden Kuzeye, Mezi Karyaderi'den[6] Çarçela'ya[7] kadar günlerce süren o uzun, öldürücü yürüyüşün ardından yakalandığı zatürreeyi onsuz asla atlatamazdı. Yağmur! Bedeninin en derin hücrelerine kadar sızan o dondurucu soğuk ve sürekli kusma! Zeynep, nisandaymışlar gibi titredi.

"Üşüyor musun heval?" dedi Zilan.

Yedi yıl önce, daha dokuz, belki de sekiz yaşındayken başladığı yürüyüş babasını öldürülmekten kurtaramamıştı ama, Zilan'ı saflara çıkan[8] ablasının peşinden önce Çarçela'ya, oradan da bu dağa, Gowendê'ye ulaştırmıştı. Zeynep, yüksek doruğu dört çatallı Çarçela'yı hatırlayınca omuzlarını büzerek ürperdi. Her zaman kışın hüküm sürdüğü ağaçsız tepeler, toprak yamaçlarda yer yer yeşil yama gibi duran çimli alanlar ve karlarla örtülü koyaklar... Orada ölmemesi mucizeydi. Altmış kişi kış üslenmesini nasıl başarmıştı o denli soğuk bir yerde? Zeynep, Mayıs boyunca ateşler içinde yattığı, adına hastane denilen mağaranın yan bölmesinde ayakları karda yanmış sayısız savaşçı görmüştü. Mayıs sonunda Bayan Birliği Çarçela'daki kamptan Gowendê'ye geçerken kangren olmuş kara ayaklar da ameliyat için katırların sırtında Güney Kürdistan'a sevk ediliyordu. Ön-

5 Çete: PKK'nın koruculara verdiği ad

6 Avaşin; Kuzey Irak'ta, Hakkâri sınırındaki PKK kamplarının bulunduğu yer.

7 Balkaya Dağı'nın kuzeyinde, Hakkâri'deki İkiyaka Dağları.

8 Dağa çıkmak.

ce Mezi Karyaderi, sonra ana hastanenin bulunduğu daha güneydeki Zap Kampı: Acaba kaçı varabilmişti hastaneye?

Zeynep çoğunun ölmüş olabileceğini hatırlayınca beyninde uçuşan soruyla irkildi: Burada, bu açlığın, pisliğin, dilini bile bilmediği, ona yadırgayan hatta düşmanca bakan kadınların arasında ne arıyordu? Sonra bir anlık zayıflığından sıyrıldı. Tutkuyla kovaladığı adalet rüyası: Onun için burada değil miydi?

"Üşüyor musun heval?"

Zeynep, sorusunu tekrarlayan Zilan'a cevap vermeden önce kapattığından emin olmak için düğmelerini kontrol ettiği küçük radyoyu dikkatle muhafazasına yerleştirdi. Dış dünyayla tek bağlantısını korumak için her seferinde ihmal etmeden yerine getirdiği bir alışkanlıktı bu. Radyoyu sardığı paketi yana koyup,

"İyiyim," dedi. "Merak etme."

"Neden İngilizce haberleri de dinlersin sen hevala[9] Rojin?"

Grup, her akşam BBC'nin Türkçe servisini izlerken, Zeynep, İngilizce haberleri de dinlemeyi ihmal etmezdi. Ama bulunduğu yerde bilmediği bir dilde konuşulması nedense Bayanlar Takımı'nın Komutanı Ruken'i sanki otoritesine karşı gelinmişçesine öfkelendiriyordu. Oysa Ruken'in kendisi de sevdiği müzik için –itirafçıların teslim ol çağrısı yaptığı kanalı– TRT-FM'i dinliyordu. Zeynep onun duygularını gizleyen cesur bir kadın olduğunu biliyordu; sertliğinin ardında saklamaya çalıştığı özelliklerinden birisi de müziğe düşkünlüğüydü. Kimsenin onu şarkı söylerken duymamasına karşın nedense sesinin çok güzel olduğuna ilişkin bir inanış vardı. Bir TC-FM kanalı: Kendine karşı hiç cömert olmayan, beş sözcükten daha uzun cümle kurmamaya yemin etmiş birini andıran komutanın tek ayrıcalığı buydu.

Zeynep, "Daha fazla bilgi almak için," dedi cevap vermesini bekleyen Zilan'a. "Bilgi, güçtür."

Zilan, Zeynep'in söylediklerini tartıyormuş gibi bir süre bekledi. Sonra merakla tekrar sordu. Nedense şimdi birisi onları dinliyormuş gibi alçak sesle konuşuyordu.

9 Kadın yoldaş.

"Önderlikle birlikte çekildiğin fotoğrafların olduğu doğru mu heval?"

Zeynep sessizce güldü. Küçük yoldaşının asla yatışmayacak bir merakı vardı. Nemden ve yağmurdan korumak için şeffaf plastik torbalara sarılmış, ceplerde saklanan, çoğu silahlı fotoğraflar... Hemen hemen her gerillanın böyle bir albümü olduğunu biliyordu Zeynep. Onunkini hastanede baygın yatarken görmüş olmalılardı. Geçmişini saklamaya özellikle dikkat etmişti oysa. Aylarca önce Zap'taki ana kamptan ayrılırken aldığı bir karardı bu: Ona ayrıcalık sağlayacak her şeyden kaçınmaya karar vermiş, bu kararını da hastalanıncaya kadar titizlikle uygulamıştı. Cevap vermeden küçük yoldaşına ve bacağının dibinden ayırmadığı tüfeğine baktı. Kaç yaşındaydı? Sorulduğunda on altı diyordu ama Zeynep onun on beşine bile girmediğine emindi. Bu kadar küçük bir meleğin burada ne işi var? Ateşin sıvılaştırdığı kirpiklerini aralayıp onu gördüğünde böyle düşünmüştü. Şimdi onun ne aradığını biliyordu: Babasının öcünden ya da yıllardır görmediği ablasından daha çok kendinin peşindeydi. Köyünde kalsaydı bir hiç olacak, belki de hoyrat bir köylüye satılacaktı. Oysa burada birey olma şansı vardı.

Suskunluğu Zilan'ın arsız merakını kışkırtmış gibiydi:

"Önderlik çok uzun boyluymuş, değil mi?"

Önder değil de Önderlik! Zeynep, insandan çok bir kurumu hatırlatan bu sözcüğün ne denli sık kullanıldığını yaklaşık on beş ay önce ilk kez Bekaa'da, Akademi'de[10] fark ettiğinde şaşırmış, ama çok geçmeden çevresindekiler gibi o da korkulu bir saygı uyandıran bu sıfatı benimsemişti. On beş ay önce... Bekaa! Birden hayatının ne denli değiştiğini fark etti. İki yıl önce Malraux'yu, Colette'i[11] tercüme ettiği Boğaz'ı gören bir evden, zirvesi kayalarla kaplı, kaya çatlaklarında yaban incirleri büyüyen, yamaçlarında garip kertenkelelerin cirit attığı Gowendê'ye gelmişti... Gözlerini kapayarak yolculuğun duraklarını sessizce saydı: İstanbul'dan Frankfurt'a, Frankfurt'tan Beyrut'a, Beyrut'tan Be-

10 Lübnan'daki Bekaa Vadisi'nde yer alan, PKK'nın ana eğitim merkezi olan Mahsum Korkmaz Akademisi; 1993'de bölgeyi Suriye kontrol ediyordu.

11 Fransız yazarlar.

kaa'ya, oradan da göze çarpmamak için puşilerini[12] Güneyliler gibi bağlayarak Güney Kürdistan'daki Mezi Karyaderi'ye ve nihayet yağmur altındaki uzun yürüyüşün ardından Bendinan'a[13].

"Neden susarsın hevala Rojin?"

Rojin! Artık bu ada iyice alışmıştı. Birisi ona Zeynep dese acaba dönüp bakar mıydı? Bana kalsa Nemesis'i[14] seçerdim diye düşündü. Ama kod adı Önderlik Sahası'nda ona tıpkı üniforması gibi parti tarafından verilmişti. Mitolojik bir ad seçmek! Söyleseydi herkesin güleceğini düşündü.

Zilan sabırsızlanmıştı, sessizliği onu tedirgin ediyordu. Zeynep gözlerini açtı.

"Dediğin kadar uzun boylu sayılmaz ama sağlam yapılı ve etkileyici birisi."

"Ah! Bir gün ben de senin gibi Önderliği görebilsem!" Zilan çocukça bir heyecanla başladığı cümlesini utanmış bir kadın gibi sesini alçaltarak tamamladı. "Bunun için metropollü değilsen, en azından komutan adayı olmalıymışsın... Buradan kurtulabilecek miyim?"

Burası? Gowendê... Zeynep, Zilan'a cevap vermek yerine kırk gündür yaşadıkları yeri düşünmeye koyuldu. Dağa, Çarçela'dan geldiklerinden kuzeydeki Gerdiyan[15] yamaçlarından çıkmışlar, bu yüzden güneye bakan ve doruğa kadar aynı şekilde devam eden çorak, sel yataklarının aşındırdığı, tek tük meşe ağaçlarının göze çarptığı çıplak, boz yamaçlar yerine, doruğun görülmesini engelleyen meşelerin ve yeşil çalıların arasından tırmanmışlardı. Çarçela'nın çoraklığından sonra Zeynep'i asıl şaşırtan adımbaşı rastladıkları iri meşelerden çok nergislerle dolu meydanlar olmuştu. Kurye, her baharda nergislerin güller gibi açtığını söylemişti. Ama yükseldikçe meşeler seyrekleşmiş, zirveye doğru çiçekli alanlar yerlerini bal peteğini andıran yüzlerce çukurla kaplı yükseltilere bırakmıştı. Yamaçlarda varlığı her yerde hissedilen su bu rakımda tamamıyla ortadan kaybolmuştu.

---

12 Başa bağlanan kumaş.

13 Hakkâri Bölgesi.

14 Haklı öfke.

15 Gerdi. Yöredeki devlet taraftarı büyük aşiret.

"Eyleme götürmüyorlar, bari keşif grubuna katın beni diye söyledim hevala Ruken'e. Ne gezer, erzak almaya bile göndermiyorlar. İşim gücüm ağaç kökü, geven toplama. Tabii arılar sokmazsa. Düşmanla değil, arılarla savaşıyor hevala Zilan. Nerede kaldı çete köyü darbelemek, mevzi düşürüp silah kaldırmak, düşmanı fit etmek[16]..."

Zeynep merakla Zilan'a baktı. Genç kızın böyle –sloganları art arda sıralayarak– militanca konuşmasına karşın kan gördüğünde bayılmanın eşiğine geldiğini biliyordu. Kim kınayabilirdi onu? Bayılmaya herkesten çok hakkı vardı. Kan gördüğünde, gözlerinin önüne ayaklarının dibinde yatan kurşunlanmış babasının görüntüsü geliyor olmalıydı. Acaba o da ablasını izleyip ilk kurşun sesinden sonra kendisini babasının önüne atmış mıydı? Bedeninde ablası gibi yarası yoktu. Onu keşif yapan gruplara da katmazlardı, çünkü bu saldırı grubunda yer almak demekti. Korunması gerektiği kadar küçüktü o. Sessizlik uzayınca Zeynep gözyaşlarını gizleyerek,

"Beni de götürmüyorlar," dedi. "Sadece pilav pişirmeme izin var."

"Ama sen daha iyileşmedin heval."

Zeynep, "Sen de daha büyümedin," diye cevap verdi. Her seferinde hevala Ruken'den aldığı cevabı Zilan da tekrarladığından kızmıştı. "Büyürsen belki ağaç toplamaktan, benim gibi yemek yapmaya, bizim kobralara[17] göz kulak olmaya terfi edersin... Ha bir de su taşıma var."

Zeynep, sesinin tizleştiğini fark eder etmez sustu. Açık açık şikâyet ediyordu. Özellikle de su taşıma konusu sinirlendiriyordu onu. Kuzeydoğu yamaçlarını cennete çeviren pınarları dağın üstündeki çukurların içinde bulmak neredeyse imkânsızdı. Sıcaklar arttıkça bazı çukurlarda nasılsa buharlaşmadan kalan suyun yüzeyini yeşil bir yosun tabakası kaplıyor, arkasından da kokmaya başlıyordu. Koku öylesine keskindi ki, insanın burnunun direğini sızlatıyordu. Sisifos'un su bulmak yüzünden Tanrılara karşı gelip sonsuza kadar sürecek bir cezaya

16 Gebertmek.

17 PKK'nın katırlara taktığı ad.

neden razı olduğunu anlayabiliyordu Zeynep.

Gowendê'de üslenen kalabalık grup, mangalar halinde geniş bir alana dağılmıştı. Her manganın yakınında bir sığınak ya da mağara vardı. Zeynep'in kışı geçirdiği Avaşin yakınlarındaki korunaklı, ormanı bol araziden oldukça farklıydı manganın yeri. İki alan arasındaki tek benzerlik, susuzluktu..

Zilan küsmüş gibi kendine dönmüştü. Oysa onu en çok yüzündeki o kararlı, ne olursa olsun ürküp kaçmayan, inatçı gülümsemesi için seviyordu Zeynep. Dağda sevgi gülümsemesini taze tutmanın, çölde çiçek yetiştirmek kadar zahmetli olduğunun farkındaydı. İlk günden beri birbirleriyle birlikte icat ettikleri yeni bir dille konuşuyorlardı: Türkçe, Kürtçe, tebessümler ve gizli kahkahaların karışımından oluşturdukları, sevecenliğin diliydi bu.

Zeynep cebinden sigara paketini çıkardı. Hastalıktan sonra artık günde sadece beş tane içiyordu. Her gün Kürtçe en az on yeni sözcük öğreniyor, beş sigara içiyor ve mutfak grubunda yemek pişiriyorum... Bendinan'ın en savaşçı bölüklerinden birisinde, Bayanlar Takımı'nda ne yapıyorsun diye sorsalar, böyle cevap verirdi. Kahraman olma hayaliyle başlayan yolculuğu ona savaşmayı değil, yemek pişirmeyi öğretmişti.

Sigarayı yakıp çakmağı hemen söndürdü. Dağda kibritleri ıslanmaktan korumak zor olduğundan çakmak hayati bir ihtiyaçtı, bu yüzden her birini mümkün olduğunca uzun kullanmak gerekiyordu. Dumanı içinde tutmadan havaya üfleyerek dağın berrak karanlığa karışan sisimsi beyazlığı izledi. Acaba uçak nereye gidiyordu? Gökyüzünde rastladığı soluk bir ışığın geçmişini örten perdeyi aralaması yadırgatıcıydı. Sigara paketini dikkatle üniformasının cebine yerleştirdi. Dağda en çok bu rahat üniformaları seviyordu. Bendinan Eyaleti'nin üniformaları bal sarısına çalan, karıncalı, sağlam bir kumaştan yapılmıştı; erkek, bayan herkes tek tip üniforma giyiyordu. Bu yüzden Botan'dan[18] veya Güney'den gelen oldu mu kıyafetinden hemen tanınıyordu.

18 Dicle Irmağı'nın bir kolu; Hakkâri'nin Batısı'nda Şırnak merkez olmak üzere yer alan bölge.

"Bugün öksürmedin."

Zeynep, Zilan'a döndü. Sonra elini kızın başına götürerek nasılsa hep o ipeksi yumuşaklığını koruyan saçlarını –kendi yoluk, kısa, cansız otları hatırlatan tüylerini düşünmemeye çalışarak– okşadı. Artık rahatlayabilirlerdi. Bu aralarındaki adı konmamış bir barışma işaretiydi.

"Daha iyiyim," dedi.

"Sana bir şey söyleyeceğim heval." Zeynep, Zilan'ın uyarıcı sesini duyunca elini geri çekti. "Hevale Cudi'yle yalnızken konuşmayın."

Ruken! Zeynep'in aklına ilk o geldi. Rahatsız olan o. Belki de Rohat. Ya da ikisi birden. Zeynep, öfkesini kontrol etmeye çalışarak sordu:

"Hevale Cudi'yle gizli gizli konuşmuyorum ki, herkesin ortasında sohbet ediyorum."

Zilan başını yana çevirerek devam etti. Söyleyecekleri onu utandıracakmış gibi gözlerini kaçırıyordu.

"Hevale Cudi'yi Güney'e gönderiyorlarmış. Özeleştirisini yazacakmış..."

Zeynep, sigarayı yere atıp ayağıyla ezdi. Vazgeçirmeye çalışıyorlar... Bu çığlık sözcüklere dönüşüp dudaklarından dökülmüş müydü, yoksa sessiz, öfkeli düşünceler miydi, farkında değildi. Ne yapacağını biliyordu. Ayağa kalkıp erkek mangasının konumlandığı leçeliğe[19] doğru yürümeye koyuldu. Arkasından bağıran Zilan'ı duyduğunda henüz birkaç adım atmıştı.

"Hevala Rojin! Hevala Rojin!" Zilan'ın sesi baskına uğramışlar gibi telaşlıydı. Zeynep, içgüdüsünü dinleyerek durdu. "Silahın."

"Silahın bedeninin ayrılmaz bir parçasıdır..." Eğitimde öğretilen ilk şeyi unutmuştu. Zeynep geri dönüp tüfeğini aldı ve hızlı adamlarla tekrar yürümeye koyuldu. Cudi'nin geri gönderilmesine karar verenle konuşmanın yararsız olacağını biliyordu. Rohat'ı ikna edebilecek tek kişi Sinan'dır! Evet, Parti Komiseri'yle başlamalıydı. Birden içi burkuldu. Ya Sinan onu görünce gülümsemeye kalkarsa? Adamın gülümsemesi gizli bir ya-

19 Leçelik: Taşlı, çorak düzlük

ra gibi sakallarının arasındaki ağzını ortaya çıkaracaktı: Kırık bir testereye benzeyen, yarısını Diyarbakır Cezaevi'nde bıraktığı dişlerine, köpeklerin ısırıp parçaladığı dudaklarına bakabilmek yürek istiyordu. Onu Janus'a[20] benzetiyordu: Hem ileriye hem de geriye bakabilme becerisinden dolayı. Düşünce adımlarını hızlandırdı.

Onu merakla süzen Ruken'e aldırmadan kadınların hep birlikte oturdukları bodur çalının önünden geçip erkeklerin mangasına doğru uzaklaştı. Gökyüzünde sağa sola, öbek öbek dağılmış keyifli yıldızların ışığı, önündeki üst üste, tabaka tabaka yığılmış, boyutsuz karanlığı dağıtıyordu.

Birkaç dakika sonra onları gördü. İkisi de soluk bir fenerin yanındaydı. Dağdaki gücün iki temsilcisi: Komutan ve Parti temsilcisi... Rohat, elindeki Standart marka telsiziyle tepecilerle[21] konuşuyordu. Zeynep, Rohat Kürtçe konuştuğundan dediklerini tam olarak anlamıyordu ama sesinin tonundan ve çıkarabildiği bazı sözcüklerin vurgulanışından adamın kızgın olduğunu anlayabiliyordu. Konuşması sözlerden öte karanlık bir şeyler barındırıyordu içinde. Tepecilerin uyuması bütün grubun tehlikeye girmesi demekti. Öfkesinin nedeni bu muydu? Sinan'a gelince, antenleri iki yüksek sopanın arasına kurulmuş Yassu'nun[22] yanındaydı. Telsizin aküye uzanan ara kablosunun yanında, yatar gibi uzanmıştı. Belinin sakatlığı ayakta olduğu gibi, otururken de belliydi. Zeynep biraz daha yaklaşınca adamı her görüşünde kapıldığı o kararsızlıkla durakladı. Küçümsüyor; alay edecek! Oysa yerdeki adamın yüzündeki bu alaycı ifadenin ona 1982'deki Diyarbakır Cezaevi direnişinden miras kaldığını biliyordu. Sinan'ın yediği dipçik darbesiyle kırılan çenesi, tedavi edilmediğinden yanlış kaynamıştı.

Rohat onu görünce homurdanarak, söylediklerinin duyulmasını istemiyormuş gibi ilerideki kayalığa doğru uzaklaştı. Sağ dizindeki sak[23] aşağıya düşmüştü. Sinan doğrulurken seslendi.

---

20 Bir yüzü ileriye bir yüzü geriye bakan Roma Tanrısı.

21 PKK'nın çevreye hâkim tepelerde konuşlanan silahlı gözcüleri.

22 Uzun erişimli telsiz.

23 Dize kadar çekilen çorap.

"Hayrola heval?"

Sesi, sorusundaki merakın aksine, gecenin bu saatinde yanında Ruken olmadan komutanı görmeye gelmesinin şaşkınlığını taşımıyordu. Yüzündense bir şey çıkarmak mümkün değildi. Dağılan ve bir daha toparlanmayan çenesi yüzüne gerçek duygularını gizleyen, karanlık bir maske iliştirmişti. M16'sı[24] arkasındaki kayaya yaslanmıştı. Aslında böyle bir silahı olması şaşırtıcıydı. Başka bölgelerde kapışılan M 16'lar burada hemen hemen hiç kullanılmıyordu. Çünkü bu tüfek nedense "çatışmaya girmeyen oportünistlerin silahı" olarak nam kazanmıştı. Ona hizmet eden portatif[25] yanında değildi.

Zeynep, adamın sabırsızlandığını fark edince sesindeki kırıklığı gizlemeye çalışmadan konuştu.

"Mutfakçı Rojin seninle konuşmak ister heval."

Sinan sıkıntılı bir tavırla omuzlarını silkti. Gülen maskesinin gizlediği duygularını, açık sözlü bedeni ele veriyordu; belki biraz da gözleri.

"Gel bakalım heval!"

Zeynep, rahat komutuna rağmen duruşunu bozmadı.

"Hevala Ruken'e söylemeden buraya geldim heval. Önce bunu belirteyim." Sinan eliyle işaret edince ilk engeli atlattığını anlayarak devam etti: "Hevale Cudi'yi Güney'e gönderiyormuşsunuz. Galiba onunla yalnız konuştuğumuz için. Şunu söylemek isterim heval, bunda hevale Cudi'nin bir suçu yok. Onunla konuşmak isteyen, yanına giden benim."

Sinan, cevap vermeden önce cebinden tabakasını çıkardı. Gündüzleri boş zamanlarında sardığı sigaraları –sanki meyveymiş gibi– tek tek elleyip inceledikten sonra aralarından birini seçti. Kurumuş tütünü nemlendirmek için törensi bir dikkatle sigarayı bir kez diliyle yaladıktan sonra acele etmeden yaktı. Sıra cevaptaydı. Konuşurken ellerini iki yana açmıştı.

"Hevale Cudi yapıya uyum sağlayamamış, yapıya katkı yapa-

---

24 Amerikan Ordusu'nun kullandığı 5.56 mm çapında mermi atan tüfek.

25 Genellikle savaşmasına izin verilmeyen, komutanlara hizmet eden, on altı yaşından küçük çocuk; TSK'deki haberci karşılığı.

mamıştır. Güney'e gönderilmesinin nedeni budur heval. Mesele seninle ilgili değildir."

Cudi'yi suçlarken onu koruyorlardı. Zeynep, giderek ağırlığını daha çok hissettiği suçluluk duygusuyla üsteledi:

"Edebiyat konuşuyorduk. Ondan kitap istedim. Okuduğumuz yazarlardan konuştuk. Hepsi bu. Parti'nin bayan erkek ilişkileri konusundaki tutumunu biliyorum heval. Buna aykırı bir şey yapmadık. Bizi aynı yazarları beğenmek, edebiyat bir araya getirdi. Biliyorsun ben saflara katılmadan önce tercüme yapar, öyküler yazardım."

Sinan, Zeynep'in telaşla, bir solukta anlattıklarını araya girmeden dinledi, ancak sözlerini bitirince hiç beklemeden başını salladı: Kararlıydı, yargısını değiştirmeyecekti.

"Hevale Cudi Serhildan Kuşağı'na[26] yakışmayan, alanın şartlarına uyamamış bir kişiliktir heval. Birlikte eyleme gittiği, sorumluluğunu taşıdığı yakın iki arkadaşı yılgınlığa kapılıp kaçmıştır. İtirafçı olmuştur. Yenilgiyle zaferin arasındaki tek fark, dirençtir."

Zeynep ona hak vermiyor değildi. Zafer denilen şeyin düşmanı yok etmek değil, yenilmemek, yok olmamak, dağlardaki varlıklarını sürdürmek olduğunu kavrıyordu. Zaman, ancak zaman yenilgileri zafere dönüştürebilirdi...

Sinan devam ediyordu:

"Önderlik, gerillanın alanda inisiyatifi ele almasını beklerken o bunu beceremediği, nitel bir sıçrama yapamamıştır. Parti, son ateşkes kararıyla bize zaman kazandırmıştır. Yapıyı yeniden inşa etme sürecinden sonra şimdi artık bizden coğrafyaya egemen olmamızı, yaz hamlesini başarıyla tamamlamamızı bekliyor. Sıra eylemdedir. Bunun için safları güçlendirmeliyiz, bu da çürükleri, moral açısından zayıf düşmüş olanları savaşçı yapıdan ayıklamakla mümkündür..." Sigarasından beklettiği derin nefesi alıp, sözlerini noktaladı. "Parti'nin değerlendirmesi budur hevala Rojin."

Zeynep, Sinan'ın elindeki görünmeyen bir kâğıttan okur-

26 1990, 1991, 1992 yıllarında PKK'ya –çoğu şehirlerden– katılan öğrenci kökenliler.

muş gibi hızla art arda sıraladığı sözlerini dinlerken yapabileceği pek bir şeyin kalmadığını kavradı. Karşısında ikna etmeyi deneyeceği birisi değil, Önderliğin talimatları ve savaşçılarını bunca yıldır böylesine güç koşullarda ayakta tutmayı başaran Parti'nin değişmez ilkeleri vardı. Yılgınlık ne pahasına olursa olsun engellenecek! Emir buydu. Yönetimin önüne geleni cezalandırma dalgasının disiplin amaçlı olmaktan çok, duyulan bu tedirginliğin işareti olduğunun farkındaydı. Ateşkesin sona ermesinden sonra başlayan bombardımanlara bir de dost köylerin boşaltılmasıyla ortaya çıkan yiyecek kıtlığı katılınca, birliklerden kaçanlar çıkmıştı. Anlaşılan hevale Cudi içindeki o savaşma isteğine rağmen, kaçan o iki alçakla aynı zamanda saflara katılmanın cezasını çekecekti. Şanssızlık!

Zeynep, yine de şansını denemeye kararlıydı. Dökülmüş saçlarını gizleyen puşisini başından yana atarak sordu:

"Sorun gerçekten bu mu heval?" Sinan, cevap vermedi. Dikkatini eğik, birbirine değmeyen dudakları arasında nasılsa tutmayı becerdiği sigarasına yöneltmişti. "Bence sorun bu değil! Yapı, ben ve hevale Cudi gibilerinden hoşlanmıyor, dışlıyor. Çünkü metropolden olanları, aydın saydıklarını ciddiye almıyor, hatta küçümsüyor. Buranın hükümdarı köylüler! Varsa yoksa köylülük..."

Belki susmalıydı. Ama Sinan'ın sessizliği onu cesaretlendiriyordu. Rohat, Ruken ya da Parti komiseri! Birisi söyleyeceklerini dinlemeliydi. Zeynep kararsızlığını sesine yansıtmadan devam etti:

"Bayan yapısına bakışa da bu mantık hâkim: Feodal, köylü namus anlayışı. Bana sorarsan alandaki mevcut bayan tipi, savaşta erkeğin yanında, onun gibi yük alırken son derece saygıdeğer, ama yaşamda son derece geleneksel. Bir bayanla bir erkek edebiyattan konuşurlarsa bu..." Sinan'ın onu bir zar gibi sarmalayan sessizliğinin içinde sigarasını tüttürmeye devam ettiğini görünce sustu. Tartışmalara alışık adamı böyle ikna edemezdi. Onun yöntemi! Belki onu kendi silahıyla vurmalıydı. "Oysa böylesi feodal, aydın düşmanı bir tutum Önderliğin fikirleriyle taban tabana zıt değil mi hevale Sinan? Önderlik, kü-

çük burjuva köylü ittifakına karşı bizi uyarmıyor mu? Dışarıdan gelen kadroyu inkâr etme ya da onları kendine benzetmeye zorlamak... Emin ol, bundan ben de payıma düşeni aldım ve hâlâ da alıyorum." Zeynep, söylediklerini güçlendirmek için hırsla başını salladı. "Tecrit edilmek, bunu senden iyi kim bilir hevale Sinan?"

"Sana bir şey söyleyen yok hevala Rojin." Zeynep ona belli etmeden gülümsedi. İşe yaramıştı. Önderlik sözcüğü Sinan'ın dilini çözmüş ama sesini de değiştirmişti. Zeynep'in karşısında tartışmacı, kolayca evet demeyecek birisi vardı şimdi: "Yapı, gayretinin farkındadır. Ancak halk gerçeğini de bilmek, hakkını vermek gerekir. Köylülük, dediğin gibidir ama savaşın ağır yükünü taşıyanlar da onlardır. Türk Solu'nu hatırla! 1970'lerden bu yana metropollü militanlar dağlarda birkaç haftadan fazla dayanamadı." Sesi ne zaman Türk Solu'ndan söz açılsa büründüğü o küçümseyici tonunu bulmuştu. "Oysa bizim köylüler yedi yıldır buradalar. Onlar köylülerden ekmek satın almaya kalkıştılar, biz o köylülerle ekmek yapıp direniyoruz." Konuşurken doğrulmuştu; ayağa mı kalkacaktı? Belki de sıkılmıştı. "Eleştirilerin varsa neden bunları hevala Ruken'le konuşmuyorsun?"

Zeynep, zamanının daraldığını bilerek atıldı:

"Çünkü yapıda pratiği olmayanların bırak eleştirmeyi, konuşma hakları bile yok... 'Teorik olanlar savaşamaz, savaş pratik ister, bilmek yetmez; seninki aydın tavrı...' Sana söylediklerimi ona söyleseydim, bana böyle cevap verecekti hevala Ruken." Zeynep sesine yansıyan umutsuzluğu gizlemeye çalışarak devam etti: "Sosyalizmden, solculuktan haberleri yok. Eğitime..." Cümlesini hâlâ onlardan uzak duran Rohat'a göz atarak tamamladı. "...erkekler gibi onlar da inanmıyorlar."

Sinan doğrulmadı; cevap da vermedi. Belki o da son zamanlarda moda olduğu gibi "sosyalizm öldü, Boris[27] öldürdü," di-

27 Boris Yeltsin, Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin son Genel Sekreteri Gorboçov'un askeri darbeyle zayıflamasından yararlanarak 1991 yılında Sovyet Sosyalist Birliği'ni lağvederek yerine Rusya Federasyonu'nun kurulmasına öncülük eden ve daha sonra Rusya Federasyonu'nun Başkanı olan eski Moskova Valisi.

yecekti. Ama Zeynep adama bakınca düşüncelerinden utandı. O, partinin sosyalist kökünden, Marksist geleneğinden geliyordu. Onun için sosyalizmi inkâr etmek, kendi geçmişini inkâr etmekle eş anlamlı değil miydi?

Sinan sigarasını içecekti. Zeynep, ayakta, adamın donuk sesini tekrar duyuncaya kadar kımıldamadan bekledi.

"Konu hakkında hevale Rohat'la yoğunlaşırız[28]."

Bundan fazlasını elde edemezsin, sus! Böyle demek istiyordu, ama Zeynep söyleyeceklerini bitirmemişti.

"Bir şey daha var heval. Ne zaman mutfak takımından savaşçılığa terfi edeceğim? Pratiğe çıkmak[29]..." Her savaşçı gibi, diyecekken, "Herkes gibi benim de hakkım değil mi?" diyerek bitirdi cümlesini.

Sinan, sabrının sonuna gelmişti; hareketlerinin yavaşlığına uymayan sert bir tavırla sigarasını söndürdü. Sesi de o dengeli, yumuşak tonunu yitirmişti.

"Bak heval! Önderlik Sahası'ndan gelen bayan arkadaşları hemen eyleme veremeyiz. Çabuk şehit düşmemeleri için onları gözetmeliyiz. Başkan, bu gibi erken şahadetlere çok kızıyor, biliyorsun. Hele sen! Dört dil bilen, Zap'ta Parti'nin yabancı misafirlerine tercümanlık yapmış, birkaç ay sonra basın yayına geri dönecek birisi ölürse! "

Zeynep, "Buraya bu tür revizyonist görüşlerden kaçmak için geldim heval," diye mırıldandı.

Sinan, "Eskiden hiçbir bayan arkadaş saldırı gruplarına alınmazdı," dedi. Yeter, dercesine elini kaldırmıştı. "Şimdi durum iyileşmiştir. Ya eski günleri görseydin ne diyecektin hevala Rojin? Mesele erkek egemenliği, şu ya da bu değil. Herkes yapıya, kavgaya en yararlı, en katkılı olduğu yerde görev yapmalıdır heval."

Zeynep sustu. Yararlı katkı! Mazeret, Güney'de de Kuzey'de de aynıydı; değişen bir şey yoktu. Geçen sonbaharda Zap'ta, kamp komutanı Piro'ya pratiğe çıkmak istediğini söylediğinde o da aynı gerekçeyi önüne sürüvermişti. Hastanedeki gönül-

28 Düşünürüz anlamında.

29 Savaşmak.

lü Alman doktorlara, kampı ziyarete gelen Yunanlı subaylara, röportaj yapacak yabancı gazetecilere, patlayıcı kursu veren o emekli –Malraux'yu tanımayan– Fransız istihkâm albayına çevirmenlik: Kış boyunca yapıya yararlı katkısı bundan ibaretti. Üç dilde tercümanlık. Eğer "geri dönerim" demeseydi, hâlâ orada olacaktı. Oysa Beyrut Havaalanı'na inerken neler ummuştu. Devrim, kurtuluş ve özgürlük! Ama bir yıldır yaşadıkları umduklarından oldukça farklıydı. Cudi, "Bu savaş, romanlarda okuduğumuz İspanyol İç Savaşı gibi romantik değil," derken ne kadar haklıydı. Eğer benzetilecekse, Vietnam Savaşı'na benziyordu bu savaş. Çoğu köylü olan yapıya kim devrimin sadece ölmek ya da öldürmek olmadığını anlatacaktı. Birden edebiyatsız geçecek günleri düşündü Zeynep. Çapı üç yüz kilometrelik bir dairenin içindeki Stendhal, Malraux, Colette okumuş tek kişiyi de gönderirlerse... Tam anlamıyla yalnız kalacağım. Ali gittikten sonra kendimi nasıl hissettiysem öyle hissedeceğim...

Zeynep, dağın ıssızlığını daha da koyulaştıran düşüncelerini bırakıp omuzlarını silkti; Cudi'yi göndermeseler de onunla bir daha edebiyat sohbeti yapmayı düşünmesi budalalık olurdu. Belki onun için de en iyisi buydu. Öksürüp durmuyor muydu?

Yine –hayal kırıklığına uğradığında zihninde beliren– o soruyla karşı karşıyaydı: Buraya neden geldim? Savaşmak için mi? Üç yıl önce, Ali tutuklandığında haberdar olmuştu onun Parti üyesi olduğundan. Politika ve savaştan uzak sözcükler, cümleler ve kitaplar. Ali'den önceki dünyasını bunlar oluşturuyordu.

Birden utançla irkildi. Öfkesine teslim olmuş, unutmuştu. Boğazını temizleyip, tekrar tabakasından sigara seçmeye koyulan Sinan'a doğru bir adım attı. Yine o duygu! Ali'yi terk ettiğini fısıldayan o insafsız, iç ses. Peşini ne zaman bırakacaklardı?

Zeynep boğazını temizledi.

"Çarşamba günü lojistikle erzak getirmeye gittik heval, bu yüzden Ölüm Orucu Direnişi'ni anma törenine katılamadım."[30]

30 12 Eylül darbesini izleyen dönemde PKK üyelerinin ve Kürtlerin tutulduğu Diyarbakır Cezaevi'nde, 21 Mart 1982'de üç kibrit çöpüyle kendini yakan Mazlum Doğan'ın ardından 14 Temmuz 1982 tarihinde M. Hayri Durmuş, Kemal

Fenerin loş aydınlığında Sinan'ın gözlerini göremiyordu ama adamın kararsız bir ihtiyatla onu süzdüğüne emindi. "Sana çok saygı duyduğumu bilmeni isterim Sinan hevale."

"Sağ ol hevala Rojin."

"On bir yıl önce üniversiteye başlamanın eşiğinde, dünyayı çevremdeki aldatıcı, yalan yaşamdan ibaret sanan bir metropollüydüm ben heval. Ailemin yıllardır içine gömüldüğü aymazlık içindeydim. Kardeşimin, Parti'yi ve mücadeleyi benden önce keşfettiği için kendimi hâlâ suçlarım."

Aslında Ali'yi rüyasında görebilse her şeyi anlatacaktı ona. Çocukken ne zaman kendini birine karşı suçlu hissetse, gece onu rüyasında görüp özür diler, kendini affettirirdi. Bunu sayısız kez yapmıştı. Ama Ali inatçıydı. Bir türlü gözükmüyordu.

Görünmek istemiyor, yüzü darmadağınık... Bunları düşünürken Sinan'ın yorgun ama duru sesini duydu:

"Tamam, hevala Rojin. Durumu kavrar kavramaz asimile olmuş babanın rüşvetlerini reddedip kavgaya katıldın. Önemli olan budur Parti'nin gözünde."

Önemli olan bu değildi. Zeynep başını salladı ya da salladığını düşündü. Nedense saçları olmadan başını hissetmiyordu.

"Sana yapılanların üstesinden nasıl geldin heval? Ben..." Zeynep, devam etmeden Sinan'a uyarak sustu. Adam, isteğini açıkça belirten bir tavırla elini kaldırmıştı. Sıradan bir keşfe bile katılanlar böbürlenirken onun bu utangaç hali oldukça yadırgatıcıydı. Zeynep, dağ kadroları için yaşlı sayılabilecek adamı işte bu yüzden seviyor, sayıyordu. "Ben kardeşim Ali'yi morgda o haliyle..." bir an kâbuslarının dekoru olan o görüntüyle tekrar karşılaşacakmış gibi irkilerek gözlerini kapadı. Yutkundu. "Yani işkenceden çıkmış haliyle gördükten sonra aylarca uyuyamadım."

Sinan konuşmadan önce epeyce bekledi. Var olan kararsızlığı derinleşmişti. Zeynep, duyduğu suçluluğun ardına çekilip adamın koyu, gizlerle dolu sessizliğini paylaştı. Onun yılla-

---

Pir, Ali Çiçek ve Akif Yılmaz, Ölüm Orucu Direnişi adı verilen eylemi başlattılar. Kemal Pir 7 Eylül, Hayri Durmuş 12 Eylül, Akif Yılmaz 15 Eylül ve Ali Çiçek de 17 Eylül'de yaşamlarını yitirdiler.

rın gerisine ittiği canavarı, anılarını uyandırdığının farkındaydı. Saygısı, haddini aşmış mıydı?

"Aslında ben unuttum hevala Rojin," dedi Sinan, neden sonra. "Unutmayan bilinçaltımdır." Yeni sigarasını seçmiş, yakıyordu. "Dört sene önce Botan'da bir karakolu keşfe gitmiştik. Üsse hâkim bir tepedeydik. Aşağıda askerler sabah taliminde koşarken marş söylüyorlardı. Dürbünle karakola bakıyordum. Birden biri beni dürttü. Dürbünü indirip, döndüm. Yanımdaki heval, gözlerini fal taşı gibi açmış, üzerime atılmak üzereydi. Ellerini ağzıma doğru uzatmıştı. Şaşırdım, sonra durum açıklandı. Meğerse ben de yüksek sesle aynı marşı söylüyormuşum..." O günkü gibi hayıflanmıştı. "Tuh! Karakolun emniyet mevzilerine öyle yakındık ki, az daha yakalanacaktık..." Başını omuzlarıyla birlikte kesik kesik salladı. Yüzündeki maskeden daha gerçek ama gizli bir gülüştü bu. "Bize Diyarbakır Cezaevi'nde zorla elliye yakın marş ezberlettirmişlerdi. Takılmadan söyleyemedin mi Haydarlarla[31] döverler, sonra da lağıma atarlardı. Bazen de insanın hayâlarını yiyen Co'nun[32] önüne. Bu yüzden Türkçe bilmeyenler bile marşların sözlerini ezberlediler." Sigaradan uzun bir nefes aldı. "Bilinçaltı gaddardır, gaddar olduğu kadar da kindardır, unutturmaz. Tutsaklık sona erdikten sonra günlerce sersem gibiydik: İlk haftalarda helâya bile kaz adımlarıyla gidiyorduk. Cezaevinden çıkan herkes, aylar boyu nizami adımlarla yürümeyi sürdürmüştür... Bazıları köpek gördüklerinde 'komutanım' deyip, hazır ola geçiyordu. Ben de yıllarca itlere yanaşamadım..." bir an durdu. Hatırladıkları neyse, yüzündeki o gülen maskeyi bile değiştirmişti. "Ama en kötüsü o gülümsemedir; yanık, etsiz yanaklara yapışmış o tebessüm..." Şimdi Zeynep'in gözlerine bakıyordu. Anlatacaktı. "1982 Ölüm Orucu direnişi doruğa çıktığında, Ferhat, Necmi, Mahmut, Eşref, o dörtlü kendilerini tutuşturdular. Onlar meşale gibi yanarken biz yoldaşları bir yandan türküyle uğurluyor, bir yandan da ağlıyorduk. Bir ara Ferhat yoldaş,

31 Kalas, cop, su borusuna verilen ad.

32 Diyarbakır Cezaevi'nde tutukluların tekmil vermeye zorlandığı, cezaevi komutanının köpeği.

'ağlamayın,' deyip gülümsedi. Gülümserken yanaklarından etler dökülüyordu. İşte o gülümsemeyi asla unutmam. Seyreden kimse unutamaz." Sözlerini derin soluğu kesti. Bir süre havasız kalmış gibi ağzını sonuna kadar açarak bekledi. "O zamandan beri et yemem, hele kızarmışını tövbe asla... Baş başa vermiş kömür olmuş dört beden... Öldükten sonra yere düşmemek için birbirlerinden destek alıyorlardı." Art arda öksürdükten sonra devam etti. Sesi titremiyordu. "Dağların havası bana iyi geliyor. Çünkü insan burada her şeyi unutuyor: Kızarmış et kokusunu bile."

Dağda zor soluk almasına, yürüyüşlerde çok zorlanmasına karşın şehirde bu yüzden kalmamış olmalıydı. Bir keresinde, "Zamanın despotluğundan kurtulmak için dağdan iyisi yoktur. Burada insan da zaman da özgürdür," dediğini hatırlıyordu. Zeynep birden karşısındaki –çoğu kimsenin kolaylıkla sakat diye niteleyebileceği– adamın göründüğünden ve anlattığından daha derin birisi olduğunu hissetti. Peki, ne kadar? Çevirmenliğe ilk başladığı yıllarda Malraux'nun bir metninde karşılaştığında onu şaşırtan ve hiç unutmadığı cümleyi hatırladı: "İnsanın asıl yüzü, ancak ölümünden sonra maskesinin altından kendini göstermeye başlar..." Sırf bu yüzden onu öldüğünde seyretmek isterdi. Ali'yi öldükten birkaç saat sonra görmüş ama asıl yüzüyle karşılaşmamıştı; çünkü kafatası paramparçaydı, yüzü yoktu.

Sinan, sanki boşuna umutlanmasını önlemek ister gibi mırıldandı.

"Orada ölmedim ya; artık ölmem..." İnsan, Sinan'la ölümü konuşabilirdi; bu yüzden kendini ona yakın hissediyordu. Komiser, Zeynep'in cevap vermesine kalmadan yana dönerek seslendi. "Hayrola heval? Sorun mu var?"

Zeynep, Sinan'ın baktığı yöne döndü. Rohat! Geri gelmişti. Rohat, elini öfkeyle salladıktan sonra konuştu. Cevap verirken Kürtçeyi seçmişti. Söylediklerini anlamamı istemiyor... Bağımsızlık için var olmanın yaşamın sonuna kadar uzanan cömertliği: Gerilla bu demekti. Zeynep, karşısındaki maço köylünün teki olan Rohat'ın aklından geçirdiği bu tanıma uyacak son

kişi olduğunu düşündü. Onun öyküsünü Cudi'den dinlemişti: 1962'de Bingöl'de doğmuştu. Kırsal kesimde yaşayan çoğu Kürt gibi çok kardeşli, yoksul bir ailenin çocuğuydu. İlkokulu bitirdikten sonra okumamış, merkeze amcasının yanına gidip gelmişti. Garip olan 12 Eylül dönemine kadar solculara ve örgüte uzak durmuştu. 1981'de 12 Eylül döneminde askerlik yaptıktan sonra İstanbul'a iş için gitmiş, bir yıl amelelik yapıp geri dönmüştü. Sonra evlenmiş ama karısı doğumda ölünce 1986'da örgüte katılmıştı. Böylesine sıradan, basit bir adamı güçlü bir komutan yapan şey neydi? Cesareti mi? Zeynep birden ne denli çıplak, ne denli savunmasız olduklarını kavradı. Çevresindeki herkesin cesaretlerinden başka bir şeyi kalmamıştı...

Zeynep önce bunları düşündü sonra ayrılmak için izin istedi.

"Sağ ol hevale Sinan. İznin..."

Sinan ona bakmadan eliyle gitmesini işaret etti. Zeynep biraz uzaklaşmıştı ki, Rohat'ın sesini tekrar duydu. Ne dediğini anlamıyordu ama kuryelerden bahsediyor olmalıydı. Demek son zamanlarda ortada dolaşan söylenti doğruydu. Eyalet Komutanlığı, Rohat'ın çevreyi tanıyan kurye isteğini yine savsaklamıştı. Karargâh, Rohat'ın aksine, TC'nin büyük operasyonlar yapacağına inanmıyordu. Öfkesinin nedeni bu olmalıydı.

Zeynep, Rohat'ın testereyi hatırlatan gıcırtılı sesini geride bırakarak yavaş adımlarla manganın bulunduğu çalılığa doğru yürüdü. Etraf sakindi, geceye özgü o gizemli sesler yoktu. Karanlık dağ, sessizliği bir eldiven gibi parmaklarına geçirmişti. Birden uzun zamandır hiç kuş sesi duymadığını hatırladı. Ne kuş, ne de başka bir hayvan. Kertenkeleler bir yana bırakılırsa insanın dışındaki canlı türü katırların pisliğine üşüşen böcek, sinek ve çekirgelerdi. Oysa Mizgin geçen yaz tilki gördüklerini söylemişti.

Zeynep karakaşlı kızı hatırlar hatırlamaz Zilan'ın sorusunu cevaplar gibi "müjde[33]" diye mırıldandı. Mizgin reddediyordu ama belki de geçen kış, depolardaki erzakın çetelerce yağmalanmasından sonraki o açlık döneminde, zavallı tilkilerin hepsini yemişlerdi.

33 Mizgin'in Türkçe anlamı müjdedir.

Midesi bulanacak yerde acıkmıştı. Çevredeki dost köyler boşaltıldığından beri dağdaki herkesin gizli açlık çektiğinin farkındaydı. Kendisinin de o açlığın pençesine düştüğünü rüyalarından anlıyordu Zeynep. Ne zaman geçmişle ilgili bir rüya görse bu hep özlediği yemeklerin görüntülerinin resmigeçidi oluyordu: Arnavutköy'deki ciğer, Tarabya'da balık, Sarıyer'deki dondurmalı kâğıt helva... Birden Basya'daki[34] alabalıkları hatırladı. Nisan'daki o uzun, yağmurlu yolculuğun en hoş anısı: Grubu Çarçela'ya götüren kurye, kabarmış, çağıldayarak akan çaydan her biri en az iki kilo gelen alabalıklar yakalayıp dallara geçirmiş, sonra da ateşin üstünde pişirmişti. Zeynep yutkundu. Yediği son lezzetli yemek o balıktı. Oysa iki yıl önce durumun değişik olduğunu biliyordu. O zamanın bolluğunun izleri mutfak olarak kullanılan girintinin yanında hâlâ duruyordu. Zeytin, beyaz peynir, reçel, tahin helvası, pekmez tenekeleri... Daha geride konserveler: Yaprak sarma, barbunya fasulye, ton balığı, Dardanel kutuları. Ama Zeynep'in en imrendiği su şişeleriydi.

Manganın konuşlandığı düzlük –tek tük öksürüğün dışında– sessizdi. Gözleri dost bulma umuduyla Zilan'ı aradı; her zamanki yerinde yoktu. Anlaşılan o da Ruken'in öfkesinden kaçınmak için ortadan kaybolmuştu. Aslında dikkatli olmalı, onu da Cudi gibi zor duruma düşürmemeliydi. Dağ kadrolarında hep aynı kişiyle, üstelik de baş başa konuşmak, yönetim nezdinde kuşku yaratıyordu. Zeynep böylesine kısıtlamaların ihaneti ve ajan sızmalarını önlemeye yönelik, dağ pratiğinden çıkarılan derslere uygun bir tedbir olduğunu bilse de, bu, durumun rahatsız edici olduğu gerçeğini değiştirmiyordu. Sürekli gözaltında yaşamak zaten zor olan şartları daha da ağırlaştırıyordu. Zilan'ı bulsaydı babasını rüyasında hangi sıklıkta gördüğünü soracaktı. Bunu daha önce de sordum diye düşündü. Sonra omuzlarını silkti. Tekrar sormasına engel olan ne vardı? Ona Ali'yi terk ettiğini düşündüren o iç sızısından kurtulmak! Sorununun bu olduğunu biliyordu. Derin bir soluk aldı. Ruken'in meraklı bakışlarını, asık suratını en azından bu gecelik savuş-

34 Kuzey Irak'ta, Şemdinli Çayı'nın karıştığı Çay.

turmuştu. Neden hep gergindi? Takım komutanı olduğu için mi? Zeynep, Ruken'in sert, erkeksi yüzünü gözlerinin önüne getirdi. Aslında dağdaki kadınların hepsinin –Zilan dışındaki– ortak kaderi buydu: Yüzlerinin giderek erkekleşmesi.

Zeynep, sessiz adımlarla mağaranın sağındaki çalılığın dibine yürüdü, ötekilere pek yaklaşmadan yerine uzandı. Hava iyice serinlemişti, süpürge otu kokan havayı içine çekti. O sırada aklına geldi: Ruken'in sertliği utancından kaynaklanıyor olabilir miydi? Evet, göz önünde olmaktan utanıyordu. Keşfi Zeynep'i gülümsetti. Bayan takımının komutanı hâlâ sıradan Kürt kadının utancını aşamamıştı. Oysa Ruken'in ufuk çizgisinin ötesine yönelmiş, kimsenin görmediğini gören gizemli bakışlı gözleriyle sıra dışı birisi olduğu ilk anda kavranıyordu. Kabul etmeliydi: Çevresindeki erkek ve kadın savaşçıların feodal kültürden aldıkları alışkanlıkla davranışlarından, düşüncelerin basitliğinden, bağnazlıklarından sık sık hayrete düşse de savaşı bağnaz diye küçümsemeye kalktığı bu fedakâr köylülerin yaptığını kabullenmeli, saygı duymalıydı.

Zeynep başını kuru ot yığının üstüne serdiği beze yasladı. Temmuz 16! Geçen yıl Temmuz'da neredeydi? Frankfurt? Bekaa? Yoksa Avaşin'e doğru yola çıkmışlar mıydı? Hatırlamıyordu; sanki belleği de dökülen saçlarıyla birlikte yok olmuştu. Oysa genellikle temmuzlarda hep aynı yerde olurdu: Ada'da.[35] Birden keskin bir sızıyla irkildi. Heybeli'ye bakan pencere; taze çay; açık kitaplar; Edith Piaf ve bazen erkekler... Sessizce güldü. Nusret'i unutmuş muydu? Cudi'den hoşlanmasının nedeni ya sadece edebiyat değilse... İçi burkularak gülümsedi: Onaylamadığı yasak, onu tehlikeden koruyacaktı.

Gözlerini kapamadan önce her akşamki o soluk kesici görüntü için başını sağdaki düzlüğe çevirdi. Kuzeye doğru alçalan dağı karşılayan siyah ufuk, yüzlerce küçük parıltıyla delik deşikti. Yıldızlar! İnsan yüksek dağdan başka hiçbir yerde yıldızları kendisinden daha aşağıdaki bir gökyüzünde seyredemezdi. Yine de içi dost hasretiyle burkuldu. En içten, en sessiz yoldaşını, denizi özlemişti. Mutlulukla ürpererek, sessizce mırıldandı:

35 Büyükada.

"Doğum günün kutlu olsun hevala Rojin."

Otuzuncu yaş! "Umudun tükendiği yer, umutsuzluğun eşiği..." Bir keresinde böyle bir cümle çevirdiğini hatırlıyordu. Yazar, gençlik enerjisinin tükenişini mi işaret etmişti? Nusret daha sert ifade etmişti: "İnsan kendini otuzuna kadar yaratır. Gerisi rötuştur..." Aslında otuz yaşında olduğu doğru değildi. Daha bir yaşına bile girmedim diye düşündü. Hayatı Hayroş'un onu doğurduğu gün değil, komadan sonra gözlerini tekrar araladığı Çarçela'daki o mağarada başlamıştı. "Hayriye Hanım, Hayriye Hanım, bu çocuklar senin yüzünden böyle..." Kocasının bütün evlilikleri boyunca ezdiği Hayriye Hanım ne yapıyordu? Zeynep, birlikte yaşarken zayıflığından dolayı hırslandığı kadına şimdi kararsız bir acıma hissediyordu. Oğlunu ve kızını merhametinin tutsağı yapmaya kalkışan zavallı kadın, bir yıl içinde iki çocuğunu da yitirmişti.

Duyduğu dengesiz acı birden öfkeye dönüştü. Elinden sevmek dışında her iş gelen babasını, Arif Bey'i düşünmek istemiyordu. Gözlerini yumdu. Bu gece rüya görebilecek, o siyah boşluğu delebilecek miydi? Yanı başında uyuyanların kaçı rüya görüyordu? Gören varsa kıskanıyorum, diye mırıldandı. Ya o uçak? Bir yere inmiş miydi?

- 2 -

Kuzeydoğu Gowende, Temmuz 1993

Ayakları kollarına dönüşmüştü: Adımlarını, suyu andıran sıvılaşmış karanlığı kulaçlar gibi atıyordu. İkinci katırın arkasındaydı. Saatlerdir yürümekten dolayı ağrıyan bacaklarına, sırtındaki torbada birbirine değdikçe sinir bozucu bir biçimde tangırdayan çaydanlığa, omuzundaki silahın ağırlığına ve yola çıktıklarından beri üç kez düşmesine rağmen durumundan şikâyetçi değildi. Kuzeyden esen rüzgârın terli hayvanların sırtından sıyırıp burnuna taşıdığı kokuya da aldırdığı yoktu. Temizliği günlük yaşamın bir parçası olmaktan çıkaralı epeyce ol-

muştu. 'Dağda yaşamanın en zor tarafı istediğinde yıkanamamaktır...' Aylarca önce Bekaa'da, pratiğe gönderileceğinin belli olduğu o cuma akşamüstü, akademinin bahçesinde hevala Pervin'le konuşurken, üç yıl Botan'da pratikte kalan savaşçı kadının, önünde onu bekleyen zorluklarla ilgili olarak ilk uyarısı bu olmuştu. Pervin haklı çıkmıştı. Zeynep en son ne zaman yıkandığını hatırlamıyordu bile. Bit! Saçları olmadığı için zaten bunu dert etmesi gerekmiyordu. Sessizce güldü. Dağdaki yaşamın bu geri çevrilmez, davetsiz misafirlerinin hedefi Zilan'ınki gibi uzun saçlılardı.

"Hevala Rojin!"

Zeynep silkinerek düşüncelerini bölen kişiyi karanlığın içinde aradı. Önündeki katırın yanından sarkan boş jelikanların[36] arasında duran Reşo'ydu. Ataklığıyla nam salan keşif kollarının gediklisi genç savaşçı, adına uygun[37] bir biçimde karanlığa karışmış, adeta görünmez olmuştu. Sadece belinde garip bir parlaklık göze çarpıyordu. Zeynep onu sesinin o bıçaksı keskinliğinden tanımıştı.

"Yavaşsınız. Hevale Sipan, acele etsin, diyor."

Zeynep, bakışlarını genç adamın belindeki palaskadan sarkan el bombalarından ayırıp onun gibi fısıldayarak cevap verdi:

"Tamam heval."

"Kobraları dürt biraz!"

Reşo'nun alçak ama metalik sesi sabırsız, hatta öfkeliydi. Gece yürüyüşlerinde savaşçıların birbirlerini ikaz etmek için kullandıkları o ağustos böceği sesini çıkarmış, cevap alamayınca da seslenmiş olmalıydı.

Zeynep utançla bakışlarını önüne eğdi. Ya yaklaşan düşman olsaydı? Aylardır beni pratiğe çıkarın diye sızıldandıktan sonra daha ilk sınavda tökezlemek! Kulaklarının yandığını hissetti. Reşo onu görebilse kıpkırmızı kesildiğini fark ederdi. Aslında onu neyin sağırlaştırdığını biliyordu: O cümle: Yola çıktıklarından beri kulaklarında Ruken'in dün akşamüstü bayanlar takımını topladığında yaptığı çağrı vardı.

36 İran'dan gelen kaçak mazotu at sırtında taşımaya yarayan bidonlar.

37 Reşo, Kürtçe Karaoğlan demektir.

"İçtimaya geçin! Düzenlemeleri okuyacağız..."

On dakika sonra içtimada Ruken'i duyduğunda ilk düşüncesi komutun neden Türkçe verildiği olmuştu. Türkçe genelde Kürtçe bilmeyen Türkler'le, Kürtçe'yi anlamayan Zazalar olduğunda kullanılıyordu. Yeni katılanlar mı vardı? Komutan'ın Kürtçe'yi seçmemesinin nedeni çok geçmeden ortaya çıkmıştı. Sabah gün ışımadan yola çıkacak kola katılacaklar arasında Kürtçe bilmeyen biri, yani o vardı.

"Hevala Rojin!"

Zeynep, Rojin adını duyar duymaz çevreyi süzmüş, adının okunmasının kendisi gibi ötekileri de şaşırttığını fark etmişti. Sadece Zilan gülümseyerek bakıyordu ona. Ama sevinç ve endişe arasında gerilmiş, kararsız bir gülümsemeydi bu. Zeynep, genç yoldaşının gülümsemesine karşılık verip sessizce mırıldanmıştı: Ne Rohat, ne de Ruken! Hevale Sinan; bunu ona borçlu olduğunu biliyordu.

Zeynep, Reşo karanlığa karışıp kaybolunca arkadaki katırın yularını önündekinin semerine bağlayarak hayvanın sağrısına elindeki sopayla vurdu. Sipan'ı kızdırmamalıydı; grubun, kadınlardan ve aydınlardan pek hazzetmeyen komutanı daha yürüyüşün başında onu dikkatle süzmüş, eleştirmek için hiçbir fırsatı kaçırmayacağını bakışlarıyla belli etmişti. "Bütün erkeklerin özünde kadın düşmanlığı vardır..." Zeynep, Malraux'nun sözlerine başını sallayarak cevap verdi:

"Oysa kadında yoktur bu; çünkü kadın, erkek emziren bir varlıktır..."

Yaklaşık bir saat kadar önce hevallerin "Serkeftin"[38] diye bağırışıyla başlayan yürüyüş, bir saattir aynı biçimde, sadece katırların ritmik nal çınlamalarıyla bölünen, gergin bir sessizlikle sürüyordu. Hayvanların şaşırtıcı bir rahatlıkla ilerledikleri dar, taşlı patika, Gowendê'yi yaratan volkanik patlamanın sonrasındaki ısınma ve soğuma hareketlerinin ardından, birbirine bitişik olarak ortaya çıkan derin çukurların içinden geçiyordu. Türklerin Gowendê'ye Balkaya demesinin nedeni dağın tepesinin devasa bir bal peteğini andırması olmalıydı.

38 Başarılar.

Canı sigara istiyordu. İçse. Hayır! İç sesi bir tokat gibi suratına çarptı. Kol, on kişiden oluşuyordu; yürüyüş başladıktan az sonra savaşçılar birbirinden açılmış, öncüler yüz, yüz elli metre kadar öne çıkmışlardı. Bu yüzden patika peteklere saptıkça Zeynep karanlık, ürkütücü gölgelerle kaplı çukurların, dar, tuzak kokan sessiz labirentlerin içinde bir başına kalıyordu. Sadece o ve giderek soluklaşan yıldızlar! Tabii dar hendeklerin içinde bir ırmak gibi akan havanın oluşturduğu boğuk uğultuyu unutmamalıydı. Korkup korkmadığını hâlâ çözememişti. Bedeni ve bilinci her köşede gergin bir merakla ürperiyor, böyle anlarda derin derin soluk alıp veriyordu. Birazdan ortalık aydınlanınca savaşçılar hava saldırılarına karşı tedbir olarak aralarındaki uzaklığı daha da artıracak, otuz, kırk metreye çıkaracaklardı. Bu da kolun başıyla Zeynep'in bulunduğu nokta arasında iki yüz elli, üç yüz metrelik bir uzaklık demekti. Önüne geçemediği ürpertiyle irkildi. Demek yarın saat sonra hiç olmadığı kadar tek başına olacaktı. Daha ne kadar sürecekti bu yürüyüş? Nereye gidiyorlardı? Çok merak etse de bu soruları asla sormaması gerektiğini biliyordu. Nereye, niçin gidildiği, cevabı sadece grup komutanıyla, deneyimli savaşçıların bildiği bir soruydu. Dağda, fazla meraklı olmanın belayı getirdiği, çok soru sormanın ajanlık olarak kabul edildiğini öğrenmişti. Kuralı koyanlar haklıydı: Tuzağa düşmemek için sıkı ağız gerekliydi. Ama yaşlı, kulakları ağır işiten lojistikçi Aras'ın da gruba dâhil edildiğine bakılırsa, ne keşfe ne de bir yeri darbelemeye gidiyorlardı. Büyük ihtimalle malzeme ikmali yapan milisleri karşılayacaklardı.

Karanlıkta önündekiyle aranın daha da açılmasına izin vermeden yürümeyi başarmak! Buna yoğunlaşmalıydı. Yine de Ada'nın iki yanı çamlarla kaplı yollarını hatırlamaktan kendini alıkoyamadı.

"Ah şimdi..."

Onu ihanet ediyormuşçasına irkilten kışkırtıcı düşünceyi cümleye dönüşmeden, yarısında boğazladı. Asla, 'Ada'da olsaydım,' demeyecekti... Kulakları yine yanıyordu. Önündeki katıra hırsla vurdu. Ama bu da işe yaramadı; gözlerden uzak utan-

cının öfkesini bir hayvandan çıkarıyor olmak daha da utandırıcıydı.

Zeynep, kobralarla peteklerden kurtulup, dağın kuzeydoğuya doğru alçalan yamaçlarını gören düzlüğe vardığında onu bekleyen Reşo'yla karşılaştı. Genç adam küçük bir kayaya yaslanmıştı. Göz göze gelince konuşmadan eliyle işaret ederek ona durmasını işaret etti. Grup mola vermişti. İlerde günün ilk ışıkları dağın tırtıllı doğu ufkunu kızıla boyuyordu. Geride lacivert tonlar, turuncular vardı. Tanrı burada hem cellât hem de ressam olmalıydı. Ondan başka kim bulabilirdi bu renkleri? Zeynep dağlarda Tanrı'sız yaşamanın, onu inkâr etmenin zorluğunu hissederek ciğerlerini uzun bir solukla boşalttı. Artık tedirginliğini bir kenara bırakabilirdi.

Reşo, yüzündeki ciddi ifadeyi değiştirmeden geriye dönmüştü. Duruşundaki kararlılık, iri ama orantılı bedeninin çevreye yaydığı, ısı gibi hissedilen güç, etkileyiciydi. Zilan, genç adamın saldırı gruplarında kalmak için rütbe almak istemediğini, rütbe alırsa, eylemlerde ön saflara verilmem diye birçok savaşçının hayallerini süsleyen komutanlık eğitimini reddettiğini söylemişti. Reşo'nun savaşma isteği o denli baskındı ki, kimsenin hazzetmediği, Rohat'ın adamı olduğu için komutanlığa getirildiğini herkesin bildiği köylü Sipan'ın emrinde kalmaya bile ses çıkarmıyordu.

Savaşçılar masayı andıran, üstü düz bir kayanın dibinde su içiyorlar, Sipan elinde cızırtıları duyulan telsizle kanalları tarıyordu. Göğsüne bezden küçük bir ARGK[39] flaması işlenmiş üniformasının üstüne yeşil, askeri bir yelek giymişti. Gözleri bulanık su gibi belirsizdi. Ama asıl ilginç olan bu yörede pek rastlanmayan çilli yüzüydü. Zeynep onu ilk gördüğünde fark etmişti: Esmer teninde kimsede olmayan çiller vardı. Molanın nedeni, zamanı gelen kahvaltı olmalıydı. Zeynep, hayvanları kayanın önündeki düzlüğe çektikten sonra arkadaki katırın semerine asılı çıkınını alarak gruba doğru yürüdü. Acaba gün boyu fırsat bulup bir daha yemek yiyebilecekler miydi? Çıkını yere bırakırken geriye dönüp baktı. Katırlar hep yaptıkları gibi

39 PKK'nın askeri kanadı.

fazla uzaklaşmadan otlamaya koyulmuşlardı. Gözlerimi üstlerinden ayırmamalıyım diye düşündü. Kobralar onun sorumluğundaydı. Ancak önce herkes gibi su içmeliydi.

Ateşi Reşo yakacaktı; kabzasının bir yanına Başkan'ın diğer tarafına da Che'nin resmini yapıştırdığı silahını kayaya yaslayıp dallardan kalınca olanlarını seçerek kabuklarını soydu, sonra dört köşeli bir kule inşa eder gibi üst üste koydu. Kule biraz yükselince ortadaki boşluğa yine kabukları soyulmuş ince dal ve çalı parçalarını yerleştirdi. Bunu bitirdiğinde cebinden çıkardığı küçük bir naylon parçasını çakmakla eriterek ortadaki ince dal ve çalının üzerine damlattı. Alevler anında yükseldi. Zeynep genç savaşçıyı izlerken düşünüyordu: ateş yakan her zaman önemlidir, mağaralarda yaşayan ilk insanlarda, kızılderililerde ve doğada... Reşo'nun hareketlerinde törensel bir bilinç vardı. Eğitimde öğretildiği gibi ateşten hiç duman yükselmemişti. Sıra ondaydı, Zeynep sırtındaki çantadan çaydanlığı çıkardı.

Çay ve mırtoxe[40]; kahvaltı bundan ibaretti. Burada herkes şekersiz çay içiyordu. Mırtoxeye gelince Zeynep, bu ilginç helvayı ilk yediğinde damağını kaplayan tuz tadını garipsemişti ama yüksek rakımda tuzun, tansiyonun düşmemesi için gerekli olduğunu çabuk öğrenmişti. Soryazı[41] olmasın da ne olursa olsun, fark etmez, diye düşündü. O tatsız çoban yemeğinden ilk yediği anda nefret etmişti.

On dakika sonra mırtoxe bitmiş, çaylar içilmişti. Ama nedense kimse konuşmuyordu. On savaşçı: Dokuz erkek ve bir kadın. Aslında ateşin başında dokuz kişilerdi. Hevallerden biri o mola noktasına varmadan önce tepeci olarak nöbete çıkmış olmalıydı. Zeynep, önüne eğilip ötekilere belli etmemeye çalışarak gülümsedi. Dün mutfakçıydı, bugün kendine savaşçı diyordu! Onu sadece katırlara alışık olduğu için getirmiş olmaları da bir olasılıktı tabii.

Katır bakıcısı olma düşüncesi keyfini kaçırdı. Ağrıyan bacaklarını gerdi. Biraz daha dinlenmek için neler vermezdi. Sipan, kendine sigara sararken ötekiler çoktan sigaralarını parmakla-

40 Yağda kızartılmış, tuzlu un helvası.

41 Çoban yemeği. Pişirildikten sonra ekmekle yenilen mahalli bir ot.

rına yerleştirmiş, onu bekliyorlardı. Zeynep cebinden paketini çıkardı. Bugün değişiklik yapabilir, sabahki sigarayı öne alabilirdi. Hem saat on birde nerede ve ne yapıyor olacağını kim bilebilirdi? Üstelik yanında onu engelleyecek Zilan da yoktu.

Zeynep, Sipan'ın çakmağına eğilmedi. Ötekiler aynı çakmaktan sigaralarını yaktıktan sonra geriye yaslanmışlardı. Zeynep, sigarasını kendi çakmağıyla yaktı. Hâlâ kimse konuşmuyor diye düşünüyordu ki, Xalit, Kürtçe bir şeyler söyledi. Yanında bomba patladığı için yarı yarıya sağır olan Aras'ın söylediklerini duyması için sesini iyice yükseltmişti. Pos bıyıklarının yüzüne iliştirdiği asık ifadeyi ön dişlerindeki eksik olan iki diş bozuyordu. Kir tabakasını onu soğuktan koruduğu için hiç yıkanmadığı söyleniyordu. Adama cevabı Reşo verdi. Ötekileri uyarır gibi Türkçeyi seçmişti.

"O kadar et yedin mi, motorları bozarsın."

Motorları bozmak! Zeynep ötekiler gülmeye başlayınca bunun ishal olmak anlamına geldiğini hatırladı. Xalit alaylara aldırmadan devam etti. Ancak uyarıyı almış, Türkçe konuşması gerektiğini kabullenmişti.

"Sonra sürünün en semizini parçalayıp, etleri nah buna geçirecem..." Tüfeğinin harbisini[42] işaret ediyordu. "Bir güzel kızartacağım. Ciğerin yarısı da bana el veren hevale nasip olacaktır."

"Sen zor yersin taze eti."

Xalit, yanında oturan Aras'ın sataşmasına aldırmadan yarısı eksik dişlerini göstere göstere sırıttı.

"Hele bir Gerdiyan'a[43] yanaşalım, sen gör bak heval!"

Demek o nereye gideceklerini biliyordu. Xalit'in açlığını bastırma umudunu Sipan'ın sert uyarıcı sesi kesti.

"Çete köyüne, çobanlara yanaşmak yok, uzak duracağız. Görüntü verilmeyecek."

Reşo huzursuz bir hareketle omuzlarını silkti. Şaşkınlık bir baltanın sivri ucu gibi gülümsemesini ikiye bölmüştü. Uzanıp kayaya dayadığı silahını aldı.

---

42 Harbi: Tüfeğin namlusunu temizlemek için kullanılan ince metal çubuk.

43 Gerdi Aşireti'nin bölgesi.

"Ya Gerdi sürüsünü önümüze yayılmış bulursak heval?"

"Çember atıp[44] geçeceğiz. Burada olduğumuzu bilmeyecek kimse. Hevale Rohat'ın emirleri budur."

Reşo'ya cevap veren Sipan'ın sesi gergindi. Zeynep, o da Rohat gibi operasyon bekleyenlerden diye düşündü. Ötekiler de Sipan'ın öfkelendiğini anlamışlardı. Gözlerini sanki taraf tutmaktan kaçınır gibi Reşo'yla Sipan'dan uzak tutarak birbirlerine bakıyorlardı. Zeynep gerginleşen havayı hissedebiliyordu. Reşo'ysa hakarete uğramışçasına irkilmişti. Kibirli bir bekleyişten sonra konuştu:

"Ben geçen seneyi çok ararız derim hevaller." Sipan, Reşo'nun sözlerinin nereye gideceğini sezmişti. Rohat'ın eleştirilmesine izin vermeyeceğini anlatmak istercesine ters ters genç savaşçıya baktı. Ancak Zeynep'in beklediğinin aksine, bir şey söylemedi. Reşo'nun savaşçılar arasındaki itibarını bildiği için susmayı seçmişti belki de. Reşo hâlâ homurdanarak devam ediyordu: "Ateşkes saflara rehavet getirdi. Benim fikrim budur."

"Yönetimin değerlendirmesini bilirsin hevale Reşo. TC, Gowendê'deki üslenmemizi fark etmemeli; çünkü operasyon ihtimali vardır."

Reşo, inatla başını salladı. Bir yandan da yanm yarım gülümsüyordu.

"TC, Gowendê'ye mi çıkacak heval? Kapıları[45] tuttun mu, ordu gelse, buraya giremez. Her fırdolaya bir manga koy, sen yukarda maç oyna."

"Sen ne yapalım dersin heval?"

Soran Xalit'ti; gülümsemekten vazgeçtiğinden dişlerinden, daha doğrusu dişsizliğinden kaynaklanan o sevimliliği kaybolmuş, yüzü tekrar bıyıklarına teslim olmuştu. Reşo, gözlerini Sipan'dan ayırmadan cevap verdi. Elini doğmakta olan güneşe doğru uzatmıştı. Ancak taze et peşindeki yoldaşına değil, Sipan'a, belki de Rohat'a cevap veriyordu:

44 Yay çizerek ilerlemek.

45 Etrafı onlarca kilometre boyunca dik kayalarla çevrili olan Balkaya'nın üstüne çıkış sadece yedi noktadaki geçitten mümkün olmaktadır. Dağın düz olan üst kısmı, kale surlarını andıran yaklaşık 80-100 metre yüksekliğinde kayalarla korunmaktadır.

"Nah! Rubaruk Alayı[46] orada durur; Bezele Karakolu,[47] Gerdi de öyle. Neden geçen seneki gibi ikisini de darbelemiyoruz? Neden tepelerine binip, yüz askeri fit etmiyoruz? Yanımıza Çal[48] grubunu da aldık mı..."

Sipan, Reşo'nun sözlerini hemen kesti:

"Komutanlığın Rubaruk eylemini değerlendirmesi ortadadır heval. Bunu da unutma."

Reşo cümlenin ağzında kalan yarısıyla durakladı. Çevresini, birazdan hayal kırıklığına dönüşecek kuşkuyla süzdü. Ötekiler de Sipan'la aynı fikirdeymişler gibi sessizdi. Az önce konuşmaya katılanlar bakışlarını Reşo'nunkilerden kaçırarak önlerinde güneşle birlikte hızlı büyüyen otlar gibi ortaya çıkan gölgelere çevirmişlerdi. Atak savaşçı bu kez yalnız kalmıştı. Zeynep, sekiz aydır karşılaştığı herkesin geçen Eylül'deki Rubaruk eyleminden, gösterilen kahramanlığı kabul etmekle birlikte, ihtiyatla söz ettiğini biliyordu. Yüz Türk askerinin öldüğünü söyleyen Reşo dışında...

Reşo yatışmamıştı. Ötekileri de kışkırtmak istercesine sesini yükseltti.

"Sizi bilmem ama ben cenazeden silah kaldırmayı özledim hevaller."

Konuşmasını bitirince cebinden naylona sarılmış küçük bir paket çıkarıp yanındakine verdi. Pakette ince bir lastikle birbirine bağlanmış üç plastik kap vardı. İncelendikten sonra yanındakine geçirilen plastik kaplar solunda oturan Aras'a gelince Zeynep merakla adamın elindekilere göz attı. Aras'ın küt parmaklarının fışkırdığı geniş, nasırlı avucunda üç askerin fotoğrafı duruyordu. Genç yüzlerin üçü de hüzünlüydü. Ama Zeynep'i etkileyen üçünün de bakışlarındaki o çocuksu ürkeklik

---

46 Derecikte üslenen komando bölüğü; PKK, 29 Eylül 1992'de, o güne kadar topladığı en kalabalık güçle bu komando bölüğüne saldırmış ancak 28 komandonun öldüğü çatışma sonunda büyük zayiat vermiş, bu da ARGK Komutanlığı'nca ağır bir biçimde eleştirilmiştir. Çatışma, PKK'nın ilk kez bir komando bölüğüne saldırması ve Türkiye içindeki en büyük zayiatı vermesi açısından önemlidir.

47 Irak sınırına 4 km uzaklığındaki Aktütün Karakolu.

48 Çukurca.

oldu. Aras, incelemesini bitirip ona dönünce Zeynep telaşla başını salladı. Göreceğini görmüştü; dokunmak istemiyordu. Reşo bunları ölü Türk askerlerin üstünden almış olmalıydı; demek cenazelerden sadece silah kaldırılmıyor, anılar da alınıyordu.

Zeynep'in düşünceleri kısık bir sesle kesildi; gizemli, ancak kaybolmaya niyetli olmayan kararlı fısıltıyı çözmesi uzun sürmedi: Bu, beynindeki sessiz cümlelerin, resimlerin arasında bir burgu gibi kendine zorla, can acıtarak yol açan bir soruydu. Bedeni dağın ayazına yakalanmışçasına ürperirken sessizce mırıldandı: Birini, bir insanı öldürebilir miyim? Durumunun garipliğini kavrıyordu: Savaşçı olmak istemiş ama nedense insan öldürmeyi az önce Reşo'nun ölülerden topladığı fotoğrafları görünceye kadar hiç aklına getirmemişti! Kararsız olmaktan çok, şaşkındı: Öldürebilir miyim? Daha buna cevap vermeden ikinci soruyla irkildi: Öldürürsem ona dokunabilir miyim? Bu soru da önceki kadar tedirgin ediciydi. Tanımadığın insanları öldürebilme yeteneği! Savaş bu muydu? Bu soru da hoşuna gitmemişti; cevap aramaktan vazgeçerek sigarasına baktı, sönmüştü. Yeniden yaktı. İnsan, öldürdüğünü neden merak edip, tanımak ister? Reşo, öfkesini yatıştırıp o fotoğraflara baktığında neler düşünmüştü? Belki ona sorabilirdi. Zeynep karşısındaki, olduğundan daha sakin görünen yüze baktı. Sipan'ın uyarısına uymuş görünüyordu ama boynundaki damarlar halat gibi kabarmıştı. Hayır, ona soramazdı. Bunları tek kişiyle konuşabilirdi: Hevale Cudi'yle. Zeynep birden İlyada'yı hatırladı. Anlaşılan Homeros'tan bu yana durum pek de değişmemişti. Savaşçılar hâlâ öldürdükleri rakiplerinin silahlarını üstlerinden soyuyorlardı. Tunç kargıların, zırhların yerini tüfekler, fotoğraflar almıştı; fark buydu.

"Sabır olmadan gerilla savaşı yapılamaz heval. Unutma, sabır, avcının en önemli silahıdır."

Zeynep, Reşo'ya cevap veren Sipan'ı süzdü. Onun gibi dar görüşlü ve yeteneksiz olduğunu bildiği birisinin doğruları bulma sezisi şaşırtıcıydı. Zeynep, seçecek olsa Reşo'nun yanında yer alırdı ama genç adamın kibirli ataklığının onu kolaylıkla

devrime zarar verecek birisine dönüştürebileceğini hissediyordu. İnsan kendinde olanı abartır: Reşo da cesaret ve ataklığını gerekli gereksiz öne çıkarıyor, düşüncelerini değil, hissettiklerini ciddiye alıyordu.

"Hevale Hezil, ya senin cebinde ne durur?" Xalit'in sözleri duyulur duyulmaz herkesi ezen gerginlikten kurtulma umuduyla bakışlar Sipan'ın yanında oturan gence döndü. "Yeni şiir var mı?" Genç savaşçının yanakları anında kızardı. Zeynep onu çirre[49] oyunundan hatırlıyordu. Herkesin kendi takımında yer almasını istediği, hızlı ve kıvrak bir oyuncuydu. "Heval öyle tezdir ki, koştuğunda gölgesi yetişemez ona..."

Zeynep birden o Kanadalı kızılderilileri hatırladı: Ruhları geride kalmasın diye uzun yürüyüşlerde sık sık mola veren o doğa feylesoflarını.

Bu arada Hezil, yüzünde bir çiçek gibi açan mahcubiyete karşın soruyu tekrarlatmadan üniformasının ön cebinden küçük bir defter çıkarmıştı. Hareketleri bu işi her istenildiğinde yaptığına ilişkin belirtilerle doluydu: Sayfaları açıp, okuyacağı şiiri seçmek, etraftakileri merakta bırakacak kadar beklemek, okumaya başlamadan önce etrafı bir sanatçı merakıyla süzmek gibi. Aradığını bulunca tutkulu bir sesle okumaya başladı. Zeynep, Hezil'in ince dudaklarından dökülen ve pek az sözcüğünü anladığı dizeleri dinlemeye koyuldu. İçinde sık sık welat, pakrewan, rigari[50] geçtiğine göre oldukça hamasi bir şiir olmalıydı. Zeynep bir süre Hezil'in bir alev gibi alçalıp yükselen sesinin içinde titreyen tanıdık sözcükleri seçmeye çalıştı sonra bundan vazgeçerek şiiri sadece melodisini algılayabildiği bir türküye dönüştürerek dinlemeye koyuldu. Türkünün melodisi onu, güftesiyse ateşin etrafında oturanları ele geçirmiş, az önceki gerginliği yok etmişti. Xalit'in köylü kurnazlığı işe yaramıştı. Reşo bile sakinleşmiş, bakışları hüzünlü bir gölgeyle koyulaşmış, boyun damarları sönmüştü. Bazıları kendi şiirlerinin şairi, bazılarıysa başka şairlerin okuruydu, ama hemen hemen

49 Bir kayanın etrafında birisi saldıran, ötekisi ise savunan iki takım halinde oynanan bir oyun.

50 Vatan, şehit, kurtuluş.

herkesin cebinde bir şiiri vardı. Neden? Bireyin kendi ölümünü destanlaştırma isteği mi? Belki de mezarsız cesetler için bir kitabeydi bu şiirler. Mezar!

Zeynep hep ertelediği o iç kıyıcı soruyla durakladı: Acaba ölecek miyim?

"Aferin, bijî..."[51]

Zeynep'i melodinin koyulttuğu sorudan alkışlar ve bağırışlar kurtardı. Sıçrayarak gözlerini açtı. Hevale Hezil şiirini bitirmişti.

Sipan işaret verince herkes ayağa kalkıp, şutiklerini[52] çözerek ötedeki bir kayaya doğru uzaklaştı. Yola çıkmadan önceki ihtiyaç molası! Zeynep, çaydanlığı döküp topladıktan sonra erkeklerin seçtiği yönün aksine yürüdü. Güneş, dağın doğusundaki çıkıntılardan kurtulmuş, taşlı, çorak sarılığı uzun gölgeler kaplamıştı. Sanki yere üstünde sarı siyah desenler bulunan büyük bir örtü serilmişti. Saate baktı; altıyı geçmişti. Tekrar yürüyeceklerini hatırlayınca kuşkuyla bacaklarına göz attı. Daha kaç saat dayanabilirdi? Rohat, kola katılmasına, nasılsa sonunda pes edeceğini düşündüğünden mi izin vermişti? "Büyük bir ihtimalle," diye mırıldandı. Yola çıkarken Zilan'ın endişeli bakışları da aynı düşüncenin kaygısını taşımıyor muydu?

Zeynep, beş dakika sonra geri döndüğünde grubu toplanmış buldu. Onu bekliyorlardı. Nöbetçi geri dönmüş, aceleyle kalan mırtoxeyi atıştırıyordu. Zeynep, Sipan'ın, geç kaldığını hissettiren ters bakışlarına aldırmadan çantasını alıp katırların bulunduğu yöne doğru ilerledi.

"Hevala Rojin!" Zeynep yavaşça geriye döndü. Sipan, sanki Reşo'ya duyduğu öfkeyi ondan çıkaracakmış gibi sert sesle emretti: "Grup hızlanacaktır. Kolu koparma!"

"Tamam heval!"

Sipan Zeynep'in cevabını beklememiş, aynı saldırgan ifadeyle Reşo'ya dönmüştü.

"Artçı sensin heval. Kalanı toparlar gelirsin. Katırlar en geç saat onda noktada olmalıdır."

---

51 Yaşa.

52 Bele sarılan uzun kuşak.

Reşo, tamam demek yerine omzunu silkerek başını salladı. En deneyimli savaşçı olmasına karşın en arkada katırlara göz kulak olmakla görevlendirilerek cezalandırılmasına aldırmış görünmüyordu. Zeynep merakla ötekileri süzdü. Kimse kararı onaylamış görünmüyordu. Herkes onun gibi tehlike anında inisiyatif kullanabilen, atak birisinin önde yer almasının kolun emniyeti açısından daha uygun olacağının farkındaydı. Ama hiç kimse Sipan'a karşı çıkmadı.

Zeynep, tembel tembel otlayan katırları tekrar birbirine bağladı. 'Tamam, heval' demenin dışında yarım saat boyunca ağzını açmamış, öteki bayan savaşçıların yaptığı gibi konuşmaya katılmadan dinlemekle yetinmişti. Hüzünle onu süzen katıra göz kırparak gizlice gülümsedi. Yavaş yavaş bir Kürt kadınına dönüşüyordu.

Savaşçılar aralarına yirmi, yirmi beş metrelik bir uzaklık bırakarak teker teker yola çıktılar. Sekizinci Aras biraz açıldıktan sonra Zeynep öndeki katırın yularına asıldı. Saat altıyı çeyrek geçiyordu. Önünde en az dört saat sürecek ikinci sınav onu bekliyordu. Henüz bir adım atmıştı ki, Reşo'yu duydu.

"Hevala Rojin." Zeynep durup geriye döndü. Reşo ona doğru geliyordu. Zeynep sevinçle bekledi. Birlikte mi yürüyeceklerdi? "Heval, önündeki Aras'la arayı yüz metre aç, iki kilometre sonra hevale Aras gözden kaybolduğunda ıslık çalacağım. O zaman öndeki katıra bin. Sipan tempoyu mahsus arttırıp, kolu koparacak. Maksadı bizi iyice geride bırakıp mahcup etmektir. İstediği, noktaya vardığımızda işi kendi başına bitirmiş olmak."

Zeynep kararsız bir halde bekledi. Bir an Reşo'nun onu düşündüğünü sandı ama öfkeli savaşçının yaptığı planın nedeninin Sipan'dan alacağı küçük öç olduğunu fark etmesi uzun sürmedi. Dağda katırlar tek taşıttı: Öncelikle ikmal, sonra da yaralı ve hastaları taşımak için kullanılırlar, bu nedenle de titizlikle korunurlardı. Öneriyi reddetmesi gerekirdi. Onun yerinde Ruken, hatta Mizgin olsa öyle yaparlardı. Omuzlarını silkti. Reşo'nun isteğini geri çevirmeyecekti. Böylelikle hem sınavı geçecek hem de Gowendê'nin en atak savaşçılardan birisinin dost-

luğunu kazanacaktı. Esmer adama dönüp başını salladı ardından katıra bakarak tekrar gülümsedi. Yine hiç konuşmamıştı.

Zeynep, yirmi dakika sonra arkasından yükselen ıslık sesini duyunca geriye döndü. Reşo iyice yaklaşmış, eliyle katıra binmesini işaret ediyordu. Zeynep derin bir soluk aldı. Küçük operasyon başlıyordu. Boş jelikanları taşıyanı bırakıp öteki katırı ite ite patikanın solundaki yükseltiye yanaştırdı. Fazla yüksek olmayan kayayı kullanarak katırın üstüne binmek zor olmamıştı. Birinci aşama sorunsuz geçilmişti. Sıra öndekilere görünmeden, daha da zoru, düşmeden ilerlemeye gelmişti. Zeynep hayvana 'deh' demeden önce geriye göz attı. Reşo eliyle ilerisini gösteriyordu. Çocukluğunda Ada'da birkaç kez eşeğe binmişti. Neler yaptığını hatırlamaya çalıştı. Altındaki kobraya artık bir binicisi olduğunu anlatmalıydı. Soluğunu tutarak topuklarıyla katırın karnına hafifçe vurdu.

Hayvan, Zeynep'in beklediğinin aksine sıçramadan, koşmaya kalkışmadan, sakin bir şekilde yürümeye başladı. Başarmıştı. Yine de ilk metrelerde dengesini sağlamakta zorlandı. İlk kez bisikletin üstünde düşmeden durmayı beceren birisini andırıyordu. Kaskatı kesilmişti. Yirmi dakika sonra, bedenini hayvanın adımlarına uydurarak hafifçe öne arkaya sallamayı akıl edince gövdesini bir kütüğe çeviren gerginliğinden kurtuldu. Yarım saat sonra iyice rahatlamış, hatta ustalaşmıştı. Şimdi dikkatini yoğunlaştırması gereken konu, katırların hızıydı. Arada bir Aras önünde belirdiğinde kobrayı yavaşlatıyor, görülmemek için eğiliyordu. Anlaşılan Aras da Sipan'ın hızına uymakta zorlanıyordu. Öyle anlarda Reşo öne geçiyor ve grupla aralarındaki uzaklığı ayarlıyordu. Sonunu nasıl getireceğini düşündüğü yürüyüş bir gezintiye dönüşmüştü. Sipan'la Reşo'nun gerginliği ona yaramıştı.

Katırın üstündeki yolculuk üç saatten fazla sürdü. Kol oldukça hızlı ilerliyordu. Hava giderek ısındı, çevredeki çizgiler boz bir rengin içinde kaybolup gitti ve yolculuk yatıştırıcı bir yeknesaklığa büründü. Zeynep, Reşo'nun ıslığını tekrar duyduğunda saat ona geliyordu. Geriye döndü. Katırdan inme zamanı gelmişti. Son kilometreyi öndekilere yetişmek için nere-

deyse koşarak katettiler. Yokuş aşağı indikleri için Zeynep bu kez zorluk çekmedi. Zorlanan, sık sık kayan katırlardı. Çevrenin görüntüsü de değişmişti. Artık etrafta tek tük ağaçlara rastlanıyordu. Dağın tepesinde izini kaybettiren su, varlığını sarı, gri desenin üstüne iliştirilmiş yeşilliklerle belli ediyordu. Uzakta, aşağıda Gerdiyan'ın yeşil düzlükleri görünüyordu.

"Noktaya geldik. Nah, şurası..." Zeynep, önünde açıklama yapmak için duran Reşo'ya uyarak bekledi. İşaret ettiği yer iki yüz metre ileride, patikaya hâkim, üstü çalılarla kaplı bir tepecikti. "Hadi heval, Onları şutiğini çözmeden basalım. Ama biraz koş ki, terleyesin. Hızlı yürüdüğün sanılsın."

Sipan'dan alacağı öç, yüzünde onu değiştiren, sevimli bir çocuğa dönüştüren kocaman bir gülümsemeye dönüşmüştü. Reşo'nun gücünü gizleyen tebessümü kısa sürdü. Birden geri dönüp, durur durmaz otlamaya koyulan katırlara vurarak hayvanları ürküttü sonra peşlerinden koşmaya başladı. Zeynep, Sipan'ın şaşkın yüzünü görmek için acele eden kara oğlanın ardından atıldı. İki yüz metrede yaklaşık kırk metre ineceklerdi. Bu kadar koşabilirdi.

Tepeye vardıklarında gördükleri Reşo'nun tahminini doğrular gibiydi. Grubu yerleşmeden yakalamışlardı. Daha nöbetçi bile çıkarılmamıştı. Buluşma mahalline az önce geldiği belli olan Aras yorgunluktan yere serilmiş, derin derin soluyordu. Sipan'la Xalit'se gülerek sürdürdükleri bir sohbetin içindeydiler. Henüz sigaralarını yakmamışlardı. Hezil, Reşo'nun dediği gibi şutiğini çözüyordu. Reşo'nun tepede yankılanan alaycı sesi saatlerdir sürdürdükleri oyunu noktaladı.

"Geldik hevaller." Devam etmeden önce durakladı. Sanki herkesin sıçrayarak geriye döneceğini biliyordu. Bütün yüzler şaşkınlıktan dona kalmıştı. Kimse onları beklemiyordu. Reşo, Zeynep'i geride bırakarak Sipan'a doğru ilerledi.

"Katırlar da burada heval."

"Çawa?..[53]"

Reşo, Zeynep'e bakarak yine onu gençleştiren gülümsemeyle Sipan'a cevap verdi.

53 Nasıl?

"Hevala Rojin'in bacakları da çenesi kadar kuvvetli. Nasıl eleştiriyorsa, öyle yürüyor."

Zeynep katırları bırakıp, Reşo'nun yanına yürüdü. Oyuna katılma zamanı gelmişti. Sipan'ın önüne gelince adamın gözlerine bakarak sordu.

"Çay içilecek mi heval?"

Sipan başını salladı. Hâlâ şaşkınlığını yenmeye çalışıyordu. Tütün paketini cebine koyup homurdandı.

"Zaman yoktur hevala Rojin." Hezil'e dönüp sesini yükselterek bağırdı. "Toparlan!" Ardından Aras'a yaklaştı. "Sen de kalk, ikmal, meşeliğe çoktan gelmiştir."

Zeynep, Sipan'ı bir süre seyrettikten sonra Reşo'ya döndü. Genç adam hâlâ gülümsüyordu. Suç ortağına başıyla karşılık verdi. Toplantılarda "Sosyalizmin bize dağda ne faydası vardır heval?" diyen, aklı ve sabrı kıt olanlarla birlikte saf tutan Sipan'a küçük bir ders vermek onu da Reşo kadar mutlu etmişti. Artık toplantılarda sadece ideolojik eğitimi reddedenleri eleştiren, nutuklar atan birisi olarak algılanmayacaktı. Üstelik güçlü, güvenilir bir dost da kazanmıştı.

Sipan'ın dışındakiler noktaya daha yeni gelmişken neden dinlenmeden tekrar yola çıkacaklarını anlamamışlardı. Yine de herkes oyalanmadan toparlandı. Kol, on dakika sonra tekrar yola koyulmuştu. Bu kez hedef iki yüz metre kadar aşağıdaki meşelikti. Konuşmalardan, üsse ikmal için malzeme getiren lojistikçileri karşılamaya gittikleri anlaşılıyordu. Yolculuk, yokuş aşağıya olduğundan yorucu değildi ama dik yamacı bir birine bağlanan varyantlarla indiklerinden Zeynep'in düşündüğünden uzun sürdü. Görüntü törensel bir ritimle, sık sık değişiyordu. Reşo bu kez en öndeydi. Sipan onu mahcup eden inadından vazgeçmişti. Kol meşeliğe yaklaştıklarında Sipan'ın işaretiyle durdu. Reşo'nun dönüşü bekleniyordu. Genç adam on dakika sonra ortaya çıktı. Tehlike yoktu.

Lojistikçiler Sipan'ın söylediği gibi meşelikte değildi. Belki de hazırlıksız yakalandığı tepede kalmak istemediğinden böyle demişti. Zeynep, yere düşen koyu gölgeler yüzünden olduğundan daha geniş görünen ağaçlığa varınca bedenini ele geçi-

ren garip duyguyla bir süre hareketsiz kaldı. Sessiz, serinlik veren sükûnet: Mutluluk bu olmalı diye düşündü. Çok uzun zamandır ilk kez ağaca benzeyen ağaçlar görüyordu. Çöldeki vahayı andıran yeşillik kulakları düşmüş katırları da canlandırmıştı. Her ikisi de birden hızlanmışlardı. Zeynep bir süre yaprakların arasından geçen rüzgârın çaldığı yumuşak ıslığı dinledi. Meşeliğin etrafında bazı bölümleri yıkılmış eski taş bir duvar vardı. Ama asıl sürprizle ortadaki uzun ağacın dibinden çıkan suyu gördüğünde karşılaştı. Katırları heyecanlandıran da bu olmalıydı. Zeynep, Xalit suyun başından çekilince hayvanları serbest bıraktı. Altı saattir su içmemiş katırlar koşar adım pınara doğru ilerlerken o, duvara yaklaştı. Taşları kararmış fırın yıkıntısı, kırık yalak, kayrağa benzeyen yassı taşların dizilmesiyle terasa dönüştürülmüş düzlük... Giderek artan merakla çevreyi süzmeye devam etti. Bulundukları alan birkaç yıl önce boşaltılan bir mezraya benzemiyordu. Çevresindeki kalıntılar uzun süre önce buralarda refah içinde yaşamış insanların izleriydi. Eski bir Ermeni köyü olabilir miydi? Fırsatını bulduğunda Reşo'ya sormaya karar verdi. Aslında Reşo'dan ne isteyeceğini biliyordu. Eğer kış üslenmesi için kar yağmadan önce Çarçela'ya dönerlerse bir yolunu bulup o Geverok kaya resimlerinin bulunduğu yeri ona göstermesini söyleyecekti[54].

Sipan'ın beklediğinin aksine lojistikçiler yaklaşık iki saat sonra ortaya çıktı. Kafile dört katır ve üç adamdan oluşmuştu. Bu, iki katırı daha birlikte geri götürmek demekti. Bakılacak kobra sayısı dörde çıkacak! Zeynep sıkıntıyla doğruldu. Gelenler cephedendi,[55] bu yüzden Reşo dâhil, kimse otuzlarındaki üç adama yüz vermedi. ARGK üyeleri, savaşmak yerine düzde kalmakla suçladıkları cephe üyelerini küçümsemek için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu. Oysa ERNK olmadan dağların tepesinde barınmak, cephane ikmali yapmak mümkün değildi. Çevredeki köyler boşaltıldıktan sonra cephenin önemi daha da artmıştı.

54 İkiyaka Dağların'daki Sat göllerinin yakınlarında ilk çağlardan kalma keçi resimlerinin bulunduğu kayalık.

55 Kırsal kesimdeki faaliyetleriyle PKK'nın askeri kanadı ARGK'ya destek olan, geniş tabanlı ve nispeten gevşek yapılı bir örgüt olan ERNK kastediliyor.

Zeynep, karargâhın cephe elemanlarıyla ilgili uyarılarının pratikte dikkate alınmadığını bir dahaki toplantıda dile getirmeyi düşündü. Ama onun da içi adamlara ısınmamıştı. Hele uzun boylusunun kanlı gözleri ister istemez kuşku uyandırıyordu. Adam öksürünce Zeynep düşüncelerinden dolayı utandı. O da dağda uzun süre kalanlar gibi kuşkucunun teki olup çıkmıştı.

Aras, asık suratla öne çıkıp katırların sırtındakileri yere indirtti. Böylelikle hem teslim alacağı malzemeyi sayacak, hem de hayvanları dinlendirmiş olacaktı. Zeynep, küçük çocuğu o sırada gördü. Onu arkada, duvarın dibine saklanır gibi oturduğundan fark etmemiş olmalıydı. İri gözlü, on beş yaşından büyük olmayan oğlan onu görünce gülümsedi. Zeynep yanına vardığında, gözleri neredeyse bütün yüzünü kaplamıştı. Ancak cansız, ince dudakları gülümsemesini belirsizleştiriyordu. Sağ yanağında yoksulluğun damgası gibi, geniş bir çıban izi vardı.

"Adın ne?"

Çocuğun bakışları Zeynep'in sözlerini duyunca gölgelendi. Türkçe bilmiyor! Zeynep yardım ister gibi geriye döndü. Reşo merakla onları izliyordu. Bir süre baktıktan sonra hareketlendi. Zeynep'in çaresizliğini fark etmiş olmalıydı. Çocuk, Reşo'yu görünce tekrar gülümsedi. Demek onu tanıyordu. Reşo yanlarına varır varmaz Zeynep'e bakmadan iri elini sanki büyük birisiymiş gibi çocuğa uzatarak konuşmaya başladı. Cümleleri hızlıydı ama her zaman sert olan sesi yumuşamıştı. Zeynep, Reşo'nun sözcüklerinin arasından pate[56], heval ve Rubaruk sözcüklerini seçti!

Reşo oğlanla beş dakika kadar konuştu. Sonra merakla bekleyen Zeynep'e dönerek küçük çocuğun öyküsünü anlattı. En sıkı istihbaratçımız, diye adlandırdığı Mazlum'un abisi, önceki baharda Şemdinan'da[57] şehit olmuş, Çal'a yakın köyünde çobanlık yapan babası da Gerdili çetelerce TC'ye teslim edilmişti. Mazlum, şimdi amcasının sürüsüyle Rubaruk Alayı'nın etrafında çobanlık yapıyor ve asker operasyon için alayı terk ettiğinde durumu hemen milislere haber veriyordu.

56 Selam.

57 Şemdinli.

Reşo, "Rubaruk Alayı'nda Mazlum'un haberi olmadan sinek bile uçmaz," diyerek oğlanın kafasını okşadı.

Zeynep de aynı şeyi yapacaktı ama o sırada Aras'ın davudi sesi duyuldu.

"Mirate[58]!"

Lojistikçi avaz avaz bağırıyordu. Bunu öfkeli olduğu için mi, yoksa duymadığı için mi yapıyordu, belirsizdi. Zeynep, Reşo'nun ardından malzemelerin indirildiği ağaçların altındaki gölgeliğe yürüdü. Durum az sonra açıklığa kavuştu. Siparişin yarısı kadar mekap[59] gelmişti; üstelik gelenlerin hepsi büyük numaralardı: Bayanlar hava alacaktı.

Aras bağırdıkça levazımcılar başlarını sallıyor, jandarma istihbaratçılarını kuşkulandırmadan kırk çift mekap almanın zorluklarını anlatıyorlardı. Bakkallara artık yağ, un, ayakkabı, pil sayıyla veriliyor diyerek kendilerini savunuyorlardı. Çok geçmeden Xalit de tartışmaya katıldı.

"Hem şehirde kalırlar, hem de iki parça şeyi satın alamazlar," diyor, sonra dişlerini göstere göstere başını küçümser bir tavırla sallıyordu.

Bıraksalar uzayacak tartışmaya Sipan nokta koydu. Teslimat devam edecekti. Xalit'i ağaçların altından uzaklaştıran da o oldu. Ancak az sonra bu kez de cephane yüzünden yine tartışma çıktı. Karargâh, cephane miktarında tasarruf edilmesini kararlaştırmış, sevkiyatın neredeyse yarısını kesmişti. Sipan tekrar araya girdi. Bu kez telaşlanmıştı. Bu, yaz bitmeden operasyon bekleyen Rohat'ı öfkelendirecek bir haberdi. Sanki onun yerine itiraz ediyordu:

"O kadar vergi topla, gümrük kes, sonra da mermi almaya para yoktur de."

"Dertlenme heval, nasılsa bu yaz çok mermi yakmayacağız. Biz gitmedikçe üstümüze gelen olur mu ki?"

Yine aynı tartışma! Zeynep devrimin yarısının konuşmak ve tartışmakla geçtiğini düşündü. Geriye döndü. Ötekiler gibi gölgeye sığınıp bir sigara içebilirdi. Yan gözle duvar tarafına göz

58 Meret.

59 PKK'lıların giydiği ayakkabı.

attı: Mazlum ortadan kaybolmuştu. Suyun yanına oturup sigarayı yaktı. Döndüklerinde Zilan'a anlatacağı çok şey olacaktı. Ciğerlerine dolan mutlulukla saate baktı. On ikiyi geçmişti. Neden hâlâ bir şeyler yemiyoruz? Soruyla birlikte arkasına yaslandı. Mırtoxe! Hayır! Et ya da hamur işi değil, sebze severdi o. Olsa ne seçerdi? Aklına nedense sadece enginar geliyordu. O zaman fark etti: Dağ anıları siliyordu. Öne doğru eğilerek gizlice gülümsedi. Şikâyet edecek değildi, enginarı severdi... Sigarayı söndürürken görüntü bulanıklaştı: Yeşil, ortalık enginar yeşiline boyanmıştı...

"Hevala Rojin! Hevala Rojin!"

Zeynep sıçrayarak gözlerini açtı. Doğruldu; uyuyakalmıştı. Seslenen Hezil'di. Onu uyandırdığı için utanmış, yüzü kızarmıştı. Zeynep, genç adamdan ona bulaşan anlamsız utançla toparlandı.

"Efendim heval."

"Kobraları tepeye çıkaracağız."

Konuşurken yüzüne değil, önüne bakıyordu. Zeynep ayağa kalkıp,

"Tamam heval," dedi.

Ondan başka uyuyan olmuş muydu? Hezil'le katırlara doğru yürürken Zeynep göz ucuyla etrafı süzdü. Sipan'la Xalit yan yana oturmuşlar, sigara içiyorlardı. Yemek çıkını önlerindeydi. Reşo ortalıkta yoktu. Aras az aşağıda hâlâ ikmalcilerle birlikteydi. Geride ısınan günün uçuk mavisi... Enginar yeşili yok olmuştu. Oyalanmamalıydı.

Malzeme yüklü katırlarla tepeye doğru yola koyulduklarında sıcak toz gibi üstlerine yağıyordu. Zeynep iki dakika sonra midesinin guruldadığını duydu. Uyuyarak yemek fırsatını kaçırmıştı. Karın boşluğunda boy atan açlığının dönüş yolunda bütün bedenini ele geçireceğini biliyordu. Mırıldanarak geriye göz attı. Hezil, zorlansalar da sorun çıkarmadan birbirini izleyen katırların arkasındaydı. Ya ötekiler! Grup hâlâ aşağıdaydı, ikmalcileri uğurluyordu. İlk molaya kadar dayanmak zorundayım...

Düşünceleri ince bir vınlama sesiyle kesildi. Zeynep bir sü-

re bekledi. Vınlama tekrarlandı. Ama nedense içinden hareket etmek, olup biteni anlamak, öğrenmek gelmiyordu. Merakı yitip gitmişti sanki. Ses üçüncü kez tekrarlanınca onu ele geçiren dondurucu bir şaşkınlığın içine savrulduğunu anladı. Garipti, bu sesi daha önce de duymuştu ama şimdi ne olduğunu çıkaramıyordu. Arkasından bir çığlık yükselince kaslarını sarmalayan buzu çatlatarak geriye döndü. Hezil olması gereken yerde değildi. Katırlar da... Bu arada her şeyi başlatan inatçı vınlama devam ediyordu: Sesin her tekrarlanışında sağında solunda yerden toz kalkıyor, küçük kaya parçacıkları havada uçuşuyordu.

Zeynep ancak aşağıdaki ağaçlıktan bağırışlar yükseldiğinde kımıldamayı akıl etti. Üstlerine mermi yağıyordu. Pusu, pusuya düştük! Kaçmalıyım? Ama nereye? Yukarıya, tepeye mi, yoksa gruba doğru, aşağıya mı? Sorunu katırlar çözdü. Dördü de tepedeki kayalıklara doğru, birbirlerini izleyerek koşuyorlardı.

Zeynep, katırların ardından henüz kabuk bağlamamış yara izini andıran kızıl renkli girintiye doğru koştu. Kayanın ortasındaki çatlak vajinaya, onu koruyacak ana rahmine benziyordu. Tanrı'nın Gowendê'yle çiftleştiği yer... Arkasında silah sesleri yükselirken Heybeli'ye bakan pencerenin önünde, gizli bir ilhamın kulağına fısıldadığı cümlelere benzeyen düşünceleri iki yana savurarak koştu. Sığınabileceği, mermilerin ulaşamayacağı kadar uzakta bir kuytu bulmalıydı. Buz yok olmuştu, gerçek, bir çığlık gibi beyninde yankılanıyordu: "Birileri beni öldürmeye çalışıyor... Birileri beni öldürmeye çalışıyor..."

Zeynep bacaklarına güç veren tiz çığlıklarla kayaların arasına daldı. Ne kadar koştuğunun farkında değildi. Zaman, kulaklarındaki nakaratın arasına sıkışmış, o şaşmaz akışkanlığını yitirmişti. Neden sonra, artık çevresine mermi düşmediğini fark ettiğinde durdu. Yalnızım... Zihninde beliren ilk düşünce buydu. Önünde koşan katırlar ne zaman kaybolmuştu? Hezil'den de haber yoktu; güçlü bacaklarıyla koşarak katırları da geçmiş olmalıydı. Ciğerleri körük gibi inip çıkıyor, soluğunun ardından ya öne eğiliyor ya da arkaya doğru savruluyordu. Birkaç dakika sonra, güçlü bir öksürük nöbetinin ardından göğsü

hızla sakinleşti. Silah sesleri hâlâ devam ediyordu. Demek o kadar uzaklaşmamıştı. Ne yapacağım? Soru soluğunu kesti. Korkuyor muyum? Suç işlemişçesine ürpererek kendini yokladı. Dişleri birbirine vurmuyor, elleri titremiyordu. Sonra her şeyin, soluğunun, nabzının, gördüklerinin, duyduklarının yavaş çekim bir filme sarıldığını fark edince anladı: Hissettiği korku değil, ağır bir kararsızlıktı. Utançtan kurtulmanın rahatlığıyla derin bir nefes aldı. Kendini hiç olmadığı kadar yalnız hissediyordu. Terkedilmişti... Sonra o aptalca umut, hain düşünce: Kendini olup bitenin dışında tutma hayali... Toparlanmalıyım... Böyle düşünse de zihnini belli bir yerde odaklaştıramıyordu. Ya annesine ya geçmişe ya da iki saat sonrasına, Reşo'yla birlikte çatışma hakkında konuşmaya dalıyordu. Şimdiki zamanı yitirmişti. Olan buydu. Bir türlü hareket edememesinin nedeni de buydu.

Dilini art arda birkaç kez ısırdı. Acı, uyuşmuş duygularını canlandırınca silah sesiyle kaçıp kaybolan mantığı geri döndü. Paniğe kapılmamalıyım... Sakin olmalıyım... İlk yapmam gereken, sakin olmak... Bir yandan mırıldanırken bir yandan da eğitimde öğretilenleri hatırlamaya çalışıyordu. Düşünceler sayıklama çığlıkları gibi art arda sese dönüştü: Ateş eden kimler? Nereden ateş ediyorlar; kaç kişiler? Hâkimde ol! Mahkûma düşme[60]! Bir tepe bulup üstüne çıkmalıyım!

Kayanın tepesine çıktığında sırılsıklamdı. Etrafa baktı ama her şey gözleri yakan bir sıvının içinde titreşiyordu. Ne olmuştu? Ne olduğunu çok olmadan anladı. Alnından aşağıya akan ter, kaşlarının üstünden aşarak göz çukuruna doluyor, görmesini engelliyordu. Silmek için aradı, puşi boynundan uçup gitmişti. Elinin tersiyle göz çukuruna dolan terleri ezdi. Görüntü ancak ondan sonra belirginleşti. Bulunduğu tepe ikmal noktasından yaklaşık iki yüz metre yüksekteydi. Silah seslerinin geldiği yönü kestirmeye çalıştı: Ağaçlığı ateş altına alanlar yüz elli metre kadar sağdaki sırtın üzerindeydi. Gözlerini kıstı. Onları görebiliyordu. Sonra sevinçle titredi. Hâkimdeyim. Birden mermilerin kaldırdığı tozların arasından üç kuş uçuştu. Aylar-

60 Mahkûm: alçak yer.

dır ilk kez gördüğü kuşlar duruma hak etmediği bir doğallık kazandırıyordu.

Pusu kuran kimler? Asker mi, Gerdili çeteler mi? Askerlerin daha korkutucu olduğunu düşündü. Ellerine düşersem! Kadın savaşçılara yapılanlarla ilgili anlatılanlar doğruysa yakalanmaktansa kendimi öldürürüm... Başını sallayıp içine korku salan düşüncelerden kurtulmaya çalıştı. Aşağıdakiler bir yolunu bulup pusuyu kırabilecekler mi? Önemli olan buydu. Belki gizlenip, karanlık basıncaya kadar beklemeliydi. Ama gruptakiler sıkışıp kaldıkları o ağaçlıktan bir an önce uzaklaşmazlarsa çatışmayı haber alan Kobralar'ın ete üşüşen arılar gibi üstlerine dalıp, onları avlayacağı açıktı. Bir şeyler yapmalıyım? Zeynep, mırıldanarak zihninde beliren tehlikeli düşünceyi geriye itti: "Tek başıma ne yapabilirim ki?" Hezil! Onu beklese?

Zeynep ne yapacağını bilmese de sağa, ateş edenleri daha iyi görebileceği noktaya doğru süründü. Bedeni sivri kayalara sürtündükçe acıyla dilimleniyordu. Ama asıl kaygı veren, kalp atışlarıydı. Nabzı şakaklarında atıyor, gözü kararıyordu. Yemek yemediği, yeterince tuz almadığı için tansiyonunun düştüğünün farkındaydı.

Yine de sürünmeye devam etti. On dakika sonra arazinin boz rengine uymuş bir kertenkelenin kabarmış sırtını andıran yükseltiye iyice yaklaşmıştı. Yerinin uygun olduğuna karar verince mevzilendiği kayaya iyice yapıştı. Her tarafı terden vıcık vıcıktı. Silah neredeyse elinden kayıp gidecekti. Yarım dakika kadar bekledikten sonra başını kaldırıp kısa gölgelerin içinde mevzilenenleri görmeye çalıştı. Sırt boyunca ateş eden beş kişi... Hepsi bu kadar mıydı? Koyunlarını beklerken Gerdililer'in kurşunlarıyla karşılaşmışlardı. Silahını omzuna yaslayarak sırtın solundaki, en yakındaki gölgeye doğrulttu. Kararsızlığı aşağıya doğru yönelen namluyu izleyerek eriyordu. Yetmiş metre, diye düşündü; fark ettirmeden onlara iyice yaklaşmıştı. Üstelikte hâkimdeyim... Artık yapacağı bir tek şey vardı: Bunun için burada değil miydi?

Yine de tetiğe basmadan önsezi yüklü soruyla irkildi: Ölecek miyim? Cevabı merak etmeden tetiğe asıldı. Aşağıdaki hareket-

siz, pusuya yatmış kertenkeleye saplanan mermiler ilk gölgeyi havaya sıçratınca namluyu ikinci gölgeye çevirdi; ardından da üçüncüyü taradı... Tüfek, tetiğe her dokunuşunda omzuna sert ama dostça darbeler indiriyordu. Ateş ettiği siluetleri vurup vurmadığını bilmiyordu. Garip, daha önce tatmadığı bir duyguyla yüz yüzeydi. Bir canlıyı öldürmek! Sarhoşluğu çağrıştıran baş dönmesiyle mermileri tükeninceye kadar ateş etti. Ara vermemeliyim! Belindeki el bombalarını, hedefe ulaştıracağından emin olmadan birbiri ardına sırta doğru savurdu.

Zeynep son el bombasından sonra mevzilendiği kayanın ardına çekildi. Her şey beş, en fazla on dakikada olup bitmişti. Kertenkelenin sırtından ateşe karşılık verip vermediklerinin farkında değildi. Bedeninin her zerresi ağrıyor, sıyrılan bacakları, kolları, en çok da dirsekleri keskin bir acıyla sızlıyordu... Ruhsal sıçrama için bedene eziyet gerekir. Peygamberler için de savaşçılar için de bu böyleydi... Beyni yine gerçeklerden kaçmak için onu Heybeli'ye bakan pencerenin önüne sürükleyince küfretti: Betimlemelerin canı cehenneme... Buradan kurtulursam bir daha edebiyatla uğraşmayacağım... Omuzları kaskatı kesilmişti. Bedenini garip bir şey ele geçiriyordu. Yoksa sıra korkmaya mı gelmişti? Ama korkacak yerde kendini gülerken buldu. Saçmalıyorum, susmalıyım diye mırıldanırken farkına vardı. Ağlamamak için gülüyordu. Ölümünün provasını bitirmişti. Uykum var diye düşündü. Silah sesleri? Azalmış mıydı? Birini öldürdüm mü? Saçmalıyor, düşüncelerle değerli vaktini harcıyordu. Hemen yerini değiştirmeliydi. İlk yapması gereken buydu.

Ama yerinden kımıldamadı; kımıldayamadı. Yarım saat –belki daha uzun bir süre, çünkü zaman yine donmuştu– hiç hareket etmeden, adını duyuncaya kadar öyle durdu.

"Hevala Rojin!" Hezil! Zeynep başını kaldırdı. Kırmızı değil, esmer bir yüz! Seslenen Reşo'ydu. Öyleyse? "Yaralı mısın heval?"

Zeynep sıçrayarak doğruldu. Bilmiyordu. Yaralı olup olmadığı aklına gelmemişti. Telaşla bedenini yokladı. Kan yoktu. O zaman dakikalardır beyninde çöreklenen kaygılı soru hızla diline indi:

"Pusuyu kırdınız mı?"

"Sayende heval."

Reşo elini uzatmıştı. Yüzünde gülümsemeye benzetmeye çalıştığı bir ifade vardı. Zeynep, genç adamın güçlü koluna tutunarak kayanın üstünden aşağıya indi. Başı hâlâ dönüyordu.

"Ötekiler?"

Reşo olup biteni yolda anlattı. Zeynep'in açtığı ateş çeteleri şaşırtmış, bir süreliğine sindirmişti. Bu da yeterli olmuş, durumdan yararlanan Sipan'la Reşo, ötekiler mevziiyi ateş altında tutarken aşağıdan çetenin ardına dolanmışlardı.

Reşo sözlerini "Hepsi kaçtı," diye bitirdi. "Bir ikisi darbelenmiş... Yerde kan izi vardı."

Zeynep, "Hezil? Katırlar," diye mırıldandı.

"Kobraları bulduk. Hepsi tamam."

Zeynep, Hezil'i yüz metre kadar yürüdükten sonra gördü. Yerde kımıldamadan yatıyordu: Baygındı. Başı beceriksizce sarılmıştı. Zeynep hep ayakta, hareket ederken gördüğü bedene yaklaşıp genç şairin yüzünü görünce utançla gözlerini kaçırdı. Yanaklarının o utangaç kırmızılığı akıp giden kanıyla birlikte yerini kâğıt beyazlığına bırakmıştı. Zavallının günahını almıştı. Hareketsiz bedeni onu yalanlıyordu. Kaçmamış, ilk ateşle vurulup yere düşmüştü. Onu bir daha görememesinin nedeni buydu.

Doğrulup ellerindeki titremeyi gizleyerek bir sigara yaktı. Herkes üzüntülüydü, yine de hepsi tek tek onu tebrik etti. Zeynep yaptığının önemini ancak o zaman kavradı. Sadece savaşçılığa adımını atmakla kalmamış, yoldaşlarını kurtararak bu adımı uzun bir sıçrayışa dönüştürmüştü. Elini en içten sıkan Xalit oldu. Kampa döndüklerinden Avaşin'den topladığı renkli çakıl taşlarıyla yaptığı ünlü tespihi ona armağan etmeye söz vermesi oldukça şaşırtıcıydı.

"Hemen yola çıkıyoruz."

Zeynep, Hezil'i, yoldaşlarını, tepeyi kuşatan sessiz yası bozan sabırsız sese döndü. Xalit ondan önce atıldı.

"Serum versek heval!"

Sipan öneriyi hemen başını sallayarak geri çevirdi.

"TC'nin haberi olmuştur. Bu sefer mutlaka teknik[61] geleceklerdir."

Öfke duysalar da Sipan haklıydı. Durum hâlâ kritikliğini koruyordu. Yas tutmaya vakit yoktu, en azından şimdilik. Grup ve malzemelerin bir an önce kampa eksiklik ulaştırılması: Sipan'ın görevi buydu.

Hezil'i alelacele yapılan bir sedire yatırarak yola çıktılar. Yürüyüş sırasında serum vermek mümkün değildi. Zaten limon tuzu eritilmiş suyun bir işe yarayacağı da yoktu.

Katırlara bu kez Xalit'le Aras göz kulak olacak, Zeynep, Reşo'yla kolun ortasında yürüyecekti. Yola çıktıktan bir süre sonra Reşo Zeynep'e yaklaşarak helikopter saldırısında yapması gerekeni anlattı.

"Eğer yukarıda "pat pat" diye yaklaşan bir ses duyarsan bil ki, Kobra'dır heval. Hiç kımıldamadan dur. Eğer hareket etmezsen, yukardan fark etmezler."

O, üç Kobra saldırısından kurtulmuştu. Ancak dönüşte korkulan olmadı, helikopterler görünmedi. Hezil'in durumunu kontrol etmek için verilen kısa bir mola dışında sürekli tırmandılar. Hezil, yürüyüşün ilk saatlerinde baygındı, ancak güneş nazlanarak, küçük adımlarla ufka inmeye başladığında acıyla inlemeye başladı. Sanki güneşi yerinde tutmak, karanlığın koyu perdesinin dağın üstüne inmesini engellemek için yalvarıyordu. Zeynep o zaman zihninde beliren düşünceyle irkildi: Ölüm geceyi bekliyordu. Rüzgârdan hızlı koşabilen şair, güneş batar batmaz hiçliğe göçecek... Öyle de oldu. Hezil, kızıl tepsi ufkun altındaki gölgelere suya dalar gibi gömüldüğünde inlemekten vazgeçerek, sessizce karanlığa teslim oldu. Yüzü, uzun bir duayı ezberden okumayı tamamlamış gibi huzurluydu. Reşo'nun cüzdanındaki askerlerin yüzüne benziyordu. Zeynep, kontrolsüz bir içtepiyle mırıldandı:

"Ölüler birbirlerine benzer!"

"Ne dedin heval?"

Zeynep, Reşo'ya baktı. "Hiç," dedi. "Bir şey demedim heval."

Keşke Hezil'i, Reşo'nun cüzdanındaki fotoğrafların bir za-

61 Helikopter, uçak.

manlar kameraya bakmış o sahiplerini canlandıracak bir Tanrı olsaydı. Zeynep kendini tutmasaydı ağlayacaktı. Sonra bunun boşuna olduğunu düşündü. Ağlamak ancak çocukken istediğimizi elde etmeye yarar, savaşırken değil... Reşo hâlâ ona soran gözlerle bakıyordu. Acaba hayatında hiç roman okumuş muydu? Eline roman almamış savaşçılarla devrim yapmak! Soru birden çok anlamsız geldi.

Zeynep, hissettiği derin anlamsızlığa rağmen içindeki o –insani olsa da– utanç veren ölümden kurtulma sevincini sezmiyor değildi. Kader her zamanki gibi oyununu oynamıştı: Koşmakta zorlanan hastalıklı biri yerine, onlarca kilometrelerce çapındaki bir alanın en hızlı koşucusunu seçmişti. Zor olsa da kabullenmeliydi. Her şey ölümdü burada: Kendi ölümünün provasını yapmış, ilk kez birisinin ölümüne tanıklık etmişti ve ölecek kadar yorgundu.

Hezil'i güneye bakan bir kayalığın dibine gömdüler. Yeri Aras seçti. Üstündekileri Xalit aldı; Zeynep "Mezar taşı olmayan birisi için bir kitabe," deyince şiir defterini almaktan vazgeçip başucuna yerleştirdiler.

Son taşı yerleştirdikten sonra Sipan telsizle haberi karargâha geçti:

"Hezil arkadaş qeşa oldu..."

Qeşa? Buz! Zeynep, bunun yola çıkmadan önce kararlaştırılan ölüm haberi olduğunu anladığında Sipan tekrar hareket emrini veriyordu. Acaba yazacak olsa Nusret bugün yaşadıklarını nasıl kağıda dökerdi?

Üçüncü Bölüm

- 1 -

Şemdinli, Temmuz 1993.

Önce yokuş aşağıya sola, eğim azalınca sağa, ardından tekrar sola; sonra uzun bir süre aynı yöne... Kıvrıla kıvrıla, toprak kokan karanlığı oyarak ilerliyoruz. Bir solucan gibi: Körlemesine, tam kırk beş dakikadır. Artık saate bakmayacağım, bu son. Geri dönünceye kadar zamanla aramdaki bağı koparacağım. Yarıştaki gibi; sonuçtan emin değilsen zamanı unut, kopar at! İyi de bu kez kiminle yarışıyorum? Bilmiyorum, bildiğim bu koşu yedi dakikadan daha uzun sürecek. 48 hatta 72 saat. Fark bu... Altı kere iki, on iki, elde var bir, altı kere yedi, kırk iki, bir daha, kırk üç: 72 saat, dört yüz otuz iki dakika yapıyormuş! Çok uzun değilmiş! Değil, çünkü sıfırı unuttum. Dört bin üç yüz yirmi dakika; hayatımdan koparıp atacağım zaman dilimi bu. Gereken her şeyi aldım mı? Yedek cephane; sırt çantası; ilave el bombaları; bir çift iç çamaşırı; çorap, su, telsiz için yedek batarya... Saldıray, postalın içine orkid koymanın yürürken ayakları koruduğunu söylese de ona inanan yok... Saldıray'ınki değil, Cenk'in söyledikleri önemli: "Parola seçerken de tek sayı kul-

lanacağız. Parola asla çift sayı olmaz. Çünkü çift rakam olarak belirlersen, erler sorarken genellikle rakamı ikiye bölüp, yarısını soruyor; cevap veren de dolayısıyla aynı rakamı tekrarlıyor, işler karışıyor. Mesela 13; karşıdaki altı derse, 13'e tamamlanıp yedi diye cevap verilecek. Timdekilerin bunu anlayıp, ezberlediğinden emin olacağız. Bu arada tembih edeceğiz: Buçuklu sayı da sormak yok; inanması zor ama bazıları soruyormuş..." Dört bin üç yüz yirmi iki dakika, 72 saat! Saat ya da dakika, uzun bir vazgeçiş bu... İyi de üç gün süreceğini kim söyledi? Tabii ki Saldıray... Belki daha önce biter. Neden illa 72 saat? 72, 48 ya da 24! Günlerin canı cehenneme... Endişe mi korku mu? Soru zorsa, cevap verme, kendini aldat! Benimki korku değil, huzursuzluk, de ve geç: Burada kendini aldatmak serbest. Hem bu işte uzman değil miyim? Bir gün rekor kırıp şampiyon olacağım; Aslı beni seviyor, benimle evlenecek; mutlaka zengin olacağım... Bir şey unutmuş olmalıyım. Belki huzursuzluğumun nedeni budur, belki de şu el bombaları! İtiraf et! Serseri bir kurşunun denk gelmesinden, bağırsaklarının ortalığa saçılmasından çok ürküyorsun. Kurban kesildiğinde en dayanılmaz görüntü bağırsakların titreyişidir... Bir kez daha sola döndük! Güneye mi, güneydoğuya mı? Şimdi de iniyoruz... Derecik ya da Çukurca! Erler operasyon için neden Balkaya'yı istemiyor? Devreden devreye aktarılan bir bilgi olmalı onlarınki. Kötü haber mutlaka yayılır... Timdeki herkesi hatırlamalıyım. Unutmamam gereken onlar. Yüzler ve adlar eşleşmeli... Öndeki ikili, bomba atar taşıyanlar: Rıza ve Tayfun; sonra Uzman, Selami Çavuş; Aydın; MG3'çü Emin ve yardımcısı başbakan Tansu; roketatarcı Türker; Osman, Serdar, Hasan... Ve yeni gelen acemiler: Halil, Mahmut, Okan, Abdullah, Kenan ve... Bağcıklarımı iyi bağlayıp bağlamadığımı kontrol etmeliydim. Unuttuğum bu muydu? Eğer çözülürse üstümde hücum yeleğiyle bir daha bağlayamam... Sonuncuyu hatırlamıyorum. Uzun boylu, açık tenli. Muğlalıydı...

Mehmet, Muğlalı erin adını bir türlü hatırlayamadı. Sanki çevredeki ise benzeyen karanlık beynine sızmış, düşüncelerini karartmıştı. İçtima, spor ve eğitim; tabura katıldığından be-

ri değişmeden sürüp giden sakin günlerin sonu gelmişe benziyordu. Saldıray'ın duaları nihayet kabul edilmişti. Sıra hep adını tekrarladığı operasyondaydı. Timi taşıyan araç karanlığı yırtarak ilerlerken tekerlekler yoldaki çukurlara girdikçe içindekiler havaya sıçrıyor, mataraların, silahların çıkardığı garip çarpma sesleri kulaklara ulaşmadan karanlıkta yok olup gidiyordu.

Mehmet birbirine sırtını vererek oturan erleri süzdü. Operasyon haberi aldığından beri aklında bir tek soru vardı: Çatışma çıkarsa nasıl davranacaklar? Hepsi sessizdi. Hem Cenk hem de Aydın'a bakılırsa, Rıza'ya güvenebilirlerdi. En önde olması tim için ayrıca bir güvenceydi. Emin'in uykucu olduğu söyleniyordu; ona dikkat etmeliydi. Türker! Timin en güçlü ve en saf olanı... Dev gibi hantal görünüyordu ama bir tavşan kadar ürekti. 'Her şeyi hazır, askerliği biter bitmez evlenecek' Cenk'e göre çekingenliğinin nedeni buydu. Belki de o denli güçlü olmasına karşın, hiç itiraz etmeden kabullenip boynuna astığı aptallık yaftasının onu karşısındaki aptallardan koruduğunu keşfetmişti. İnsan benzerine sataşmaz. Timdekilerin Türker'i rahat bırakmalarının nedeni bu olmalıydı... Yana döndü: Tansu yine kıpır kıpırdı. Karşısındakilere bir şeyler veriyordu. Çikolata! Bu kadar çok yiyeceği nereden buluyor? Mehmet sessizce güldü. Uyanık dalavereci; porno dergiler karşılığında konserve, çikolata biriktiriyordu.

Oturuşunu değiştirip, hücum yeleğini çekiştirdi; arkadaki lastik kısım terden iyice esnemiş, bollaşmıştı. Daha ilk günden bedenine uygun olmadığını fark etmesine rağmen tadil ettirmesini söyleyen Cenk'i dinlememiş, önerisini savsaklamıştı. Cenk'e göz attı. Araca bindiğinden beri uyuklar gibi kımıldamadan oturuyordu. Nasıl bu kadar rahat olabilir? Avcı sabrı: Sır buydu. Saatler önce bütün bölük abdest alırken o bir kenara çekilerek olup biteni ilgisiz gözlerle izlemiş, sadece onun abdest alıp almadığına dikkat etmişti. Tanrı'ya inanıp inanmadığımı merak ediyor... Cenk'in onu seyrettiğini fark edince nedense böyle düşünmüştü. Yanına gelip sorsaydı ne cevap verirdi? Altı ay önce olsa, bilmiyorum diye cevaplardı: Şimdi? Bu-

rada savaşan birinin –görünen, görünmeyen– herkese ihtiyacı vardı. "Savaşta Tanrı kimseyle dost olmaz; tarafsızlığından sanma, kimseye aldırmaz da ondan..." Üç gün önce Yakup'a böyle diyen Prof'un sözlerine rağmen inanıyorum derdi...

Mehmet elini cebine götürdü ama sonra geri çekti. Sigarayı da zaman gibi unutmalıydı. Parmakları cebindeki Kürşat'a yazdığı mektuba dokununca gülümsedi. İki haftada iki paragraf karalamıştı. Henüz askerlik sonrası yanına gelmek istediğinden söz etmemişti ama başlamıştı işte. Elini hafifçe cebine bastırdı. Mektup onu buradan alıp götürecekti. İçi kurtuluş umuduyla ürperdi. Ürpertinin ardından, bilinmeyene doğru yol aldığı şu anda bacaklarının arasındaki silahından değil, dünyanın öteki ucuna göndermeyi düşündüğü bitmemiş bir mektuptan güç alıyordu.

Araçlar sonunda durdu. İntikalin araçlı kısmı bitmişti. Gece ve yürüyüş, yani tehlike iki kol halinde onları bekliyordu...

Mehmet elini karnına götürdü. Midesindeki yangının neden daha önce farkına varmamıştı? Birden ürperdi. Midesi artık hep yanacaktı.

- 2 -

Mezargediği, Temmuz 1993

"On altı... On yedi... On sekiz, son!"

Herkes tamam! Tim, yürüyüş başladığından beri kendini üçüncü kez sayıyordu. Yürüyüş kolu ters kompartımanları[1] aşarken iki kez kopmuştu. Korucular hariç, iki asteğmen, bir uzman, on beş er, toplam on sekiz kişi... Tim, sırt boyunu takip eden Bölüğün –mahkûmda kaldığından, saldırıya açık olan– sol kanadında birerli kol halinde, yaklaşık iki saattir yürüyordu. Kurada öyle çıktı diyorlardı ama kimsenin kuraya inandığı yoktu: Asteğmen timi demek, en uçta, en tehlikeli yerde yürümek demektir diyenlerin doğru söylediği bir kez daha kanıtlanmıştı. Hedef Mezargediği'ydi: Irak, İran ve Türkiye'nin bu-

1 Yürüyüş istikametini dik kesen ve aşılması gereken engebe.

luştuğu noktada yer alan bölgeyi tarayıp temizlemek: Operasyonun amacı buydu.

"Büyükbaşlar ziyarete gelecekmiş!"

Cenk, yürüyüş başlamadan önce tim komutanlarının Yüzbaşı'yla yaptığı görev bölümü toplantısından geri döndüğünde böyle demişti. Balkaya'ya gitmedikleri için şanslıydılar ama zifiri karanlıkta, sırtlarındaki otuz kiloyla mayına basmadan yürümek! Bu da yeteri kadar zor ve korkutucuydu. Farlar gözden kaybolduğundan beri bütün renkler ölmüştü, her şey siyahtı; küçülten, insanı cüceleştiren bir siyah... Beden ve organlar da bu karanlığa uymuş, değişmiş, kulaklar gözlere dönüşmüştü: Görerek değil, duyarak ilerliyorlardı. Mehmet, Van'dan gelirken Zap Vadisi'ne girer girmez buradaki hayatının odağında hep tedirginlik olacağını kavramıştı. Şimdi yanıldığını anlıyordu. Odakta dehşet vardı. Hayatları güneş doğana kadar –sessiz olmayı bir türlü başaramayan ama varlıkları emniyet duygusu veren– koruculara emanetti. Bölgeyi tanıyan, yolu bilen sadece onlardı. Hâlâ saatine bakmamıştı ama iki saatte yakın bir süredir yürüyor, tırmanıyorlardı. Sırılsıklamdı. Verilen emir nedeniyle haritayı ezberlediğinden, tırmanışın yumuşak ama sürekli olacağının farkındaydı. Onları sarıp sarmalayan, kâh koruyan, kâh tehlikelere atan gece, dağların üstüne atılmış kara, buruşuk bir çarşafı andırıyordu. Yüzbaşı ilk geldikleri gün, "Komando yürüyen ve uyumayan bir varlıktır," dememiş miydi? İşte yürümeye başlamışlardı, uykusuzluksa sırada bekliyordu.

Tim üç grup halinde ilerliyordu. Öndekinde Selami Çavuş, ortadakinde Cenk vardı. Mehmet'in payına yeni sevkler düşmüştü. Acemilerin yan yana gelmesini önlemek için time yeni katılanların deneyimli erlerin yanına verilmesi, onların badisi olması gerekirken Cenk'in neden bütün acemileri bir araya toplayan bir düzenleme yaptığını anlamak zordu. Mehmet bir ara –badisinin silahının sağ yanından fırlayan boş kovan ona çarptığında vurulduğunu sanabileceğinden– acemilerin sola yerleştirmeleri gerektiğini hatırlatmayı düşünmüş ama sonra vazgeçmişti. Yine de yürüyüş başlamadan Eğirdir'deki uzun, bıktırıcı eğitimlerden aklında kalanları hızla yeni sevklere tek-

rarlamıştı: Ateş yediklerinde namlu ağzı alevlerine bakarak ateş edip yer değiştirmek; mümkün oldukça hakimde kalmak; dere geçişlerinde, vadi girişlerinde, boğazlarda pusu ihtimali yüksek olduğundan çok dikkatli olmak gibi... Onlara PKK'lıların ateşin altından sürünerek gelmede usta olduklarını söylemekten vazgeçti. Zaten tedirgin olan acemileri korkutmanın anlamı yoktu.

Hafifçe cızırdayan telsizi eliyle kavradı. Gece kullanırken dikkatli olmalıydı, çünkü konuşurken ışığı yanıyordu. Mola! Yürüyüş dört saat sonra, henüz günün ilk ışıkları belirmeden verilen kahvaltı molasıyla sona eriyordu. Timin emniyet tedbirlerini almak Mehmet'e düştü. On beş dakika sonra kondukları yere geri döndüğünde Aydın'ın yaydığı pançonun yanında kısa boylu, adını bilmediği korucuyu beklerken buldu. Adam, Mehmet yere oturur oturmaz fısıltıyla konuşmaya başladı. Konu şaşırtıcıydı: Köydeki korucuların maaşlarının, korucubaşı tarafından ellerinden zorla alındığını söylüyor, şiveli bir sesle şikâyet ediyordu. Mehmet asteğmen durumu kumandana söyler miydi? Mehmet, adama neden Cenk Asteğmen'e gitmediğini sorunca aldığı cevapla durakladı.

"Kudret Ağa, Cenk Asteğmen'e plinkin inini göstereceğine söz verdi. Cenk komutan, onun sözünden dışarı çıkmaz ki!"

Plink! Mehmet'in, Plink denilen hayvanın, 1970 yılından beri görülmeyen Anadolu Leoparı olduğunu anlaması epeyce zamanını aldı. Şaşkınlığı iyice artmıştı. Demek avcı tanrı arılardan bıkmış, soyu tükendiği sanılan bir hayvanın peşine düşmüştü. Hayvanı bulsa, öldürür müydü? Birden merakla ürperdi. Askerliğini uzatan olay acaba neydi? Ona sorsa. Bu düşünceden çabuk vazgeçti, sormayacaktı.

Korucu, Mehmet'in sessizliğinden cesaret alarak korucubaşını çekiştirmeye devam etti. Köyde kimse nöbet tutmuyordu. Jandarma durumu biliyor ama Kudret Ağa'ya bir şey demiyordu. Eğer kendi içlerinde bile birlik oluşturamayan bu adamların eline kaldıysak, durum çok kötü... Mehmet, adamı dinlerken böyle düşünüyordu. Korucubaşı cesareti, sıkı fıkı olduğu jandarmadan alıyor olmalıydı.

Mehmet'i korucunun elinden –adı Ahmet'ti– Selami Çavuş

kurtardı. Uzmanın yaklaştığını gören adam, bir yay gibi yerinden fırlayıp ortadan kayboldu. Suratsız çavuşa borçlanmıştı. Selami Çavuş hiç konuşmadan, cebinden çıkardığı üç kesme şekeri seçtiği yerin az ötesine atarak yanına ilişti. Şeker, haşeratı, özellikle de karıncaları bir süreliğine onlardan uzak tutmaya yarayacaktı. Mehmet göz ucuyla yanına ilişen Çavuş'u izledi: Onun hikâyesini de Saldıray öğrenmişti. Adam, karakollardan birisinde görevliyken bir gece baskınında, yanında biri vurulmuş, sıçrayan kan ve beyin parçaları yüzüne gelmiş, Selami Çavuş sabaha kadar tek başına, kan ve beyin parçacıklarıyla kaplanmış yüzünü temizlemeye fırsat bulamadan çatışmaya devam etmişti. Bu yüzden durmadan elleriyle yüzünü siliyor ve ne zaman fırsat bulsa, yüzünü yıkıyordu. Bazen selam verirken bile yapıyordu bunu. Geri hizmetleri, psikolojik tedaviyi reddetmişti. Adsız ve sessiz bir kahramandı. Cenk'in Prof diye çağırdığı topçu asteğmen ona Şemdinlili Lady Macbeth diyordu. Adamın yüzünü kaplayan derin kaygıya gelince, bunun korku ya da kendi güvenliğiyle ilgili olmadığını, böbrek hastası olan küçük oğlunun acısı olduğunuysa Aydın söylemişti.

Gravyer peyniri, üzerine yağ ve bal sürülmüş ekmek ve süt. Balina'nın hazırladığı kahvaltı enfesti. Mehmet bir ara üzerindeki terli çamaşırları değiştirmeyi düşündü ama sonra vazgeçti. Nasılsa yine terleyecekti. Yarım saat sonra, günün ilk ışıklarıyla birlikte yürüyüş yeniden başladı. Uzman yerinden kalkarken bıraktığı şekerin üstüne su dökmeyi ihmal etmemişti. Belki PKK'lıları bulamamışlardı ama karıncaları pusuya düşürmeyi başarmışlardı.

İki bölük, geniş bir alanda, genellikle tırmanarak, öğleye kadar araziyi taramayı sürdürdü. Çevre, sararmış, yer yer kahverengiye çalan yüksek otlarla kaplıydı. Arada aşağıya doğru akarken kurumuş su izini andıran yeşil öbekler göze çarpıyordu. İlerideki, ufku yakınlaştıran dağların sivri tepeleri rahatsız ediciydi, gökyüzünü ısırmış timsah dişlerini andırıyordu. İnsanın burada korkmaması için önüne bakması gerekiyordu. Mehmet en önde uzmanın yürüdüğünü hatırlayınca derin bir soluk aldı. Mayın varsa, ilk onlar...

Utanç verici olmaktan çok onu yeni sorularla bunaltan bu korkaklıktan kurtulmalıydı. Yine terlemişti! Hava, güneşle birlikte giderek ısınmış, her şeyi –timsah dişli dağları bile– titreterek yükseliyordu. Tırtıllı gökyüzü çizgisi yakınlaşmıştı. Kapana kısılmışlık duygusu! Mehmet hangi yöne baksa, birbirinden yüksek dağların onları ya iki el gibi avuçlarının, ya da iri, keskin çenelerinin arasına aldığını fark ediyordu. Peki aradıkları adamlar! Neredeydiler? Yamaçlarda bir yılan gibi kıvrıla kıvrıla yürüyen timi izliyorlar mıydı? Gece, karanlıkta hissettikleri o dehşet duygusu güneşle birlikte seyrelmiş, hatta kaybolmuştu. Bu denli kalabalık bir birliğe kimse gündüz saldırmaya cesaret edemez... Mehmet, özellikle arazinin engebesi arttığında böyle düşünerek rahatlamaya çalışıyordu. O sırada önündeki acemilerden birisi haykırarak geriye kaçtı. Yılan görmüştü. Er arkadaşlarının bakışları arasında utanarak yerine döndü. Mehmet timi yılana benzetir benzetmez yılanla karşılaşmışlardı. Ya PKK'lılar? Onlar da karşılarına çıkacaklar mıydı?

Tim, süprizi onlardan gizleyen tepeyi saat on birde aştı. Önlerine çıkan görüntü, çöldeki vaha kadar şaşırtıcıydı: İki ağacın oluşturduğu yeşilliğin, gözleri; iki yandaki alçak tepelerin, yanakları andırdığı bir yüz! Vadinin dibinde bir yay çizen gümüş renkli ince dere, tombul bu yüzdeki ustura yarasını andırıyordu. Tepenin solundaki, güneye bakan yamaçtaki mezrada birbirine sarılmış iki servi, çiftleşiyorlarmış gibi yumuşak hareketlerle sağa sola sallanıyordu.

Mehmet hızlı adımlarla, ortadaki grubu bırakarak öne geçen Cenk'e doğru yürüdü. Onu iki korucuyla birlikte eğilmiş, yerdeki bir şeyi incelerken buldu. Cenk başını kaldırmadan –iz süren bir avcının karara varmış sesiyle– açıkladı.

"Katır pisliği! Hem de taze." Sonra bunun ne anlama geldiğini anlatmaya koyuldu. "Mezra boş. O zaman ya kaçakçılar geçti ya da..." Sözlerine ara vererek ayağa kalktı. "Kargalar buradaymış. Ne zaman ağır silah taşısalar, katır kullanıyorlar."

PKK'lılar! Tehdit yüksek sesli bir çığlık gibiydi. Ama Mehmet nedense bu tehdidin sabahtan beri kuşkuyla seyrettiği sağ

taraftan değil, Cenk'ten geldiğini düşündü. Korucunun sevinçli sesini o sırada duydu:

"Bak komutan!"

Mehmet adamın elinin gösterdiği tarafa döndü. Altlarındaki tepenin ardında birkaç koyun vardı. Cenk, adama cevap vermeden elini dürbününe götürdü, okülerleri gözlerine yerleştirdikten on saniye sonra mırıldanmaya başlamıştı:

"Yarısı tepenin ardında bir sürü... Ama etrafta köpek olmaması kuşku uyandırıcı..." Mehmet'e ders verir gibi devam ediyordu: "Neden köpek yok? Çünkü çoban fark edilmek istemiyor. Köpek olursa havlar..." Dürbünü yerine koyup ayağa kalktı. "Biraz yaklaşalım bakalım."

Ama yaklaşmaları gerekmedi. Sürü tepenin ardından çıkmış, onlara doğru geliyordu. Tim, Cenk'in işaretiyle çöktü. Az sonra on beş koyunluk sürünün ardında ufak tefek bir siluet belirdi.

Mehmet, "Çoban bir çocukmuş," dedi.

"Babası, abisi dağdadır da ondan." Cenk sözlerinin tartışılmasını istemediğini belirten bir tavırla uzmana işaret etti. "Kanası bana ver." Sesi sertleşmiş, sanki bir karara varmıştı. "Geldiği yöne bakılırsa, 2. Bölüğü gördü, şimdi de haber vermeye gidiyor." Selami Çavuş kısa süren kararsızlığın ardından silahı Cenk'e uzattı. "Çobanları istihbarat için kullanıyorlar."

Niyeti neydi? Çocuğu vuracak mıydı? Mehmet yana, uzmana döndü. Selami Çavuş olayın dışında kalmak ister gibi bakışlarını kaçırmayı seçmişti. Bu arada çocuk onu gözleyen onlarca gözden habersiz, timin yayıldığı tepeye doğru yaklaşıyordu. Mehmet tekrar Cenk'e döndü. Silahın dürbününe yaklaştırdığı yüzünde hem güneş, hem de gölge vardı. Yine büst gibi hareketsizdi.

Büst tam o sırada kımıldadı.

"Kaçıyor! Bizi fark etti."

Mehmet yamaca baktı. Gerçekten çocuk birden koşmaya başlamıştı. Ama neden aşağıya doğru değil de, mezraya doğru gidiyordu? En az bir kilometre boyunca açıkta koşacaktı. Cevabı Cenk verdi. "Aşağıda Yakup'un timi olmalı."

"Dur diye bağır!"

Cenk, korucuya verdiği emrin yerine getirilmesini beklemeden tekrar silaha eğildi. Korucu birkaç kez bağırdıktan sonra sustu. Çocuk uyarıya aldırmamış, hâlâ koşuyordu. Mehmet endişeyle Cenk'e baktı. Avcının gözüyle beyninin arasında gerilmiş ince sinirlerde, iki yüz metre ötede, umutsuzca mezraya varmaya çalışan birisi için ölüm kararı, –verileceği anı bekleyerek– ileri geri gidip geliyordu. Mehmet korkuya benzemeyen ancak adını koyamadığı garip bir duyguyla yutkundu. Birden Cenk'in kötülüğünün niteliğini merak etti. Nişan alan adam kesinlikle merhametsizdi ama doğadakini andıran bir merhametsizlikti onunki. Karnını doyurmak isteyen avcının öfkesiz merhametsizliği...

Onu durdurmazsam çocuk ölecek... Kımıldamazsam cinayete tanıklık edeceğim. Mehmet'in karşılığını bulamadığı duygunun adı buydu: Suça iştirak... Silahını önünde tutarak yerinden fırladı.

"Onu yakalarım!"

Cenk'in cevabını beklemeden fırlayarak ayağa kalktı ve kanasla çocuğun arasına girdi. Cenk'i şaşırtmıştı. Bundan yararlanarak koşması gerekiyordu. Kısa süren hızlanma ve denge sağlama denemesinin ardından ilk yüz metre boyunca hiçbir şey düşünmedi. Pek aşağıya düşmeden, yukarıya da çıkmadan, aynı münhaniyi[2] koruyarak koştu. İkinci yüz metrede, silahın ve üzerindekilerin ağırlığıyla birlikte, duygulan geri geldi. Avcının ateş etmesini engellemek için namluyla hedef arasında kalmalıyım... Münhaniyi terk ederek aşağıya doğru kaymaya başladı. Eğimi keserek koşmak işini daha da zorlaştırıyordu. Ayaklarım postalın içinde parçalanacak... Bir ara geriye bakmayı düşündü ama sonra dengesi bozulacağından bundan vazgeçti. Gözlerini çocuktan ayırmamalıydı. Onu mezraya varmadan yakalamalıyım... Tökezleyince aklına geldi: Ya boş evlerde pusuda bekleyen varsa? Budalalık bu yaptığım! Açık bir hedefim. İsteyen, beni keklik gibi avlayabilir... Dört aylık eğitimde ne öğretildiyse tersini yapmıştı. Emir almadan yerini terk etmek. Komutana karşı çıkmak...

2 Yükseltileri gösteren haritalarda aynı yükseklikten geçtiği varsayılan çizgi.

Düşündükleri bunlardı. Ama lisede antrenman yaptığında, ikinci bine girerken duyduğu o rahatlamayı hissedince korkuları uçup gitti. Küçük çoban artık sadece bitiş çizgisinden önce yakalanacak bir rakipti. Isınmış, fulelerini daha da uzatmıştı. İki bin metre yükseklikte kros! Düşündüğünden daha kolay soluk alıyordu.

Çocuğu mezraya yüz elli metre kala yakaladı. Birkaç metre birlikte koştuktan sonra omuzuna hafifçe vurarak onu yere düşürdü. Küçük çobanın kaçamayacağından emin olunca ilk işi arkaya bakmak oldu. Cenk ve korucu epeyce uzakta onlara doğru koşuyordu. Derin derin soluk aldıktan sonra önünde yerde yatan çelimsiz bedene baktı. Yüzü gözü kir içinde, küçük bir oğlandı onu korkuyla süzen; iri gözlerini korkuyla açmış, kısık bir sesle bağırıyordu.

Mehmet bir süre çocuğun ne dediğini anlamaya çalıştı. Ama sonra vazgeçti. Seçtiği tek sözcük Te Ce olmuştu. Korucuyu bekleyecekti. Yere çöküp, alnından gözlerine akan terleri sildi. Saçmaladım, diye düşündü. Cenk'i öfkelendirmiş olmalıydı. Yine de içi rahattı. Küçük bir çocuğu belki de ölümden kurtarmıştı.

Rehber korucu yanlarına gelince tek söz etmeden çocuğun üzerine atıldı ve yakasından tutarak ayağa kaldırıp küfürler eşliğinde tokatlamaya başladı. Sanki köyündeki bir çocuğu dövüyordu. Küçük çobanın ağlayarak söylediklerini Türkçe'ye çevirmesi dayak faslından sonraya kaldı. Çocuk, sığınmaya çalıştığı boşaltılan mezradan olduğunu söylüyordu. Eski evine ve cevizlere bakmak için oraya gelmişti. Neden mi kaçmıştı? Korkmuştu. Jandarmalar ona boşaltılan köyünün etrafında dolaşma demişti de ondan...

Mehmet hâlâ düzene girmeyen soluklarını yatıştırmaya çalışarak Cenk'e döndü. Avcı'nın dudakları, gizlemeye çalışmadığı belirgin bir aşağılamayla, bükülmüştü. Kimi küçümsüyordu? Çocuğu mu, onu mu?

"İyi koşuydu!" dedi. "Hâlâ Eğirdir'de neden dönem birincisi olmadığını anlamış değilim." Tepkisi buydu. Merak ettiği neden çocuk için kendini tehlikeye attığı değil, neden derece-

ye girmediğiydi! Avını elinden aldığı için kızmış mıydı? Mehmet merakla adamı süzdü. Karşısındaki yüz kendini ele vermiyordu. Cenk, ardından tarafsız bir sesle ekledi. Başını da sallıyordu: "Küçük bir karga için kendini tehlikeye attın. Bir aptal gibi. Bir daha hedefle arama girme! Ateş çizgisini kırmak ölümle bitebilir."

Mehmet beyninde yankılanan soruyla doğruldu. Tehlike ondan mı yoksa saatlerdir görünmeyen PKK'lılardan mı geliyordu, belirsizdi. Diklenmeyen bir sesle cevap verdi.

"İşte, mermi israf etmeden yakaladık" dedi. "İstediğini sorabilirsin."

Cenk korucunun açıklamasıyla yetinmiş gibi omuzlarını silkti. Çocuk onu, av olduğu sürece ilgilendirmişti. Yakalandığına göre küçük çobanla işi bitmişti. Avladığı hayvanın etini yemeyen bir avcı!

"Mezraya bir göz at, sonra bizi yakala."

Cenk, korucuyla birlikte uzaklaşırken, Mehmet birbirine dokunan iki serviye bakarak toprak evlere doğru ilerledi. Aydın da peşindeydi. Aslında ortalıkta başka ağaçlar da vardı ama mevsimsiz yaprak döktüklerinden olacak, uzaktan fark edememişlerdi. Evlerin pencereleri aynı renk, açık maviye boyanmıştı. Her birinin yanında ağılları olan boş dört evin, dördünün de kapısı kırıktı. Mehmet, Aydın'la birlikte hızla içlerine göz attı. Dışarıdan fark edememişlerdi, ancak evlerin hepsinin tavanları yıkıktı. Boşaltılan mezralardan biri daha! Tavanlar nasıl yıkılmıştı? Düşüncelerini daha ileriye götürmedi. Aşağıdaki evlerde, duvarın dibinde ateş yakılmıştı, duvarlarda is izleri vardı. Yerde sigara izmaritleri, boş bir ilaç kutusu gördüler. Demek hayaletler zaman zaman burada kalıyorlardı.

Mehmet on dakika sonra hüzünlü mezrayı terk ederek timi yakalamak üzere, Aydın'la birlikte tepeye doğru yürümeye koyuldu. Tırmanışta Aydın, koşusuyla ilgili bir şeyler söyleyecek oldu ama Mehmet acele etmesini tembihleyerek onu susturdu.

Tim yola çıkmamıştı, hâlâ tepedeki yerindeydi. Mehmet düzlüğe vardıklarında Cenk'in telsizini yerine yerleştirdiğini gördü. Durumu üsteğmene mi aktarmıştı? Küçük çoban ortalık-

ta görünmüyordu. Çabucak mezradaki evlerin içinde gördüklerini Cenk'e aktardı. Tekrar yürümeye başladıktan on dakika sonra, sorduğunda, korucu, çocuğu saldıklarını söylemekle yetindi.

Hava kararmaya yüz tutuncaya kadar tempolu bir yürüyüşle tırmanmaya devam ettiler. Cenk'in yanında yürüyenlerden Hasan, zirveye doğru tırmanış başladığında ilk tepeye ulaşmadan bayıldı. Durumu uzman açıkladı: Hasan izinden yeni dönmüş, henüz yüksek rakıma alışamamıştı.

Bölüğü yakaladıklarında hava iyice loşlaşmıştı. Cenk, tim komutanlarının üsteğmenle yapacakları toplantıya giderken, Mehmet uzmanla emniyet tedbirlerini almaya koyuldu. Erlerin büyük kısmı yorgunluktan yere yığılmış, gücü kalanlar postallarını çıkarmış, ayak bakımıyla meşguldü.

Saat dokuz gibi yan yana, birbirinin omuzlarına yaslanan tepelere yayılan iki bölük de uykuya daldı. Operasyonun en kritik evresine girmişlerdi. Uyku! Ya da uykusuzluk! Timin emniyetini sağlayan nöbetçiler mevzide uyumamalıydı. Ama Mehmet uyanık kalmanın, neredeyse 24 saattir ayakta olan, hiç uyumamış erler için ne denli zor olduğunu biliyordu. Bu yüzden saat onda mevzileri dolaşmaya çıktı. Görünüşte her şey yolundaydı. Üç mevzide de parolalar şaşırmadan tekrarlandı. Mehmet de yirmi dakika sonra geri dönüp Aydın'ın yaydığı pançonun üzerine kıvrıldı. Arazideki ilk gün nasıl noktalanacak, iki yıldır kimsenin görmediği hayaletler gece ortaya çıkacaklar mıydı? Sorularına cevap aramaktan çabuk vazgeçti. Uykunun yumuşak parmakları kirpiklerine usulca dokunuyordu.

Mehmet kirpiklerini saatler sonra kulağının dibinden yükselen silah sesleriyle araladı. Sıçrayarak doğruldu. Bağıracaktı ama ancak fısıldayabildi: "Baskın... PKK!" Mevzidekiler uyudular... Ne yapacağım? Sessiz sorusuna cevap ararken yaylım ateşi devam ediyordu. Silahı altından alıp emniyetini açtı. Ama parmağı tetiğe giderken şaşkınlığı korkusunu bastırdı. Duyduğu sesler Kalaşnikof'dan değil, G-3'den çıkıyordu. Cenk'i o sırada gördü: Tam yanında, diz çöktüğü yerden gülümseyerek kalkıyordu.

Durum az sonra açığa kavuştu. Saldıran falan yoktu. Silah sesi Cenk'in G-3'ünden geliyordu. İki bölüğün altı tim komutanı, üsteğmenin rızasıyla acemilere bir oyun hazırlamış, saat tam birde, altısı da aynı anda havaya ateş açmıştı. Cenk'in ayaklarının dibinde dokuz G-3 vardı. Acemilerin hepsi, uykucu Emin, Serdar ve Osman uykularında silahlarını kaptırmışlardı. Mehmet, Cenk'le göz göze gelince adamın neden yanında durduğunu anladı. Cenk onun da silahını almaya çalışmış ama G-3'ünün üstüne yattığı için onu uyandırmadan çekmeyi becerememişti.

Bütün timi ele geçiren panik hemen yatışmadı. Az ötede Selami Çavuş korkudan avaz avaz bağıranları tokatlayarak susturuyordu. Mehmet, bakışlarını tuzağın başrol oyuncusuna çevirince ürperdi. Belki silahını kaptırmamış, sınavı geçmişti ama tehlikeli bir rakip edinmişti. Cenk, takımında kendisiyle yarışacak kadar iyi bir oyuncuya tahammül etmeyecek kıskanç bir kaptanı andırıyordu.

Ertesi sabah karanlık açılırken hayalet avı tekrar başladı. Hava önce serindi, ancak sıcak, güneşle birlikte kızgın bir tava gibi üstlerine bastırdı. Gece silahlarını kaptıranlar, panikleyenler utanç içindeydi. Yardımlarına sıcak yetişti. Yorgunluk ve güneş gecenin utancını eritti. Yürüyüş, birkaç yıl önce savunulması zor konumundan dolayı boşaltılan Mağara Önü Karakolu'na kadar olaysız bir biçimde sürdü. Yine birkaç yılandan başka bir canlıya rastlamadılar. Etrafta uçan kuş bile yoktu. Ama çoktan bir harabeye dönüşmüş karakolda hiçbir yerde bulamadıkları PKK'lıların izleriyle karşılaştılar. Binaya yaklaştıkça yıkılmamış duvarların üzerindeki, uzaktan kırmızı boya gibi görünen lekeler Türkçe ve Kürtçe sloganlara dönüştü. Timin eskiden bahçe olduğu anlaşılan düzlüğe girdiğinde karşılaştığı görüntü, öfke uyandırıcıydı: Okunabilen Türkçe sloganların tamamı aşağılayıcıydı. Rehber Ahmet'in küçümser bir ifadeyle, karakolun hemen altındaki köyün korucu olmayı reddettiğini söylemesi askerleri kuşatan bu öfkeyi daha da yaygınlaştırdı. Öfkenin bayraktarlığını Cenk ve Saldıray yapıyordu. Erler ilk günkü –yabancı bir dünyaya ayak basmanın– tedirginliğini atmış, Tim,

ortak duygularla, bir bütün olarak tepki veren bir organizmaya dönüşmüştü sanki. Düşman somutlaştıkça, aralarındaki bağ ortaya çıkıyor, güçleniyordu.

Hayaletlere duyulan kızgınlık şaşılacak kadar kısa bir zamanda bütün askerleri ele geçirdi. Köyün taranması 2. timle birlikte onlara düşünce Cenk'in işaretiyle aşağıya doğru hızla ilerlediler. Yamaç boyunca, adeta birbirinin üzerine yerleştirilmiş olan toprak evlerin çoğunun damında, kışın ardından, kar sularının yumuşattığı toprağı sıkıştırmaya yarayan küçük el silindirleri göze çarpıyordu. Ortalık –topu topu iki sokak görülüyordu– boştu. Köyün girişine yaklaşınca önce köpekler, sonra çocuklar ortaya çıktı. Her yerde boş bidonlar göze çarpıyordu. Önceki gün korucubaşını şikâyet eden rehber Ahmet, Mehmet'in çevreyi merakla süzdüğünü görünce atıldı.

"Jelikan..." Adam, şiveli sesiyle açıklamayı sürdürdü: "İran'dan akaryakıt getirmek için kullanılır..."

Köydeki erkekler ancak korucu evlere girileceğini bağırarak söyleyince ortaya çıktı. Saldıray'ın timi sağa sola dağılan kalabalığı –sert, yüksek sesli komutlarla– iki sokağın birleştiği köşeye, köydeki düzlük denebilecek tek yere topladı. Endişeli ve –herhalde uzun zamandır buralara gelen asker görmediklerinden– şaşkın köylüler, ağız birliği yapmışcasına aynı şeyi tekrarlıyordu: "Civarda kimseyi görmedik..." Cenk, sonunda dayanamayıp karakolun duvarlarındaki sloganları hatırlatınca yaşlı biri, yazıları kimin yazdığını bilmediklerini, geceleri hiç dışarı çıkmadıklarını mırıldanmakla yetindi. Herkes açıkça yalan söylüyordu. Ama bütün köyü tutuklamak mümkün olmadığına göre yapılacak bir şey de yoktu. Cenk, sorgulamanın sonunda elde ettiği bilgileri üsteğmene aktardıktan sonra bir sigara yaktı. Öfkeliydi, anlaşılan istediği izni alamamıştı. Mehmet iki kilometre ötede, tepede bekleyen Üsteğmen'i anlıyordu. Komutan olarak çıktığı ilk operasyonda başına dert almaya niyeti yoktu. Arazi taraması denilen angaryayı bir an evvel bitirip iki bölüğü tam mevcutla, kazasız belasız geri götürmeyi düşünüyor olmalıydı. Cenk sigarasını yakmasının ardından küfrede küfrede bir süre önce terk edilen köy boşaltma politikasının

yararlarını anlatmaya koyuldu. Gözleri avını kaçırmış bir yırtıcının öfkesiyle parıldıyordu. Sonra birden sigarasını yere atarak yürümeye koyuldu. Ne görmüştü? İşaret edince Mehmet de onu izlemeye koyuldu. Az ötedeki, çevresindeki evlere göre daha geniş pencereli bir eve yürüyordu. Otuz adım sonra ne bulduğu ortaya çıktı: Köyün bakkalı! Mehmet, Cenk'in ardından içeriye girdi. Etrafı seçebilmesi için gözleri dükkânı dolduran loşluğa alışıncaya kadar bekleyecekti. Karanlık solunca karşılaştığı görüntüyle şaşkınlıkla irkildi. Öncelikle dükkân dışarıdan görüldüğünden çok daha büyüktü ve tavana kadar tıka basa doluydu. Teneke teneke yağlar, çuval çuval un, bulgur, piller, ayakkabılar, kazaklar! Sınırdaki mezra irisi, ücra bir köy bakkalından çok bir kasaba marketini andırıyordu.

"Leş kargalarının ikmal noktasını bulduk!" Cenk sözlerinin ardından dışarıya çıkarak az ötede bekleyen korucuya seslendi. Geri döndüğünde sesi sinirliydi. "Bakalım üsteğmen buna ne mazeret bulacak?" Sonraki emir onunla ilgiliydi. "Şuradan birkaç kutu boya bul, karakoldaki o yazıların üstünü kapatın!"

Beni uzaklaştırmak istiyor! Mehmet'in aklından geçen ilk düşünce bu oldu. Cenk, içeriye giren korucuya dükkânın sahibini bulmasını söylerken Mehmet dışarıya çıkıp Aydın'a Cenk'in emrini tekrarladı.

Sloganların üstünü siyah boyayla kapatmak çok uzun sürmedi. Mehmet, yarım saat sonra karakoldan geri döndüğünde Cenk'i dükkânın kapısında buldu. İçeri girmek isteyenleri engelleyeceğini anlatmak ister gibi kapı kasasına yaslanmıştı. Girişe çakılmış bir kütüğe değil, öfkeli bir yarı tanrıya benziyordu: yakışıklı ve iri. Mehmet yaklaşınca elini kaldırıp onu durdurdu.

"Çocukları Selami Çavuş'a götür. Dinlensinler. Meydanda..."

Demek düşündüğü gibi dükkâna girmesini istemiyordu. Mehmet kısa kararsızlığın ardından geriye dönüp sokaktan yukarı çıktı. Erler meydanın çevresinde bulabildikleri gölgelere dağılmışlardı. Birkaçının yanında çocuklar vardı. Saldıray ortalıkta görünmüyordu. Güvenliği sağlamak ona düşmüş olmalıydı. Yakup az ötede oturmuş, uyukluyormuş gibi gözlerini kapa-

mıştı. Uzman, Mehmet'i görünce yerinden kımıldamadı. Sadece eli yüzüne gitti. Yine yanaklarındaki iki yıldır bir türlü kurumayan kanı siliyordu. Mehmet yanına oturunca soracağını biliyormuş gibi anlatmaya başladı.

"Seninkiler bakkalı fena benzettiler..." Mehmet, merakla adamı süzdü. Kendini Cenk'ten ayrı bir yere koyuyordu. "Bakkal bence de kargalara lojistik sağlıyor... Belki kaçakçılardan gümrük vergisi toplayan da odur. Burası tam sınırda."

"Kanıt var mı?"

Selami Çavuş ona baktı.

"Bu nasıl kanıtlanır ki? Yanına müfettiş mi koyacağız? Ama..."

Yine elini kaldırmıştı. Mehmet'in ikram ettiği sigarayı mı geri çevirmişti yoksa yine yüzünü mü siliyordu, belirsizdi. Mehmet kendi sigarasını yaktı, sonra nikotin kokusunun ter kokusunu bastırmasını umarak dumanı üniformasının üstüne üfledi. Sıra soruya gelmişti:

"Ama ne?"

"Ben olsam, JÖH[3]'ü işe karıştırmazdım."

Mehmet, "Onlar da nereden çıktı?" diye sordu.

Selami kendi açtığı konuyu kapatmak istediğini ele veren tatsız bir sesle cevap verdi:

"Rütbeliler, köylülerle uğraşmak istemezler."

"Cenk, Üsteğmen'le konuştu mu?"

"Ahmet, konuştu diyor."

Demek Cenk, Üsteğmen yan çizince dükkâncının hesabını jandarmayla görmeye karar vermişti.

"Peki Üsteğmen'in Jandarma Özel Harekat'tan haberi var mı?"

Uzman omuzlarını silkti. Elini de kaldırmıştı. Mehmet aşağıya doğru baktı. Cenk ortalıkta görünmüyordu, dükkana girmiş olmalıydı. Selami Çavuş'un PKK'nın gümrükçüsü diye tanımladığı adamın kaderi çizilmişti. Jandarmadan çekeceği vardı. Geri dönünce Selami Çavuş'un gözleriyle karşılaştı. Bakışlarında bakkal için merhamet var mıydı? Birden adama öfke-

3 JÖH: Zaman zaman arazide yerel kıyafet giyerek operasyon yapan, Jandarma Özel Harekat Birliği.

lendi. Çocuğu hastayken burada ne yapıyordu? Gözleri ketumdu. Prof haklıydı, trajedi kahramanları sadece kendilerine benziyorlardı.

"Katırlar önce aç bırakılır, sonra sırtlarına iki jelikan bağlanır. Hayvanlar kendi kendilerine İran'a geçer, orada doldurulur, katırlar yine kendi başlarına Türkiye'ye geri dönerler..."

Selami Çavuş, sınırdaki akaryakıt kaçakçılığını anlatıyordu. Sözlerini bitirince Başbakan'ı çağırıp bütün jelikanların parçalanmasını emretti.

Bir saat sonra tekrar yola koyulmuşlardı. Yeni hedef Alan'dı. Nereden çıktığı belli olmayan bulutlar havada belirdiğinde güneş dağların ardına çekilmek üzereydi. Yağmur çok beklemedi, karanlıkla birlikte bastırdı. Bu havada arazide nasıl konaklayacağız? Akıllardan bu soru geçerken yardımlarına önlerine çıkan çobanlar koştu. Sürülerin çevresindeki zomalar[4] Tanrı'nın bir lütfu gibiydi.

İki bölüğün bir kısmı böylelikle ıslanmaktan kurtuldu. Birdenbire bastıran yağmur başladığı gibi birdenbire kesilince gecelemek için tekrar tepelere doğru çıkış başladı. Üsteğmen'in yorgunluğa aldırdığı yoktu; dünya yıkılsa mahkûmda kalmayacaktı. Acemiler ve bir gece önce silahlarını kaptıranlar bu kez sevgililerini kucaklar gibi G-3'lerine sarılarak uyudular. Yaz boyu su görmeyen toprak, ıslaklığı iki saat içinde emip kurutmuştu.

Üçüncü sabah da zorlu yürüyüşle başladı. Gece dinlenmişlerdi ama iki gündür kaslarda biriken yorgunluğu beş altı saatlik tedirgin bir uykuyla atmak mümkün değildi. Yorgunluk artık iyice belirgindi: bacaklarda, yüzlerde ve konuşmalarda. Yürüyüş kolu sık sık kopuyor, timin içindeki uzaklıklar korunamıyordu. Topallayanlar, –sesler de yorulduğundan– fısıltılarla şikâyet edenler sadece acemiler değildi. Koroya ötekiler de katılmıştı. Ufak tefek biri olan, bu yüzden rahat yürümesi beklenen Aydın bile nefes nefese kalmıştı. Yorgunluğu daha da artıran, çekilen eziyetin boşuna olduğu inancıydı. Ortalıkta yine hiç canlı yoktu. Dün akşamüstü yağan şiddetli yağmur kısa sürmüştü ama anlaşılan karşılaştıkları o yılanları deliklerinde

4 Keçi kılından ve yününden yapılmış su geçirmez çadırlar.

boğmuştu. Gün boyu ayaklardan yavaş yavaş omuzlara tırmanan yorgunluk öğleye doğru taşınmaz hale geldi. Yemek için verilen molada Tansu'nun yaptığı esprilere hak vermemek elde değildi: "Şu PKK'lılara rastlasak da çatışmaya girsek, biraz dinleniriz... Bizi kargalar değil, yorgunluk öldürecek. Anneme beni yorgunluğun öldürdüğünü söylemeyin..."

Moraller, yemekten sonra timler Alan düzlüğüne doğru inmeye başladığında bir parça düzeldi. Manzara ilkbaharda harika olmalıydı. Düzlüğe erişilince dere kenarında, tekrar mola verildi. Kimsenin adım atacak hali kalmamıştı. Cenk dışında: O hâlâ ayaktaydı. Sigarasını içtikten sonra dereye doğru uzaklaştı; on dakika sonra herkesi havaya sıçratan art arda üç patlama sesi geldi. Mehmet yorgunluğunu unutup uzmanla birlikte telaşla dereye koştu. Cenk suyun kenarında korucuyla birlikteydi. Gülümsüyordu. Elinde de telsiz vardı. Korucu derede suyun üstünde ters dönmüş balıkları almak için dereye girerken o balıklara fırlattığı el bombaları için Üsteğmen'e mazeret uyduruyordu.

"Bu akşam yemekte balık var."

Mehmet şaşkınlıkla adama baktı. Kimseye aldırmıyordu, ne Üsteğmen'e ne de yanındakilere. Çevirmene benziyordu: Şiddeti sanata döndüren bir aktarıcıya. Ama en çok Tanrı'yı andırıyordu: Hayatı boyunca hiç suçluluk duymamış olmalıydı.

"Madem bölgeyi insansızlaştırmaya izin yok, o zaman balıksızlaştıralım..." Ona daha ne kadar tahammül etmek zorundaydı? Dört ay! Hayır, iki ay da ceza, altı ay... Mehmet, irkilerek geri döndü. Davete icabet etmeyecekti.

Arama tarama dördüncü sabah sona erdi. Geri dönülecekti. İki bölük de yine hiçbir şeye rastlamadan, kimseyi görmeden on saatte, araçların onları almaya geldiği buluşma noktasına döndü. Tam techizatla, zorlu bir yürüyüş talimi olmuştu o kadar. Cenk'le Saldıray'ın leş kargaları diye adlandırdıkları hayaletler ortaya çıkmamışlardı. Cenk'in dışında herkes, sıcaktan ve yorgunluktan ölmek üzereydi.

Saatler sonra Tabur'a döndüklerinde onları şaşırtan bir törenle karşılaştılar. Demek dört buçuk günlük uzun yürüyüş ke-

şif değil, operasyondu. Çünkü keşiften dönenlere karşılama yapılmazdı. Sıra askerlere tüfeklerini boşalttırmaya gelmişti.

Cenk, "Yüksek tutuş!" diye bağırınca tüfeklerinin namluları yukarı kalktı. "Şarjör çıkar!" Sıra mermiyi yatağa süren kurma kolunu çekmekteydi. "Kurma kolu, çek...Bırak !" Olmamıştı. Cenk öfkeyle emri tekrarladı: "Çek... Bırak!"

Cenk, timin bütün üyelerinin, onun talimatıyla kurma kolunu aynı anda bırakmasına özel önem veriyordu. Kurma kolu aynı anda, sert bir sesle düşürülmeliydi. Az sonra subayın birisi öne çıkarak komando yemini için "rahat" diye bağırınca, Mehmet anda katılmaya niyetli olmasa da boğazını temizledi.

"Korku nedir bilmeyiz..." diye başlayan ant sözlerini tekrarlamadan bir süre sadece dudaklarını kımıldattı. "Havada, karada... hazır, daima..." Ama son bölümde o da herkes gibi yemine katıldı. "Komandolar... Allah... Komandolar... Allah..."

Saldıray ortalıkta yoktu ama Altan koğuştaydı. Bütün dikkatini ayaklarına vermişti, Mehmet içeri girince başını sallamakla yetindi, konuşmayacaktı. Mehmet de postallarını çıkardı. Ayaklarında kabarmayan yer kalmamıştı. Duş yaptıktan sonra yatağının üzerine oturup su toplayan kabarcıkları iğneyle patlatıp sardı. Altan uyumuştu bile. Saldıray koğuşa geldiğinde Mehmet de gözlerini kapamıştı. Trabzonlu, Mehmet'in korkusunun aksine, konuşmadan doğruca duş almak için soyunmaya koyuldu. Yorgunluk onu da susturmuştu.

Mehmet operasyonu izleyen günlerde Cenk'ten uzak durmaya çalıştı. İçinden bir ses, avcının ona çatmak için fırsat kolladığını söylüyordu. Görünürde küçük çobanı kurtarmasına öfkelenmişti ama buz adamı asıl çıldırtan olayın, yaptığı o koşu olduğunu biliyordu. Bu yüzden akşamları Cenk'le karşılaşmamak için bara gitmiyor, yıldızları seyredeceği bahçedeki sıcaklığın hafiflemesini beklerken kantinde oyalanıyordu. Ama bu da içki içmeyen Saldıray ve Yakup'la vakit geçirmek demekti. Ona kalsa Saldıray'ı değil, komutanını yeğlerdi. Yakup, Cenk'in devresindendi ama ona hiç benzemiyordu. Mesleğini yapmamış olsa da veterinerdi. Az konuşuyordu. Kayseriliyim demişti bir keresinde. Fırsat buldukça, bodrum katındaki kazan da-

iresinde namaz kılanlara imamlık yapıyordu. Mehmet, laf arasında onun Cemil Meriç ve Klasik Türk Musikisi hayranı olduğunu öğrenmişti. Kanun çaldığını da söylemişlerdi ama bunun uydurma bir bilgi olması da mümkündü. Ancak şanssız olduğu kesindi. Gemlik Veterinerlik Okulu'nu beklerken Tuzla'da binlercesinin arasından iki komando kurasından birini –hem de ilkinden sonra– bulup çekmeyi becermişti. Cenk onunla, "Allah galiba seni buraya mahsus gönderdi, bir bildiği var," diye dalga geçtikçe Yakup utangaç bir tavırla gülümseyip, "Kısmet," diyordu. Mehmet nedense, ne zaman birisi onunla konuşmaya kalkışsa, sessizliğinin içinde konaklamışken rahatsız edilmiş biri gibi irkilen, kendi yalnızlığını seven bu adama adını koyamadığı bir yakınlık duyuyordu.

Saldıray'sa durmadan astsubaylarla subayların asteğmenleri küçümsemesine dayanamadığını söyleyip duruyordu. "Tek istisna Cenk..." Uzun şikâyetlerini bu sözlerle bitiriyordu. Birkaç kez duymuştu. Hem subaylar hem de astsubaylar bu garip asteğmenden çekiniyorlardı: Trabzonlu'ya bakılırsa, Cenk'in kimseye aldırdığı yoktu. Çünkü askerliğini yakmaktan korkmuyordu. Yakup, geçen Mayıs'taki bir olayı anlatıp, ona böyle demişti. Üstelik Cenk uzaktan attığını vuruyordu. Dağda dolaşan hiç kimse böyle bir düşman istemez! Burası tam ona göreydi. Cenk o kadar pervasızdı ki, açık açık, idari zayiat yüzünden terfi edemeyeceğini düşünen, şehit verirsek terfi edemem diyen pısırık komutanlar yüzünden alanın terk edildiğini, karakollara ve birliklere sığınılarak meydanın PKK'ya bırakıldığını tekrarlayıp duruyordu.

Çarşamba günü akşamı, Mehmet, Saldıray'dan nasılsa kurtulmuş, Kürşat'a yazacağı mektubu bitirme niyetiyle masaya oturmuştu. Ama sevinci uzun soluklu olmadı. Daha önce yazdıklarının üzerinden geçmişti ki, Saldıray ortaya çıktı. Yanında Altan vardı. El kol hareketlerine bakılırsa, tartışıyorlardı.

"Devrem, sen söyle! Bu adam bozguncu değil mi?" Mehmet gönülsüzce, ona seslenen Saldıray'a baktı. Altan'la birlikte masaya oturmuşlardı bile. Mektup bu akşam da bitmeyecekti. "Bu memleket solculardan neler çekti..."

Trabzonlu, Altan'ı çekiştiriyordu. Yankılı sesi öfkeli değil, alaycıydı. Anlaşılan kısa sürede kurulan askerlik yoldaşlığı, solculara duyduğu dinmez öfkeyi bastırmışa benziyordu.

Altan inatla başını salladı.

"Bak, tekrarlıyorum. Burada bırak zengini, hali vakti yerinde bir kişi, bir asker bulursam anıracağım, hem de hemen. Gidin erlere sorun. Sorun da öğrenin; kurada burasını çektiği halde hemen başka yere tayin olanlar kimlermiş."

Tartışma bir süre karşılıklı atışma biçiminde devam etti. Saldıray da bazı uyanıkların tayin olup, emniyetli yerlere döndüklerini kabul ediyor ama bunun zenginlikle alakası olmadığını, savaştan kaçanların, torpillilerin, özellikle de subayların çocukları olduklarını iddia ediyordu. Mehmet şaşkınlıkla ona baktı. Kendisi de yoksul bir aileden gelmesine rağmen, antikomünistliği yüzünden yoksulluk gerçeğini –nerede karşılaşırsa karşılaşsın– yadsıyordu.

Mehmet tam masadan kalkmaya karar vermişti ki bu kez de Cenk, yanında Yakup'la kantine girdi. Onların birkaç adım gerisinde de Prof vardı.

"Ooo bizim uyanık yardımcılar buradaymış."

Bu bir selamlama ya da şaka değildi. Cenk, geçen hafta operasyon sırasında, silahını kaptıran Altan'la dalga geçiyordu. Aslında altı tim komutan yardımcısından dördü, geceki o sahte baskın sırasında silahını kaptırmıştı. Mehmet'le birlikte silahını vermeyen tek asteğmen Saldıray'dı ama Mehmet durumun farkındaydı. Yakup, öteki tim komutanlarının aksine, yardımcısını utandırmak istememiş, silahını almamıştı.

"Tartışma konusunu öğrenebilir miyiz?"

Saldıray kararsızlıkla Altan'a baktı. Sonra alçak, yatıştırıcı bir sesle Cenk'e cevap verdi:

"Önemli bir şey değildi."

Altan atıldı, "Anırmaktan söz ediyordum..."

Cenk'in onu küçümsemesine öfkelenmiş, meydan okuyordu. Cenk, Altan'ın açıklamasını bitirmesini bekledi. Sonra Mehmet'e dönerek, sanki o söylemiş gibi, emretti.

"Öyleyse anırmaya başla! Çünkü ben zenginim. Hem de çok.

L&M diye bir marka duydun mu?" Herkes duymuştu. Cenk, "O şirket, yani Plevneli Holding aileme ait," diye devam etti. "Ya Kadıoğulları! Duymadınızsa söyleyeyim, o da büyük bir holdingtir ve Yakup Asteğmen'in babasınındır." Cebinden bir sigara çıkarıp Altan'a döndü. "Hadi! Gönül rahatlığıyla anırabilirsin."

Mehmet önce ne yapacağına karar vermeye çalışan Altan'a sonra Cenk'e döndü. Gözlerine bakmak yeterliydi. Bu adamda sevgi, duygu namına hiçbir şey yoktu; belki biraz hırsı. Onu hiç kimse, annesi bile sevmemiş olmalıydı. Aslında anaya da babaya ihtiyacı yoktu: sanki kendi kendini kötülükten yaratmıştı.

Altan'ı ona bırakmayacaktı:

"Ben de aynı fikirdeyim," dedi. "İstisnalar kaideyi bozmaz. Hem Altan, "asker" dedi. Asteğmenler hakkında bir şey demedi."

Cenk, araya giren Mehmet'e döndü. Sanki avını ürkütüp kaçırtan oyunbozana bakar gibi bakıyordu. Bir süre bir şey söylemeden bekledi, ardından omuzlarını silkerek az ötedeki Prof'a doğru yürüdü.

Kaçma zamanı gelmişti. Mehmet bir türlü bitiremediği mektubu cebine yerleştirip kendini dışarıya attı. Yatmadan önce son sigarayı açık havada, belki bir uçak görebileceği bir yerde içmek! Gecenin bu saatinde aklına bundan iyi bir fikir gelmiyordu. Paketi cebinden çıkardı. Yine tedbirsiz davranmış ve bir kez daha araya girmişti. Kendimi kontrol etmeli, Cenk'ten uzak durmalıydım, diye düşündü.

"Sen kendi işine bak! Ben kendimi korurum."

Mehmet, yanında beliren gölgeye baktı. Altan onu izlemişti. Tersler gibi konuşmuştu ama uzaklaşmadan beklediğine bakılırsa, davet bekliyordu. Mehmet yana çekildi. Bu solcu arkeoloğu mu korumaya kalkışmıştı? Düşündü. Emin değildi. Belki de kendini koruyordu. Sesindeki sıkıntıyı gizlemeye çalışmadı.

"Neden bu kadar öfkelisin?"

Altan yanına yerleştikten sonra haklı olanlara has ödünsüz bir sesle cevap verdi.

"Birader yüzünden. İşten çıkarılmış..." O da sigara içecekti. Mehmet çakmağını uzattı, "Mektup yazmış."

Mehmet, söyleyecek başka bir şey bulamadığından,

"Üzüldüm," dedi. "Şanssızlık."

Sonra bakışlarını iki dağın arasına yerleştirilmiş, ince uzun bir tavan penceresine benzeyen gökyüzüne çevirdi. Bu gece onu bu çukurdan çekip çıkaracak uçak neredeydi?

"Sence Cenk'le Yakup gerçekten zenginler mi?" Altan'ın merakı, öfkesini ve üzüntüsünü bastırmıştı. "Seninkini anladım da, Yakup hiç de zengin çocuğuna benzemiyor." Mehmet bilmiyorum demek yerine omuzlarını kaldırıp indirdi. Altan tekrar sordu, "Ya sen?"

Mehmet "Öğretmen çocuğu olduğumu biliyorsun," dedi.

"Hayır, onu kasdetmedim. Sen de üzgün müsün?"

Bunu da nereden çıkarmıştı?

"Üzgün olduğumu da nereden çıkardın?"

Altan, "Mektup yazıyordun," dedi. Gizlice seyrettiği için özür diliyordu. Sessizliği uzatmadan cümlesini tamamladı. "Seni terk eden kıza mı?"

Bu gevezenin yanına oturmasına neden izin vermişti? Aslı'yı üç saattir bir kez bile düşünmemişken şimdi neden yeniden aklına getiriyordu ki?

Başını iki yana salladı.

"Mektubu ona yazmıyordum."

"Çoktan beri mi birlikteydiniz?"

Mehmet öfkeyle sigarasını söndürdü. Onun yüzünden mektubunu bitirememişti şimdi de tepedeki pencereyi gözleyemeyecekti.

"Sen kendi işine baksana?"

Altan, Mehmet sanki aptalca bir istekte bulunmuş gibi burnundan ses çıkararak güldü, ardından alçak, vazgeçmeyeceğini ele veren ses tonuyla mırıldandı:

"Kendinle ilgilen diyene de bak. Geçen hafta o çoban çocuk, az önce de ben! Sana bizimle ilgilen diyen oldu mu?" Cevap beklemeden eliyle Mehmet'in sırtına dostça vurdu. "Sende hem şair hem de şövalye ruhu var dostum. Seni bırakan o kız var ya..." Mehmet cevap vermeyince hayal kırıklığıyla sözlerini tamamladı: "Akılsızın tekiymiş."

"Tekiymiş" Altan'ın son sözü oldu. Ardından sigarasına döndü. Aslı akılsız mıydı? Hayır!

"Tam tersi," dedi Mehmet. "Akıllı olduğu için terk etti beni." Altan bu kez sormadı. Bekledi. "Tanıştığımızda ben üniversite birdeydim, o lise son sınıfta... Bir yarışta karşılaştık."

"O da mı koşucuydu?"

Mehmet, "Hayır," dedi. "Seyretmeye gelmişti."

"Sorun neydi?" Altan'ın eli havada ışıklı bir elips çizdi. Sigarayı tuttuğu eliyle karanlığı karıştırıyordu. "Seni neden bıraktı?"

Neden? Cevabı duyunca sevinecekti.

"Sorun, Yeşilçam filmlerinin en bildik teması: Fakir çocuk, zengin kız..."

Altan, "Anladım," dedi. Bir süre düşündü. Sevinmemişti. "Kazandın mı peki?"

"Neyi kazandım mı?"

"Yarışı!"

"Evet..." Kazanmıştı: hem de o sezonun en iyi derecesini yaparak. Gökyüzüne baktı. Uçak falan yoktu. Tekrar Altan'a döndü. "Bak, benim hakkımda yanılma. Ben şövalye falan değilim. Şairliğim de yok." Sonra ayağa kalktı. "Yatacağım ve Saldıray gelmeden uyumaya çalışacağım." Arkasını dönmeden önce ekledi: "Kardeşine üzüldüm. İşsiz kalma korkusunu babamdan bilirim."

Altan onu izlemedi. Mehmet, on beş dakika sonra yataktaydı. Hem Cenk'ten hem de Altan'dan uzak durmalıydı. Lüzumsuz adam, diye düşündü. Durup dururken Aslı'yı hatırlatmıştı. Gözlerini kapattıktan sonra bir süre mücadele etti ama sonunda anılara teslim oldu...

"Bende her şey gerçek, ben her şeyin aslıyım; çünkü adım Aslı..."

İlk cümlesi buydu: Çocuksu, hatta aptalca sayılacak bir espri. Yuvarlak, çenesine doğru incelmeyen pembe beyaz yanaklar, büyük, her an gülmeye hazır –o an birkaç gün sonra öpeceğini bilmediği– bir ağız. Ama yüzünün en etkili parçası kendini sakınmayan, karşısındakine koşulsuz sunan gözleriydi. Ne

hafifçe yumukluğu ne de güçlü kişiliğini ele veren gösterişli bir burnunun gölgesinde kalmış olması azaltmıştı etkileyiciliğini bu gözlerin. Teni parlaktı. Mehmet, ona seslenen kızın saçlarının rengini ilk bakışta çıkaramamış, kızıl sanmıştı. Oysa ikinci karşılaşmalarında saçlarından uçup gidecek bu renk, arkadan vuran güneşin bir oyunuydu. Gözlerinin rengi konusunda yanıldığını da ilk buluşmada anlayacaktı. Siyah değil, bal rengiydi. Konuşurken bazı sesler hafifçe ayrık ön dişlerinin arasından geçerken hızlanıyor, kısa bir ıslığa dönüşüyordu. O da –özellikle bir kıza göre– uzun boylu sayılırdı. Mehmet öteki kızlarla konuşurken yaptığı gibi ona eğilerek bakmak zorunda kalmamıştı. "Gazeteciyim... Daha doğrusu gazeteci olacağım. Buraya okul gazetesi için röportaj yapmaya geldim... Sen yüksek atlamacı mısın?" Yüksek atlamacı! Mehmet gülmemek için kendini kontrol etmişti. Boyu uzun olduğu için mi atlayıcı sanmıştı? Sorduğunda "Evet," demişti. Orta mesafeci olduğunu duyduğundaysa bağırmıştı. Çığlığı çok sesliydi: Hem şaşkınlığını ele veriyor, hem de sevinçle çınlıyordu. "Yanlış branş seçen atlet! Röportajın adı bu olacak..." Mehmet ona atletizme ilgi duyup duymadığını sorduğunda, omuzlarını silkip, "Yüzmenin dışındaki hiçbir spor beni ilgilendirmiyor," demişti. Öyleyse neden bu rüzgârlı çarşamba günü sadece yirmi seyircinin olduğu yarışlara gelmişti? "Çünkü burası okula uzak, yarım gün izinliyim." Yani okuldan kaçmak için Karşıyaka Stadı'ndaki bir yarışı seçmişti. "Evet, aynen öyle." Peki o nerede oturuyordu? "Alsancak'ta, Kordon'da," demişti hemen.

Yüksek atlayıcı yerine atlamacı demesi atletizmin a'sından bile haberi olmadığını ele veriyordu, ancak röportaj için hazırladığı sorular bütünüyle baştan savma, hatta saçmaydı. Vakit kaybı diye düşünmüştü Mehmet çivililerini giyerken. Ama karşısında o güne kadar gördüğü en güzel kız vardı ve güldüğü zaman sanki bir müzik aleti çalar gibi, her uzvuyla –sesiyle, gözleriyle, dudaklarıyla, hafifçe öne eğdiği bedeni ve bir baget gibi salladığı elleriyle– yapıyordu bunu. Çok sonraları, artık gözlerini taptığı, bir hac uğrağı yaptığı bedeninden alamazken, "Beni ilk gördüğünde, en çok neyimi beğenmiştin?" diye sorduğunda,

Mehmet, hiç beklemeden "Gülüşünü," demişti. Acaba o gün bu garip, zengin olduğu oturduğu semtten ya da üzerindeki yurtdışından alındığına bahse girebileceği monttan çok, küstahça kendine güveninden belli olan kıza gösteriş yapmak için mi sezonun ve kendisinin en iyi derecesini koşmuştu? 3.41.06... Yanına gittiğinde Güven Hoca sevincinden yerinde bir Kızılderili gibi tek ayağının üzerinde sekerek dans ediyordu.

Eşofmanını giyerken Aslı yanına gelmişti. Bu kez gülmüyordu. Küçük gözleri şaşkınlıkla açılmıştı. "Bu kadar iyi olduğunu hiç düşünmemiştim..." Birkaç saniye sonra – aklına gelen düşünceyle ellerini çırpıyordu. "Pazar günü Fuar'daki hayvanat bahçesine gel. Saat ikide. Pak Bahadur'un[5]önüne... Sana gazeteyi getiririm." Ardından geleceğinden eminmiş gibi cevabını beklemeden boynuna astığı makinesiyle birkaç poz fotoğraf çekip kendini bekleyen adama doğru koşmuştu. Mehmet, adamın adını ve Aslı'nın hayatındaki rolünü çok geçmeden öğrenecekti: Remzi: Aslı'ya bekçilik yapan özel şoför...

O pazar hayvanat bahçesi Pak Bahadur'u görmeye gelenlerle doluydu. Aslı, ondan tam bir saat sonra, Mehmet artık geri dönmeyi düşünürken, saat üçte ortaya çıktı. Yanında, yüz hatları onunkileri andıran ama güzelliğinden nasiplenmemiş, kendisinden küçük bir kız vardı. Yanına gelince özür dilemeden canı sıkkın bir sesle, "Bu kardeşim Nazlı," diye açıkladı. "Şu file âşıktır..." Nazlı onu başıyla üstünkörü selamladıktan sonra dar, beton bir platforma sıkışan hayvana doğru ilerlerken, Aslı onu arkadaki ağaçlığa doğru sürüklemişti. İlk sözü geçen seferki gibi şaşırtıcıydı. "Hadi öp... Henüz hiç kimse öpmedi beni..."

Tam beş dakika boyunca, herkesten gizlenerek, ara vermeden öpüşmüşlerdi. Aslı sanki bir eksikliği gidermek ister gibi istekliydi. Banka oturduklarında Mehmet, Nazlı'nın az ilerde ağladığını işaret edince Aslı'nın telaşa kapılmadığını şaşkınlıkla fark etmişti. Aslı elini, omuzlarını silkmekle yetinmişti. Kardeşinin neden ağladığını biliyordu. "Gözyaşları o fil için. Küçük hanıma sorarsan, hayvanat bahçeleri hayvan hapishanele-

5 1954 yılında Pakistan'dan getirilen ve uzun yıllar İzmir'in simgesi olan, 2007 yılında tutsaklıkta ölen fil.

riymiş..." Sonra ona dönüp, sık yaptığı bir açıklamayı tekrarlar gibi çabucak ekledi: "Nazlı gariptir. Semt pazarlarına gider. Pazar dağıldıktan sonra yerden sebze parçaları, peynir kırıntıları toplayan kadınlara yardım eder..." Burada bir kahkaha atmıştı. "Biliyor musun? Onlara –utanmasınlar– diye adlarını, nerede oturduklarını sormuyormuş. Ne kibar kız değil mi?"

Aslında haz duygusuyla uyuşmamış olsaydı Aslı'nın küçümseme yüklü bu keskin kahkahasının gözlerini açacak bir uyarı olduğunu anlayabilirdi Mehmet. Ama sağ kolunun altındaki kız öylesine göz alıcıydı, o kadar tatlı konuşuyordu ki, gözleri kör olmuş, kulakları sağırlaşmıştı. Üstelik dudakları da Sibel'in sert, nikotin tadındaki dudaklarından çok daha yumuşak, çok daha lezzetliydi. Laf arasında, yarış öncesi yaptıkları konuşmayı bir türlü deşifre edemediğini, bu yüzden röportajı bitiremediğini söylemişti. Ya fotoğraflar? Henüz banyo edilmemişti. Aslı sorunca, Mehmet 9 Eylül'de,[6] birinci sınıfta olduğunu söylemişti ona. "Ben İstanbul'da okumak istiyorum, ama babam 'dünyada olmaz' diyor... Gözlerinin önünde olacakmışım... Bakarsın senin de gözünün önünde olurum. Sahi, sen neden İzmir'de kaldın? Sevdiğinden mi?" Parasızlıktan dememişti Mehmet. "Atletizm antrenörüm burada," diyerek geçiştirmişti soruyu.

Ertesi gece, dükkânın anahtarını patronundan gizlice aşıran Sibel'in kısa, kaslı bacaklarının arasında kadının zevk çığlıklarına eşlik etmeden Aslı'yı düşünüyordu. Birdenbire, bir kuyruklu yıldız gibi ufkunda beliren küçük kız, şehvetinin pusulasını şaşırtmış, yönünü değiştirmişti. Acaba onunla öpüşmekten ileriye gidebilecek miydi? Sibel son kez haykırırken o düşünmeye devam ediyordu: Neden onca oğlan varken öpmek için beni seçti? Arkadaş mı arıyor? Aslı'nın üniversiteyi İzmir'de okuyacağı için yerli bir köle peşinde olduğunu, babasının baskısıyla gizlediği doğasının tutkulu yanlarını ancak onun gözetiminde serbest bırakacağını çok sonra anlayacaktı. Zengin erkekler köle olmazlar; bu iş için uygun olanlar yoksullardır... Peki, o Sibel'e neden katlanıyordu? Neden mahalledeki öteki oğlanlar gibi, dükkânın önünden geçen her erkeğe baktığı söylenen, bak-

6 İzmir'de 1982 yılında kurulan Üniversite.

kalın genç karısının peşine düşmüyordu? O gece evde, yan odadan yükselen, annesinin babasını azarlayan sesini duymamak için kulaklarını tıkarken bunu da düşünmüştü. Topluca bir kadın olan, her zaman ucuz kolonya ve sigara kokan mahalle terzisinin kalfasıyla hangi nedenle bir yıldır yatıyordu? Sibel belki Aslı gibi biri değildi ama taşralı kökenini unutturmayan kabalığının altında ince, hassas bir yürek olduğunu biliyordu Mehmet. Hüznü, gizlediği gözyaşlarıyla filizleniyordu. Altı yıl önce, çocuğu öldükten sonra kocasından boşanmıştı. Kasabalı kadınlar bunu asla yapmazlardı ama Sibel kocasını bırakıp İzmir'e taşınmıştı. "Nuri'ye bakmaya dayanamıyordum," demişti neden diye sorduğunda, "Sema, gözlerini ondan almıştı." Mehmet, Sibel'in bedeniyle yatmakdan çok, ince, kırılgan ve hüzünlü kalbiyle buluşuyordu terzi dükkânının arkasında. Çevresinde gördüğü tek iyi kadın yüreği onunki değil miydi?

"Devrem!"

Mehmet gözlerini araladı: Saldıray onu bin iki yüz kilometre, altı yıl uzaktan koğuşa geri getirmişti. Öfkeyle sordu:

"Ne var, uyuduğumu görmüyor musun?"

"Bende kalmamış, pamuk isteyecektim," dedi Saldıray. Sonra kendini savundu: "Daha uyumadığını biliyorum. Sen uyurken hiç tavana bakarak yatmazsın ki!" Sonra anlatmaya koyuldu: "Bizim korucudan öğrendim. Yakınlarda bir mezra varmış, Irak'tan kaçırdıkları kadınları satıyorlarmış. Sık sık yıkanıyorlarmış..."

"Çek arabanı," dedi Mehmet öfkeyle. "Pamuk mamuk yok..."

- 3 -

Şemdinli-Bölüküstü, Temmuz 1993

"Burundan al, ağızdan ver... Burundan al, ağızdan..."

Güven Hoca'nın daha ilk antrenmanda kulağının dibinde, sağır eden bir sesle nasıl bağırdığını hatırlıyordu. Tokatın eşlik ettiği sert uyarının üzerinden on bir yıl geçmişti ama zor-

landığında hâlâ düzeni şaşırıyor, ritmi kaçırıyordu. Bacakları hiçbir zaman sorun olmamıştı. Sorun, soluk alıp vermesindeydi. Önünden yuvarlanan taşlara, Cenk'in kaldırdığı toza aldırmadan soluk verişiyle fulelerini birbirine uydurmaya çalıştı. Tepeye ne kadar kalmıştı? Yüz elli metre! Eğer onu geçeceksem artık atak yapmalıyım... Karar anının geldiğini fark etmesiyle birlikte içinde –erimiş kurşun gibi– yavaş hareket eden, ağır bir öfke kabardı. Alçak herif, yirmi dakika önce Gomano Bölüküstü'ndeki koruma nöbeti devralmaya hazırlanan Tim'i Selami Çavuş'la önden tepeye yollamış, sonra da saatlerdir sinsi bir gülümsemenin ardına sakladığı baklayı ağzından çıkarmıştı: "Tekrarlıyorum Mehmet Asteğmen. Tepeye kadar koşacağız. Eğer bilerek geride kalmayı düşünüyorsan şunu hatırlamanda yarar var! Tepeye önce ben çıkarsam, on gün boyunca senin ve Tim'in canına okuyacağım. Eğer beni geçebilirsen on gün ense yaparsınız..."

Söylediklerinde ne kadar ciddiydi? Mehmet adamın gözleriyle karşılaşır karşılaşmaz tehditin ciddi olduğunu anlamıştı. Ne kadardır koşuyorlardı? On dakika! En fazla bu kadar... Kalkan tozun arasından Cenk'in güçlü bacaklarını seçti. Eğer onu geçerse önünde koşan çılgın adamın rekabetçi duygularının düşmanlığa dönüşeceğinden emindi. Öte yandan ona bir ders vermek için yanıp tutuşuyordu: bunun da farkındaydı. Sırtında her dakika artan yükün ağırlığını hissederek korkuyla ürperdi. Ya geçemezsem? Önce o varırsa! Eziyet; on gün boyunca tayında sadece bu olacaktı. Acaba avcının yorulup ya da düşüp yarışı bırakması olası mıydı? Ama az ötede, ondan birkaç metre yukarıda, düzenli bir şekilde inip kalkan postallara bakılırsa böyle bir olasılık az bir ihtimaldi. Öyleyse...

Mehmet derin bir soluk alıp –sanki Atatürk Stadyumu'ndaki antrenmandaydı, basamaklardan yukarı koşarak tırmanıyordu– Güven Hoca'nın dediğini yaparak dizlerini iyice karnına çekip bacaklarını, bir sustalı gibi havaya doğru atarak hızlandırdı. Bacaklarını savurduğu kadar sık soluk almayı unutmamalıydı. Hep yaptığı son üç yüz metredeki o öldürücü atak gibi: Onu yakalayacaktı.

Mehmet otuz metre tırmandıktan sonra Cenk'i yakaladı. Bir süre birlikte, onu geçmeden ama her an geçebileceğini hissettirerek yanında koştu. Sonra, tepeye varan timdekilerin yarışı seyretmek için yerlerini aldığını görünce, Türkiye rekortmenini iki kez geçen birine meydan okumak gafletinde bulunan adamın yanından geçip gitti. Avcı bu kez yanlış hedef seçmişti. Mehmet on dakika sonra tepeye vardı. Sanki yarışın ödülünü biliyorlarmış gibi, Tim'deki herkes sevinç çığlıkları atıyordu. Şaşırtıcı olan nöbeti devredecek olan Yakup'un Timi'nin de bu sevince ortak olmasıydı. Mehmet derin bir soluk alıp, Aydın'ın uzattığı suyu başına dikti. Sonra kayanın dibine yerleştirilen gölgeliğe doğru yürüdü. Nöbetleri sona eren ve az sonra Bölüküstü'nü onlara teslim edecek Yakup ve Saldıray şaşkınlıkla ona bakıyorlardı.

Cenk, epeyce sonra ortaya çıktı. Mehmet tepedeki düzlükte beliren adamın bakışlarıyla karşılaşmamak için gözlerini kaçırdı. Ne göreceğini biliyordu: 2. ve 3. Tim'in saygısını, rütbelilerle dalaşmaktan korkmayan komutanınınsa düşmanlığını kazanmıştı.

Cenk verdiği sözü tutmaya kararlıymış gibiydi. Bölüküstü nöbetinin ilk üç gününde varlığıyla yokluğu pek fark edilmedi. Uzman'ın iki kez nöbetçileri gece uyurken yakalamasına karşın olayla ilgilenmedi. Cezayı çavuşa bıraktı. Tim'in kötü adamı Selami Çavuş'tu. Geceleri sigara içmeye kalkanları fena haşlıyordu. On günlük nöbet görevi sıkıcılığı bir tarafa, rahat sayılırdı. Sabah koşusu ve talim yoktu. 3. Tabur, Şemdinli'ye konuşlandığından beri sadece bir kez, gece görüntü alınmış, onun dışında yıllardır kayda geçen hiçbir olay olmamıştı. PKK'lı hayaletler burada da görünmezdi. Gündüzler, ufukta gökyüzüne batmış sivri dişleri hatırlatan, tepeleri çıplak boz dağlar silsilelerinin tekdüze görüntüsü ve sıcakla geçiyordu. Bütün günü kavurucu güneşten ve nereden çıktığı belli olmayan yılan ve haşarelerden uzak durmaya çalışarak geçiriyorlardı. Mehmet gece hava iyice serinlediğinde, uzmanla birlikte nöbetçi mevzilerini dolaşıyor, erleri kontrol ediyordu. Vadinin içindeki taburda göreceli bir konfor, daha iyi yemekler, en önemlisi daha az haşe-

re olmasına karşın burada bulunmaktan şikâyeti yoktu. Memnuniyet denirse, bu duygunun neden kaynaklandığını biliyordu: Yıldızlar ve hemen hemen her gün –en az bir tane– gördüğü uçaklar. Gündüzleri arkasında bıraktığı beyaz izden, geceleri kilometrelerce yukarıda, sadece yanıp sönen hareketli bir ışıktan ibaret olan sihirli, görünmez kuşlar onu sıkışıp kaldığı bu dağ hapishanesinden alıp kâh İzmir'e, kâh Avustralya'ya taşıyordu. Üstelik burada Saldıray'ın gevezeliklerinden, Altan'ın sonu mutlaka kavgayla biten tartışmalarından da uzaktı. Belki tepede uzayan gündüzler, belki de genişleyen gökyüzü, neden hangisi olursa olsun sonuçtan memnundu: Gomano'nun tepesinde Aslı'yı daha az düşünüyordu. Eğer şikâyet edecek olsa, bu sağdan soldan yükselen kasetçalar sesleri olurdu. Erler sanki söz birliği etmişler gibi, sabahtan akşama arabesk müzik dinliyordu. Öyle ki, arada türkü sesi duyduğunda Mehmet'in içinden alkışlamak geliyordu. Erler gündüzleri spor yaparken soyunduklarında ortaya ilginç bir görüntü çıkıyordu: Neredeyse hepsinin muskası vardı.

Mehmet, Cenk'ten özellikle uzak durmaya çalışıyordu. Cenk de ona bu çabasında yardımcı oluyor, emirleri genellikle Selami Çavuş yoluyla veriyordu. Tek sıkıntı, idareli kullanmak zorunda oldukları suydu. Genellikle konserve yiyorlar, Aydın arada sıcak bir şeyler hazırlıyordu. Dördüncü gün, akşamüstü, güneş batarken Uzman karşısına dikilmese, Mehmet muhtemelen günün öncekiler gibi biteceğini düşünecekti.

"Cenk Asteğmeni saat üçten beri gören yok. Kayıp..."

Mehmet gölgeliğin altında doğruldu. Selami Çavuş'un kaygılı suratı daha da kararmış, tiki hızlanmıştı, durmadan yüzünü siliyordu.

"Kayıp da ne demek?"

"En son Türker görmüş." Eliyle Tabur'un ters tarafını gösteriyordu, "Yamaca doğru gidiyormuş."

Mehmet, silahını alarak uzmanın işaret ettiği tarafa yürüdü. O taraftaki yar çok dik ve çıplak olduğundan, üsse saldırmak ya da taciz ateşi açmak için yaklaşmaya uygun değildi. İlk günkü keşif sırasında uzmanın anlattıklarından biliyordu bunu. Teh-

likenin hep sel yatakları, bodur çalılarla örtülü olan kuzey yönünden geleceği düşünülmüş, batıdaki yar, yıllardır yemek artıklarının döküldüğü bir çöplüğe dönüşmüştü.

"Kuzeye geçmiş olamaz mı?"

"Türker, "gözümü ayırmadım" diyor..." Uzman –eli artık yüz havlusuna dönüşmüştü– kekeleyerek ağzındaki baklayı çıkardı, "Ka... Kanas da yok."

Kanas! Mehmet tehlike önsezisiyle ürpererek bakışlarını bir acemi gibi silahını kaptıran adamdan batıya çevirdi. Silahı Cenk'ten başkası almış olamazdı. Küfredecekken kendini tuttu.

"Ya telsizi?"

Adam başını salladı.

"Yeleği de, telsizi de yattığı yerde."

Öyleyse kaybolmadı. Saklanıyor mu? Neyin peşinde? Mehmet aklından geçen soruları bırakarak toplandı.

"Ben o tarafa gidip bakacağım. Sen de çocukları toparla, hava kararıyor. Bulamazsam, aşağıya haber veririz."

Geri dönüp, hücum yeleğini giydi. Sükunet ancak dört gün sürmüştü. Onu endişeli gözlerle süzen erlerin arasından hızlı adımlarla, –kuzeydeki tepeciklere görüntü vermemek için eğilerek– yüz elli metre ötede dik bir uçuruma dönüşecek sırta doğru ilerledi. Yüreğinin atışı şaşılacak kadar hızlanmıştı. Cenk gibi birisinin başına ne gelmiş olabilirdi? Aşağı düştü! Eğer görülmeden sel yatağına girmediyse tek mantıklı açıklama buydu.

Mehmet kayaların onu kuzey yönünden gelecek ateşten koruduğu noktaya gelince doğrulup sırttan aşağıya doğru koşmaya başladı. Ama az sonra, önünde birdenbire belireceğini bildiği uçuruma yaklaştığını hissedince durakladı. Sola kayıp yüz metre ötede uçurumun yumuşak bir eğime dönüştüğü, erlerin çöpleri döktükleri noktaya doğru, sağındaki boşluğa yaklaşmadan, dikkatle ilerledi. Cenk kuş olup uçmadıysa, buralarda bir yerlerde olmalıydı. İki dakika içinde çürümüş sebze kokan, üzerine yağ damlaya damlaya rengi değişmiş kayaya vardı. Bir süre kadar dikkatle her tarafı taradı. Cenk'ten de kanastan da iz yoktu. Saklanıyor muydu? Dik kayaya tek-

rar bakınca bunun saçma bir varsayım olduğuna kanaat getirdi. Düz bir duvarı andıran kayanın neresine saklanabilirdi? Aşağıya haber vermeli miydi? Adımlarını açtı. Peki neden kanası da yanına almıştı?

Ancak üç adım atabildi. Cenk, patikanın başında, dürbünü çıkarılmış kanası göğsüne doğrultmuş, gülümseyerek onu süzüyordu.

"Pusuya düştün! Eğer benim yerinde bir karga olsaydı, öteki dünyayı boylamıştın."

Nereden çıkmıştı? Mehmet kekeleyerek sordu,

"Ne- nere-deydin?"

Cenk eliyle yarın ortasındaki yarığı işaret etti.

"Şu çıkıntıyı görüyor musun? O kayaya tutunarak aşağıdaki kovuğa inebiliyorsun."

Mehmet, gözleri avını kıstıran avcı gibi parıldayan adama doğru ilerledi. Silahın namlusunu yere eğmemişti. Eğer dediği yere inmişse, düşündüğünden de çılgındı. Onu aramaya geleceğini bilerek pusuya yatmış ve düz bir duvarın içinde saatlerce beklemişti.

Mehmet telsizine eğildi.

"Selami Çavuş'a haber vereyim." Uzman'a çabucak telaş edilecek bir şey olmadığını söyledi. Telsizi kapattığında Cenk onu bekliyordu. "Adamın zimmetli kanasını neden aldın?"

Cenk cevap vereceğine silahının namlusuyla pusuya yattığı yeri gösterip emir verdi:

"Peşimden gel!"

Emrin ardından, sormasına fırsat vermeden geri dönerek yürümeye koyuldu. Mehmet korkuyla irkildi. Eğer o kovuğa inmek için cambazlık yapacağını sanıyorsa, yanılıyordu.

Ama Cenk korktuğu gibi tekrar kovuğa inmeye kalkışmadı. Yarığın az ötesindeki düzlüğe yüzükoyun yattı. Sessizlik uzayınca Mehmet de onu izledi.

"Görüyor musun?" Mehmet kanasın namlusunun yöneldiği tarafa baktı. Çöplük! Cenk sesini alçaltarak mırıldandı: "Güney ucuna!" Mehmet gözlerini kıstı. Evet. Bir şey vardı. "Ayı... Çok iri değil. Dişi olmalı."

Gerçekten çöplüğün güney ucunda bir ayı vardı. Mehmet yan gözle Cenk'e baktı. Silahı ayıya doğrultmuştu. Aradaki mesafeyi tahmin etmeye çalıştı. 300... En fazla 350 metre. Nişancı dürbününü çıkarmışken, ışığın azaldığı bir saatte hayvanı bu uzaklıktan, tek atışla vurabilir miydi?

"Vuracak mısın?" Cenk silahın üzerine eğildi. Mehmet umutsuzca ekledi: "Hayvana yazık!"

"Ayılar muhteşem hayvanlardır. Birçok kültürde kutsaldır. Tanrı sayılırlar..." Cenk açıklarken nişan almaya devam ediyordu. "Metabolizmalarını ölüm seviyesine kadar düşürebilir, altı ay yemeden yaşarlar ve sıvı almadan kendi idrarlarını damıtarak kullanırlar... Eğer insan uzak gezegenlere gidecekse, astronotlar birer ayı olmayı öğrenmeli."

Öyleyse neden? Mehmet merakla yanında soluk almadan silahın nişangâhına yapışmış adama baktı. Cevap açıktı: Öldürebileceği her canlı onu sarhoş ediyordu.

Mehmet, "Okulda Ayı Tamer adında bir tarih hocamız vardı," dedi. Belki dikkatini dağıtabilirdi, "O da adından hiç gocunmaz, ilk derste kendini takma adıyla tanıtırdı."

Cenk, cevap vermedi. İnsan olan kendini yaratarak oluşturur: Prof bir keresinde böyle demişti. Ama bu saptama Mehmet'in yanındaki avcı için doğru değildi. O kendini öldürerek yaratıyordu. Ölüm, öldürme düşüncesi şehvet gibi hükmediyordu ona.

"Bu kez hedefle arama giremezsin..." Şimdi buyurgan bir sertlikle konuşuyordu. Mehmet, yeri koklaya koklaya çöplerin arasında yiyecek arayarak dolaşan ayıya baktı. Yanındaki alçak herif, bir fil gibi kindardı. "Ayının soluna bak! Parıltıyı görüyor musun?"

Evet, hayvanın solunda bir şey parıldıyordu. Bir teneke! Yağ tene... Düşüncesini tamamlayamadı. Patlayan silah kulağındaki, beynindeki her şeyi parçaladı.

Mehmet ses kulaklarında sönmeden tenekenin havalandığını, ardından ayının bir anlık tereddütten sonra koşarak çöplükten uzaklaştığını gördü. Gürültü ıslığa dönerken yana döndü. Cenk gülümsüyordu. Bu uzaklıktan, çıplak gözle, o ka-

dar küçük bir hedefi vurması şaşırtıcı olmaktan öte, korkutucuydu.

"Kutup ayısı vurduğumu anlatmış mıydım sana?"

Mehmet duyduğu tiksintiyi gizlemeden ayağa kalktı. Cenk, dönüş yolunda kendisininkini değil, Eskimoların nasıl kutup ayısı avladıklarını anlatmaya koyuldu. Mehmet onu neden aramaya çıktığına hayıflanarak adımlarını açtı. Ah! Keşke kulaklarındaki çınlama sönmeseydi.

"Ayıların koku alma duyuları inanılmazdır. Bunu bilen Eskimolar iki tarafı ustura kadar keskin bir baltaya bolca fok kanı sürer, sonra da baltayı buza saplayıp bırakırlarmış. En sevdiği yiyeceğin kokusunu alan kutup ayısı baltanın yanına gelir ve baltadaki kanı yalamaya başlarmış. Yaladıkça kesilen dilinden akan kanı da fokun kanına karışır bu sıcak kokteyl ayıyı sarhoş edermiş. Ayı dili kesilip kopuncaya kadar kendi kanını baltanın ucundan içermiş. Tuzağı anladın mı? Eskimolara kalan tek şey kan kaybından ölmenin eşiğine gelen ayının işini bitirmek olurmuş... Nasıl? Zekice, değil mi?" Kuzeydeki sırtların önüne gelmişlerdi. Mehmet eğildi. Cenk oralı değildi. "Acaba bu akşam ne yesek? Canım birden et çekti..."

Mehmet mide bulantısıyla irkildi. Akşam hiçbir şey yemeyecekti.

Cenk akşam yemeğinden sonra yanına geldi: Mehmet sırtını kayaya yaslamış tepede "Sacayağı"nı[7]ararken.

"Bakıyorum arkanı sağlama almışsın." Patikada, arkasında ortaya çıktığı andaki gibi gülümsüyordu. Tırmanışın rövanşını aldığını düşünüyor olmalıydı. "Nereye bakıyorsun?"

Cevap beklemeden yanına çöktü.

"Yıldızlara," dedi Mehmet.

"Burada yıldızlar kaymıyor..."

Cenk'in sözleri boğuk patlamalar ve patlamayı izleyen güçlü ıslık sesiyle kesildi. Havan! Mehmet ayağa kalktığında soldaki vadinin içinden ışıklı bir çizginin yükselmekte olduğunu gördü. İlk patlamayı ikincisi izledi. Mehmet ciğerlerinde tuttu-

7 Üçgen oluşturan üç yıldız takımı. Gökyüzünde tam tepeye geldiğinde, üzümlerin olgunlaştığı, bağ bozumu zamanının geldiği kabul edilir.

ğu soluğu bıraktı. Taburdan aydınlatma mermileri atılıyordu. Havandan kurtulmanın rahatlığı yeni bir soruyla bölündü. Neden? Beyaztaş'taki bölüküstüne saldırı mı var?

Mehmet dirseğini kavrayan elle birlikte durdu. Yamaca doğru koşmasını engelleyen Cenk'ti.

"Heyecanlanma!" Sonra, Mehmet gibi ayağa fırlayanlara dönüp bağırdı, "Herkes yerine!"

Mehmet etrafı süzdü. Telaşlananlar yenilerdi. Uzman da istifini bozmamıştı. Cenk'e döndü.

"Haberin var mıydı?"

Cenk kararsız bir tavırla omuzlarını silkti.

"Hayır, ama daha önce de olmuştu..." Gölgeliğe doğru ilerlerken açıkladı: "Rütbeliler hemşirelerin gelişlerini aydınlatma mermileriyle kutlamayı seviyorlar..." Yere tükürdü. "Ama gece bölüküstünde etrafı aydınlatmak için aydınlatma mermisi istesen, 'tasarruf et aslanım' derler... Gel şuraya oturalım." Mehmet gölgeliğin dışına oturunca güldü. "Ne o, yıldızlarından uzak kalamıyor musun?"

"Kalamıyorum," dedi Mehmet.

"Yıldızlarla düşüp kalkanlar bunu kadınlar için yaparlarmış." Başını doğrulttu, "Seninki hangisi?"

Mehmet tedirginlikle irkildi. Nasıl anlamıştı? Sacayağını ele vermeyecekti.

"Kadın yok," dedi. "Tabur komutanı bu havai fişek meselesine ne diyor acaba?"

Cenk tiz bir kahkaha attı.

"Ne diyecek! Ağustos'a, Batı'ya tayine kadar durumu idare edeyim, sorun çıkarmayayım, diyordur." Mehmet'in şaşkınlıkla ona baktığını farkedince tekrar, söylediklerini onaylar gibi güldü. "Evet Asteğmen Esen. Durum aynen bu... Biz taburlara, karakollara, üslere saklanıp bekliyor ve inşallah sürem tamamlanıncaya kadar sorun çıkmaz diye dua ediyoruz... Hakkâri'deki durumun özeti budur. Hapishanelerdeyiz. Komik olan, bizi hapsedenlerin leş kargaları değil, kendimizin oluşu... Aklımdan ne geçiyor biliyor musun? Çık ara. Herifler orada bir yerde. Ama biz ne yapıyoruz? Saklanıyoruz! Yuh!.."

Sözleri bitince cebinden sigara çıkardı. Uzatınca Mehmet başını salladı. Onu uyarmalı mıydı?

"Erlere sigara içmeyin, yerinizi belli edersiniz diyoruz."

Cenk çakmağına götürdüğü elini cebinden çıkarıp bekledi. Sonra ani bir kararla doğruldu.

"Kalk! Beni izle."

Mehmet öfkeli bir yırtıcıyı andıran avcının isteğini yerine getirerek ayağa kalktı. Birlikte kuzeydeki, önü kum torbalarıyla güçlendirilmiş, taş gözetleme kulesine yürüdüler. Mevzide Serdar ve acemi Okan vardı. Okan, parolayı bilerek yanlış söyleyen Cenk'in yaklaşmasına izin verince, esaslı bir fırça yedi. Zavallı er tokattan kurtulmuştu ama dayak yemişten beter olmuştu.

Cenk, acemiyi iterek gece görüşünü alıp geri döndü. Öğleden sonra yaptıkları gibi tekrar batıya doğru ilerlediler. Avcı koyu karanlıkta, kayadan kayaya sıçrayarak kolaylıkla yolunu buluyordu. Mehmet de adımlarını onun bastığı yerlere denk getirerek ilerledi. Neyin peşindeydi? Az sonra yarın başında olacaklardı. Mehmet'in sırtı ürperdi. Bu karanlıkta kolaylıkla aşağıya düşebilirlerdi.

"Nereye gidiyoruz?"

"Merak etme, yardan uzaktayız."

Hafif bir yükseltiyi geçip, çalıların içine girdiler. Yine kuzeye dönmüşlerdi. Yoksa?.. Yoksa bu çılgın herif görev yerini terk edip kendi başına hayalet avına mı çıkmıştı? Kendi başına değil! Sen de onunla birliktesin! Mehmet kulağında birdenbire beliren sesi duyunca az kalsın havaya sıçrayacaktı. Ama bunun kendi iç sesi olduğunu anlayınca yatıştı. İçinde yine, yarışı kaybedeceği anlardaki gibi o duygu vardı: Mevzidekiler onları görürlerse! Ateş edebilirler... Bunu söylemeyi düşündü ama gece görüşünü Cenk'in elinde tuttuğunu hatırlayınca, sustu. Önündeki iri adam, hızlı adımlarla, nereye gideceğini bilerek çalılık tepede hızla ilerliyordu. Demek daha önce de buraya gelmiş! Bölüküstünden iyice uzaklaşmışlardı. Mehmet'in içini garip bir ürperti kapladı. Sanki soğukta, sokakta kalmış gibi yalnızlıkla sarılmış bir korku...

"Tamam!" Mehmet mutlulukla duraklayıp alnındaki terleri sildi. Daha fazla uzaklaşmayacaklardı demek. Sonra Cenk gibi yere uzandı. Ezberlediği haritayı gözlerinin önüne getirmeye çalıştı. Tepenin alçaldığı noktaya gelmiş olmalıydılar. "Şansın varsa, onları görürüz."

Hayaletler! Cenk onları görmüş müydü? Merakla mırıldandı.

"PKK'lılar mı?"

Cenk cevap vermedi. Birkaç dakika boyunca soldaki vadiyi gözledi. On dakika sonra bedeni ileri atılacakmış gibi kımıldadı.

"İşte! Oradalar. On bir yönünde..."

Mehmet, Cenk'in uzattığı gece görüşünü aldı. İşaret ettiği yöne baktı. Onun gördüklerini seçmesi için biraz zaman geçmesi gerekti. Yeşilimsi soluk aydınlığın içindekiler yavaş yavaş belirginleşti: Dört katır, altı adam! Konuşmaya çalıştı ama başaramadı. Boğazı kurumuştu. PKK'lıları ilk kez görüyordu. Gecenin gizlediği hayaletler üzerlerindeki karanlık soyulunca ortaya çıkmışlardı.

Dürbünü gözünden çekip yana döndü. Dili zorlukla kımıldıyordu.

"Haber vermeliyiz."

Mehmet, Cenk'in kahkaha attığını omuzlarının titremesinden anladı. Dürbünle aşağıdaki kervanı izlerken bir yandan da konuşuyordu.

"Yarın saat sonra şoseye varacaklar. Orada malları bir taksiye yerleştirip sabah malı teslim etmek üzere Yüksekova'ya doğru yola çıkacaklar."

"Mal mı? Ne malı?"

Cenk cevap vermeden önce ayağa kalktı. Sustuğunu görünce, Mehmet de onu izledi.

"Toz! Korucular Irak'tan gelen tozu Yüksekova'daki patronlara teslim ediyorlar."

"Korucular mı? Bizi..."

Cenk, "Evet," dedi. "Bizim korucular... Yani haber vermenin bir faydası yok. Ben bir kere denedim. Fırça yedim. Demek ki..."

Yüzü görünmüyordu ama sesinden öfkeli olduğu belli oluyordu.

"Demek ki, ne?" dedi Mehmet.

"Demek ki, birileri onları koruyor." Cenk'in ima ettiği şey çok... "Şaşırdın mı?"

Mehmet görülmeyeceğini düşünmeden başını salladı.

Sonra, "Şaşırdım," dedi.

"Hepsi bu kadar da değil. JÖH'te bir arkadaşım var... O da arayıp, 'bu işlere karışma' dedi."

Demek JÖH'le sıkı fıkılığının nedeni buydu. Onlar hakkında söylenenler doğru muydu?

"Jandarmanın mahalli kıyafetle köylere PKK'lı gibi gidip yardım edenleri..." Mehmet sözlerinin ardını getirmedi. Cenk de sessizdi. "Ya polisler! Yüksekova'ya kadar kaç kontrol nokta..." Cenk, bu kez sözlerini tamamlamasına izin vermeden kısık bir kahkaha attı. Artık duyulma endişesi taşımıyordu. Mehmet mırıldandı: "Onlar da mı?"

"Yürü geri dönelim."

Cenk dönüş yolunda ağzını açmadı. Sanki konuşma arzusunu tamamiyle yitirmişti. Kuzeydeki mevziye yaklaşınca hızlandı. Okan, yaklaşan iki kişiyi tanımıştı. Dersini yeni öğrenenlere özgü bir hevesle, "Altı," diye bağırdı ama Cenk'in cevabı "Sekiz," olunca, yaklaşmalarına izin verdi. Bu kez de heyecandan sekizle altının on üç yapmadığını kavrayamamıştı. Cenk ere yere yatmasını söyleyince Mehmet hızlı adımlarla pançosunun yayıldığı yere döndü. Aydın onu bekliyordu.

"Çay ister misin komutanım?"

Mehmet, sevimli, aydınlık yüzlü genç adamı yatmaya gönderdi. Ya o, uyuyabilecek miydi? Pançonun üzerine uzandı. Nasıl bir yerdi burası? Dağlar, insanlar ve ilişkiler! Her şey değişik, göründüğünden çok farklıydı. Komikti: PKK'lılar dışında, ne kadar çok şey görmüştü bir ayda.

Mehmet uyumaya hazırlanırken Cenk'in kuzeydeki gözetleme mevziinden geri geldiğini gördü. Garip adam, korktuğunun aksine, yanına uğramadan doğruca gölgeliğine yürüdü. Yalnız kalabilecekti. Ama gözlerini kapar kapamaz düşüncesinin bir

yanılgı olduğunu anladı. Karanlığın içinde, bir türlü hayalete çeviremediği birisi, Aslı bekliyordu onu. Elini uzatıyordu...

Ne zaman aklına takılan bir şey olsa elini uzatıyordu. Almak ister gibi mi vermek ister gibi mi, genellikle niyeti belli olmuyordu. Ama belirsizlik konuşmaya başlar başlamaz sona eriyordu. Vermeyi değil, almayı seven, çocuğunu da buna alıştırmış bir babanın kızıydı o: Çarşamba günleri derslere girme, benimle buluş; cumartesi günkü antremanları iptal et; bölge şampiyonası için Manisa'ya gitme; siyah giyme, siyahı sevmem...

Mehmet, siyah giymeme konusu dışında, genellikle Aslı'nın isteklerine uyuyordu. Giyimini değiştirmemesi, siyahı sevdiğinden değil, yeni tişört, kazak alacak parasının olmamasıydı. Güven Hoca, antrenmanları aksattığı, İzmir dışındaki yarışlara katılmaktan kaçındığı için öfkeden çıldırıyor, onu çalıştırmaktan vazgeçmekle tehdit ediyordu. Su içmek gibi doğal bir ihtiyacını karşılarcasına öpüşmekten hoşlanan liseli bir kızın tutsağı olmuştu. Büyülenmişti sanki; durumunu açıklayacak iki sözcük buydu. Bu garip büyünün Mehmet'in boynuna geçirdiği ilmik, çift halkalıydı: Güzellik ve zenginlik. Evet, Aslı'nın ona sunduğu şey sadece güzelliği değildi. Zenginliğin göz alıcı parıltısını da peşi sıra sürüklüyor, ona başka bir dünya umudu veriyordu. Mehmet kendini sık sık, hiç ait olduğunu hissetmediği bir dünyadan, ait olmayı hiç aklına getirmediği bir dünyaya geçme hayalleri kurarken yakalıyordu. Zengin olmak Şerife Esen'in düşüydü ve Mehmet ilk kez nefret ettiği annesinin düşünü paylaşıyordu. Babasının yüzüne bakamaz olmuştu. Yorgun görünüşlü, sabahları yüzünü pişmanlıkla yıkayan hüzünlü adamla ne zaman göz göze gelse, bakışlarını ihanet eden bir hain gibi, babasınınkilerden kaçırıyordu.

Aslı'nın gölgesinin –garipti, parlaktı bu gölge, karartmıyor, gözden saklıyordu sadece– düştüğü başka bir yer de, Sibel'di. Mehmet Aslı'yı tanıdıktan iki hafta sonra onunla yatamaz olmuştu. Büyük yürekli kadın bacaklarının arasında isteksizliğini hissettiği delikanlının âşık olduğunu hemen anlamış, onu yanaklarından öperek, karışmayı düşündüğü yeni dünyaya uğur-

lamıştı. Mehmet, dükkândan çıkarken Sibel'in arkasından ağladığını fark ettiğinde yüreği burkulsa da hüzünden çabuk kurtulmuştu. Sibel onu nefret ettiği bu sokağa, kurtulmak istediği dünyaya bağlayan biriydi, Aslı'ysa gelecekti...

Artık ne zaman boş vakit bulsa, soluğu Alsancak'ta, Aslı'nın bir köşkü andıran evinin çevresinde geçiriyordu Mehmet. Karşıyaka da geçmişte kalmıştı. Antrenmanları Göztepe Stadı'nda yapıyordu. İtiraz eden Güven Hoca'ya kararını, –Aslı'nın okuluna yakın olduğunu söylemek yerine– stadın üniversiteye yakın olduğunu söyleyerek savunmuştu.

Cumartesileri Pak Bahadur'un önünde buluşuyorlar, Nazlı aşık olduğu hayvanı seyrederken, onlar gizlice öpüşüyorlardı. Aslı, hayvanat bahçesi ziyeretlerinde Remzi'den kurtulmanın bir yolunu bulmuş, bekçisini, kızkardeşiyle birlikte güya fil seyrettikleri bir saat boyunca fuarın girişinde büfe işleten arkadaşıyla tavla oynamaya ikna etmişti. O, istediğinde yanındaki genç adama eğilmesini emrederek onu öpüyor ama Mehmet'in ellerinin bedeninde, dudaklarının –çok hoşlandığını gizlemediği– boynunda gezinmesine izin vermiyordu. Oysa Mehmet çok hoşlandığı bir hazdan onun yüzünden vazgeçmişti. Artık Sibel'i görmeye gitmeyi kesmişti.

Aslı, tanışmalarından sonraki ikinci ayın başında birdenbire vermişti haberi: "Mezun olduğumda yatacağız. Mayıs sonunda ya da haziran başında..." Bunu durup dururken, üstelik de öpüşmüyorken, ayrılmaya hazırlandıkları sırada söylemişti. Sonra yine birdenbire sormuştu. "Hiç, bir kadınla yattın mı?" Sesinde kıskançlığın izi yoktu. Sadece meraklıydı. Mehmet'in gözlerini kaçırdığını görünce, Nazlı'nın onları dinleyip dinlemediğine aldırmadan, kıskanmadığını vurgulayan bir sıkıntıyla üstelemişti. "Hadi... Sadece..." Sesine, tavırlarına sinen horgörüsü Mehmet'e başını eğerek evet demekten başka bir seçenek bırakmamıştı. "Kiminle? Güzel mi?"

Mehmet, kırk yaşını geçmiş, kısa boylu, topluca bir kadınla, diyemediğinden, bakkalın karısını, –Sibel'in yerine koyarak– yaşamadığı maceranın kahramanı yapıp anlatmıştı. "Hadi onu görmeye gidelim!"

Mehmet Aslı'yı bu fikrinden zor vazgeçirmişti. Akşam mahallesine geri döndüğünde bakkalın ışıkları her zamankinin aksine kapalıydı. Bu şaşırtıcı bir süprizdi, çünkü Recep Efendi dükkânını pazarları bile gece yarısına kadar kapamazdı. Güzel karısının o gece kaçtığını çok sonra öğrenmişti.

Dördüncü Bölüm

- 1 -

Gowendê, Ağustos 1993

"Geçmişte on dört kapısı varmış Gowendê Dağı'nın. Şimdi dokuz kapısı kullanılıyor..."

Sinan iki gün önce onu Reşo'yla birlikte kapı nöbetine göndereceğini bu sözlerle açıklamıştı. Zeynep, katır sürücüsü olarak çıktığı ilk görevden bir kahraman gibi döndüğünden beri Parti Komiseri kırık çenesiyle sürekli gülümseyen ya da gülümsemeyi taklit eden bir ifadeyle bakıyordu ona. Şöhreti, hem grup hem de bayanlar takımında Reşo'nun olanları anlatmasıyla bir anda değişivermişti. Mutfakçı Rojin'den savaşçı Rojin'e giden yolu umulmadık bir zamanda, umulmadık bir şekilde ve umulmadık kadar çabuk katetmişti. Reşo'nun başkasının yiğitliğini ancak kendisininkiyle karşılaştırarak öveceğini bilenler Zeynep'in gösterdiği inisiyatifin, kararlılığın önemini hemen kavramışlardı. O günden sonra çok şey değişmişti. Dağdaki moralin yüksek tutulması gerekliydi: Şair Hezil'in ölümü yerine, küllerinden doğan bir kahramanın öyküsü daha çekiciydi. Artık Ruken bile onunla konuşuyor, yanında yer veriyordu.

Nöbet görevine çıkacak olan Diyar, Rozerin gibi iki deneyimli bayan savaşçının yanında ona da ötekiler gibi davranmış, ilk kez "Hevala Rojin" diyerek, adıyla hitap etmişti.

Zeynep gölgeye sığınarak elini cebinden çıkardı. Yine direnmeyi başarmış, nikotinin dudaklarında, genzinde bırakacağı o tortulu acılığını, dumanın damağını, burun deliklerini dağlayacak sıcaklığını hissetmeyi ertelemişti. Dört gündür sigara içme isteğine karşı koymayı bir oyuna çevirmişti. Saatine baktı. Yarım saat sonra... Mutlulukla ürperdi. Ancak geriye dönüp on savaşçıyla kapısını tuttukları platoya bakar bakmaz içi sıkıntıyla doldu. Gowendê demek, her şeyden önce derin çukurlar ve dik kayalıklar demekti. Buna, yükseklerde on iki ay boyunca hep kar olmasına rağmen platodaki susuzluk da eklenince, durum daha da zorlaşıyordu. "Gowendê'nin birisi Keletê kapısına yakın bir yerde, diğeriyse Ayı Kapısı'nda olmak üzere iki çeşmesi vardır..." Reşo, dağın dört cepheden de aynı görünümü verdiğini söylemişti yolda. "Öyle ki, uzaktan bakıldığında, insanların dört tarafını çevreleyip halaya tutuştuğu zannedilirmiş..." Ateşli, atak –Sinan tarafından görevden alınan Sipan'ın yerine atanmasına bu kez karşı koymayan– Karaoğlan, gülümsemeyen esmer suratıyla Gowendê'nin güzelliğinin baharla sınırlı olduğunu savaşçı tarzına uymayan lirik bir dille anlatmaya çalışmıştı. "Mayısta, haziranda üzerinde düz ve yeşil alanlar ortaya çıkar. Yeşilliklerle bezenen alan, kırmızı lalelerle apayrı bir güzellik sergiler..."

Korudukları bu kayalık üs genelde Gerdi Aşireti'nin yaşadığı alana komşuydu. Basya ve Gerdi mıntıkasını birbirinden koparan silsileler, ileride Goste Dağı'yla devam ediyordu. Gerdiler uğursuz saydıklarından dağdan uzak duruyor, onları rahatsız etmiyorlardı. Rohat, hâlâ büyük bir operasyon beklediğinden güçleri dağıtmadan Gowende'de tutuyor, dağdan aşağıya inmiyor, eylemsizliği yüzünden de sık sık Güney'den eleştiri alıyordu. Zeynep bunları, haberin kaynağını açıklamayan, –en yakın dostu, hatta annesi yerine koyduğu kadının savaşçı statüsü alarak mutfaktan uzaklaşmasından dolayı– kırgın olduğunu sezdiği Zilan'dan öğrenmişti. Eleştiriler Rohat'ı sinir-

lendiriyor ama inatçı eylemsizliğini kıramıyordu. Sinan'ın, Rohat'a aldırmadan Sipan'ın yerine Reşo'yu atamasının grupta bozulan morali yerine getirmeyi amaçladığının farkındaydı Zeynep. Cudi! Artık onu hiç görmüyordu. Hatta erkeklerin tarafına bile bakmıyor, raslantıyla göz göze gelme olasılığından bile dikkatle kaçınıyordu. Ne Zilan, ne de edebiyat! Savaşçı statüsüne kavuşmuş, grubun gözüne girmişti ama şimdi hiç olmadığı kadar yalnızdı.

Elini tekrar cebindeki sigara paketine götürdü. Yarım saat olmadı! Az sonra kalkıp, yemek yapmaları gerekiyordu. Kadın savaşçılar, erkeklerden daha deneyimli olsalar da bu kaçamayacakları görevleriydi. Zeynep elini sigara paketinden uzaklaştırıp midesine bastırdı. Karnı hep açtı. Geceleri, başka bir şey hayal etmeden, yemesi pişmanlık verecek yemekleri düşünerek geçiriyordu. Eskiden iki kilo aldım diye nasıl hayıflandığını hatırlayınca güldü. Yağ, kentte kurtulunması gereken bir şeyken, dağda biyolojik pil, yani enerji deposuydu. Elini karnından çekti. Açlığı belki suyla bastırmak mümkündü ama kayaların arasında su da yemek kadar kıttı. Sonra haftalardır yıkanmadığını hatırladı. Düşünce bütün bedenine kaşıntı olarak yayıldı. Ah, şu toprak bitlerinden korunmanın bir yolunu bulabilseydi.

Gözlerini kapadı. Yine de mutlu sayılırdı. "*Bazı şeyler insanın kendi isteğiyle değil, hayatın isteğiyle gerçekleşir...*[1]" Kim söylemişti bunu? Malraux? Emin değildi. Edebî belleği günbegün soluklaşıyordu. Hayatın alışkanlık yapan, o sevecen boşluğunu çoktan unutmuştu.

"Kader, kendisine meydan okuyan cüretli kişileri sever..."

"Bir şey mi söyledin heval?"

Zeynep, şaşkınlıkla yana döndü. Diyar ona bakıyordu. Telaşla başını salladı.

"Hayır heval, yok bir şey..."

Zeynep, otuzuna yaklaşmış olmasına rağmen bir çocuk kadar ufak tefek görünen kadını eliyle yatıştırdı. Diyar, on beşinde, kendinden kırk beş yaş büyük bir adama kuma olarak verileceğini duyar duymaz Mardin'deki köyünü terk edip Kamış-

1 S. Zweig

lı'ya geçmiş ve üç yıl sonra da dağ kadrosuna katılmıştı. Zeynep, on yıl diye düşündü. Bu denli uzun bir süre dağda yaşamayı başarmış, sayısız çatışmadan sağ kurtulmuştu. Ona duyulan saygının ardında sadece becerisi değil, saygı uyandıran sessiz alçak gönüllülüğü de vardı. Herkes ona baykuş gözlü diyordu. Oysa gözleri hiç de fena sayılmazdı.

Zeynep, kalkalım diyecekti, Diyar ondan önce davrandı. Doğrulmuş, ileriye, kayalıkların ardındaki Reşo'nun bulunduğu noktaya bakıyordu. İşaret ışığını mı duymuştu? Onu izleyerek kayaların arasındaki labirente daldı. Kapıya hâkim noktadaki tepeciler bir şey görmüş olmalıydılar. Üç dakika sonra, Reşo'nun bulunduğu düzlüğe ulaştılar. Manga komutanı, elinde Japon malı küçük ve becerikli telsiz, dikkatle aletten gelecek sesi dinliyordu. Rozerin daha o sabah gururla, Gowendé Grubu'nun eline yeni geçen, kırk kilometre menzilli, yüz kanallı tarayıcı tipi bu aletleri övmüştü. Yeni telsizlerle asker ve korucuların konuşmalarını rahatça dinleyebileceklerdi. Reşo elinde –askerler de onları dinlediklerinden– asker, pusu, operasyon gibi en çok kullanılan kelimelere verilen rakamların yazılı olduğu listeyi tutuyordu. Bedran ve Rezan Reşo'nun yanında duruyor, Zinar,[2] az ötede adına yakışır bir şekilde kayaların arasına gizlenmiş, aşağıya bakıyordu. Ortalığa gergin bir hava hâkimdi. Zeynep bir kaç kez yutkundu. Ağzı da kurumuştu. Askerler mi geliyordu? Bu saatte, öğlen sıcağında! İmkânsız diye düşündü.

Durumu az sonra Bedran'la konuşan Diyar açıkladı. Reşo'dan sonra grupta Türkçesi en iyi olan oydu. Aşağıda koyun sürüsü vardı. Koyun! Sözcüğü duyar duymaz Zeynep'in ağzındaki kuruluk anında yerini damaklarından akan sulara bıraktı. Et! Duyduğu açlık tehlike duygusunu bastırmıştı. Zeynep aceleyle silahını omuzuna asarak Reşo'yu izledi. Az sonra kapının altındaki yamaca hakim bir kayalıktaydılar. Tepecilerin sürü dediği, dağı bir sur gibi saran dik kayaların hemen dibindeki, pek de ot bulunmayan düzlükte başıboş dolaşan altı koyundu. İki dakika sonra et açlığının kışkırttığı hayvani iştahla her-

2 Kaya (Kürtçe)

kes aklından geçenleri ortaya dökmeye başlamıştı. Bedran ve Rezan hemen aşağıya inip Gerdi sürülerinden kaçtığı açık olan koyunları yukarıya getirmeyi öneriyordu. Xalit de onlarla aynı fikirdeydi.

Ama ya Gerdili çeteler koyunları aramaya çıkarsa? Sürüyü kaldırmaları kapıyı tuttuklarını ele vermez miydi? Reşo'nun cevaplamaya çalıştığı soru buydu. Zeynep, çıkarabildiği sözcükleri yan yana getirerek tartışmayı izlemeye çalışıyordu. Bedran iki saat sonra havanın kararacağını, çetelerin karanlıkta dolaşmayacaklarını, koyunları orada bırakırlarsa hayvanların ayılara, kurtlara yem olacağını söylüyordu. Laf arasına saflara katılmadan önce çobanlık yaptığını sıkıştıran Rezan, koyunların besili olduklarını söylemekle yetindi.

Uyarıyı, Ruken'in bayanlar takımının en güvendiği savaşçısı Rozerin yaptı.

"Koyunlar bizi tuzağa çekmek için yem olmasın!"

Rozerin'in sözleri durumu daha da karıştırdı. Reşo arada kalmıştı. Manganın asıl gücü olduğuna inandığı erkeklerin hemen hemen hepsi koyunları yukarıya getirme taraftarıydı. Öte yandan Rozerin'in işaret ettiği tehlikenin de göz ardı edilemeyecek bir olasılık olduğunun da farkındaydı. Zeynep sessizlik uzayınca kımıldadı. Manganın yeni komutanı belki iyi bir savaşçıydı ama karar verme konusunda deneyimsizdi. Eğer Reşo'ya yardım etmezse, genç adamı ele geçiren kararsızlığın mangaya güvensizlik olarak yayılacağını hissetti.

Elini kaldırdı. Türkçe konuşacağı için ötekilerin yaptığı gibi araya giremezdi. Reşo merakla ona dönmüştü. Genç adam eliyle işaret edince Zeynep alçak sesle, herkesin isteğini dillendirdi.

"Neden hava kararmaya yüz tutunca inip koyunları getirmiyoruz heval? Eğer hevala Rozerin'in dediği gibi tuzaksa, o zamana kadar ortaya çıkar..."

Fikir, pek tartışılmadan kabul edildi. Güneş battıktan sonra Xalit'le Rezan kapıdan aşağıya inecek, eğer oradalarsa, koyunları alıp yukarıya getireceklerdi. Ancak tedbirli davranılacak, gece dönüşte ne kadar zor olursa olsun, izler çalıyla silinecek ve kapıya çember atılarak çıkılacaktı.

Sonraki iki saat gergin bir havada geçti. Bakışlara, konuşmalara, sessizliklere ve zamana hükmeden tek şey vardı: Yırtıcılara özgü et hayali. Zeynep şaşkınlıkla şu anda et yemenin, ona yıkanmaktan daha çok mutluluk vereceğini fark etti. Öte yandan et bulurlarsa barsaklarının aşırı çalışacağı, hatta bozulacağı kesindi. Dağda, tuzlu hamur yemekten dolayı neredeyse herkes kabız olmuştu.

Zeynep, bulundukları mevzi arada bir mırıltı ya da bir öksürükle bölünen uzun sessizliklerle sağırlaşınca etrafı incelemeye koyuldu. Xalit iştahı en açık olanlarıydı. Diyar ve Rozerin birbirlerine bakıyor ama hiç konuşmuyorlardı. En gergin görünen kişi Reşo'ydu. Arada, aşağıya doğru akacak bir ok gibi ileriye eğildikçe onu dağa bağlayan görünmez yay bedenini hemen geriye çekiyor, genç şavaşçıyı garip bir salınımın içinde titretiyordu. Zeynep, mangayı komutansız bırakma korkusu olmasa, genç adamın koyunları almak için aşağıya kendisinin ineceğine emindi. Saat başında, hep yaptığının aksine BBC'nin haber özetlerini dinlemedi. Dikkati sık sık gözlerinin peşinde takılıyor, üç yüz metre aşağıda kımıldayıp duran gölgelere kayıyordu.

Nihayet güneş battı. Xalit ve Rezan hava kararıktan epeyce sonra kapıdan aşağıya indiler. Akşamüstünü bir tef gibi geren sessizlik daha da belirginleşmişti. Bekleyişin ilk bölümü sona ermişti ama şimdi de içinde et umudu olan ikinci bölümü başlamıştı. Bir, sonra iki... Xalit ve Rezan iki buçuk saat sonra elleri boş geri geldiler. Koyunlar kaybolmuştu. İzlere bakılırsa, birisi yaralıydı. Rezan, koyunların Gerdi sürülerinden kaçtığını, yamaçta buldukları yeşillikte toplandıklarını, sürüyü de evvelsi gece gördüğü ayının dağıttığını düşündüğünü söyledi. Onun da yüzü Xalit'inki gibi allak bullaktı. Açıklama bitince Zeynep derin bir soluk aldı. Et onların değil, Rezan'dan başkasına görünmeyen utangaç ayının midesine gitmişti.

Gecenin hayal kırıklığı, ertesi sabah gün doğarken Diyar'ın çığlığıyla, yerini sevindirici bir süprize bıraktı. Diyar, arka taraftaki, bayanlar tuvaleti olarak kullanılan labirente girince onu süzen altı koyunla karşı karşıya gelmişti. Anlaşılan koyun-

lar aşağıdaki düzlükte ayı ya da kurdun saldırısına uğrayınca kaçmış ve buraya sığınmışlardı. Durum açıklığa kavuşur kavuşmaz herkes, et yeme umuduyla tekrar canlandı. Xalit, ellerini çabuk tutmaları gerektiğini söylüyordu. Hayvanlardan birisi yaralıydı. Reşo hemen duruma el koydu. Yaralı hayvan kesilecek, kalanlar tepeye, gruba götürülecekti. Ancak ortada göz ardı edilemeyecek kadar ciddi bir durum vardı. Koyunlar, dağa başka çıkış olmadığına göre gece kapıdan geçerek gelmiş olmalıydılar. Söz buraya gelince herkes o tarafa döndü. Vardıkları sonuç tartışmasız doğruydu: Tepeciler gece uyumuştu. Bu hem affedilmez bir suç, hem de çok tehlikeli sonuçlara yol açacak bir ihmaldi.

Koyunların görülmesinden yirmi, bol bol et yenmesinden üç saat sonra, iki tepeci, başlarında Rezan, yanlarında beş koyun, ana gruba doğru yola çıktı. Gece uyuyan iki kişi kampta özeleştiri verecek ve muhtemelen cezalandırılacaktı. Herkesin damağındaki lezzet öylesine keskindi ki, kimsenin tepeciler için üzülmek aklına gelmedi. Ama Reşo dersini almıştı. Bir daha gece asla rahat uyuyamayacaktı.

- 2 -

"Ah şimdi Basya'da olacaktık... Hava, su öyle güzeldir ki..."

Zeynep, cennet özlemiyle konuşan Reşo'yu dinliyordu. Karaoğlan, dakikalardır –sorguya alınan eski tepecilerin yerine– mangaya yeni katılan iki genç savaşçıya ders veriyordu. Rezan, merkez kamptan geri döneli iki gün olmuştu. Gelir gelmez, nöbet görevi yüzünden bir haftadır uzak oldukları kampla ilgili gelişmeleri, merakla bekleyen Reşo'ya iletmişti. İlk haber ganimetle ilgiliydi: Koyunlar merkez kampta sevinçle karşılanmıştı; ikincisi Reşo'nun sabırsızlıkla beklediği haberdi: "Beni uzun uzun sorguladı," demişti Rezan. Rohat'ın niyetinin olayı öğrenmek değil, Reşo'nun açığını yakalamak olduğunu herkes biliyordu. Üçüncüsü Çarçela Grubu'nun Miçiç'deki[3] jan-

3 Uzunsırt köyü

darma üssüne yaptığı baskının kamptaki yankılarıydı. Karakolun içine girilmesi ve halay çekilmesiyle sonuçlanan zafer, moralleri çok yükseltmişti. Öte yandan bu eylemin Gowende Grubu'nun pasifliğini de ortaya çıkardığı bir gerçekti. Rezan durumu özetlemişti: "Hevaller Rohat'ın eylem baskısı altında olduğundan söz ediyor..."

Kim haklıydı? Korkaklıkla suçlanan Rohat mı? Yoksa Reşo gibi eylem taraftarları mı? Sinan neden açık bir tavır almıyordu? Bu garipti.

Zeynep'in düşüncelerini sert, kararlı ses böldü:

"En etkili silahı gizlilik olan taraf, sabit kalamaz hevaller. Uzun süre aynı barınakta barınamaz..." Reşo, olaysız geçen günü değerlendiriyor, iki gence ders veriyordu. "Mesela, bir alanda her yer kar kaplıyken, diyelim ki, bir yerde kar yoktur. Neden?" Reşo cevap beklemeden devam etti: "Çünkü altındaki mağarada ateş yakılmıştır. TC'nin helikopterleri kışın keşif yapar, karda iz arar hevaller... Proleterleşmiş, kendisini aşmış, örgütle bütünleşmiş kişilik, dikkatli olur, gayret eder. İradeyle aşamayacağın engel yoktur... Bize böyleleri gerekli heval..."

Zeynep sessizce gülümsedi. Burada en çok, en sık gönderme yapılan kavram, iradeydi: Açlıkla, susuzlukla, yorgunlukla ve hastalıkla baş etmenin sihirli ilacı. Zeynep bu kutsal, öğretici, yol gösterici sözcüğü baharda Avaşin'den Çarçela'ya geçerken katettikleri o uzun yol boyunca defalarca duymuştu. "Biraz gayret et, irade ile..."

Rezan'ın dönüşünün –haberlerden öte– ilginç diğer bir tarafı da beraberinde getirdiği Xalit'in fotoğraflarıydı. Fotoğraflar tam sekiz ay evveline aitti. Varlıklarını Xalit bile unutmuştu. Zeynep, dağ kadrolarına göre yaşlı sayılabilecek adamın elinde tuttuğu yıpranmış destenin elden ele geçişinin yarattığı coşkunun ardından yüzlere çöken hüznü hemen fark etti. Dağda resim çekmek, çektirmek ya da uygun mekân bulmak sorun değildi. Sorun; çekilen fotoğrafları basılmış olarak görebilmekti. Film makaraları elden ele, bir kuryeden ötekine geçerek ya bir kasabaya ya da bir kente, güvenilir bir fotoğafçıya banyo edilmek üzere gönderiliyor, basıldıktan sonra aynı yolu izleyerek

geri geliyordu. Olayın sıkıntılı tarafı, uzun bir bekleyişin yanı sıra film ve fotoğrafların yolda sık sık kaybolmasıydı. Dramatik tarafıysa, fotoğraflar geri geldiğinde sahibi bulunmazsa ortaya çıkıyordu. Bölge değiştirmek neyse ama bazen de buluşmayı engelleyen ölüm oluyordu. Aynı dramatik yazgı, yani zamansız ölüm, fotoğrafta poz verenler açısından da geçerliydi. Zeynep bir ara merkez kampta, ana telsizin yanında poz verenlerden birisini Hezil'e benzetince düşündü bunları. Yine de sanki başka bir dünyaya ait manzaralara bakar gibi, Xalit'in fotoğraflarını ötekilerle birlikte inceledi. Gösteri bittiğinde durum açıklığa kavuştu: Dört kişi o yazı görememişti.

"Geldim heval..."

Zeynep sevinerek sesin geldiği yöne döndü. Zilan, güzel yüzü ve çiçeği andıran gülümsemesiyle karşısındaydı. Rezan'ın merkez kamptan dönüşünde yanında getirdiği üç kişiden birisi de genç dostuydu. Zeynep fırdolaların arasından çıkan kolun içinde onu görür görmez çığlık atmamak için kendini zor tutmuştu. Sevindirici sürprizin nedeni çok geçmeden ortaya çıkmıştı: Diyar, yemek yapması için Ruken'den birisini istemişti.

"İşin bitti mi?" Zilan dudaklarındaki dostluğun sevecen elini andıran gülümsemesini düşürmekten korkarcasına başını hafifçe eğdi. Zeynep solundaki gölgeli yeri işaret etti, "Otur bakalım."

Küçük kız çabucak yanına ilişti. Anlaşılan öğle yemeği için gerekli hazırlıkları yapmıştı. Bir süre rahatça konuşabileceklerdi.

"Sana bir şey söyleyeceğim." Sesi birden ciddileşmişti. Zeynep kızın yüzünü merakla inceledi. Gergin olan sesiydi: Gülümsemesi hâlâ dostluğun sevecen elini andırıyordu. "Geçen hafta bir haber aldım..." Zilan devam etmeden elini cebine sokup buruşuk, soluk bir fotoğraf çıkardı. "Ablam... Gabar'daymış.[4] Bana göndermiş."

Zeynep, kırılmasından korktuğu değerli bir vazoymuş gibi Zilan'ın uzattığı buruşuk fotoğrafı dostunun elinden aldı. Asık,

4 Batman, Siirt, Şırnak sınırları içinde Kuzey Irak'a kadar uzanan dağ silsilesi. Küpeli Dağı

soğuktan yıpranmış bir yüz... Resimdeki kız Zilan'a hiç benzemiyordu. Yutkundu.

"Bak, sonunda haber aldın. Nasılmış?"

"İyiymiş. Hevale Hozan getirdi haberi. Saldırı kollarında görev yapıyormuş. Bir de bana bak!"

Zeynep yanındaki kıza gülümsedi.

"Sabır... Ablan saflara katılalı ne kadar oldu, düşünsene..."

Zilan bir süre sessiz kaldı. Sonra uzanıp, fotoğrafı aldı. Sesi hâlâ tedirgindi.

"Hevale Hozan, Gabar'ın şartlarının çok çetin olduğunu, ama düşmana göz açtırmadıklarını söyledi." Ardından konuyu değiştirdi. "Akrabaların var mı hevala Rojin?"

Zeynep onu hazırlıksız yakalayan soruyla irkildi. Hiç yok! Sadece trajedi kahramanları: Akraba olarak onlardan başka kimse kalmamıştı. Zilan hâlâ bekliyordu.

"Birkaç tane var," dedi. "Akhilleus, Macbeth, Hamlet."

"Adları pek de garipmiş heval." Zeynep bir an açıklamayı düşündü ama Zilan ondan önce davrandı. "Peki ya o fotoğraf?"

Fotoğraf! "Hangi fotoğraf?" Zilan kararsızdı. Yoldaşının öfkeli sorusu birden cesaretini kırmıştı. Bakışlarını kaçırınca Zeynep üsteledi. "Neden söz ediyorsun?"

"Defterinin arasındaki büyük adam... Sakalı da var."

Nusret! Demek onun fotoğrafını görmüştü. Peki nasıl? Düşüncesini Reşo'nun sözleri kesti:

"Bizde üç manga bir takım, üç takım bölük yapar. Burjuva ordularındaki gibi dörder dörder gitmez..."

Reşo'nun sesi Zilan'ı iyice sessizleştirdi. 'Kimisi para, kimisi pul biriktirir; bense cümle...' Hayır, fotoğrafa bakmayacağım... Zeynep öfkeyle sigara paketini çıkardı. Bu kez ertelemeyecek, içecekti. Ona babasından sonra en çok acı veren adamı Zilan neden hatırlatmıştı şimdi? Cihangir'deki o ev; geride Kız Kulesi; ve Sanço Panza... Bir kedi için ne garip ad diye düşündü.

"Baban mı?"

Zeynep kahkaha atar gibi güldü. Sevgilim dese? Ama demedi.

"Yazar. Tiyatro oyunları yazardı."

Zilan tiyatroyu bildiğini anlatmak için başını salladı.

"Öldü mü?"

Zeynep korkuyla ürperdi. Ölmüş olabilir miydi? Reşo konuşmasını sürdürüyordu:

"Islık sesi duyarsanız yere yatın, tamam mı? Yatarsan havandan zarar gelmez. İkinci seferde, havada ıslık çalarak gelmelerinden, tehlikenin uzaklığını kestirebilirsin..." Reşo yıllardır dağlarda öğrendiklerini karşısına aldığı iki genç savaşçıya birkaç saatte öğretmeye niyetliydi. "Islık sesi sürekli artıyorsa, üzerine geliyor demektir. O zaman yatmak gerekir. Islık cılızsa, artmıyor, öyle kalıyorsa mermi uzağa düşecek demektir hevaller."

Zeynep "Hayır," dedi Zilan'a bakmadan. "Ölmedi."

"Ben gidiyorum. Yemek bitsin, yine gelirim... Ne olur sigara içme heval."

Zeynep elini genç dostuna uzattı. Ne değişik bakıyordu. Sanki, sabah uyanıp yetişkin olduğunu anlamak bütün çocuksu umutlarını yok etmişti.

Zilan uzaklaştıktan sonra düşüncelere daldı. Kendinden neredeyse otuz yaş büyük bir adama neden aşık olmuştu? "Birinci ihtimal yanılgı: Âşık olduğun ben değilim, yazdığım adamlar... Diğer ihtimal: Belki de babanı sevemediğin için beni sevmeye kalkışıyorsun." Günün ikinci sigarasını yaktı. Aslında Nusret'i neden sevdiğini daha elini tutmadan keşfetmişti: Aklından geçeni değil, geçecek her şeyi bildiği, hissettiği için. O bir kadın erkekti. Zeynep, on dördünden bu yana kendini erkekleri duyarlılıklarına bakarak, erkek erkek ve kadın erkek olarak sınıflandırma yeteneği kazandığına inandırmıştı. Nusret o güne kadar karşılaştığı en muhteşem kadın erkekti.

Zilan'ın uyarısına aldırmadan sigarasını yaktı. Nusret burada olsa defterine ne yazardı? Düşünce onu güldürdü. Bir süre hiçbir şey düşünmeden dumanı ciğerlerine çekti. Nikotin başını döndürüyordu: "Aşkın ve cinselliğin olmadığı yerde yaşamın canlılığı olur mu?" Böyle bir şey mi karalardı? Omuzlarını silkti. Buradaki yaşam hakkında ne biliyordu ki? Burada yaşam, her zaman geçip gelen, ölümdü.

Birden sigaranın tadı kaçtı. Cudi'yi rahatsız eden de bu duygu olabilir miydi? Sigarayı söndürdü. Az ötede Reşo'nun tutkulu sesi, bir savaş tamtamı gibi yankılanıyordu. Genç adamın söylediklerinde pek de haksız olmadığını düşündü. Böyle, hiçbir şey yapmadan beklemek ne kadar anlamlıydı? Devrimin, eylemle değil, bekleyerek yapılacağını düşünmek aptallık! Düşüncesi sese dönüşmek üzereydi. Bundan sonra değerlendirmelerde Rohat'ı öfkelendirme pahasına, eylemi savunan bir konuşma yapmaya karar verdi.

"1980'den önce Gaziantep'te öldürülen Haki Karaer Türk'tü, 12 Eylül'den sonra Diyarbakır Cezaevi'nde ölen Kemal Pir yoldaşın Laz olması, PKK'nin enternasyonalist niteliğinin işaretidir. Savaşımızı Vietnam Savaşı'yla kıyaslamalıyız..."

Zeynep şaşkınlıkla doğruldu. Reşo, Sinan'ın sözlerini tekrarlıyordu. Zeynep geriye yaslandı. Acaba Nusret, arada bir de olsa onu düşünüyor muydu? Derin bir soluk aldı. Hayır, artık o parfümlü tütün kokusunu duyamıyordu. Dakikalardır elinde tuttuğu defteri açtı ve eğik el yazısıyla ilk sayfaya yazılan ilk cümleyi belki binince kez okudu: "Aşkı göze alan, felaket sözcüğünü hecelemeyi bilmelidir..." Sonra yavaşça sanki ezbere bildiği bir şarkının nakaratını tekrarlar gibi ikincisini mırıldandı: "Aşk söz konusu olduğunda, herkes kendi mutsuzluğunun mucididir."

Böyle cümleler bulan birisinin zalim bir aşık olmasına neden şaşırmıştı ki? Defteri cebine koydu.

- 3 -

Şemdinli-Kamışlı, Ağustos 1993

12 Ağustos, ayın ikinci perşembesi; bu dağ ormanındaki otuzuncu gün... Mehmet, Unimog'a binerken bunları düşünüyordu. Sağ ayağını da içeriye çekip kolundaki saate baktı: Sekize on var... Son on günde her şey nasıl da değişmişti? Üç günlük Mezargediği yürüyüşünün dışında ilk yirmi günlük sukû-

net yerini uykusuz gecelere, gergin günlere bırakmıştı. 3 Ağustos'ta, Yüksekova'nın burnunun dibindeki Uzunsırt Jandarma Karakolu gece saldırıya uğrayınca, bütün tabur yardım için kuzeye doğru yola çıkmış ama karakola vardıklarında PKK yerine şehitlerle karşılaşmışlardı. Görüntü dehşet vericiydi: Yanmış bir bina ve sekiz ceset: Bir üsteğmen, bir astsubay, altı er. Subayların bedenleri paramparçaydı. Tüm hikâyeyi on beş dakika içinde, her zaman olduğu gibi yine Saldıray öğrenmişti: "PKK, emniyet timini vurup içeriye giriyor, orada halay çekiyor ve Yüksekova'dan gelen 4. Tabur'a rağmen kolaylıkla geri çekiliyor..." Saldıray'ın hayıflanan sesini dinlerken kulaklarının sağırlaştığını hissetmişti Mehmet. Eğitim filmlerindekiler bir yana, ilk kez öldürülmüş insan görüyordu. Allak bullak olmuştu. Midesi bulanıyor, sıcak gecede titriyordu. Aslında Cenk'in dışında herkes sarsılmıştı. Hele Selami Çavuş! Zavallının tiki azmıştı. Yüzündeki hayalî kan izini artık iki eliyle siliyordu.

Mehmet elini cebine götürdü. Sonra gürültüyle çalışan motorların saldığı uğultuyu bastırmak için ağzını açıp kapadı. Sigarayı artık yakabilirdi. Yanındaki şoför dakikalardır kımıldamamış, gözlerini hiç kırpmadan ileriye bakıyordu. Acaba ne düşünüyor? Anlamsız bir soruydu onunki. Tabii ki herkes ne düşünüyorsa o da onu düşünüyordu: Nereye gidiyoruz? Mehmet, merakla dışarıya baktı. Saldıray bütün taburu ayaklandıran hedefi öğrenmiş olabilir miydi? Operasyona herkesin gözü önünde, gün ışığında çıkılmayacağına göre bu bir intikaldi. Ya sonra, sonra nereye? Bu kez görünmeyen düşmanla karşılaşabilecek miyiz?

Mehmet soruya cevap beklemeden ağzındaki dumanı tozlu ön cama üfledi. Sıcak, birkaç saat sonra dayanılmayacak kadar artacaktı. Aslında geceyarısı sabah yola çıkmak için hazır olmaları gerektiği söylenildiğinde kimse şaşırmamıştı. Her şeyin değişeceğini, mücadele konseptinin farklı olacağını 8 Ağustos'ta, Hakkâri'deki Tugay Karargâhı'nda yapılan toplantıya katılanlar söylemişti. Yeni komutan, Osman Paşa, Hakkâri'deki bütün subayları toplayıp, herkese gözdağı vermişti. "Bundan böyle, karakollarda, birliklerde kalmak, gündüz ortalıkta dolaşıp ge-

ce üslere geri dönmek yok. Arazi hakimiyeti kurulacak! Hem gündüz, hem de gece. Napolyon, 'Planlarımı uyuyan askerlerimin düşleriyle yapıyorum,' derdi, bense uyumayan askerler istiyorum"

Yakup –Saldıray, tehditvari konuşmayı bilerek yaptığını söylüyordu– yeni tugay komutanı hakkında yorum yapmaktan kaçınmış, düşüncesini kendine saklamayı tercih etmişti. Oysa Cenk gelir gelmez heyecanlı bir hayranlıkla, "Adamı sevdim, öncekilerden farklı," demişti. Prof'a gelince, o alaycılığı seçmeye karar vermişti. Gülerek, bölük komutanlarının yeni Tugay Komutanı'ndan çekindiklerini, hizmet sürelerini tamamlayıp Batı'ya dönünceye kadar, birkaç haftayı iğne üzerinde geçireceklerini söylemekle yetinmişti.

Mehmet koltukta geriye yaslandı. "Bir iki hafta sonra Hakkâri'deki deneyimli subayların çoğu gitmiş olacaktı. "Savaşı, yöreyi tanıyan kimse kalmayacak!" Düşünceyi kovmak için başını salladı. Taburun ortasındaki düzlükte sıraya girmiş Unimoglar homurdanıyor, ısınan hava titreşerek önce iki yana yayılıyor, sonra taburu avucunun içine alan yamaçlardan tırmanarak yukarıya doğru yükseliyordu. Cenk, Mehmet'in Unimog'a binmesinden beş dakika sonra geldi. İntikal edilecek nokta belli olmuştu: Kamışlı. Sonrasını orada öğreneceklerdi. Mehmet sigarayı söndürdü. Bu kez Batı'ya gidiyorlardı. Mehmet sırtını sızlayan soğuk elle ürperdi. Kamışlı demek... Mırıldanamadı, boğazına yükselen görünmez bir el, dudaklarını örttü.

Unimog'un önünde, koltuğun ortasında giderek dayanılmaz bir hal alan sıcağın altındaki yolculuk, dört saate yakın sürdü. Yol boyunca güvenlik tedbirleri alınmıştı. Yine de yola yakın alçak tepeleri, pusu kurmaya uygun boğazları geçerken Mehmet de herkes gibi tedirginlikle irkildi. Yol boyunca iç açan tek görüntü, Kamışlı'ya yaklaştıklarında önlerine çıkan küçük su birikintisiydi. Boz tepenin yamacına sığınmış küçük mavilik, bakanı içinde yaşadığı dünyadan alıp başka, masalsı bir dünyaya taşıyacak kadar büyüleyici görünüyordu.

İntikal noktasına vardıklarında saat bire gelmek üzereydi. Mehmet, Unimog'dan inince merakla başını kaldırdı. Korkutu-

cu hedef, uzakta, onları seyrediyordu. Yüksek, dorukları karla kaplı İkiyaka Dağı. Tek Tanrılı dinlerin kılavuzluğunu yapan peygamberlerinin hepsi alçak, düz yerlerde yaşamışlardı; çoğunlukla da çöllerde: Musa, İsa, Muhammed... Oysa buraları, ya da Himalayaları seyreden birisinin doğanın parçası olmayan, gizli, görünmez bir tanrı araması mümkün müydü?

Cenk yarım saat sonra bölük komutanının tim komutanlarıyla yaptığı toplantıdan döndüğünde, emirleri yemek listesini sayarcasına art arda sıraladı:

"Hedef, zirveye çıkmak! Dağdaki unsurları temizlemek, barınakları, altyapıyı imha etmek; operasyon saat 21'de başlıyacak; Tugaya bağlı dört tabur, dağı dört tarafından kuşattı; bizim tabur Bembo Vadisi'nden çıkacak..." Sözlerini şikâyet etmeyen bir tonla bitirdi. "Bu, fazladan 7 kilometre demek."

Dört tabur! Yıllardır kimsenin çıkmadığı zirveye bayrak dikileceğine göre operasyon bu kez Mezargediği operasyonundaki gibi sadece yürümekle sınırlı kalmayacaktı. Mehmet aniden kuruyan boğazını temizledi. Bakışları bileğine kaydı: Sekiz saat vardı. Düşüncesini hemen düzeltti: Hayır, sekiz saati kalmıştı. Yemek, dinlenme ve namaz... Biraz uyuyabilir miyim? Güldü: Soru, sabahtan beri aklında uçuşup duran düşüncelerin en saçma olanıydı.

Saat beşe kadar hazırlıklarla ilgilendi. Ortalık hareketsiz ve sakin görünüyordu. Taburun bulunduğu düzlüğü endişeleri, korkuları örtüp saklayan bir sükunet kaplamıştı. Sıcak, ama daha çok aylar sonra ilk kez çatışma ihtimali olan operasyon: Herkesi gerip dilsizleştiren buydu. Timin toplandığı gölgelikte Başbakan dışındakiler sessizdi. Takma adından mutlu görünen makinalıcı yardımcısı espri yapıyor, çevresine topladığı arkadaşlarını güldürmeye çalışıyordu. Ama neşesi hem sığ, hem de soytarıcaydı. Mehmet dikkat ve merakla yan yana, koyunlar gibi birbirlerine yaslanarak oturan erlerin yüzlerini inceledi. Belki de en önde yürüdüğünden, en asık suratlı olan bomba atar G-3'ü taşıyan Rıza'ydı. Timin düzenlemesinde onun yanında yer alan Tayfun'sa düşüncelerini saklamak istercesine yere bakıyordu. Yaklaştığını gören Balina ayağa kalkmaya davranınca

Mehmet eliyle habercisini oturttu. Türker –iri gövdesine yakışıp yakışmayacağına aldırmadan– gülümsemeye çalışıyor ama başaramıyordu. Acemiler, Halil, Mahmut, Okan, Abdullah, Kenan, Reşat kendi aralarında bir grup oluşturmuş, cesaret almak ister gibi konuşmadan eskileri gözlüyorlardı. Bir ikisi elinde kalem, mektup yazmakla meşguldü. Mehmet, Aydın'ın yanına oturup, bir sigara içimi, acemilere moral vermek için aileleriyle ilgili sorular sordu. Ama çok geçmeden çabasının çocukların duyduğu tedirginliği azaltacak yerde korkularını artırdığını hissetti. Ölümün arifesinde anneler korkuyu gizlendiği yerden çıkarıyordu. Sigarasını söndürürken düşündü: Ya ben? Şerife Hanım onda sadece öfke uyandırıyordu.

Geri dönerken Cenk'le karşılaştı. Unimog'un gölgesine uzanmış, kestiriyordu. Mehmet şaşkınlıkla yüklü bir merakla durakladı: Böyle sakin kalmayı nasıl başarıyordu? Cevap iki halka gibi birbirinin içine geçen düşünceyle geldi: Korkusu yok, çünkü duyguları yok. Soluğunu bıraktı. Kör talih! Koskaca taburda bula bula onun timini bulmuştu. Yakup'u tercih ederdim diye düşündü. Cenk'i umursamazlığıyla bırakıp Unimog'un arkasına geçti. Bu taraftaki gölge daha koyuydu. Sigara paketini cebinden çıkarır çıkarmaz Altan yanında belirdi. Onu mu bekliyordu? Bekliyor gibi bakmıyordu. Yüzü gergindi. Hayır, asıktı.

"Ne haber şair?"

Mehmet, Altan'ın onu hiç şiir yazmadan edindiği adla çağırmasını artık yadırgamıyordu. Cevap verirken paketi uzattı.

"İyilik," Altan sigarayı geri çevirince paketi cebine koydu. "Senden ne haber?" Sonra cevabını beklemeden, "Yüzün berbat," dedi. Altan omuzunu silkti. Sormalı mıydı? Sordu: "Yine birader mi?"

Altan bir an inkâr edecekmiş gibi sustu. Ardından tekrar omuzunu silkti.

"Evet! Yine birader..." Burnundan uzun bir soluk verip elini uzattı.. "Bizimkilere kan kusturuyor." Nedense az önce reddettiği sigarayı içmeye karar vermişti. "Ona kızıyorum ama sonra..." Sonrasını uzun uzun açıklamaktan vazgeçip nedeni iki sözcükle özetledi. "İşsizlik, parasızlık."

İşsizlik ve parasızlık! Birbirini tamamlayan, yan yana gele gele akraba olmuş iki sözcük...

"Maaşını göndermedin mi?"

"Ya sen, mektubu nihayet postaladın mı?"

Mehmet merakla ona baktı. Gece yatmadan önce yazarken görmüştü. Evet ya da hayır demedi. Altan konuyu değiştirmeye çalışıyordu.

"Biraderin neden bu kadar öfkeli?" Altan cevap verecekmiş gibi uzun uzun gözlerinin içine baktı ama sesi çıkmadı. Mehmet üsteledi, "Üzerime vazife olmayan bir şey mi sordum?"

Altan bu kez onu bekletmeden cevap verdi.

"Vazife olmayan şeyler sormak, o benim işim..." Başını belli olmayacak bir şekilde salladı. "Birader içeriden iki yıl önce çıktı. Yani, epeyce oldu. Ama gel gör ki, duruma hâlâ alışamadı."

"Ne kadar yattı?"

"Dokuz yıl."

Günden söz eder gibiydi.

"Dokuz yıl ha..."

Altan üçüncü ya da dördüncü kez omzunu silkti. Sanki yeni bir tik edinmişti.

"Aslında müebbet yatacaktı. Aftan çıktı."

Ömür boyu hapiste kalmak! Mehmet içinde büyüyen şaşkınlığı gizlemeden başını salladı. Balina çay getirdiğinde rahatladı. Sessizliğe saplanıp kalan konuşmayı sürdürmekten kurtulmuştu: Balina'nın arkasında Prof, onun da arkasında Saldıray vardı.

Konuşmayı başlatan her zamanki gibi Saldıray değil, bu kez Prof oldu. Ne söyleyecekse, belli ki, zorlukla ağzında tutuyordu.

"Herkes mektubunu yazdı mı? Bugün postacı benim. Ben topluyorum." Prof, Altan'ın anlamamış gibi baktığını fark edince açıkladı. Gülümsemiyordu ama sesi alaycıydı. "Topçuların ölmesi çok düşük bir ihtimal. Sağ kalacağıma göre mektupları yerine iletirim."

"Şakası bile boktan," dedi Altan.

"Öyle ama bak, herkes kaleme sarılmış..." Ardından garip bir adeti açıklıyormuşcasına konuştu, "Bu kuraldır: Operas-

yon öncesi erler şiir, asteğmenler mektup yazarlar. Ana tema, analardır. Eee, insan ölüm tehlikesiyle karşılaştı mı, annesini hatır."

Mehmet yan gözle akşam hücum edecekleri hedefe baktı. Uzakta art arda dizilen dağlar üç dört sıra dişi olan dev bir sürüngenin açılmış ağzını andırıyordu. Başımız belada diye düşündü. Prof haklıydı: Yeraltı şeytanları testere ağızlarını açmış onları bekliyordu.

"Yakup nerede?"

Saldıray, Prof'a bakarak bir süre bekledi. Sonra utanır gibi,

"Mektup yazıyor," dedi.

Saldıray'ın cevabı Prof'un kısa kahkahasının içinde kayboldu.

"Size demedim mi? Mutlaka kızkardeşine yazıyordur. Malum, annesi yok; babasıyla da arası pek iyi değil."

Saldıray, Prof'u dinlemekten vazgeçmiş, dağı tehdit edermiş gibi elini İkiyaka'ya doğru uzatmıştı.

"Orada bizi bekleyen alçak, bölücü kargaların arasında Ermeniler, Yahudiler de varmış."

Saldıray bir kez daha herkesi şaşırtmıştı. Kendini ilk toplayan Altan oldu.

"Yahudiler? Bu da nereden çıktı şimdi?"

Saldıray Altan'a cevap vermedi. Onun gözü dudaklarını alaycı bir tavırla büken Prof'taydı.

"Ne o Hocam, yoksa Yahudileri de mi seviyoruz?"

Prof, başka kimi sevdiğini sormadan,

"Evet," dedi. "Onları da severim. Hatta bayılırım."

Şimdi onun yüzü de Altan'ınki gibi asılmıştı. Saldıray inatçı saldırganlığını sürdürmeye kararlıydı. Alay etmeye de çalışıyordu ama ne bunu başaracak kadar zekiydi ne de becerikli. Sonunda mırıldandı:

"Bir nedenin mi var?"

"Borcuma olan sadakatım."

Saldıray'ın beceriksiz alaycılığı şaşkınlığının ardında yitip gidiyordu.

"Borç mu? Ne borcu?"

Prof, "Bir değil, iki değil, tam yüz tane yıl," dedi. "Asrımız

birkaç zeki Yahudi'nin icadıdır: Marks, Freud, Einstein... Yani Yahudilere bir asır borçluyuz,"

Saldıray atılıp şişman topçunun sözünü kesti.

"Yapma Hocam, hepsi komünist o adamların. Yahudiler hep el üstünde tutulurlar. Hele bir de komünistseler."

Saksağanın hırsızlığının ardında aşırma dürtüsünün değil, parlak şeylere duyduğu merakın oluşu gibi Saldıray'ın öfkesinin ardında da asabiyeti değil, solculara duyduğu hınç vardı.

Prof, söze karışmaya hazırlanan Altan'dan önce davrandı.

"Kaputt[5]'u bilir misin?"

"Onun bildiği kaput başkadır Hocam. Ama takacak aleti kalkmıyor."

Prof gülünce, Saldıray lafa karışan Altan'a döndü. İyice öfkelenmişti.

"Sizinle konuşulmaz..."

Sonra yarısını içtiği çayını yere döküp öfkeyle uzaklaştı. Mehmet bir ara onu durdurmayı düşündü ama sonra vazgeçti. Trabzonlunun niyeti tartışmaktan öteydi: Kızmak için neden arıyordu. Tedirginliğini böyle bastırıyordu belki de.

"Neden kaput dedin Hocam?"

Prof, Altan'a döndü. O da çayını bitirmeyecekti.

"Benim sözünü ettiğim Mallaparte'nin Kaputt'u. Mallaparte bir yazardır. İtalyan. İşe faşist olarak başlamış, ama sonradan faşizmi eleştirmiş birisi."

"İyi de bunun..." Mehmet, düşüncesini seslendirdi.

"Senin İtalyan'la Yahudiler arasında ne ilişki var hocam?"

Prof omuzlarını silkti. Mehmet bir an karşısındaki şişman adamın söyleyeceklerine inanmadığını düşündü. Prof konuşmayı noktalamak ister gibi,

"Yahudileri severim," dedi.

"Senin sevdiğin, acıdığın o Yahudiler şimdi Filistin'de çocukları..."

Prof hayal kırıklığıyla Saldıray'ın rolünü devralmışa benzeyen Altan'a döndü. Ummadığı bir yerden darbe almış gibi bakıyordu. Telaşla, özür dileyen bir sesle açıklamaya koyuldu.

5 İtalyan yazar Mallaparte'nin II. Dünya Savaşı'ndan kesitler verdiği kitabı.

"Senin sözünü ettiğin Yahudiler benim Yahudilerim değil." Kararsızlığı kısa sürdü. "Benim Yahudilerim II. Dünya Savaşı sırasında Varşova Gettosu'nda kara kışın ortasında idama götürülürken telaşla soyunup üzerlerinde kalan, parçalanmış, lime lime olmuş, elbiseyle alakası kalmamış kumaş parçalarını, geride kalanların ömrünü birkaç hafta ya da gün uzatsın diye çevresindekilere dağıtıp eksi otuz derecede Alman askerlerinin ardında çırılçıplak yürüyenler..." Prof'un sözlerini ağır, kurşun gibi zehirli bir sessizlik izledi. Neden sonra sessizliği yine kendisi böldü. "Varşova'daki gettodaki Yahudi çocuklarının hepsi vitaminsizlikten dişsizdi ve çoğu hayatında hiç oyun oynamamıştı. Bildikleri tek 'eğlence' bir duvarın önüne dizilmiş çıplak kardeş ve yakınlarının kurşuna dizilmesini seyretmekti..." Hâlâ devam ediyordu: "Yeniler galiba hafızalarını yitirdiler..."

Prof'un sözleriyle çizdiği resim o kadar dehşet uyandırıcıydı ki, bir süre kimse konuşmadı. Sonunda mırıldanmayı beceren Altan oldu.

"Çocuk! Allah beni, kazaen de olsa çocuk öldürmekten korusun."

Prof, Altan'ın sözlerini değiştirerek tekrarladı:

"Ah, keşke Allah bizi insan öldürmekten korusa!"

Sonra o da bardağı yerdeki kumanya sandığının üzerine bırakıp uzaklaştı. Mehmet, şişman, ağır bedenin iki yana sallanarak uzaklaşmasını seyretti. Yakınlık duysa da onunla dost olmanın iyi bir fikir olmadığının farkındaydı. Prof, savaşa uygun birisi değildi. Onun gibilerle dostluk hep bela getirirdi.

"Sence heriflerin arasında çocuklar var mıdır?" Mehmet merakla Altan'a baktı. O da savaşa uygun birisi sayılmazdı. Geriye Cenk ve Saldıray kalıyordu. Başını salladı. Hayır, onları... Altan'ın sesi düşüncelerini kesti, "Demek var."

Mehmet, "Bilmiyorum," dedi.

"Öyleyse neden kafanı sallıyorsun..." Mehmet, onun iyi bir savaş yoldaşı olmadığını söylemeden sustu. "Neyse. Ben de gideyim. Prof haklı..." Altan sanki suçunu itiraf eder gibi sözlerini tamamladı. "Galiba ben de mektup yazacağım."

Altan da gittikten sonra Mehmet tekrar timin dinlendiği göl-

geliğe doğru ilerledi. Herkes Tansu'nun etrafında toplanmıştı. Başbakan onun yaklaştığını görünce telaşla toparlanmaya çalıştı. Telaşının nedeni az sonra Balina'nın ikramıyla ortaya çıktı. Uyanık, gece mutfağı talan etmiş, epeyce Dardanel ve haşlanmış tavuk kaldırmıştı. Mehmet durumu fark etmemiş gibi davranarak geri döndü. Ölüm tehlikesi varken tavuk hırsızının peşinde koşacak değildi. Ölüm tehlikesi! İlk kez kabullendiği düşünce bir bıçak gibi sırtına saplandı. Aslı? Şu an ne yapıyordu?

Soru onu yere yıkacak kadar acı vericiydi. Az önce kalktığı yere oturdu. Aslında Aslı'nın nerede olduğunu ve ne yaptığını biliyordu: Çeşme'de, hâlâ denizdeydi. Yalnız mı? Kuşkuyla etrafa baktı. Soruya dönüşen düşüncesinin adeta sesi vardı. "Onun gibi birisi asla yalnız olamaz..." İçindeki şeytan uyanıyordu. Yarış için üç günlüğüne başka bir şehre gitmeye kalktığında neler dediğini hatırlıyordu: "Yalnız kalmaktan ne kadar nefret ettiğimi bilmiyor musun?" İçindeki mahmur şeytan az sonra başka bir soruyu seslendirdi: "Bu gece burada ölsem, Aslı öldüğümü ne zaman duyar acaba?" Belki de hiç duymazdı. Mehmet işlediği suçun pişmanlığıyla ürperdi. Bir yıl öncesine kadar televizyonda rastladığında dinlemek için kulak bile kabartmadığı çatışma haberleri, şimdi önlerindeki iki üç gün boyunca çevresindeki yüzlerce kişi için hayatla ölüm arasındaki ayraç olacaktı.

Cenk hâlâ uyuyordu. Mehmet bir an kendini onu gıptayla seyrederken yakaladı ama çok geçmeden öfke damarlarına yayıldı. O doğuştan katildi. Tanrı af ilan etse ve onu cennete almaya karar verse, Cenk'in daveti geri çevireceğine, cennette av yok deyip, cehennemi seçeceğine emindi.

Cenk düşüncelerini okumuş gibi tam o sırada gözlerini açtı.

"Ben de seni arayacaktım. Timi toplamaya ne dersin? Biraz konuşuruz."

Mehmet başını salladı. Cenk operasyonu başlatıyordu...

Saat dört. Hava birazdan aydınlanacaktı. Mehmet sağ tarafa baktı. Uysal şafağın tülleri yavaş yavaş doğuya gerilmekteydi. Gece kuşlarının uçmadığı tedirgin bir gecenin içinde yedi saattir yürüyor ve tırmanıyorlardı. Son bir saattir hissettiği gerginlik

daha da artmıştı. Bölüğün üç timi ileriye uzatılmış iki avuç gibi açılmış, vadiyi terk ederek her adımda daha da dikleşen dağa tırmanıyordu. Ay bütün gece hem önlerini aydınlatmış, hem de karamsar bir ressamın koyu fırçasıyla çevrelerine tuzaklara gebe, korkutucu gölgeler yerleştirmişti. Bölüğün kollarını gece boyunca aydınlatarak hedefin ortasına yerleştiren ay, şimdi yerini güneşe bırakmaya hazırlanıyordu. Aslında ölüm düşüncesi, toplu namaz kılınıncaya kadar pek rahatsız edici değildi. Ama birlikte yakarış, beyinlere, yüreklere ister istemez ölüm korkusunu yerleştiriyordu. Cenk: Sadece o namaz kılmamıştı. Her şey duadan sonra başlamış, korku midede hissedilen yanmadan göğse yerleşen, elle tutulabilecek kadar belirgin bir yumruya dönüşmüştü. Gece boyunca yürüyüşe eşlik eden sessizlik bu durumu daha da dramatikleştiren kasvetli bir müziği andırıyordu. Her şey garipleşmiş, yaşam olağan kurallarının dışına çıkmıştı.

Az ötede Balina sendeleyince Mehmet durakladı. Ortalık neredeyse aydınlanmıştı. Kolundaki saate baktı. Soru o sırada aklına düştü: Nasıl bir insanım? Eğer bir şey öğrenecekse, bunu birazdan görecekti. Şanssızlık diye düşündü. Burada olmayabilir, böyle bir sınavdan uzak yaşayabilirdim... O anda bir süredir hissettiği başka bir garipliği çözdü: Kulakları keskinleşmişti. Sessizliğin eşiğindeki tehlikenin habercisi olan küçük gürültüleri duyabiliyordu.

O küçük gürültüleri parçalayan, etrafa savuran patlamayı tam o sırada duydu. İçindeki ses ondan önce sordu: "Ne oldu?"

"Ateş ediyorlar!"

Bağıran kimdi? Ben değilim; G-3; Kalaşnikof! Hayır, ses ne tiz ne de tok... Bu bu... Biksi... Üzerimize ateş ediyorlar!

Öfkesiz ses Mehmet'in birbirinin içine geçen, onu donduran düşüncelerini böldü.

"Yat!"

Mehmet emre uyarak kendini yere attı. İlk tepki veren Selami Çavuş olmuştu. "Yat," diyense Cenk'ti. Etrafta kaya parçacıkları uçuşurken Mehmet kendini bir kayanın ardına attı. Bir süre soluksuz kaldı, sonra bir çığlıkla ciğerlerini havayla doldurdu. Kalbi delirmiş gibi atıyor, o lanet yumru her seferinde

yerinden kopup havalanıyor sonra bir kaya gibi tekrar göğsüne çarpıyordu. İşte sonunda olmuştu. Hayaletler ortaya çıkmıştı. "Mahkumda kaldık!" Uyarıyı, silah gürültüsü arasından seçti. Cenk! Hayır, içindeki ses çığlık atıyordu. Birkaç saniye sonra telsiz cızırdamaya başladı. Saldırı öteki taburlara da haber veriliyordu. Az sonra kendini verilen emri tekrarlarken duydu:

"Ateş!"

Mehmet çok geçmeden, –onca gürültüye, yanında, karşıki tepelere ateş yağdıran onlarca askere karşın– uykunun eşiğindekine benzer bir yalnızlığa sürüklendiğini hissetti. Ancak bu garip ruh durumunu Başbakan'ın sesi böldü. Makinalıyla ateş ederken bir yandan da "Allah Allah" diye bağıran Tansu'ya Allah'ın kulaklarının pek de iyi duymadığından kuşkulandığını söyleyebilseydi. Ama söylemedi. Merak uyandıran bir düşünceyle sustu. Acaba karşıdan ateş edenler de aynı biçimde bağırıyorlar mıydı? Bağırıyor olsalar da bunun ne önemi vardı? Tanrı kendini herkesin ortak kullanımına sunmaz mıydı? Bir ara gözleri az ötede telaşsızca ateş eden Balina'ya takıldı. Korkmuşa benzemiyordu. Birden hayal gücünün sadece cennetle sınırlı olanların, korkuyla kolaylıkla baş edebileceğini fark etti. Belki de umursamazlık; kendinden vazgeçebilmenin umursamazlığı. Türk askerini, yüzbaşının sözünü ettiği 'evlatları' güçlü kılan bu muydu?

Düşünceleri bırakarak tetiğe bastı. Hedefi görmese de ilk kez insan öldürmek için ateş ediyordu. Bir süre hiçbir şey düşünmedi. Silahlar sanki sahibinin ölümünü haber veren sadık köpekler gibi inliyordu. Oyun başlamıştı. Herkesin kendi ölümünü oynayacağı dramın perdesi günün ilk ışıklarıyla gösterişli bir biçimde açılıyordu. Can çekişen ses mırıldandı: "Ölmek nedir?" İnsan hakkında öğrenileceklerin sonuna kadar gitmek mi? Belki de tecrübe kazanmanın sonu.

Mehmet ölüm düşüncesini bırakıp tekrar tetiğe asıldı. Yirmi dakika sonra önlerindeki silsilenin boyun noktası topçu tarafından bombalanmaya başlayınca tepeden bölüğü baskı altında tutan biksi sustu. Yarım saat sonra da verilen emirle bölük mevzilendiği kayalıklardan –boy atan filizler gibi– ortaya çıktı.

Ölen ya da yaralanan yoktu. Ancak biksi onları bir saatten fazla bir süre durdurmuştu. İki dakika sonra emir geldi. Aynı düzende tırmanmaya devam edilecekti. Mehmet yanındaki bir başka şekilde bakan erlere işaret etti. Kendisi de onlar gibi değişmiş miydi? Bir an merakla durakladı. Az önce yaşadıklarına savaş denebilir miydi? Yürümek; ateş yiyince mevzilenip ateş etmek; sonra tekrar devam etmek... Hayır, savaş bu değildi. Herkes savaşı kendine göre yeniden yaratıyor, diye düşündü. Cenk için, en üst avcı konumu, Saldıray için intikam, Prof için felsefe yapma fırsatı, Yakup için kader. Ya kendisi için?

Tekrar tırmanmaya koyuldular. Üç timin oluşturduğu yay şeklindeki iki avuç, arasına aldığını ezmek için bir kez daha açılmıştı. Bu kez tırmanış iki saat boyunca olaysız bir biçimde sürdü. Güneş kendini hissettirmeye başladığında "dur" emri geldi. Dağdan aşağıya inen derin bir vadinin iki yamacında mevziye yatılacaktı. Sonra?

Soruyu yanına gelen Cenk cevapladı.

"Bekleyeceğiz. Çemberi yarıp geçmek için sızmaya çalışacaklar." Oyun arkadaşlarına kavuşacak bir çocuk gibi istekle gülümsüyordu. "Yerinde olsam biraz uyurdum. Çünkü bunu gece deneyecekler."

Hoşuna gitmese de Cenk'in söyledikleri mantıklıydı. Saat dokuza doğru, tepelerdeki pus kalkınca uçak ve helikopterler ortaya çıktı. Bomba sesleri önce tedirginlik yarattıysa da bu tedirginlik daha sonra rahatlamaya dönüştü: Tepedeki hayaletler, hava kararıncaya kadar burunlarını sığındıkları kovuklardan dışarıya çıkaramayacaktı.

Akşama kadar uzaklardan duyulan tek tük silah sesinin dışında önemli hiçbir şey olmadı. Korku ve düşünceler, kavrayışı keskinleştiren karanlık geceyle birlikte geldi. Mehmet, sabah cevapsız bıraktığı soruyu artık cevaplayabilirdi. Savaşın onun için ne anlama geldiğini biliyordu: Başkalarının yaşamını umursamamak. Ama asıl rahatsızlık veren duygu, bu umursamazlığın çok geçmeden insanın kendi yaşamını da kapsayacağı korkusuydu. Az sonra gölgelerin içinden çıkıp gelenlerden birisini öldürürse insanın değerini mi, değersizliğini mi keşfede-

cekti? Bu karar böyle ayaküstü alınacak kadar önemsiz miydi? Sonra sorusunun saçmalığını kavradı: Savaş, kararı insana bırakmıyor, kendisi alıyordu.

Sigara içememenin verdiği sıkıntı ve arada bir açılan taciz ateşi... Gece bu iki sıkıntının dışında gergin ama sorunsuz geçti. Mehmet iki kez mevzileri yokladı. Kimse uyumuyor ya da yaklaşan birini duyduğunda uyanıyordu. PKK'lılar başka bir vadiden sızma yapmış olmalıydı çünkü sabahın ilk ışıklarına kadar üç tim de gece boyunca hiç görüntü alamamıştı. Çoğunluk rahatlamışken Cenk'in yüzü asıktı. Mehmet avcının hayal kırıklığını anlıyordu. Kader onun düşlediği geceyi sahneye koymamıştı. Akşama doğru telsizle geri çekilme emri iletildiğinde yüzü öfkeden saçları gibi sapsarı kesilmişti.

"Anlaşılan şenlik, tepeye helikopterle atılan timlere kaldı."

Mehmet emri time iletti. İkinci operasyon da PKK'lı görmeden sona ermişti. Ancak iki saat sonra düzlüğe indiklerinde düşüncelerini düzeltti. Yamacın dibinde yerde üstü örtülmemiş iki ceset vardı. Demek gece boyunca aşağıya sızmayı başaran olmuş, bazıları da 1. Bölüğün eline düşmüştü. Unimoglara yaklaşınca korucuların arasında elleri bağlı bir çocuk gördü. Merakla yaklaşınca yolunu Saldıray kesti.

"Çocukları istihbarat için kullanıyorlar." Mehmet, Trabzonluya cevap vermedi. Çocuk korkmuşa benzemiyordu. Aksine bakışları pervasızdı: Onları görünce yere tükürdü. Yüzünde uzaktan bile fark edilen bir çıban lekesi vardı. Saldıray konuşmaya devam ediyordu. "Bizim tabur kırk sekiz karga gebertmiş. Öteki taburlarla birlikte..."

Mehmet, Unimog'un numarasını hatırlamaya çalışarak korucuları sorguya çekmeye giden Saldıray'dan uzaklaştı. Dönüş yolunda Trabzonlu'nun ona söylediklerini aktarınca, Cenk alaycı bir tavırla gülümsedi.

"Topu topu iki leş... Ben lâfa değil, gördüğüme inanırım..."

Mehmet merakla Cenk'e baktı. Yüzü, kirden olacak o tanrısal yakışıklılığını yitirmişti. Üstü başı da berbattı. Ya ben! Nasıl görünüyorum? Mehmet, cevabı alacakmış gibi, bakışlarını sızlayan ayaklarına çevirdi. Parçalanmış postalları suratı hakkın-

da fikir veriyordu. Unimoga yürüdü. Az ileride sedyede yatan bir er utançla inliyordu. Galiba bacağı kırılmıştı.

- 4 -

Gowendé, Ağustos 93

"Rojbaş."[6]

Zeynep kapıdaki nöbetçiyi selamladıktan sonra hastane olarak kullanılan mağaraya girdi. Yan yana iki bölmeden oluşan garip yapının sağında yer alan, ötekine göre daha küçük olan odacık kadınlara ayrılmıştı. Zilan, ikişerli düzenle yerleştirilmiş dört yataktan diptekinde yatıyordu. Kapı nöbetinden döner dönmez genç yoldaşı hastalanmıştı. Zeynep, ilk günden beri Zilan'ı ziyaret etmeyi günün vazgeçilmez önceliklerinden birisi haline getirmişti.

Göwende'nin en güzel çiçeğini uyuklar buldu. Kızın gözleri kapalıydı. Ancak iki hafta boyunca onu yaprak gibi titreten öksürük yatışmışa benziyordu. Üzüntüyle bir kadından çok bir çocuğa benzeyen yüze baktı. Güzelliği solmuş, yanakları beyazlaşmıştı. Kendini teselli etmeye çalıştı. Onu böylesine bitkin gösteren renkli gözlerinden yayılan ışığın sönük olmasıydı. Zeynep başıyla öteki hastalara selam verip dışarıya çıktı. Mağaralardan nefret ediyordu. İki ay sonra yine içeriye girecekler ve çettelerin[7] eline düşeceklerdi. Kışın mağarada uyumak gerçek bir beceri istiyordu. Ateşten uzaklaşırsan üşüyordun, ateşe yaklaştıkça vücuttaki bitler canlanıyor, harekete geçiyor ve uyumayı engelliyordu. O zamanda tekrar ateşten uzaklaşmak gerekiyordu. Çette, kışın gerillanın kâbusuydu. Uyurken ateşe yakınlığı iyi kestirmek şarttı: Üşümeyecek kadar yakın, çetteleri uyandırmayacak kadar uzak...

Kapıda doktorla karşılaştı. Tıp fakültesini ikinci sınıfta bırakarak saflara katılan Adanalı'yı Bekaa'dan tanıyordu.

6 Kürtçe: Günaydın, iyi günler anlamında.

7 Bit.

"Rojbaş hevala Rojin."

"Rojbaş hevale Çiya.[8]"

Asıl adı Ferhat olan doktor zaman zaman Gowende'de, zaman zaman da Çarçela'da oluyordu. Zeynep, o olmasaydı, geçen kış saçlarını döküp onu ölümün eşiğine kadar taşıyan zatüreeyi atlatamayacağını biliyordu.

"Hevala Zilan'ı mı yokladın?" Zeynep başını eğdi. Bir erkek olmasına rağmen onunla baş başa konuşabilirdi. Doktorla konuşmak bayan savaşçılar için yasak değildi. Ferhat sanki hastanın annesiyle konuşur gibi sesini yumuşatarak açıkladı: "Biraz daha iyi ama kışı burada geçirmemeli. Bu ciğerlerle baharı bulamaz. Yönetim'e Güney'e sevk edilmesi gerekir diye bildirdim."

Cudi'yle konuşmak yasak, şimdi Zilan da giderse... Zeynep boğazına bir çığlık gibi yükselen sıkıntıyı derin bir soluk alarak geriye itti.

"Anladım..." İçinden ağlamak geliyordu. İyice yalnız kalacaktı. Başını kaldırıp dostça bakan adama gülümsedi. "Çarçela'dan gelen yaralılar nasıl?"

"Önemli bir şey yok. Çoğu, uçaklar bombaladığında kaya parçalarıyla yaralanmış. İki de kırık bacak var..." Sigara içecekti. Zeynep, genç adamın sigarasını yakmasını bekledi. "Dedikleri gibi 30 asker fit etmişler mi?"

Çarçela'ya düzenlenen operasyon duyulduğunda herkes çok şaşırmıştı. Ama ortada tartışılmaz bir gerçek vardı! Rohat haklı çıkmıştı: Düşmanın böyle çetin bir hamle yapacağını ondan başka kimse aklına getirmemişti. Çarçela'yla ilgili haberler ikinci günün akşamında netleşmişti. Teknik gelen düşman birlikleri tepeye çıkmış, ama ertesi akşam geri püskürtülmüş, bu arada otuz er ve subay öldürülmüştü. Gerillanın kaybıysa sadece iki savaşçıyla sınırlı kalmıştı. Düşman saldırdığında taktiksel olarak yerlerini terk eden gruplar da operasyondan bir hafta sonra eski yerlerine geri dönmüşlerdi.

Zeynep, Doktor'un hâlâ ona baktığını görünce başını salladı.

"Ben de öyle duydum. TC'yi pişman etmişler... Her şey yolundaymış. Şimdiden kış üslenmesi için hazırlıklara başlamışlar."

8 Kürtçe: Uludağ

Doktor, ihtiyatlı bir sesle devam etti:

"Yaralıların anlattıklarına bakılırsa bombardıman epeyce zarar vermiş... Yani tüm barınakları yeniden yapmak gerekecek." Doktorun konuşmasını içeriden yükselen şiddetli öksürük sesleri böldü. Sanki bütün bir bölük aynı anda, koro halinde öksürmeye başlamıştı. "Burada ihtisas yapacak olsaydım, göğüs hastalıkları ya da ortopediyi seçerdim." Adanalı heval hafif bir sesle güldü. "İçeridekilerden çoğu bahardan beri ciğerlerinden hasta. Güney'den gelirken, sınırda gece termal kameraya yakalanmamak için ıslak yağmurluk giyerek geçiş yapmışlar. Bazıları daha uyanık... Biliyor musun? Vücuda röntgen filmleri sarmak da işe yarıyormuş. Keşke elimizde bol röntgen filmi olsa..."

Zeynep birden kendi grubunun geçişini hatırladı. O dayanışma duygusu, heyecan, geride iz bırakmamak için ot ya da çalı sürükleyen kılavuzlar... Çeteci olmayan köylerden geçtiklerinde onlara yardım eden yurtsever köylüler, geçiş yapılan güzergâha hayvan sürülerini gönderip, ayak izlerinin kaybolmasını sağlayan çocuk çobanlar...

"İlaç durumu nasıl?"

Ferhat belli belirsiz güldü.

"Burada üç tür ilaç var heval: Ateş düşürücü, antibiyotik ve ağrı kesici. Bazıları ne yazık ki saç döküyor."

Çaresiz doktor haklıydı. Her şeye antibiyotik! Saçlarının dökülmesinin nedeni de antibiyotiğin yan etkisi miydi? Zeynep geçen kış hastanede yatarken rastladığı o genç savaşçıyı hatırladı. Böbreklerinden hastaydı; sürünüyordu çocuk... Gece herkes uyurken o ağrıdan inlerdi.. Ama kısık sesle, asla başkalarını rahatsız edecek kadar yükseltmezdi sesini. Ağrı kesiciler de artık etkili olmuyordu. Bir anlamda kaderine terk edilmişti. Durakladı; dağda hastalananların durumu doğadaki zayıf düşmüş canlı türlerinin davranışlarını hatırlatıyordu. Hastalanıp güçten düşen, geride kalan merhamet ya da ilgi beklemiyordu. Çünkü kimsenin merhamet gösterecek kadar vakti ve gücü yoktu. Zayıfların saflarda yeri yoktur. Bu dillendirilmeyen, ama herkesce kabul edilen bir gerçekti. Hastalanmak her şeyden önce yalnız

kalmak demekti. Yardım da istenmiyordu: "Ay" demek büyük ayıptı. Pusularda ölümcül yara alındığında bile bağırmak yadırganıyordu. "Arkadaşlar ben şehit oluyorum..." En fazla buna izin vardı. Dağda karşılaştığı savaşçılar, Zeynep'in çocukluğunda gördüğü filmlerde, ölürken arkadaşlarını ele vermemek için bağırmayan Apaçileri hatırlatıyordu. Her hastalananın kentlere taşınması ve oralarda gizlice tedavi edilmesi mümkün olmadığına göre, hastalığa karşı psikolojik engeller dikip mücadele etme yolu seçiliyordu. İrade! İradenle aşarsın...

Zeynep kulaklarında yankılanan sesler sönünce ayağa kalktı.

"Ben havela Zilan'a bir daha bakayım."

Doktor eliyle ona izin verdi; yalnız kalacağı için memnun olmuştu. Şimdi sigarasını konuşmadan, ağız tadıyla içebilirdi. Zeynep öksürük seslerinin eşliğinde tekrar küçük bölmeye girdi. Zilan hâlâ uyuyordu. Dışarı çıktığında doktor gitmişti. Birkaç adım atmıştı ki, Ruken'in portatif gibi kullandığı Dicle'yi gördü.

"Hevala Ruken seni hevale Sinan'ın çağırdığını söyledi. Hemen gidecekmişsin..."

Zeynep şaşkınlıkla durakladı. Sinan ondan ne istiyordu? Tedirginlik bir çift pençe gibi boyun kaslarını sıkıştırdı. Ama içinde boy atan cılız mutluluk onu yatıştıracaktı. Artık Kürtçe'yi sökmüştü. Hiç Türkçe bilmeyen Dicle'nin söylediklerini eksiksiz anlamıştı. Silahını omuzuna atıp, puşisini düzeltti.

"Sağol heval. Hevala Ruken'e söyle hemen gidiyorum."

Tepedeki gölgeliğin altında önce Sinan'ı gördü. Bir ucu tepenin üstündeki sivri kayaya, öteki ucu bir sırığa bağlanmış on beş metre uzunluğunda kalın çelik kablodan aşağıya ince bir tel sarkıtılmıştı: Sinan telsiz anteninin oluşturduğu bu kocaman 'T' harfinin altında, portatifinin ona hazırladığı çayı içiyordu. Yaklaştığını görünce elini salladı. Kırık çenesinin iliştirdiği gülümseme yine yüzündeydi. Bu değişmeyen ifade, artık bir maskeye dönüştüğünden, düşüncelerini gizlemeye yarıyor olmalıydı.

"Beni emretmişsin heval."

"Gel, gölgeye gel hevala Rojin." Zeynep birkaç adım atarak

havadan farkedilmesi mümkün olmayan toprak rengi tentenin ince gölgesinin altına girdi. "Hevale Reşo, senin kapı nöbetinde uyanık ve çalışkan olduğunu söyledi."

Zeynep dağda, hem ittifakların önemini, hem de bir komutanın desteği ve övgüsünün karşılıksız bırakılmaması gerektiğini öğrenecek kadar kalmıştı. Sert bir sesle parti temsilcisine cevap verdi.

"Hevale Reşo da iyi bir liderlik sergiledi heval."

Gölgeliğin kayaların arkasına dönen ucundaki kıpırtıyı o sırada fark etti. Rohat! O da buradaydı. Demek iş daha da ciddiydi.

"Rahat et hevala Rojin, silahını indir." Zeynep, Sinan'ın dediğini yaptı ama duruşunu değiştirmedi. Artık bir savaşçıydı, geçen seferki karşılaşmalarından farklı bir kimlikle karşılarındaydı. "Hâlâ BBC dinliyor musun heval?"

BBC! Zeynep şaşkınlığını gizleyerek cevap verdi:

"Evet heval. Görevde değilsem."

Rohat da meydana çıkmaya karar vermişti. Sol dizindeki sak yine düşüktü, mekapının üstüne yığılmıştı. Bu haliyle bir bacağı sarılı atları andırıyordu. Kısa bir süre göz göze geldiler. Gowende'nin fazla ihtiyatlı olmasından dolayı eleştirilen komutanı dik dik ona bakıyordu. Zeynep, acaba beni nasıl görüyor diye düşündü: İşe yaramaz bir metropollü; önderliğin şımarttığı bir aydın...

"TC'nin Çarçela saldırısından, Digor[9] katliamından bahsettiler mi?"

Rohat ilk kez onunla konuşmuştu. Sesinde tiz, çınlayan bir öfke titreşiyordu. Zeynep bakışlarını destek bulmak için maskesinin ardına gizlenen Sinan'a çevirerek cevap verdi.

"İki olayı da 'Türkiye'nin Doğusu'nda karışıklık' diye verdi heval."

"TC'nin faşist unsurları katliam yapıp, elli Kürt'ü öldürdü, senin radyo sadece olay dedi ha... Ya geberttiğimiz onca asker?"

9 15 Ağustos'da Kars'ın Digor ilçesinde tarlalara gitme yasağını protesto için sessiz yürüyüş yapan kalabalığa açılan ateş sonucunda beşi çocuk, on yedi kişi öldü.

Zeynep tedirginlikle kımıldadı. BBC benim değil mi demeliydi? Sinan onun çaresizliğini anlamış gibi araya girdi.

"BBC de mücadelemize emperyalistlerin penceresinden bakıyor..." Konuyu değiştireceğini belli edercesine çay bardağını yere bıraktı. Rohat öfkesini boşaltacak yeni kurban aramak üzere, vedalaşmadan aşağıya doğru yürüdü. "Seninle konuşmak istediğim bir konu var hevala Rojin." Sözlerinin burasında eliyle yanındaki çocuğa işaret etti. Söylediklerinin portatifi tarafından bile duyulmasını istemiyor olmalıydı. "Öyle gözüküyor ki, Rohat yoldaşın öngörüsü doğru çıkacak... Düşman Gowende'ye de çıkmaya kalkışacak."

Sinan susunca, Zeynep onay beklediğini fark ederek adamı onayladı.

"Öyle gözüküyor yoldaş."

"Düşman Çarçela'ya on binlerce asker, onlarca uçak ve helikopterle geldi... Dağı taşı bombaladılar. Yapılarımızı yıktılar." Hemen açıkladı. "İki ay sonra hepsini yeniden inşa ederiz... Kaybımız ne biliyor musun?"

Zeynep, "İki savaşçı diye duydum," dedi.

"Üç... Bir yoldaşımızı da dün buldular. Bombalama sırasında parçalanmış." Sinan yerinden kalkacakmış gibi kımıldadı ama kırık beliyle yardımsız kalkması zor olacaktı. Zeynep bir an uzanıp yardım etmeyi düşündü ama adam tekrar konuşmaya başlayınca vazgeçti. "Yedi kişi de kayıp, haber alınamadı..." Komser gözlerini ona dikmişti. Zeynep adamın yüzünü örten maskeye rağmen bakışlarının dostça olmadığını fark etti. Neden bugün herkes ona kızıyordu? "Kayıpların hepsi metropollü. Serhildan kuşağından."

Durum şimdi anlaşılıyordu. Hem BBC'nin haberlerinden hem de metropollülerin ihanetlerinden sorumlu tutacakları birisini arıyorlardı. Duyduğu hayal kırıklığı anında öfkeye dönüştü.

"Hevale Sinan eğer bana..."

Sinan elini kaldırıp, susmasını ihtar eden bir tavırla sözünü kesti. Sesi bıkkındı.

"Hayır, kimse sana leke kondurmuyor. Fedakârlığını, parti-

nin açılım ve hamlelerini desteklediğini biliyoruz. Ama bütün metropollüler senin gibi değil."

Sinan konuşma sırasını savmış gibi sustu. Belki de sigara saracaktı. Zeynep zorlukla yutkundu. Cudi! Ondan söz ediyordu.

"Sinan yoldaş, eğer hevale Cudi'den söz ediyorsan, seninle yaptığımız son konuşmamdan beri onunla hiç karşılaşmadım. Göz göze bile gelmedik."

Zeynep sözlerini bitirir bitirmez korkutucu düşünceyle ürperdi: "Göz göze dememeliydim..." Dağda bir kadınla bir erkeğin gizlice bakışması bile suçtu.

"Biliyoruz heval, biliyoruz. Tutumun, davranışın partinin kurallarına uygundur. Üstelik savaşçı olma yolunda gösterdiğin aşamanın da farkındayız. Hevala Ruken de memnun senden..." Tekrar sözlerine ara verdi. Ayağa mı kalkacaktı? Hayır, kalkmayacak, sigara saracaktı. İlk dumanın ardından konuşmasını sürdürdü. "Ama belki tekrar hevale Cudi'yle konuşmalısın."

Cudi'yle tekrar konuşmak! Romanlar, unuttuğu kentler... Düşünce öylesine mutluluk vericiydi ki, Zeynep bir an karşısında keyifle sigarasını tüttüren adamın ondan ne istediğini anlayamadı. Ama emir, Sinan'ın bakışlarındaydı.

"Heval, senin istediğin benim onu gözet..."

Sinan sözlerini kesti.

"Yoldaş Rojin, senden bir şey istemiyoruz. Parti sana emrediyor." Emri açıkladı. "Gowende'de kırk beş kişi var. TC buraya da Çarçela'ya geldiği gibi, belki daha da azgın bir şekilde gelecektir. Güvenliğimizi, alan hakimiyetimizi ancak sağlam ve parti ilkelerine bağlı olan yoldaşlarla sağlayabiliriz." Sinan'ın sesi Zeynep'in hiç duymadığı kadar sertleşmişti. "Gowende'nin kapılarını her an kaçacağından, itirafçı olacağından kuşkulandığın kişilere bırakır mısın?"

Parti! Emir açık ve kaçınılmazdı. Zeynep midesinin iki yıldır ilk kez pişmanlıkla yandığını hissetti. Sinan'ın söyledikleri doğru, isteği haklı olsa da ondan istenilen görev mide bulandırıcıydı. Birden, Koestler'in[10] karanlığını hatırladı.

10 Koestler'in Stalin dönemindeki Komünist Partisi'ndeki tasfiyeleri anlatan "Gün Ortasında Karanlık" adlı romanı.

Verilecek tek cevap vardı. Zeynep kendini, hayatı boyunca söyleyeceğini aklına getirmediği sözleri mırıldanırken buldu. Dudaklarındaki yabancı ses, yenik ve hüzünlüydü.

"Partinin emri tartışılmaz heval."

Zeynep, ondan istenileni yapacağını söyler söylemez Rohat tekrar ortaya çıktı. Konuşmaları dinlemiş miydi? Sinan'ın yumuşamış sesi düşüncelerini böldü.

"Şimdi takımına dön hevala Rojin. Burada konuşulan burada kalacak. Gerekeni Ruken'e biz söyleriz."

Zeynep selamı verip geriye döndü. Cudi'yi gözetlemek, gerekirse ihbar etmek!

Bayanlar takımının üslendiği düzlüğe gelince hep yaptığı gibi kayasının arkasına geçti. Bir süre hiçbir şey düşünmeyecekti.

"Kararsızsan, üzerine bir gece yat..." Nusret! Onu dinleyecekti. Acaba o benim yerimde olsa ne yapardı?

Birden şimdiki gibi akıl sormaya gittiği o akşamüstünü, Nusret'i ilk gördüğü günü hatırladı. Kız Kulesi'ni bir resim gibi arkasına asmış pencerenin önünde oturuyordu. Kapıyı açan başı bağlı kadın onu salona aldıktan sonra dakikalarca yüzüne bakmamıştı. Neden sonra sessizliğinin kozasından çıkmaya karar verdiğinde başını kaldırmadan belli belirsiz bir sesle, "Evet," demişti!

"Evet!" Ya da ne istiyorsun; ya da neden yalnızlığımı böldün; ya da seni kabul etmemin nedeni Taylan'ın ısrarı; ya da ne söyleyeceksen çabuk söyle... Yazarlıktaki –sevmeyenlerin bile kabul ettiği– ustalığını bir tek sözcüğe uzun birkaç cümleleyi sığdırarak sergilemişti. Hayatı boyunca kimseyi sevmemiş: Zeynep'in onunla ilgili ilk düşüncesi bu olmuştu. Sonraki dakikalarda fark edeceği o kayıtsız yalnızlığının nedeni de bu olmalıydı.

"Şimdi, imdat, diye bağırsam ne yapar?"

"Komik olan nedir küçük hanım?"

Nusret gülümsemesini mi fark etmişti, yoksa düşüncelerini mi okuyordu?

Zeynep, "Hiçbir şey," diye cevap vermişti.

Karşısında muhtemelen hayatı boyunca hiç imdat dememiş biri oturuyordu. Sonraki haftalarda hayatta mümkün olan şeylerin en zoruymuş gibi hiç gülmediğini fark edecekti. Onunla

yatmaya karar verdiğinde umudunu kesmişti. Üstelik gülse bile gülümsemesinden hoşlanmayacağını biliyordu. Adamın uzattığı kağıtları alırken parmakları birbirlerine değince irkilerek elini geri çekmişti. "Teni yaşlanmaya yüz tutmuş insanlara özgü kurulukta." Ancak adam ayağa kalkınca yanıldığını anlamıştı. Akıl almaya geldiği adam kısa boylu ve yaşlı değildi. Oturmak onu küçültmüştü. İlk algıladığından daha iri bir adam vardı karşısında. Bu, Zeynep'in yazar Nusret Bağlı'yla ilgili ilk olumlu duygusuydu. İri, geniş omuzlu erkekleri severdi. İkinci olumlu izlenim konuşmaya başladığında ortaya çıkmıştı. Nusret Bağlı'nın sesinde bir sırrı paylaşıyormuş gibi güven duyulma isteği vardı. Ama çok geçmeden onun genellikle kendisiyle konuştuğunu, karşısındakinin sözleri arasında konuyla ilgisiz olanlara kulağını kapadığını, sadece öğrenmek istediklerini duyduğunu keşfedecekti.

"Seni buraya getiren nedir?"

Zeynep hiç duraksamadan cevap vermişti:

"Yalnızlığınızı anlatan o cümleniz." Bir süre adamın hangi cümle diye sormasını beklemiş ama sormayınca okuduğu andan itibaren ezberlediği sözlerini tekrarlamıştı:

"Yaşamış olmamın bu dünyada hiçbir şeyi değiştirmediğini kavradığımdan beri çok yalnızım..."

Nusret dudaklarını büzmekle yetinmişti. Sonraları daha çok sevdiği cümleler olduğunu öğrenecekti Zeynep. Malraux'nun Gide'in romanlarından cümleler okuyan da oydu...

"Hevala Rojin!" Zeynep gözlerini açtı. Hastanedeki portatif yanındaydı. "Hevala Zilan uyandı."

- 5 -

Şemdinli, Ağustos 93

Venüs gibi: hem akşam hem de sabah parlıyor... Aslı'yla ilk kez seviştikleri o ılık haziran gecesinin sabahında gözlerini açar açmaz Mehmet'in aklına gelen, –belki bir elektrik titreşimi gibi

alnını boydan boya kat eden– düşünce bu olmuştu. Ancak sabaha doğru dalan Aslı'yı uyandırmamak için uzun bir süre kımıldamadan bekleyecek, sadece düşünceleriyle vakit geçirecekti: Uzakta bir yerde belli belirsiz, zorlukla duyulan bir şarkı, evin gölgesinin düştüğü kumsalı gece yarısından beri döven poyrazın kabarttığı güçlü dalgaların uğultulu homurtusu, sol kolunun üstündeyse bir gecede şımarık bir çocuktan işveli bir kadına dönüşen Aslı vardı. "Hep beni düşün... Hep beni düşün..." On saat önce soyunup yatağa girerken böyle mırıldanıyordu. Sanki kendini vermeye hazırlandığı erkek onu düşünmezse kaybolup gidecekmiş gibi endişeliydi. Mehmet, günün ilk ışıklarından bu yana gözlerini bile kırpmadan onu seyretmekten yorulmamıştı. Yanındaki, tere dönüşmemiş nemini, tatlı kokulu sıcaklığını hissedebildiği bedenin el değmemişliği şaşırtıcıydı. İşte, tek koluyla kavradığı kızın aylarca önce planladığı şey olmuştu. Mehmet o sabah, birkaç hafta içinde kendisinin aşkın, Aslı'nınsa şehvetinin kölesi olacağından henüz habersizdi. Tatlı bir sarhoşluğun içinde yüzüyor ve nasıl olup da masalsı bir dünyaya adım attığını keşfetmeye çalışıyordu. Aslılar'ın yazlık evinin görkemi, bahçeye, salona, odalara, gördüğü her şeye sinmiş zenginlik, soluk kesiciydi. Şerife Hanım'ın Mustafa Bey'i azarlamasını duymamak için kaçtığı ev; koşarak katettiği, 6290, ardından kısa 6292 ve kilometrelerce uzayan 1671 no'lu sokaklar; yüzü ve bedeni giderek belirsizleşen Sibel... Hayır, artık kendini Şemikler[11]'e ait hissetmiyordu. Alsancak, şimdi de Çeşme! Birden aklına gelen düşünceyle irkilmişti. Acaba kollarında tuttuğu bu kadınla hiç Alsancak'taki evlerinde, durmadan anlattığı odasında da sevişebilecek miydi?

Sadece bir kez! Onca yıl boyunca Çeşme'deki o evde, Aslı'nın arkadaşı Neriman'ın evinde, malzemeci Tahir'in pis kokulu yatağında, ucuz otel odalarında, plajda, soyunma odasında ve dedesinin Seferihisar'daki evinde defalarca sevişmişler, ama Aslı'nın evine sadece bir kez, annesiyle babasının İsviçre'ye kayağa gittikleri o soğuk şubatta girebilmişti. Gergin geçen kaçamak ziyaret, daha başından kırk beş dakikayla sınırlanmış-

11 İzmir'de, Karşıyaka'nın dış mahallerinde bir semt.

tı: Remzi'nin Nazlı'yı okuldan alıp eve getirmesi arasında geçecek süre. Sadece kırk beş dakika, bu tatsız sevişme için Balıkesir'deki bölge seçmelerini ektim. Ne budalayım... Mehmet evden bir hırsız gibi kaçarcasına çıkarken bunları düşünüyordu. Aslı'yı Fuar'da öptüğünden beri ilk kez o gün aşklarındaki dengesizliği hissetmiş, Aslı'nın da ilişkilerine –babasının öğrendiğinde bakacağı gibi– baktığını anlamıştı...

"Ne düşünüyorsun?"

Mehmet gözlerini araladı. Altan karyolasının başucuna kadar sessizce gelmişti. Meraklı bakışları Saldıray'ın rolünü üstlendiğini haber veriyordu.

"Uyuyor olamaz mıyım?"

Altan kesin bir tavırla başını salladı.

"Kimse böyle bir suratla uyumaz."

"Nesi varmış suratımın?"

"Dudakların bir şey söyleyecek gibi aralık."

Mehmet, Altan'ın sorusunun merakının mı yoksa konuşma isteğinin mi sonucu olduğunu çıkaramadı. Alçak, güvensiz bir sesle mırıldandı.

"Eğer birinden ayrılman gerekiyorsa, bunu ilk düşündüğünde yapmalısın. Yapamazsan, dünyanın en belalı, en tehlikeli tahterevallisinin, kararsızlığının tutsağı olursun."

"Vay, yine şairce laflar etmeye başladın." Altan uzatınca Mehmet sigarayı aldı. "Kimden söz ediyorsun, şu seni sepetleyen kızdan mı?" Sepetleme! Sözcük incitici olsa da gerçeği yansıtıyordu. "Neden bırakmadın öyleyse?"

"Belki bırakırdım, ama tam o sırada kız kardeşi intihar etti."

Altan alçak bir ıslık çaldı. Sigarayı yakmak için uzattığı ateş bir süre aralarında yandı.

"Vay! Ne oldu da..."

Mehmet, Aslı'nın kısa süren yasının ardından, Nazlı'nın geride bıraktığı mektuptan söz ederken ezberlemiş gibi tekrarladığı sözlerden aklında kalan tek cümleyi mırıldandı.

"Dünyanın acısına dayanamamış..."

Altan çakmağı söndürdü. Sigara içeceklerini unutmuştu.

"Kaç yaşındaydı bu kız?"

On dört! Belki de on beş... Mehmet kendi çakmağıyla sigaraları yaktıktan sonra cevap verdi.

"Galiba on beş."

"On beş ha..."

Mehmet, Altan'ın şaşkınlığını tekrarladı:

"Evet, on beş."

Altan bir an önce bitirip kaçmak istercesine sigarasından art arda birkaç nefes çekti.

"Dostum, bence sen yanlış kızı seçmişsin..." Başını salladı. "Sonra ne oldu?"

Ne olmuştu? Aslı, insan olmanın acısından, çekme yeteneği olmayanların biriktirdiği vicdan azabından ölen kızkardeşine ağlamak yerine, babasının yaptığı gibi ona öfkelenmeyi seçmişti. Zengin ve sağlıklıyken, istediğin her şeye sahipken intihar etmek de neyin nesi? Nazlı'nın dünyanınkine kattığı büyük acıyı çekmek, günahsız ölümünün matemini sürdürmek sadece annesine kalmıştı.

Mehmet, "Hiç," dedi. "Ölen öldüğüyle kaldı." Yedi gün sonra havanın soğuk olmasına aldırmamışlar ve Saadettin Bey'in kızına –üniversiteyi İzmir'de okuma karşılığında– aldığı arabayla kapağı Çeşme'ye atmışlardı. "Nazlı'nın toprağa verilmesinden bir hafta sonra saatlerce seviştik. O, sevişmenin onu ölümden kurtaracağına inanıyordu." Altan cevap vermeden onu süzdü. Şaşırmış mıydı? Hayır, ayıplamış gibi bakıyordu. Mehmet, "Kız kardeşinin adı Nazlı'ydı," dedi. "Filleri severdi."

"Kim filleri severmiş?" Mehmet odaya girenin kim olduğuna bakmadı. Saldıray beklemeden devam etti: "Bölük komutanına yazı gelmiş. Rakam kesinleşti... Tam sayı yirmi dört"

"Ne sayısı?"

Saldıray'ın acelesi vardı. Dolabını karıştırırken arkasını dönmeden Altan'a cevap verdi:

"Geçen hafta geberttiğimiz leş kargaları." Saldıray İkiyaka Operasyonu'ndan döndüklerinden beri kafayı kaç PKK'lının öldüğüne takmıştı. "Adamlar zirveden inip kaçarken meğerse 4. Tabur'un kucağına düşmüşler."

Sözlerini bitirir bitirmez hızla koğuştan çıktı. Altan arkasından bakakalmıştı.

"Derdi ne bunun?"

Mehmet omuzunu silkti.

"Bilmem. Onca zahmetin boşa gitmesine hayıflanıyordu herhalde."

"Hey Allahım, şu halimize bak. Ölü sayısı hesabı yapar hale geldik." Bir an durdu. İtiraf edecekti. "Aslında hepimizin aklından geçeni söylüyor. Ona kızmamalıyız..."

Mehmet sigarasını söndürdü. Altan haksız sayılmazdı. Savaşırken ne kadar centilmen olsan da olay bir süre sonra maça dönüşüyor ve skor önem kazanıyordu... Acaba Kürşat mektubu almış mıydı?

Beşinci Bölüm

- 1 -

Şemdinli, Eylül 93

Bu yıl ne yaptı? Saatine baktı: Sonra ani bir kararla bileğinden çıkarıp cebine koydu. Gün boyunca gözlerini bileğinden ayıramamış, belki yüz kere bakmıştı... Hava aydınlık, yapacak iş varken onu arama isteğine karşı koyabilmişti. Ama şimdi! Dakikalardır kendine bu soruyu soruyordu. Direncini böyle azaltan, taburun iki tarafındaki yamaçlardan aşağıya –çığ gibi önüne kattığı her şeyi aşağıya iterek– inen gece miydi? Belki... Karanlıkta hem kuşku hem de korku cinleri vardı; sihirliydi: Evet, hem korkuları, hem de anıları canlandırıyordu. Göğüs cebinden sigara paketini çıkardı ama damağına sıvanmış nikotin tabakasının acılığını duyumsayınca paketi tekrar yerine yerleştirdi.

"Şair! Bu serin karanlıkta, tek başına ne yapıyorsun?"

Mehmet geriye döndü. Altan arkasındaydı. Onu nasıl bulmuştu? Cinleri saklayan karanlık neden onu gizlememişti?

"Beni nasıl buldun?"

Altan omuzlarını silkti.

"Yanımda gece görüşü var..." Sonra alçak sesle güldü. Espri-

sini beğenmişti. "İyi laf etmek senin, bulmak da benim hünerim yoldaş."

Mehmet sıkıntıyla kımıldayıp etrafı süzdü.

"Bana yoldaş deme!"

Altan bu kez sesli bir kahkaha attı.

"Ne o, yanlış mı anlaşılır?" Kahkahasının ardından cevap ve izin beklemeden yanına oturdu. "Kantindeydim. Aslında bu akşam kendi başıma takılacaktım ama beni de Saldıray bastı. Ben de seni bulup geleceğim diye ondan sıvıştım." Saatine baktı. "Bir sigara içimi vaktimiz var." Mehmet cevap vermedi. Oysa beynine kuşku tohumları eken düşüncelerden kurtardığı için Altan'a minnet duymalıydı. "Ne o, Karadeniz'de gemilerin mi battı? Hayır, senin gemilerin yok. Çaktım, Karşıyaka'nın bu ligi götüremeyeceğini anladın."

Onu kovsam? Ama bu işe yaramazdı. Mehmet isteksizce karşılık verdi.

"Bugün pek keyfim yok."

"Buldum: Avustralya'dan kötü haber geldi" Avustralya'yı unutmuştu. Mehmet birden Kürşat'ın mektubuna cevap vermeyeceğini düşündü. Bir kuşku daha... Altan gevezeliğini sürdürüyordu. "Boş geç, aldırma. Sen zaten halı malı satamazsın."

Mehmet cebindeki pakete uzandı. Ona söylese miydi? Ne fark ederdi?

"Bugün 20 Eylül 1993, Pazartesi."

Altan konuşmadan önce bir süre bekledi. Şaşırmıştı.

"Ne olmuş? Dün de 19 Eylül'dü, ondan önce de 18... Oğlum, şafak saymak için daha çok erken. Biraz bekle..."

"Bugün onun doğum günü. Yirmi üç yaşına giriyor."

Altan'ın sessizliği bu kez daha uzun sürdü. Kimin doğum günü olduğunu kestirmeye çalışıyor olmalıydı. Mehmet sigarasını yakıp geriye yaslandı. İlk nefesi ciğerlerinden dışarıya çıkarken Altan tersini yapıp küçümsemesini ele veren derin bir soluk aldı. Sesi ona yakışmayan alaycılığını yitirmişti, şimdi öfkeliydi.

"Şu, seni tam buraya gelirken terk eden, ölen kardeşinin ardından bile ağlamayan, şımarık, züppe ve tabii ki zengin kızdan mı söz ediyorsun?"

Evet, ondan söz ediyorum... Mehmet içindeki öfkesiz çığlığı sustururken fark etti: Gün boyu kafatasının içinde yankılanan adı kulağıyla duymak için önüne geçilmez bir istekle yanıyordu.

"Şımarık ve züppe olabilir ama bir adı var..." Sıra beş yıldır dilinden düşürmediği kısa sözcüğe can vermeye gelmişti: "Aslı."

Aslı, Aslı, Aslı. Haftalardır bu adı dudaklarından kopup kulaklarına erişen bir ses olarak neredeyse hiç duymamıştı. Sigarayı dudaklarına götürdü. Etraf karanlıktı ama Altan'ın yüzünü astığını görebiliyordu.

"Demek adı Aslı? Ne budalalık ve körlük! Şairlik için böyle şeyler gerekiyor olmalı." Mehmet cevap vermeyince Altan devam etti: "Haksız mıyım? Ferhat'a, Mecnun'a bak! Hangisine akıllı, gözü açık diyebilirsin?"

Keşke kalkıp gitseydi.

"Her doğum gününde sıra dışı bir şey yapardı" dedi kalkıp gideceğine. "Tabii benimle. Babasından gizli..." Türkiye rekorlarına mâlolan sakatlık da Aslı'nın doğum günü kaprisinin sonucu değil miydi? Ne budalayım! Altan'a baktı. Budalalığından söz edecekti. İlkinden başladı. "Geçen yıl paraşütle atladık."

Ondan önceki yıl da tüple, izin verilmeyen, atletizm hayatını bitirebilecek bir derinliğe dalmıştı. Ama bundan söz etmedi. Üflediği duman, burnunun ucundaki karanlığı halka halka bir merdivene dönüştürüyordu.

"Sen de onunla mı atladın?" Mehmet soruyu başını sallayarak cevapladı. "Akıllı kız. Yanına cankurtaran almayı da ihmal etmiyor." Altan sözlerinin burasında birden ayağa kalktı. "Yürü, gidiyoruz. İtiraz istemem. Yoksa Saldıray'a burada olduğunu söylerim."

"2 Ağustos. Benim doğum günüm. Ve bu yıl unuttum. Aklıma şimdi geldi."

Altan omuzuna vurdu.

"Kalk dedim."

O, hangi gün doğduğunu söylememişti.

Kantine girdiklerinde kapıya yakın masadakileri görünce Mehmet pişmanlıkla irkildi. Saldıray yalnız değildi: Cenk, Ya-

kup ve kapıya arkası dönük oturan Prof... Mehmet kararsızlıkla duraklayınca onları fark eden Cenk elini kaldırdı. Artık kaçamazdı. Yaklaşık bir aydır sırf akşamları ondan uzak durmak için bara uğramamıştı. Ama Cenk'le Prof nedense bu akşam kantini seçmişlerdi. Yakup'la konuşmak istemiş olmalılar diye düşündü. Kayserili asteğmen içki içmediğinden mesai saatinden sonra, namaz aralarında genellikle kantinde oluyordu. Ortalığı hemen hemen hepsi asteğmen olan kalabalığın uğultusu kaplamıştı. Yan tarafta üç doktor vardı.

Masaya oturduklarında durum ortaya çıktı. Cenk ve Prof, Saldıray'a takılıyor, Yakup'sa her zaman yaptığı gibi duygularını gizlemeye çalışarak duvardaki televizyona bakıyordu.

Prof onları başıyla selamlayıp tekrar Saldıray'a döndü.

"Hiç kuşkum yok. Sen bunu başarırsın kardeşim. İstersen yandaki doktorlara da sor. Evelallah boğa gibisin..."

Gözlerinin haşmetli burnuna yaklaştığına bakılırsa Saldıray zordaydı. Nasıl cevap vereceğini kestiremiyor gibiydi.

"Bizimki neyi başaracak hocam?"

Prof gelir gelmez durumu kavrayıp oyuna katılan Altan'a bakmadan cevap verdi:

"31 çekip fışkırmayı."

Cenk öksürür gibi gülerken Yakup'un yüzü sadece belirsiz bir gerilmeyle hafiçe esnedi. Saldıray, Prof'un sözlerine cevap vermedi. Bir süre sustu, sonra duyulmasından utanır gibi sessiz bir küfür salladı. Açık açık küfretmemesi şaşırtıcı değildi. O ağzını sadece solcular ve PKK'lılar için bozardı.

"Hocam, ben sana sadece, bana şap map işlemez dedim. Hepsi bu kadar."

Prof, elindeki bardağı göğsüne yaslayarak masanın ortasına doğru eğildi.

"Biliyor muydunuz, Nazi toplama kamplarında otuz bir çeken milyonlarca tutsaktan hiçbiri bunu başaramamış?" Prof, Saldıray'ı bırakmış, açıklamalarını trajik bir sese büründürerek masaya yöneltmişti. "Kadınlara gelince, onlar da âdet görmez olmuş... Yani en muhteşem özellikleri olan doğurganlıkları kaybolmuş..." Prof, toplama kamplarından tekrar Saldıray'a döndü.

Gözleri parlıyordu. Buraya gelmeden önce epeyce içmiş olmalıydı. Belki de elindeki kola bardağı göründüğü kadar masum değildi. Devam etmeden önce bardaktan uzun bir yudum aldı. "Ama bizim aslanımız becerecek. Bir Trabzonlu'nun aleti her ahval ve şeriat altında görevini yapar. Öyle değil mi dostum?"

Saldıray bir süre bekledi. Ardından kararlı bir baş hareketiyle gülümsedi.

"Yahudilerinkilerden iyidir."

Cevap Altan'la Prof'un yüzüne tokat gibi çarptı. Cenk aldırmamıştı. Yakup yine duymamış gibi davranmayı seçmişti.

Bu kez Altan konuştu. O öfkelenmişti ama öfkesini kontrol edebiliyordu.

"Bak hocam, sana ne soracağım. Diyelim ki, intikal sırasında, gecenin bir vaktinde felaket çişin geldi; çok sıkıştın, dayanamıyorsun. Durmak da olmaz; malum, yürüyüş kolunu kopartır. Hele bir de operasyonun kritik bir anındaysanız... Ne yaparsın?"

Soru en çok Saldıray'ı şaşırtmıştı. Prof cevap vermeyince merakla Altan'ın sorusunu tekrarladı:

"Ne yaparsın?"

Altan ileride işine yarayabilecek cevabı öğrenmek için sabırsızlanan Saldıray'a döndü. Onu tuzağa çekmeyi başarmıştı.

"Ağzına verirsin?"

Trabzonlu bir süre kararsız bekledi, sonra öfkeyle doğruldu. İrkilmiş, gözleri hakarete uğramış gibi açılmıştı. İhtiyatlı ama tehdit yüklü bir sesle sordu.

"İstanbullu, sen beni ne sanıyorsun? Kimin ağzına verecekmişim?"

"Pet şişenin." Altan gülümsemesini gözlerine hapsetmiş, ciddi bir sesle devam ediyordu: "Ancak şişenin boş olmasına dikkat edecek ve sonra da içmeyeceksin. Bunu sakın unutma!"

Mehmet, Altan'a uyarak kahkahasını engelledi. Saldıray, duyduklarına inanıp inanmama konusunda kararsızdı. Sessizliği şaşkınlığını ele veriyordu. Etrafı kuşkuyla süzdükten sonra uyaran bir sesle Altan'a sordu:

"Dalga geçmiyorsun, değil mi?"

Altan, başını salladı.

"Tabii bir de şu var: Aletinin kafasıyla, şişenin ağzının genişliğinin uyumu. Başı şişeye girerse, sorun yok. Ama dördüncü taburda bir uzman varmış, adam şişeleri boğazının altından, genişledikleri yerden kesiyormuş."

Saldıray bir Altan'a bir Mehmet'e baktıktan sonra mırıldandı: "Vay canına..."

Afallamış ama inanmıştı. Altan devam ediyordu.

"Tabii, en büyük sorun, aletin şişenin ağzına sıkışması... O yüzden orta kalınlık arzu edilmiyor."

Konuşma bir süre daha aynı şekilde sürdü. Saldıray olup bitenin farkında değildi. Yakup kalkınca Cenk giderek söze karışır oldu. Tartışmayı, terhis edildiği halde geri dönüp savaşmaya devam edeceğine yemin eden bir er için, Altan'ın "deli" demesi başlattı:

Prof elinde bardağı, yumuşamış, akışkan sesle Altan'a cevap vermeye koyuldu.

"Adamın deliliğinde şaşırtıcı olan ne var? İnsanın burada delirmemesi için deli olması gerek..." Laf anlatamıyormuş gibi başını sallıyordu. "Savaş, içinde yer alanlar için anlaşılır bir şey değil. Eğer bir anlamı varsa, bunu savaşanlar değil, seyredenler kavrıyor olmalı. Ne vicdan..."

Sarhoş olmuştu ve söyledikleri duyulursa, başının derde girmesi işten değildi. Mehmet, Cenk'e göz attı. Avcı'nın devre arkadaşına engel olmaya niyeti yoktu. Aksine, kışkırtıyordu onu.

"Savaşta vicdanı bir kenara bırakıyor, Tanrı'yı yanına almaya çalışıyorsun Hocam. "

Prof, başını salladı.

"Sen bir aptalsın. Farkında değil misin? Tanrı her zamanki gibi bizi aldatıyor. Aldatmıyor olsa bile, vicdandan vazgeçtiğini düşünürsen, alışveriş için pahalı bir bedel bu."

"Savaşta vicdanı yitirmek! Seni rahatsız eden bu mu Prof!" Cenk, Tanrı'dan yanaydı. "Bu takas, ölümü baştan savmak, sırayı başkasına satmak için ödenmesi gereken bir bedel ahbap. Ölümden kurtulmak istemiyor musun? Bir şeyden vazgeçip, karşılığında bir şey almak gibi..."

Prof inatla karşı koydu. Söylediklerinin birbiriyle bağlantısı kalmamıştı. Dilinin ucuna gelen hiçbir şeyi orada tutmuyor, ortaya döküyordu.

"Eğer ille de savaşta kim haklı, kim haksız diye soracaksanız, şöyle demeliyiz. Savaşlarda güçlü olan, daha az haklıdır..."

Başı kesinlikle derde girecekti. Biri onu götürüp yatırmalıydı. Mehmet tam ayağa kalkmaya karar verdiğinde bu kez araya Altan girdi. Tartışma oldu mu, dayanamıyordu.

"Bana sorarsanız savaş ancak adalet için yapıldığında kutsaldır, cezalandırmak için yapıldığındaysa, vahşet... Ama unutmamak da gerek: Şiddet bazen adaleti getirir..."

Prof, elini kaldırarak Altan'ı susturdu. Başını hâlâ sallıyordu.

"Düş, var olmayanı yaratır: Savaşın adaleti getireceğini sanmak da böyle bir şey."

"Hadi Hoca! Kabullen artık! Vicdan, vicdan deyip duruyorsun." Araya girme sırası Cenk'e gelmişti. "Türk Ordusu savaşmayı daha yeni yeni öğreniyor. Kafamızı karıştırma. Ödlekçe bir tavır seninki."

Prof ilk kez sustu. Ardından teatral bir tavırla dakikalardır göğsüne bir sevgili gibi bastırdığı bardağı masaya bıraktı. Alınmış mıydı? Hayır. Yüzünde beliren gülümseme alınmadığını, hatta mutlu olduğunu haber veriyordu. Repliğinden önce Cenk'e döndü.

"Dostum, inan bana, hayata ödlek diye bir takma adla başlamak insana çok şey öğretiyor... Korkunun olmadığı bir yerde hiçbir aşırı duygu olmaz. Yani cesur insanların bu yüzden âşık olabileceklerine hiç inanmadım."

Mehmet birden fark etti: Prof o kadar yaşlı değildi; onu yaşlı gösteren zihniyetiydi. Mehmet adamı sıradan bir tombul olmaktan kurtaran şeyin hayatının, kişiliğinin odağına yerleştirdiği alaycılığı olduğunun farkındaydı.

Prof, daha devam edecekti ama Mehmet yatacağını söyleyerek masadan kalktı. Üç dakika sonra binaların ortasında, karanlığın altında ezilerek genişlemiş avluda, gökyüzünde onu bu karanlık vadiden çıkaracak uçağı ararken Altan onu bir kez daha buldu.

"Yine kaçmayı seçtin." Mehmet cevap vermedi. Bu akşam şansı yoktu: Ne uçak ne de yalnızlık. Uzaktan bir yerden neşeli bir şarkı yükseliyordu. Altan'ın sorusu bir kez daha ince sesli kadını bastırdı. "Prof'tan hazzetmiyor musun?"

Mehmet omzunu silkti.

"Hazzetmek ya da hazzetmemek... Konu bu değil."

Devam etmeden susunca, Altan kışkırtıcı bir sesle sordu:

"Sence konu ne?"

"Onunla dost olmak iyi fikir değil."

Cevap kalıcı olduğunu belirtmek için yanına ilişmeye hazırlanan Altan'ı şaşırtmıştı.

"Neden? Doğru şeyler söylediği için mi?"

Mehmet ona bakmadan başını salladı. Oyunbozan yanına otururşa, uçağı kaçıracaktı. Çabucak anlattı.

"Felsefe yapıyor. Sanki bizler öğrencisiymişiz gibi her fırsatta ders veriyor. Yok neymiş: 'Sofuluk duyguların saflığını bozar, derinliğini yok edermiş; İslam'da mitolojinin gelişmemiş olması İslam'ın değil, Arapların suçuymuş...' Buraya, yani savaşa hiç yakışan birisi değil..."

"Buraya yakışmak ha! Cenk'i mi tercih ederdin?" Mehmet, yalnızlığı tercih ederdim diye düşündü. Altan aklından geçenleri okumuşcasına devam etti: "Adama haksızlık etme, çok konuşuyor ama akıllı." Mehmet düşündü: Evet, Prof sevimli ve akıllıydı, ama onda insanı rahatsız eden bir şey vardı? Cevap vermeden sustu. Altan mutsuz bir kadın gibi şikâyet ediyordu. "Kimseye karışmıyorsun. Çok konuşmuyorsun? Hayır, yanlış söyledim, neredeyse hiç konuşmuyorsun. Kimseye aldırmaz bir tavrın var..." Alınmış gibi sesi titredi. "Sana söyleyeyim. Sevilmemek, aldırılmamaktan daha iyidir..." Son sorusu bıçak kadar keskindi. "Derdin ne senin?"

Mehmet gözlerini gökyüzünden ayırmadan tekrar düşündü. Derdi var mıydı? Ya da...

"Hayal kırıklığı," dedi.

"Seni kim hayal kırıklığına uğrattı? O kız mı?" Yanlış anlamıştı. Mehmet, hayır demek yerine başını salladı. "Sen mi onu hayal kırıklığına uğrattın?"

"Biliyor musun, kötü olan başkalarını değil, kendini hayal kırıklığına uğratmak.... Ben bunu yaptım. Başkalarından kurtulmak kolay, ama ya kendinden? Bu imkânsız. İnsan kendini kötü..."

Devam edecekti ama Altan elini omuzuna koyarak sözlerini kesti. Hâlâ oturmamıştı.

"Bak şair! Sen kötü müsün bilmiyorum. Sorun bu değil. Sen iyi birisi olduğuna hiç inanmamışsın."

Mehmet ona baktı. Bu akşam kurtuluş yoktu. Neden son on gündür arkadaşlık ettiği, akşamları vakit geçirdiği yeni dostlarının yanına gitmiyordu?

"1. Bölük'teki o asteğmenlere ne oldu bu akşam?"

Altan bir süre bekledi. Sonra içten bir kahkaha attı.

"Üç solcunun kavga etmeden bir araya gelmesi için ikisinin ölü olması gerekiyor."

Ölüm! Mehmet ayağa kalktı. Cevabı bulmuştu. Şimdi yan yanaydılar.

"Sözleri ölümü hatırlatıyor," dedi. "İnsanı ölüm hakkında düşünmeye zorluyor. Prof'tan bu yüzden uzak durmak istiyorum."

Karanlık Altan'ın da yüzünü örtmüştü. Derin bir soluk verdi.

"Galiba bu yıl da Galatasaray şampiyon olacak..." Alay ediyordu. "Yarından sonra İstanbul'da Michael Jackson konseri var. Ne düşünüyorsun?"

Hava serinlemişti. Mehmet komik olmaya çalışan arkeoloğu serinlikle başbaşa bırakarak binaya doğru yürüdü. Çeşme'de hava nasıldı acaba? Poyrazlar başlamış olmalı diye düşündü. Okullar açıldığına göre, mevsim de geçmiş sayılırdı.

"Belki de bu yıl sıcak bir ülkede kutluyordur..."

Mehmet başını sallayarak düşüncesine hak verdi.

"Tek başına mı?"

Arkasından bıçaklanmış gibi sendeledi. Buna cevap vermeyecekti.

"Acaba İstanbul'daki konsere gidecek mi?"

Birden dünyanın başka bir yerinde insanların güldüğünü, eğlendiğini düşündü. Varlığı hiçbir bellekte, hiçbir yürekte yankılanmıyordu: Bu dar vadide koyu ve karanlık bir unutuluşun

içinde yok olup gitmişti. Emindi: Aslı'nın onu unuttuğuna bahse girerdi. Acı veren anıları belleğinden nasıl sildiğini Nazlı'nın ölümünü izleyen günlerde gözleriyle görmemiş miydi?

- 2 -

Gowende, Eylül 93

İçinin pişmesi için hamura bıçakla atılan çentik, ekmek kızarmış olarak fırından çıktığında nasıl görünürse, etrafındaki kayalar da öyle görünüyordu. Timsah sırtını andıran uzun bir kabarıklık, küçük delikler, koyu delikler. Zeynep, delinmiş gibi ağrıyan midesinin üzerine kıvrıldı. Bu kez kaçış yoktu. Haftalardır ertelediği karşılaşma birazdan gerçekleşecekti. Gece, ihaneti kolaylaştırmak ister gibi bütün ışıklarını kapatmıştı. Yıldızlar görünmez, gizemli bir bulutun ardında kaybolmuştu.

"Onu ele verecek miyim? Onu ele verecek miyim?"

Midesini dilimleyen ve artık bir çığlığa dönüşmek üzere olan bu düşünceydi. Kulaklarını kapatsa! Yankılanan sesten kurtulabilir miydi? Ellerine baktı: Çekerse o zaman da karnındaki ağrıya dayanamayacaktı. Bakışlarını kolundaki fosforlu saate çevirdi. Geç kalmıştı: Cudi, akşamüstü nöbetten dönerken eline tutuşturduğu kağıtta, saat dörtte demişti. İki ay sonra tekrar konuşacaklardı. İkisinin birlikte kapı nöbetine ayrılmasını Rohat'ın ayarladığına emindi. Mangaya bu kez Reşo'nun yerine Sipan'ın komuta etmesi de aynı ayarlamanın sonucuydu.

Birden durdu. Arkadaki geçitte sesler vardı. Korkuyla irkildi. Ayı? Evvelki gün tepeciler bir ayının her gece çöpleri eşelediğini söylemişlerdi. Kulak kabarttı. Ama bir şey duyulmuyordu. Ses kesilmişti.

"Zeynep!" Zeynep kendine ait olduğunu unuttuğu adı duyar duymaz sıçrayarak geri döndü. Korkusu bir çift el olmuş, boğazını sıkıyordu. Soluk almaya çalıştı. Cudi beklediği yönün tam aksi tarafından gelmişti, "Korkma, benim."

Zeynep silahını indirdi.

"Hevale Cudi. Az kalsın..."

"Yalnız olup olmadığını bilmediğimden son ana kadar seslenmedim."

Zeynep nefes alışı düzene girince Cudi'ye baktı. Şaşırmıştı. Dağlardaki en yararlı silahı, sessizliği kullanmayı iyi öğrenmişti. Karşısındaki adamı merakla süzdü. Onu, onun yaptığı gibi adıyla çağırmayacaktı.

"Hevale Cudi, nedir ölüm kalım meselesi dediğin konu? Vakit yok. Bizi burada gören..."

Cudi elini kaldırıp onu susturdu.

"Tamam, tamam..."

Söze ne istediğini anlatacakmış gibi kararlı bir heyecanla başlamıştı ama nedense iki sözcükten sonra sustu.

"Hevale Cudi. Ne istediğini..."

Cudi önce havaya sıçrayacakmışcasına iki bacağının üzerinde yaylandı. Sonra mırıldandı:

"Bitti. Buradan gidiyorum."

Zeynep karşısındaki iri yarı adamı havalandıran gücün kasları yerine dudaklarındaki utanç verici sözlerden geldiğini düşündü. Notunu aldığından beri Cudi'nin bunu söyleyeceğini düşünmüş ama inanmak istememişti. Acı verse de kabul etmeliydi; Sinan ve Rohat yanılmamışlardı. Can çekişircesine, zorlukla mırıldandı.

"Neden bana haber veriyorsun?"

"Sen de benimle gel."

Zeynep öylesine şaşırmıştı ki, soru ağzından çığlığa dönüşerek fırladı.

"Ne?"

"Sus!" Cudi üzerine atılmış, ağzını kapamıştı. Zeynep genç adamın soluğunu boynunda hissetti. Dudakları şimdi kulağının dibindeydi. "Yarım saat sonra aşağıya inip buradan uzaklaşacağım ve Frankfurt'a kadar bir daha arkama bakmayacağım." Zeynep silkinince Cudi önce onu bıraktı. "Bağırma!" Sonra çabucak sözlerini tamamladı. "Sen de gel!"

Davet, ihanetten daha şaşırtıcıydı. Zeynep zorlukla yutku-

narak Cudi'nin parmakları arasından fısıldadı. Sesi ıslık çalıyordu.

"Benim... Benim seninle geleceğimi nasıl düşünürsün?"

Cudi ellerini çekti. Zeynep'in bağırıp onu ele vermeyeceğine karar vermişti.

"Biz buraya neden geldik?" Zeynep'i beklemeden cevabı kendisi verdi. "Devrim için... Peki burada devrim var mı? Burada devrim falan yok hevala Rojin. Burada kimse Vietnam'a, Fidel'e, Che'ye aldırmıyor. Hepsi köylü..."

Zeynep onun susturmaya çalıştı.

"Ne dersen de, bu bir bağımsızlık savaşı..."

"Kimse Marksist değil. Feodal kültürden kendisini kurtaramamış, kafakolcu, üniversitelilere, kentlilere düşman köylü despotizmi hakim burada. Politik eğitim, kültürel faaliyet yok. Bunu isteyene metropollü, zayıf kişilik diye bakıyorlar. Oysa..."

Cudi kararlıydı. Kararlılığı konuştukça öfkeye dönüşüyordu. Zeynep adamı yatıştırmaya çalıştı.

"Bu konuyu toplantıda eleştirebilirsin..."

"Daha önce eleştirdim de ne oldu? Saflardaki yoldaşlar Marksizmi bilmiyor diyecek oldum, bana yapmadıklarını bırakmadılar. Unuttun mu? Hem, hem..." Duraklaması kısa sürdü. Sakladığı sırrı açıklamaya karar vermişti. "Bize güvenmiyorlar. Serhildan Kuşağı'na başından beri hiç inanmadılar. Bu 1989'dan beri böyle...[1]"

"O olayların sorumlusunun kim olduğunu biliyorsun[2]. Partinin mahkûm ettiği, dört yıl önce olup bitmiş bir olay yüzünden mi ihanet edeceksin?"

"Tek örneğin Eskişehirliler mi olduğunu sanıyorsun? Herkes, Cafer ve Ferik'le[3], kardeşlerinin başına neler geldiğini bi-

1 1989 Eskişehir'den gelen on kadar üniversite öğrencisi, harekete katıldıktan hemen sonra, polis ajanları olduğu iddiasıyla infaz edildi.

2 PKK daha sonra infazlardan, eğitim sırasında bir kaza kurşunuyla ölen Akademi yöneticisi Şahin Baliç'i sorumlu tuttu.

3 Çukurca-Marufan köyünden, bir kardeşlerinin saflardan kaçması üzerine kendilerinin de kaçacağından şüphelenilerek cezalandırılan iki kardeş. 1995 yılında Parti kongresinde haksız yere cezalandırıldıkları için şehit olarak kabul edilmeleri onaylanmıştır.

liyor. Kime sorsan, sana uzun bir liste verebilir Zeynep. Ama herkes korkudan suspus."

Adı onu yumuşatıyordu. Zeynep öfkeli sesle karşılık verdi.

"Hevala Rojin! Bana böyle de. Adım bu benim."

"Pekâlâ hevala Rojin. Kaçakçılardan vergi almaya tamam diyelim. Ama buraya gelirken, tozcularla işbirliği yapanlarla karşılaşacağını düşünmüş müydün?"

Tozcular mı? Zeynep kuşkuyla adama döndü. Bunu ilk defa duyuyordu.

"Bunlar senin değil, itirafçıların sözleri hevale Cudi. Vakit..."

"Hepsi bu kadar mı sanıyorsun? Bak heval, hiç dağa çıkmamış, silahı tanımayan, alanın şartlarından habersiz kişiler Güney'de strateji oluşturuyor. Sonra bu strateji yürümeyince, dağdakilerden hesap soruyorlar... Neden bu kadar çok korucu var? Neden Kürt köylüleri TC ile işbirliği yapıyor? Hiç düşündün mü bunları?" O düşünmüştü. "Güney'de oluşturulan boş stratejiler yüzünden..." Zeynep öfkeyle doğruldu. İşbirlikçilere çete demekten bile vazgeçmişti. "Türkler'in savaşına hatalarınızla yardım ediyorsunuz. Bu nedenle korucularının sayısının artmasına imkan verdiniz desem, sence bana ne yaparlar? Köy katliamlarını ne çabuk unuttuk. Çoluk çocuğu infaz... Savaşçıların yaptıkları suçsa, yürüttükleri faaliyetler suç oluşturuyorsa, parti çizgisine bakılmalı ve bu çizgi sorgulanmalı..."

Evet, yanılmamıştı: Cudi daha kaçmadan itirafçı ağzıyla konuşmaya başlamıştı. Zeynep inler gibi fısıldadı:

"Bunları buraya gelirken de biliyorduk. Savaşta böyle şeyler olabiliyor. Stalin de asker değildi ama eğer onun sert iradesi olmasaydı zafer kazanılamazdı."

Cudi atıldı. Duydukları öfkesini daha da artırmıştı.

"Haklısın. Stalin dönemi var bu dağlarda. Fark, burada daha çok Vişinskilerin[4] olması."

"Bak Cudi yoldaş! Savaşı romantikler kazanmıyor. Romantikler savaşları kaybediyorlar: 1936'da İspanya'da, 1967'de Bo-

4 Stalin döneminde Komünist Partisi'nde yapılan temizlik için kurulan ve birçok ünlü komünist liderin mahkum olmasıyla sonuçlanan mahkemenin, sonradan dışişleri bakanı olan, ünlü başsavcısı.

livya'da, 1968'de Filistin'de... Burası Che'nin, Fidel'in adası değil. Düşman güçlü... Burası Vietnam! Köylüsüz olmaz..."

Arkadan gelen ses ikisini de susturdu. Cudi belki korumak, belki de bağırmasına engel olmak için kollarını açarak onun üzerine kapandı. Zeynep aylar sonra ilk kez bir erkeğin bedenini hissediyordu. Birden ağırlığını hissettiği erkekle Frankfurt'ta olmayı, içki içip edebiyattan konuşmayı hayal etti. Sonra da...

Ses, az önceki gibi yine kesildi. Zeynep zayıflığından utanarak Cudi'yi geriye itti.

"Neden şimdi? Neden..."

Cudi sözlerini kesti. Sorunun cevabını biliyordu.

"Çünkü beni öldürmeye karar verdiler."

Zeynep şaşkınlıkla durakladı. Bunu da nereden çıkarmıştı? Delirmiş, diye düşündü. Ölüm korkusu onu delirtmişti.

"Nereden çıktı bu?"

"Önce beni tecrit ettiler. Şimdi sıra yok etmeye geldi. Sipan, birkaç gün içinde beni bir grupla Gerdi köylerine ajan bulmak için gönderecek. Dün akşam söyledi. Bil bakalım keşif kolu kimlerden oluşuyor. Kolun hepsi metropollü. Biliyorsun, birinden kurtulmak istiyorsan, onu tehlikeli bir baskına gönderirsin. Burada sık kullanılan, etkili bir yöntemdir bu."

"Öldürmeye niyetliyse neden göreve göndersinler ki?" Zeynep kısık sesini yükseltti. "Kaçarsın..."

"İtirafçı olmaya niyetli olsam, Gerdiler iyiydi. Ama Frankfurt yolu tam aksi yönde, güneyde." Ayağa kalkmaya hazırlanıyordu. "Benimle gel, sen de buraya ait değilsin. Edebiyat, romantik devrim, Che, aşk... Hiçbiri yok burada."

"Sus! Kapa çeneni. Yerim burası benim. Ben senin gibi..."

Zeynep devam etmedi. Çünkü duyduğu mutluluk soluğunu kesiyordu. Karşısındaki iri adam kendisi kadar güçlü değildi. İrade! Her şeyden daha güçlü olan o şey; onda varken Cudi'de eksik olan buydu. Şimdi Sinan'ın, klişe sloganlarının ne kadar doğru olduğunu, dağların gizli gerçeğini sakladığını anlıyordu.

"Sen bilirsin. Yarım saat sonra..." Cudi birden durakladı. Aklına şimdi gelmişti. Tedirgin, inanmayan bir sesle sordu: "Beni ispiyonlayacak mısın? Beni Frankfurt'ta..."

Zeynep onu dinlemekten vazgeçti. Birisi kaçıp yakalandı mı, TC'nin ilk öğrenmek istediği, kuryelerle erzak depoları oluyordu. Dehşetle irkildi. Hem açlık, hem de haber getiren onca küçük çocuk: Her şey tehlikeye girecekti.

Zeynep inleyerek, "Bilmiyorum," dedi.

Ya Sinan'ın, Rohat'ın öğrenmek istedikleri? Cudi yalnız mı? Onu ihbar etmeyecekse, neden merak ediyordu. İçi öfkeyle kabardı. Onu ele vermeliyim... Geride bırakacağı kırk dört yoldaşı için...

Zeynep dudaklarını araladı ama ince alarm sesi kararsız ağzını mühürledi. Sipan! Telaşla ayağa kalktı. Cudi de en az onun kadar şaşırmıştı. Kısa bir süreliğine göz göze geldiler, sonra genç adam çevik bir hamleyle doğrulup karanlığa karıştı. Zeynep bir hainin itirafı ve yerine getirmesi gereken bir görevle kalakalmıştı. Ne yapacağım? Arka taraftan sesler yükselince telaşla onu toplanma noktasına çıkaracak labirente yöneldi. Neler oluyor? Baskın! Yoksa Sipan firar haberini mi aldı?

Zeynep iki dakika sonra, dar geçitten çıkar çıkmaz Diyar'la karşılaştı. Deneyimli savaşçıyı görünce zihninde uçuşan sorular ve telaşı yatışır gibi oldu. O ne yapılması gerektiğini bilir diye düşündü. Ses çıkarmadan ufak tefek kadını izlemeye koyuldu.

Bal peteklerini andıran çukurlara hakim bir noktadaki dar düzlükte Cudi de dahil, erkeklerin hepsi Sipan'ın etrafına toplanmışlardı. Kol komutanı, bayan savaşçıların da geldiğini görünce gerginliğini kontrol etmeye çalıştığı ince sesiyle açıkladı.

"Aşağıdan haber geldi. Yado arkadaş mandala üç kere bastı."

TC'nin Çarçela Operasyonu'ndan sonra Rohat'ın emriyle her akşam kapılardan aşağıya gözetleyici gönderiliyordu. Zeynep Avaşin'de, eğitimde öğrendiklerini hatırlamaya çalıştı. Yardımına o hiç unutamayacağı, davudi ses geldi. Suratsız eğitmenin sözleri birden kulaklarında yankılandı: "Gözetleyici telsiz mandalına üç kez bastığında bu 'pusu var, gelmeyin' demektir; iki kez basarsa 'sessiz gelin', bir kez bastığında 'ışık var, dikkatli gelin' anlamına gelir..."

Demek sonunda geliyorlardı. Zeynep gözlerini kaldırdı. Cudi ona bakıyordu. İçinden bir kahkaha yükseldi. Saflara katıl-

mak, kaçmak... Zamanlaması baştan aşağıya beceriksizdi: İhanet etmeye bile vakit bulamayacaktı.

Sipan telaşlı sözlerle savunma hatlarını nasıl oluşturacaklarını anlatmaya koyuldu.

"TC teknik gelecektir. Bütün hevaller onu havadan gizleyecek iyi bir konum tespit etmeli. Ama surların altına da hakim olmalıyız..."

Zeynep ikinci kez o anda ölebileceğini düşündü. Dağa çıkan herkesin beklediği gün gelmişti: Düşmanla savaşıp sağ kalmak. Önündeki görev buydu.

- 3 -

Balkaya, Eylül 93

Kamışlı'da yedi, burada da fazladan sekiz kilometrelik bir koşu... Harekat planlarını yapanlar, Şemdinli Taburu'nun tazılardan oluştuğunu düşünüyor olmalıydı. Mehmet, Balkaya'nın güneydoğu eteklerinde mola noktasına vardıklarında taburdaki herkes gibi küfrediyordu. Derecik'te piyade taburu, JÖH ve kendilerinden başka tam üç tabur varken, dağı Irak'a girerek güneyden kuşatmak onlara kalmıştı.

Cenk'i taklit ederek yere çöktü. Soluk soluğaydı. Sigarayı azaltmalıyım diye düşündü. Tanımadıkları, kayalık bir arazide yapılan koşu şimdilik sona ermişti. Yıllardır hiç kimsenin çıkmadığı Balkaya kuzeylerinde, henüz aydınlanmayan karanlığın gerisinde olmalı... Sırt çantasını yere bırakıp elini cebine götürdü. Koşarken ağırlık yapan sırtındaki çanta değil, bu lanet kağıttı. Ateşe dokunmuş gibi elini geri çekti. Yüzlerce metreyi onunla mı tırmanacaktı?

Saatine baktı. Dört: Harekatın başlamasına bir saat vardı. Yanına yaklaşan Balina'nın uzattığı paketi aldı. Dün geceyarısı, operasyon haberi duyulur duyulmaz Tansu yine kilere taktik akın yapıp, tavuk, kaşar ve bal çalmıştı. Mehmet konuşmadan, habercisinin başını okşayıp, teşekkür etti. Tavuğu mideye in-

dirirken etrafı süzdü. Bu kez kendi başlarınaydılar, yanlarında bir tek korucu bile yoktu. Saldıray dün sabah yörenin en büyük ve devlet taraftarı aşiretinden söz ederek, "Gerdiler Balkaya'yı uğursuz sayıp, yaklaşmıyorlarmış," diye açıklamıştı.

Tehlikeli! Uğursuzluk yakıştırmasının başka ne nedeni olabilirdi?

"İki bin metrelik, etrafı sur gibi dik kayalarla kaplı, üstüne ancak bazı geçitlerden çıkılabilen, çetin bir dağ. Gün boyu tırmanma: Yukarıda plato; sonra meşelik; ardından binlerce çukur. Şimdiye kadar kimse çıkmamış..."

Cenk'in brifingten döndüğünde verdiği kısa bilgi bundan ibaretti. Mehmet, 'kimse çıkmamış' sözünü 'kimse çıkamamış' diye anladı. Cenk, sözlerinin ardından, üzerinde herkesin adının yazılı olduğu kağıtları uzatmıştı.

"Time dağıtacağız... Ölenin kimliği belli olsun diye..."

Mehmet dirseğiyle cebine bastırdı. Kağıdı yırtıp atsam diye düşündü! Tekrar saatine baktı. Dört çeyrek. Güneş az sonra dağın üzerinde ortaya çıkacak, yarım saat sonra da her taraf aydınlanacaktı. Soluğu düzene girmişti. Terler soğumadan tekrar yola çıkılacaktı. Eli göğüs cebindeki pakete gitti ama hemen geri çekti. Dört saattir sigara içmemişti. 22 Eylül'ü 23 Eylül'e bağlayan gece! Kuzey yarımkürede sonbahar ekinoksu. Bugün sonbaharın ilk günü: Kuzey Kutbu'nda altı ay süren gündüz sona erecek ve altı aylık uzun gece başlayacaktı. Bunu yedi yıl önce genç takımla Norveç'e yarışmaya gittiklerinde öğrenmişti: Akşam yatma umuduyla dinlediği o mavi gözlü, sarışın yüksek atlayıcı kızdan...

Yanına yaklaşan Selami Çavuş'a döndü.

"Bugün her iki yarımkürede, aynı enlemlerdeki noktalarda, günler ve geceler eşit."

Adam bir süre hiçbir yere bakmıyormuş gibi duran hareketsiz gözlerle karşısında durdu, sonra yüzündeki görünmez kanları silip cevap vermeden uzaklaştı. Oysa biraz daha beklese, ona bugün Ekvator'da yere dikilen çubuğun, saat 12'de hiç gölgesi olmayacağını da söylerdi: Belki Norveçli o kızla yatamadığını da...

O sırada fark etti: Sabahın koyu, lacivert gözü aralanmış, ışık meydana çıkmıştı. Tırmanma başlamak üzereydi.

Uçaklar, tırmanma başladıktan yarım saat sonra, ortalık aydınlanıp dağ bütün heybetiyle karşılarına dikildiğinde ortaya çıktı. Çok geçmeden, dev bir pençenin açtığı izleri andıran kuru sel yataklarıyla yukarıdan aşağıya bölünmüş kahverengi yamaçların üstüne, sanki elle kondurulmuş, kale surlarını hatırlatan korkutucu kayalıkların belli bölümlerinden toz yağmaya başladı. Dağ, dev bir kesik konik kaleye benziyordu. Taburun ilk hedefi, uçakların bombaladığı bu kapılardı. Yukarıdan jetlerin bıraktığı bombaların gürültüsü bir çığ gibi art arda yamaçlara dökülüyordu.

Tırmanış saat dokuza kadar olaysız, planlandığı gibi gitti. Bombardıman bitmiş, uçaklar yerlerini arada bir ortaya çıkan helikopterlere bırakmıştı. Tepedeki surlar yaklaştıkça büyüyor, yalçınlaşıyor ama burçlardan ateş edilmiyordu. Oysa bir biksi, onları saatlerce bulundukları yerde tutabilirdi. Ya uçaklar bu kez iyi iş çıkardı ya da herifler gafil avlandı! Mehmet'in aklına başka bir neden gelmiyordu.

Bu kez de sadece yürüyecek, hiç PKK'lı görmeden geri döneceğiz... Bunları düşündükçe günün ilk ışığıyla birlikte bir el gibi sırtını sıvazlamaya başlayan tedirginlik, –tırmandıkça artacağına– giderek azaldı. Cenk, Selami Çavuş'u geriye alıp timin en önüne geçmişti. Çatışma çıkarsa, patırtının içinde olmak istiyordu. Belki de boşuna hevesleniyordu. Heriflerin tüymemesi delilik diye düşündü Mehmet. Operasyondan haberdar olmamaları mümkün değildi. Derecik'te yaşayan bir milis, toplanan onca askerin nereye gideceğini tahmin edebilirdi. Bir de sigara içebilse keyfi...

Bu kez silah sesini çabuk kavradı. "Yat", diye bağırıp kendini yere attığında timin önündekiler hâlâ ayaktaydı. Biksi değil... Uçaksavar ateşi yemedikleri için sevinç duyabilmesi saçmalıktı. Yine de mutlulukla ürperdi. İkinci kez ateş edildiğinde bütün tim siper almıştı. Kayıplar genellikle ilk ateş sırasında verildiğinden Mehmet endişeyle irkildi. Vurulan var mıydı?

"Herkes badisine baksın! Vurulan var mı? Say!"

Bir dakika süren sesli sonra, sayımın ardından kimsenin vurulmadığı anlaşıldı. Bu arada ateş kesilmişti. Mehmet sürünerek Cenk'in yanına yaklaştı. Avcı mutlulukla ileriye bakıyordu. Yanına vardığında dönmeden konuştu.

"Keleş... Ateş yukarıdan değil." Parmağını surun dibine doğru uzatmıştı. "Gölgeyi görüyor musun?" Mehmet, Cenk'in gösterdiği yöne baktı. "Orada bir mağara var." Dirseklerinin üzerinde hafifçe doğrulmuştu. "Bence tek kişi..." Sesi neredeyse neşeliydi. Ani bir kararla yana döndü. "Sen geriye geç. Ben bombaatarlarla iki yandan yaklaşıp, içeriye gireceğim. Biz sıçrarken siz gerideki tümsekte ateş üssü oluşturun. Tansu da mağarının kapısını baskı altına alsın..." Mehmet'in itiraz edeceğini biliyormuş gibi sert bir sesle sözlerini noktaladı. "Başka kimseyi istemem."

Her şeyi tek başına yapacak, avını kimseye kaptırmayacaktı. Sert sesi, ganimetini paylaşmayacağını haber veren bir yırtıcı gibi uyarıcıydı. Mehmet, kısa bir an durakladı, ardından verilen emirleri yerine getirmek için geriye döndü.

Beş dakika sonra Cenk'in verdiği işaretin ardından MG3 mağaranın kapısını taramaya başladı. Yamaca sürülmüş koyu bir lekeyi andıran giriş bir anda kalkan tozla beyaza büründü. Tim, daha önce eğitimlerde gördükleri mağara baskını şimdi yüz elli metre ötede, önlerinde canlandıran ekibi soluğunu tutmuş bir halde, heyecanla seyrediyordu. Cenk soldan, Rıza ortadan, Türker'se sağdan: Hedef az sonra çembere alınmıştı.

Herkes mevzilendikten sonra makinalı ateşi kesti. Sıra Rıza ve Türker'e gelmişti. Art arda atılan bombaların gürültüsü sönmeden Cenk mağaranın girişine yaklaşıp içeriye iki el bombası fırlattı. Mağaranın kapısında dışarıya fışkıran tozun ardından geçen iki dakika bir yıl kadar uzundu. İçeriye girecek miydi? Mehmet bir an girme diye bağırmayı düşündü. Sığınak iki bölümlüyse, el bombası etkisiz kalmış olabilirdi. Timin nefesini tuttuğu o uzun dakikaların ardından Cenk tozun ardındaki karanlığı tarayarak içeriye daldı. Bu eğitimlerde gösterilen bir hareket değildi. Avcı artık içgüdülerine göre hareket ediyordu.

Cenk üç bir dakika sonra kapıda göründü. Arkasındaki ka-

ranlığın içinden doğan kötücül bir devi andırıyordu. Sağlamdı: Çizilmemişti. Eli de boş değildi: Ensesinden tuttuğu bir cesedi sürükleyerek dışarıya çekiyordu. Tim, komutanlarının karanlığın içinden çıktığını fark edince bir ağızdan sevinçle bağırdı. Sadece Selami Çavuş ve Mehmet: İkisi de gol atan bir takımın taraftarlarınkini çağrıştıran coşkuya uzak durmayı seçmişlerdi. Çavuş yüzünü siliyor, Mehmet'se bakışlarını ölü bedenden ayıramıyordu. Buradan bile çocuk olduğu belli olan, çelimsiz bir ceset: Düşman dedikleri bu muydu? Az sonra çocuğun yanına vardı. Küçük düşmanın solmuş yüzünde sanki yoksulluğun ve ölümün tadını bilen bir ifade vardı.

Mehmet geriye döndü. Erlerin tadı kaçmıştı. Aldıkları leşin küçüklüğü onları utandırmışa benziyordu.

- 4 -

Gowende, Eylül 93

Kımıldatmaya çalıştı ama başaramadı: Sol kolu tutmuyordu. Uzun süre aynı biçimde üzerine yatmaktan dolayı uyuşmuştu. Kasığına batan namlunun acısını da artık hissetmiyordu. Soluğunu tutarak kulaklarını kabarttı. Dört saat boyunca düzenli olarak tekrarlanan o yankılı patlama sesleri nihayet kesilmişti. Sabahın beşinden beri kapıyı bombalayan uçaklardan yirmi dakikadır ses yoktu. Zeynep göz ucuyla yana baktı. Tekrar saymaya çalıştı. Altı: Küçük bir kovuğa, tam altı kişi sığınmışlardı.

"Kımıldayın. Ben çıkıp ötekilere bakacağım..."

Sessizlikten cesaret bulan Sipan sonunda harekete geçmeye karar vermişti. Manga Komutanı kendini birbirine dolaşmış kollardan, bacaklardan kurtararak dışarıya çıkar çıkmaz ortaya çıkan boşluktan yararlanarak Zeynep de ötekiler gibi derin bir soluk alıp hafifçe yana yayıldı. Her tarafı sızlıyordu. Kan akışını hızlandırmak için el ve ayak parmaklarını, kımıldatabildiği her uzvunu hareket ettirmeye çalıştı. Saatlerdir damarlarında fink atan karıncalar yeniden akmaya başlayan kanın önünde çil yav-

rusu gibi dağılıyordu. Ancak kan, duyularının ardından o korkutucu soruyu da beraberinde getirdi: asker kapıya vardı mı?

Bombardıman başladıktan hemen sonra kapıların etrafındaki mevzilerde kalınamayacağı ortaya çıkmıştı. Uçaklar dağa geçit veren bu noktaları hedef alıyordu. Manga, ilk bombardıman dalgasının ardından ikiye bölünmüş ve Sipan'ın emriyle daha önce belirlenen sığınaklara saklanılmıştı. Zeynep şimdi Zilan'ın aylarca rüyasına giren, onu çıldırmanın eşiğine getiren hava bombardımanının ne anlama geldiğini anlıyordu. Cehennemî bir gürültü... Yan tarafındaki öksürünce Zeynep birisi ona seslenmiş gibi o tarafa dönmeye çalıştı. Ama Diyar ona bakmıyordu. Onun yerine en dipteki yüzle karşılaştı: Cudi.

İçinden yükselen gülme isteğini bastırarak, gözlerini kaçırdı. Planladığı firarı asker önlemişti. Haber vermeliyim! Kımıldatamamasına rağmen omzunu silkti. Bu şartlarda neye yarayacaktı ki? İnanmadığı Tanrı Cudi'yi ihanet etmekten korumuştu. Ya yarın? Yarın kaçmayacak mı?

Korkutucu soru o sırada aklına geldi. Yarını görebilecek miyim? Hızlanan kalp atışları göğsünden boynuna oradan da şakaklarına yürüdü. Çarçela'dakiler kurtulduklarına göre neden biz de başarmayalım? Gözlerini kapayıp o sihirli sözcüğü mırıldandı. İrade!

"Ben de çıkıyorum hevaller..."

Diyar daha fazla dayanamamıştı. Zeynep kolunu çekip saatlerdir bedeninin yumuşak ağırlığını hissettiği kadına doğrulması için yer açtı. Sonra o da kımıldadı. Neden o da...

"Ben de..."

Zeynep sağ bacağına batan silahını sürükleyerek doğruldu ve soluk almak için kendini dar kapıdan dışarıya attı.

"Ah!"

Diyar az ötede, en az kendisi kadar şaşkın, bir yandan öksürüyor bir yandan da –başka bir dünyaya düşmüş birisi gibi– kendi etrafında dönerek çevresini tanımaya çalışıyordu. Hareketleri ürkekti ve akıcılığını yitirmişti. Gözleri ötekinden korkmuş gibi birbirinden uzaklaşmıştı. Dört saat evvel bombardıman başladığında boşalttıkları, mevzilerin yer aldığı fırdolalı

kayalıkla, geri döndükleri bu düzlük kesinlikle aynı yer değildi. Yüz metreden daha fazla bir alanda taş taş üstünde kalmamış, kayalar adeta bir dev pençe tarafından parçalanıp öğütülmüştü. Bu yeni dünya kesinlikle yabancı, güneşi olmayan, beyaz, soğuk bir gezegendi. Zeynep de Diyar gibi öksürmeye başladı. Her taraf ufalanmış kaya tozuyla beyaza boyanmıştı. Yeni alanın üstüne serilen ve bir tülü andıran toz bulutunun altında soluk almak imkansızdı. Ciğerlerim dayanamaz...

"Bu da..."

Mağarada kalanlar da çıkmıştı. Zeynep şaşkınlıkla bağıran Cudi'ye bakmadı. Bildiği, alıştığı, temiz hava alabileceği bir yere ulaşması için bir an önce bu toz fanusundan kurtulması gerekiyordu. Yoksa... Diyar'a yaklaştı.

"Öleceğim..."

Sözleri biter bitmez beyaz fanusun tepesinden bir kuş kopup geldi, çırpınmadan, ölümün kesinliğini anlatan bir hızla yere düştü. Zeynep donakalmıştı. Nedeni bilmeden ayaklarının dibindeki kuşu alıp cebine koydu.

"İyi misin?" Soruyu soran Cudi'ydi. Zeynep onu endişeyle süzen adama boş gözlerle baktı. Konuşamayacaktı. Ciğerleri yassılmış, yok olmuştu. "Beni izleyin."

Zeynep, Diyar'la birlikte uykudaki bir gölgeyi andıran Cudi'nin peşine takıldı. Beyaz, zehirli bir dünyanın içindeki kör koşu birkaç dakika sonra, tozun henüz ulaşmadığı yükseklikte çıktıklarında sona erdi. Burada hava vardı. Zeynep derin bir soluk aldı. Ciğerleri yırtık bir balon gibi zorlanarak şişti. Güneş ve sıcaklık geri gelmişti. Durunca fark etti: Herkes Cudi'nin peşine takılmıştı. Karşısında duran dört kişi de un savaşından çıkmış gibi bembeyazdı. Uzaktan bir patlama sesi yükselince bakışlar o tarafa çevrildi. Dağın değişik yerlerinde az önce kaçıp kurtuldukları toz tüllerinin benzerleri asılmıştı. Sanki dağ, vahşi saldırıya dayanamayıp ellerini kaldırmış, beyaz bayrak sallıyordu.

"Bu ne haldir hevaller!" Hepsi sesin geldiği tarafa döndüler. Sipan, manganın kalanıyla fanusun içinden çıkmış, onlara bağırıyordu. "Neden mevzilenmediniz? Görüntü vereceksiniz."

Onlar da beyaz, yeni giysiler giymişti. Ak saçlı, ak bıyıklı yeni Sipan korkutucu görünmüyordu. Ama söyledikleri irkilticiydi. "Düşman kapılara dayandı. Yeniden mevzileneceğiz..." Kısa bir duraklamanın ardında cesaret verecek bilgiyi verdi: "Uçaklar artık gelmez. Kendi adamlarını mı vuracaklar? Ama kobralara dikkat... Pat pat duydunuz mu? Olduğunuz yerde kımıldamadan durun. Görmez..."

Durum açıklığa kavuşmuştu. Bu düzlüğe çıkan üç fırdola da mayınlanacak; ikişerli gruplar halinde kapı çembere alınarak mevzilenilecek; düşman akşama kadar baskı altında tutularak oyalanacaktı. Biksi en geriye, tepeye yerleştirilecek ve ne olursa olsun kaybedilmeyecekti.

Sipan sözlerini mangaya moral verecek sözlerle sürdürdü.

"Gowende'nin dört tarafı da sarılmıştır ama düşman buraya iki tümenle de gelse, bizi fırdolaların arasında bulamaz. Gowende bizi vermez hevaller... Biji Apo! Biji Apo..." Zeynep kendini herkesle birlikte bağırırken buldu. Sipan mangayı yeteri kadar ajite ettiğine inanınca elini kaldırıp herkesi susturdu. "TC akşama kadar oyalanacak, karanlıkta Argoş'a çekileceğiz. Bu arada..." Gözlerini kimi aradığını bilerek sağa çevirdi. "Cudi yoldaşla Abdullah yoldaş artçı kalacak. Biz çekilirken düşmanı oyalayacak."

Zeynep, Sipan'ın sözlerinin devamını dinlemedi. Kulakları "artçı" sözünü ötekilerden ayırıp, algıladığında sağırlaşmıştı. Birden bire hiçbir şey duymaz olmasının nedeni beyninin içindeki yankıydı: "Artçılar ölür... Artçılar ölür..."

Bakışlarını utanarak Cudi'ye çevirdi. Ölüme mahkûm olan genç adam yere bakıyordu. Söyledikleri doğru muydu; Sipan onu gerçekten öldürmeye mi karar vermişti? Zeynep iki adamı süzdü. Cudi'nin yüzü ifadesizdi. Abdullah sarsılmış olsa da dik duruyordu.

On dakika sonra kapının ardındaki ilk düzlüğe hakim noktalarda mevzilenilmişti. Otuz metre sağında Diyar vardı. Solundaki Sipan'ı göremiyordu Zeynep. Cudi geride bekliyordu. Çekilmeye başladıklarında ilerleyen askerleri tutacaklardı. Ona güvenebilir miyim? Aptalca bir soruydu. Başka çare-

si yoktu. Ah bir sigara içebilseydi. İlginçti, karnı açıkmamış, sadece susamıştı. Mataradan birkaç yudum içti. İdareli olmalıyım... Uzun bir süre süre su bulamayabilirdi. Uzaktan yine bir patlama sesi duyuldu. Bomba! Hayır, top ateşiydi, ya da havan. Yukarı ne zaman çıkacaklar? Derin bir soluk aldı. Burada ölürse mezarı olmayacaktı. Savaşta kimseyi gömecek zaman olmaz...

Zeynep, ölü kuşu neden cebine koyduğunu şimdi biliyordu. Adını bilmediği kuşu çıkarıp üzerindeki tozu üfledi. Karnı sarıydı! Başındaki renkleriyse kanı soldurmuştu. Reşo'nun özlemle sözünü ettiği kır ispinozu olabilir mi? Sorulara cevap aramaktan vazgeçip, tepeden aşağıya kayarak adsız kuşu kayaların arasında sıkışmış toprak parçasına gömdü. Mevziye geri döndüğünde sakinleşmişti. Artık yapacak bir tek şey vardı: Beklemek... Yüz elli metre ötedeki beyaz tül yere çöküyordu. Serpinti yere serilince garip bir şeyle karşılaştı. Beyaz bulutun altında öbek öbek kara lekeler vardı. Bombalar sadece kayaları öğütmemiş, yeryüzünü yakıp siyaha boyamıştı. O sırada kanat seslerini duydu. İyice kayanın altına çekildi. Sipan haklı çıkmıştı: Uçakların yerini kobralar almıştı. Savunma hattını geriye almak da akıllıcaydı. Helikopterler kapının çevresini füzeyle bombalayacaktı. Havaya baktı. Bir tek kuş bile yoktu. Birden korkuyla irkildi. Yoksa hepsi ölmüş müydü?

- 5 -

Balkaya, Eylül 93

"Yırtıp at!" Mehmet şaşkınlıktan az kalsın duraklayacaktı. İçinde onunla konuşmaya başlayan ses de kimdi? Meçhul ses, şaşkınlığına aldırmadan devam ediyordu: "Yırt! Hem ağırlıktan hem de ölüm damgasından kurtulursun!"

Ya ölürsem! Mehmet cevabı bilinmez soruya sesi beklemeden kendi güldü. Öldükten sonra kim olduğu belli olmuş ya da olmamış ne önemi vardı.

'Kimin haberinin olmasını isterdin?'

Mehmet asla yüzünü görmeyeceği yeni dostuna cevap verdi:

"Aslı, Şerife Hanım?" Hayır, ikisinin de bilmesini istemezdi. Atıldı. "Beni ikisine de vermemeliler."

"Öyleyse..."

Ses haklıydı. Mehmet kağıdı cebinden çıkarıp yırttı. Ağır bir yükten kurtulmuş, adı sanı belli bir ölüm adayından kimliği meçhul birisine dönüşmüştü. Azrail'e yanlış adres verdim diye düşündü. Gülecekti ama sesi duydu.

"Buyrun komutanım!"

Yanında bitiveren Balina'ya baktı. Kendi kendine konuştuğunu duymuş olmalıydı. Eliyle işaret ederek habercisini yerine gönderdi. Güne bir ölüyle başlamışlardı ama o zamandan bu yana tırmanış gergin olsa da olaysız sürüyordu. Öncüler neredeyse tepeye varmışlardı. Altan'ın timi geçitin başına ulaşmıştı bile. Ama ortada bir gariplik vardı; hâla ateş yememişlerdi. Kaçtılar...

Ayağı kayınca dengesini yitirerek öne doğru kapaklandı. Sağ botunun altı çıkmıştı. Eğilip tabanı bot bağcıklarıyla konçlarına bağladı. İyi ki biz tırmanmıyoruz diye düşündü. 1. Tim, geçidi kullanarak değil, yandaki sarp kayalıkları tırmanarak yukarıdaki platoya çıkacak, kapının çıkışını emniyete aldıktan sonra geçitte mayın taraması yapılacak, iki bölük ancak ondan sonra hareket edecekti.

En az bir saat buradayız diye düşündü. Eğer 1.Tim mukavemetle karşılaşırsa, kobralar onu koruyacaktı. Nitekim az sonra bir kobra surun üstünde tur atmaya başladı. İki dakika sonra Cenk yanına geldi. İkinci bir emre kadar mevzilenecekti. Öncülüğü 1.Tim'e kaptırdığı için öfkeden kuduruyordu. "

"Bölük komutanı da Altanlarla..."

Yardımcısının onu cankulağıyla dinlemediğini fark edince uzmanın yanına geçti.

Mehmet, Balina'nın verdiği bal ve kaşarı yiyip sonra tekrar ne zaman içebileceğini bilmediği sigarayı yaktı. Öğle olmak üzereydi. Gölgeler kısalmıştı. Merakla durakladı. Acaba güney yarımkürede neresinin enlemi Hakkâri'ninkine eşitti. Sidney?

Zihnini yokladı. Geri dönerse, ilk işi Sidney'in enlemini öğrenmek olacaktı.

Coğrafya bilgisi yarışmak için gittiği ülkelerle sınırlıydı. Sidney'de, ya da Avustralya'nın adını bilmediği başka bir yerinde gölgelerin uzunluğu buradaki cehenneminkiyle eşitti. Sigaradan derin bir nefes aldı. Ağzında yayılan sıcaklık damağındaki zifti eriterek diline akıttı. Art arda öğürdü. İki yudum su içti. Duman öğürtüyordu ama gerginliği de yok ediyordu. Tekrar gölgelere döndü. Kürşat neden cevap vermemişti?

Mehmet yarım saat boyunca düşüncelerini tepede olup bitenlerden ve Aslı'dan uzak tuttu. Ne silah ne de bomba sesi: Ortalık birden sakinleşmişti. İlerde koyu, mevsimsiz uzun bir bulut, sanki taşıdığı nemden yorulmuş, dağın zirvesine yaslanmış, dinleniyordu. Altanların tırmandığı yarığa baktı. Dik yamaçtaki –nasıl yetiştiği anlaşılmaz– bodur çalılar, duvardaki kaba sıvayı andırıyor, helikopter ise başa musallat olan inatçı bir sinek gibi surların tepesinde dolaşıyordu. Sigarayı bitirdiğinde Cenk tekrar yanında belirdi.

"Türk Ordusu daha savaşmayı öğrenemedi. Bu gidişle de öğrenemeyecek..." Avcının bakışları ince şişleri andırıyor, saplandığı yeri kanatıyordu. Mehmet korkuyla geriledi. "Bir harekât bu kadar yavaş, bu kadar tedbirli yürütülürse hiçbir boka yaramaz. Bak görürsün, yukarı çıktığımızda bir tek leş kargası bile bulamayacağız."

Selami Çavuş'la sürdüremediği konuşmayı onunla bitirmeye niyetliydi. Mehmet, belki keyfini daha da kaçırabilirim diye düşündü.

"Belki skorskylerle JÖH timleri indirmişlerdir..."

Cenk jandarma özel harekâtı duyunca tokat yemiş gibi durakladı. Önce 1 Tim, şimdi de JÖH! Tepedeki avlarla ondan evvel karşılaşacak iki rakip öfkesini iyice kabartmıştı. Homurdanarak ön mevziye doğru ilerledi. Sürünmüyor, açıkça hedef veriyordu.

Mehmet ondan kurtulduğunu düşünüyordu ki, geri geldi. Doğu istikametinde, sel yatağının gölgesinin içine bazukayla ateş edilecekti. Helikopter görüntü almıştı. Mehmet, Kütahya-

lı'nın yanına süründü. Bazukadan oldum olası hoşlanmamıştı. Elektrik bataryası arıza yapar, roket sık sık ateş almazdı. Bunlarda bir roket atıncaya kadar RPG sayısız roket gönderebilirdi.

On dakika içinde hedefe iki roket gönderildi. Helikopterden başka istihbarat gelmediğinden bununla yetinildi. Gürültü etrafta bir hareket yarattıysa da çok geçmeden tedirgin sessizlik geri geldi.

İşaret bir saat sonra verildi. 1. Tim tepeye varmış, geçidin başı emniyete alınmıştı. Kısa sürmesi beklenilen mayın taramasından sonra yukarıya çıkılacaktı. Cenk biraz teselli bulmuştu. Çıkışta öncelik 3. Tim'e verilmişti.

Yeri belirlenen mayınların patlatılmasından sonra en önünde Cenk, tim dar geçite girdi. Her taraf bombardımanın etkisiyle yuvarlanan kayalarla kaplıydı. Öyle ki, Mehmet bir an yeni patlatma yapılmış bir taş ocağında olduklarını düşündü. Kolun başındaki Cenk sık sık duruyor ve arkadakilere, önlerindekilerin ayak izlerine basarak ilerlemelerini hatırlatıyordu. Kol boyu iyice kısalmış, mayın korkusunun birbirine yaklaştırdığı erler, adeta bir insan zinciri oluşturmuştu. Ancak herkes diken üzerindeydi. Zihinlerde sessiz bir çığlık yankılanıyordu: Kör bir mayın zinciri parçalayacak, halkaları koparacak.

Yirmi dakika sonra tepeye vardıklarında Mehmet derin bir nefes alarak, timin arkasında kalan yarısının ölüm labirentinden çıkmasını bekledi. Önlerinde sürrealist bir görüntü vardı. Ortalık beyaz bir yangının külleriyle kaplanmıştı. Uçaklar sanki bomba değil, un çuvalları atmıştı. Her taraf bembeyazdı. Geçitin etrafındaki geniş bir alan, sanki Tanrı'nın yumruğunu yemiş, kayaları un ufak etmişti. İnce toz zerrecikleri, suda asılı kalan kir gibi, hâla havada yüzüyordu.

Bölüğün dev bir pullukla sürülüp altüst edilen alanda toplanması uzun sürmedi. Haberi Cenk verdi: Bölük komutanı bütün asteğmenleri istiyormuş. Mehmet, tentenin altına vardığında bölük komutanını tanınmaz bir halde buldu. Yüzbaşının ceketi yoktu, hâkî fanilası birçok yerinden jiletle kesilmiş gibi parçalanmış, pantolonu dikiş yerlerinden atmıştı. Mehmet o zaman tırmanışın zorluğunu kavradı. Gözleri Altan'ı aradı. Şa-

şırtıcıydı: arkeolog hiç de yorgun görünmüyordu. Ancak yüzünde onu tanıdığını eleveren bir ifade belirmedi.

Komutan heyecanlı, atak bir sesle planı açıkladı. 3. Bölük, bir yelpaze gibi açılarak platonun doğusundan ilerleyecek, arazi taranıp temizlenecek ve haritada işaretlenen 1900 rakımlı tepede toplanılacaktı.

"Elinizi çabuk tutun. Helikopterler en fazla bir saat daha burada... Alanı yumuşatacaklar. Topçu atışı da olacak." Batı'dan tayin olur olmaz kendini böyle bir kaya ormanında bulan yüzbaşı herkesi uyardı. "Çukurlara, mağaralara ve tabii mayınlara dikkat. Erlerinizi koruyun."

Mehmet haritaya baktı. Taranacak alan geniş tutulmamıştı. Demek arazi şartları düşündüklerinden de kötüydü.

On beş dakika sonra arama başladı. Burada her şey, her yer kayaydı: Ne bir ot, ne bir parça toprak! Sanki dağ büyük bir günah işlemiş, Tanrı da onu ve üzerindeki her şeyi taşa çevirmişti. Labirentler bazen o denli daralıyordu ki, insan ancak yan dönerek ilerleyebiliyordu. Mehmet ikiye bölünen timin ilk yarısını almış, en önde ilerliyordu. İki adımda bir karşısına yeni bir dönemeç çıktıkça her seferinde aynı şeyi düşünüyordu: kayanın ardında biri varsa beni vurabilir... Tehlike sadece görünmez köşelerden gelmiyordu. Adım atarken ayağını basacağı yere dikkatle bakıyor, mayının işareti olabilecek taze kazı izi arıyordu. Eğer yerde çimen olsaydı işi kolaydı ama bu lanet taş ormanında her yer beyaz bir tozla kaplıydı. Gerdiler'in neden bu dağa uğursuz dedikleri ortadaydı. Her adımda, her köşede gizli, görünmeyen bir tehlike pusuya yatmış, buraya gelmek çılgınlığını gösteren kurbanını bekliyordu.

Çok geçmeden garip bir duygunun pençesine düştü. İkiye ayrıldığını, bazen yanında, bazen arkasında bazen de önünde ortaya çıkan birisiyle birlikte yürüdüğünü düşünmeye başlamıştı ki, bu görünmez varlığın kimliğini keşfetti. Kendisi: İkiye ayrılmıştı. İçgüdüleri savaşa dayanıklı ikizini doğuruyordu. Korkuyla fark etti. Doğumuna şahitlik ettiği bu adsız ikizi onun yerini alacaktı...

- 6 -

Gowende, Eylül 93

"Her şey ilk çatışmada belli olur heval. Sen sınavı verdin, iradenle..."

Haftalar önce Reşo'nun onu yüreklendirmek için, söyledikleri bir marşın nakaratı gibi Zeynep'in kulaklarında yankılanıyor ama bedenini koparacakmış gibi çekiştiren gerginliği azaltmıyordu. Ah bir akşam olsa! Karanlığın koynuna girebilse. Hamlet'in mısrasını değiştirerek mırıldandı:

"Çabuk gel ey gece... Sen de uslu dur korkum, geceye dek...[5]"

Mırıltısını Reşo'nun sözleri kesti:

"Kaçmamak, ne olursa olsun mevziyi emirden önce terk etmemek! İrade, cesaret budur..."

En azından şimdi, Gowende'de buydu: başka tarifi yoktu cesaretin. Cesaret hakkında sayısız cümle yazmış Nusret burada olsa, ona böyle derdi.

Zeynep boğazına yükselen öksürüğü yutkunarak geri itti. Düşman az sonra tüfeğin namlusunda belirecek o da öldürmek için ateş edecekti.

"Vatanı kurmak, kurtarmak, korumak, böldürmemek... Değişen ne var? Herkes öldürmek için vatanı bir neden olarak kullanıyor..."

İki zorlu yılın ardından Nusret'ten kurtulmuştu ama aralık dişlerinin arasından, ıslık çalar gibi çıkan o garip sesiyle söyledikleri hâlâ peşini bırakmıyordu. Soğukkanlılıkla insan öldürebilir miyim? Nusret'in ne diyeceğini biliyordu.

"Oraya pikniğe mi gittin?"

Hayatının en önemli gününde, iki yıl önce yüreğinden, beyninden hatta edebiyattan, okuduklarından söküp kopardığı, geçmişe gömdüğü hayalet, neden bugün birdenbire canlanmıştı? Öfkeyle başını salladı. Cevabı bilmese de ortada bir gerçek

5 Doğrusu: 'korkum' değil 'ruhum'dur.

vardı: Kendisiyle, gerçek Zeynep'le, serüvenci kimliği, devrimci ahlâkıyla yüz yüze geleceği bir anda aklına Nusret'ten başkası düşmüyor, yaptığı, hissettiği her şeyi onun sözleriyle tartıyordu.

"Senin yanında büyüdüm; kimliğinden utanan bir babanın yirmi beş yıllık kirli gölgesinden senin ışığınla kurtuldum; senin kollarında kadın olmayı ve Malraux okumayı öğrendim..."

Sesini boğarak güldü. Ona yazdığı son mektubundaki –artık ezberlediği– bu satırlar Nusret'in neden ölümsüz bir hayalet olduğunu göstermiyor muydu? Yazdığı ilk öyküyü okuduktan sonra Nusret ona, "Yazdıklarında gerçeğin ve hayatın kiri eksik," demişti. Zeynep, sanki adam yanındaymış gibi hafifçe yana döndü. "Gel de şimdi gör..."

Sipan'ı hâlâ göremiyordu. Sağa baktı. Diyar arkasındaki kayanın gölgesine karışmıştı. Ya Cudi! Öfkeli mi, endişeli mi olduğunu bilemediği bir merakla irkildi. Kaçacak mıydı? Hâlâ niyeti varsa bile artık bunu başarabilmesi çok zordu. Sonra, kaçmaz da kalırsa, muhtemelen öleceğini hatırladı: O ve Abdullah!

Ya Cudi'nin anlattıkları! Devrim sırasında böyle lüks tartışmalara vakit yok... Sese dönüşmeden önce dudaklarının arasına sıkıştırdığı bu düşüncelerinden haberdar olsa, Nusret'in "Saçmalıyorsun ufaklık," diye bağıracağını, sevgilim demekten utandığı kadını, ne zaman fırsat bulsa yaptığı gibi, acımasızca azarlayacağını biliyordu. Onun Cudi'den yana tavır alacağına emindi... Birden kafatasının ardında, geride bir yerde bir ışık yandı. Cudi'yi neden önemsediğini, duyduğu yakınlığın nedenini şimdi biliyordu: Nusret'e benzediği için...

Zeynep, iki erkeği bırakıp az ötedeki yoldaşına döndü. Ne zaman o yöne baksa aklına gelenleri, bu kez –giderek duaya benzeyen– mırıltıyla tekrarladı:

"Diyar'ı kaybetmemeliyim... Onu kaybetmemeliyim. Yolu o biliyor; Argoş'a onsuz asla varamam..."

Argoş batıda: Toplanma noktası hakkında bildiği tek şey buydu.

Tam o sırada, "tek şey" diye düşündüğü anda, Diyar'la aralarına geniş bir gölge düştü. Zeynep, önündeki kayada kımıl-

dayan gölgeyi neyin yarattığını anlamak için geriye döner dönmez keskin bir çığlık attı. Çığlığı bir çift kanat takıp uçarak dudaklarından ayrıldı, karşısına kondu. Şimdi kendi çığlığını hem duyuyor hem de görüyordu. Karşısında bir ayı, arka ayaklarının üzerine kalkmış, birkaç metre ötede ona bakıyordu.

Ayı, Zeynep'in çığlığını duyunca kaçacağına öne atılıp, mevzinin yanındaki kovuğa sığındı. Ona öyle yakındı ki, Zeynep hayvanın keskin idrar kokusunu duyabiliyordu. Ayının siyah kıllarla kaplı iri göğsü hızla inip kalkıyor, bir cevizi içine alabilecek kadar büyümüş ıslak burun delikleri açılıp kapanıyordu. Kanlı gözleri merakla irileşmişti. Zeynep ikinci kez bağırmadan soluğunu tuttu. Yavaşça tüfeğini hayvana çevirdi. Demek tepecilerin gördüklerine yemin ettikler ayı hayal değil, gerçekti. Hem de bir metre ötede kendisi gibi mevzi alan bir gerçek. Birkaç dakika boyunca ayıyla birbirlerine baktılar, sonra hayvan hafifçe hareket ederek yanına yaklaştı. Zeynep elini tetiğe götürerek mırıldandandı.

"Niyetin ne kocaoğlan?"

Sorusuna cevap alamadı. Ayı o sırada Zeynep'in çığlığıyla mevziden doğrulan Diyar'ın ortaya çıkmasıyla, koşarak arka taraftaki inlerden birisine girdi.

Zeynep'le Diyar –korkuyu unutmuşlardı– birbirlerine bakakaldılar. Ayı bir süre fırdolaların içindeki inlere girip çıkarak, koşup durdu. Belki çıldırmıştı, ama bir amok koşucusu[6] değildi. Ne ona ne de Diyar'a zarar vermeye niyetli görünüyordu. Onca iriliğine rağmen savunmasız, hatta insanda acıma duygusu uyandıracak kadar güçsüz görünüyordu. Talihsiz hayvan on dakika sonra, etraftaki her girintiyi yokladıktan sonra, ortaya çıktığı gibi birden kayboldu.

Diyar sürünerek yanına geldi.

"Delirmiş..." Ancak ayının deliliğini anlayışla karşılar gibiydi. "Bomba sesinden kafayı yemiş..."

Kısık sesi sanki hayvandan değil de bir insandan bahseder gibi şefkatliydi. Sözlerini bitirince tehlikenin birazdan ortaya çıkacak düşmandan geldiğini belirtmek için düzlüğü işaret et-

6 Uzak Doğu'da çıldıran ve öldürmek için koşan fillerin durumu.

ti. Ardından tekrar sürünerek mevzilendiği kayanın arkasına geçti.

Zeynep dudaklarını kımıldatmaya çalıştı ama başaramadı. Kanat takıp giden çığlığı, sesini de alıp gitmişti. Absürd ve trajik bir gündü. Bombalar zavallı ayıyı çıldırtmakla kalmamış, kır ispinozlarını öldürmüş, koca dağı beyaz bir kefene sarmalayıp teslim almıştı.

İçindeki ses: "Hayır," dedi. "Gowende henüz teslim olmadı."

O sırada arkasında hafif bir gürültü duydu. Ayı mı? Geriye döndü. Ona bakan kayalardan başka bir şey yoktu. Gölgeyi tekrar önüne dönünce gördü.

'Düşman, işte o!'

Sese dönüşmeyen düşünce, yerine varmadan, beyniyle dudaklarının arasında bir yerde donup kaldı... Hareket eden, yürüyen biri, yüz metre ötede fırdolanın ağzında belirmişti. Zeynep soluğunu tuttu. Düşman artık soyut bir kavram değildi, nihayet insana dönüşmüştü. Namluyu doğrulttu. İlk kim ateş edecek? Sipan! Hayır, Sipan hedefi göremiyordu. Hemen Diyar'a döndü. Diyar hareketsiz, hatta sakindi. Beyninde –yardım çığlığı gibi– yankısız bir ses yanıp söndü: İkisi de göremiyor... Çukurun ortasında bombaların ıskaladığı, işaret parmağını andıran sivri kaya, fırdolanın girişini kesiyor olmalıydı. Bir an ona seslenmeyi düşündü ama bundan hemen vazgeçti, hedefe döndü.

Eğer ateş etmezsem, kayanın arkasına siper alacak, arkasından gelenlere koruma verecek... Silahın üzerine eğildi. Uzun boylu adamın kafasına nişan aldı.

- 7 -

Balkaya, Eylül 93

Mehmet tarama başladıktan on beş dakika sonra nispeten açıklık olan, garip bir yere ulaştı. Bir el kayaları geriye itmiş, ortada geniş bir çukur bırakmıştı. Tasın ortası düzdü. Sol yamaçtaki kayanın yüzü kararmıştı. Ateş yakılmış! Mehmet arkasın-

dakilere işaret vererek adamlarını durdurdu. Yetmiş metre geride, hakimdeki kayalar tam pusu için mevzilenecek siperleri andırıyordu.

"Hayatta bundan daha berbat bir yer olabilir mi?"

Havada uçuşan toz burnuna doluyordu. Öksürüğünü ve düşüncelerini başının üzerinden geçen mermiler böldü. Kendini yere atarken bağırdı.

"Yat!"

Ama boşuna bağırıyordu. Geridekileri zaten labirent koruyordu. Birden açıkta tek başına kaldığını anladı. Yuvarlanarak az ilerdeki küçük kayanın ardına gizlendi. Şanslıydı. Öksürürken öne eğildiği için vurulmaktan kurtulmuştu. Tekrar hapşırdı. Aynı anda bir RPG roketi kayayı yalayarak arkadaki kayada patladı.

"Sıkıştım... Öleceğim..."

Geridekilere sağ olduğunu haber vermek için yarığa yerleştirdiği tüfekle rastgele, hedef gözetmeden, görebildiği kayalara ateş etti.

G-3'e kaleşnikoflar cevap verdi. Başının üstündeki kayalardan koparak seken küçük parçalar da mermi kadar tehlikeliydi. Zorlukla yutkundu. Aylardır provasını yaptıkları savaş işte canlanmış, hayat kazanıyordu. Artık senarist de yönetmen de savaştı. Hepimiz bize biçilen rolü oynayacağız diye düşündü. Öğürme duygusuyla titredi. Kusmak istediği neydi? Çok geçmeden anladı: Günlerdir bir yandan besleyerek büyüttüğü, bir yandan da bastırmaya çalıştığı korku artık içinden çıkmış, dış dünyada, yanındaki yerini almıştı. Pişmanlıkla ürperiyordu. Artık hangi yöne dönse önce korkusuyla karşılaşacaktı. Demek savaş buydu?

Kaygılı düşüncelerini göğsünden yükselen ses kesti.

"Kılıç 10, Kılıç 11... Kılıç 10, kılıç 11..."

Cenk onu çağırıyordu. Ancak ardına sığındığı kaya o kadar küçüktü ki, telsizle konuşmak için kımıldasa omzu ya da başı dışarıya çıkacaktı. Mehmet çağrıya cevap verir gibi bu kez ateşi daha aşağıya, kayalığın dibindeki gölgeli oyuğa kaydırdı. Aynı anda sağdan yoğun ateş sesleri yükseldi. Cenk'in grubuna da

ateş ediyorlardı. Düzlüğü çevirmişler... Bunu düşündüğünde bir RPG daha başının üzerinden geçti. Şansım devam ediyor diye düşündü. Kim ateş ediyorsa, meydana çıkmadan namlunun açısını düşüremiyor olmalıydı.

Mehmet kaç dakika sürdüğünü kestiremediği süre boyunca öyle kaldığını bilmiyordu. Giderek monotonlaşan bir düzenle karşısındaki kayalardan ateş ediliyor o da bir çağrıya cevap verir gibi ateşe karşılık veriyordu. Kurşunların yönüne bakılırsa ateş eden iki kişiydi. Tim yardıma koşmazsa eninde sonunda bir RPG hedefini bulacaktı.

"Burada kalamam!"

Düşüncelerini arkasından gelen cehennemî bir gürültü böldü. Bazuka! Selami Çavuş mu devreye girmişti? Yattığı yerdeki sivri taşların yırttığı göğsü sevinçle doldu. Kurtulacağım! Sessiz haykırışını ıslık çalan bir ses böldü. Az sonra helikopter de ortaya çıktı.

"Paçayı kurtarabilirim..."

Mehmet bunun fırsat olduğunu, sıçrayacaksa bunu şimdi yapması gerektiğini düşündü. Helikopter ortaya çıktığında ateş kesilecek, kimse kımıldamayı göze alamayacaktı.

"Sağ taraftaki kaya öbeğine varabilirsem roketlerden korunabilirim..."

Daha düşüncesi sönmeden ayağa kalkmıştı bile. Kayalığa doğru koşarken iki bazuka mermisi sıçrayacağından haberdarmış gibi ateş yediği kayalığın üstünde patladı. Cephane taşıyan... adını unutmuştu, bir an evvel roketleri bitirmeye çalışıyor olmalıydı.

Kayaları siper alır almaz telsiz tekrar cızırdadı. Elini göğsüne götürdü. Cenk, Selami Çavuş'a hedefin yerini bildiriyordu.

"Saat 2 yönünde... Cilalı Kaya'nın altındaki mağara..."

Sonraki ilk roket girintinin kapısında patladı. İkincisi içeriye girdi. Üç dakika sonra Cenk ateşkes emri verdi. Artık karşıdan ateş eden yoktu. Mehmet soluğunu bastırarak bekledi ancak Cenk'in mağaraya doğru ilerlediğini görünce o da düzlüğün içinde derenin içine yerleştirilmiş taşları andıran kayaları siper alarak, sıçrıya sıçraya mağaraya yaklaştı.

Az sonra Cenk'le birlikte taşlaşmış gözyaşı damlasını andıran, cilalanmış iri kayanın altına gizlenmiş mağaranın girişindeydi. Havada keskin bir barut kokusu vardı. Mehmet el bombasına uzandı ama Cenk durmasını işaret edince elini pimden çekip onu izleyerek doğruldu. İki adımda, birlikte kapının önüne geldiler. İçeride hayat izi yok gibiydi. Ama Mehmet, gözleri karanlığa alışır alışmaz birkaç metre ötesinde, karanlığın içinde beliren koyu renklerle boyanmış sürrealist tabloyu gördü. Önde bir adam yatıyordu. Öyle sert bir darbeyle savrulmuştu ki, kaburgaları diken gibi üniformasını delip dışarıya çıkmıştı. O haliyle yarısı yenilip bırakılmış bir balığı andırıyordu. Kanı, sanki çektiği susuzluğu gidermek için ağzının yanındaki çukurda toplanmıştı. Ama tablonun asıl dehşet verici figürü adamın birkaç metre gerisinde yatan ölü ayıydı. Hayvanın bedeninden ayrılmış kolları, korumak ister gibi hâlâ inleyen iki küçük yavrusuna sarılmıştı. Yavrular telaşla annelerinin memelerini emiyorlardı.

Kendini ilk toplayan Cenk oldu. İçeriye girerek, yerde yatan adamın kaburgalarının deldiği ceketini yokladı. Doğrulduğunda elinde naylonun içine sarılmış bir deste kağıt vardı.

"Adı Abdullah'mış karganın." Cenk, Mehmet'in yüzünde beliren dehşeti fark etmişti. "Ne var? Ne oldu?"

"Hiç mi...?" etkilenmiyorsun diyecekti ama boğazı kurumuştu, konuşamadı; G3'ün namlusuyla işaret etti. Kusacaktı.

"Ölü."

Cenk bir süre bekledi sonra omuzlarını silkti.

"Ölüm doğanın var olmak için bulduğu bir çareyse, savaşta bunu neden yadırgayalım?"

Mehmet, cevabın gerçekliğiyle ürperdi. Bunu eğer Prof söyleseydi bu denli etkileyici olmazdı. Avcı haklıydı.

İçeriden gelen iniltiler bakışlarını Cenk'den aldı. Tablo giderek daha da dramatikleşiyordu. İki küçük yavru, annelerinin memelerini bırakmış yerdeki ölünün başucunda biriken kanı içmeye koyulmuşlardı.

Cenk bağırınca yavrular mağaranın dibine kaçtılar. Abdullah'ın çatlak dudakları kabuk bağlamış bir yaraya benziyordu. Cenk tekrar elindeki poşete döndü.

"Galiba İstanbulluymuş. Moda Vapur İskelesi'nde çekilmiş fotoğrafı var."

Abdullah buraya neden gelmişti? Mehmet sorusuna cevap arayarak geriye döndü. Hangi nedenle gelmiş olursa olsun hayatı ya da ölümü aldatamamış, yolun sonuna varmıştı. Bedeniyle birlikte umutların da ölümü demekti bu.

Cenk, incelemesini bitirmişti. Elindeki poşeti cebine koydu ardından silahını doğrultarak mağaraya doğru bir adım attı. Mehmet korkuyla ürperdi. Dur demesine kalmadan Avcı mağaranın dibini taradı.

Yavruları öldürmüştü! Mehmet bağırarak atıldı ama ilerleyemedi. Biri ona arkadan sarılmıştı. Geriye döndü. Selami Çavuş ona bakıyordu.

"Gece kurtların, çakalların parçalamasını mı tercih ederdin?

Mağaradan çıkan Cenk sözlerinin ardından yanından geçip gitti.

"Onu öldüreceğim. Onu ilk..."

Mehmet sözlerini tamamlayamadı. Saatlerdir göğsünde oyalanan şey dışarıya çıkacaktı. Öğürerek içinde ne varsa kustu.

Kendini toplaması beş dakika sürdü. Ağzının içindeki çürümüş sebze tadını suyla temizledikten sonra time katıldı. Birisi ağır, üç kişi yaralanmıştı. İki kişi de biksi ateşinden korunmak için kendilerini yere attıklarında kayalardan yuvarlanıp bacaklarını kırmışlardı. Sıhhıyecilerin eşlik ettiği yüzü asık doktor, helikopter bekliyor, ama pilot yer emniyeti sağlanmadan inmemekte direniyordu.

Mehmet, pilotun doktoru azarlayan sesini telsizden dinledi.

"Bu bebek kaç milyon dolar, biliyor musun doktor!"

Yaralılar bekleyeceklerdi. Bölük onları geride bırakarak ilerlemeye devam etti. Sonraki saatlerde, tek tük taciz ateşinin dışında pek bir şey olmadı. Mehmet saat üçte verilen molada Cenk'le karşılaştı. Avcı hemen harekatı değerlendirdi.

"Geride Abdullah'ı bırakıp rahatça çekildiler. Bizim yaralı ölürse, bir bir berabere kalmış olacağız."

Kaya cangılı bitince, önlerinde bu kez de bataklığı andıran –arı petekleri gibi– göz göz çukurlar çıktı. Hepsini içine gire-

rek tek tek aramak mümkün olmadığından erler bir süre sonra oyuna dönüştürdükleri bir yola başvurdular. Girmedikleri çukurlara el bombası fırlatıyorlar, sonra yürüyüşe devam ediyorlardı. Ama bunun tehlikesi çok geçmeden ortaya çıktı. Havaya fıskiye gibi saçılan parçalar Mahmut'la Okan'ın hafifçe yaralanmasına yol açtı.

Saat beşe doğru merkez kampa yaklaştıklarını ele veren işaretler birer birer ortaya çıktı. Dar bir vadide dolaşan katırlar ve küçük bir koyun sürüsü... Hayvanlar, ne buluyorlarsa, olan bitene aldırmadan başıboş otluyorlardı. Oysa burasının da bombalandığına dair işaretler vardı. Bir Kobra roketi kayanın üzerinde bir metre çapında bir çukur açmış, vadinin yamacındaki bodur meşelerin gövdesi kavrulmuştu. Vadiden sonraki düzlükte etrafa saçılmış su damacanaları, jelikanlar vardı. Demek buraya kadar akaryakıt getirmişlerdi.

Düzlüğe yayıldıklarında emir de geldi. Geceleme için tertiplenilecekti. Bugünlük görev tamamlanmış, bölüğe verilen alanın taranması bitirilmişti. Ama hemen dinlenmeye geçilemedi. Sırada günü ölümsüz kılmak, Balkaya Zaferi'ni belgelemek vardı. Cenk, Saldıray, Yakup, Altan ve Mehmet yanyana gelip Saldıray'ın ısrarıyla fotoğraf çektirdiler.

Mehmet yirmi dakika sonra, ilk sigarasını yakarken kaburgaları ortaya çıkmış cesedi, kolları kopuk ayıyı, iki küçük yavruyu unuttuğunu fark etti. Utanç verici olan belleğinin sığlığı değil, o mağaradaki resmin artık onu rahatsız etmemesiydi. Başını geriye attı. Kabullense de kabullenmese de burada tek gerçek, tek efendi vardı: Yenik düşürdüğü onca insana rağmen gücünü her gün yeniden kanıtlayan inatçı ölüm. Havaya bakarken aklına geldi. Akşam belki serin olacaktı ama gece ufkunu hiç olmadığı kadar geniş bir açıyla seyredecekti.

Mehmet sigarayı söndürdüğünde platonun ortasından art arda patlama sesleri yükseldi. Haberi her zamanki gibi Saldıray verdi. "JÖH, merkez kamptaki tesisleri havaya uçuruyor..." Bu bilgiyi, bu kadar kısa zamanda, patlamadan topu topu on dakika sonra nasıl öğrenmişti? Mehmet elindeki izmaritle Trabzonlu'ya baka kaldı. Belki de sadece sesin boğukluğuna baka-

rak patlamanın yeraltından geldiğini tahmin etmişti. Onun iki hafta önce Hakkâri'de, Tugay Komutanlığı'nda patlayıcı kursu aldığını unutmamalıydı. Şaşkınlığından çabuk sıyrıldı. Saldıray haberin ikinci kısmına, kaç PKK'lının öldürüldüğüne geçmişti. Ölüsever adamın sözünü kesip onu susturdu.

Trabzonlu lafı ağzına tıkılınca, söylene söylene, –belki de küfrediyordu– uzaklaştı. Mehmet ancak o zaman, izmariti söndürmek için yere bastırdığında farkına vardı: Sağ ayağının altında hafif bir ıslaklık vardı. Bu kurak taş ormanında, hem de tam ayağının dibinde su! Merakla ayağını kaldırdı. Postalının konçuna bağladığı tabanı düşmüş, ayağı yarılmıştı. Islaklık sandığı, kandı. Ne zamandır bu halde yürüyordu? Sırt çantasından aldığı yedek çoraplardan birisini ayağının üstüne geçirdi, ardından atletini ikiye ayırıp ayağına sardı. O sırada aklına geldi. Belki aptalca bir soruydu ama merakın aklı başında bir duygu olduğunu kim söylemişti ki: Katırlara, koyunlara ne olacak?

Mehmet, ayağındaki sargıyı görünce koşarak gelen Balina'yı yatıştırdı. Erin içten telaşı utandırıcıydı. Çay istediğini söyleyerek onu geri gönderdi. Daha önce sızladığını bile hissetmediği ayağı şimdi acıyordu. Az sonra habercisinin getirdiği çayı yudumlarken gözleri Yakup'a ilişti. Sessiz adam, elleri iki yana açılmış, bir heykel gibi hareketsiz, dua ediyordu. Daha ötede Altan vardı. Kimsenin görmediği bir şeyi görüyormuş gibi dikkatle batıda moraran dağlara bakıyordu. Bu dinlendirici, huzur verici manzara birden bozuldu. Tablonun içine önce Cenk, ardından Saldıray girdi. Her akşam kantinde toplanan grup, Prof'la onun dışında, bu akşam Balkaya'nın tepesinde bir araya gelmişti. Çok geçmeden heyecanlı bir konuşma başladı. Mehmet tartışmanın hararetini uzaktan bile hissedebiliyordu. Tartışma birkaç dakika sonra, ayağının sarılı olduğunu fark eden Altan'ın ötekilerin yanından ayrılmasıyla bölündü. Önce Altan, ardından diğerleri de –hasta ziyareti yapar gibi– topluca Mehmet'in yanına geldiler.

Mehmet, herkes başına toplanınca, ayağındaki sargının nedenini açıkladı ve konuşma kaldığı yerden tekrar başladı. Tar-

tışmayı yeniden alevlendiren ve her zamanki gibi kışkırtan, Saldıray'dı. Tepeye çıktıklarında ilk ateşte ağır yaralanan er, onun timindendi. Öfkesinin bu kadarı aslında pek de anlaşılmaz değildi. Ama Trabzonlu daha fazlasının peşindeydi: Yeterince karga öldüremedikleri için, erin intikamını almış gibi hissetmiyordu. İntikam sözcüğü bir kılıç gibi kafaların üzerinde ıslık çaldı.

Altan, herkesten önce lafa karıştı.

"İntikam Tanrı'ya özgü bir tutum Trabzonlu. Bırak, onun kalsın..."

"Yaradanı karıştırma! Allah intikam almaz."

Altan'ın sözleri Saldıray'ı öfkelendireceğine, Yakup'u çileden çıkarmıştı. Herkes sustu. Ortalığı kaplayan şaşkınlığın nedeni, bir araya geldiklerinde hemen hemen hiç konuşmayan Yakup'un birden söze karışması değil, sesindeki öfke, hatta düşmanca tavırdı. Her zaman fal taşı gibi açık olan gözleri kısılmış, ince iki yarığa dönüşmüştü.

Altan bir süre ne yapacağını bilmez bir halde bekledi. Sonra gözlerinde beliren alaycı bakış bir gözyaşı damlası gibi kaydı, dudaklarına yerleşti. Altta kalmayacaktı.

"Demek Allah intikam almaz ha? Cehenneme ne diyorsun?"

Yakup itilmiş gibi sendeledi. Allah sözcüğünün Altan'ı susturacağını sanmıştı. Umduğunu bulamayınca tekrar bağırdı.

"Tövbe de. Seni az önce ateşten koruyan da o."

Şaşkınlık daha da derinleşti. Yakup, birdenbire kavgacının biri olup çıkmıştı. Artık dua eden değil, beddua eden birisine benziyordu. O yumuşak, tartışmalardan kaçınan adam gitmiş, yerine gözleri, sesi ve bedeniyle tehditler savuran yeni birisi gelmişti.

Yine de daha fazla devam etmeden öfkesini kontrol ederek sustu.

"Cehenneme inanmıyor musun?"

"Nasıl inanmam? Hepimiz içinde yaşıyoruz." Prof'un rolünü çalmışa benzeyen Altan, tartışmayı kışkırtmak isteyen Saldıray'a dönmemiş, Trabzonlu'nun sorusunu fırsat bilerek Yakup'a cevap vermeye koyulmuştu. Alaycı sesini şimdi sanki

hasmına batırmak için daha da inceltmişti. "Ben yeryüzündeki cehennemlere inanırım. Sizin cehenneminiz kimin icadı acaba? Tanrı'nın mı, peygamberlerinin mi?" Alaycı zekasının şehvetine kapılan arkeolog kimseye aldırmadan devam etti: "Tanrı, biz kullarını çürüyerek yok oluşa mahkûm etmez değil mi? Sen, cennetin var olduğuna inanmak için cehennemi de kabulleniyorsun."

Yakup, sadece, "Cehennemliksin," diyebildi. Boğulur gibiydi. Öfkeden kıpkırmızı kesilmişti. Mehmet artık araya girme vaktinin geldiğini düşünerek yardım için Cenk'e baktı. Ama Cenk tartışmadan zevk alır gibiydi. O –başkalarının cehenneminde– kendi cennetini bulmuştu. Yakup hıçkırır gibi tısladı: "Dinsiz, zındık. Kendini kolla! Allah merhametli, iyilikseverdir ama ona dil uzatanın belasını da tez vakitte verir."

Altan, Mehmet'in yaptığı işareti görünce omuzlarını indirdi. Nihayet susmaya karar vermişti. Sesini alçaltarak gönül almaya çalıştı.

"Kızma dostum. İnsan, Allah'a laf atmazsa, özgür sayılmaz." Sonra elini salladı. Sanki oraya gidecekmiş gibi az önce baktığı dağları gösteriyordu. "Neyse, ben kaçayım. Bakarsın bela tez vakitte peşime..."

Mehmet'in bakışlarını görünce devam etmeden sustu. Sonra acele etmeden silahını alıp uzaklaştı. Yakup sessizlik boyunca –damarlarında kaynayan kanın soğumasını bekler gibi– hareketsiz kaldı. Sonra o da ayağa kalktı. Tüfeğini ateş edecekmiş gibi Altan'ın uzaklaştığı yöne doğrultmuştu. Bir süre olduğu yerde titredi. Ardından Altan'ın yürüdüğü, yer yer –gizli bir suyla büyümüş, çimene benzer– otlarla kaplı ize yöneldi. Havada bir gariplik vardı: Ortalık sanki sabahmış gibi nereden geldiği bilinmeyen bir ışıkla parıldıyordu. Mehmet, Saldıray'a döndü. Tartışmaları hep o başlatıyordu.

"Kimse sana münafıklığın kötü olduğunu öğretmedi mi?"

"Benim ne suçum var? Herif komünist. Sen dinsiz arkadaşına..."

Mehmet küfretmek için ağzını açtı.

Ama küfredemedi. Bir şey, görünmez bir el, küfrü ağzına tık-

tı. Gürültüyü sonra duydu. Gümbürtüyle birlikte yer sarsıldı, gökten ateş yağdı. Kulak zarları içine çökerken Allah, Altan'ın belasını vermeye geldi diye düşündü. Saldıray'ın çığlık attığını görüyor ama duymuyordu. Saldıray'ı bırakıp Cenk'in bakışlarını izleyerek az önce Altan'la Yakup'un uzaklaştığı tarafa döndü. Taş ormanının ortasında, beyaz bir çiçeğe benzeyen toz mantarı yalancı sabahın üstüne yağıyordu.

Sözcük o zaman dudaklarına düştü.

"Mayın!"

Herkes yere yatmıştı. Ne yapacağım? Önünde zaman kadar derin bir uçurum uzanıyordu. Tekrar Cenk'e baktı. Göz göze geldiler. Neden kımıldamıyordu? Biri bağırdı: Mayın tarlası.... Şimdi yeniden duyuyordu. Yana döndü. Geride etrafı uzak bir akraba çekingenliğiyle seyreden Altan'ı, ardından dipteki, biçimden dolayı adlandıramadığı o şeyi seçti. Şey kıpırdıyordu da.

Mehmet ne yapacağını bilmeden ayağa kalkıp yürüdü. Zamanın tembel adımları peşinden geliyordu. Aslında yürümüyor, yere basmıyordu. Boşlukta ilerler gibiydi. Olayları kavrayışı da kopuktu. Ne olduğunu bir türlü çıkaramıyordu. Otuz metre sonra yerde sırtüstü yatan Yakup'u gördü. Bu kez sanki bildik bir görüntüyle karşı karşıya geldiğini düşünerek bekledi. Çocukluğunda, Seferihisar'da birlikte oynadıkları kasabalı çocuklarla kayaların arasında yakaladıkları yengeçlerin bacaklarını koparır, küçük bir kareye dönüşen bedeni kulaklarına yaslayarak saat gibi tıkırdayan kalp atışlarını dinlerlerdi. Yakup –ya da ondan arta kalanlar– o yengeçleri andırıyordu. Kolları –ve galiba bacakları da– yoktu. Ama hareketleri bedenin aksine yengeci değil, bacakları kesik bir dilenciyi hatırlatıyordu. Taburun gönüllü imamının temiz, örselenmemiş yüzünü görünce Mehmet'in şaşkınlığı daha da arttı. Yerdeki adamın ölmek için çok genç, kapısını çalmaya hazırlandığı cennet içinse olgun bir görünüşü vardı.

Eğilip patlamadan arda kalan en büyük parçayı sırtına aldı. Onun da yengeçler gibi kalbi atıyordu. Nedense sırtında yükselen keskin barut kokusunun yanında, erimiş mum kokusunu da hissetti. Ya kulağı! Kulağına bir şey damlıyordu. Kan! Etrafa bakmayı o sırada akıl etti. Onlarca kişi çember oluştur-

muş, bağırıyor, kımıldamamasını söylüyordu. Mayın tarlası... Demek bir tarlaya düşmüştü. Durup düşünmeye çalıştı. Hayır, hâlâ korkmuyordu.

Beklersem ölecek! Mehmet'i harekete geçiren düşünce bu oldu. Etrafı süzdü, sonra kendini ona sadece bir kez ihanet eden bacaklarına bırakarak geldiği yöne doğru yürümeye başladı. Kulağının dibindeki kanlı ağzın fısıltısını o sırada duydu: ikinci ya da üçüncü adımda.

"Neden!"

Yakup'un sesi koyulaşmış, kanı gibi pıhtılaşmış, insansı tınısı kalmamıştı. Kiminle konuşuyordu? Şimdiye ait olmayan, belki de çok uzun zaman önce çıkmış bir sesin zayıf yankısıydı bu. Mehmet bir an ona cevap vermeyi düşündü sonra vazgeçti.

Belki birkaç saniye sonra –belki de dakikaların ardından– Cenk'in yanına vardığında sırtındaki şeyi yere bıraktı. Onu bekleyenler arasında avcının kibirli utancı da vardı. Cenk'in bakışlarıyla karşılaşınca gözlerini kapadı. Kulakları yine uğuldamaya başlamıştı. Önce ayı, sonra Yakup... Anlaşılan Tanrı bugün Azrail yerine kol koparan bir melek yollamıştı Balkaya'ya.

Birisi ona sarılmaya çalışıyordu. Kirpiklerini aralayıp adamın yüzüne baktı: Saldıray! Yakup'a söyleyememediğini ona söyleyebilirdi.

"Tanrı iyilikseverse, oldukça tutumlu olmalı."

Eğer, leş kargaları 2-1 galip dersen, seni öldürürüm... Bunu da söyleyecekti ama söylemedi. Kuzey yarımküre için sonbahar, Yakup içinse ebedî kış başlıyordu: Tabii, eğer kol koparan meleğin ardında bekleyen Azrail'den paçayı kurtarabilirse.

- 8 -

Argoş, Eylül 93

Tam on saat! Daha önce biri ona bu kadar uzun bir süre –üstelik de göz gözü görmeyen bir karanlıkta– yürüyebileceğini söylese, ona deli demek için bir an bile tereddüt etmezdi. Ama dün

saat beşten beri, kısa bir molanın dışında sarp kayalıklar, birbiri ardına dizilmiş çukurlarla kaplı bir alanda sürekli yürüyorlardı. Annesini izleyen bir yavru gibi peşinden ayrılmadığı Diyar, karanlıkta yolunu kolayca buluyor, üstelik de sık sık geriye dönüp onu kontrol ediyordu. Önündeki ufak tefek kadına neden baykuş gözlü dediklerini şimdi anlıyordu Zeynep. Karanlıkta her şeyi görüyordu.

Küçük tepeyi aşıp da Diyar'ı bir kez daha karşısında bulunca, 'irade heval' demediği için onu daha çok seviyorum diye düşündü. Güneşin batmasıyla birlikte bomba ve silah sesleri susmuş, dağı gecenin serin sessizliği kucaklamıştı. Tarafsız, önyargısızdı bu sessizlik: korkutmuyor, cesaret de vermiyordu; sadece rahatlatıcıydı. Ancak bacaklarında birike birike ta göğsüne kadar tırmanan yorgunluk öylesine hükmediciydi ki, Abdullah'ın, gözlerinin önünde şehit olmasını bile unutmuştu.

Abdullah! Onu hatırlayınca diline düşen adı tükürür gibi mırıldandı.

"Cudi!"

Ya ona ne olmuştu? Zeynep, soruyu cevaplandırmadı. Suskunluğunu bozar da cevap verirse, sanki Cudi'nin birlikte kaçmayı teklif ettiğinde söylediklerinin doğruluğunu kabul edecekti. Günün ne denli olağanüstü bir gün olduğunu, ancak şimdi, korkusuyla yeniden buluştuğu bu anda kavrıyordu. Bir ayıyla koyun koyuna yatmış, ilk kez bir insana öldürmek için ateş etmiş, ilk kez ateşe hedef olmuş, ilk kez roket mermisinden kurtulmuş, sonra da eğitimde öğretildiği gibi, kaçmadan, adım adım geri çekilmişti. Argoş yolunu tuttuklarında Gowende'nin üstüne düşen günün son ışıkları olup bitenle uyuşmayacak bir yumuşaklıktaydı; umut saçıyordu.

Diyar'a arkasında olduğunu işaret etti. Kadın tekrar yürümeye koyuldu. Gece oldukça serindi ama Zeynep çoktandır soğuğu hissetmiyordu. Aslında soğuk gökyüzünü kristalleştirmiş, tepedeki yıldızları belirginleştirirken bir yandan da soluklaştırmıştı. Yıldızlar! Acaba Andromeda'yı bulabilir miydi?

Ayağı küçük bir taşa takılıp tökezleyince, bakışlarını yeniden önüne çevirdi. Nusret! Onu aklından kovmalı, bir an ön-

ce dikkatini toplamalıydı. Eğer ayağımı büker ya da kırarsam... Düşüncesi bile korkutucuydu. Yaralanan, yürüyemeyen geride bırakılır. Bu herkesin kabullendiği ve katlandığı bir gerçekti. Böyle bir şey olursa Diyar'ın onu bırakıp yoluna devam edeceğini biliyordu.

Ama yine de bu acımasız gerçek –ona bir yıldız yerine tüm takımyıldızını veren– adamı aklından kovmasına yetmedi.

"Beni yazacak olsan acaba nasıl betimlerdin?"

Nusret, bu garip soruyu ilk kez seviştikleri gece sormuştu. Kollarının arasında tuttuğu genç kadına, cevabının –ne olursa olsun– onu incitemeyeceğini haber veren mağrur yüzü, gölgenin içinde nereden yansıdığı belli olmayan bir ışıkla aydınlanmıştı. Merakı olmayan bir kâşif... Ardından öteki cümle: Şehveti olmayan çapkın... Bu iki cümle sevişmenin onda bıraktığı hayal kırıklığının mı sonucuydu?

Zeynep, Nusret'e ne dediğini hatırlıyordu. Sevişirken çok mu terledim diye endişelendiğini bile... Ne garipti? Dağlar annesinin belleğindeki resmini soldurmuştu, ama o geceyle ilgili her ayrıntı, her söz beyninde hâlâ capcanlı duruyordu.

"Birini yazarsan, onu ebediyen unuturmuşsun. Henüz böyle bir niyetim yok," demişti sonunda.

Geç gelen cevabın Nusret'i güldürdüğünü de hatırlıyordu.

'Andromeda... Sana bir yıldız değil, bir takımada veriyorum.' Sonraları, babasının esaretinden şikayet ettiği için bu takımyıldızı ona verdiğini söyleyecekti Zeynep'e. Ama o gece "neden" diye sorduğunda sadece, "Hiç" demişti. "Cömertliğim üstümde."

"Rojin!" Zeynep, karşısına birdenbire çıkan Nusret'miş gibi korkuyla çığlık attı. Kadın eliyle ağzını kapadı. "Sus! Aklın nerdedir?" Zeynep ikinci çığlığı dudaklarında yakaladı. Diyar'ı sinirlendirmişti. "Üç kere hızlan sinyali verdim." Demek o garip kuş sesini duymamıştı. "Burada bekleyeceksin. Ben önden gidip, buluşma noktasına bakacağım. Asker ya da gelen var mıdır?" Sesini yükseltmeden öfkesini belli eden bir tonla ekledi: "Kulağını açık tut! Sinyal verirsem peşimden aşağıya gel. Vermezsem..."

Diyar sözlerinin arkasını getirmeden geriye döndü ve onun bir şey söylemesini beklemeden uzaklaştı. Zeynep, bir yerler-

de ona bakan Andromeda'nın dışında, tek başına kalmıştı. Diyar'ın ayak sesleri duyulmaz olduktan epeyce sonra birkaç adım atarak kayalardan oluşan çite yaslandı. İlerideki koyu karanlığın içinde, epeyce uzakta, belli belirsiz ışıklar vardı. Geldik mi? Sanki Diyar oradaymış, cevap verecekmiş gibi bekledi. Ardından yere çöktü. En azından bir süre dinlenecekti. Ya askerler Gowende'yi bu yandan da kuşatmışlarsa.

Silkinip soruyu beyninden uzaklaştırdı. Eğer endişelerini yatıştırmaz, dikkatini toplamazsa burada tek başına kalabilirdi. Sinyali bu kez kaçırmak ölümcül olabilirdi. Kaçırırsa, Diyar'ın onu aramaya gelmeyeceğini biliyordu. O niyetlense bile, ötekiler izin vermezdi ona. Reşo'nun sihirli sözcüğünden başka yardımını isteyecek bir şey kalmamıştı elinde. Dudaklarını kımıldattı.

"İrade... İradeyle..."

Sözcüğü art arda tekrarladı. Nakarat onu susattı. Ama kımıldamadı, suyunu bitirmişti. En son, ilk bomba düşmeden önce yemek yemişti... Neredeyse yirmi saat! Reşo bu gün yaptıklarını, gösterdiği direnci görseydi, gülümsemeyen yüzünün yumuşayacağını, gözleriyle onu kutlayacağını biliyordu. Bir an onu görmesini istediği kişinin Nusret olduğunu düşündü.

"İçerikli olanın, hüzünleriyle umutlarını barındıran düşsel bir müzesi vardır..."

Zavallı adam, beğendiği kadının başka birine âşık olduğundan kuşkulanıp sorduğunda, "Böyle cümleler yazabildiği için" demişti Ahmet'e. Sadece cümleleri için birine âşık olur muydu insan? Belki de onu baştan çıkaran adamın umursamaz narsistliğiydi. Kendini böylesine çekici bir biçimde beğenen başka bir erkek görmemişti. Nusret'in kendini beğenmişliği –kadın, erkek, fark etmiyordu– insanları itmiyor, aksine sanki bir sır verecekmiş gibi kendine çekiyordu.

Zeynep kolunu kaldırıp saatine baktı: Dört. Güneşin doğmasına az kalmıştı. Eğer ortalık ışımadan önce askerin arasından sızıp dağdan aşağıya inebilirlerse, imhadan kurtulmuş olacaklardı. Kulaklarını kabartıp ortalığı dinledi. Gecenin sesleri her zamankinden farklıydı. Kendisinin de payı olan bir direnişin

çığlıkları şimdi sessizdi ama güneş doğduğunda kırk beş kişinin binlerce askere karşı koyuşunun destanını anlatacaktı. Acaba birgün burada yaşadıklarını yazabilecek miydi?

"Eksiğin yetenek değil, ufaklık. Cesaret!"

Hem Andromeda takımyıldızının adını ona vermiş, hem de hâlâ ufaklık diyor, diye düşünmüştü Zeynep. Yazdıklarını düzeltip geri verdiği gün: İlk kez evinin dışında bir yerde, açık havada buluşmuşlardı. Arkada Taksim'in gürültüsü, önlerinde Gezi Parkı'nın insanı yoran telaşı. Bir kafeye oturmak yerine neden taşralılar gibi bankı seçmişlerdi?

Zeynep Taksim'den Argoş'a dönmek için kirpiklerini açıp kapadı. Tabanlarından başlayan yorgunluk bacaklarının ardından bütün bedenini katetmiş, gözlerine kadar yükselmişti. Uyursam burada kapana kısılırım. Uyumamalıyım... Tek başına kalsa, dağdan aşağıya inmeyi başarabilir miydi? Belki başarırdı ama sonrası? Dilini iyi konuşamadığı bir bölgede Avaşin'e kadar yolunu bulması imkansızdı. O zaman?

Sorusuna cevap veremedi. Şefkatli bir el onu kucakladı. Gözleri kapandı. Şimdi o el, olmayan saçlarını okşuyordu... Neden sonra, kolun sıcaklığı kaybolup, soğuk, boynunu bir eşarp gibi sarınca gözlerini açtı. Uyuyakalmıştı. Sıçrayarak uyandı. Diyar! Sinyal vermiş miydi? Korkuyla saatine baktı. Dördü on geçiyordu. En fazla on dakika! Korkuyla doğruldu. Bu, grubu kaçırmak için yeteri kadar uzun bir süreydi.

Gergin bekleyişi birkaç dakika sürdü. Önce kuş ıslığını, ardından hafif ayak seslerini duydu. Diyar, on saattir can yoldaşı olan inanılmaz kadın, onu almaya gelmişti. Zeynep, içi minnetle dolu elini uzatarak kendisi küçük, yüreği büyük kadına seslendi.

"Andromeda'ya, Zincirli Prenses de derler heval. Ben bugün bütün zincirlerimi kırdım."

Diyar cevap vermedi. Daha önce de yorgunluktan saçmalayanları görmüş olmalıydı. Kısaca açıkladı:

"Toparlan heval. İniş serbest. Grup noktaya varmış..."

Yirmi dakika sonra bodur meşeliğe vardılar. Diyar'ın dediği gibi on beş, yirmi kişi, köyden uzakta bir tepede, daire şeklinde

toplanmıştı. Yaklaşınca, Zeynep ortadaki Sinan'ı seçti. O sakat beliyle buraya nasıl ulaşmıştı acaba? Beynindeki tek sözcüklü nakarat cevap verdi: İrade.

İradesini baston gibi kullanan Sinan, konuşacaktı. Sesi, ne kadar kontrol etmeye çalışırsa çalışsın, heyecanlıydı. Kısa bir konuşma yaptı.

"TC büyük bir güçle ve teknik gelmiştir hevaller. Ama düşmanın hamlesi savuşturulmuş sonra da kolları darbelenmiş, kırılmıştır. TC onlarca asker ve subay yitirmiştir. Herkes bilsin. Çarçela'daki yoldaşlar gibi biz de en kısa zamanda Gowende'ye geri döneceğiz..."

Sinan bir süre daha konuştu. Sonra sayıma geçildi. Sipan'ın komuta ettiği kapı grubundan Abdullah ve Cudi dışında herkes Argoş'a ulaşmıştı. Abdullah'ın başına gelenleri herkes görmüştü ama Cudi'nin akibeti hakkında bilgi yoktu. Aralarında Reşo, Ruken ve Rohat'ın da bulunduğu kalabalık bir grup da ortalıkta yoktu. Zeynep, Zilan'ı görünce mutlulukla doldu. Zayıf ve yorgun görünüyordu ama bu dağlardaki en güzel çiçekmiş gibi bakanın içini açıyordu.

Öğleye doğru yanına gelen Sinan, Cudi'yle ilgili olarak onu sorgulayınca Zeynep,

"Hayatlarını kaybettiler," dedi. "Artçıların başına ne geldiyse..."

Cevap komiseri yatıştırmamıştı. Sinan o garip, anlaşılmaz sesiyle onu uyardı:

"İnsan sahip olmadığı bir şeyi yitirmez heval... Belki çatışmayı yitirdiler, ama özsaygılarını kazandılar. İki şehit, böylesine büyük bir kazanım için oldukça düşük bir bedel..."

Sinan sözlerini bitirir bitirmez uzaktan bir ses, tıpkı bir kuş gibi uçarak gelip Zeynep'in dudaklarına kondu.

"Özgürlüğü ancak onu elde edebilenler hak eder."

"Güzel bir söz, hevala Rojin. Güzel bir söz."

"Söz bana ait değil yoldaş, Stendhal'ın."

"O zaman o güzel söz söylemiş..."

Sonra portatifinin getirdiği habere sevinerek geri döndü. Ruken ve Rohat'ın grubu da sağ salim geri dönmüştü.

Altıncı Bölüm

- 1 -

Şemdinli, Ekim 93

Genç olan şişmandı, otuzunu geçmiş görünense oldukça zayıf. İkisi de güzel değildi. Saldıray'ın çekiciliğini dilinden düşürmediği hemşire saklanıyor olmalıydı? Mehmet terliğini çıkarıp ayağını önündeki tabureye uzattı. Zayıf hemşire taburenin metal ayağının çıkardığı gıcırtıyı duyunca geri döndü. Yüzü öğrencisini azarlayan öğretmen gibi asılmıştı. Konuşmadan eliyle beklemesini işaret etti. Anlaşılan ayağındaki dikişi o alacaktı.

Mehmet geriye yaslandı. Acelesi yoktu. Balkaya'dan arta kalan tek iyi şey yardığı tabanın ona kazandırdığı bir haftalık istirahat olmuştu. O sırada içerideki koğuştan bir şangırtı yükseldi. Biri yere metal bir şey düşürmüştü. Merakla doğrulan hemşireler bir süre sonra tekrar işlerine döndüler. Yandaki koğuşta ayak, kol kırıkları ve kurşun yarasından altı er yatıyordu. Saldıray'ın timindeki, ağır yaralı er, dağdan Diyarbakır Hastanesi'ne sevk edilmişti.

"Asteğmen Esen!"

Mehmet yandaki kapıda beliren adama döndü. Beyaz önlük-

lü doktor, kedi çağırır gibi parmağını oynatarak odaya gelmesini istiyordu. Mehmet sandalyeden doğrulup, terliğini giydi, sonra adamı izleyerek küçük muayene odasına girdi. Üstünde açık ince uzun bir defter bulunan küçük demir bir masa; sol tarafta perdesi aralık bölmede muayene yatağı... Adam ikisinin arasında, söylev çekmeye hazırlanan birisi gibi hafifçe ileriye doğru eğilmiş duruyordu.

Mehmet doktorun rütbesini göremedi. Asteğmen miydi? Adam nedense sırıtıyordu. Ama konuşmaya başlar başlamaz Mehmet izleniminin yanlış olduğunu fark etti. Doktor neşeli falan değildi; dudaklarına dişsiz bir gülümseme iliştiren ağzı neden oluyordu buna.

"Şu ağır yaralı astteğmeni sen kurtarmışsın, öyle mi?"

Mehmet soruyu duyunca irkildi. Adamın sesi kötü bir haber verecekmiş gibi içten, bağışlayıcıydı. Korkudan çok, merakla sordu.

"Öldü mü?"

Doktor başını salladı.

"Hayır... Ölmesi gerekir, ama yaşıyor..." Sonra Yakup'un neden ölmesi gerektiğini –listeden okur gibi– sıralamaya koyuldu: "İki bacak, bir kol kopmuş... İki gözünü de kaybetmiş... vücunda sayısız şarapnel... Ağır kan kaybı... " Listeyi tamamlayınca onun da hak vermesini istermiş gibi gözlerini açtı. "Tanrı'nın başka hesabı olsa gerek..." Mehmet adamı izleyerek muayene yatağının bulunduğu kısma geçti. "Şöyle yat!" Mehmet muayene yatağına uzanırken doktor sabırsız bir sesle sordu: "Neden mayın tarlasına girdin?"

Sorusu tokat gibi ani ve sarsıcıydı. Mehmet günlerdir kendisine sormayı ertelediği soruyu duymamış gibi bir süre bekledi. Bu da nereden çıkmıştı? Adama baktı: Hâlâ o lanet gülümseme...

"Bilmem," dedi. "Girdim işte."

Cevabının baştan savma olduğunu biliyordu. Doktora bakar bakmaz –kendisininki gibi– adamın da merakını yatıştırmadığını anladı.

"İntihar etmeyi düşünmüş olabilir misin?" İntihar mı? Meh-

met, ikinci kez tokatlanmış gibi şaşkınlıkla durakladı. Şimdi yatağın üzerinde oturur vaziyetteydi. Adam saçmalıyordu: Sorusu, en az ağzı ve o berbat gülümsemesi kadar biçimsizdi. Doktor yumuşak bir sesle inatçı merakını sürdürdü: "Bazıları senin intihar eğilimli olduğunu söylüyor."

Bazıları!

Kimler? Mehmet'in aklına bütün hayatını iki kentte geçirip herkesle hemşehri olan Saldıray'dan başkası gelmiyordu.

"Bazıları?"

Doktorun cesaret veren sesi karşısındaki asteğmene kendini itiraf etmesi için yol gösteriyordu:

"Rütbeliler... Biliyor musun, savaş, kendini öldürme cesareti olmayanlar için iyi bir fırsattır."

Rütbeliler dediğine bakılırsa o da asteğmen olmalıydı. Adama baktı. İtiraf edecek bir şeyim yok diye mırıldandı. Sonra yüksek sesle cevap verdi.

"Rütbeliler dedi diye intihar etmem."

Adam ilk tahmininin boş çıktığını anlayınca geri çekilip düşünmeye koyuldu. Dışarıdan hemşirelerin telaşsız ayak sesleri geliyordu. Uzakta bir yerde bir kapı açılıp kapandı. Adam sesi duyunca dudaklarını açmadan –ve o dişsiz gülümsemesini bozmadan– vardığı sonucu açıkladı.

"Öyleyse deli olmalısın."

Mehmet bu kez hem omuzlarını silkti, hem de yüksek sesle güldü. Onu rahatlatacak bir itiraf vardı elinde. On beş gün önce Altan'ın söylediklerini tekrarladı.

"İnsanın burada delirmemesi için deli olması gerek!"

Doktorun gözleri aradığı cevabı bulanların sevinciyle parıldadı. Başını hızlı hareketlerle sallamaya başladı. Anlaşılan sonunda aklına yatan bir neden bulmuştu.

"İyi laf! Evet, gayet iyi laf..." İki kez iyi dedikten sonra geri dönerek bağırdı. "Şenay Hemşire!" Bağırınca dişleri ilk kez ortaya çıktı. Hemşire –genç olan– içeriye girdi. Anlaşılan dikişleri o alacaktı. Doktor kadına bakmadan eliyle işaret etti. "İyi laf..."

Adam üç kez tekrarlayınca, Mehmet,

"Laf bana ait değil," dedi.

"Akşamları ne yapıyorsunuz?" Doktor, buluşma teklif eden biri gibi göründüğünü fark edince açıklamaya koyuldu. "Geçen hafta Hakkâri'den geçiçi görevle geldim. On gündür akşamları tavuk gibi... Anlarsın, erkenden yatıyorum..."

Mehmet merakla adama baktı. Bir Saldıray daha mı ediniyordu?

"Genellikle kantinde oluyoruz."

"Peki..." kapıya yöneldi ama yolun yarısında durdu. "Eğer o mayın tarlasına neden girdiğini bulursan bana da söyle, olur mu?"

Mehmet, "Tamam," dedi. "Delilikten başka bir şey bulursam söylerim."

Doktor odadan çıkınca hemşire ayağına eğildi. Onun merakı yaptığı işle ilgiliydi.

"Ayağın epeyce yıpranmış... Şu izlere bak. Hepsi burada mı oldu?"

"En hoyratça kullandığım organım..."

Kız kikirdeyince, Mehmet de yanlış anlamaya neden olan espriye güldü. Hemşire, işini bitirirken espriyi tamamladı.

"Artık kılıfına sokabilirsin."

Mehmet bakışlarını kızdan kaçırdı. Genç kadının imalara aldırmayan açık sözlülüğü şaşırtıcıydı.

Dışarıda hava ekimin değil, sanki mayısın ilk günüymüş gibi güneşliydi. Tatil sona eriyor... Mehmet sigara çıkarıp yaktı. Demek hızlı koşmasının yanı sıra, özelliklerine deliliği de eklemişti rütbeliler. İlk dumandan sonra başını salladı. Hayır, intiharı düşünmemişti...

"Ne haber devrem?" Mehmet kimi göreceğini bilerek geriye döndü. Saldıray üç adım gerisindeydi. Bu bir raslantı değil... Saldıray'ın sesi düşüncelerini bastırdı. "Kiminle konuşuyorsun?"

Mehmet, ayağını işaret ederek,

"Onunla," dedi. "İyileşmiş. Artık postal giymek serbest..."

Bir süre birlikte yürüdüler. Tesadüf değil, beni bekliyor... Saldıray bir kez daha ondan önce davrandı.

"İçerisi nasıl?"

Hemşireleri soruyor olmalıydı.

Mehmet, "Birisini ayarladım," dedi. "Kız çok açık sözlüydü."

Saldıray nedense hemşirelerle ilgilenmedi.

"Yarın 3 Ekim, Pazar."

Doğum günü mü? Burada doğum günü kutlamaya kalkışmanın Tanrı'yı kışkırtabileceğini ona söylemeliydi.

"Yani?"

Saldıray, "Hiç," dedi. "Pazar işte."

Mehmet, "Bugün de cumartesi," dedi. Ardından güldü. "Burada günlerin birbirinden ne farkı var ki? Ha pazar, ha pazartesi... Operasyon var mı yok mu, sen ona bak!"

Saldıray sanki günlerin büyüsünü keşfetmiş gibi heyecanlı bir sesle,

"Okullar tatil. Öğrenciler evde," dedi. Sonra ekledi. "Öğretmenler de."

Acaba yeni doktoru tanıyor muydu? Bir an sormayı düşündü ama Saldıray –sanki konuştuklarının başkası tarafından duyulmaması için– onu meydanın ortasına sürüklüyordu.

"Yarın Şemdinli'ye inmeye ne dersin? Biraz gezeriz."

Şemdinli'de gezmek mi? Mehmet neredeye üç aydır buradaydı, sadece bir kez inmişti Şemdinli'ye: Kitapçıya, Avustralya hakkında bir kitap sormak için. Topu topu iki saat süren ziyaretin sonunda eski bir atlasla geri dönmüştü.

Anlamsız bir gezinti daha! Hem de sırtüstü yatıp, mektup yazacağı bir gün pahasına... Hayır!

Ama hayır yerine,

"Kitapçı kapalı olur," dedi.

"Kitapçı mı? Ne kitapçısı?"

Mehmet, merakla Trabzonlu'ya baktı.

"Şemdinli'de başka ne yapacaksın ki?"

"Kantinde sana çay ısmarlayayım mı?"

Mehmet bir kahkaha attı. Trabzonlu'nun yüzünde sanki ziyafet çekecekmiş gibi beliren cömertlik, doğura doğura çay doğurmuştu.

On dakika sonra, kantinde bayat çayı yudumlarken Saldıray'ın aniden kabaran Şemdinli aşkının ardındaki neden ortaya

çıktı. Trabzonlu, Erzurum'daki bir öğretmen arkadaşının mektubundan, Şemdinli Lisesi'nde çalışan güzel İngilizce öğretmeninin adresini ve telefonunu öğrenmişti. Hafta içinde kızla konuşmuş, fotoğrafını görüp beğendiği Perihan Öğretmen'in, iki arkadaşıyla birlikte oturduğunu öğrenmişti.

Sözlerini, "Yani üç kız var. Tek başıma gidemem," diye bitirdi. "Öteki kızlara ayıp olur. Hem Perihan'la nasıl yalnız kalacağım?"

Mehmet güldü.

"Yani sen o kızla meşgulken ben öteki ikisini mi oyalayacağım?"

Saldıray oyalayamazsın dercesine başını hızla salladı.

"Birini daha bulmalıyız."

Mehmet karşısındaki istekli yüze bakakaldı. İnanılmaz bir adamdı. Üçüncünün kim olacağını da düşünmüş müydü?

"Aklında birisi var mı?"

Vardı. Cevap hemen geldi.

"Altan."

Mehmet elindeki bardağı vurur gibi masaya bıraktı.

"Ne biçim adamsın sen? Hem sabah akşam adama komünist diyorsun, nerede görsen didişiyorsun, hem de..."

"Ben onu severim. Sevmediğim komünistliği..."

Trabzonlu, komünistliği, kişilikten bağımsız, istenildiğinde giyilen, istenilmediğinde çıkarılan bir giysi sanıyor olmalıydı. Mehmet'in onu anlayacağını umduğu –kendine hak verensesiyle, yıllardır canlılığını koruyan düşmanlığın nedenini anlatmaya koyuldu. Hayatının her şeyine; felsefesine, diline, seçimlerine işleyen, kökleri kendisiyle birlikte büyüyerek derinleşen öfkesi oldukça eskiydi; ta 1976'ya, amcasının komünistler tarafından katledilmesine kadar gidiyordu. Genç amcasının ölümüyle önce babaannesi, ardından dedesi ölmüştü. Dört ay içinde mutlu bir ailenin yarısını –öteki yarısını onulmaz acılarla baş başa bırakarak– yok etmişti komünistler. Mehmet, sözünü kesmeden dinlediği adamı, onun dilediği gibi anlamaya çalıştı. Çok geçmeden fark etti: Kimisi mutlulukla, kimisi acısıyla güçlenirdi. Saldıray'sa bunu öfkesiyle yapıyordu. Öte yandan

–bu dinmez öfkesine, küfürlü diline karşın– neşeli bir ağzı vardı... Saflığıyla onu dinleyeni güldürüyordu.

Nitekim, bir süre sonra, neden bahsettiğini unutarak en büyük düşünü anlatmaya koyuldu.

"En çok ne isterdim biliyor musun? Dev bir ütü... Ancak Allah'ın eliyle tutup kaldırabileceği kadar büyük bir ütü..." Konuşurken o ütüyü görecekmiş gibi tavana bakıyordu... Eliyle pencereyi, dışardan dallar gibi uzanan dağları işaret etti. "Şunları ütüler, dümdüz ederdim... Ama bir sorun var. Buradaki dağları ütülemeye kalkarsan iki Türkiye kadar yer çıkar; yerimize sığamayız..."

On dakika kadar kendi kendine konuştuktan sonra birden sustu. Yorulmuş muydu? Hayır, –öfkesinden çok daha cılız olduğundan– neşesi tükenmiş, hüzünlenmişti.

Mehmet, "Ne oldu?" diye sordu. "Allah, 'ütüyü vermem mi' dedi?"

Saldıray birkaç saniye boşboş baktı. Ütüyü, kömünistleri hatta Perihan Öğretmen'i unutmuştu. Aklında az önce anlattıklarından farklı, başka bir şey vardı.

"Bana söz vermeni istiyorum," dedi; neden sonra. "Söz!" Mehmet sözcüğü duyar duymaz kararsız bakışlarla adamı süzdü. Acaba bu kez ne isteyecekti? Başını söz vermeyen bir tavırla önüne eğdi. Saldıray'a bu kadarı yeterliydi. "Cennetin yeliyle mi, cehennemin aleviyle mi gelir ölüm? Mukadderat bu... Ama eğer bana bir şey olursa, hiçbir parçamı burada bırakmayın, söz mü?"

Parça! Bu kez komik değildi.

Mehmet, "Saçmalama," dedi. "Kız tavlamaktan bahsederken bu laflar da nereden çıktı şimdi?"

Saldıray oradan çıkıyormuş gibi sağ elinin işaret parmağıyla gözlerini gösterdi.

"Yakup'un kolsuz halini unutamıyorum..." Şimdi görmemek için gözlerini kapamıştı. "Sırtın... Sırtındaki kolsuz hali..." Birkaç kez "hali" dedikten sonra gözlerini açtı. "Söz mü? Sen sözünün adamısın."

Mehmet, önce bileğini kavrayan ele, sonra Saldıray'ın geride bırakmamaya kararlı olduğu kola baktı. İstediği "sözün", ver-

mesi kolay, ödemesi zor bir borç olduğunu biliyor muydu? Sonra omuzunu silkti. Madem söz anılarını körleştirecekti...

"Pekâlâ," dedi. "Söz."

Saldıray istediği sözü alır almaz, "komünisti" de ayarlamasını tembih ederek kalktı. Düşmanlığına ve Perihan Öğretmen'e çabucak geri dönüvermişti. Mehmet'in omuzuna vurarak uzaklaştı. Kıza haber vermeye gidiyordu. Mutlu sayılırdı: İstediği sözü almıştı.

Saldıray gözden kaybolur kaybolmaz, Mehmet, birkaç hafta sonra pek ortalıkta görünmeyecek güneşle vedalaşmak için tekrar avluya çıktı. Yazı atış poligonunun yanındaki düzlükte geçiren piyade birliği Çanakkale'ye dönüş hazırlıklarına başlamıştı. İlerideki virajı kontrol eden karakoldaki jandarmalar nöbet değiştiriyorlardı.

Altan akşama doğru ortaya çıktı. Onu görür görmez uyuyakaldığını söyledi. Mehmet, Saldıray'ın teklifinden söz edince, nedense hiç nazlanmadan, olur dedi.

"Müstemleke topraklarını bir ziyaret edelim bakalım..."

Alaycılığının ardında derin bir hayal kırıklığı vardı. Geldikten üç hafta sonra ilçe merkezine inmiş ve –yerlilerin Mecburiyet dediği– Cumhuriyet Caddesi'ndeki bir dükkânda, eski partili arkadaşını ziyarete gitmişti. Ama kendini öylesine yabancı hissetmişti ki, Tabur'a geri döndüğünde "Bir daha Şemdinli'ye inmeyeceğim" demişti.

Kararını neden değiştirmişti?

"Bir kadınla konuşmayalı aylar oldu," dedi. "Olamaz mı?"

Mehmet arkeoloğun uzattığı sigarayı alıp onun peşinden tekrar avluya çıktı. Belki bu gece bir uçak yakalayabilirlerdi.

Oturunca, "Rütbeliler benim intihar etmeye çalıştığımı düşünüyorlarmış," dedi. Altan onu duymamış gibiydi. Birlikteyken bir oyuna çevirdikleri uçak yakalama yarışmasına dalmış görünüyordu. Mehmet kaygıyla adama döndü. Yoksa o da... "Neden susuyorsun?"

"Kim söyledi?"

"Sabah revirde gördüğüm doktor... Mayın tarlasına girmemin ardında böyle bir neden yatıyor olabilirmiş."

Altan yine hemen konuşmadı. Neden sonra, sabrının sonuna geldiğini ele veren bir sesle o da sordu.

"Neden girdin?"

Demek o da... Mehmet, bir an bağırmayı düşündü, sonra vazgeçip gerçeği bir kez daha mırıldandı.

"Bilmiyorum."

"Ben de merak ediyorum... Yani herkes donup kalmışken neden atıldığını..." Sanki en doğru kararı verecek olanı biliyormuş gibi sordu. "Cenk ne diyor?"

Ne diyordu?

Mehmet, "Hiçbir şey," dedi. "O gün, Yakup'u yere bıraktığımda göz göze geldik. O zamandan beri tek kelime etmedi. Zaten raporluydum."

- 2 -

Gowende, Ekim 93

On beş gün önce bir gece alelacele terk ettikleri Gowende'ye, –bir sevgiliye kavuşacak gibi koşarak– geri dönüyorlardı. Argoş sırtlarındaki zorlu iki haftanın ardından gün doğarken başlayan yürüyüş, altı saattir olaysız devam ediyordu. Geride sadece anıları değil, ağustostan kalma bir güneş de bırakmışlardı. Dağa yaklaştıklarında ağaçlardan yaprak yaprak sonbahar yağıyordu. Hava, yükseklik arttığından giderek soğuyordu ama Zeynep yanaklarını iki avuç gibi kavrayan metalik soğuğu hissetmiyor, ona güç veren bir coşkuyla, giderek dikleşen yokuşları zorlanmadan çıkıyordu. Bir hafta önce Argoş'tan dağa gönderilen keşif kollarının sonuncusu, iki gün önce geri dönmüş ve askerin Gowende'yi tamamen boşalttığını bildirmişti. Zeynep, dağdan son dönen time komutanlık eden Reşo'dan laf arasında öğrenmişti: Hastane, yönetim ve toplantı merkezi, spor sahası, mutfak, yemekhane tahrip edilmişti. Bunlar kötü haberlerdi. Ancak kış üslenmesi için elzem olan erzak, depolarının çoğu bulunamadığından, talandan kurtulmuştu. Bu iyi haber geri dönüş ka-

rarını vermeyi kolaylaştırmıştı. Şimdi önlerindeki sorun, kar bastırmadan, yaralı ve hastaların Avaşin'e gönderilmesiyle sayısı otuza düşen grubun barınacağı yeni tesislerin yapımıydı. Reşo cesaret vermek ister gibi, "İnşaata yardım için Avaşin'den bir yapı grubu yola çıkmış bile," demişti.

"Çarçela'daki yoldaşlar nasıl başardıysa, biz de öyle üstesinden geleceğiz yoldaşlar. Düşmanı alt ettik, sıra kışta..."

Durumu Sinan'ın bu iki cümlesinden daha iyi anlatan söz olamazdı. Zamana karşı bir yarış başlıyordu. Şimdi dağın zirvesinde onları asker değil, kâh dostları, kâh düşmanları olacak kış bekliyordu.

Zeynep yan tarafa göz attı. Zilan yorulmuşa benzemiyordu. Kolu koparmadan, bayan mangasının temposuna ayak uyduruyordu. Dağdan Diyar'la birlikte indikleri günün gecesinde Argoş'da karşılaştıklarında Zeynep çocuğuna kavuşan bir anne gibi, içi titreyerek ona sarılmış ama durumun garipliğini anlaması sadece birkaç saniyesini almıştı. Emindi: Kollan arasında tuttuğu Zilan değişmişti. Gowende'nin en güzel çiçeği solmuş, yanakları içine çökmüştü, dudakları incelmişti. Zeynep önce yeni Zilan'ı hastalığının bu hale getirdiğini düşünmüş ama gözleriyle karşılaşır karşılaşmaz yanıldığını anlamıştı. Küçük yoldaşındaki farklılık fiziksel değildi. Bildiği, tanıdığını sandığı genç kız gitmiş, yerine –dokunuşu, kaçak gözleriyle– yabancı olduğunu eleveren, içine dönük, az konuşan, eski canlılığının yerinde yeller esen birisi gelmişti. Varlığı öyle belirsizdi ki, sanki gölgesi bile yoktu. Artık işi olmadığında arkadaşının yanına gelen, sorular soran, sevgisini her fırsatta açığa vuran Zilan değil, Zeynep'ti. Roller değişmişti. Zeynep, Zilan'la yalnız kalmak için gözünü dört açıyor, onunla konuşmak için bahaneler yaratıyordu. Ama Zilan nasılsa her seferinde ondan kurtulmanın bir yolunu buluyor, Zeynep'in ısrarlı sorularını "hiç" diyerek cevaplıyordu.

Zeynep, Zilan'ın bu tavrının Cudi'nin ölmediği, çatışma sırasında mevziini ve yoldaş Abdullah'ı terk edip firar ettiği hakkında çıkan söylentilerle ilgili olup olmadığını düşünmüş, ama sonra Zilan'ın sadece ondan değil, herkesten uzak durduğunu anlayınca kaygılarını bir yana bırakmıştı.

Aslında Cudi'ye ne olduğunu bilen yoktu. Reşo'ya bakılırsa keşiften dönenler Abdullah'ın cesedini bulduklarını, ama mevzide Cudi'den bir ize rastlamadıklarını söylemişlerdi. Haberin ilk kısmı kadar dramatik olan ikinci kısmını Diyar anlatmıştı: Abdullah'ı buldukları kovukta, baskın günü ödlerini koparan o ayı ile yavruları da öldürülmüştü.

"Meğerse hayvan kafayı sıyırmamış heval, yavrularını ararmış."

Diyar'ın gözleri, sesi kadar hüzünlüydü.

Zeynep, Diyar'a çok şey borçluydu. Deneyimli savaşçı, Argoş'a çekilişin üçüncü gününde bayan takımını tekrar toplayan Ruken'e rapor verirken, hevala Rojin'in çarpışmada ilk ateş açan olduğunu, çatışma sırasında bazuka atışına rağmen mevziini terk etmediğini, çatışarak geri çekilirken de disiplinli ve cesur davrandığını söylemişti. Zeynep onu dinlerken Reşo'dan sonra güvenebileceğim biri daha, diye düşünmüştü.

Daha sonra grup olarak özeleştiriler yapılmış, Sipan fırsatı kaçırmadan Rohat'ın uzak görüşlülüğünü överken güçleri bölerek eylem yapma önerisinde bulunanları eleştirmişti. Sipan ad vermese de herkes kasdedilen tedbirsizin Reşo olduğunun farkına varmıştı.

Durumu Sinan toparlamıştı. Düşmanın büyük saldırısı –o da Rohat'ı övmeyi ihmal etmemişti– önemli kayıplar verilmeden atlatılmış, TC'ye ağır bedel ödetilmişti. Sözlerinin arasına –belki de gönül almak için– Reşo'nun komuta ettiği manganın, askerin art arda attığı iki çemberi nasıl hiç kayıp vermeden yarıp ana grupla buluştuğunu anlatan kısa bir kahramanlık hikayesi de sıkıştırmayı ihmal etmemişti. Tam bir politikacıydı. Karşı çıkmak ya da itaat etmenin dışında üçüncü yolu bilmeyen köylülerin arasında bir filozofu andırıyordu. Konuşmanın sonunda,

"Gösterdiğimiz direniş, ana karargâhta da takdir uyandırdı," deyince herkes bir ağızdan "Biji Apo," diyerek bağırmaya başlamıştı.

Sinan belki safları sıklaştırmak, yoldaşlarına moral vermek için durumu olduğundan daha farklı ifade ediyordu. Ama Zeynep, çevresinde bir özgürlük meşalesi gibi gökyüzüne yükse-

len çığlıkları dinlerken, kendileriyle karşılaştırılamayacak kadar büyük imkanlarla donatılmış bir orduya karşı direnmenin de azımsanmayacak bir başarı olduğunu kavrıyordu. Dağlarda zafer her gün tekrar kazanılıyordu. Zafer ölmemek, her yeni güne direniş azmiyle başlayabilmekti. Bu çok önemliydi, çünkü bu savaş, savaşan taraflardan birinin savaşma arzusunun sona ermesiyle bitecekti.

"Yenmeniz gereken düşmanın kendisi değil, savaşma azmidir..." Sinan, evvelsi gün, Gowende'ye geri dönüş kararını aldıklarını açıkladığı toplantıda, Reşo'nun yaptığı eleştiriden sonra böyle demişti. "Dehşet salacak vahşete işte bu nedenle başvurulur... Unutmayın, dağda hata yapmanın iki sonucu vardır: Ölmek ya da ders çıkarıp öğrenmek... Biz ölmeyeceğiz. Bu kış, ilk görevimiz bu."

Artık platodaydılar, yürüyüş bundan sonra düzlükte devam edecekti. Zeynep tekrar Zilan'a baktı. Küçük kız, hayır, artık küçük bir kıza benzemiyordu, büyümüştü; solgun görünmesine rağmen hâlâ güçlü duruyor, yürümekte zorlanmıyordu.

"Öyleyse neyi var?"

Zeynep, sessiz soruyu o cevaplandıracakmış gibi bir kez daha Zilan'a baktı. Faydasızdı: Yeni Zilan, gözlerini yerden kaldırmamakta kararlıydı. Az sonra kayalıklardan kurtuldular ve bombaların yarattığı tahribatın büyüklüğü yavaş yavaş ortaya çıktı. Yerden ağaç gibi yükselen sivri dikitler kasırgaya tutulmuş gibi ortadan kırılmış, sanki dev bir tırpan dağın tepesini budamıştı. Peteklerin bazıları patlamaların etkisiyle ortaya çıkan molozlarla dolmuştu. Yerde hiç ot kalmamış, hepsi yanmıştı.

Asıl iç burkan görüntü yeni kamp yerine yaklaşırken önlerine çıktı. Onlara aylarca su, yiyecek, yakıt ve cephane taşıyan dört katır, karınları şişmiş, ayakları havada, yerde yatıyordu. Etrafı öylesine berbat bir koku kaplamıştı ki, yürüyüş kolu, zavallı hayvanlardan yayılan çürüme kokusundan kurtulmak için geniş bir yay çizmeye mecbur kaldı. Anlaşılan ayılar gibi kurtlar, çakallar, tilkiler ve kargalar da ölmüş, ortalıkta leş yiyecek hiçbir canlı kalmamıştı. Ne insan ne de hayvan, burada her şeye savaş hükmediyordu: Başrol oyuncusu da ölümdü.

İki saat kadar sonra, hedefe yaklaşırken güzergâhın iki yanında, üstlerine taş konmuş, beyaz bezler ortaya çıktı. Öncüler, belirledikleri mayınları işaretlemeye çalışmışlardı. Zeynep uçuşmadan, kefen gibi yere serilmiş bezlere bakarken korkuyla ürperdi. Kobralar! Yürüyüş kolunun en arkasında, yiyecek ve lojistikçilerin nasılsa gizlemeyi başardıkları jeneratör için mazot taşıyan katırların başına bir şey gelirse, sonuç bir felaket olurdu. Kışa kadar kobralar herkesten önemli... Şaşkınlıkla fark etti: Mayın görünce ürpermiş, endişelenince de katırları insanın önüne koymuştu. Utancı kısa sürdü. Önlerinde onları öyle acımasız bir doğa bekliyordu ki, insan, katır yerine kendi türdeşini feda etmeyi düşünebiliyordu.

Zeynep o sırada Ruken'in işaretini gördü. Mola verilecekti. Bayanlar takımı, aslında sayıları Avaşin'e gönderilenlerden sonra artık manga büyüklüğüne inmişti, önlerine çıkan kaya kümesinin gölgesine yayıldı. Herkesten uzak bir köşede en fazla yarım saat sürecek yalnızlığın tadını çıkarmaya hazırlanan Zeynep, kalçalarını taşlı toprağa yerleştirir yerleştirmez, sanki oturma hareketini tamamlar gibi, elini cebine götürdü: Sigara! Sudan bile önce gelen ihtiyaç. Ama hemen duraladı. İhtiyaç değil, bir alışkanlıktı onunki. Artık sigara içiyor sayılmam... Günde en fazla üç; o da yemeklerden sonra, dinlenirken... Düşüncelerine hak verdi. Üç haftadır ne düzenli yemek yiyebilmişler ne de dinlenebilmişlerdi. Bu yüzden bazı günler sayının bire kadar düştüğü olmuştu. Bu, sabahtan beri ilk ola...

Sigarayı yakacakken ürkekliğinin altında gizlenmiş olsa da dostluğunu yitirmemiş, o eski tanıdık sesi duydu.

"Hevala Rojin!"

Zeynep sevinçle yana döndü, Zilan ona bakıyordu. Biraz sağa kayarak yanını işaret etti.

"Nasılsın?" Zilan, ağzı yerine başını sallayarak iyi olduğunu belirtince Zeynep çocuğuna sitem eden bir anne gibi mırıldandı. "Yine de Avaşin'e dönmeliydin."

Bunu söylemekle hata etmişti. Hata ettiğini boğazına düğümlenen pişmanlıkla birlikte hissetti. Karşısındaki solgun ama hâlâ güzelliğini koruyan yüz, bir anda gölgelendi. Zilan'ın on

gün önce Ruken'in onu Güney'e gönderme isteğine nasıl –herkesi şaşırtan– öfkeli bir dirençle karşı çıktığını unutmuştu.

Genç yoldaşının öfkesi ve hayal kırıklığı o günkü gibi yerli yerindeydi.

"Ben iyiyim heval... Eskiden ne yaptıysam, yine de yaparım. Meraklanmayın, işe yararım."

Zeynep özür dilercesine ellerini havaya kaldırdı. O zaman sigara paketinin hâlâ avucunda olduğunu fark etti. İçmeyecekti. Konuyu değiştirmek için elindekini gösterdi.

"Galiba sigarayı bırakacağım. Zaten artık lojistikçiler eskisi gibi düzenli gelemeyecekler. Sigara bulmak zor olacak. Tütün sarmak da..."

Zilan onu dinlemekten vazgeçmiş, gözlerini kapayıp arkaya yaslanmıştı. Bir derdi var... Zeynep kaygılı düşüncelerinden kaynaklanan soruları bastırarak matarasına uzandı. Ama su içmekten de sigara gibi vazgeçti. Suyu epeyce azalmıştı. Yeni kamp nasıl bir yerde kurulacaktı? Tepelerde pınar bulmak imkansızdı. Yakında kar yağınca, su derdi ortadan kalkacak... Düşünce sevindiriciydi. Kış, eylemlerin de operasyonların da durduğu, doğanın, ölümü bile susturduğu bir dönemdi bu dağlarda.

"Hevale Cudi'ye sevdalı mıydın?"

Zeynep şaşkınlıkla Zilan'a döndü. Bir an ne diyeceğini bilemedi. Sorusundan daha şaşırtıcı olan büyümüş, buğulanmış sesiydi: Bir çocuğunkini değil, bir kadınınkini andırıyordu.

"Öyle mi diyorlar?"

Zilan başını salladı.

"Hayır... Ben merak ettim."

Zeynep cevap vermeden önce düşündü. Cudi'den hoşlanmış mıydı? Aklına Nusret'in altını çizerek ona gösterdiği cümle geldi. "İki kişi birbirlerini asla aynı anda sevmez...[1]" Cudi'yle durumları belki bu söze uygun düşüyordu.

Sonunda yol göstermeyen, karışık düşüncelerini bırakıp cevap bekleyen Zilan'a döndü.

"Hayır!"

1 G. Flaubert. Fransız yazar.

Zilan'ın yatışmış sesi şimdi merakla doluydu.

"Peki, hiç başka birine gönül verdiğin oldun mu heval?"

Yine o meraklı çocuk! Zeynep bir an cevap verip vermemeyi düşündü, sonra direnmeden,

"Evet," dedi.

"Kime?"

Aşk haberi Zilan'ı canlandırmıştı. Zeynep, onun adını anarken hep yaptığı gibi mırıldandı.

"Adı Nusret'ti..." Kısa süren duraklamanın ardından cevabın gerisini de getirdi. "Saflara katılmadan önce ayrılmıştık."

"Kaç yaşındaydı?"

Zeynep sorunun arkasından ne geleceğini bilerek,

"Benden yaşlıydı," dedi. Zilan'ın gözleri parlıyordu. Sanki aşkın yaşının olmadığından haberdardı. Zeynep karşısındaki genç kızın cesaretini kırmak isteyen bir sesle ekledi: "Çok daha yaşlı."

"O resimdeki adam mı?" Zeynep, Zilan'ın Nusret'in fotoğrafını gördüğünü hatırlayarak başını salladı. "Evet o."

Sessizlik yine kısa sürdü. Aşk, Zilan'ı haftalardır içine gömüldüğü sessizliğin koynundan çıkarmıştı. Heyecanla sordu:

"Sonra?"

Sonra! "Sonra ayrıldık," dedi Zeynep. Birden Nusret'le katıldığı edebiyat sohbetlerini ne denli özlediğini hatırladı. Orada olsalar, Nusret aşk hakında ne derdi. "Gerçek aşk hikâyelerinin sonu hep ayrılıktır?"

Zeynep bu kez hemen konuşmadı. Şahidi olmadığı ayrılık onu sarsmış gibi geriye çekildi. O gezgin gölge yine gözlerini karartmıştı.

"Neden ayrıldınız heval?"

Eğer karşımızdakini ondan değil, kendimizden yola çıkarak seversek, aşkımız kör ama uzun soluklu olur... Nusret'i böyle sevememişti.

Hâlâ ona bakan Zilan'a öfkelenmek üzereydi. Neden her şeyi bilmek istiyordu?

"Ayrıldık işte," dedi Zeynep.

"Evlenmediniz yani?"

Zeynep, elini yanındaki meraklı kızın yanağına götürdü. Aşkı evlilikle eş tutmak. Düzde, dağda: Bu evrensel bir kadın hastalığıydı.

"Evlenmedik," dedi. Sonra iki yıl önce kendine anlattığı gibi bu fikrin yararsızlığını Zilan'a anlatmaya koyuldu. "Hem hiç bir şey değişmezdi. O, Zeus gibi evlense de bekâr kalacak erkeklerdendi."

Zilan gözlerini açtı. Anlasaydı şaşıracaktı.

"Zeus da kimmiş heval?"

Zeynep, "Bütün erkeklerin babası," dedi. Zilan'ın kararsızlığının arttığını görünce konuyu değiştirmek için meraklı görünmemeye çalışarak sordu. "Hevale Cudi sence de mi firar etti?"

Zilan cevap vermedi. Cudi onu ilgilendirmiyordu. Zeynep'in konuyu kapatmaya çalıştığını anlayınca tekrar içine döndü. Gözlerindeki ışıltı sönmüştü. Zeynep fırsattan yararlanarak gözlerini kapadı. Şimdi sigara içmeyeceğini söylediğine pişmandı. Neden Zilan'a Nusret'in ona hiç evlenme teklif etmediğini söylememişti. Aşkta mutluluk ancak efendi-köle oyunundaki rolü kabullenmekle mümkündü, bunu şimdi anlıyordu.

"Köle olmak istemedim."

"Ne dedin heval?"

Mırıldandığını duyan Zilan merakla yerinden doğrulmuştu.

Zeynep, "Hiç," dedi. "Zeuslara küfür ediyordum." Neden ona söylemiyordu ki? "Nusret denilen Zeus bozuntusu, birlikte yaşama teklifini reddettiğim için beni hiç affetmedi."

Zilan'ın soruları vardı ama mola sona ermişti.

Yürüyüş başlar başlamaz Zilan yine içine çekildi. Zeynep yolculuğun üç saat süren son bölümünde ne zaman ona baksa düşüncesini doğrulayacak kanıtlara rastladı: Gözler açıkken körlük; kulaklar açıkken sağırlık... Zilan'ın Güney'e gitmek istememesi garipti. Avaşin'de yıllardır görmediği ablasından haber alma ihtimali Gowende'den daha yüksek değil miydi?

Saat üç buçukta vardıkları yeni kamp yeri, eskisine göre daha yüksekte, güneydoğuya bakan sevimsiz bir sırttaydı. Zeynep, öteki yoldaşları gibi, hayal kırıklığıyla, onlardan önce Avaşin'den gelerek işe başlayan yapı grubunun belirlediği yerleşim

yerlerine baktı. Boş bir ev asla sevimli görünmez! Belki gelecek bahara burası da yaşanan bir yere dönüşür diye düşünmekten başka çareleri yoktu. Grup çevreye yayılırken ilk şikâyet Reşo'dan geldi. Yakınlarda voleybol ya da futbol sahası konduracak düzlük yoktu: Hep yokuş...

Sonra Rohat konuştu. Sözleri kısa ama emirler kesindi. Erken uyunacak, sabah kalkar kalkmaz, herkes yapı grubuna yardım edecekti. Önlerindeki iki hafta hayatiydi. Kardan önce kış üslenmesine hazır olmalıydılar. Herkesin üzerine çöken karamsarlık bu sözlerle daha da arttı. Gelecek karanlık görünüyordu. Ancak güneş batmaya yakınlaştığında bir mucize oldu. Sırtın altında beliren hareketli beyaz nokta –grubun şaşkın bakışları altında– onlara doğru yaklaştı ve bir süre sonra koyuna dönüştü. Bir koyunun bu kadar süre, dağda tek başına canlı kalması, sonra da onları bulmasına mucizeden başka ne denirdi. Yanılmamıştı: Bombardıman koskoca dağda bir tek yırtıcı bırakmamıştı. Zeynep, yırtıcı kıyımı diye düşündü. Savaşa ad verecek olsa böyle derdi.

Çoktandır et yememelerine rağmen oybirliğiyle koyunun bir maskot gibi korunmasına karar verildi. Bu şaşırtıcı karşılaşma, yorucu ve sevimsiz bir sırtta biten uzun yolculuktan sonra bütün grubu neşelendirdi. Sıra ona bir ad bulmaya gelmişti. Rizgâr[2] ya da zornebiri.[3] Sonunda en uygun adı, onu ilk gören Dicle buldu: Tene.[4] Gowende'nin Robinson Crusoe'suna uyan adı herkes benimseyince maskotun böyle çağrılmasına karar verildi. Kış boyunca doyurulacak, beslenecek bir boğaz daha çıkmıştı ama grup Gowende'nin direncini simgeleyen Tene gibi bir mucize için buna seve seve katlanacaktı.

Zeynep, yatmadan önce Zilan'la konuşmak için fırsat aradıysa da genç yoldaşını bulamadı. Saklanıyor! Ortadan kaybolmasını başka bir şekilde tanımlamak mümkün değildi. Aklına başka bir şey gelmiyordu. O da direnmekten vazgeçti. Uyumadan önce gün boyu geri çevirdiği o sigarayı içecekti.

2 Kürtçe: Özgür

3 Kürtçe: Yenilmez.

4 Kürtçe: Yalnız

Zeynep öteki kadınlardan uzak bir köşeye çekildi. Ciğerlerine çektiği ilk nefes harikaydı: Başını döndürdü. Ama ikincisi buruk, hatta ekşiydi; belki de anıların üzerine çökmüş külleri dağıttığından. Kulaklarında yine o fısıltı vardı: "Galiba..." Onu utanç verici bir duruma düşmekten koruyan, gerçeği bir perde gibi örterek belirsizleştirmeye yarayan bu sözcük olmuştu. "Galiba, galiba hamileyim..." Neden o sözcüğü seçmişti, bilmiyordu. Oysa çantasındaki –kendi yaptıklarına güvenmediğinden– klinikte tekrarlattığı testin sonucuna göre hamile olduğu kesindi. Sessizlik uzayınca Nusret'in yüzüne bakmıştı: Alaycı, kibirli ve geri çeviren bakışlar... "Yanılıyor olmalısın ufaklık... Ne gerek var çocuğa şim..." Sözlerinin gerisini duymamıştı. Kulaklarında düşüncesinin yakıcı çığlığı yankılanıyordu: "İstemiyor, istemiyor..." Çığlık sustuğunda Nusret devam ediyordu: "Neden yarın kliniğe gidip öğrenmiyorsun." Ertesi gün kliniğe gidecekti, ama başka amaçla. Ayıldığında ağladığını gören hemşire, "Geçer, şimdi açılırsın," demişti.

Geçmemiş, bir daha açılmamış, o yara hiç iyileşmemişti. Dört hafta sonra Nusret birlikte yaşamayı teklif ettiğinde Zeynep yüzüne bakmadan "Ne gerek var," derken hâlâ içi acıyordu.

Anılar tadını kaçırmıştı, dudaklarındaki sigarayı söndürdü.

- 3 -

Şemdinli, Ekim 93

Aylar sonra, artık ikinci bir tene dönüşen üniformayı çıkarıp tekrar sivil elbise giymek yadırgatıcıydı. Ancak bundan daha da yadırgatıcı olan, servisten inip caddede yürümeye başladıklarında ortaya çıkan durumdu. Caddede karşılaştıkları herkes yollarından çekiliyor, üç adamı öfkeli bakışlarla süzüyor, çocuklar bir süre yanlarında onlara eşlik ederek koşuşturduktan sonra Kürtçe laf atıyorlardı. Altan birkaçına gülerek cevap vermeyi denedi. Mehmet aldırmamayı seçti. Cadde, insanlar, bilmedikleri dil, karşılaştıkları her şey onları yabancılaştırıyordu.

Saldıray gergindi. Arada elini montunun cebine götürüyordu. Yanına silah aldığını Altan fark etti. Trabzonlu "Tedbir," diyerek kendini savunmaya çalıştı. Demek aramızda en çok... Korkuyor demedi, tedirgin olan o... Neyse ki caddedeki yürüyüş kısa sürdü. Mehmet, Trabzonlu'nun işaret ettiği sokağa saptıklarında daveti kabul etmekle aptallık ettiğini düşünüyordu.

Yerde, yeni alındığı belli olan, kırmızısı bol iki kilim; sağır duvara yaslanmış, üstü gül desenli örtüyle kaplı tahta bacaklı bir masa; öteki duvara sırtını vermiş, yakılmaya hazır, tıkabasa doldurulmuş odun sobası; ortada, yerini yadırgayan bir kanepe ve kolçakları yıpranmış iki eski, kullanılmış koltuk... Mobilyalar evcilleşmemişti. Alındıkları günkü kadar uyumsuz, yabancı görünüyorlardı. Büyükçe bir odayı andıran salonu görünce Mehmet'in ilk düşüncesi oturma grubunun neden pencereden bu kadar uzağa yerleştirildiği olmuştu. Koltukları seçen, ışığa ve manzaraya sırt çevirmiş oluyordu. Yerleşme düzeninin sırrı konuşmaya başladıktan on dakika sonra ortaya çıktı. Üç genç kadın da evde olduklarında dışarıya değil, içeriye, –kendi içlerine, anılarına– bakmak istiyorlardı. Hiç olmazsa akşamları Şemdinli'den kaçıp, kendilerini Balıkesir'de, Manisa'da, Erzurum'da hissedecekleri bir dekor hazırlamışlardı kendilerine. Onlar da sokaktaki insanı yabancılayan o gizil gücü hissetmiş olmalıydılar. Salonda bir evi ev yapan ortak alışkanlıklara ait hiçbir iz yoktu.

Üç öğretmenin geceleri kendilerini hapsettikleri ev, ana caddeye açılan sokaktaydı. Öğretmenler bu yeri, alt ve üst katlarında iki astsubayın aileleriyle birlikte kaldığı için, yani emniyetli gördüklerinden kiralamışlardı. Üçünün de yüzü kederli ve soluktu. Onları burada bir arada tutan duygunun düş kırıklığı olduğunu anlamak için çok akıllı olmaya gerek yoktu. Saldıray'ın gözüne kestirdiği kadın, aralarında en güzeli değildi ama en gençleriydi. Üçünün arasında sadece o etek giymişti. En heyecanlı, en umutlu ve en güleryüzlü olan da oydu. Bu ziyaretin nedeninin, içinde geleceğin tohumlarını taşıyabileceğinin farkındaydı.

Paylaşma tek taraflı değildi. Kızlar da kendilerince bir seçim

yapmışlardı. Mehmet'in son ana kadar adının Nurten olduğunu bir türlü aklında tutamadığı Manisalı kız, içeriye girer girmez yanına gelmiş ve kısa boylu arkadaşını Altan'a bırakmıştı. Altan, Trabzonlu'nun endişelerinin ve beklenilenin aksine herkese karşı mültefitti: Hatta "komutanım," diye hitap ettiği Saldıray'a bile. Yakup'un yaralanmasından sonra tim komutanlığı Saldıray'a kaldığından, bir süredir onu bu adla çağırıyordu.

Sohbet parçalanıp, paylaşmaya göre bölününce, Manisalı kız bir buçuk yıldır burada olduğunu, Ege'ye geri dönmeyi dört gözle beklediğini anlatmaya koyuldu. Onun durumunda olan sayısız arkadaşının, sırf istedikleri illere tayin olabilmek için evlendiklerini, ama kendisinin aşık olmadan bir erkekle yaşamayı asla kabullenemeyeceğini ekledi sözlerine. Birinden ötekine: Açık cezaevinden, kapalıya transfer olmaya niyeti yoktu. Kız cezaevi esprisinden sonra biraz bekledi, Mehmet'in ifadesiz yüzünü görünce replik verir gibi dudaklarını merasimle garip bir şekilde büküp kikirdiyerek güldü. Gülmek sadece onun bildiği gizemli bir beceriydi sanki. Anlaşılan bunu, fedakârlığını anlattığı her erkeğe hatırlatıyordu. Mehmet ona fark ettirmemeye çalışarak kızı inceledi: İnce üst dudağının aksine oldukça dolgun alt dudağı çenesini olduğundan büyük gösteriyordu. Beyaz parlak bir teni vardı ama gözlerinin canlılığı, kısılmış bir lamba gibi sönüktü. Bütün gücü dilinde toplanmış gibiydi. Mehmet çok geçmeden kararını verdi: Onunkine işlek değil, geveze bir dil denirdi.

Kız sanki haftalardır hiç kimseyle konuşmamış gibi uzun bir süre kendinden söz etti. Açık açık böbürleniyor, sırf tayin olabilmek için evlenen meslektaşlarına verip veriştiriyordu. Böbürlenmesi bir tarafa, aslında doğduğu evde ölecek birisine benziyordu. Sıra onunla ilgili sorulara gelince, Mehmet, boş umuda kapılmaması için laf arasında nişanlı olduğunu söyledi. Kız sarsılmıştı ama gerilemeye niyeti yoktu. Neyse ki, imdada Perihan Öğretmen yetişti. Çay hazırdı; kurabiyeleri dağıtma işi Nurten'indi.

Üç genç kadın mutfağa gidince Saldıray, Altan'la Mehmet'e yaklaştı.

"İyi gidiyoruz kardaşlar."

Altan gülerek cevap verdi.

"Hangi konuda komutanım?" Saldıray durakladı. Sadece memnuniyetini belirtmek için böyle demiş, gerisini düşünmemişti. Altan, muzip bir ifadeyle devam etti: "Yoksa kızı içeriye atmaya mı niyetlisin? İstersen biz bizimkileri alıp..."

"Şişşt..." Saldıray, Altan'ın söylediklerinin duyulacağından korkarak –muzip arkeoloğun ağzını kapamak ister gibi– ileriye doğru atılmıştı. "Lafına dikkat et. Benim niyetim temiz..."

Altan, Saldıray'ı duyar duymaz gürültülü bir kahkaha attı. Mehmet de ona katıldı. Zavallı Saldıray, temiz niyetiyle Altan'ın kötü niyetinin arasında kalmıştı.

"Ne oldu?"

Öğretmenlerin üçü de mutfaktan çıkmış, merakla onlara bakıyordu.

Altan, "Küçük bir yarışma yaptık," dedi kızlara dönerek. "Aramızda en temiz Saldıray Komutan, en kahraman da Mehmet Asteğmen."

Saldıray, konunun değişmesinden memnun, çaylar gelir gelmez Balkaya'da olanları anlatmaya başladı. Manisalı öğretmen kahramanlık hikâyesine rağmen Mehmet'e duyduğu ilgiyi yitirmişe benziyordu. Bir süre sonra eşleşme yenilendi. Mehmet misafirliğin geri kalan kısmında daha çok kısa boylu kızla konuştu. Kızın güçlü, kalın bacakları vardı; giydiği pantalonunu doldurmuştu. Türkan, edebiyat öğretmeniydi. Okumayı ve arada yazmayı seviyordu. İki ay evvel, gönderdiği bir öykü, İstanbul'da çıkan bir dergide yayınlanmıştı. Şemdinli'ye atanalı altı ay olmuştu. Okuldaki çocukları seviyordu ama buraya geldiğinden beri duyduğu yalnızlığı bir türlü üzerinden atamamıştı. Bir sır verecek gibi öne doğru eğildi.

"Galiba bizi burada istemiyorlar. Ne dersiniz?"

Mehmet, burada tavır ve sözlerle belirtilen isteğin, dağlarda üstlerine yönelen namlularla tekrarlandığını söylemek yerine başını sallamakla yetindi. Türkan, konuştukları süre boyunca ne evlilikten, ne erkeklerden, ne de memleketinden söz etti. Dağları merak ediyordu: Görüntüler, bitki örtüsü, buzul gölle-

ri... Bir süre sonra Kayseri'de okurken dağcılık kulübünün aktif bir üyesi olduğunu söylediğinde merakının nedeni ortaya çıktı. Burada da civardaki dağlara yürüyüş yapmayı düşünmüş ama alt kattaki Mustafa Astsubay onu "deli misin," diye uyarmıştı.

Mehmet astsubaya hak verdiğini belirtmek için başını salladı. Türkan Öğretmen birkaç kez de kadın polislere takılmayı denemiş, ama onu yine Mustafa Astsubay uyarmıştı: "Öğrencilerin senden uzaklaşır..."

Kız, "Burada, yerliler dışında herkes hapishanede sayılır."

O da Manisalı meslektaşı gibi düşünüyordu. Mehmet, bir kez daha başını sallayarak aynı fikirde olduğunu belirtti. Şemdinli'ye ikinci kez geliyordu ve o da vaktinin tamamını dar, karanlık bir odada geçirmişti.

Hava kararmaya yüz tuttuğunda korumalı servisle tabura geri döndüler. Karakolun önündeki kontrol noktasında durunca Altan mırıldandı. Espri mi yapıyor, yoksa hayıflanıyor muydu, belirsizdi.

"Komik. Biz memleketi koruyoruz, jandarma da bizi..."

Altan jandarmalarla dalga geçerken Mehmet dışarıya göz attı. Sonbahar karşı yamaçtaki ağaçları yapraklarından soyuyordu. Hareket ettiklerinde radyo haberi –kim bilir kaçıncı kez– tekrarlandı: Kavaklı Karakolu basılmıştı. Sekiz şehit vardı...

Saldıray merakla sordu.

"Kavaklı nerede?"

Altan, "Bizim olmadığımız bir yer," dedi. "Sana bu yeter."

Taburda servisten inip birkaç adım uzaklaşmıştı ki, Saldıray arkasından gelip koluna girerek onu durdurdu.

"Sen nişanlı mısın?"

Demek haber Manisa'dan Erzurum'a, oradan da Trabzon'a geçmişti.

Mehmet, "Nişanlıyım," dedi. "Bilmiyor muydun?"

Saldıray kuşkuyla onu süzdü.

"Bizim komüni..." Sözcüğü yarım bırakmasaydı, nankörlük edecekti. "Altan biliyor muydu?"

Mehmet, "Bilmiyordu," dedi.

O sırada Cenk'i gördüler. Otuz metre ötede elini sallaya sal-

laya geliyordu. Az sonra yaklaştığında tuttuğunun mektup olduğu anlaşıldı.

"Sana olmalı," dedi; yanlarına gelen Altan. "Bu herif bizim için kılını bile kıpırdatmaz."

Saldıray, Altan'ın tepkisini ölçmek ister gibi Mehmet'in yüzüne bakarak mırıldandı.

"Herhalde nişanlından."

Mehmet merakla Cenk'e yaklaştı. Kürşat nihayet cevap mı vermişti? Ama eline aldığı mektubun üzerindeki yazıyı görünce hayal kırıklığıyla durakladı. Mektup Ayşe'dendi. Kızkardeşinin yatık el yazısını, tombul t'sini nerede görse tanırdı.

Cenk geri dönerken güldü.

"Hazırlanın! Operasyon var."

Operasyon! Anlaşılan yeni komutanın durmaya niyeti yoktu.

Durumu Altan özetledi.

"Bizim Paşa, kendini Napolyon sanıyor."

- 4 -

Pirinçeken yakınları, Ekim 93

Mehmet saatine baktı: 00.02, akşam karanlığın basmasıyla başlayan yolculuk, yarım saat önce sona ermişti. On beş gün içinde ikinci kez... Hava serindi. Mehmet, Balina'nın getirdiği çayı yudumlarken üşüdüğünü hissetti. Sigara içsem! Kararsızlığı uzun sürmedi. İçmeyecekti. İki gündür yaşıyor olması ne garipti. "Dilsiz sanılır ama ruh kendini hep beden yoluyla ifade eder..." Prof, Ayşe'nin mektubunu okuduktan sonra onunla karşılaştığında –yüzündeki ifade nedeniyle olacak– "Nasılsın" diye sorduğunda, "İyiyim" demesi üzerine böyle demişti. Demek canı çıkmış ruhu, yüzünde sessiz çığlıklar atıyordu.

Operasyondan başka bir şey düşünmemeliyim... Sigara paketini cebine yerleştirdi. Nereye gidiyorlardı? Hedef neresiydi? Operasyon denildiğinde akla hemen bu soru geliyordu. Tekrar Balkaya? Hayır, bu zayıf bir ihtimaldi. Oldukça uzağa gelmiş-

lerdi. Yolda rastladıkları jandarma ve piyade birliklerine bakılırsa daha kapsamlı bir harekâta benziyordu bu seferki. Bu denli çok askerle gidilecek bir tek yer vardı. Irak...

Mehmet'in merakı on dakika sonra, ikinci bardak çayı içerken yanlarına gelen Cenk ve Saldıray tarafından giderildi.

"Mezi-Karyaderi'ye[5] akın var..."

Mehmet yanılmadığını düşünürken Cenk, açıklamaya devam ediyordu:

"Tabur, içerilere girmeyecek, Şemdinli Çayı sırtlarını tutacak..."

Haberin ikinci kısmını, araya giren Saldıray verdi. Cenk gibi tim komutanı olduğu için konuşma hakkı olduğunu düşünüyor olmalıydı.

"2. ve 3. Tim Güvendağı'na çıkarak, röle[6] tesis edecek muhaberecileri koruyacak... Hemen yola çıkıyoruz."

Karanlıkta en az 2500 metre tırmanmak mı, yoksa düzde yürüyüp ateş altında kalmak mı iyi? Mehmet, ha kırk katır, ha kırk satır diye mırıldanıp sırt çantasına uzandı. Demek muhaberecilere dadılık yapacaklardı. Sıkıntıyla homurdandı.

"Adamlar nerde?"

"Beyzadeler helikopterle gelecekler."

Mehmet Cenk'e bakakaldı. Demek muhabereciler rahatça gelip röleyi kuracaklar, geceleri mışıl mışıl uyuyacaklar, iş bitince de geldikleri gibi uçarak geri döneceklerdi.

Yürüyüş emri Cenk'ten geldi:

"Havaya nişan vaziyeti al!" Koldaki herkes dipçikleri karın boşluklarına dayayıp, namluları göğe dikti "Doldur, kapa, emniyete al!"

Ardından şarjörler çıkartılıp, tüfeklere takıldı. Sonra da kurma koluna sertçe vurulup, mermiler namluya sürüldü. Atacakları ilk mermi yerine yerleşmişti.

Tırmanış bundan sonra, tam iki buçukta başladı. Ortalıkta ay

---

5 Kuzey Irak'ta, Türkiye sınırına yakın bir konumda, PKK'nın kamplarının bulunduğu alan:. Avaşin.

6 Uzun menzilli telsiz iletişimi için, yeryüzü engebelerini aşmaya yarayan aktarıcı istasyon.

yoktu, olsaydı da bir işe yaramazdı çünkü gökyüzü dağlar tarafında parçalanıp küçük bölümlere ayrılmış, bütünlüğünü yitirmişti. Ay, gökyüzünde gümüş renkli bir balon gibi uçacak olsa bile, onu dağların arasında izlemek olanaksızdı. Hakkâri'de mehtabı seyretmek, sinemada uzun boylu, iri insanların oturduğu arkasından film izlemek kadar zor ve zevksiz olmalı diye düşündü... Belki zirveden seyredilirdi. O sırada aklına geldi: 2000 metreden daha yüksek bir noktadan uçak yakalamak da kolay olmalıydı.

İki korucunun rehberliğinde otuz dört kişilik kol yarım saat boyunca, oldukça hızlı ilerledi. Dağın hem konaklama hem de Güney'den geçiş yollarını kontrol etmek için bir önemi olmadığından yıllardır PKK'lılara rastlanılmamıştı. Fiziki zorlukların dışında saldırı tehlikesi yoktu. Yine de ilk aksilik, yamacın dikleştiği bir koyakta, pek geniş olmayan dereyi geçerken ortaya çıktı.

"Ayağını yerden keserek yürüme, yoksa akıntı seni götürür... Sürüyerek..."

Suyun başında, dereye girecek olanları uyaran Selami Çavuş'un sözlerine rağmen, Saldıray'ın timinden bir acemi, ekimde olsalar da dağların zirvelerindeki karlardan beslenen ve arazinin dik eğimi nedeniyle hızla akan coşkun dereyi geçerken telaşlanınca, suya kapıldı. Erin çığlığı kolu anında durdurdu. Acemi, ancak yüz metre aşağıda, küçük bir çavlanda kayaya takılınca sudan çıkarılabildi. Sağdı, boğulmamıştı ama kargaşa yatışınca soğuk suda kaldığından şoka girdiği anlaşıldı.

Badisi bilincini kaybeden eri çabucak soyup battaniyeye sardı. Olay Saldıray'ı çok öfkelendirmişti. Komutası altındaki birisinin hatasından kendisi sorumluymuş gibi utanmıştı. Alçak sesle küfrediyor, suya düşen oymuş gibi tir tir titriyordu.

"Karada boğulmak buna denir...."

Saldıray hâlâ söyleniyordu. Kazazede çok geçmeden de kendine geldi. Ama hemen zorlu bir tırmanışa başlaması mümkün değildi. Ya iki tim onu bekleyecek ya da...

Saldıray ne yapacağını kestiremiyordu. Kararı onun yerine Cenk verdi. Erin yanına badisiyle, koruculardan birisi bırakıla-

cak, er kendine gelip gücünü topladığında üçlü grup kolu izleyecekti. Eğer kolla araları bir saatten fazla açılmışsa, peşlerinden gelmeyecek, Derecik'e geri döneceklerdi.

Üç buçukta tekrar tırmanmaya başladılar. Havanın insanı büken, yay gibi esneten bir ağırlığı vardı. Soğuk ve sırtlarındaki ağırlık giderek arttı. Erlerin bazıları yavaşlamış, arayı birbirlerini gözden yitirecek kadar açmıştı. Mehmet ve Saldıray sık sık ya öne geçiyor, ya da arkada kalarak yürüyüş kolunun kopmasını önlemeye çalışıyordu. Hepsi bu kadar da değildi. Mehmet bir süre sonra tabanının acımaya başladığını hissetti. Yarası açılmış mıydı? Bir ara durup postallarının altlarını kontrol etti. İkisi de yerindeydi.

Kırk beş dakika sonra hava aydınlanmaya başladı. Çevredeki her şey yeryüzünün yaratıldığı andaki gibiydi; el değmemiş, dokunulmamış hatta görülmemiş. Zaman taşlaşmış, donup kalmıştı. Mehmet, içini dolduran duyguyla kısa bir an için durakladı. Doğanın –belki de Tanrı'nın– yüzüyle karşı karşıyaydı. Yaşamın, ölüme en çok benzediği an. Başını salladı. Burada yaşamla ölümün birbirinden farkı yoktu... Eğer ölürsem, beni burada gömerler mi? Aptalca bir düşünceydi... Bir an Cenk'e seslenip, "Eğer vurulursam beni bir yardan aşağıya at," demeyi düşündü. Burada kalmanın en kestirme yolu buydu.

"İzmir'e dönmeyeceğim," diye mırıldandı.

Balina hemen yanına geldi. Konuştuğunu duymuş, bir şey istiyor sanmıştı. Mehmet sonraki bir saat boyunca düşüncelerinin önüne barikat kurmaya çalıştı. Mektubu, İzmir'i, Çeşme'yi unutacağım...

Günün ilk ışıklarıyla birlikte olağanüstü bir görüntüyle karşılaştılar. Tırmandıkları dağ, enlemesine, düz bir hat halinde boydan boya beyaza boyanmıştı. Dağın belli seviyesinden sonra başlayan bodur ağaçları boyayan bu beyazlık, acemi bir ressamın rastgele sürdüğü bir fırça darbesine benziyordu. Ressam Tanrı olmalı diye düşündü Mehmet. Sonra bu düşüncesinden vazgeçti. Tanrı acemi değildir, yaptığı her işi ustalıkla kotarır. Banda yaklaştıkça beyazlık kristalleşti. Sonunda durum açıklığa kavuştu. Ağaçların dallarını, yerdeki otları, her tarafı kırağı

kaplamıştı. Bodur ağaçların bulunduğu bölgeyi geçince bu kez de yamaçtan –şelaleden dökülen– sular gibi aşağıya doğru inen ince, sisimsi bulutların içine girdiler. Masalsı bir dünyaya ayak basmışlardı. Keşke Türkan Öğretmen bu dağları görebilseydi. Mehmet bunları düşünürken Saldıray geride kalan iki eri sırtlarına binmekle tehdit ederek hızlandırmaya çalışıyordu. Acemiler giderek güçlerini yitiriyordu. Tırmanış düşündüklerinden çok daha zorlu çıkmıştı. Balina bir ara, espri yaptı.

"Allahım, ne olur karşımıza kargaları çıkart da biraz dinlenelim..."

Kimse gülmedi.

Hedeflenen noktaya saat yedide vardılar. Yorgunluktan ölmüşlerdi ama geride bıraktıkları üç kişinin dışında herkes kazasız belasız tepeye ulaşmıştı. Yaklaşık 2300 metredeydiler. Hareket etmeden durduklarında –terler soğumaya başladığından– buzdan bir zarın içine girmiş gibi oldular. Cenk yeni bir şok vakasını engellemek için herkese fanilaları değiştirmesini tembihledi. Mehmet fanilasından önce, telaşla postallarını çıkardı. Şanslıydı, ayağı patlamamış, yarası açılmamıştı. Cenk, bölük komutanına noktaya ulaşıldıldığını haber verirken, otuz bir kişi nispeten düz olan tepeye yayılmıştı bile. Cenk konuşmasını bitirince, onları neyin beklediğini haber verdi.

"On beş dakika! Helikopterler geliyor." Sonra Mehmet'e döndü. "Alanı emniyete al!"

Mehmet altı eri, üç mevziye yerleştirdi. Yükselen güneş, ışık ve gölge oyunlarıyla ayaklarının altına başka bir dünyayı seriyordu. Dünyanın tepesini andıran bu dağdan aşağısını seyrederken özgürleştiğini hissetti: Bedenin tutsaklığını terkederek bakışlarının ardına takılan varlığı bir süre tepelerde, koyaklarda, dere yataklarında özgürce dolaştı. Birden aylardır çizgi halinde bir ufuk görmediğini hatırladı. Denizi mi özlemişti?

Mehmet, telsizden akordu bozuk bir çıtırtı yükselince geriye döndü. Bu, ya bir çağrının yapıldığı veya telsizin pilinin bitmekte olduğu demekti. Tehlikeli deniz hayalini bırakarak düzlüğe geri döndü. Selami Çavuş, pist teşkil etmek için yanına üç er almış, onlara ne yapacaklarını anlatıyordu. Telsizle pilotlar-

la irtibat halinde olan Cenk'in işaretiyle sarı sis bombası yakıldı. Az sonra vadinin içinden –kanat sesi önce geldi– yükselen bir *Skorsky* altlarında ortaya çıktı. Helikopter, yükü ağır gelmiş gibi inleye inleye yükselirken Mehmet olabildiğince geriye çekildi. Eğirdir'de tatbikatta dersini almıştı: Operasyonlarda helikopter karşılamak felâketti. Toz saçlara, gözlere doluyor, yüzleri kırbaçlıyordu.

Helikopter iki dakika sonra tepelerinde bir tur attıktan sonra alçaldı. Yere atlayan teknisyen etrafa bakıp pilota işaret verdi, Skorsky ikinci denemede pek sarsılmadan yere kondu. Açık kapıdan görünen yüzlerin çoğu sararmıştı.

"Beyzadeleri deniz tutmuş!"

Cenk, muhaberecileri bu sözlerle karşılarken Mehmet geri döndü, unutmadan telsize pil takmalıydı. Balina'ya işaret etti.

Zirveye uçarak gelen muhabere ekibi becerikliydi. Tümen Komutanlığıyla Mezi-Karyederi arasında haberleşmeyi sağlayacak röle böylelikle kısa zamanda kuruldu. Dün akşam Şemdinli'den çıktıktan tam on beş saat sonra koşuşturma sona ermiş, ortalık sonunda sakinleşmişti. Saat 11'de güneybatıdaki mevziden haber geldi. Derecik'e döndüğünü sandıkları üçlü grup üç yüz metre aşağıda görünmüştü. Herkes merakla gelenleri karşılamak üzere düzlükte toplandı. Aradaki dört saatlik farka rağmen, Derecik'e dönmemişler, onlara katılmak üzere dağa tırmanmışlardı. Uzman, suya düşen aceminin ona çok yalvardığını, bu yüzden geri dönmediklerini söyleyince Saldıray'ın yüzü aydınlandı. Görevden kaçmayan eri sonunda affetmişti. Ama söylenmeyi de ihmal etmedi. Arazide o kadar saat küçük bir grupla kalmakla büyük bir tehlikeyi de göze almışlardı.

Er ve korucu arkadaşlarına katılınca Mehmet, bir süre kararsızlık içinde oyalandı. Ona eninde sonunda denizi hatırlatacak ufka bakmaktan korkuyordu. Ufuk denizi, deniz Çeşme'yi, Çeşme mektubu çağıracak, saatlerdir Asli'yle arasında kurduğu barikatı parçalayacaktı. Biraz uyuyabilir miydi? Aslında aptalca bir soruydu bu. "Operasyon sırasında becerebiliyorsan, ne zaman fırsat bulursan uyu..." Eğirdir'de gece uyumalarını engellemek isteyen yüzbaşı böyle bağırırdı.

Gözlerini kapatmasıyla açması bir oldu. Saldıray, adeti olduğu gibi en uygunsuz zamanda ortaya çıkmıştı.

"Ne haber kardaş?" Sorusunun ardında uzun süre beklemiş, mayalanıp kabarmış merakı vardı: "Ne zamandır sorayım diyordum. Doğru söyle, gerçekten nişanlı mısın?"

Mehmet başını sallayıp Trabzonlu'yu tersledi.

"Saat dörtte nöbeti alacağım. Şimdi bırak da biraz uyuyayım."

Saldıray bekledi. Terslendiği için alınmıştı. Mehmet sesi o uzaklaştıktan epeyce zaman sonra duydu: Kulağındaki bir fısıltıydı:

"En sevdiğim film, Breakfast at Tiffany's'dir. Audrey Hepburn de en sevdiğim oyuncu... Moon River'ı bilir misin? Moon River, wider than the sky..." Barikat yıkılmıştı: Hem de basit, masum bir soruyla. Mehmet, saatlerdir uzak durduğu o şeytani sesin bir sel gibi uğuldayarak büyüyeceğini, aklını, gününü ele geçireceğini hissediyordu. Neriman'ın yatağındaydılar, çıplaktılar, aralarında bütün akşamüstünü harcayarak nihayet söndürdükleri şehvet, tenlerinde nemini yitirmek üzere olan ter vardı. Anı, uzak geçmişe, mutlu olduğu çağa aitti. O yüzden gülerek, "Şarkıyı bilirim," demişti.

"Filmi görmedin demek. Ah ne güzel!" Sözlerini kuvvetlendirmek için mi, yoksa sevincinden mi, yatakta doğrulmuş, kışkırtıcı ama o denli doğal çıplaklığıyla ellerini çırpmaya koyulmuştu. On sekizini geçmişti ama hâlâ çocuk gibi seviniyordu. Sevinci çocuksuydu ama ya görünüşü? Kim sekiz ay öncesine kadar hiç erkek ôpmemiş bir kız derdi ona. Mehmet şaşkınlık ama daha çok merakla onu seyre koyulmuştu. İlk kez o akşamüstü, yatakta nedensiz bir mutlulukla sıçrarken, sevdiği o küçük kızın –şeytani özellikleri olan– bir kadına dönüştüğünü fark etmişti. "O zaman birlikte izleyeceğiz... Ama bilesin her seferinde ağlarım... Bir keresinde Nihat..." Nihat da kimdi? Kim olduğunu sorduğunda aldığı cevap keskin, Aslı'nın mutlu kahkahası olmuştu. Küçümseme de içeriyor muydu bu gülüş? Evet, içeriyordu. O gün fark edememişti. "Arkadaşım. Ailece görüşürüz... Ne o? Kıskandın mı?" Mehmet, sonradan onunla konuşurken bir huy haline getireceği davranışla duyguları-

nı bastırarak gülümsemiş, kıskandım dememişti. Zaten onun da cevap beklediği yoktu. O sadece soruyor ve karar veriyordu. "Neden nişanlanmıyoruz? Birbirimize Tiffany's'den[7] birer yüzük alalım..."

Hafta sonunda aynı yatakta sevişirken ince, değersiz bir metalden yapılmış yüzüğünü gösterip, "Mehmet Esen, sen benim nişanlımsın... Nişanlımsın..." diye mırıldanmış, sonra da kötücül bir büyücü gibi nişanlısının geleceğini okumuştu. "Benden başka kimseyi sevmeyeceksin. Sevemeyeceksin..."

Ya o? O söz vermiyordu. Mehmet bunu fark ettiğinde içi acıyla dolmuştu.

Mehmet göğsüne batan acıyla adeta sıçrayarak doğruldu. Uyuyakalmıştı. Üzerinde bir panço vardı. Balina örtmüş olmalıydı. Bedeni soğuyan havaya rağmen şehvetli bir akşamüstüden arda kalan terle kaplıydı. Etrafı süzdü. Saldıray on metre kadar ötede, uzmanla oturuyordu. Ona haksızlık etmişti. Doğruca yanlarına gitti.

Yaklaştığını fark eden Trabzonlu gülerek ona döndü. Yüzünde el uzatan, geri çevrilmeyecek bir dostluk vardı.

"Buyur devrem."

Mehmet, uzmana aldırmadan geveze asteğmenin saatler önce sorduğu soruyu cevapladı. Özür dilediğini anlayacak mıydı?

"Nişanlıydım... Ama ayrıldım."

Saldıray şaşırmıştı, uzman da. Mehmet adamın kalkmasını bekledi. Çavuş onları duyamayacak kadar uzaklaşınca Saldıray meraklı görünmemeye çalışarak mırıldandı.

"Öyle mi?" Ardından sorması gerekiyormuş gibi sordu: "Neden?"

"Çünkü nişanlım beni terk etti." Bu gerçeğin yarısıydı. "Başkasıyla nişanlanacakmış."

Söylediklerini duyunca Saldıray'ın yüzü sanki terk edilen oymuş gibi kızardı. Bir süre ne diyeceğini bilemedi. Sonra içten, cesaret veren bir tavırla gülümsedi.

"Aldırma be hemşehrim. Sana kız mı yok..."

Belki görünmek istediği kadar kötü biri değildi. Mehmet ba-

7 New York'da ünlü bir mücevher mağazası.

şını salladı. Bir insana verilen en büyük ceza peşin hükümdü. Yüzündeki ifadeye karşılık vermek için elini uzatıp konuşkan Trabzonlu'nun omuzuna dokundu.

Saat dörtte mevzileri dolaştı. Hava giderek soğuyordu. Soğuk, Aslı'yı bir süreliğine ondan uzaklaştırdı. Muhabereciler operasyonun bitmesini bekliyorlardı. Emir gelir gelmez röleyi söküp, geri döneceklerdi. Ama gece buradaydılar. Saldıray güneş batarken yanına gelip haberleri verdi.

"Operasyon sakin devam ediyormuş. Bir türlü temas sağlayamamışlar..." Bunun iyi mi, kötü mü haber olduğuna karar verememişe benziyordu. İki saatlik sohbetten sonra muhabereciler den bunları öğrenmişti. Cenk gözlerden uzak bir köşede korucularla konuşuyordu. Saldıray oradaki sohbetin konusundan da haberdardı. "Buralarda tink mi, pink mi, her neyse, bir çeşit kaplan varmış. Seninki onu sorup duruyor..."

"Anadolu Parsı," dedi Mehmet.

Yarım saat sonra güneş kayboldu. Karanlık, sanki sıvıymış gibi yamaçlarda tutunamadan vadinin dibinde birikiyor, soğuk, kınından çıkan bir kılıç gibi alacakaranlıkta parıldıyor, geceyi doğramaya hazırlanıyordu. Mehmet önündeki görüntüyle ürperdi. İnce dere, vadinin dibinde tırtıllı bir makasın kâğıtta bıraktığı ize benziyordu.

Çok geçmeden Balina yemek için onu çağırdı. Dardanel, ekmek, çikolata ve sonra çay. Cenk yemeğini herkesten ayrı, kendi köşesinde tek başına yemeyi tercih etmişti. Balkaya'daki patlamadan sonra davranışları garipleşmiş, sanki kendi içine dönmüştü.

Mehmet yemekten sonra bir süre bütün gün beklediği şeyi yapmaya koyuldu. İlk uçak güneydoğudan geldi. Sonraki ikisi kuzeybatıdan. Doğuya giden dördüncüsünün ardından Balina'nın kurduğu çadıra girdi. Her şey yolunda giderse saat ikiye kadar uyuyabilecekti. Habercisi içeriye iki mum koymuştu. Çadırın üzerine kalın sera naylonu serilerek ısı kaybı önlendiğinden, mum yandığı süre boyunca içerisi ısınıyordu. Basit, ama çok daha soğuk havalarda bile kullanılan etkili bir yöntemdi.

Mehmet pançonun üzerine kıvrılıp göğüs cebinden Ayşe'nin,

Aslı'nın Nihat'la nişanlanacağını yazdığı mektubu çıkardı. Haberi iki gündür göğsünde taşıyordu. Aslı, inkâr ede ede, sonunda aile dostlarının pısırık, çelimsiz ama çok zengin oğluyla evlenmek için –atmayacağına sayısız kez yemin ettiği– o adımı atmıştı. Babası savaşı kazandı! Zenginler zenginleri sever... Durakladı. Peki neden o da Altan gibi zenginlerden nefret etmiyordu? Kuşkuyla irkildi. Annesinin düşünü –kendinden gizleyerek– paylaşıyor olabilir miydi?

Mektubu yırtarak küçük parçalara ayırdı. Mum alevi altında bir süre küçük kağıt parçalarını seyretti. Keşke Aslı'dan da böyle kolayca kurtulabilseydi. Birden haberi verdiği için Ayşe'ye öfkelendiğini fark etti. Kardeş? Ona hiç yakınlık duymuyordu. Aynı kadının çocuğu olmak... Bağları biyolojik bir rastlantıdan ibaretti.

Saat ikiye, Selami Çavuş onu uyandırmaya gelinceye kadar kafasına çivi gibi çakılan ağrıyla boğuştu durdu. Uzman, uzaklaşırken "on beş" deyip, yüzünü sildi. Bu soğukta bile kanın ılıklığını hissediyor olmalıydı. Soğuk, çadırın önünde bir düşman gibi bekliyordu. Mehmet ilk adımda yumruk yemiş gibi karnının üzerine büküldü. Gözlerinden yaşlar boşanırken güneybatıdaki mevziye yürüdü. Mevzidekiler uyumuyordu.

"Yedi!"

Mehmet, sayıyı parolaya topladı.

"Sekiz!"

Serdar ve Halil! Selami Çavuş bir acemiyle usta bir eri birlikte nöbete vermişti. Hemen önlerindeki yıldızlar havada değil, bulundukları yerden daha alçaktaydı. İleride zifiri karanlıktan daha karanlık dağlar vardı. Mehmet burunları kızarmış iki erin yanına oturdu. Bir süre onlarla konuşmaya çalıştı. Ama soğuk ve gece sözcükleri dondurmuştu. Bir süre sonra öteki mevziye geçti. Saldıray'ın erlerinin ikisi de uyuyordu. Biri horluyordu, ikincisi Mehmet silahını alırken uyandı. Saldıray haklıydı. Yakup, erleri çok başıboş bırakmıştı.

Erleri fırçalayıp tekrar çadıra döndü. Yalnızlık! İstediği buydu. Evet, mutlu olduğu tek an ıssızlığın hayaletleriyle olduğu anlardı.

Sabah, çevreyi oyuklaştıran, derinleştiren bir ışıkla geldi. Yanına gelen Saldıray önceki günün haberlerini tekrarladı.

"Temas sağlanamamış..."

Sonra gece nöbette uyuyan iki eri haşlamak için uzaklaştı. Yine erlerinin gevşekliğinden dolayı utanç içindeydi. Neden öğretmen olmuştu ki, aslında askerliğe yakışan birisiydi.

- 5 -

Gowende, Ekim 93

Zeynep, dakikalardır elinde tuttuğu sigarayı kokladı. Eğer bir saat daha sabredebilirse, hastalık dönemi hariç, yıllardır ilk kez yirmi dört saat boyunca sigara içmemiş olacaktı. Sabır... Sabır. Sabır... Sabır ve dirençle neler başarılmıştı. Yirmi iki gün içinde erkekler ve bayanlar koğuşu bitirilmiş, büyük mağara, yönetim ve toplantı merkezi olarak kullanılmak için genişletilerek iki katlı bir yapıya dönüştürülmüştü. Zirvelere kar yığıldığı bir dönemde işleri bu kadar kısa bir sürede bitirmek bir mucizeydi. Başarıyı coşkulu bir hevesle çalışmalarının yanı sıra, Avaşin'den gelen ekibe ve Çarçela'dan yardıma koşan on kişilik gruba borçluydular.

Çölemerik'teki[8] tümene tayin olan yeni komutanın başlattığı yaz operasyonları sona ermişe benziyordu. Tümen, Çarçela ve Gowende'ye saldırdıktan sonra Ekim'in başında sınırı geçerek Avaşin'e yönelmiş ama Güney'e giren onca asker bir şey elde edemeden, dağı taşı bombalayıp geri çekilmişti. Gelen haberler ve gün be gün ortaya çıkan kampla birlikte moraller giderek yükselmişti. Hele cephe milislerinin her türlü tehlikeyi göze alarak dört katırla aylar sonra tekrar erzak getirmesi grubun kendine güvenini daha da artırmıştı. Kış başlarken durum şöyle özetlenebilirdi: Bölgedeki tüm güçler TC'nin zorlu yaz saldırılarına karşı koymuşlar, düşmanın yok etme kampanyasını boşa çıkarmışlardı. Rohat yaz başında eleştirilen tedbirliliğinin

8 Hakkâri

mükâfatını şimdi görüyordu. Güney'de onun yaptığı taktik manevralar, askeri öngörüsü sık sık öteki gruplara örnek gösteriliyordu. Tabii Rohat'la birlikte Sipan gibilerin de önemi artmıştı.

Yeni kampa alışmış sayılırlardı. Artık hangi yönden gelirlerse gelsinler, kampa yaklaşırken karşılarına çıkan kayalıklar, yamaçlar, otsuz taşlıklar mahalledeki –eve varmadan önce– her akşam rastlanılan tanıdık yerlere dönüşmüştü. Tene'nin de keyfi yerinde görünüyordu. Anlaşılan ortalığı kar bastırıncaya kadar bu taş ormanında her gün bir yerlerden ot bulmayı başaracaktı. Gün boyu ortadan kaybolmasına alışmışlardı. Etrafta hâlâ yırtıcı görmediklerinden kimse endişe etmiyordu.

Zeynep'e göre gruba hakim olan mutluluğun başka bir nedeni de vardı: Eğitimlere ara verilmesi... Mazeret hazırdı; önce direniş, sonra yeni kampı inşa faaliyeti. Köylülüğün borusu daha da güçlü öter olmuştu. Zeynep bunu Sinan'a hatırlatacak olmuş, ama parti komiseri sözlerine pek kulak asmamıştı. Eğitimlere ara verilmişti ama Rohat özeleştiri toplantılarından vazgeçmemişti. Eleştiriler daha çok inşaat işlerinden kaytaranlara yönelikti, hedefte Reşo ve ekibi vardı. Reşo hâlâ ileri geri konuşuyor, gerillanın işinin amelelik olmadığını, yaz başında düşmana önleyici darbe vurulmadığından, inisiyatifin askere geçtiğini ve 93 yazını alanda yaygınlaşma sağlayamadıklarından, boşa geçmiş aylar olarak gördüğünü söylüyordu. Zeynep, eğer Sinan onu korumasa, Reşo'nun çoktan Güney'e sürüleceğinin farkındaydı. Gerginlik hâlâ devam ediyordu. Zeynep hem Rohat'ın hem de Sipan'ın harekete geçmek için uygun zamanı beklediğinin farkındaydı. Ruken tartışmalardan tabii ki haberdardı. Ama kadın içgüdüsünün öngörüsüyle erkekler arasındaki tartışmalarda taraf tutmaktan kaçınıyor, yönetim toplantılarında sessiz kalmayı seçiyordu. Zeynep, duygulu sesli bayan takımı komutanının da –tıpkı onun gibi– aklıyla Rohat'tan, yüreğiyle Reşo'dan yana olduğunun farkındaydı.

Grubun sayısı Ekim ortasında bir artmıştı. Zeynep'in, yaz başında, ilk kez çatışmaya girdiği gün, terk edilmiş bir Ermeni köyünde rastladığı iri gözlü çocuk, Mazlum, Gowende'ye çıkmıştı. Onu yeni kampa milisler getirmişti. Öyküsünü de Diyar

anlatmıştı. Mazlum, Çarçela saldırısı sırasında ondan kuşkulanan çeteler tarafından yakalanmış, yirmi gün boyunca işkence görmüştü. Sonunda ağzından tek kelime alamayan alçaklar onu serbest bırakmışlar, o da milislerin peşine takılarak buraya gelmişti. Kırılan ayağı yeni kaynadığından, topallıyordu. Rohat'ın portatifi hastalandığı için Argoş'tan Avaşin'e gönderilmişti. Mazlum şimdi onun işini yapacaktı.

İki ayda bir banyo, geceleri ortaya çıkan kan emici bitler, kitap okumadan geçen haftalar, aylar... Birisi iki yıl önce bunlara katlanacaksın dese, kendimi öldürürüm, daha iyi diye cevap verirdi Zeynep. Ama her şeye alışmıştı. Nusret'e yazacak olsa, "Uyum sağlamak insanın en büyük yeteneğidir," derdi. Uyum sağlamak, alışmaktan da, katlanmak da farklı, daha yüce bir şeydi. Uyum sağlamak, yaşamak ve kutsal bir amaç için yapıldığında fedakârlık sayılır mıydı? Bunaldığında fedakârlıktan çok görev diye düşünüyordu. Yine sık sık rüyasında kendini Ada'daki evin penceresi önüne oturmuş, yazarken görüyordu. Bu konfor mu, edebiyat özlemi miydi, belirsizdi. Ya annesi? Onu neden özlemiyordu? Cevabı bir akşam, ateşin karşısında otururken buldu. Anne bile olsa, iz bırakmayan, özlenmiyordu. Zeynep hayatı boyunca her şeyin önüne kocasını koyan bu çaresiz kadına hem kızıyor hem de acıyordu. Birlikte oldukları süre boyunca severek ödüllendirdiği annesini, şimdi özlemeyerek cezalandırıyordu.

Keyfini kaçıran, kurcalayan tek konu Zilan'dı. Zeynep, ne yaparsa yapsın artık bir hayalete dönüşen genç yoldaşıyla eskiden olduğu gibi bir bağ kuramıyordu. Zilan öylesine içine dönmüştü ki, durum sonunda Ruken'in de dikkatini çekmişti. Sabah onunla Zilan hakkında konuşmak istediğini söyleyince Zeynep merakla Ruken'in yanına gitmişti. "Kızlar buruttu mu, altından hep dert, bela çıkar. Onu uyar hevala Rojin!"

Uyarı, kulak çekme ya da tehdit! Zeynep, karşısında gözlerinin içine bakarak konuşan, sesi sert çıksa da bir savaşçıdan çok, yumuşak bakışlı, endişeli bir anaya benzeyen Ruken'in sözlerini bir uyarı olarak almayı seçtiği için hata mı yapıyordu?

Sigarayı cebine yerleştirip yanına gelen Diyar'ı ayağa kalka-

rak karşıladı. Zilan onunla konuşmayı kestiğinden beri en çok vakit geçirdiği kişi, Argoş yolunda dostluklarını pekiştirdiği bu iyi kalpli, çetin ceviz kadındı. Birlikte toplantı salonuna yürümeye başladıktan birkaç saniye sonra Diyar neden yanına geldiğini açıkladı.

"Hevala Rojin, bugün toplantıda söz alacak mısın?" Zeynep'in cevap vermesine fırsat vermeden uyardı. "Bence konuşma. Bırak bugün Sinan'la Rohat konuşsun."

Zeynep durdu. Bu onun mu, yoksa Ruken'in mi fikriydi? Toplantılarda konuşmasından hoşlanmayanlar, sinirlenenler genellikle erkekler olurdu. Diyar'ın kendi başına böyle uyarı yapması uzak ihtimaldi. Bu Ruken'in fikri olmalıydı. Neden? Zeynep bir an sormayı düşündü sonra vazgeçti. Bugünkü toplantı, salonun açılışının yapılacak olmasının yanısıra, Sinan'ın partinin faaliyetleriyle ilgili kararlarını açıklayacağı için önem taşıyordu. Fikir kime ait olursa olsun, konuşmamak, dinlemek daha akıllıca olacaktı.

Zeynep, "Peki, heval," dedi. "Dediğin gibi olsun."

Yeni salon dolmuştu. İçeride Çarçela Grubu'yla birlikte, otuz iki kişi vardı. İnşaatçılar, iki gün önce, son işleri onlara bırakarak Avaşin'e doğru yola çıkmışlardı. Dokuz kişi de nöbetteydi. Dipte, pek de iyi bir ressamın elinden çıkmadığı belli olan, Başkan'ın bez üzerine yağlı boyayla çizilmiş bir resmi asılmıştı. Resmin iki yanında ARGK flamaları sallanıyordu. En öne Rohat, Sinan ve Ruken'in oturduğu masa yerleştirilmişti. Üçü de eski kampın yıkıntıları arasından kurtarılan, ayakları kararmış beyaz plastik plaj koltuklarında oturuyorlardı. Başka sandalye olmadığından bu üçlünün dışındaki herkes yere çömelmişti. Konuşmalar genellikle futbolla ilgiliydi. Galatasaray'ın rakibinin sahasında Manchester United'la 3-3 berabere kalması nedense saflarda büyük sevinç yaratmıştı.

Saat tam üçte Sinan toplantıyı açtı. Önce bütün grubu yeni merkezin yapımında gösterdikleri başarı nedeniyle kutladı. Sonra Çarçela'dan gelen yoldaşlara teşekkür etti. Bu sırada basın komitesinden Alişer fotoğraf çekiyordu.

Sinan pek de uzun sürmeyen giriş konuşmasından sonra,

Türkçe bilenlerin son bir haftadır radyodan duyduğu haberler hakkında açıklamalara başladı.

"Bütün Kürdistan'da etkinliğini artıran parti, artık denetim kurduğu bölgede uygulanacak yeni kararlar aldı. Ayın 16'sından sonra başta Amed[9] olmak üzere bütün alanlarda gazete satımı, 24'ünden sonra da parti faaliyetleri yasaklanmıştır..." Parti bunu milletvekili öldürmeye kadar götürdüğü, DEP üzerindeki TC baskısına karşılık vermek için yapıyordu.[10] Gowende'de gazete ve faaliyet gösterecek parti olmadığından yasaklar kimseyi ilgilendirmiyordu. Kulaklar, asıl haber için kabartılmıştı. Parti komiseri savaşçıları bekletmedi. Lice'de olanları anlatmaya koyuldu: "ARGK'nin Amed güçleri bu ayın 22'sinde, sabaha karşı, düşmanın Lice'deki merkezlerine karşı topyekun bir baskın düzenledi. Emniyet Müdürlüğü, Jandarma Komando Komutanlığı, Kaymakamlık ve diğer devlet binaları havan, biksi, RPG ateşiyle baskı altına alındı. Jandarma Bölük Komutanlığı'nda, Amed'ten yardıma gelen Bölge Jandarma Komutanı[11] başta olmak üzere, iki general, beş subay, kırk beş asker öldürüldü. Peki TC ne yaptı? TC günlerce süren Lice Serhildanı'yla baş etmek için yine hep yaptığını yaptı. Güçlerimizle baş edemediğinden sivil halka ateş açtı. Üç gün boyunca, Lice halkına tarihte benzeri az görülmüş vahşet yaşatıldı. 600 ev yakıldı, onlarca kişi panzerlerin altında ezilerek katledildi. Ölenlerin arasında çok sayıda çocuk da var. Lice Serhildanı şimdiden bir efsane oldu yoldaşlar. Güçlerimiz üçüncü günün sonunda,

9 Diyarbakır'ın Osmanlı ve daha önceki dönemlerdeki adı.

10 4 Eylül 1993'de DEP milletvekili Mehmet Sincar, Batman'da faili meçhul bir cinayet sonucunda öldürüldü.

11 PKK, 22 Ekim 1993'te Diyarbakır'ın Lice ilçesini bastı, kamu binaları ateşe tutuldu. Saldırı üzerine Jandarma Bölge Komutanı Tuğgeneral Bahtiyar Aydın, Diyarbakır'dan helikopterle Lice'ye geldi ve Jandarma Bölüğü'nün bahçesine indi. Tuğgeneral Aydın, komutanlık binasına ilerlerken Kanas ateşiyle öldürüldü. Özellikle askeri hastanedeki askerlerin kritik duruma düşmesi üzerine aynı akşam çatışmalara hastane binasına helikopterle gelen Aşayiş Bölge Komutanı Korgeneral Hasan Kundakçı ve yardımcısı Tümgeneral İlker Başbuğ da katıldı. Olay, askeri birliklerin ancak 3 gün sonra şehre girmesiyle sona erdi ve resmi binalarda, hastanede mahsur kalanlar kurtarıldı. Sonradan PKK'nın saldırı öncesi haftalar süren insan ve ağır silah yığınağı hakkında hiçbir istihbaratın alınamadığı anlaşıldı.

daha çok sivil kaybı önlemek üzere, direniş tarihimize unutulmayacak bir sayfa ekleyerek kayıpsız geri çekildi. Biji..."

İçerideki savaşçıları daha fazla tutmak mümkün değildi. Sinan, "biji" der demez, Herkes aynı anda bağırmaya başladı. Sloganlar, zılgıtlar tabanıyla tavanı arasında yansıyarak büyüdü ve yeni yapılmış toplantı merkezini tir tir titretti. İçerideki yankı bir yay gibi gerilip büzülüyor, hacmi esnetip genişletiyordu. Bir ara Rohat bağıranları susturmak için ellerini kaldırdı ama bunun bir faydası olmadı. Grup sanki yüzlerce kilometre ötedeki yoldaşlarına duyurmak ister gibi kendinden geçmiş bir biçimde alkışları sürdürüyordu.

Tezahürat, slogan atanlar yorulunca dindi. Sona kalan, hâlâ sesi kısılmamış birkaç kişiyi de Sinan susturunca ortalık yeniden sakinleşti. O zaman Rohat elini kaldırdı. Söyleyecekleri vardı. Ama ondan konuşma bekleyenler yanıldı. Sadece "Düzenleme," var dedi ve elindeki kağıdı ön sırada oturan Sipan'a uzattı.

Yeni düzenlemeyi Sipan okudu. Düzenleme, ya da yeni görevlendirme, kısaydı ve bir kişiyi ilgilendiriyordu. Az önce toplantının fotoğraflarını çeken Alişer, Çarçela'ya gönderilecekti.

Hem düzenlemenin içeriği hem de açıklamanın Sipan tarafından yapılmış olması şaşırtıcıydı. Sipan yerine döner dönmez herkes Alişer'i bir kenara bırakmış, Sipan'ın Sinan ve Rohat'tan sonra konuşma yapmasıyla verilmek istenen mesajı tahmin etmeye koyulmuştu.

Zeynep merakla Reşo'yu aradı. Onu epeyce sonra buldu. Genç savaşçı sırtını kapının olduğu taraftaki duvara dayamış, kımıldamadan oturuyordu. Yüzü daha da kararmış, çenesi öfkeyle kasılmıştı. O da Zeynep gibi, Sipan'ın bir oldubittiyle terfi ettirildiğinin farkındaydı. Toplantının bittiği belli olunca yerinden fırlayarak doğruldu ve herkesten önce dışarıya çıktı. Zeynep onun açmazını, ikircikli duygularını anlıyordu. Hem en önde savaşmasına izin verilmeyeceği için komutanlık istemiyor, hem de başkasının onun önüne geçmesine katlanamıyordu.

Coşkulu başlayıp, coşkulu süren toplantı sessizlik içinde bitti. Çoğunluk Reşo gibi düşünüyor, Sipan'ın terfisini onaylamı-

yordu. Kimse bunu açıkça söylemeyecekti ama durum açıktı. Alişer'le ilgilenen yoktu. Uzun bir süre hastanede yattıktan sonra Argoş'a gidip gelen, yirmi gündür de ağır çalışmaya katılan ve eskisinden daha da zayıf görünen zavallı genç, salonun ortasında elinde fotoğraf makinasıyla kalakalmıştı.

Karla kaplı Çarçela'ya nasıl ulaşacak? Zeynep birden irkildi. Acaba o da Cudi'nin dediği gibi ölüme mi gönderiliyordu? Zeynep, aklında bu düşüncelerle kapıya doğru yürüdü. Zilan'ı o sırada gördü. Yüzü ölüm haberi almış gibi bembeyazdı. Genç yoldaşı onun yaklaştığını görünce hızla kapıdan çıktı. Zeynep neredeyse koşarak arkasından seyirtti. Ama geç kalmıştı, dışarıya çıktığında Zilan yine kayıplara karışmıştı. Onu ancak gece uyumaya geldiğinde yakalayabilecekti.

Saatine baktı. Yirmi dört saattir içmediği sigarayı göğüs cebinden çıkararak dudaklarına yerleştirdi. İçsem! Acaba dudaklarında içmeden ne kadar tutabilirdi? Sigarayı ağzına götürdü ama sonra vazgeçti. Tehlikeyle oyun olmaz... Üstelik boğazı da ağrıyordu: O da herkes gibi dakikalarca bağırmıştı. Ama yine de içinde bir yerde bir sızı vardı. TRT'nin propaganda yalanlarıyla süslü haberlerini, BBC de doğrulamıştı. Siirt ve Erzurum'da altmış ölü[12]!

Sigarayı tekrar pakete yerleştirip cebine koydu. Patlamayı o sırada duydu. Ne kalaşnikof ne de mayın! Ses sırtın arkasından, genellikle bayanların toplandıkları, gözlerden ve erkeklerden uzak düzlükten gelmişti. Zeynep kendini toplayıncaya kadar ondan daha uzakta olmasına karşın Diyar'ın koşarak yanından geçtiğini fark etti. El bombası!

Zeynep iki dakika sonra tepeye vardığında Diyar'ı, Dicle'yi ve diz çökmüş Ruken'i gördü. Onlara yaklaşırken hava değil, felaket kokusu soluyordu. Yere eğilmiş üç kadının arasında yerde zayıf bir beden vardı. Çığlık atmayacağım diyerek yerdeki cesede yaklaştı. El bombası Zilan'ın karnını parçalamış ama genç-

12 22 Ekim 1993'de Siirt'in Derince mezrasında hemen hemen hepsi çocuk ve kadın olan 22 kişi, 25 Ekim 1993 günü Erzurum Yavi'de televizyon haberlerini seyretmek için bir kahvehanede toplanan 38 kişi öldürüldü. Onlarca kişi yaralandı. İki saldırının da PKK tarafından yapıldığı ileriye sürüldü.

liğinin temiz, pembe yüzüne dokunmamıştı; gözleri bütün güzelliğiyle ona bakıyordu.

Çığlık ona itaat etmeyecekti, sivri ses boğazını ve kulaklarını parçalarken yere çöktü. Bu ikinci çocuğuydu; ilkini doğurmadan, kollarının arasında tuttuğunuysa, yavrum diyemeden yitirmişti. Ruken baktı. Sonra avazı çıktığı kadar bağırarak, katıla katıla ağlamaya koyuldu. Dağda bir kadının el bombasıyla intihar etmesinin ne demek olduğunu herkes biliyordu. Zavallı yavrucak, yüreğine söz dinletememiş, aşık olduğu anlaşılınca da dağların en büyük yasağını çiğnememek için sevgilisine sarılır gibi el bombasına sarılmıştı. Kimsesiz küçük! Acılar ve mutsuzluklarla geçecek bir hayat için yaratılmış ve işte nihayet huzura ermişti. Zeynep gözlerini kapatırken ürperdi. Demek aşk söz konusuysa hiçbir kadının masumiyeti göründüğü kadar saf değildi.

Yedinci Bölüm

- 1 -

Şemdinli, Kasım 93

Kar! Mehmet, demek burada kar başkadır diyenler bunu kastediyorlarmış diye düşündü. Günlük eğitim bitmiş, Balina'nın demlerken içine kaçak İran çayı da eklediği çayı içiyordu. Aslında şaşırması normaldi: Bütün ömrü boyunca neredeyse hiç kar görmemişti, karşılaştırma yapacak durumda değildi. Hafızasını zorladı. Gidebildiği, fotoğraf ve seslerle yüklü en uzak anı Ayşe'nin doğumuyla ilgiliydi: Yirmi iki yıl... Bu süre içinde İzmir'e kaç kez kar yağdığını hatırlamaya çalıştı? İki, üç... Belki dört. Çocukluğunda kar, en fazla birkaç saat sürecek bir sabah eğlencesiydi. Ama burada! "Düzde beş, dağlarda sekiz, zirvelerde on iki ay süren bir mevsimin rengi..." Prof, karı böyle tanımlamıştı.

Çatılar, taburun ortasındaki meydan, atış poligonu, nöbetçi kuleleri, Gomano ve Beyaztaş, asfalt yol... Her şey beyazdı. Sadece sundurmalı garajın altındaki Unimoglar kendi renklerini koruyabilmişlerdi ama araçları düşman gözlerinden saklayacak renkler, şimdi onları beyazlığın ortasında belirgin bir hede-

fe çevirmişti. Beyaz, beyaz, beyaz... Sanki doğa onları dünyanın bu en ıssız köşesine sıkıştırıp kefene sarmıştı.

Adamlar bu havada dağlarda nasıl barınıyor?

Sorusuna cevap aramadan çay bardağını masaya bıraktı. Ekim'in ilk haftasından bu yana, bir aydan daha uzun bir süredir operasyona çıkmamışlardı. Güvendağı'nın ardından gelen on günlük bölüküstü nöbeti sakin geçmişti. Sükûnetin nedeni, operasyonsuz günler ya da birdenbire bastıran kış değil, Cenk'in izin alıp İstanbul'a gitmesiydi. Sakin geçen günleri dalgalandıran tek olay, Galatasaray'ın Manchester United'ı elemesi olmuştu. O gece nöbetçi rütbeliler olayı havan atışıyla kutlamışlardı.

Günün ikinci sigarasını yaktı. Ne yazık ki güzel günler yarından itibaren sona eriyordu. Cenk bu sabah izinden geri dönmüştü.

"Selâm!"

Mehmet ofis olarak kullandıkları dar odaya giren Altan'a baktı. Her zaman neşeli ya da öfkeli görmeye alıştığı yüzü bu kez kararsız bir ifadeyle gölgelenmişti. Altan fazla nazlanmadan açıkladı: Sabah eğitiminin sonuna doğru bölük komutanı tarafından çağrılmıştı. Tim komutanı olmayan bir asteğmenin bölük komutanının yanında sadece bir işi olurdu: fırça yemek. Mehmet cevabı bilse de sordu:

"Ne oldu? Fırça mı?"

"Fırça önemli değil. Tehdit! Apaçık tehdit edildim..." Eliyle boş ver işareti yapsa da –her neyse– tehditler onu etkilemişti. "PKK'lılara sempati duyduğum söyleniyormuş. Çenemi tutmazsam, solculuk yaparsam defterimi dürecekmiş." Mehmet'in uzattığı sigarayı yaktı. "Mahkemeye verir, askerliğimi yakarmış."

"Kim?" Mehmet alacağı cevaptan korkarak tekrar sordu. "Saldıray mı?"

"Yok canım... Trabzonlu'nunki dilinde. Bence bizim İsmet. O sinsi herif gammazladı!"

Altan'ın tim komutanı! İkisinin yıldızları ilk günden beri barışmamıştı. İyi de adam durup dururken neden...

"Aranızda bir şey mi geçti?"

Altan omuzlarını hafifçe silkti. Başı kararsızdı, hareket ettirmedi.

"Geçen hafta eğitimden sonra nutuk atmaya kalktı. Habire leş, leş deyip duruyordu. Bir sabrettim, iki sabrettim. Sonunda, düşman bile olsa, insan ölüsüne leş denmez, insan olmanın bir onuru vardır dedim..." Mehmet cevap vermeyince sesini yükselterek sordu. Yine öfkelenecekti. "Ne o? Sen de onunla aynı fikirde misin?" Mehmet yine cevap vermedi. "İnsan olmanın onuru yok mudur? Sen yerde yatan birisine leş der misin?" Cevabı kendisi verdi. "Bana leş denmesini istemiyorsam, ben de başkasına leş demem kardeşim..." Mehmet'in sessizliğine dayanamayacaktı. Hayal kırıklığıyla adeta yalvararak emretti. "Konuşsana!"

"Leş demem, ama leş diyene de, neden leş dedin demem... Sence herifler senin için ne diyorlar, hiç düşündün mü?"

Altan başını sallayıp sigarasını söndürdü. Hayal kırıklığı daha da derinleşmişti.

"Eyyamcı!"

Didişmekten vazgeçmeyecek, sonunda başını derde sokacak... Bu sersemin isyan ateşi ne zaman sönecek...

Mehmet, düşüncelerini bir kenara bırakarak işe yaramayacağını bile bile onu uyarmaya koyuldu.

"Çeneni tut! Askerde istediğin gibi konuşamazsın. Konuşursan başını derde sokarsın."

"Ne o... Ucu sana da dokunur diye mi endişeleniyorsun? Bundan sonra pek yanıma yaklaşma, bakarsın İsmet seni de gammazlar, Avusturya'ya gidemezsin."

Mehmet, "Avustralya," diye düzeltti.

Sıkışmış olmasaydı, çıkarken kapıyı çarpacaktı. Altan'ın ardından odaya Saldıray girdi. Terziye pazar günü giyeceği ceketin astarını diktirmişti. Artık Perihan Öğretmen'i düzenli olarak ziyaret ediyordu. Geçen haftaki ziyaretinden üzgün ve öfkeli dönmüştü. Perihan'ın akrabalarından birisi PKK'nın Yavi baskınında öldürülmüştü. Yavi beldesi, Perihan'ın ailesinin yaşadığı Çat ilçesine bağlı, diye açıklamıştı ilişkiyi.

Sözlerini –daha doğrusu haberlerini bitirince– odadan öfkeyle, söylenerek çıkan Altan'ı işaret ederek sordu:

"Yine nesi var?" Mehmet omuzlarını kaldırdı. "Fırça mı yemiş?"

"Galiba..."

Saldıray ısrar etmeden karşısındaki sandalyeye oturdu. Buruşturmaktan korktuğu için ceketi kucağına yerleştirmek yerine havada tutuyordu.

"Ya seninki? İzinden nasıl döndü?"

Cenk'ten söz ediyor olmalıydı.

Mehmet, "Bilmiyorum" dedi. Aslında biliyordu: Şeytan ne kadar iyi olursa Cenk de o kadar iyi olabilirdi. "Daha konuşmadık."

"Babasının işleri iyi değilmiş. İflas edecek diyorlar." Trabzonlu bu haberleri nereden alıyordu? Hepsini bitirmemişti. "Mezi-Karyederi baskını neden fos çıkmış biliyor musun? Barzani takımı kargalara geleceğimizi haber vermiş..." Başını salladı. "Kürt'e güvenenin aklına şaşarım." Daha atıp tutacaktı ama o sırada aklına gelen şeyle doğruldu. "Tüh! Ayakkabıları alacaktım."

Saldıray sandalyeden doğrulunca Mehmet meraksız görünmeye çalışarak sordu.

"Şu İsmet Asteğmen, onu tanıyor musun?"

Saldıray cevap vermeden bekledi. Neden sorduğunu merak etmiş olmalıydı.

"Şöyle böyle."

"Samimiyetin var mı?" Saldıray'ın şaşkınlığı daha da artmıştı. Artan başka bir şey daha vardı: Merakı.

"Konu ne?"

"Nasıl biridir?"

"Neden kankana sormuyorsun?"

Mehmet, "Sana soruyorum," dedi. "Söyleyeceğin bir şey varsa söyle. Yoksa, yok, de."

"Vayy! Biri bizim kahramanı kızdırmış." Saldıray ardından çabucak bildiklerini sıraladı. "Asteğmenlerle vakit geçirmiyor. İşi gücü asüsubaylar ya da rütbeliler... Bana sorarsan yalakanın teki."

Mehmet eliyle teşekkür edince Saldıray da çıktı. Mehmet dört ay önce Cenk'in arı avladığı pencerenin önünden masaya

döndü. İsmet'in kulağını kim çekebilir... Sorusuna cevap aradı. Cenk? Prof? Karar veremeyince sandalyeye oturdu, evvelsi günün gazetesini aldı. Cem Ersever cinayetinin esrarı, Naim Süleymanoğlu'nun madalyaları... Haberleri okumadan sadece başlıklarla oyalandı. Keyfi kaçmıştı. Altan'a hem kızıyor hem de hak veriyordu. Saatine baktı. Posta gelmiş olmalıydı. Artık mektup beklemekten vazgeçmişti ama her gün, dağıtım saatini şaşmadan hatırlıyordu. İnsan, hiç kuşku yok ki, budala bir varlıktı: En çok da umut ettiği için. Aylar boyunca Aslı'nın ona yazmasını, ayrılık kararından pişmanlık duyduğunu, onu özlediğini, özür dilediğini söylemesini beklemiş, ama mektup yerine –o sümsük– Nihat'la nişanlandığı haberini almıştı.

Nihat'ı ilk kez ne zaman görmüştü? 90? Hayır 91 yazında. Çeşme'de davet edilmediği düğüne bir hırsız gibi gizlice sızıp Aslı'yı gözetlediği o gece. Temmuz sonu ya da ağustos başıydı. Bütün akşamüstü esen imbat havayı serinletememişti. Gece de terliyor, su buharı havada asılı duruyordu. Mehmet'in içinde mayalanan kıskançlığın peşine takılarak gelip saklandığı köşeden seyrettiği –sonunda elde edeceğini bildiği bir kızı güvenle kolları arasında tutan birisine benzeyen– genç adam çok mutluydu. Ya Aslı! Kesinlikle olacağını söylediği kadar mutsuz değildi: Dans ederken Nihat'ın omuzuna yaslanan gözalıcı yüzü, saklandığı yöne döndüğünde gözlerindeki o parıltıdan çıkarmıştı Mehmet bunu. Zenginliğin cömertçe ortalığa saçıldığı şık, gösterişli mekâna ve birbirlerine uyan iki genç! Aslı'yla Nihat'ı uzaktan seyreden kim olsa onun gibi düşünürdü. Kıskançlığın ne denli sivri ucu olduğunu, yüreğine battığında saplandığı yerden çıkarılan bir zıpkın gibi her şeyi parçaladığını o geceyarısı plajda, sabahı karşılarken keşfetmişti. İki gün sonra yatakta, düğünde eğlenip eğlenmediğini sorduğunda Aslı, beklediğinin aksine "Çok eğlendim" demişti. Oysa –doğru olmadığını bilmesine rağmen– eğlendiğini inkâr etmesi onu daha az yaralardı. "Nihat beni epeyce güldürdü," diye açıklamış, sonra onu eğlendiren soytarısının şakalarını hâlâ duyuyormuş gibi gülerek dudaklarını kollarının arasında hazzın sarhoşluğuyla ürperdiği erkeğe uzatmıştı. "O, kıskanacağın en son erkek."

Nihat'ın ailesi ne yapıyordu? Aslı'nın cevabı hazırdı: "Para kazanıyorlar. En az üç nesildir işleri bu..." Para! Mehmet, altına aldığı genç bedenin içine girmeye hazırlanırken duyduğu şehvetli kıskançlığa utancı şimdi de eşlik ediyordu. Daha önce bu iki duyguyu ayrı ayrı hissetmişti, ama ilk kez ikisi birden, el ele göğsüne çöküyordu. Sevgilisine bir şey ısmarlayamayan, hediye alamayan birisinin kıskanmaya hakkı var mı? Aslı, sevişmekten neden vazgeçtiğini sorunca, yapacak başka bir şeyi olmadığından, doğruyu söylemişti. "Benim ailem para kazanmayı bilmez..." Aslı cevap verirken sözlerine cömert bir gülümseme eşlik ediyordu. "Benim yeterince param var. Birlikte harcarız." Bir eliyle kendini ve parasını veriyor, ötekiyle de arkada tuttuğu boyunduruğun halkasını açıyordu. "Hadi, bekleme artık! Ben seninim..." Seninim! Ne aşk sözcüğüne benziyordu ne de gerçeği yansıtıyordu melodik fısıltısı. Mehmet, bana her şeyi yaptırabilir, diye düşünmüştü tekrar üzerine eğilirken. "Neden biraz kilo almıyorsun? O kadar uzun boylusun ki." Altı hafta sonra Güven Hoca ona bağırıyordu. "Sen, uzun boylu adamların 1500 ile 3000 koşamayacağı safsatasını sona erdirecektin. Şu haline bak! Yakında fıçıya döneceksin. Uykuna, gıdana dikkat etmiyor, çalışmaları asıyorsun..."

"Komutanım!" Kapıdaki Balina'ydı. Mehmet, Güven Hoca'dan kurtulmanın sevinciyle selam veren habercisini eliyle içeriye çağırdı. Aydın'ın sevimli yüzünde komutanı için kocaman bir gülümseme vardı. "Sana mektup var komutanım."

Mektup! Mehmet elinin titremesine engel olmaya çalışarak Balina'nın uzattığı zarfı aldı. Yurtdışından; Aslı'dan değil. Zarfın üzerindeki damgayı görünce anladı: Kürşat nihayet cevap vermişti. Hissettiği hayal kırıklığını merakı bastırdı. Adresi koruyarak zarfı açtı. Balina hâlâ bekliyordu. Mehmet boş bardağı işaret etti. Aydın odadan çıkar çıkmaz mektubu okumaya koyuldu.

Kürşat, mektubuna geç cevap vermesinin nedeninin, son iki ayı Adelaide'da, yeni tanıdığı bir kızla birlikte geçirmesi olduğunu yazıyordu. Üzerinde görüldü damgası vurulmuş mektubu Sydney'e dönünce bulmuş, hemen cevap yazmaya koyulmuştu.

Askerden sonra Avustralya'ya gelme düşüncesine çok sevindiğini söylüyordu. Avustralya, yaşamak için harika bir yer...

Mehmet, Avustralya övgüsüyle devam eden mektubu bitirdikten sonra katlayıp cebine yerleştirdi. İkide bir: Hiç olmazsa beklediği mektuplardan birisini haftalar sonra almıştı. Balina'nın getirdiği çayı içince keyfi daha da düzeldi.

Akşam yemeğinin ardından bara çıktığında önce Prof'u gördü. Saldıray'la oturuyordu. Masaya yaklaşınca öteki köşeden Cenk'in onlara doğru yürüdüğünü gördü. Geri dönmek için geç kalmıştı. Kahkaha atan Prof'un elini izleyerek masaya oturdu.

"Haftalardır neredeydiniz asteğmen Esen? Yoksa bizden kaçıyor muydunuz?"

Mehmet omuzlarını kaldırdı. Nedense beklemediği sözlüye kaldırılmış bir öğrenci gibi kendini rahatsız hissediyordu.

"Buradayım. Beyaztaş'tan yeni indik."

"Peki peki... Otur da hikâyeyi dinle." Prof, yaklaşan Cenk'e de oturmasını işaret etti. "Er, allak bullak. İki gözü iki çeşme... Ne oldu diye soruyoruz, cevap yok. Durmadan ağlıyor. Habire bana izin ver komutanım diyor. Neden sonra durum ortaya çıktı. Bizimki rüyasında karısının evden kaçtığını görmüş." Sözlerinin burasında güldü. Masaya yerleşen Cenk de ona eşlik etti. Mehmet Saldıray gibi sessiz kalmayı seçti. "Yahu, rüyaya bakılır mı diyoruz, seninki durmadan beni izne yolla komutanım diyor."

"Gönderdiniz mi?"

Prof, Cenk'e dönerek başını salladı.

"Başka ne yapacaktık? İzin vermesek kaçacaktı..."

"Rüyalar ilginç oluyor."

"Asıl ilginç olan uyku."

Prof'un Saldıray'a verdiği cevap Cenk'in ilgisini çekmişti. Elindeki içkiyi uzatarak sordu:

"Uykunun nesi ilginçmiş Prof?"

"Hayatın en büyük gizemi ölüm hakkında tek bilgiyi uyku ile ediniriz..."

Mehmet masadan kalkarak içki almak için bara gitti. Döndüğünde Prof hâlâ uykuyu anlatmakla meşgûldü.

"Aslında her akşam uyuyup, sabah uyanmakla ne yapıyoruz? Söyleyeyim, bütün hayatımız boyunca her gün yaptığımız bu işe, ölümü prova etmek denir." Kimse ölümün provası hakkında bir şey sormayınca Prof elindeki kadehi başına dikip, Mehmet'e döndü. "Ne dersin?"

Mehmet ona bulaşmamalıyım diye düşündü. Ama sessizliğin tombul adamı kışkırttığını da biliyordu. Çaresi yoktu, cevap verecekti.

"Bence burada ölümü prova etmek için uykudan başka yollar da var."

Prof keskin bir kahkaha attı. Yan masadan başlar onlara doğru döndü. Mehmet, İsmet Asteğmen'i o sırada gördü. Arkası dönük oturduğundan içeriye girdiğinde yalakayı fark etmemişti.

"Sizlere gelince, birbiriniz hakkında ikinizin de bilmediği bir şey söyleyeceğim size." Prof'un dili ağırlaşmıştı. Kaç kadeh içmişti acaba? Siz derken onları işaret ettiğinden hem Saldıray hem de Cenk merakla Prof'a dönmüşlerdi. Prof elini uzatıp Saldıray'ın kolunu tuttu. "Annen ya da baban hiç İstanbul'a gitti mi?" Saldıray kısa süren şaşkınlığın ardından yolculuğu inkâr ederek başını salladı. Prof bu kez Cenk'e döndü. "Ya seninkiler, annenle baban? Trabzon'da bir geceliğine bile olsa, bulundular mı?"

Cenk, "Bildiğim kadarıyla Trabzon'a hiç gitmediler," dedi; o da meraklanmıştı.

Prof, Cenk'in kadehini önüne çekip gülümsedi.

"Yani birinizin annesiyle ötekinin babasının yatmış olma ihtimali yok." Prof'un sözleri Cenk'i gülümsetti. Saldıray'sa babasını bırakmış, annesine küfredilmiş gibi dehşete düşmüştü. Prof onun konuşmasına izin vermeden sözlerini bitirdi. "Ben yine de ikinizin kardeş olduğuna eminim. Kardeş değilseniz bile yakın akrabasınız."

Saldıray, "Atma hoca," diyerek patladı. Eliyle Cenk'i işaret ediyordu. "Onunla hiçbir akrabalığımız yok."

Prof, "Adlarınıza bakın," dedi. "Adlarınız akraba kılıyor sizi..." Sonra Cenk'e döndü. "Tanrı seni cennete çağırsa, eminim gitmezsin..."

Mehmet, çok içmiş olmalı diye düşündü. Cenk, cehennemden memnunmuş gibi gülümsüyor, cevap vermiyordu. Sessizlik, annesinin başka bir erkekle yatmış olabileceği şokunu atlatan Saldıray'ı sabırsızlandırmıştı.

"Neden gitmezmiş?"

Prof, bu soruyu bekliyordu. Hemen cevap verdi:

"Cennette av yok da ondan. Avcılar! Etlerini yemedikleri hayvanları öldürenler..."

Prof, sözlerini yarım bırakarak Cenk'in kadehindeki içkiyi tek dikişte içti. Cenk sinir bozucu bir sükûnetle gülümsemeye devam ediyordu. Prof'un cevap bekleyen bakışlarını fark edince omuzlarını silkti.

"Gevezenin tekisin..."

"Katil olmaktansa geveze olurum..."

"Hocam, iyi misin?"

Prof'un hali Saldıray'ı endişelendirmişti. Mehmet kadehini önüne çekti. Prof, eliyle işaret etti. Evet, hem iyi, hem de olmak istediği gibi gevezeydi.

"Tanrı'nın yaşamımıza verdiği cevap: İtaat et ve öl... "

Prof'un açıkça söylemediği bir şey vardı. Saldıray atıldı. Tanrı ve annesi söz konusu olduğunda dayanamıyordu.

"Hocam, sen Allah'a inanmazsın ki?"

Prof, "İnanmam ama korkarım..." dedi. Sonra bir sır verir gibi Trabzonlu'ya doğru eğildi. "Yüce Tanrı'nın elindeki en güçlü silah nedir biliyor musun?" Saldıray'ı beklemedi, onun bilmediğini biliyordu. "Ölüm korkusu. Cehennem bu korkuyu hatırlatmak, cennetse unutturmak için tasarlanmıştır..."

Cenk, "Neyin var?" dedi; o da arkadaşının bir derdi olduğunu anlamıştı. Prof, Cenk'i duyunca cehenneme gönderdiği adama sanki bilmediği bir dilde konuşmuş bir süre boş boş baktı.

"Yorgunum, sevmekten..." Prof kısa bir kararsızlığın ardından sevdiğini açıkladı: "İnsan..."

Gayret etse de sözlerinin arkasını getiremedi. Dili iyice ağırlaşmış, çöküp alt damağına saplanmıştı.

"İnsan sevmek mi! Sana acıyorum, ne yorucu işin var."

Prof, ona acıyan Cenk'e hâlâ aynı biçimde bakıyordu. Sonra

sanki ölmeden önce son sözlerini söylüyormuş gibi dilini sıkıştığı yerden kurtararak mırıldandı.

"Yanılıyorsun, insanları tek tek sevmekten vazgeçeli epeyce oldu. Toptancılık daha yararlı... İnsan yerine insanlığı sevmeyi seçtim ben."

Demek yorgunluğunun nedeni buydu. Cenk elini uzattı. Prof itiraz etmeden ayağa kalktı. Cennetten kovduğu avcı onu koğuşa götürecekti. Sendeliyordu. İkisi uzaklaşınca Saldıray başını sallayarak şikâyete başladı:

"Aslında iyi adam, ama şu analar, Allah'ı işe karıştırmasa..." Sonra boş verdiğini anlatan bir el işareti yaptı. "Yakup'u Ankara'ya nakletmişler. Söylemiş miydim?" Mehmet ona baktı. Hatırlamıyordu. "Neyse, eşyalarını Kayseri'ye gönderdim... Fotoğrafı da koydum."

Cümlesini tamamlarken sesinin iyice kısıldığına bakılırsa münasebetsiz bir iş yapmıştı. Mehmet merakla sordu.

"Hangi fotoğraf?"

"Balkaya'da hep beraber çektirdiğimiz."

Mehmet başını salladı.

"Bence iyi yapmamışsın."

Saldıray hemen kendini savunmaya koyuldu.

"Tamam, belki baktıkça o günü hatırlayacaktır diye düşünebilirsin. Ama biliyorsun, bu mümkün değil. İki gözü de kör olmuş. Ama ailesi onun son gün nasıl göründüğünü merak etmiş olabilir diye düşündüm."

Mehmet, Saldıray gittikten sonra saatine baktı. Bar, beş dakika sonra kapanacaktı. Yan masadakilerin toparlandığını görünce onlardan önce dışarı çıktı. İsmet, üç dakika sonra kapıda göründü. Yalnızdı. Kıdemli koğuşuna gitmek için avluyu geçmeye hazırlanıyordu. Havanın soğukluğunu hissedince bir an durup omuzlarını büzdü, sonra hızlı adımlarla yürümeye başladı. İşte takip başlamıştı. Cenk de avının peşine düştüğünde böyle hissediyor olmalıydı. Mehmet adamla birlikte avluyu adımlamaya koyuldu. İsmet neden sonra durdu: Peşinde biri olduğunu nihayet fark etmişti.

"Sen miydin?" Mehmet meraktan çok şaşkınlığını ele ve-

ren soruya cevap vermeden başını yukarı aşağı salladı. "Bir şey mi istiyorsun?" Mehmet bu kez başını iki yana salladı. "Öyleyse?" Mehmet bakışlarını karşısındaki tedirgin adamın gözlerinden ayırmadan cebinden mektubu çıkardı. "Ne bu?" Adam iyice tedirgin olmuştu. Yerinde kımıldadı. Yürüyüp uzaklaşmayı düşünüyordu. Ama kaçmak yerine tekrar sormayı seçti. "Sarhoş musun?" Mehmet yine başıyla cevap verdi. "Konuşsana be adam! Gecenin bu saatinde ne istiyorsun?"

Sessizlik işini yapmıştı. Şimdi ne istediğini söyleyebilirdi.

"Eğirdir'de postalını kaç kez aldılar?" Mehmet adamın konuşmasına fırsat vermeden bir adım atarak ona iyice yaklaştı. Şimdi neredeyse göğüs göğüseydiler. "Otuz metredir peşindeyim, fark etmedin. En az üç defa boğazını kesebilirdim..." Mehmet, yine adamın konuşmasına izin vermeden devam etti. "Gelecek hafta operasyon varmış diyorlar. Kim bilir, belki dağda böyle gecede, yine karşılaşırız. Yalnızken. Tam da terhis olacağın sırada..."

İsmet onun neyi kasdettiğini anlamış gibi konuşmaya çalıştı. Ama sesi boğazına takılmış, çıkmamıştı. Sonunda soluk soluğa bir fısıltıyla sordu.

"Ne alış verişin var benle? Ben sana ne yaptım?"

Mehmet, mektubu İsmet'in yüzüne doğru yaklaştırdı.

"Avustralya'dan davet aldım. Buradan paçayı kurtarabilirsem, oraya göçmeye niyetliyim. Sakın gitmeme engel olma..." Adam boş boş yüzüne bakıyordu. Mehmet sakin bir sesle açıklamaya koyuldu. Sükuneti kendisini de şaşırtıyordu. "Altan'a bulaşırsan, ben de sana bulaşmak zorunda kalacağım. O zaman da askerlik yanacak... Şimdi anladın mı?" İsmet bir şey söyleyecekmiş gibi dudaklarını kıpırdattı. Mehmet üçüncü kez ondan önce davrandı. "Ben Avustralya'ya gitmek istiyorum. Herhalde sen de bu sağır kulaklarla operasyonlarda arkanı kollamadan yürümek istersin."

İsmet zorlukla, "Git işine," dedi. Sonra aynı sözleri tekrarladı. "Git işine... Benim manyaklarla işim yok."

Mehmet mektubu katlayıp cebine yerleştirdi. Artık onu bırakabilirdi. İsmet korkusunun utancını peşinden sürükleye-

rek uzaklaşınca geri dönüp koğuşa yürüdü. Bu gösteriyi neden yapmıştı? Kulağındaki ses, "Yakup'u neden almaya gitmişsen onun için," dedi. Kısacası, yine saçmalamıştı. Ama en azından bir şey öğrenmişti. Sadece rütbeliler değil, herkes onu bir manyak olarak görüyordu. Sessiz bir kahkaha attı. Manyak değildi ama lafı işe yarıyordu.

Ertesi gün sabah koşusundan önce Cenk yanına geldi.

"Avustralya'ya mı gideceksin?" Mehmet şaşırmış görünmeden başını salladı. "İsmet, sana iyi yolculuklar diliyor..."

Sonra gülüp uzmana doğru yürüdü.

- 2 -

Gowende, Kasım 93

Acı bölümü: "Acı çekmek yararsız bir alışkanlıktır ama yine de bu alışkanlığımızdan vazgeçmeyiz." Yanına not düşmüştü: "Acı çekmek hiç kimseye yakışmaz, ama acıyı paylaşmak her insana yakışır..." Bunu ne zaman yazmıştı? Defterdeki tarihe baktı. Nusret'ten ayrıldıktan hemen sonra. 'Evlat acısının dışında her acı eninde sonunda bir anı olur...' Bu Nusret'in sözüydü.

Zeynep geriye yaslandı. Saptamanın ne kadar doğru olduğunu şimdi, Zilan'ın ölümünden sonra anlıyordu. Herkeste şok etkisi yaratan olayı izleyen hafta boyunca zavallının parçalanmış cesedinin yarattığı dehşet adeta yüzlere kazınmışken şimdi çevresinde o kadar çok gülümseme görüyordu ki. Aslında gülümseyenlere hak vermiyor değildi. Buradaki yaşamın birinci koşulu ölümü düşünmemek, onu uzak, kimseye ulaşamayacağı bir yere sürgün etmek, unutmaktı. Dağdakileri burada ayakta tutan –tıpkı yeni bir türün çevresine uyum sağlaması gibi– hayatta kalma şehveti değil miydi? Direnişi sürdürebilmek için ne pahasına olursa olsun hayatta kalmak: Önemli olan buydu. O yüzden dağda ölüm, sık karşılaşılsa da o denli çabuk unutulan bir durumdu.

Böylesine mantıklı akıl yürütmeye karşın yine de insanın çocuğu kadar sevdiği birisinin ölümüne alışması mümkün değildi.

Zeynep'in içinde bir ses yanıldığını, Ali'nin ölümüne bile alıştığını söylüyordu. Sadece zaman, diye düşündü. Sonra zamanın süngeri acıları emecek, hiç unutamayacağını sandığı anıları silecekti. Gözlerinden birkaç damla yaş aktı. Biliyordu: Yaşlar acının değil, Zilan'ın yokluğuna alışacağı gerçeğinin hüzünlü itirafıydı. Daha küçücük bir kızken vurulmasını önlemek için bedenini bir kalkan gibi babasına siper eden güzel yoldaşı sevecen yüreğine söz dinletememiş, sonra da utancından kendini öldürmüştü. Zavallı küçük, hastanede yatarken, bakışlarıyla aşık olduğu Alişer'in Çarçela'ya gönderileceğini duyduğu anda sırrının ortaya çıktığını anlamış, umutlarını daha başak vermeden kendisi biçmişti. Ruken'in de üzüntüden hastalandığının farkındaydı Zeynep. Deneyimli kadın Zilan'ın derdini ondan evvel anlamış, ancak bulduğu çözüm, korktuğu sonun gerçekleşmesini engelleyememişti.

Bu, aşk intiharlarının en kutsalı, diye düşündü... "Aşktan utanmak, aşkı suç saymak! Ne budalalık!" Düşüncelerini duyabilseydi, Nusret'in böyle fısıldayacağını biliyordu. Burjuva ahlâkı gibi devrim ahlâkının da en masum kurbanı kadınlardı...

Zeynep elindekilere baktı: Zilan'dan kalanlar bunlardı. Bir tespih, babasının ve ablasının fotoğrafları... Ya annesi? Annesi nasıl bir kadındı acaba? Doğruldu. Çoğu Kürt kadını gibi acı çekmeye alışık, kaderine razı, silik bir yüz geliyordu gözlerinin önüne.

Dışarıda her yer karla kaplıydı. Beyazlık önünde, boyanmayı bekleyen boş bir tuval gibi sonsuza kadar uzanıyordu. Çantasındaki kitabı çıkardı. Kış boyunca Malraux çevirse! Fikir çekici ama iyi değildi. Boş zamanlarında çeviriyle uğraşmasının, çevresinde varlığını hep hissettiği o gizli çemberi daha da daraltacağına emindi. Notlarına özlemle baktı: "Güzel olan yüreği büyüler, zevki uyandırır. Derinlikli olan merak ettirir. Düz güzelliğin bir tadımlık ömrü vardır..." Bu tanımların burada bir anlamı yoktu. Yine de Nusret'le birlikte başladığı ama bitirmeden yarım bıraktığı estetik çalışmasını hatırlamaya çalıştı: Güzellik ışıkla ortaya çıkar, gölgeyle şekillenip derinleşir. Kaynağı güneştir, bazen de ay, ama en çok bakmasını bilen bir çift

göz... Zeynep, son cümlenin birlikte yaşama önerisini reddettikten sonra Nusret'in onu kararından döndürmek için art arda sıraladığı kışkırtıcı iltifatlardan birisi olduğunu biliyordu. Acaba şimdi ne yapıyor? Öfkeyle omuzlarını silkti. Kendine mutlaka yeni bir hayran bulmuştur. Kadınsız yaşayabilir ama hayransız, asla... Alçak sesle güldü. Ona haksızlık ediyordu. Nusret asla hayran aramaz, hayranları arayıp onu bulurlardı. Neden o denli benmerkezciydi? "Bir yazarı egosantrik olduğu için suçlamak, suya düşünce ıslanmamayı ummak kadar akıl dışı ve budalaca bir düşünce ufaklık..." Sözlerini bitirirken sevecen bir küçümsemeyle yanağını okşamıştı. "Budalalıktan nefret ettiğini söyler durursun, neden içine kendininkileri de katmıyorsun?" Sonra da eklemişti: "Aklın sınırları dışına taşmayan haz arayışına, tutku eşlik etmez." Reddedilmek onu gizli gizli öfkelendiriyordu. Adeta kibirliydi. "Körkütük aşıksak, gururumuz sevdiğimizin yanında kibire dönüşür..." Hayır, Nusret asla körkütük aşık olmazdı. "Aşk gibi tehlikeli oyunları neşeli bir alaycılığın ardına gizlemek, yenilip geri çekilirken çok işe yarar..." Kendi sözlerini hayata geçiriyordu.

Kitabı çantasının içine yerleştirdi. Dağda ağırlık yapmasın diye mataralara su konmazken, yanında ciltli, ağır bir kitap ve defter taşıması akıl dışıydı. Birisi alıyormuş gibi başını salladı: Kitaplardan defterden vazgeçmenin, edebiyattan yani onu ayakta tutan bir bacaktan vazgeçmek olduğunu biliyordu. O sırada aklına geldi. Acaba Nusret romanını bitirmiş miydi? Ya yayınlarsa, yazar olarak onun da adını koyacağına söz verdiği Estetik Üzerine Sohbetler ve o *novella*! Cudi, eğer kaçmayı becerebildiyse, belki günün birinde adını kitabın üzerinde görebilirdi. Ona Nusret'ten uzun uzun söz etmişti. Sevgilisi olduğunu anlamış mıydı? "İnsan ara sıra kendisini onu bir başkasının sevebileceği gibi sevmeyi denemelidir..." Cudi ne demek istemişti? Eleştirdiği Zeynep mi, yoksa Nusret miydi?

Ruken'i o sırada gördü. Daha doğrusu duydu.

"İçtimaa!"

Toplantı için salona girdiklerinde erkekleri de orada buldular. Sipan herkesin toplandığını görünce ayağa kalktı. Sinan ve

Rohat yokken o mu konuşacaktı? Sipan, şaşkın bakışların keyfini çıkardıktan sonra duyurusunu yaptı. Kar bastırmadan önce milislerin getirdikleri koyunların kesilip bütün kış yetecek kadar kavurma hazırlanmış, sonra da tuzlanıp tenekelere basılmıştı. Ancak bu tenekelerden ikisinin gömüldüğü yerden çıkarıldığı tespit edilmişti. Sipan zevk alıyormuş gibi sırıtarak, suçluların bulunması halinde şiddetle cezalandırılacağını söyledi. Sipan hem konuşması hem de zevkle savurduğu tehditleriyle üçüncü adam olduğunu herkese bir kez daha hatırlatmak istemişti. Oturmaya hazırlanırken Reşo onun komutanlık taslamasına izin vermeyeceğini belirten alaycı bir sesle bağırdı.

"Buradaki yoldaşlar hırsızlık yapmaz heval. Sen kuşkulanacaksan yardımcın Xalit'ten ya da kurtlardan kuşkulan." Et sevmesiyle ünlü Xalit'in adı anılınca herkes yüksek sesle güldü. Reşo kahkahalardan cesaret alarak devam etti: "Üç gündür Tene de ortalıkta yok. Korkarım Xalit onu yemeden, kurtlara yem olmuştur... Yani hevaller, tilkiler, kurtlar, ayılar geri döndü. Hevale Sipan, anlaşılan lojistikçi oldun, öyleyse mutfakçı arkadaşlara söyle, kavurmaları daha iyi saklasınlar. Benim diyeceğim budur."

Tene'nin ortalıktan yok olması iki gündür tartışılıyordu. Çoğunluk, gruba haftalarca moral vermiş maskotun parçalanmış olduğu düşüncesini kabul etmek istemese de onları savunan Reşo'ya hak verir sesler çıkardı. Sipan öfkeden kıpkırmızı olmuştu. Neyse ki, tartışma büyümeden Sinan'la Rohat geldi; herkes sustu.

Önce merkez karargâhtan gelen bildiriler, talimatlar okundu. Önderlik, geçen yaz alanda gerektiği gibi inisiyatif alınmadığını söylüyor ve her birimden özeleştiri yapmasını istiyordu. Yine de bölgedeki tek hakim gücün ARGK olduğu kaydediliyordu.

Önderliğin mesajı "biji" sloganıyla sonlandı. Hepsi bu kadar mıydı? Değildi. Rohat ayağı kalktı. Ender konuşmalarından birisini yapacaktı. Ama beklentinin aksine konuşması çok kısa sürdü. Dağdaki gruplar için yaşamsal önemi olan milisleri ihbar eden Gerdiyan sınırındaki bir köyden, çetecilik yaptığı öğ-

renilen iki kişi cezalandırılacaktı. Düzenlemeyi kendisi okudu. Kola Reşo komuta edecek, Mazlum da yol gösterecekti. Ekibe iki de bayan katılacaktı. Zeynep bir dakika sonra adının okunduğunu duydu. Reşo, Demhat, Zinar, Tanya, Mazlum ve Rojin... Üç erkek, iki bayan ve bir çocuk. Kışın ortasında çok zor, kar yağarsa neredeyse imkansız bir görevdi bu. Bir süre kimse konuşmadı. Herkes bunun Reşo'ya verilen bir ceza olduğunun farkındaydı. Peki beni neden kattılar? Zeynep düşüncesinin cevabını çabuk verdi. Cudi ve belki de Zilan yüzünden...

Yola sabah, gün ışırken çıkılacaktı. Zeynep merakla Ruken'i aradı. Bayanlar takımının komutanı en öndeydi, kimseye bakmıyordu, gözlerini önüne eğmişti. Dışarı çıktıklarında Diyar yanına yaklaştı. Kaçırmadığı, yürekli gözlerinde öfke vardı.

"Sana benim çoraplar gereklidir heval..."

Demek o da olup bitenin farkındaydı. Zeynep, Reşo'yu o sırada gördü. Mazlum'la konuşuyordu. Yüzünde meydan okuyan bir gülümseme vardı. Zeynep bir süre korkuyla önündeki kar ovasına baktı, sonra onlara yaklaştı. Demhat'la Zinar da peşinden geldi. Reşo'ya duyulan öfkenin faturasını ödemek zorunda kaldıkları için hem şaşkın hem de kızgındılar. Reşo onları görür görmez konuşmaya başladı.

"Önemsiz kişiliğini, dedikodu ve iftiralarla bize dayatanlar var yoldaş... Ama biz..."

Sonra ateşli bir tavırla nutkuna devam etti. Zeynep bir süre yanındaki genç adamı süzdü. Cesareti öfkesinden mi güç alıyordu? Zaman zaman gerçekliğinden kuşkulansa da sağlam temeli olan bir umuda sahip olmuştu hep... Devrim inancını böyle tanımlayabilirdi. Ama ya az önce olanlar!

Zeynep düşüncelerini daha ileriye götürmedi. Reşo dedikodudan şikayet etmişti. Dedikodu gerçek olmasa da beklenen ve umulan gerçeğin silik kopyasıdır... Bunu unutmamalıydı.

Ne yapıp yapmalı, sabah yola çıkıncaya kadar uyumalı, güç toplamalıydı. Koğuşa döndüğünde Diyar yanına geldi. Çoraplarını getirmişti. Zeynep sevgiyle elini uzatan yoldaşına baktı. Avucunda çoraplar değil, yüreği vardı; uzattığı oydu. Tanya az ötede ifadesiz gözlerle ikisini süzüyordu. Dikkat etmesi gere-

ken birisi: Nefretini de sevgisini de belli etmiyor... Zeynep düşüncelerini bırakıp, Diyar'a sarıldı.

Gece hemen uyuyamadı. Heyecan, bilinmezlik, biraz da korku. İlginç olan korkunun çatışma, çeteler ya da askerlerden değil, doğadan kaynaklanıyor olmasıydı... Hep insanın en soylu, en sadık arkadaşı yalnızlığıdır derdi. Ama şimdi yalnız olmak istemiyordu. Ortaokuldayken Emily Bronte okuduğunda bir cümlesini çok beğenmiş, adeta ezberlemişti. "Akıllı insan için en iyi arkadaş kendisidir..." Neden şimdi kendisiyle arkadaş olamıyor, kolayca uyuyamıyordu?

Uykusuzluk düşünceleri, düşünceler yeniden Nusret'i çağırdı. Birkaç saniyede onunla kavga ettikleri o geceye dönmüştü. Tartışma görünürde saçma sapan bir nedenden başlamıştı: G. Sand'dan. "Kalbim bana adalet duygusu ve cesaret veriyorsa, önyargılara aldırmam bile..." Nusret bu sözleri, Zeynep salona girer girmez, önündeki notlarından sanki rastgele bir alıntıyı tekrarlar gibi okumuştu. Ama bu sadece bir mazeretti. Nusret bir gün önceki, onu önyargılı olmakla suçladığı tartışmayı sürdürüyor, iğneliyordu. "George Sand'ın çağının en ünlü erkeklerinin yanı sıra, kadınlarla da aşklar yaşadığı söylenir. İnanırım. Böyle konuşan Sand gibi sıra dışı birisini tek cinse mahkum edip, onu kadınlardan mahrum bırakmak haksızlık olurdu... Hele şimdilerin evlenmeden birlikte yaşamayı bile göze alamayan kadınlarını hatırladıkça..." Zeynep karşılık vermeyince Nusret derin, pişmanlıkla yüklü bir soluk vermişti. "Birisi size tapınıyorsa, sizi her şeye inandırabilir..." Zeynep'i öfkelendiren bu sözler olmuştu. Açıkça, beni kandırdın diyordu. Alacağı cevabı haketmişti. "Bazen bir insanda sevdiğimiz kendisi değil, hüznüdür... Ama bazen de hüznü ararken bencillikle karşılaşırız..." Evet karşısındaki adam bencildi ve her bencil gibi kurbanlarını en yakınındakilerden seçiyordu... Nusret söylediklerini duyar duymaz doğrulmuştu. Öfkeliydi; Zeynep bakışlarını görür görmez onun tartışmayı kavgaya dönüştüreceğini hissetti. "Bencil değil hep cömerttim, bütün sevgililerimi kocalarıyla paylaştım..." Tanrım, diye düşünmüştü Zeynep, her şeye verecek zeki, alaycı bir cevabı olan sivri dilli birisiyle nasıl

tartışırım? Zeki olanın sivri dili olmaması mümkün değildi, mizah duygusu olmayan birisinin de zeki olması pek olası değildi. Nusret, ne kadar zeki olduğunu kanıtlarcasına devam ediyordu: "Seni de ihanetle paylaşırım ufaklık..." Neden açıkça gitme, sensiz yapamam demiyordu? Derse kalır mıydı? Sanatsal yetenek kibir doğurur... Bunu o gece Nusret'e bakarken anlamıştı. Hüznünü romanlarına, cömertliğini aşıklarının kocalarına ayıran karşısındaki adamın merhameti de sabırsızdı. Öfkesinin ve zekâsının şehvetine teslim olmuş, bağırıyordu: "Günahkârlığın acemiliğini çekiyorsun... Senin derdin bu..." Ona ne cevap verebilirdi? "Acı çekildiğinde aklın sesi kaybolur..." Nusret'in durumunu en iyi ilk romanında yazdığı bu cümle açıklıyordu. O zaman anlamıştı Zeynep. Nusret'in söylediklerine değil, yazdıklarına inanmalıydı. "Aşığın cennet vaadi, aslında bir cehennem çağrısıdır..." Durumu bütün açıklığıyla bu cümle açıklıyordu. Aslında Nusret dürüsttü. Herkesi daha başından uyarmıştı. "Çoğu aşkın büyüsü, cinsel merakın giderilmesiyle sona erer". Onların sorunu kesinlikle bu değildi. "Bir âşık her şeyi kabul edebilir, sıkıcı olmayı asla..." Sorun buydu. Zeynep'in son sözleri Nusret'ten yaptığı, ilk okuduğunda çok etkilendiği bir alıntıydı. "Kadının hapsedildiği hücrenin sol duvarı erkekler, sağ duvarı din, arka duvarı ahlak, ön duvarıysa kendi özbilinci tarafından inşa edilmiştir..." Ardından tokadı adamın yüzüne savurmuştu. "Ön duvarı yıkıyorum. Dayanamadığın işte bu." Bilge insanın en yüce yargı organı vicdanıysa, Nusret, yazdığı gibi bir bilge değildi. Zeynep salondan çıkarken Nusret arkasından bağırıyordu: "İnsan kendini otuzuna kadar yaratır. Sonrası rötuştur." İyi de Zeynep daha otuzunda değildi. Her insanın yaşamı bir yerde odaklanıyordu: Kimisininki bir idealde, kimisininki bir başka insanda, kimisininki ise sadece kendinde. "İnsan kendisi için zevk nesnesi olduğunda nereye ulaşır?" Nusret bu soruya cevap vermemişti.

Zeynep, günün ilk ışıklarına kadar uykunun sınırında huzursuz bir bilinçsizlikle, dalgınlığın arasında gidip gelerek Nusret'le boğuştuktan sonra karar verip kalktığında, Tanya'yı onu beklerken buldu. Diyar'la Rozerin de uyanmışlardı. Ruken gö-

rünürlerde yoktu. Zeynep dışarıya çıkar çıkmaz endişeyle havaya baktı. Doğudaki bulutlar şimdilik yüksekteydi. Hiç olmazsa yarın gün kar yağmayacaktı.

On dakika sonra altı kişilik kol yola çıkmaya hazırdı. Rohat, Ruken ve Sipan'ın dışında hemen hemen herkes uğurlamaya gelmişti. Sinan onlara başarı diledikten sonra yürüyüş başladı. Önde, en başta Reşo olmak üzere erkekler yürüyor, karda iz açıyorlardı. Ayağı hâlâ hafifçe seken Mazlum en arkada yürümeyi kabul etmemiş, kadınların önüne geçmişti. Tanya, güçlü olmasına rağmen en arkada kalmaya dikkat ediyordu. Ortalık buz gibiydi. Her adımlarında yüzleri soğuk bir alevle dağlanıyordu. Zeynep böyle yürüyüşlerde en büyük tehlikenin ayakların donması olduğunun farkındaydı. Güneyde hastanede görev aldığı o kısa süre boyunca karşılaştığı kangren vakalarını hatırladıkça endişeyle ayaklarına bakıyor, baktıkça içi minnetle kabarıyordu. Yarım saat sonra kamp eğimin arkasında kalıp görünmez olunca Reşo'nun işaretiyle durdular. Söyleyecekleri vardı. Yağız delikanlının bıyıklarında buzdan küçük sarkıtlar oluşmuştu. Ancak konuşmaya başlar başlamaz sesindeki öfke hepsini hemen eritti.

"Hevaller, eğer yolu uzatırsak ayakları kurtaramayız, yanar. Köye çember atıp gideceğimize, dik ineceğiz. Böylelikle de yolda iki kere eski cephane deposunda molalarız. İniş çetin olacak ama kısa sürecektir. Benim değerlendirmem budur. Sözü olan var mı?" Bu karda dik taraftan inmek! Reşo kimse söz almayınca, Zeynep'in kaygılarını yatıştırmak ister gibi devam etti. "Hevale Mazlum, kuryelikten yolu bilmektedir. Kar akmadan ineriz."

Kısa duraklamanın ardından tekrar yola çıkıldı. Kar yağmaması iyi haberdi ama güneşin çok parlaması da işlerine gelmiyordu. Havanın ısınması demek yürürken karın erimesi, suya dönüşerek ayakkabıların içine girmesi demekti. Dağlar insana iki şeyin, soğuğun ve fiziksel acının dışında gerçek diye bir şeyin olmadığını öğretiyordu: Yaşamın bu denli sadeleştiği başka hiçbir yer yoktu. Az kalsın hissettiği korkuyla duracaktı. Ya bu dağlarda, ıssız bir tepede ya da bir yarın dibinde ölürse? Son-

ra aklına gelen düşünceyle rahatladı: Doğa, bütün insanlara bir mezar verir...

Buz cehenneminin ortasındaki yürüyüş, üç saat sonra Reşo'nu işaretiyle durakladı. Zeynep karla kaplı yamaçlardan aşağıya inerken düşmemek için sarfettiği güç nedeniyle bitkindi. Tam zamanında mola vermişlerdi. Doğanın acımasızlığına hem lanet hem de şükür ediyordu. Eğer böyle bir yerde üslenmiyor olsalar, askerlerin onları bulmaları işten bile olmazdı. Reşo herkes toplanınca açıkladı:

"Depo buradadır. Önce ben gireceğim, hayvan var mı yok mu, bakacağım."

Yamaçtan aşağıya yuvarlanırken bir şeye takılıp kalmış patatesleri andıran bir kaya kümesinin ortasını işaret ediyordu. Demek çok az kişinin bildiği, dağdaki en önemli iki sırdan birisi olan eski cephanelik buradaydı. Reşo girintide kaybolduktan iki dakika sonra dışarı çıktı. İçeride ayı, kurt yoktu. Mazlum içeri girer girmez ateş yaktı. Sıradaki ilk iş çorapları ve ayakkabıları kurutmaktı. Reşo'nun uyarısıyla kimse ayağını hemen ateşe uzatmadı. Önemli olan ayakları kurulamaktı. Yemek ya da kahvaltı bundan sonraki işti. Reşo, mutfakçıları nasıl ikna etmişse, yanlarına bol miktarda kavurma almıştı. Çayla birlikte karınlarını iyice doyurdular. Pek büyük olmayan mağara kısa sürede duman içinde kaldı. Tavanda cam gibi parlayan siyahlık burada daha önce de birilerinin barındığını kanıtlıyordu. Zeynep merakla nedense hâlâ ateşin önünde ayakta duran Mazlum'a baktı. Sanki onca yolu yürüyen o değildi? Ufak tefek olsan bile dik durmayı becerirsen gölgen büyük olur! Mazlum'un duvarda oynaşan gölgesi bedeninin değil, yüreğinin gölgesi olmalıydı. O zaman bir kez daha anladı: Cesaret bedenden büyüktü. Uzun yolculuklarda adalet, yürüyüşün belkemiğidir. Tıpkı hayatta olduğu gibi... Çocuğu seyrederken art arda sökün eden düşünceler onu heyecanlandırmıştı. Acaba günün birinde bu dağlarda hissettiklerini, gördüklerini, yaşadığı bu büyük serüveni yazabilecek miydi?

"Heval!" Zeynep kulağının dibindeki sese döndü. Reşo'ydu. Dalıp gitmişti. "Ayaklarda şişme var mıdır? Su pıtırcık?"

Zeynep endişeyle ayaklarına baktı, şişmemiş, su toplamamıştı. Başını salladı. Reşo tek tek herkesi yokladı. Burada onları tehdit eden düşmanın askerî değil, soğuk olduğunun farkındaydı. Bir saatlik molanın ardından, ayakları ve ayakkabıları kurutup, çorapları değiştirdikten sonra tekrar yola çıkıldı. Artık en önde Mazlum yürüyordu. Az sonra güneş bulutların arkasına girdi. Reşo o zaman tekrar herkesi uyardı. Güneşli değil, az ışıklı havalarda gözbebekleri büyüdüğü için gözü kar alırdı. Almaması için yürürken mümkün olduğunca öndekinin sırtına bakılacaktı. Koyu renk, gözleri korurdu. Her adımda yeni bir şey öğreniyordu. Hayranlıkla Reşo'ya baktı. Daha sonraki saatlerde yürüyüş iki kez durakladı. Saat dokuza doğru Tanya bir kayadan sıçrarken düştü, dört beş metre yuvarlanarak aşağıya doğru kaydı. Neyse ki düştüğü yer yumuşak kardı, ıslanmakla kaldı. İkincisi yolda önlerine çıkan bir koyun leşi yüzünden oldu. Tabii, herkesin aklına gelen ilk düşünce, günlerce önce parçalanmış donuk leşin Tene'ye ait olabileceği oldu. Ancak bu endişe Mazlum'un, kamptan kaçan bir koyunun böyle dik yerlere gelemeyeceğini söylemesiyle biraz yatıştı. İkinci duraklamanın ardından, yamaçtaki dik bir kayanın altında tekrar mola verildi. Bu kez o kadar yorulmamışlardı ama ayakları korumak, çoraplarla ayakkabıları kurutmak gerekiyordu.

Köy, saat iki gibi göründü. Beyazlığın içinde birkaç kiremitli çatı, tüten bacalar, aşağıya doğru bir yılan gibi kıvrılan cılız bir ağaçlık izi. Bu dere olmalıydı.

Reşo grubu toplayıp planı açıkladı. Hava kararınca Mazlum'la birlikte köye yaklaşacaklar ve milislere buluşma işareti göndereceklerdi. Milisler köpekleri susturduğunda yamaca doğru iki kere fenerle işaret verecekler, kalanlar da bunun üzerine, dereyi izleyerek köye inecekti. Reşo sonraki emirleri köyün girişinde verecekti. Kar yağar da ışık görünmez olursa, grup saat yedide aşağıya inecekti. Eğer tehlike varsa, grup silahla uyarılacaktı. Reşo, yola çıkmadan önce komutanın Zinar'da olduğunu söyledi.

Sonraki dört saat soğuktan korunmakla geçti. Hava kararırken Reşo ve Mazlum köye doğru yola çıktılar. Onların gözden

kaybolmasından sonra başlayan gerilim Zeynep'in daha önce yaşadıklarından farklıydı. Kendini terk edilmiş, yapayalnız hissediyordu. Soğuk ve kar korkusunu bastırıyor ama duyduğu yalnızlığı dondurmuyordu.

Beklenilen işaret saat altıda geldi. Işığı Tanya'yla Zinar aynı anda fark ettiler. Yanıp sönen fener onları yeniden canlandırdı. Dere boyundaki yürüyüş umduklarından kısa sürdü. Yarım saat içinde köyün girişine varmışlardı bile. Mazlum, cılız bir ağacın yanında, genç bir adamla onları bekliyordu. Aşağıda birkaç evde ışık vardı. Ortalık sessizdi, sanki gizli bir el köpeklerin ağzını kapatmıştı, hiçbiri havlamıyordu. Reşo birkaç dakika sonra ortaya çıktı. Onun da yanında iri biri vardı. Köydeki milisler olduğu anlaşılan adamların ikisi de silahsızdı.

Reşo hızla –ama arada durup sözlerinin anlaşılıp anlaşılmadığını tartarak– neler yapacaklarını anlattı: Tanya ile Demhat köyün alt girişini, Mazlum'la Zinar da dere girişini kontrol edecekti. Zeynep, Reşo'yla kalacak, propaganda yaparken yanında duracaktı. Reşo, herkesin yerini almasını bekledikten sonra, havaya ateş ederek bağırmaya başladı.

"Biji Apo... Biji ARGK..."

Sanki Reşo'nun gür sesi gökyüzünün zarını patlatmış gibi aynı anda hafif hafif kar yağmaya başladı. Silah seslerini köpeklerin havlamaları izledi; onları da köylüler. İki dakika içinde herkes dışarıya çıkınca Reşo slogan atmayı bırakıp muhtarın ön tarafa gelmesini istedi. Yarı karanlık bile hemen hemen hepsi erkek olan kalabalığın yüzlerindeki şaşkınlık ve korkuyu saklayamıyordu. İlk silah sesinden sonra havlamaya başlayan –silahlı adamlara yaklaşmayacak kadar akıllı olan– köpekler biraz yatışmış gibiydi. İki yaşlı kişinin ittirmesiyle şişman bir adam –muhtemelen köyün en varlıklısı oydu– öne çıktı. Zeynep adamın bacaklarının titrediğini görebiliyordu. Gerdilerden değilse neden telaşlanıyordu? Zeynep sorusuna karşılık bulmadan Reşo tekrar konuşmaya başladı. On dakika süren konuşmanın üç ana fikri vardı: Parti, savaş ve çetelerin cezalandırılacağı.

Reşo'nun konuşması bitince yanaklarından kan damlayan muhtarın dili çözüldü. Köye neden geldiklerini anlamıştı.

Adam yalvaran bir sesle, köyde bütün baskılara rağmen kimsenin silah alıp korucu olmadığını, bu yüzden Gerdilerin otlaklarını ellerinden aldığını, devlet yanlısı olmayı reddettikleri için çok baskı gördüklerini anlatmaya koyuldu. Yakınması içten ve inandırıcıydı. Öyle ki muhtar konuştukça Zeynep köylülere haksızlık yaptıklarını düşünmeye başladı.

Reşo –sanki o da ikna olmak üzereydi– savunmanın uzamasına izin vermedi. Vakit geçiyor, kar da yağmaya devam ediyordu. Adamı susturup herkesin evine dönmesini söyledi. Sıra hainlerin cezalandırılmasına gelmişti. Köylüler evlerine girdikten sonra Reşo, yanındaki milisin ardından köyün üst kısmındaki evlerden birisine yöneldi. İhbarcı orada yaşıyor olmalıydı. Eve vardıklarında, yaklaştıkları fark edildiğinden olacak, içeriden telaşlı sesler yükseldi. Reşo gözdağı verircesine silahını sağ eline alarak poz verir gibi doğrulttu. Zeynep boğazının kuruduğunu hissediyordu. Ya içeridekilerin de silahı varsa. Tedirginliğini Reşo'nun narası böldü:

"Açın kapıyı!"

Reşo'nun tehditkâr sesine rağmen kapı hemen açılmadı. İçeriden tartışma sesleri, yaşlı bir kadının şikâyet dolu yakarışları geliyordu. Reşo ikinci kez bağırmaya hazırlanırken kapı aralandı. Eşikte on yaşlarında bir erkek çocuk merakla onlara bakıyordu.

Reşo, kapıyı açan çocuğu yana itip içeriye girince Zeynep de onu izledi. Eğime kondurulmuş evin alt katı ahırdı. Karşılarında muhtemelen herkesin birlikte uyuduğu geniş bir oda duruyordu. İçeride elli yaşlarında bir adam, birisi ondan daha yaşlı duran, diğeri oldukça genç iki kadın ve iki çocuk vardı. On yaşındaki –kapıyı açan– erkek, on beş yaşlarında görünen ötekiyse kızdı. Yetişkinler onlara korkuyla bakıyordu. Kız, kardeşi gibi meraklıydı. Gözlerinde bir damla korku yoktu. Sağ tarafta bir ocak vardı. Sol köşede yataklar ve yorganlar üst üste yığılmıştı.

Zeynep, yüzünü yalayan mutlulukla ürperdi. Sıcak! Haftalardır unuttuğu bir duyguydu bu. Tehditkâr adımlarla odaya yürüyünce dikkatini tekrar Reşo'ya çevirdi. Ne yapacaktı?

Ama tam o sırada beklenmedik bir şey oldu. Kadınlardan yaşlı olanı bağırarak adamla Reşo'nun arasına girdi. Hamlesi yaşından beklenmeyecek kadar hızlı ve öylesine aniydi ki, Reşo bir anda kadını silahının namlusuna sarılmış buldu. Çığlık atarken ağladığından, Zeynep kadının ne dediğini tam olarak anlayamadı. Ama hikâyenin teması belliydi. Kadın, iki oğlunun da dağa çıktığını, kocasının çete olmadığını anlatmaya çalışıyordu. Durum, kadının geriye dönüp, kızı işaret etmesiyle daha da garipleşti. Reşo şaşırmıştı. Silahına sarılan bir erkek olsa onu yere yıkabilir, hatta anında öldürebilirdi. Ama yaşlı bir kadına bunu yapması mümkün değildi. Hatta kadına dokunmaktan çekiniyordu. Yardım ister gibi ona dönünce Zeynep hâlâ ağlar gibi kesik kesik haykıran kadını Reşo'dan ayırmak için ileriye atıldı. Ama kadın, silahın namlusunu öyle sıkı kavramıştı ki, ona vurmadan Reşo'dan ayırmak mümkün değildi. Bu arada genç kadınla küçük çocuk, yaşlı kadının koruduğu adamın arkasına saklanmışlar, olanları korkuyla izliyorlardı.

İki dakika kadar süren itiş kakış kızın elinde beliren fotoğraflarla sona erdi. Yaşlı kadın doğru söylüyordu. Kızın Reşo'ya doğru uzattığı –muhtemelen Avaşin'deki kamplardan birisinde çekilmiş– fotoğraflarda, ona benzeyen iki genç erkek utangaç bir ifadeyle gülümsüyordu. O sırada fotoğrafları getiren kız öne atıldı.

"O çete değil. Ama beni çeteye verecek..." Kendini işaret eden kızını gören adam bir inilti kopardı. Kocasının sesini duyan yaşlı kadın Reşo'nun silahını bıraktı. Artık sadece kızına sarılacaktı. Kız, öfkeyle devam etti: Gözleri ateş gibi dalgalanarak yanıyordu: "Beni üç davara sattı. Aradığınız adam Şeyhmuz'dur..."

Reşo, belki de kızın kendisi gibi atak ve yürekli olduğundan, yalan söylemediğini anlamıştı. Ama kararsızdı. Bir kızın lafıyla hareket etmek istemiyordu. Milislere güvenmeliydi.

Tam o sırada köyün alt tarafından silah sesleri yükseldi. Herkes adeta havaya sıçradı. Yanlış kişi seçmişler, aradıkları hain bu adam değildi ama köyde işbirlikçilerin olduğu bir gerçekti.

Reşo kapıya doğru atılınca Zeynep de onu izledi. Dışarıya çıkarken kızın arkasından seslendiğini duydular.

"Evde kadın, çocuk yoktur. Şeyhmuz'la iki kardeşi..."

Bir dakika sonra köyün alt ucundaydılar. Kar devam ediyordu. Soğuk yüzlerini avuçlamış, köpekler hep bir ağızdan yeniden havlamaya başlamıştı. Durumu onları karşılayan Demhat açıkladı. Milisin gösterdiği eve yanaşınca içeriden ateş açılmış, Tanya vurulmaktan son anda kurtulmuştu. O da yukarıya çekilip evi ateşle baskı altına almıştı. Tanya mevzideydi.

Mazlum'la Zinar da gelince ev, hakimde kalınarak, yarım çembere alındı. Zinar'ın üç roketinin ve beş dakikalık yaylım ateşin ardından Reşo iki el bombası atarak Demhat'la eve girdi. İki savaşçı gözden kaybolduktan bir dakika sonra kısa bir yaylım ateşi duyuldu. Kim kimi vurmuştu? Gergin bekleyiş Demhat'ın dumanların arasında görülmesiyle son buldu. Arkasında da Reşo vardı. Açıklamaya gerek yoktu. Çetelerin işi bitirilmişti. Demhat epeyce sarsılmışa benziyordu. Sırtına iki tüfek daha takmış olan Reşo dimdikti. Zeynep az sonra Tanya'yı gördü. Yirmi dakika önce ölüm tehlikesi atlatan genç kadın titriyordu.

Reşo, Şeyhmuz'un evini bir devrim türküsüne dönüştürdüğü sloganlarla yaktı. Sesi köyün üstünde iri gece kuşları gibi kanat vurarak uçuyordu. Herkese unutamayacakları bir gözdağı verilmişti. Bu arada yağış şiddetlenmiş, kar irileşmişti. Aşağıya doğru düşecek yerde sağa sola savrulan iri kar taneleri geceyi dilim dilim bölen beyaz yarasalara benziyordu. Silah sesleri dört kilometre ötedeki karakoldan mutlaka duyulmuş olmalıydı. Çok geçmeden yangını da fark edeceklerdi. Zeynep, sabaha kalmadan jandarmaların gelmesi kesin diye düşündü. Artık köyde barınamazlardı. İyi de bu havada ne yapacağız? Zeynep aklından geçen düşüncelerle birlikte tekrar köyün yukarı tarafına yürüyen Reşo'nun ardına takıldı. Onları elli metre ötede bir süpriz bekliyordu: Şeyhmuz'a verilmekten kurtulan kız yollarını kesmişti.

"Geberdi mi domuz?" Reşo kıza cevap vermeden onu iterek yoluna devam etti. "Dur!" Kız şimdi de Zeynep'in yolunu kesmişti. "Evi taramanız gereklidir. Bize de..."

Bize dokunmazsanız, asker bizden hesap sorar! Söylemek istediği buydu. Zeynep kızın ne istediğini anlayınca koşar adım Reşo'yu yakaladı, durumu anlattı.

"Bir iki sıkıver heval!"

Zeynep hızlı adımlarla geri dönüp az önce girdiği evin önüne geldi. Kız onu bekliyordu. İstediğini yapacağını anlamıştı. Yaklaşıp yüreklendirdi.

"Hepsi ahırdadır. Korkma."

Zeynep, önce pencereleri, ardından kapıyı taradı. Kıza döndü. İşte istediği olmuştu. Yeni silah sesi bir süredir sinmiş olan köpeklerin yeniden hep birlikte havlamasına yol açtı. Bu arada köyün altından yükselen alevler iyice yükselmiş, etrafı gündüze çevirmişti. Zeynep hâlâ önünde duran kızı iterek grubu yakalamak için çamurlu yokuştan yukarı doğru tırmanmaya koyuldu.

Ötekiler onu derenin başında bekliyordu. Zeynep ağacın altına erişmek üzereyken arkasından gelen sesleri duyunca irkildi. Köpekler! Peşine mi takılmışlardı? İnatçı hayvanlar diye mırıldandı.

"Ne arıyorsun burada?"

Zeynep şaşkınlıkla Reşo'ya baka kaldı? Ne biçim karşılamaydı bu?

"Beni de alın." Zeynep arkasını döndü. Peşindeki inatçı köpek değil, az önceki kızdı. Elinde bir çıkın tam arkasında duruyordu. Kız, Reşo'nun itiraz etmesine fırsat vermeden tekrar konuştu. "Kalırsam, beni öldüreceklerdir. Anamın kuması Şeyhmuz'un akraba..." Sözlerini yarım bırakıp orada korunamıyormuş gibi Zeynep'in önüne geçti. "Gerillayı dağa çıkarırım. Gerilla yolu bulamaz." Reşo açıklama bekler gibi Mazlum'a dönünce kız aceleyle açıkladı. "Bu havada dere boyundan çıkılmaz. Geçit kapanmıştır. Asker de ilk iş, oraya top atar."

Reşo kısa süren kararsızlığın ardından sırtındaki tüfeklerden birisini çıkarıp kıza uzattı.

"Al bunu... Adın ne senin heval?"

Kız onları bir kez daha şaşırttı.

"Adım Zilan'dır heval."

Zeynep dudaklarının ucuna gelen çığlığı tuttu. Bir kurban daha... Reşo, Zeynep'in kararsızlığını anlamış gibi seslendi.

"O zaman oyalanma hevala Zilan."

Kız önlerine düşüp onları dereden uzaklaşan bir patikaya soktu. Giderek şiddetlenen kar yürüyüşü zorlaştırıyor ama ayak izlerini de örtüyordu. Bu kez dağa dik çıkmak yerine nispeten düz bir hatta, yavaş yavaş tırmanan bir eğim izliyorlardı. Kız, Reşo'nun yanındaydı, arada durup izledikleri yol hakkında bilgi veriyordu. Zeynep çok geçmeden yorgunluğun onu pençeleri arasına aldığını hissetti. Saatlerdir dinlenmemişler, on altı saattir uyumamışlardı. Ayakları da buz kesmişti. Birden korkuyla ürperdi. Ayağı yanar da kesilirse... Kel ve topal! Birden gülmeye başladı. Sonra garipseneceğini bilerek susturamadığı kahkahalarını öksürük nöbetiyle gizlemeye çalıştı.

Köyden ayrıldıktan kırk dakika sonra top ateşi başladı. Ovadaki karakoldan, dağdan köye inen vadideki geçite art arda atışlar yapılıyordu. Kızı dinlemekle akıllılık ettikleri ortadaydı. Eğer o yolu seçselerdi mermiler tam üstlerine düşüyor olacaktı. Top ateşiyle olmasa bile çığdan ölebilirlerdi. Zeynep bir ara duraklayıp geriye baktı. Köydeki yangın hâlâ devam ediyordu.

Mola üç saat sonra geldi: Reşo ve Zilan'ın dışında kimsenin yürüyecek hali kalmamışken. Reşo, önlerine çıkan terk edilmiş mezrada grubun birbirini koruyan iki boş eve bölünmesine karar verdi. Kendisi patikayı kontrol eden konumda olanı alacaktı. Zeynep, ilk kez Şeyhmuz denilen adamın evinde neler olduğunu merak etti. İçerideki üç kişi de ölmüş müydü? Reşo onunla göz göze gelince bakışlarını kaçırdı. Zeynep bu kez sanki sorusunu o cevaplayacakmış gibi yanındaki kıza döndü. Yeni Zilan'ın meydan okuyan bakışlarında, kendisinin sahibi olduğunu haber veren bir ışıltı vardı. Erkeklerin ona giydirdiği köleliği boynundaki bir tasma gibi çıkarıp atıvermişti. Acaba onu da sevebilecek miyim? Zeynep sorusuna, sevmesem de korumalıyım diye cevap verdi.

İçeride, yakabilecekleri bir tahta kapı vardı. Kız, ateş yakan Mazlum'a yardım ederken Zeynep ayaklarını kurutma telaşındaki Tanya'nın yanına çöktü. Yorgunluktan ve açlıktan bayıl-

mak üzereydi. Üstelik de üşüyordu. Yine o anlamsız gülme isteğine kapılacağını hissetti. Ayağının kesilmesi onu korkutacağına güldürüyordu.

Zilan, ateş yandıktan sonra herkesi bir kez daha şaşırttı: Yanındaki çıkının içinde bir hazine gizliydi. Ekmek, bal ve peynir. Zeynep, önüne konan –hepsi avucuna sığacak kadar azdı– yiyeceklere baktı. Balı bir süre egzotik, çok ender bulunur bir yiyecek gibi seyretti. Önündeki altın renkli, hafifçe şekerlenmiş mucizevi şey ona bazı pazar sabahları Nusret'le kahvaltı için gittikleri Emirgan'daki o yeri hatırlıyordu.

Payına düşenleri, her lokmasını uzun uzun çiğneyerek, ekmeğin, peynirin ve balın damağında uyandırdığı hazları ayrı ayrı hissederek, tadını çıkara çıkara yedi. Kız herkesin gönlünü fethetmişti.

Kar, ertesi gün öğlene kadar durmadan yağdı, ancak saat on bir gibi durdu. Yumuşak karda yürümenin zorluğuna rağmen yola çıkmak zorundaydılar: Peşlerindeki askerlerle çeteleri onlardan uzak tutan engel ortadan kalkmıştı. Çok geçmeden mezradan ayrıldılar. Yol uzayacağı için en az bir gün daha açıkta kalacaklardı. Önce kuzeye doğru çıkılacak, sonra batıya dönülerek tırmanılacaktı. Asker ya da helikopter takibi bir yana, esas tehlike kar yağışının tekrar başlamasıydı. Reşo böyle bir durumdan korktuğundan, riski azaltmak için yüzyılın başında terk edilmiş bir Ermeni köyünde gecelemeye karar verdi. Ancak bu tedbir hem yürüyüşü daha da uzatmak, hem de soğukta en az yarım gün daha kalmak demekti. Bu arada yiyecekleri de kalmamıştı.

Rüzgârlar okyanusların, soğuk ve kar dağların efendisidir... Sonraki altı saat bunu kanıtladı. Karın zamanlaması kusursuzdu: Yürüyüşün son saatinde, güçlerinin sonuna geldiklerinde başladı. Neredeyse hiç görmedikleri güneşin aydınlığı incelip batı ufkuna doğru çekildikçe soğuk tıpkı kınından çekilen bir kılıç gibi parıldayarak ortaya çıktı... Sonra sıra karanlığa geldi. Her an biçim değiştiren gezgin karanlık aşağıdaki vadilerde uğursuz kuşlar gibi çığlıklarla dolaşarak tepelere tırmandı. Arada bir süpürge sesi duyuluyordu. Bu kar balkonlarının aşağıya

düştüğünün habercisiydi. Bellerine kadar onları örtüp yutmaya kararlı bir beyazlığın içindeydiler. Kar yorgunluğu sarhoşluğa dönüşmüştü. Hem bedenleri hem de ruhları yalpalıyordu. Garip olan Zeynep'in bundan haz almasıydı. Düşünceleri donmuştu. Başındaki ağırlığı bu buz kütlesi artırıyor olmalıydı.

İnsan olağanüstü bir varlıktı: Kolay kolay ölmüyordu. Zeynep, beş ay önce temmuzda, Gowende'de sıcağın altında kavrulurken çıktığı ilk görevde gölgesinde uyuduğu yıkıntıları tekrar gördüğünde bunu düşündü. Hedefe varmasına varmışlardı ama nerede barınacaklardı? Sorusunun cevabını çok geçmeden aldı. Reşo yanında taşıdığı naylonu duvara gerdi. Erkekler ve bayanlar birbirlerine koyun gibi yanaşarak sabahı bekleyecekti. Yemek de yakacak da yoktu. Herkes kötü durumdaydı ama aralarında en bitkin görünen Mazlum'du. Zavallı, tam iyileşmeyen bacağıyla iki gündür kar altında yürüyordu.

Karı eriterek su içebileceklerdi ama ya yiyecek! Hem kavurmalar, hem de ikinci Zilan'ın getirdiği yiyecekler bitmişti.

"Gayret hevaller. Sabah yola çıktık mı akşam olmadan kamptayız. İradenize güvenin..."

Sabah! Zeynep Tanya'yla kızın arasına yerleşirken sabahın ne kadar uzakta olduğunu düşündü. Çocukken annesinin Ali'yle onu Manastır Tepesi'ne çıkaracağını söylediği günler aklına geldi. İşte öyle akşamlarda yatağa girdiğinde bir türlü uyuyamaz, sabah bir türlü gelmek bilmezdi. Tekrar güldü ama bu kez sessizce. Ali'nin çocuk diliyle "day" diye tanımladığı, Büyükada'nın en yüksek yeri olan Manastır Tepesi'nin yüksekliğinin sonradan 164 metre olduğunu öğrendiğinde ne kadar şaşırmıştı. 164 metre. Acaba Gowende'nin yüksekliği neydi? Ya Çarçela?[1]

Manastır tepesinin hayaliyle kapadığı gözlerini saatler sonra Reşo'nun sesiyle açtı.

"Kalkın yoldaşlar!"

Reşo kalkmış, üstlerindeki naylonu da kaldırmıştı. Zeynep şaşkınlıkla doğruldu. Hem kolaylıkla uyumuş hem de donmamıştı. Kar yağmıyordu. Pırıl pırıl, yarı aydınlık bir gökyü-

1 Y.N: Gowende (Balkaya) 2500 m, Çarçela (İkiyaka) 3500 m.

zü vardı tepesinde. O kımıldayınca iki yanındaki Tanya'yla Zilan da doğruldular. Soğuk bir dakika sonra, gökyüzünün yaydığı iyimserliği parçalayarak bedenlerine saplandı. Nefesi burnunun ucunda, bıyıklarında donan Reşo talimatlara devam ediyordu.

"Sadece çay... Bayanlar sağa, erkekler sola... Kar çekilmişken yola koyulmak gerek hevaller!"

Kadınlar duvarın arkasında, erkekler açıkta ihtiyaç giderecek, sonra çay içilip hemen yola çıkılacaktı. Öyle de oldu. Zeynep duvarın arkasında soğuğu çıplak uyluklarında hisseder hissetmez hemen çömeldiği yerden doğruldu. Tanya az ötede acıyla kıvranıyordu. Ayağı? Hayır, zavallı, kadınların şaşmaz aylık hastalığına en uygunsuz yerde tutulmuştu. Bir an genç kadına yardım etmeyi düşündü ama sonra onu utandıracağını düşünerek vazgeçti. Dağda kadınlığı hatırlatan her şey ya yasak, ya da utanç kaynağıydı. Kadınlar için bile. Sonra kısa süren bir mutlulukla ürperdi. Çarçela'dan beri âdet görmüyordu. İstanbul'da olsa rüyalarını kaçıran durum burada ona rahatlık veriyordu.

Büyük sorun yola çıktıktan iki saat sonra ortaya çıktı: Mazlum sendeleyerek düştüğünde. İki denemeden sonra neden düştüğü anlaşıldı. Artık yürüyemiyordu. Bu yüzden mola vermek gerekti. Soğuk kırılmış, güneş beyaz cehennemi ısıtmaya koyulmuştu. Küçük çocuk utançla sorunu açıkladı: Ayaklarını hissetmiyordu. Ayakkabılarını çıkarınca durum ortaya çıktı. Zavallının iki ayağı da kabarmıştı.

Mazlum'un karşı koymasına karşın Reşo onu sırtına alarak yola devam etmeyi denedi. Ama diz boyunu aşan karda denge sağlamak mümkün değildi. Üç kez düştükten sonra vazgeçti. Bir kızak yapabilselerdi. Ama ortalıkta kar ve kayadan başka bir şey yoktu. Reşo son çare olarak gece üstlerine gerdikleri, onları soğuktan kurtaran naylonu birkaç kat yaparak Mazlum'u üzerine oturttu ve çocuğu böyle çekmeyi denedi. Ancak daha elli metre gitmeden naylon karların altındaki kayalara takılarak parçalanıp yırtıldı. Herkes gibi Mazlum'un iri, hüznünü gizleyen gözleri de kaderini kabullenmişti. Onu bu karda taşı-

mak imkânsızdı. Beklemekse bütün grubu riske atmak demekti. Yapılacak tek şey vardı.

Mazlum'u dik bir kayanın dibine, naylondan kalan parçalarla yaptıkları bir barınağın içine yerleştirdikten sonra çocukla tek tek kucaklaşıp vedalaştılar ve matem yürüyüşü tekrar başladı. Reşo, güya karı ezmek için öne geçmişti. Ama asıl nedeni duygularını saklamaktı. Zeynep'le Tanya ötekilerin görmesine aldırmadan açık açık, erkeklerse gizli gizli ağlayarak yola koyuldular. Dünyayı içine alacak kadar büyük gözleri olan küçücük bir çocuğu ölüme terk etmek! Bu taşınamayacak kadar ağır bir gönül yüküydü. Yönetim Reşo'ya bir ders vermek istemişti ama bedelini kimsesiz bir çocuk ödeyecekti.

Yarım saat sonra Reşo elini kaldırarak kolu durdurdu.

"Hevaller, bundan sonra yolu Zinar gösterecek size. Yürürken izimi sürün..." Sesi dayanma gücünün sonuna geldiğini ele veriyordu. "Ben önden gidip yardım alacağım..."

Gözlerinin altında yanağına doğru uzamış buzdan izler vardı. O da ağlamış... Genç adamın göğsü içindeki patlamanın şiddetiyle görülmemiş bir biçimde şişiyor sonra tekrar düzleşiyordu. Soluk alması ona ızdırap verir gibiydi.

Reşo sözlerini bitirir bitirmez bir sıçrayışta birkaç metre ileriye atıldı. İnsana değil, karda yaşayan başka tür bir canlıya benziyordu. Zeynep genç adamın çevik hareketlerle uzaklaşmasını izledi. Bir süre onu izlediler, sonra Zinar'ın işaretiyle onlar da taze izlerin ardından yola koyuldular. Reşo'nun umutsuz çabası hepsine nereden geldiği belli olmayan bir güç vermişti. Önlerinde saatler vardı. Bir ucundan onlar öteki ucundan ölüm tüketiyordu zamanı.

Altı saat sonra, hava tekrar soğumaya yüz tuttuğunda bir fırdolanın çıkışında kamptan gelen yardım koluyla karşılaştılar. Başlarında Reşo vardı. Mazlum'u kurtaracak ekip yanlarından oyalanmadan adeta su gibi kayıp geçti. Ekipten iki kişi onlara yardım etmek ve yiyecek vermek için geride kalmıştı. Zeynep Diyar'la Rozerin'i tanıyınca gülümsedi, sonra gözleri karardı. Son düşüncesi, "bayılacağım" oldu...

- 3 -

Ortaklar-Şemdinli, Kasım 93

Gediktepe! 21 Kasım'dan beri buradaydılar. 19 Kasım'da Pirinçeken Karakolu baskınında 10 şehit verilince iki gün içinde bütün bölük bu karakola intikal etmişti. Karakollar, komando birlikleriyle takviye edilecekmiş... Emir, buydu. Günyazı ve Ortaklar köyleri arasındaki Gediktepe mevkiinde bulunan askeri birliğe, ikinci bir emre kadar bakıcılık yapılacaktı. Mehmet önünde bir baca gibi tüten sıcak çay bardağını avuçladı. Her tim üç gecede bir tepelere çıkıyor ve pusu atıyordu. İki gün karakolda pinekleme bir gece soğuk ve eziyet.

Taburdaki konfordan sonra burası rahatsız sayılırdı. Subaylar için yer bulunmuştu ama erler dışarıda, çadırlarda yatıyordu. Durumdan en çok şikâyet eden Saldıray'dı. Perihan'la hafta sonu buluşmaları sekteye uğramıştı. Mehmet, Trabzonlu'nun aksine, keyifli sayılırdı. Kürşat'ın mektubunu hemen cevaplamış, askerlik biter bitmez geleceğini bildirmişti. Zarfın içine Balkaya'da çektirdikleri fotoğrafı da koymuştu. Keyfini kaçıran tek şey Avustralya'ya göçme kararını Şerife Hanım'a bildireceği, bu yüzden yazmayı geciktirdiği mektuptu.

"Ne haber şair?

Altan! Nöbetten dönmüştü. Mehmet elindeki çayı masaya bıraktı. Saldıray, dışarıda timini gece için hazırlıyordu. Cenk henüz ortaya çıkmamıştı.

Mehmet'in geceleri asteğmenlerin uyuduğu üç ranzalı küçük odanın girişine yerleştirilen masada yarım saattir keyfini sürdürdüğü yalnızlık sona ermişti.

"İyiyim," dedi.

"Gece ne keşfettim biliyor musun?"

"Sormasam da söyleyeceksin, değil mi komutan?"

Altan, İsmet'in terhisinden sonra tim komutanı olmuştu.

"Söyleyeceğim. En çok vatan, ya da bu topraklar bizimdir di-

yenler kimler, biliyor musun?" Mehmet kımıldamadı. O biliyordu. "Toprak sevenler. Babaları köylü olanlar..."

Bu düşünceler nereden aklına geliyordu? Bundan öte neden her seferinde başını derde sokacak bir laf bulmayı beceriyordu?

Mehmet, "Hepimizin bir ya da iki nesil öncesi köylüdür," dedi.

"Desene o yüzden herkes toprak aşığı."

Mehmet, biri çenesinden tutup çekmiş gibi başını iki yana salladı. Onu bir kez daha uyarmalıydı:

"Şu dilini tutmayı bir öğrensen..." Altan dilini dışarıya çıkarıp iki parmağıyla tuttu. Keyfi yerindeydi. Anlaşılan soğuk ona ilham veriyordu. Mehmet sordu: "Bir şey var mı?"

Altan yok der gibi başını salladı.

"Görüntü almadık. Donmamak için bütün gece yerimde sıçrayıp durdum." Altan sözlerini bitirdiğinde kapı açıldı. Gelen Cenk'di. İri, tehditkâr ve yakışıklı. Altan onu görünce içgüdüsel bir hareketle korunmak ister gibi omuzlarını birbirine yaklaştırdı. "Ben yatacağım."

Sonra odaya girip, kapıyı kapattı. Cenk üzerindeki parkayı çıkardı. Yanakları kızarmıştı. Altan'ın aksine keyifsizdi.

"Sabahtan beri telefon etmeye çalışıyorum." Mehmet, çayına uzandı. "Hat her seferinde, daha bağlanmadan kopuyor."

"Önemli miydi?"

Mehmet neden sormuştu, bilmiyordu? Aslında onunla değil konuşmak, aynı yerde olmaktan bile rahatsız oluyordu.

Cenk, "Şirketle ilgili. Ben de ortağım," dedi. Sonra aklına gelmiş gibi durakladı. "Saldıray'ın nesi var? Dışarda esip gürlüyor."

"Kız meselesi," dedi Mehmet. "Şemdinli'de hafta sonraları buluştuğu bir öğretmen var."

Cenk gülümsedi. Odaya girecekmiş gibi kapıya yürüdü, sonra vazgeçti. Altan'ın uyumaya çalıştığını hatırlamıştı.

"Senin kız arkadaşın var mı?" Elini salladı. "İzmir'de demek istedim."

Mehmet, "Yok," dedi.

"Benim var. Hem de on üç yaşından beri." Mehmet şaşkın-

lıkla karşısındaki adama baktı. Neden birdenbire daha önce hiç sözünü etmediği konulara girmişti? Konuşmadan çayını yudumlamaya devam etti. "İlginç kızdır... Şu aralar Paris'te." Sonra birden konuyu değiştirdi. "İsmet'e ne yaptın?"

İsmet! "Hiçbir şey," dedi Mehmet. "Herif terhis olup gitti."

"Ama senden ödü kopmuştu."

"Korktum mu dedi?"

Cenk, "Hayır," dedi. "Ama ben korkunun dilini iyi bilirim. Hele gözlerdekini."

Hayvanlar konuşamaz, çığlık atamaz, gözleriyle konuşur... Mehmet omzunu silkti. Avcı devam edecekti, ama o sırada içeriye Cenk'in habercisi girdi. Telaşlıydı.

"Yüzbaşım sizi çağırıyor komutanım."

Cenk parkasına uzandı. Kapıdan çıkarken konuşmanın sona ermediğini hatırlatırcasına dönüp gülümsedi. Gülümsemesi yine sevimsizdi.

İki piyade, bir komando timi! Saatlerdir pusuda bekliyorlardı. Cenk sabah bölük komutanının yanından, karakoldan yedi kilometre uzaklıktaki boş bir mezrada PKK kuryelerinin cephane deposu olduğu, akşam da yeni bir partinin Irak'tan katırlara getirileceği istihbaratının alındığı haberiyle dönmüştü. Pusu atılıp kuryeler, varsa PKK'lılar ve sevk edilen malzeme ele geçirilecekti. Saldıray'ın timi o gece karakol emniyetini sağlamakla görevli olduğu, 1. Tim de nöbetten yeni döndüğü için görev onlara verilmişti. Bölgeye intikal edildikten sonra iki piyade timi mezraya hakim tepelere yerleştirilmiş, 3. Tim'inse mezradaki üç evin içinde pusuda beklemesi kararlaştırılmıştı. Cenk karanlığın yuttuğu yan evdeydi. Plana göre Mehmet onun harekete geçmesini bekleyecek, üçüncü evdeki uzman gerekirse yakın ateşle onları koruyacaktı. İki kilometre ötedeki tepede konuşlanan, uzmanların komuta ettiği piyade timleri duruma göre tıkama görevi yapacaklardı.

Mehmet saatine baktı. On ikiyi geçmişti. Işığının görülmemesi için telsizini arkaya aldı. Mezraya cebrî yürüyüşle iki saatte, karanlık basmadan az önce intikal etmişlerdi. Geldiklerinde kimse yoktu. Korucular etrafta bıraktıkları izleri silmişler, ar-

dından pusuya yatılmıştı. Sırtlarındaki ter kurudukça hava giderek soğumuştu, Artık buz gibiydi. Ama asıl etkileyici olan gün batımıydı. Belki başka yerlerde oluyordu ama akşam burada olmuyor, doğuyordu. Kan saçarak, acılar içinde: Tam şu karşıdaki, bacaklarını iki yana açmış bir kadını andıran dağların arasındaki –rahme benzer– gölgeli vadinin dibinde tıpkı bir bebek gibi, çığlıklar atarak ortaya çıkıyordu.

Canı yine sigara istiyordu. Soğuğu yüzünden silip atmak için beresini yanağına kadar indirdi. Kuryelerin cephane depolamak, ikmal yapmak için askerî birliklere bu kadar yakın bir yeri seçmeleri garipti. İstihbaratı veren güvenilir birisi mi? Dakikalardır aklından bu soru geçiyordu. Belki de boşuna bekliyoruz diye düşündü.

Ama yanılmıştı. Birkaç dakika sonra Cenk'ten işaret geldi. Gece görüşüyle mezranın altındaki patikada bir katırla yaklaşmakta olan iki kişi tespit edilmişti. Sadece bir katırın taşıyacağı kadar cephane ve sadece iki kişi! Garipti. Durum az sonra daha da garipleşti. Tek katırlık kafile mezranın ortasına geldiğinde atılan aydınlatma fişeği ve teslim ol uyarısıyla iki kurye hiç direnmeden ellerini havaya kaldırdı. Kaçmaya da kalkışmamışlardı. Dağda silah ve erzak çatışmadan bırakılmaz... Bunu kim söylemişse, yanılmıştı. Sıra kontrola gelmişti.

Hayal kırıklığı! Katıra yüklenmiş çuvallar ağzına kadar unla doluydu. Baba oğul oldukları anlaşılan adamlar ağlamaklı bir ifadeyle köylerine gittiklerini, unu Irak'tan getirdiklerini söylüyorlardı. Cenk, durumu telsizle, operasyonu yukarıdaki iki timin yanından yönetmeyi seçen teğmene bildirdi. Aşağıya inmeye üşenenen piyade bölük komutan yardımcısı, baba oğulla, çuvalları alacak bir tim göndereceğini, onların mezrada beklemelerini sabaha kadar mevzilerini terk etmemelerini söyleyip telsizi kapattı.

Cenk bir süre konuşmadan bekledi. Sonra ani bir kararla Selami Çavuş'a döndü. Aklına bir şey gelmişti.

"İçlerine bir bakalım mı?"

Cenk'in kuşkulanmakta hakkı vardı. Teğmen neden sabahı beklemeden, gecenin bu saatinde iki çuval unu alelacele yanı-

na istiyordu? Ya da neden siz getirin dememişti? Selami Çavuş çuvalları eve taşıtıp elini içine daldırınca olay açığa çıktı. Unun içinde, naylon poşetlere sarılmış altı paket vardı. Herkes şaşkınlıkla birbirine baktı. Muhbir, taşınan malın niteliği konusunda yanılmış olsa da ortada ihbar edilecek bir durum olduğu aşikârdı. Cenk paketleri alıp değer biçermiş gibi eliyle tarttı. İçerideki üç kişi, Balina, Selami Çavuş ve Mehmet merakla onu seyrediyordu. Cenk bir süre düşündü sonra paketleri bıçağıyla delerek evin altındaki ahır olarak kullanılan bölüme serpiştirdi. Toz gecenin içine yağıp karıştıktan sonra geriye döndü.

"Undan başka bir şey bulmadık. Anlaşıldı mı?"

Tehdidi andıran sözlerinin ardından Balina'ya çuvalları tekrar katıra yüklemelerini söyledi. Görünürde görev sona ermişti. Cenk keyfi yerine gelmiş gibi sigara yaktı.

"Başımız derde girecek."

Mehmet yana döndü. Selami Çavuş bir yandan başını sallıyor, bir yandan da yüzündeki kanı siliyordu.

"Neden?"

"Görürsün."

Selami Çavuş evden çıkıp dışarıdaki iki adamın yanına yürüdü. Bir saat sonra mezranın üst tarafından görüntü alındı. Yaklaşanlar vardı. Grup çok geçmeden telsizle onları uyardı. Teğmen, unları almak için gecenin bu saatinde yukardan aşağıya yedi adam göndermişti.

Gelenlerin beşi askerdi: Bir asteğmen ve dört er. Diğer iki kişi korucular gibi giyinmişti. Ama iri yarı, ay bıyıklı adam korucuların yaptığı gibi gözlerini kaçırmıyor, silahını ateşe hazır bir biçimde tutuyordu. Selami Çavuş, Mehmet'in kulağına fısıldadı.

"Polis, Özel Harekât'tan..."

Ya diğer sivil? Korucu muydu? Mehmet'in gözü grubun başındaki asteğmeni taburdan ısırıyordu. Yanına yaklaşıp bir iki soru sormaya kalkıştı ama ufak tefek adam üşümekle meşguldü, kısa karşılıklarla konuşmaya niyetli olmadığını belli etti. Bir an önce işini bitirip geri dönmeye bakıyordu. O da bu kadar soğuk bir gecede iki çuval un için yaratılan bu telaşın nedenini anlamamış görünüyordu.

Adamlar on dakika içinde tekrar yola koyuldular. Operasyon, baştan sona kuşku uyandırıcıydı. İhbar, taşıyıcıların yükten habersiz oluşu, teğmenin iki çuval un için bu kadar titizlenmesi, işe sivil giyimlilerin de karışması... Ortalıkta pis kokular vardı. Mehmet saatine baktı. İki buçuğa geliyordu. Sabaha kadar daha en az üç saat buradaydılar. Belki evlerin içinde ateş yakabilirlerdi.

Selami Çavuş'un haklı olduğu bir saat sonra ortaya çıktı: Teğmen telsizle Cenk'e çağrı attığında. Cenk, timin yarısını alarak derhal Doğuy'a doğru açılacak ve araziyi tarayarak üslenme noktasına çıkacaktı. Yakalanan baba ve oğul, kafilede üç katırın daha bulunduğunu, mezrada asker olduğunu fark edince hayvanları yamaca sürdüklerini itiraf etmişti. Timin öteki yarısı mevzide kalacak, onlara sabah gün ışıdıktan sonra katılacaktı.

Emir garip, hatta saçmaydı. Teğmen gecenin karanlığında, üstelik de PKK'ların bulunduğundan şüphe edilen bir arazide timi neden bölüyordu? Eğer söylenildiği gibi katırlar yamaçtaysa, taramanın yukardan aşağıya doğru yapılması daha kolay değil miydi?

Teğmenin emrinin anlamsızlığını kabul edince Cenk, Mehmet'in önerisini kabul etti. Yürüyüş kolu tanzim edilecek ve tim tam kadro üç yüz metre yukardaki noktaya intikal edecekti. Mehmet ve Selami Çavuş emniyet için timi yandan izleyecekti. Gece görüşünü de onlar alacaktı.

Yola çıktıktan yirmi dakika sonra ilk görüntüyü aldılar. Üç kişi, piyade takımının bulunduğu tepeden bir kavis çizerek aşağıya iniyordu. Selami Çavuş kaygısını ondan önce seslendirdi.

"Pusu atacaklar." Mehmet şaşkınlıkla irkildi. Onları kim tuzağa düşürmeye çalışıyordu? "Cenk Asteğmen'i yalnız sanıyorlar." Mehmet korkuyla ürperdi. İki saattir sürüp giden garip olaylar dizisi şimdi tehlikeli bir hal almıştı. Çavuş açıklamaya devam ediyordu: "Başımız derde girecek dedim... Birisinin dalgasına taş attık."

Mehmet, telsizin mandalına iki kez bastı. Cenk pusu uyarısını almıştı, Selami Çavuş'a döndü.

"Biraz daha yukarı çıkıp adamları üstten bastıralım..."

Sonraki on beş dakika karanlık, buz gibi bir havada, kara bata çıka tırmanmakla geçti. Mehmet üşümüyordu. Yorgun da değildi. Sadece sağır olmak üzereydi. Göğüs kafesinden kopup nefes borusuna taşınmış kalbi bir savaş davulu gibi çalıyordu. Adamları aşağıya almışlar mıydı? Gece görüşü... Durunca fark etti, Selami Çavuş epeyce geride kalmıştı. Birkaç dakika sonra yanına gelince gece görüşü için elini uzattı. Ama ne yaptıysa en fazla iki yüz metre ötede olmaları gereken adamları bir türlü göremedi. Sonunda dürbünü Selami Çavuş'a geri verdi.

Çavuş adamları hemen belirledi. Düşündüğünden daha yukarıdaydılar. Demek aşağıya gelmekten vazgeçmişlerdi. Çığlığa dönüşen düşünce davulun sesini bastıracak kadar keskindi: Pusu için uygun yer buldular! Cenk ve tim neredeydi? Uzman başını salladı. O da görememişti. Demek hâla bayırın altındaydılar. Tırmanış tekrar başladı. Göğsündeki davul patlamış olmalıydı, sesi çıkmıyordu.

On dakika sonra Mehmet yeterince tırmandıklarına karar verince işaret verdi. Tekrar durdular. Selami Çavuş gece görüşüyle etrafı taramaya başladı. Adamların elli metre kadar üstünde olmalıydılar. Bir dakika sonra uzman elini Mehmet'in yüzüne yaklaştırarak parmaklarını salladı: İki. İki mi? Üçüncü adam neredeydi? Selami Çavuş bu kez başını salladı. Göremiyordu. Mehmet korkuyla yutkundu. Adam ya onları fark edip yukarı çıktıysa. Şimdi kulaklarında Eğirdir'deki eğitimin ilk gününden son anına kadar sürekli tekrarlanan o nakarat yankılanıyordu: "Hakimde kal. Hakimde kal..."

Mehmet ani bir kararla uzmana yatmasını işaret etti. O yukarı çıkarken çavuş yerlerini tespit ettiği öteki ikisini gözaltında tutacaktı. Uzman kanasını hazırladı.

Kayıp üçüncü adamı otuz metre sonra fark etti. Bayırın ortasında kara gömülmüş küçük kayanın arkasında siper almaya çalışıyordu. Yirmi, en fazla yirmi beş metre vardı aralarında. Korktuğu başına gelmiş, tuzağa düşmüşlerdi. Göğsündeki davul tekrar başlıyordu. Eğer kayanın ardına çökmeden vuramazsam işim bitti... Kendini yere atarken kayayı taradı. Silah sesleri geciken darbelerle vadide yankılanarak davulun bozuk rit-

mine karıştı. Selami Çavuş ondan bir iki saniye sonra art arda iki kez ateş etti. Mehmet'in hayatını kurtaran bu oldu. İlk ateşte yaralanmayan adam ona yaklaşan açık hedefi vuracak yerde, sağından yükselen ses nedeniyle bir an için duraklayınca Mehmet kendini yere atarak, bayır aşağı yuvarlanmaya başladı. Şimdi tehlikenin nereden geldiğini kavramış, adam toparlanmış ona ateş ediyordu. Mehmet mermilerin ıslık çalarak etrafında uçuştuğunu hissediyordu. Buna rağmen –dereye doğru yuvarlanan bir kütük gibi– bayır aşağı döne döne inmeye devam etti.

Bir kayaya takılıp durduğunda fark etti. Ateş kesilmişti. Bir süre bekledi. Ya Selami Çavuş?

"Ataç-11, Ataç-10..."

Mehmet çağrıya cevap vermek için telsizine uzandı. Düşürmemiş olması mucizeydi. Uzmana kısık sesle iyi olduğunu söyledikten sonra sağını solunu yokladı. İçgüdüsel cevabı doğruydu: Yaralanmamıştı. Daha fazla aşağıya yuvarlanmasını engelleyen tümseğe çarptığı için sırtı ağrıyordu ama sağ ve salimdi.

Cenk'in sesini dakikalar sonra ilk kez o sırada duydular.

"Ataç-9, Ataç-10, Ataç-11... Sabaha kadar yerinizde kalın... Alt banda geçin..." Ardından buz gibi bir sesle ekledi: "Leş kargalarını alacağız..."

Cenk'in emrini öfkeli teğmenin sesi böldü.

"Ataç-1 Ataç-1, Ataç-9... Bilgi ver... Ataç-9..."

Mehmet sessiz bir küfür sallayarak sustu. Tuzağa o herif çekmişti onları. Telsizin lambası tekrar yanıp söndü. Bu kez hatta davetsiz bir misafir vardı. Aksanı da, dili de oldukça bozuktu.

"Asteğmen... Biz değilizdir... Biz olsaydık ölmüşsündür..." Teğmen de konuşması bozuk misafiri duymuştu. Küfür etmeye başladı. PKK telsizi alaycı bir tavırla teğmene cevap verdi: "Sen tepede yatarsın, yazık değil midir askerciklere..." Teğmenin tepede kaldığından haberdarlarsa, onları görmüş olmalıydılar. "Adamları çeteye yem edersin..."

Çete! Demek gelenler ya korucular ya da... Mehmet bir fısıltıyla mırıldandı.

"İtirafçılar..."

Telsizi alt banda aldı. Teğmen ve PKK'lı sustu. Artık sade-

ce 300 metre çapındaki bir alandakiler onları duyabilecekti. Kızartılacak bir etin her tarafının yağlanması gibi bedeni terle kaplanmıştı ama az sonra donmanın eşiğine geleceğini biliyordu. Burada, karın üstünde böyle yatamazdı. Ama kalkarsa bu kez de tepedeki adamın hedefi olacaktı. Ne yapmalıyım? Sorusunu Cenk'in sözleri cevapladı: "Umulmayanı yap!" Umulmayan? Tepedeki adam ne yapmasını bekliyordu? Yana kaymasını, bir çember atarak ondan daha yukarıya tırmanmasını, hakime geçmesini. Evet, adam bunu düşünecek sonra da... Mehmet sanki her şeyi görüyormuş gibi heyecanla fısıldadı:

"Önümü kesmeye hazırlanıyor..."

Öyleyse?

Öyleyse dümdüz, yukarıya doğru yönelecek ve pusucunun üstüne öyle geçecekti. Mehmet düşüncesinin ardına takılarak bir süre yukarıya doğru süründü. Kalbi öylesine sert vuruşlarla atıyordu ki, arada darbenin şiddetiyle havaya savrulduğunu hissediyordu. Hayır, bu his değil gerçekti. Bunu sık sık göğsünün üstüne düşmesinden çıkarıyordu.

Kararının doğru olduğu bir süre sonra açığa çıktı. Kimse ateş etmiyordu. Tekrar tırmanmaya koyuldu. Adamın az önce pusu kurduğu kayaya yaklaşmıştı. Adam orada değildi, düşündüğü gibi önünü kesmek için kayayı bırakmıştı. Acaba hangi yöne gitmişti? El bombasını birisini düşürdüğünü o sırada fark etti.

Mehmet ani bir kararla ayağa kalkıp on beş dakika önce taradığı kayaya doğru koşmaya başladı. Sanki yeniden pistlere dönmüştü. Eğer yanılmışsa, adam hâlâ oradaysa her an ateş edebilirdi.

Ama kimse ateş etmedi. Mehmet hayatının en önemli finişini yaparak kendini kayanın ardına attı. Bir süre bekledi. Faydasızdı. Soluğu bir türlü düzene girmiyordu. Aklından geçen sorulardan sadece birisini duyuyordu: Adam hangi tarafa gitti? Çözmesi gereken bilmece buydu. Adam Selami Çavuş'un ateşinin yönünü kestirdiyse aksi tarafa, sola açılmış olmalıydı. O zaman sola, diye mırıldandı.

Pusucuyu on dakika sonra gördü. Daha doğrusu önce duydu, ardından gölgeyi fark etti. Otuz metre ötede, tam düşündü-

ğü gibi, aşağıdan gelmesini beklediği kurbanının önünü kesmek için dikkatle yürüyordu. Mehmet bir süre, belki bir iki saniye belki dakika, kararsızlıkla bekledi. Göğsündeki davul şimdi şakaklarında çalıyordu. Beni duyacak... Ne yapacağım? Uyarmadan arkadan mı vuracağım? Soru soluğunu kesti. Onun yerinde az ötedeki adam olsa ne yapardı? Birden hiç insan öldürmediğini hatırladı. Bir eşiği geçmek üzereydi, hissediyordu. Parmağı tetiğe gitti. Bir daha geri dönemem! Düşünce onu bir an için duraklattı.

Arkasından gelen silah sesi sorunu çözdü. Gecenin içinde kesik kesik havlayan G3'tü. Önündeki pusucu Selami Çavuş'un bulunduğu taraftan gelen sese döndü. Varlığını ilk kez Balkaya'da fark ettiği o savaş düşkünü ikizi, tetiğe o anda bastı: Adamla yüzyüze geldiğinde.

Aşağıdaki hedef iki heceli bir çığlığın ardından yere düştü. İşte, eşiği geçmişti! Epeyce yerinde bekledi. Adam düştüğü yerde kımıldamadan yatıyordu. Birkaç dakika sonra beyazlığın üzerindeki hareketsiz karaltıya doğru kararlı adımlarla yürüdü, iki metre kalınca midesini, ciğerlerini, soluk borusunu dolduran, yüreğini bile susturan zehir kadar acı bir pişmanlıkla durakladı. Öldürdüğü ilk insana bakıyordu. Midesi kasılıyor, kusacakmış gibi bulanıyordu. Barbara benzediğini fark etti: Önce öldürüyor, sonra pişmanlık duyuyordu. Bir süre sonra pişmanlık duyabildiği için şükretti. Pişmanlığı suçluluğunu azaltıyordu.

"Ataç-9, Ataç-10 Ataç-11..."

Cenk, silah seslerini duymuştu. Mehmet boğazını temizledikten sonra cevap verdi:

"Ataç-10, Ataç-9... Birini aldım..."

"Ataç-11, Ataç-9... Öteki sana doğru geliyor..."

Demek az önce ateş eden Selami Çavuş adamı kaçırmıştı. Cenk'i tekrar duydular.

"Benden haber bekleyin..."

Mehmet birisi çekmiş gibi gerileyerek yerde yatan cesetten uzaklaştı. Sadece adam değil, gecenin beyaz ruhu da ölmüştü. Titreme beş dakika sonra başladı. Ateşlenmiş gibiydi. Ga-

rip olan bedenini saran bu ani ateşin sıcak değil, buzdan bir zarı andırmasıydı. Dişleri birbirine çarpıyor, gözleri sulanıyordu. Neden? Bu ne? Korkuyor muyum? Balkaya'da korkmamışken neden burada... Ardından ellerini yıkama duygusuyla ürperdi. Bilinçsiz bir hareketle eldivenlerini çıkarıp ellerini karla ovuşturdu. Ancak dakikalar sonra hareketlerini anlamlandırdı: Her katil ellerini yıkamak ister...

Ani bir kararla tekrar yerdeki karaltıya doğru yürüdü. Adam oldukça iriydi. Derin bir soluk verdi. Öldürdüğü insanın zayıf, ufak tefek olmaması rahatlatıcıydı. Ani bir kararla adamı ters yüz edip alevini avucuyla gizlediği çakmağını yakarak yüzünü inceledi. Soğumaya yüz tutmuş suratı sevimli, hatta yakışıklıydı. Ama açık gözlerle karşılaşır karşılaşmaz çakmağı söndürdü. Hiç unutmayacağı, silinmez, yırtılıp atılamaz bir resim yerleştirmişti anı defterine. Kulakları uğuldadı: "Ey-vah!" Adamın yere düşerken attığı, ikiye bölünmüş çığlık bu muydu? Bir an kendini avının kafasını kesmeye hazırlanan avcı gibi hissetti. Cenk'e dönüşmüştü. Midesi kasıldı.

Doğrulduğunda o buzdan, kara ateş bedenini terk etmişti. Hafiflemiş, ağırlığını yitirmiş gibiydi. Saatlerce yürüyebilir, tepelere tırmanabilirim... Kendini daha önce hiç olmadığı kadar güçlü hissediyordu. Sanki öldürdüğü adamın gücünü emmiş, içine çekmişti. O zaman Cenk'in sırrını çözdüğünü hissetti. Avcılık başka hayatları çalıp kendininkine katmaktı. Tam o sırada sancı kadar keskin bir istekle sarsıldı. Canı sigara istiyordu. Tekrar cesede doğru yürüdü. Bir süre karaltıyı inceledi. Yerdeki beden değişmişti: Acınacak, merhamet gösterilecek bir insandan çok bir düşmana dönüşmüştü. Katılaşmaya yüz tutmuş adamı yuvarlayarak sırtındaki parkayı çıkardı sonra yere yayarak üzerine oturdu.

"Ölüler üşümez..."

Az ötede dalsız, bodur iki ağaç başka bir dünyanın korkutucu yaratıkları gibi ona bakıyordu. Fısıldayan onlar mıydı? Rüzgârın tokadı yanağını kesen bir bıçağa, sesiyse uyuşturan bir müziğe dönüşüyordu. Dağ gecesinin kokuları ve sesleriyle sarhoş olmuş, varlığı sislerle sarılı bir hayalete dönüşmüştü. Ama

nedense artık kendini yalnız hissetmiyordu. Yanında birisi vardı sanki; İkizi mırıldandı: "Her insanın içinde karanlık bir yolcu bulunur..." Evet, işte o yolcuyla karşılaşmıştı şimdi.

Cenk, gün doğarken ses verdi.

"Ataç-9, Ataç-10 Ataç-11..."

Mehmet, öldürdüğü adamın delik parkasıyla oluşturduğu çadırın üstündeki buz tabakasını silkeleyerek Cenk'e cevap verdi, sonra mandala bastı.

Bir saat sonra bütün tim tekrar bir araya gelmişti. Erlerin ortasında iki yanlarındaki un çuvallarının üzerine örtü gibi atılmış üç cesedi taşıyan katırlar vardı. Cenk, gece boyu süren sürek avında Selami Çavuş'un üzerine sürdüğü iki pusucuyu yakalayıp öldürmüştü. Adamların vücutlarında kurşun izi yoktu, ikisi de bıçakla, sesizce öldürülmüştü. Cesetlerin görüntüsü korkunçtu. Kafalarını enselerinin arkasındaki küçük bir kas parçası tutuyordu. Avcı ilâh boğazlarını keserek onları adeta vahşi bir Tanrı'ya kurban etmişti. Tim'deki koruculara bakılırsa, pusu kurmaya çalışırken pusuya düşen adamların üçü de itirafçıydı.

"Piz heriftirler," dedi kılavuzluk yapan korucu.

Cesetleri gören erler hem dehşete düşmüş hem de komutanlarının –kendilerinde de olmasını diledikleri– öldürme becerilerinden etkilenmişlerdi. Özellikle Cenk'in, iki adamı karanlıkta izleyip pusuya düşürmesi ve işlerini sessizce bitirmesi dehşet salan bir hayranlık uyandırmıştı.

Mehmet yola çıkmaya hazırlandıklarında gece bedenini ele geçiren o gizil gücün kaybolduğunu, yerini yorgunluğa bıraktığını hissetti. Selami Çavuş sessizdi. Hareket eden tek uzvu, sık sık yüzünü silen eliydi. Yola çıkmaya hazırlanırken Cenk'in emriyle telsizlerin bandı değiştirildi ve Cenk çağrısına bağırarak karşılık veren teğmene, katırları bulduklarını, yukarıya doğru yola çıktıklarını haber verdi. Öfkesiz sesi teğmeni susturacak kadar soğuk bir tehditle yüklüydü.

Bir saat sonra katılaştıklarından dolayı bükülmeyen, katırların üzerine sopa gibi dik yatırılan üç ceset ve yarı dolu altı çuvalla teğmenin çadırının önündeydiler. Teğmen çadırın kapısını araladığında, gece mezraya gelen ay bıyıklı polis de ortaya

çıktı. Ama daha ilk adımda iki adam da durakladılar. İkisinin boğazı kesilmiş üç ceset soluklarını kesmişti.

Cenk, ceset ve un taşıyan katırları genç teğmene doğru itti. Hava aydınlıktı ama avcının yakışıklı yüzü karanlıktan oyulmuş bir büstü andırıyordu.

"3. Tim emir ve görüşlerinize hazırdır..." Biraz bekledikten sonra ekledi, "Komutanım."

O sırada ortadaki katırın üstündeki ceset bir kütük gibi yere yuvarlanarak teğmenin önüne düştü ve adamın damarlarında donan kanın katırın vücut ısısıyla eriyen kısmı boğazından akarak beyaz karların üzerine yayıldı.

Geri sıçrayan teğmenin yüzü bembeyazdı.

O öğleden sonra Gediktepe'de bölük komutanı öfkeli bir sesle konuşuyordu. Mehmet, Cenk'le onu piyade teğmeninin şikâyeti yüzünden fırçalamaya çağıran üsteğmenin aslında yakındığının farkındaydı.

"Korucularla, itirafçılara muhtacız. Yolu gösteren, istihbarat sağlayan, pis işleri yapanlar onlar... Biliyoruz, bazı korucular, eski polisler, itirafçılar esrar ticareti yapıyorlar. Hatta korucubaşları bazen kendi mallarını ihbar ediyor. Çünkü ihbarla aldıkları para, satarak kazanacaklarından daha fazla ve daha risksiz... Ama durum ne olursa olsun, komutanla irtibatı kesmek..." K ve M harfini bir şeyi ısırıyormuş gibi sert bir şekilde telaffuz eden Üsteğmen sözlerinin burasında durdu. Bir süre bekledi. Sabrı tükenmiş gibiydi. Elini salladı. "Siktir edin... Siz, size ne öğretildiyse onu yapmış, komandoya pusu kurmaya kalkışan alçakları gebertmişsiniz. Var olun. Sizinle iftihar ediyorum..." Ardından başıyla işaret etti. "Gidin, size bulaşmaya kalkan karşısında beni, bütün taburu bulur..."

Dışarı çıktıklarında Cenk sigara paketini Mehmet'e uzattı.

"Heriflerin hepsi ortak... Tam yirmi paket toz serptim yamaçlara..."

Mehmet sigarayı aldı.

"Desene bahara otlar bir hoş olacak."

Koğuşa varmadan Saldıray'la karşılaştılar. Trabzonlu'nun dudaklarında yüzlerce soru birikmişti. Neyse ki koğuşta Altan

da vardı. Dün öğleden sonra yakın köylerden birisine ebe götürüp getirmişler, köylüler de onlar için bir koyun kesmişlerdi.

Altan, "Galiba ciğer hayvanın en değer verdikleri yeri," dedi.

"Ciğer ve yürek hayvanların kalorisi en yüksek olan organlarıdır. Yırtıcılar bu yüzden avlarının önce bu kısımlarını yerler."

Cenk, epeyce ciğer ve yürek yemiş gibi bakıyordu. Acaba savaştan önce de adam öldürmüş müydü? Altan'ın sesi Mehmet'i tehlikeli yerlere taşıyan düşünceleri böldü.

"İşte size ciğer kavurması."

Elindeki poşette gerçekten ciğer vardı. Saldıray atıldı.

"Manyak mısınız? Ciğeri miyeri bırakın şimdi. Neler oldu? Herifleri nasıl hakladınız, anlatın!"

Karşısındaki adam neyin peşindeydi? Mehmet gözlerine bakınca anladı. Trabzonlu'nun merak ettiği, insan öldürmenin nasıl bir duygu olduğuydu.

Mehmet, Cenk'e döndü. Sonra omuzlarını silkerek Saldıray'a cevap verdi.

"Şansım ve gece görüşü vardı..." İtiraf etmeliydi. Onun kadar şanslı olmayanlar da vardı. "Cenk yalnızdı, dürbünü de yoktu."

Cenk, Saldıray'ın aç bir dilenci gibi onu beklediğini görünce övünmeden cevap verdi.

"Eğirdir'deki gece eğitimlerinde hep pabuç alırdım. Sadece eğitim."

Mehmet gözucuyla yana baktı. Altan inanmayan gözlerle Cenk'i süzüyordu. O da bir yırtıcı gibi avının soluk borusuna, boğazına saldıran adamın öldürme yeteneğinin eğitimden daha derinlerde yer aldığını, yaradılışının karanlık köşelerinde gizlendiğini biliyordu.

"Hiç korkmadın mı?"

Mehmet, Saldıray'ın kulağının dibindeki mırıltısına cevap vermedi. Korkmuş muydu? Bilmiyordu. Belki de cesaret tehlikeye uygun olarak genişliyordu.

Üçünü bırakıp odaya doğru, yorgun insanın en değerli şeyine, uykusuna kavuşmak için yürüdü. Keşke Saldıray'a adam öldürmenin berbat bir şey olduğunu, cesetle sabaha kadar konuştuğunu, bir ara af dilemek için elini tuttuğunu anlatabilseydi...

Sekizinci Bölüm

- 1 -

Gowende, Aralık 93

Kimi evde zenginlik, kimi evde yoksulluk yerleşik olur, Nusret'in evinin sahibiyse aynalardı: Antrede, salona giden koridorda, yan duvarı kaplayan kitaplıkların arasındaki boşluklarda, banyoyla sonlanan uzantının köşesinde, yatak ve misafir odalarında... Mutfakta bile –bir yer bulunup yerleştirilmiş– küçük, sırtı gümüş bir tane vardı. Kitap ya da kullanılmış eşya kokusu: Bir yazar evine uyacak bu iki özellik Nusret'in deniz manzaralı "sığınağında" aynaların arkasında kalmıştı. Peki, neden ayna? Sırıtan; şaşkın; hüzünlü; uykulu ve çıplak: Zeynep sığınağın her köşesinde kendisiyle karşılaşınca bunu düşünmüştü. Aynaların sırrı Nusret'in edebiyatla doyuramadığı narsistliğinde gizli olabilir miydi? İlk kez seviştikleri gece sorduğunda Nusret, "Aynalar bize varlığımızı kabul ettirmeye yararlar. Bu sihirli camlar olmasaydı kimliğimizi kime doğrulatırdık?" diye cevap vermişti. Sözlerini şakacı bir mırıltının arasına gizlemişti ve gülümsüyordu. On romanı, altı oyunu, sayısız deneme ve makalesi yayınlanmış birisinin varlığını aynalara

doğrulatması! Açıklaması garipti, merakını gidermekten uzaktı ama Zeynep –belki pek de alımlı bulmadığı, gizsiz çıplaklığını seyretmek istemediğinden– aynaları unutmayı seçmişti. Cevabı haftalar sonra, Nusret'in yazmakta olduğu *novella*'nın notlarını temize çekerken almıştı: "Aynada sadece kendimizin değil, ruhumuzun da resmini görürüz..." Demek Nusret'in aradığı, –her fırsatta– olmadığına Zeynep'i de inandırmaya çalıştığı, ruhtu. "Denir ki, zevk ve acıya beden ve ruh kucak açar. Ama ben sadece bedene inanırım. Beden kalıcı ve dürüsttür, hem her zaman erdemlerden daha uzun yaşar..."

Kendini düşünceyle süsleyen bir adama karşı çıkmak mümkün değildi. "Çoğu kişinin ruhu sahte süslerle yetinir. Oysa gerçek kişilik süsü, sanat ve edebiyattır..." Böyle yazmıştı ve yazdığı gibi birisiydi birlikte olduğu adam. Zeynep bu yüzden onun söylediklerini tartışmadan kabullenmişti: ama sadece ilk aylarda. Bedenini, ruhunu tutuşturan, yakıp kül eden tutkusuna Nusret'in karşılık vermediğini fark ettiğinde derin, saklayamadığı bir hayal kırıklığıyla yüz yüze gelmişti. "Tutku," demişti karşısındaki yorgun adama şikâyet etmeyen bir sesle, "Eksikliği neye işarettir sence?" Nusret ellerini kucaklayacakmış gibi iki yana açarak –bu hareketi vakit kazanmaya çalışırken yapıyordu– gülümsemiş ardından mırıldanmıştı. Sesi yapmacık heyecanına karşın inançsızdı: "Tutkuya bir dil veren, ateşini ışığa dönüştüren, aşk değil, sanattır..."

Seni edebiyat kadar önemsememi bekleme! Beni tutuşturan bedenin değil, sözcükler, cümlelerdir... Nusret'in söylediği buydu. Dürüst davranıyor, haber veriyor, onu baştan uyarıyordu. Zeynep, Nusret'in herkesi büyüleyen o vurucu sözlerinin sadece ufuk açan deyişler olmadığını, aslında sevdiği adamın kendini, hayat denilen o büyük karmaşadan yazma yoluyla yontarak şekillendirdiğini daha sonra anlayacaktı. O, evinde ya da aynalarda değil, romanlarındaki sözlerinin oluşturduğu dünyada yaşıyordu. Zeynep bunu fark ettiğinde aynaların sırrını da çözülmüştü. Nusret aynaları, soluk aldığı, düşüncelerle kendini süslediği gerçek dünyadan, yaşamaya mecbur bırakıldığı dünyaya dönmek için kullanıyordu. Arkası sırlı mat yüzeyler onu yansıt-

mıyor, vakti gelince kusup dışarı atıyordu. İki evrenin arasındaki geçit, zarımsı bir sınırdı aynalar. Beyninde bir çığlık uçuşmuştu: "Ne yazık, onun dünyasında yaşamıyorum..."

"Güzellik çoğu kişide sahip olma duygusunu herekete geçirir. Güzelliği başka duyguyla kirletmeden sevmeyi düşünen sanılandan azdır..'

Aynaların sırrını çözdüğü günün notu bu sözcüklerle başlıyordu. Durum açıktı: Nusret, onu yeterince tutkuyla sevmediğini ima eden –"sevgilim" yerine, "kadınım ya da ufaklık" dediği– kadına yazılı cevap veriyordu. Zeynep cümleyi okuduktan sonra merakla ona bakmıştı. Hayran olduğu adam bir imgeye eğilmiş, önündeki sessizliğe kapaklanmış gibiydi: Kımıldamıyordu ama sessizliği hareketsizlikten değil, söylenmemiş sözlerinden oluşuyordu. Zeynep orada, ona bakarken ürpererek fark etmişti: Sessizlik bir yere yerleşti mi onu oradan kovmak zordu; hele Nusret'inki gibi koyusunu.

"Şehveti aşksız öğrenen, utanmaz olur... Masumlar, günâhkarların günlük besinleridir..."

Nusret'in birkaç gün sonra daktilo etmesi için ona verdiği metnin ilk cümlesi sevişirken neden kontrolünü yitirmediğini açıklar gibiydi. İkinci cümleyse kendi iç monoloğundan alınmış olmalıydı. Peki, kim masumdu? O mu, yoksa kendini yeterince tutkuyla sevmediğinden kuşkulandığını fısıldayıp duran genç kadın mı? Üçüncü cümleye gelince, o beş sözcük açık bir uyarıydı:

"Bazı kusurlar merhametimizin gölgesinde büyür..."

İyi de, kimi uyarıyordu? Belki de sevgilim diyemediği genç kadınla oyun oynuyor, sabahları, yaşlılığa teslim etmemeye kararlı olduğu bedenini soğuk duşla canlandırırken Zeynep'in, gece yazdıklarını gizlice okuyacağını bilerek, romanının arasına onu yönlendirecek cümleler serpiştiriyordu. Zeynep böyle düşünmekle abartığını hissetmişti, ama ya bu cümle?

"Ahlaki kusursuzluk ihtiyacı bir ruhsal sapkınlıktır, çünkü acı kaynağıdır..."

Romanın içinde birdenbire karşısına çıkan bu tespitin –belki de Nusret'e ait bir anıydı– sevdiği ve kendini neredeyse her gün

Tanrı'ya kavuşmayı bekleyen bir sunak şehvetiyle zevkle sunduğu adamın ona tamamen bağlanmaktan kaçındığı için duyduğu suçluluğa bir atıf olduğuna emindi.

"Tutku, vicdanı sık sık faka bastırır..."

O notu okuduktan birkaç gün sonra Nusret, Zeynep'in konuşmasının arasına sıkıştırdığı tutku tanımının ona verilen bir cevap olduğunu hemen anlamıştı. Yan yana yaşayıp, cümlelerle mektuplaşmak! Bu ancak Nusret'in düşünebileceği, ona yakışan bir oyundu. İtirazını ertesi gün, müsveddenin girişine karaladığı notla iletmişti ufaklığa.

"Cinsellik ne yazık ki çoğu kez yalanlar ve lekelerle yaşanan bir serüvendir..." Bu kez hiçbir şeyin ardına gizlenmemişti. Açık bir şekilde sus ve yaşa diyordu ona. Genç kadına ve kendisine biçtiği rolü de saklamaya niyeti yoktu: "Saflık ve masumiyet bulanıklık içerir, oysa kötülük kesindir..."

Nusret duştan çıktığında, ona düş gücü yoksunlarına tahammül edemiyormuş gibi acıyan gözlerle bakıyordu. Yazdıklarını Zeynep'in anlamadığını mı sanmıştı? Kadınları içlerinde başka bir kadının gizli olduğuna ikna eden erkekler, onlara her şeyi yaptırabilirler. Zeynep o an Nusret'in –tıpkı yazdığı gibi– kadınların yüreklerinde çok yolculuk yapmış birisi olduğunu fark etti. İlk ayın sonunda durum parlak bir gökyüzü gibi ortaya çıkmıştı. Her tartışmada ikna olacağını bile bile her seferinde direnmek aptallıktı. Zeynep, sarılmak için ona doğru ilerlerken teslim olmaya karar vermişti: bunu neden tutkuyla yapmasındı?

"Sevişirken zevk ve acı gerçeğin iki yüzeyidir..." Nusret, böyle diyorsa onun dediği gibi yapacaktı: Acı çekmişti, şimdi sıra zevkteydi...

Teslim olduğu adam çocukluğundan ilk kez o sabah söz etmişti. Her sevişmeden sonra yaptığı gibi, onu gözlerinden çocuğuymuşcasına, şefkatle öptükten sonra: "Yoksulluğun çocuklar için bir önemi yoktur. Yoksulukta dram annelerin ve babalarındır... Ama bu dramdan büyüğü, asıl dram, direklerden birisi çöküp yükün tamamiyle ötekinin üstüne yığılmasıdır..."

Zeynep ancak haftalar sonra Nusret'in babasının yoksulluğa

dayanamayarak karısını küçük oğlu ve yoksullukla başbaşa bırakıp kendini astığını öğrenecekti. Nusret, onu tek başına büyüten annesine hem tapıyor hem de kendini bir ömür boyu acıya katlanmaya mahkûm ettiği için onu küçümsüyordu. "Çok güzel, çok alımlı bir kadındı. Eğer isteseydi talibi olan zengin bir adamla hemen evlenebilirdi. Hatta zahmetsizce fahişelik yapabilirdi. Ama o yoksulluğu ve acıyı seçti. Acı çekmeden ölmek yerine, çarpışa çarpışa ölmeyi yeğledi. Belki inancı yüzünden... Bedene değil, ruha inanıyordu. Onu bedeninden uzaklaştıran neydi? Babamla berbat bir cinsel yaşamı olduğunu düşünmüşümdür hep... Ya senin annen?"

Annem! Otuz yıl, aynı evde, rahatsız bir ziyaretçi gibi, sanki hüzünle de mutlu olunabileceğini kanıtlayarak yaşamıştı. Anne denilince aklına ilk gelen sözcükler bunlar olmasına rağmen Zeynep inkâr etmişti. "Onu severim... Ama onu hayal kırıklığına uğrattım."

Nusret'in karşılığı kulağının dibinde keskin, öç alan bir kahkahayla gelmişti: "İnsanın annesine karşı işleyeceği en büyük günah, onun evladıyla ilgili yavan hayallerini elinden almasıdır..."

Zeynep aynı fikirdeymiş gibi gülümsemekle yetinmişti. Oysa, annem benimle ilgili her şeyi babama bıraktı; hayallerini bile, demek isterdi. Dememişti. Sadece bir mırıltı: "Özgürlük içinde hiç boy atmamış hep güdük kalmış... Onu nasıl tanımlarsın diye sorsan, sadık derim. Kocasına, hayatına, kaderine sadakat. Yaptığı en iyi iş sadakat göstermekti..."

"Sadakatten nefret ederim. Sadakat, yapmak istemediklerimizi yapmak için bulduğumuz bir mazaretten başka nedir ki? Sadakat dedikleri o şey çoğu kez karşılıklı değil, tek taraflıdır ve acı çekmek hep daha sadık olanın payına düşer..." Nusret şimdi dirseğinin üzerinde doğrulmuş, neredeyse bağırıyordu: "Varlığını öve öve bitiremediğimiz sadakat, seçenekleri olmayanlara özgü bir erdemdir..." Kime kızmıştı? Ona mı, sadık olmaktan başka bir şey bilmez diye tanımladığı annesine mi? Emin değildi. İnsanın öfkesi gölgesi gibi yanındakinin üstüne düşüyordu. Zeynep bir yandan ona sıkıca sarılan, öteki taraftan düşmanı-

nı süzer gibi bakan adamın anlamsız kızgınlığının nedenini çözemiyordu. "Sadık olan müebbet acıya ve yalnızlığa mahkûmdur." Zeynep o zaman anlamıştı: Müebbet dediğinde. Öfkelendiği, sesini duymayacağını bile bile bağırdığı kişi, yoksulluktan kurtulmayı reddeden annesiydi. Yine de ortada açık olmayan bir durum vardı. Onu böylesine delirten –kurtuluş için bedenini kullanmaktan kaçınmış– annesinin küçük çocuğunu yoksulluğa mahkûm etmesi mi, yoksa yoksulluğun kendisi miydi? Zeynep, Nusret'in kızgınlığının kaynağında annesinin çektiği acı olduğunu anladığında işaret parmağını sevdiği erkeğin bükülen dudaklarına uzatmıştı. Onu nasıl yatıştırabilirdi? Bir narsisti nasıl yatıştırabilirseniz öyle; kendi sözleriyle: "Kimi evde zenginlik, kimi evde yoksulluk, kimi evde huzur ve sadakat yerleşik olur. Ben kitap kokusunun sindiği evi yeğlerim..." Nusret'i sözleri mi, yoksa parmağı mı sakinleştirmişti, Zeynep göz göze geldiklerinde çözememişti. Çözmesi de gerekmiyordu. Sevgilisi acılı anılarını belleğin karanlık köşesine itmiş, sakinleşmişti: önemli olan buydu. Nusret ondan kaçırdığı gözlerini parmaklarına çevirmiş, o buğulu, masal anlatıcının sesiyle konuşuyordu: "İşaret parmağı atak, cüretkâr ve saldırgandır ama elimizin, hatta bedenimizin kılavuzdur. Orta parmak cüssesine rağmen, hımbıl ve tembeldir..." Tembelliğini göstermeye çalışmıştı. "Bak ne kadar az hareket ediyor... Yüzük parmağı güya asildir, sadakatı temsil eder. Bu parmaktan nefret ederim. Belki de bu yüzden hiç evlenmedim..." Her parmağı tanımlıyor, yeniden yaratıyor sonra da öpüyordu. "Küçük parmağa gelince, o elin şımarık, sevimli çocuğudur. Üretmez, tüketir, sık sık iddiaya girer ama yine de onu severiz. Geriye ne kalıyor?" Başparmağını tutmuştu. "En küt, en şekilsiz, diğer dördüyle aynı yöne bakmayan, sapkın, en gösterişsiz olan odur ama onsuz hiçbir şey yapamayız..." İsyankâr parmağı birkaç kez büküp avucuna yaslamıştı. "Onsuz ne bir şeyi tutabilir ne de herhangi bir kapıyı açabiliriz. Başparmaksız kitap okumayı bir dene, görürsün..."

En iyi doğumevi kütüphanedir. Yanındaki adam bunu kanıtlıyordu. Onu annesi değil, kitaplar doğurmuştu; maması anne sütü değil, sözcüklerdi; hayatı babası yerine romanlardan öğ-

renmişti... O sabahki öfke nöbetinden haftalar sonra Zeynep sevdiği adama bakarken bunları düşünüyordu. Peki ya kendisi! Neden bir türlü sakinleşemiyor, kendini yerleşik hissetmiyordu? Cevaba –Nusret'in yaptığı gibi– düşüncelerini kaydettiği defterinde rastladı: "Bazılarımızın huzuru asla bulamamasının nedeni içindeki bir türlü yatışmayan gitme arzusudur..." Zeynep kendi sözlerini okuyunca ürpererek sormuştu: 'Gerçekten gitmek mi istiyorum?" İnsan en gereksiz zamanını itirafının eşiğinde geçirir... Sanki bu tespiti doğrulamak ister gibi kararsız bir ruh halinde haftalardır Nusret'i seyrediyordu: Çalışırken, müzik dinlerken hatta sevişirken. Beklemek, beklerken ummak her seferinde kendimize yeni bir yazgı tasarlamak değil midir? Karar vermeliyim... İçimde kabaran bu huzursuzluğa karşın onunla kalacak mıyım? Öff... Bunca zamandır her şeyi yüreğimle yaşamışken şimdi aklımla karar vermek! Bu ne zor bir seçim...

Nihayet Nusret fark etmişti. Haftalar sonra, kararsızlığı belirginleşip, fiziki bir nesneye dönüşünce. "Neler tasarlıyorsun?"

Neler? Zeynep cevabı bilmesine karşın korkuyla ürpermişti. Cevabı içinde öğütmeye, yok etmeye mi niyetliydi? "Bir şeyler tasarladığımı da nereden çıkardın?"

Nusret'in cevabı hazırdı ve Zeynep'in yaptığının aksine, saklamaya niyeti yoktu. "Dalgın olanın tasarlayacak çok hayali vardır."

Onun gibi söz ustasıyla baş edemem. Zeynep böyle düşünmesine rağmen yine de etmeye çalışmıştı: "Hiçbir şey..."

Nusret'in karşılığı hemen gelmişti, sabrı azalıyordu. "Hadi? Dürüst ol!"

"Bilirsin, ben dürüstüm.."

"Gündelik hayatın ya da burjuva ahlakının dürüstlüğünden söz etmiyorum. Ortalama bir dürüstlüğü erdemlilik sayamayız. Ben, yaptıklarının ya da yapmadıklarının değil, düşüncelerinin dürüstlüğü peşindeyim."

Ne diyebilirdi? Kolayı, 'Daha fazla konuşmak istemiyorum,' demeyi seçmişti.

"Neden?"

Buna verecek cevabı vardı. Zeynep sesini yükseltirken ona onun sözleriyle cevap veriyordu: "Her açıklama, her savunma insanı küçük düşürür."

Nusret konuşmadan önce bu kez bir süre düşünmüştü. Zeynep onun ilk kez kuşkulandığının farkındaydı. Hayır, kuşku değil, karşısındaki adamın gözlerindeki bulutlanmanın nedeni endişeydi.

"Konuşurken dile getireceğinizden uzaklaşıyorsanız, ya korkuyor ya da yalan söylemeye hazırlanıyorsunuzdur."

Beni konuşturamayacak! Zeynep inatla karşı koymuştu.

"Eğer sana cevap verirsem, kendime haksızlık edeceğim..."

"İnsanın kendine karşı haksızlık etmemesi zordur. Önemli olan bunun pek sıklıkla tekrarlanmaması. Ve unutma, insanın kendisine karşı kazandığı zaferler aslında birer hezimettir..."

Sanki tartışmıyor, iki roman kahramanını konuşturuyordu. Zeynep ona söyleyecekti. Söylemeye çalışmıştı.

"Seninle tartışmak mümkün değil... Ne zaman konuşmaya başlasak kendimi toy biri gibi hissediyorum."

Sözleri Nusret'i gülümsetmişti. Dudaklarına yerleşen bükülmenin nedeni üstünlük kurduğunu bildiği kadının içtenliği miydi, yoksa okşanan narsistliği mi, belirsizdi. Yaklaşırken teselli eder gibi mırıldanıyordu.

"İnsanın kendisinin değil, özgürlük duygusunun toy olması küçültücüdür ufaklık..."

Özgürlük duygusunun toyluğu! Nusret kendi hezimetine yol açacak tanımları yaptığının farkında mıydı? Belki farkındaydı ama Zeynep, sevgilisinin kapıldığı o anlamlı söz söyleme şehvetinin onu durdurmayacağını biliyordu.

'Güçsüzlük bizi bedenden koparıp ruhun, yani yalnızlığın içine atar...' Nusret araya girmeye çalışmıştı ama Zeynep rakibini kendi sözleriyle geriye püskürtecekti: "Hissettiğim yalnızlığın nedeni bu. Senin harika bir biçimde tanımladığın gibi: Yalnız insan kendininkini değil başkalarının hayatını öğrenir... Burada her şey seninle ilgili..."

"Seninle ilgilenmediğimi mi söylemek istiyorsun?"

Başını salladığını hatırlıyordu Zeynep.

"İlgin öylesine dalgın ki, hep kaybolup gidiyor ve beni hep yalnız bırakıyor..."

"Tanrım! Beni benim sözlerimle susturuyorsun..." Sonra başını gerçek bir pişmanlıkla sallamıştı. "Ününüz varsa anlaşılmadan, okunmadan övülürsünüz... Evet, sen iyi okumuşsun, ama okuduklarını anladın mı? Bundan emin değilim ufaklık." Nusret burada sözlerine ara verip gözlerini etrafta gezdirmişti. Gölgeler odaya bir kir gibi sinmişti. Bir süre sessizliği dinlemiş sonra birden konuyu değiştirmişti. "Müziğin değerli, benzersiz oluşu insana çok şey açıklamasına bağlıdır. Sözün de değeri budur..."

Zeynep şaşkınlıkla ona bakakalmıştı. Acaba yalnızlığında müzik mi vardı? "Kendim için bir şeyler yapacağım. Yazacağım. Çeviri yapmayı da düşünüyorum. İçimde beni huzursuz eden bir şey var..."

Nusret'in cevabı öpücüğüyle birlikte gelmişti: "Hırs, ruhu kamçıladığından, çok da kötü bir kusur değildir, ama onu tüketir de..." Ardından onu tekrar öpmüş ve sözlerinin arkasını getirmişti. "Derin insan, sık sık iç monolog yapar. Yalnızlığı doğuran budur. Yalnızlıktan şikâyet etme. Yalnızlık vakit kazanmak demektir: Değeri yitirildiğinde ortaya çıkar."

İnsan inandığında, görmek önemsizleşiyordu. Ah! Bunu Nusret'e söyleyebilseydi.

"Hevala Rojin!" Zeynep onu geçmişinden koparan adı duyunca silkinerek doğruldu. Yeni Zilan! Kızın geniş, köşeli çenesi her gün daha belirginleşiyordu. "Değerlendirme toplantısına gitmek gerekir..."

Değerlendirme toplantısı! Zeynep, bir daha çenemi açmayacağım, verdiğim sözü tutacağım diye düşündü. Geçen toplantıda küçük Mazlum'un iki, Tanya'nın bir ayağına mal olan emirleri tartışmaya açtığında, Rohat'ın yanı sıra Sinan'ın da ne denli öfkelendiğini görmüştü. Öfkeden çekindiği yoktu. Onu umutsuzluğa, sağır bir sessizliğe iten, yönetimin aldığı kararlarındaki aldırmazlıktı.

Kuryeleri ihbar eden ajanların cezalandırma eyleminden geri dönüldükten tam bir hafta sonra yapılmıştı toplantı. Maz-

lum'un ve Tanya'nın ayaklarının bahara kesileceği ortaya çıktığında: Doktor, hevale Çiya "Ocak'ta donanı Haziran'da ameliyat et prensibine göre, bacakların Mayıs'ta kesilmesi gerekir," dedikten bir gün sonra. Mazlum ve Tanya'nın nisan ya da mayısta Güney'e, hastaneye sevk edilmesi gerekiyordu. Başına gelecekleri duyduğunda Mazlum hiç şikayet etmemişti. O eski Ermeni köyü yakınlarındaki kaya dibinde ölümü tek başına karşılamaya hazırlandığı anda olduğu gibi yürekliydi. Tanya çok sarsılmıştı ama o da kendini kontrol etmeyi başarmıştı.

Zeynep toplantıda söz aldığında, eski kampın eleştiri makinası hevala Rojin'in çoktandır suskun olduğu bilindiğinden, bu ani karar değişikliği nedeniyle kısa süren bir şaşkınlık yaşanmıştı.

Zeynep söze Reşo'nun önderliğini vurgulamakla başlamıştı. Nusret bir zamanlar ona en heyecanla dinlenen serüvenlerin aşk ve kahramanlık hikayeleri olduğunu söylemişti: Öyleyse, işte, şimdi elinde anlatacak güzel bir öyküsü vardı:

"Size bugün bir kahramanın öyküsünü anlatacağım hevaller..." İlk cümleyle ne söyleyeceğini merakla bekleyen kalabalığa temayı haber veriyordu. "Eğer size sözünü edeceğim o kahraman olmasaydı, ben ve beş yoldaş bugün burada olmazdık..." Sonra sözcükleri dikkatle seçerek devam etmişti: " O önderlik yapmasaydı daha köye inişte donar kalırdık... Böyle kış koşullarında..." Rohat'a bakarak parmağıyla küçümser bir tavırla işaret etmişti. "Nah şuradaki depodan erzak getirmek bile zorlu bir iş sayılırken, hevale Reşo, ekibini dağdan indirmiş, çetelere dersini vermiş, üç gün sonra da herkesi geri getirmiştir. Buna Mazlum yoldaş da dahil... Hevale Reşo son gün, yarısı tek başına olmak üzere, tam 12 saat karda, tipide yürümüş ve ekibinin bütün üyelerini sağ salim kampa ulaştırmıştır. Buranın sıcaklığı size dışarının soğuğunu unutturmasın yoldaşlar..."

Sözlerinin burasında gruptaki herkes konunun Reşo'nun kahramanlığı kadar yönetimin verdiği anlamsız eylem kararının eleştirisi olduğunu da anlamıştı. Zeynep giderek heyecanlanan bir sesle köyde olup bitenleri anlatmaya koyulduğunda

toplantı salonundakileri ele geçirdiğinin farkındaydı. Nabızlar ortaklaşa atıyordu: Bunu, arada bulamadığı Kürtçe sözcüklerin grup tarafından istekle ona hatırlatılmasından anlıyordu. Sıra köyde yangına, askerin top ateşine geldiğinde kalabalıktan "biji" sesleri yükselmişti.

Zeynep, on dakika sonra, Reşo'nun kariyerist olmadığını söyleyerek sustuğunda neredeyse herkes –kimisi açık açık, kimisi gizli, içten bir bakışla– Reşo'yu kutluyordu. Sinan'ın yüzündeki o ünlü, silinmez gülümsemesi, Zeynep'in onu gördüğünden beri, ilk kez gölgelenmişti. Parti Komiseri'nin duyduğu öfke, çenesindeki kırığı onarmıştı. Rohat sapsarıydı: Kısılmış gözleri grubun tutku ve coşkusunu geri püskürtüyordu. Ruken'se hep yaptığı gibi önüne bakıyordu.

Doğrudan hedef almadan, tek laf etmeden yönetimi kıyasıya eleştirmeyi başarmıştı Zeynep. Konuşmasının başına dert açacağını, Sinan affetse bile, Rohat'ın bu konuşmanın hesabını ondan soracağını biliyordu. Ruken'e göre gereksiz risk almış olabilirdi. Ama aklına her gece rüyasına giren üç bacağı uykusundan kovmanın başka bir yolu gelmiyordu. Bundan böyle çenesini ebediyen kapatabilirdi.

Zeynep bunları düşünürken Zilan duraklayarak baklayı ağzından çıkardı.

"Hevala Ruken, önce yönetime uğrasın dedi."

Yolun yarısındaydılar. Zeynep başını sallayarak kızı izledi. Bayanlar –sayı artık manga düzeyine inmişti– takımının komutanı, onu bekliyordu: Yorgun savaşçının bakışları bu kez yere eğik değildi, üzerine çevrilmişti.

"Otur heval, hevale Sinan'ı beklememiz gerek..."

Sinan ve Ruken! Ya Rohat? Demek ikili bir uyarı olacaktı. Zeynep, Ruken'in gösterdiği yere oturdu. Az sonra Sinan M16'sıyla içeriye girdi. Zeynep, üçlü yönetimin karşısında yan yana oturan iki bacağını süzdü. Belki onlar uyarmadan artık toplantılarda konuşmayacağını söylemeliydi. Ama Sinan ondan önce davrandı.

"Frankfurt'ta tanıdıkların var mıdır, varsa kimlerdir heval?"

Frankfurt! Önceki toplantıda yaptığı konuşmayı eleştirmesi-

ni beklerken komiserin söze böyle hiç umulmadık bir yerden başlaması! Niyeti neydi? Sinan belki de onunla diliyle baş edemeyeceğini düşündüğü için şaşırtmayı seçiyordu.

Zeynep, "Kimseyi tanımam heval," dedi. Duraksamamalıydı. "Bu değil, geçen Temmuz başında Frankfurt'ta bir hafta kaldım. Temas ettiğim hevaller dernektendi: Adları bana İstanbul'da verilenler. Beni Beyrut'a gönderdiler."

Sinan, devam etti: Soluklanmasına izin vermeyecekti.

"Cudi denilen hain Frankfurt'ta ortaya çıkmış..." Zeynep bir kez daha şaşırmasına rağmen kılını kıpırdatmadı. Oysa içinde tiz bir çığlık uçuşuyordu: Başardı! Çığlık korkusunun içinde sönüp gitti. Soruşturmanın nereye gideceği ortaya çıkmıştı. Dikkatli olmalıyım... Yutkunmak istiyordu ama korkuyu engellemek düşündüğünden zor olacaktı. "Sana kapı nöbetinde firar edeceğinden söz etti mi?"

Cudi ve grup toplantılarının düşük çeneli metropollüsü! Yazmaya çalıştıkları hikâyenin konusu ortaya çıkmıştı.

Zeynep yutkunmadı ama konuşmadan önce boğazını temizledi. Korkmamalı, en azından korktuğunu belli etmemeliydi.

"Söz etmedi heval."

"Hiçbir şey söylemedi mi?"

Zeynep durakladı. Acaba o gece buluştuklarını gören olmuş muydu?

"Söyledi heval."

Sinan merak ve memnuniyetle kımıldadı. İstediğini elde edecekmiş gibi bakıyordu.

"Kaçacağından, Parti'ye ihanetinden mi bahsetti? Doğruyu söyle hevala Rojin! Parti için!"

Parti'nin selameti! Stalin'in zamanından beri çok şey değişmemişti. Zeynep, çok değil, hiçbir şey diye düzeltti düşüncelerini. Başını salladı. Yalan söylemeyecek, iki doğrudan işine geleni anlatacaktı.

"Hevale Cudi bana yönetimin onu öldürtmek istediğini, bu yüzden öteki serhildanlarla birlikte Gerdilerin içine göndermeye karar verdiğini söyledi."

Bu Sinan'ın beklediği cevap değildi. Komiser Ruken'e dön-

dü. Bayan takımının komutanı bakışlarını ilk kez yerden kaldırmıştı.

"Eğer Cudi böyle demişse, neden Sipan'a anlatmadın?"

Buna vereceği cevabı hazırdı. Zeynep kararlı bir sesle konuştu.

"Tam o sırada asker hücum başlattı. Mevzilere dağıldık. Sonrasını biliyorsun heval. Sipan onu artçı seçti." Sinan, uzatmamasını ihtar eden bir tavırla başını salladı. Zeynep, öfkesini bastırarak devam etti: "Yönetim beni Cudi gibi görüyorsa, metropollüleri dışlamaya devam ediyor demektir. Bu da önderliğin talimatlarına taban tabana zıt." İki kez art arda yutkundu. Düşüncelerini söylerse meydan mı okumuş olacaktı? Belki çok ileri gitmemeliydi. Öte yandan korkaklığın günah sayıldığı bu yerde kahramanlık en geçerli savunmaydı. Kahramanlığı seçti. "Beni on gün önce, Sipan'in Cudi'yi göndermeye fırsat bulamadığı göreve, Gerdilerin burnunun dibine yolladınız. Ne oldu? Dağdan nasıl indiysem, ana kucağına döner gibi koşar adım geri geldim."

Taşı gediğine oturtmuştu. Parti komiseri yüzündeki gülümsemeyi yayan bir ifadeyle konuştu.

"Kimse seni Cudi'yle bir tutmuyor heval. Senin kendini Parti'ye adamış bir kişilik olduğunu biliyoruz..." Zeynep, 'Parti'ye değil, devrime' demeyi düşündü, ama Sinan'ın sözünü kesmedi. "Parti bugün Cudi'nin niyetini bilmek ister. İtirafçı mı, iftiracı mı olacak?"

İftiracı! Demek itirafçı olmasından çok, olanları anlatmasından korkuyorlardı.

Zeynep, "Onu pek tanımıyorum," dedi. "Ne yapacağını bilmem mümkün değildir heval."

Sinan yana, Ruken'e döndü. Dilsizliği seçen kadını konuşması için uyarıyor muydu? Komiserin niyeti neyse, işe yaramadı. Ruken sessizliğini korumaya niyetliydi.

Sinan tekrar Zeynep'e döndü. Gülümsüyordu. Ancak bu yüzündeki o aldatıcı ifadeden değil, gözlerindeki ışıltıdan anlaşılıyordu.

"Sana yeni bir görev vermeye karar verdik." Zeynep dehşetle irkildi. Yine soğuk! "Burada kahraman dolu. Yoldaşların pek

çoğunun, derin, katılımcı, partili yaşama adanmış öyküsü vardır. Sen bunları yazacaksın. Parti, sahanın pratiğini, mücadelenin koşullarını herkese duyurmak, anlatmak niyetindedir. Herkesle konuş, onları dinle. Sonra da yaz. Baharda Güney'e götüreceksin." Sonra konuşmanın bittiğini ele veren bir işaretle son cümlesini söyledi. "Hepsi bu heval."

Suçla! Tutmazsa tecrit et. Zeynep ayağa kalkıp, selam verdikten sonra dışarıya çıktı. Soğuğa çıkınca durakladı. Burada güneş, vadilerden erken, tepelerden geç gidiyordu. Dağın yüksek tarafına kurulan yeni kampın önüne soluk kesici bir manzara gerilmişti. Derin bir soluk aldı. İnsan doğaya bakınca en yetenekli heykeltraşın, en büyük ressamın Tanrı olduğunu anlıyordu. Sonra, bu tabloda insanın yerini düşününce kendini okuduğunda altını çizdiği sözleri mırıldanırken buldu: "Quel Malheur, que Dieu ne se soit pas borné à la peinture des paysages[1]"

- 2 -

Şemdinli, Aralık 93

Mehmet ilk kez, Gediktepe'den döndükleri gün, uyumaya hazırlanırken kustu. Ertesi gün, daha sonraki gün neredeyse aynı saatte, yatağa girmeden önce yine kustu. Dördüncü gün akşam, yemekten sonra artık emindi: Hastalanmıştı. Beşinci gün midesini üşüttüğünü düşünmeye başladı. Az yemek yiyor ama akşamları en az Prof kadar içiyordu. Öyle ki, tombul asteğmen sonunda onu uyarmaya karar vermişti. "Evet dostum, sefahat, eğer öldürmezse insanı ünlü yapabilir. Ama askerde değil..."

Neden sonra fark etti: Tuzağa düştükleri gece öldürdüğü adamın cesedinden emdiği, onu donmaktan koruyan neyse, işte o şeyi dışarıya atıyordu. Aslında bu bir anlamda arınma, bir yükten, zehirli bir kirden kurtulmaydı. Ancak onunki

1 Tanrı'nın kendini manzara ressamı olmakla sınırlamamış olması ne büyük talihsizliktir... M. Yourcenar (Nouvelles orientales/ Doğu Hikayeleri)

gibi uzun uzun, yemek borusunu adeta koparıp midesini ters yüz ederek ağzına kadar getirdikten sonra kusmak yorucuydu: Gözlerinin altı morarmış, dudakları çatlamıştı. Neredeyse hiç uyumuyordu. Garip olan bu altüst oluşun altında yatan nedenin neredeyse hiç aklına gelmemesiydi.

Cenk! O her zamanki gibiydi. Sakin, sağlıklı ve kötü... Tabura döndükten birkaç gün sonra pusu olayıyla ilgili olarak birlikte ifade verirken iki itirafçıyı nasıl boğazladığını öylesine sakin bir şekilde, ayrıntılarıyla anlatmaya koyulmuştu ki, savcı üç kez sözünü kesip esasa dönmesi için onu uyarmak zorunda kalmıştı. Çuvallardaki tozdan söz etmeyince, Mehmet de onun gibi yapıp, pişkin bir aldırmazlıkla herkesin çete oluşturduklarını anladığı adamların onlara neden saldırdıklarını bilmediğini söylemişti. Ama Cenk bütünüyle susmaya niyetli değildi. Bölgede asker ve polis tarafından kullanılan üç itirafçının bir komando timine neden saldırdıklarını operasyonu yöneten teğmenin anlatabileceğini çıtlatmıştı savcıya. "Subaylar, polisler, itirafçı ve koruculardan oluşan bir çete! Bunu mu ima ediyorsun asteğmen?" Cenk başını sallayıp, "Hiçbir şey ima etmiyorum," demişti. "Sadece gördüklerimi anlatıyorum..."

Savcı, Cenk'in dosyasındaki olaydan söz edince Mehmet, Cenk'in askerliğini uzatan olayı öğrenmişti. Bir erin kafasına karpuz koyup 30 metreden tabancayla vurmak, –hem de bunu üç kez tekrarlamıştı– olayı soruşturan subaya yalan ifade vermek...

Tarafsız olduğunu birer yay gibi bükülen kaşlarıyla anlatan savcı sonunda soruşturmayı –Cenk'in piyade teğmeniyle ilgili sözlerini ifadesinden çıkartarak– kapatmıştı. Gece, karla kaplı bir dağda komando timine saldırmayı göze alan sabıkalıları öldürmeyi başaran iki asteğmene kim ne yapabilirdi?

Gediktepe Operasyonu'nu izleyen haftaların diğer tatsız haberi Selami Çavuş'un çocuğuyla ilgiliydi. Tabura döndükleri gece telefon eden karısı durumu üç kelimeyle özetlemişti: "Oğlanın durumu kötüleşti, böbrekler daha fazla dayanamayacak..." Satın almaya kalksalar, çok pahalıydı. Nakil? Sıra uzun, bağışsa çok kısıtlıydı. Aile içinden böbrek bağışı: Uzman, çıkar yo-

lun bu olduğunu biliyordu. Anne de aynı hastalıktan muzdarip olduğundan çocuğa böbrek verebilecek tek kişi kalıyordu: Selami Çavuş. Sorun burada başlıyordu.

Hafta sonunda, Mehmet, içindekileri durmadan kusup dışarıya atan midesini alkolle yıkamaya hazırlanırken Uzman karşılaştıklarından beri ilk kez dert yanmıştı. Askeri mevzuat, hem görev yapıp hem de oğluna böbrek vermesini engelliyordu. 45 yaşında emekli olacağına göre oğlanın iki yıl daha dayanması gerekiyordu, ama hastalığın bu kadar ilerlemiş olması bu olasılığı da ortadan kaldırıyordu. Emeklilik hakkını yakıp istifa etmek! Ya bunu yapacak ya da...

Çavuş, "Ya da," deyince Mehmet, Uzman'a bakmıştı. Selami Çavuş devam ediyordu: "Ya da malulen emekli olacağım..." İyi de bu nasıl mümkün olacaktı? "Mesela sağ elimden yaralansam, yüzde altmışlık maluliyet raporu alırsam..."

Mehmet o gece her zamankinden daha fazla içti. İlk ikisini kendisi, üçüncü ve dördüncüsünü böbrekleri çalışmayan küçük çocuk, son iki kadeh de oğluna böbreğini veremeyen uzman için: Toplam altı kadeh. O garip rüyayı da o gece, bir türlü gelmeyen uykuyla, çektiği uykusuzluk arasında gördü: İzmir'deydi, Saadettin Bey'in gösterişli bürosunda. Adam kızına laf dinletmeyi başaramamış, şansını onunla denemeye karar vermişti. Aslında Mehmet'in kirpiklerinin ucunda titreşen görüntüler rüya değil, üç yıl önce yaşanan yarım saatin tekrar gösterimiydi. Karşısında ayakta duran yakışıklı adam bir yandan sigarını içiyor, bir yandan da sahteliğini gizlemeye çalışmadan, güya içten bir sesle konuşuyordu. Kendinden son derece emindi, bu hali küstahlığını daha da keskinleştiriyor, belirginleştiriyordu. "Mezun olmak üzeresin. Seni Libya'daki şantiyelerin satınalma sorumlusu yapsam ne dersin? Hem benim gözüm kulağım olursun, hem de yakında çıkacak bedelli askerlikten yararlanırsın. Biliyorsun, kanundan yararlanmak için yurt dışında belli bir süre çalışmak gerekiyor. Bu dönemde Güneydoğu'ya gitmek aptallık..." Aslı'nın kime benzediği ortadaydı. Baba, kız! İkisi de açık sözlü ve istediklerini elde etmek için ne gerekiyorsa, onu yapanlardandı. Mehmet cevap

vermeden, oturduğu koltukta kımıldamadan beklemişti. Saadettin Bey'in masasının üstü gelecek seçimlerde DYP'den aday olacağını haber veren gazetelerle doluydu. Belli ki, o da Mehmet gibi iğneleyici yazıları okumuştu: Ünlü işadamı Saadettin Alpak'ın anadan süt emmekten vazgeçtiği, *bundan böyle kendini babasının kollarına atacağı söyleniyor...*[2] Adam kararsızlığının farkındaydı. "Hemen evet ya da hayır deme Mehmet. Düşün..." Düşünmesine gerek yoktu. Aslı'yı seviyorum, onu bırakamam... Böyle demek yerine, "Ailemi bırakamam," demeyi seçmişti. Pazarlık genişliyordu. "Onlara göz kulak oluruz. Merak etme..." Mehmet, Saadettin Bey'in bürosundan çıktıktan sonra Neriman'ın evinde onu bekleyen Aslı'nın yanına gitmişti doğruca. Sevdiği kızın –çarpıcı cinsel çekiciliğine rağmen onu hâlâ kadın olarak göremiyordu– gözleri neşeli bir haber umar gibi umutla parlıyordu. Işığı Mehmet'in anlatıklarını dinlerken kaybolmadı, gözlerinin dibinde yanmaya devam etti. Babasının aşağılayıcı ve alçakça teklifi onu şaşırtmış ama utandırmamıştı. Neriman iki saatliğine okula gidince Aslı hemen yatağa uzanmış ve yanına gelmesini işaret etmişti. Mehmet ilk kez o gün kuşkulanmıştı ondan: Vakti geldiğinde beni terk edecek... Sevişme davetini bu yüzden geri çevirmiş olmalıydı. "Nedennn!" Mehmet gerçek nedeni gizlemekten başka çaresi yoktu. "Rekor denemesi için," diyerek geçiştirmişti. Aslı bağırıyordu: "Yalan söylüyorsun!.." Yalan değil, gerçeğin yarısını söylüyordu..

Mehmet, sızmayla uyumanın eşiğinden geri geldiği sabah, aynada kendine baktığında irkildi. Gözlerinin yerinde hareketli iki kırmızı nokta vardı. Yine berbat bir hafta geçiriyordu. Bu hal ne zaman sona erecek? Cevabı yarım saat sonra içtimada Cenk'le karşılaştığında, laf arasında aldı.

"Biliyorsun, benden kurtuluyorsunuz. Akşama terhis partisi var. Prof daha on gün olsa da ortalık sakinken ıslatalım diyor." Gülmeden ekledi. "Saat sekiz gibi, unutma!"

Gidecek! Timin, bölüğün, hatta taburun üstündeki karanlık

2 Y.N: Yazar, Anavatan Partisi'nden, başkanı baba lakaplı DYP'ye geçişi kastediyor.

on iki gün sonra kalkacak... Mehmet birden hafiflediğini hissetti. Nasıl da unutmuştu?

"Tamam," dedi içgüdüsel sevincini bastırarak. "Unutmam."

"Bir şey mi söyleyecektin?" Mehmet merakla Cenk'e döndü. Avcı açıkladı: "Öyle bakıyorsun da."

Ona değil, çığlıkları hâlâ kulaklarında yankılanan Aslı'ya söyleyecekleri vardı. Madem ona söyleyemeyecekti, neden on gün sonra bir daha görmeyeceği birisine söyleyip kurtulmuyordu?

"1990 Mayıs'ında Zeki Öztürk'ü iki kere geçtim," dedi Avcı'nın gözlerinin içine bakarak. "En büyük rakibimdi. Yani tek rakibimdi. Antrenörümle haziran başında Türkiye seçmelerinde rekor denemeye karar verdik. Ama..."

Susunca Cenk biraz bekleyip son sözcüğünü tekrarladı:

"Ama?"

"O sırada birlikte olduğum kız, yarıştan iki gün önce gizlice kampa geldi..." Mehmet, Aslı'nın sevişme isteğini atlayarak devam etti: "Sarhoştu. Araba kullanacak hali yoktu. Onu evine geri götürürken direksiyona yapıştı ve kaza yaptık."

Duyduğu o bıçaksı acı; boynu; sağ başparmağı... Mehmet'in gözlerinin önüne üşüşen acılı anıları Cenk'in sesi böldü.

"Demek dizini böyle sakatladın?"

Mehmet başını salladı. Artık gerisini de getirebilirdi.

"Seçmelere katılamadım. Zeki, temmuzda İtalya'da hem 1500 hem de 3000 Türkiye rekorlarını kırdı..."

"Ve böylelikle ikincilikler başladı..." Cenk, Mehmet'e şaşıracak zaman bırakmadan avcı olduğunu hatırlatarak ekledi: "Seni araştırdım." Ayrılacakken durakladı. İyisinin ne olduğunun farkındaymış gibi ekledi: "Bir de kötü haber. Galiba sizin devreden başlayarak askerlik dört ay uzatılacakmış."

Mehmet o gece bara geçmeden önce kantinde oyalandı. Amacı hem Cenk'ten hem de içkiden mümkün olduğunca uzak durmaktı. Ama Saldıray ortaya çıkınca niyeti kursağında kaldı. Trabzonlu'nun yüzü öfkesini ele veriyordu.

"İki kötü haber!" diye başladı söze. "Öğrenmek ister misin?"

Mehmet "İstemem," dedi.

"İlki, Hulusi Kentmen hastaymış, galiba yolcu." Saldıray'ın ona aldırdığı yoktu. İsterim demiş gibi devam etti: "İkincisi Üzümlü'yü basanlar paçayı kurtardı. Şehitlerin kanı hâlâ yerde[3]..."

Bir ölüm, bir alınamamış öç haberi. Azrailin tellalıydı sanki. Mehmet yaslandığı sandalyeden doğruldu. Ona bir ders vermenin zamanı gelmişti..

"Benim de sana iyi bir haberim var," dedi, sonra alacağı zevkle tekrar geriye yaslandı. "Askerlik dört ay uzatılıyormuş."

Saldıray felaket haberini hemen algılamıştı: Sözcükler onu geri itiyormuş gibi sendeleyerek geriledi.

"Yalan söylüyorsun!" Söylemediğini biliyordu. Mehmet istifini bozmadan bekledi. Sessizlik Saldıray'ı kısa sürede ikna etti. "Doğru söylüyorsun." Mehmet bu kez başını eğdi. "Kimden duydun?"

"Cenk'ten. Kaynağı güvenilirmiş."

Saldıray tekrar eski yerine gelmek için ileriye doğru bir adım attı. İnanmış ve yıkılmıştı.

"İyi de, sen neden üzüntülü değilsin?" Neden değildi? Adam öldürmek belki midesini bozmuştu ama üzerine kaygan bir zırh da geçirmişti: Aldırmazlık. Mehmet omuzlarını silkti. Saldıray bunun üzerine korkuyla atıldı: "Perihan Erzurum'a benden evvel dönecek." Sonra aklına gelen düşünceyle Mehmet'e döndü. "Bu haberin nesi iyi?"

Mehmet umduğundan fazla zevk aldığını fark edince gülümsedi. Belki geveze tellalın keyfini biraz daha kaçırabilirdi. Saldıray kararsız gözlerle, evlenme planlarını bozacak bu haberin nasıl olup da iyi bir tarafı olduğunu anlamak için ona bakıyordu.

Mehmet, "Hayıflanıyordun," dedi. "Bak, devlet sana Üzümlü'yü basan kargaları arayıp bulmak için dört ay daha veriyor."

Saldıray küfredip, cevaplanmamış sorularla uzaklaştı. Mehmet onu arkadan seyrederken Hulusi Kentmen'i ilk kez ne zaman gördüğünü hatırlamaya çalışıyordu. Epeyce geriye gitti ama anıları bulanıktı. Ne zaman Karşıyaka'daki açıkhava sinemalarını düşünse gözlerinin önüne serilen o berrak resimler

3 PKK 12 Aralık 1993 tarihinde Üzümlü Karakolu'nu basarak 7 askeri öldürdü.

nedense netliğini yitirmişti. Bir süre uğraştı ama hoş kızgınlığıyla tanınan aktörün yüzünü bir türlü o bulanıklığın içinden bulup çıkaramadı... Dışarıda, karda kısa bir tur attıktan sonra içeri girdi. Cenk'ten daha fazla kaçamazdı.

Masada Cenk, Prof, Saldıray ve Altan vardı. Avcı onu görür görmez elini kaldırdı. Konuşma –ya da tartışma– kızışmıştı ama sadece Cenk eğleniyor gibiydi. Ötekiler ciddi, hatta öfkeliydi. Mehmet on gün sonra kurtulacağını tekrarlayarak ona ayrılan sandalyeye oturup hepsini selamladı.

"Merhaba komutanlar!"

Altan da, İsmet'in terhis olmasından sonra, yaklaşık bir aydır Cenk ve Saldıray gibi tim komutanıydı. Ama alıngan arkeolog Mehmet'in laf atmasına aldırmadı. Konuşmanın odağında her zaman olduğu gibi Prof vardı ve bildik sahne tekrarlanıyordu. Prof ikisiyle oynuyor, ortaya bir laf atıyor, Altan'la Saldıray aksi görüşlerle birbirine verip veriştiriyorlardı. Söz etmediklerine göre askerliğin uzatılması hikâyesini bitirmişlerdi.

"Burada neden savaşıyoruz? Bunu bilmek istemek suç mu?"

Mehmet masanın altından Altan'a sesini kısması için bir tekme savurdu. Sus da diyecekti ama bu Saldıray'ı engellemeye yetmeyecekti. Trabzonlu'nun sesi öfkeli ama alçaktı.

"Burada vatanı korumamız emredildiği için savaşıyoruz."

Mehmet, "Kes şu lafları!" dedi bu kez.

Artık Altan'ı da susturmak mümkün değildi. Saldıray'a dönmüş, daha bir ay önce bölük komutanı onu uyarmamış gibi titreyerek Trabzonlu'ya cevap veriyordu.

"Bak komutan! Burada koruduğumuz, yoksulluk. Evet, sadece yoksulluk! Kör müsün sen?" Altan Saldıray'ın gözlerini açmak ister gibi elini adamın yüzüne uzatarak devam etti: "Burası vatanımız ama neden Şemdinli'ye indiğimizde yabancı bir ülkedeymiş gibi şaşkın ve çaresiziz. Neden Perihan'ı görmeye gittiğinde hep arkanı kollayacak adam arıyorsun?"

Mehmet, tekrar ayağını uzattı ama sonra onu tekmelemekten vazgeçerek geri çekti. Altan'a öfkelense de savaşta bile yaşamın akışının tersine davranmayı göze aldığı için, ona saygı duymaktan kendini alıkoyamıyordu.

Saldıray Altan'ın sorusuna cevap ararken Prof araya girdi. Soruna her zaman yaptığı gibi başka açıdan bakacaktı.

"Burası ya da şurası, şunun ya da bunun... Burada dağların tepesinden aşağıya baktığımda neyi anlıyorum biliyor musun? Dünyanın, toprağın hiçbir insana, hiçbir hayvana, hiçbir ülkeye ait olmadığını, olamayacağını... Dünya sıcağa, soğuğa, rüzgârlara, yağmurlara, kısaca doğaya ait: Bizler doğanın krallığını ele geçirmeye çalışan zavallılarız..." Mehmet sıkıntıyla sigara yaktı. Hiç dağa çıkmamış bir topçu, Altan'a dönmüş, meseleye tepeden bakarak şehvetli bir sesle açıklıyordu: "Ulusların gurur duydukları olaylar, kavramlar neden kan ırmaklarında yıkanmıştır hep? Sanat ya da bilimle gururlanmayı ne zaman başaracağız?"

Altan, hocasının görüşlerine katılıyordu: bakışlarındaki ışık ele veriyordu bunu. Ama bu kez onu yüreklendirmedi. Masaya çöken itaatkâr sessizliği, çapraz ateş arasında kaldığını düşünen Saldıray'ın öfkeli homurtusu kesti.

"Ne cins adamlarsınız siz? Sanat, bilim de nereden çıktı şimdi?"

Altan bu kez cevap vermedi. Sessizliğinden mutluydu. Prof, Trabzonlu'ya önündeki gazetenin ön sayfasındaki bir çıplak kadın fotoğrafını bantlayarak açık saçıklıktan şikayet eden manşetini gösterdi.

"Bugün Olimpos'dan inecek olsalardı, sizce Zeus'la Afrodit'e ne yapardık?" Sorusunun ardından gevrek bir kahkaha attı. Eğlenceli olduğunu bildiği cevabı kimseye bırakmaya niyeti yoktu. "Birisini hapishaneye, ötekini de geneleve kapatırdık." Saldıray dışında herkes Prof'un kahkahalarına katıldı. "Bu küçük burjuva ahlak normları yok mu?" Normlar midesini bulandırmış olmalıydı, yüzünü ekşiterek başını sallıyordu. "Küçük burjuvalar hep birlikte kalkıp oturmayı, aynı yöne bakmayı severler...." Sesini alçalttı. "Ama hep birlikte aynı tarafa döndüğümüzde ne görürüz? Bir despotun işaret parmağına baktığımızı..." Sözlerinin ardından gazetenin magazin sayfasını çevirerek tanınmış bir ailenin büyük oğluyla ilgili fotoğrafı işaret etti. "Zengin birisini hor görecek fırsat her zaman ele geçmez derler, yanlış: Her gün gazetelere göz atmak yeterli."

Prof'un dudakları sol yana doğru eğilmişti. Bu da gülümsemesini gizliyor, sözlerindeki alaycılığı örtüyordu. Mehmet ani bir kararla içki almak için masadan kalktı. Bu kadar çok lafı nereden buluyordu? Herhalde buraya gelmeden önce gün boyu parlak sözleri biriktiriyor, sonra da konuşmanın bir yerinde, konuyla ilgili ya da ilgisiz, ezberlediği cümleleri araya sıkıştırıveriyordu. İçkiyi alırken az kaldı diye düşündü. On gün sonra sadece Cenk'ten değil, bu saçma konuşmalardan da kurtulacaktı. Şimdilik yapabileceğim bir şey yok... Böyle mırıldanarak masaya geri döndüğünde cömert Prof'u bilgisini hâlâ sadaka gibi dinleyicisinin önüne saçarken buldu. Saldıray küskün bir yüzle köşeye çekilmişti. Cenk kendisiyleydi. Ortalıkta sadece bir meraklı dinleyici vardı: Altan.

"Tanrı insanların arasına iki yolla nifak soktu. Bir: Şeytanla. İki: Dillerini ayırarak..." Mehmet kulaklarını kapadı. Aklı Hulusi Kentmen'de kalmıştı. Ama kulakları çok geçmeden geçmişin zarını delerek sesleri canlandıran bir soruyla açıldı. Geveze filozof yine hüküm veriyordu: "Kuşkuya gelince! Kuşku kötü değildir dostum, aksine iyidir; modernliğin, uygarlığın anahtarı olduğundan." Mehmet, artık bitirdi diye düşünürken en sevdiği konudan uzaklaşmış gibi telaşla insana döndü. "Ah! Tüm insanlar! Sizi seviyorum."

"İnsan sevmek mi! Sana acıyorum hocam. Ne yorucu işin var!"

Prof, yorgun olmadığını, insanların onu dinçleştirdiğini kanıtlamak için söze birdenbire, küçümseyici bir cümleyle giren Cenk'e döndü. Kararlı görülüyordu.

"Yanılıyorsun dostum! Tüm dedim, duymadın mı? Tüm demek bir şeyin tamamı, hepsi demektir. Daha evvel de söyledim, insanları tek tek sevmekten vazgeçeli epeyce oldu. İnsan yerine, insanlığı sevmeyi seçtim ben."

Altan merak ve gizleyemediği hayranlıkla filozofunu dinliyordu. Cenk'e gelince, ikna olmamış, inatçı bir tavırla Yunan ilahlarını hatırlatan öfkeli başını sallamaya başlamıştı.

"Hadii! Doğru söylemediğini biliyorum. İğrendiğin bir canlı türünü nasıl seversin?"

Prof biraz düşündükten sonra sevgisinin kanıtını bulduğunu belirtircesine kadehini Cenk'e doğru kaldırdı.

"Bana tam otuz gün fazla askerlik yaptırdın. Ama bak, seni bile seviyorum."

Cenk durakladı. Başını sallamaktan vazgeçmişti. Öfke içermeyen, uyarıcı bir sesle cevap verdi.

"Hayır Prof. Sen beni değil, atleti seviyorsun. Hadi dürüst ol da doğruyu söyle!"

Cenk'in sözleri hem Prof'u hem de Mehmet'i şaşırtmıştı. Filozof ihanetini ele veren utangaç sesiyle mırıldandı.

"Doğruyu söylerken kimse tümüyle doğruyu söylemez dostum... İşte sana doğrunun tarifi." Bunu ezberlemiş olamazdı. Akıllı, hayır, bilgili biri olduğunu kabul etmeliyim diye düşündü. Cenk sevilmemeye dayanabilirmiş gibi kadehini Prof'unkine dokundurdu. Topçu doktor ihanetinin nedenini arkadaşına açıklamaya çalıştı. "İyilik, kimse iyiliğe kayıtsız kalamıyor... Ben bile."

Demek beni iyi sanıyor! Mehmet gizlice gülümsedi. Bay filozof sandığı kadar akıllı değildi. Cenk, Prof'un yardımcısını "iyi" diye nitelemesine aldırmamıştı. Sevilmemeye de aldırdığı yoktu. Sadece iyiliğe inanmıyordu. Prof'u sıkıştırmaya devam edecekti:

"Yapma hoca! Savaş ve iyilik nasıl birlikte var olur? İnsan varsa..." Sonra sözlerini kesip sordu: "Ne düşünüyorsun?"

Cenk, Prof'u bırakmış, birden ona dönmüştü. Mehmet bir an kararsız kaldı. Saldıray'ın merakının nedenini anlayabiliyordu. İyi ama ya onunki? Küçümseyen bakışlarını bir el gibi hâlâ üzerinde gezdiren avcıya bakarak sordu:

"Savaşla neden bu denli ilgilisin? Sen sivilsin. Bu işi muvazzaflara bıraksana! Savaşmak onların işi..."

Cenk istediğini elde edenlere özgü memnuniyetle geriye yaslandı. Mehmet adamın dudaklarındaki bükülmeyi görünce tuzağa düştüğünü sezdi. Cenk'in asıl tartışmak istediği Prof değil, onunla yarışmak gafletinde bulunan budala, yani kendisiydi. Avcı tane tane konuşarak cevap verdi:

"İlgileniyorum, çünkü savaş güzeldir."

"Güzel mi?"

Cenk istekle ona cevap verdi. Dudaklarının ardından donuk gözleri de canlanmıştı.

"Evet! Savaş, onca kötülemeye karşın betimlendiğinin aksine güzeldir. Kanıt mı? İşte Harmoni!" Ardından açıklamaya koyuldu: "Harmoni, savaş tanrısı Ares'le, güzelliğin simgesi Afrodit'in kızı değil mi?"

Bir süredir susan ama konuşmayı dikkatle izleyen Saldıray, Cenk'in adeta Prof'tan rol çalarak yaptığı mitolojik açıklamayla hem şaşırmış, hem de meraklanmıştı. Kendini daha fazla tutamadı:

"Anlamadım. Harmoni de ne oluyor?"

Cenk gözlerini hedefinden ayırmadan mırıldandı:

"Harmoni, uyum demektir; savaşın güzellikle akrabalığını bundan iyi ne kanıtlar?"

Mehmet, Cenk'i süzdü. Ah! Avcının delici bakışlarını yansıtmayı becerebilseydi. O zaman ondaki öldürme gizilgücünün üstü örtülemeyecek kadar coşkun olduğunu herkes görürdü. Avcılığının kökeninde de bu duygu, bu güç vardı. Susuz kalmış gibi yutkundu. Evet, bakışlarına ayna tutabilseydi, herkes karşısındaki Yunan İlahı'nı andıran yakışıklı avcının ne mal olduğunu anlayabilirdi: Adam dudaklarına gülümseme iliştirmiş olsa da karşısındakileri küçümseyen bakışları, en çok kendisine saygı duyduğunu ele veriyordu.

Mehmet bir süredir tuttuğu soluğunu boşalttı. Düşündü: Kabul etmeliydi. Katilliğin belirgin bir çekiciliği vardı. Evet! Tiksinti içeren bir hayranlık! Ona bakarken hissettikleri buydu.

Konuyu değiştirmek için Yakup'tan söz etmeyi denedi ama kimse yarı ölü birisini hatırlamak istemedi. Saldıray, askerliğin uzayacağından söz edince de habere ilgi gösteren olmadı. Altan, söylentilerin uydurma olduğuna emindi; Cenk'le Prof on gün sonra terhis olacaklarından, olay onları ilgilendirmiyordu; Saldıray ona dönünce, Mehmet omuzlarını silkti: Adam öldürmek onu aldırmaz yapmıştı. Trabzonlu bir ara lafı soğuğa getirip uyku tulumu almaktan söz edince Cenk onu, "Arazide uy-

ku tulumunda uyumak aptallıktır. Baskında içinden çıkamazsın," diyerek uyardı.

Gecenin tek yararı, Mehmet'in öncekilere göre oldukça az içmesi oldu. Sadece iki kadeh... Cenk terhis olmaktan mutlu görünmüyordu. Prof'sa Boğaz'da balık yemeği özlemişti. Öte yandan fakülteye dönmek, Gülistan dediği, askere gelmeden önce bir süre arkadaşlık ettiği bir kadınla evlenmek, doçent olmak: Önünde askerlik nedeniyle ara verdiği, sivil hayata ilişkin bir sürü sıkıcı ve yorucu iş vardı. Bu da yeni gevezelik konusu demekti:

"Kadınlar konusunda saf ve budala olduğumu açıklamaktan mutluyum," dedi bir ara. Coşmuş, dizgini elinden kaçıran acemi bir süvari gibi gevezeliğinin içinde dörtnala gidiyordu. "Biri bana acıyıp şefkat göstermeye kalkmasın, hemen sevildiğimi sanıyorum..." Gülistan'dan mı söz ediyordu? "Sevmek ya da sevmemek! Evet Shakespeare dostları, soru buysa, ben hayatımın sonuna kadar kimseyi sevmemeye niyetliyim. İnanmayan vasiyetnameme baksın: Her şeyi kendime bırakıyorum..." Espri fena değildi ama onu dinleyen yoktu: Kimse gülmeyince kendi kendine gülüp planlarını anlatmaya koyuldu: Altı, ya da on iki aylığına İngiltere'ye gidecekti. Askerden önce iki dönem için Londra'daki bir üniversiteyle yazışmıştı. "İngilizleri kibirlilik, sahtekârlık, kurnazlık, sömürgecilikle suçlayabilirim. Ama kusurlarının en önünde kötü aşçılıkları gelir. Bu beni düşündürmüyor değil. Ne derler! İngiltere'de iyi yemek istiyorsan üç öğün kahvaltı et." Yine kimse gülmedi. Prof da kötü yemekleri ve Londra'yı bırakarak yine evlilik konusuna döndü. Uyarmak istercesine Saldıray'a bakıyordu: "Biliyor musun sevgili dostum? Birbirlerini ne mutlu ne mutsuz eden çiftler, en sağlam bağla birbirlerine bağlanırlar... Uzun, kalıcı evliliğin sırrı budur..."

İçtenlik, insanın en belirgin özelliği değildi! Mehmet durmadan konuşan adamı seyrederken bunu düşünüyordu. Neden bu kadar çok konuşuyor, neden hep büyük laflar ediyordu? Belki de kibrinden! Kibirli bir zekânın tek tutkusu düşünceleri değil midir?

Prof'un gevezeliği sadece Saldıray'ı sarsmışa benziyordu. Kalıcı evliliğin sırrı Trabzonlu'yu bayağı şaşırtmıştı. Mehmet tekrar kulaklarını kapattı; Hulusi Kentmen! Ardından kirpiklerini... Ama karanlığın içinde beliren sivri parıltıyla karşılaşınca –sanki bıçaklanmıştı– hemen gözlerini açtı. Öfkeli, sevecen baba rollerinin sevimli adamı yerine karşısına Aslı çıkmıştı. Üstelik de çıplaktı. Kadehine uzandı. Sağırlaşmak hiç de iyi bir fikir değildi.

"Eski Yunanlılar evreni Tanrıların yarattığına inanmazlardı, evrenin Tanrıları yarattığını söylerlerdi... Ben de aynı fikirdeyim..."

Neden Hulusi Kentmen değil de Aslı! Ve neden çıplak? Ardından o soru sökün etti: Acaba Nihat'la yattı mı?

Duyduğu acı o denli keskindi ki, Mehmet çığlığının dikenli bir tel gibi nefes borusunu kazıyarak dudaklarından fırlamasına engel olamadı. Eliyle, ağzını kapadı. Boğazını dolduran kanı kusmak üzeriydi.

"Ne oldu?"

Masadaki herkes ona dönmüştü. Mehmet elini ağzından çekti, midesine bastırarak,

"Hiç," dedi. "Galiba sancı girdi."

"İçkiyle pişmanlığını boğabilir misin bilemem, ama mideni deleceğin kesin."

Uyarıyı Altan'a eski Yunanlıları anlatmakla meşgul olan Prof değil, masaya oturduğundan beri onu bir avı izler gibi gözleyen Cenk yapmıştı.

"Neden pişmanmış?" Saldıray, Mehmet yerine, sorusunun cevabını o verecekmiş gibi merakla Cenk'e bakıyordu. "Konu Yakup'la mı ilgili?"

Cenk, Saldıray'a aldırmadan Prof'a döndü.

"Ne dersin hoca, evrenin yarattığı Tanrı, bizim sessiz, çekingen atlete huzur verir mi?"

Mehmet geriye yaslanarak Cenk'i süzdü: Onunki gibi acımasız, yıkıcı bir alaycılık için tek şey gerekirdi: İnsanlardan nefret etmek. Kendi türüne saygı duymayan biri. Sonra "canlılığa saygı duymayan" diye düzeltti düşüncelerini. Ona bakan adamın

belki bir yüreği vardı ama bu yüreğin gözleri yoktu.

Prof, Cenk'e dönmüştü, omzunu silkti.

"Çekingen dedin de... Kayıtsız bir horgörü! Bu çekingenlerin en önemli savunma silahıdır..." Bir kez daha kibrine mağlup olmuştu. Sözlerinin yarattığı etkiyi ölçmek için bekledikten sonra cevabını tamamladı. "Tanrı normallerle değil, anormallerle ilgilenir. O yüzden huzur bahşeder, derim."

"Ben gidiyorum!"

Saldıray hem hayal kırıklığına uğramış, gizlemeyi başarsa da, öfkelenmişti. Ne askerliğin uzamasını doğrulatabilmiş, ne de sorusuna cevap almıştı. Kimse otur demeyince, öfkesinin açığa çıkmasına aldırmadan çıkıp gitti.

Saldıray'ın kalkmasını fırsat bilen Mehmet de onu izledi. Prof'a daha fazla dayanamayacaktı. Aslında katlanamadığı kişinin Cenk olduğunu biliyordu ama öfkesini Türk Ordusu'nun tek doktoralı muharip asteğmeninden çıkarmak kolayına geliyordu. Prof'la Cenk'in ilişkilerinin ortak temeli zıtlıklarıydı. Birisi çok konuşuyor, öteki dinliyordu. Çıkarken dik dik Cenk'in gözlerine baktı. Ondan çekinmesine gerek yoktu. Eğer ölçü insan öldürmekse, onunla yarışabilirdi.

Saldıray'ı koğuşun kapısında onu beklerken buldu. Trabzonlu daha fazla içinde tutarsa boğulacakmış gibi hızlı cümlelerle konuşmaya başladı. Aslında Prof'a kızmıştı ama o da öfkesini bir başkasından, Altan'dan çıkarmaya hazırlanıyordu.

"Ben buraya vatan için geldim Mehmet kardaş... Ve evvelallah dağlardaki kargaları tepeleyip, burasını yaşanır bir yer yapmaya. Öyle ki, yirmi sene sonra oğlumla Şemdinli'ye geldiğimde kayak yapabileceğim..."

Mehmet, Saldıray sözlerini tamamladıktan bir süre sonra şaşkınlıktan aşağıya sarkan çenesini toparladı. Kayak ve Trabzonlu! Bu da nereden çıkmıştı? Sorusu mırıltıdan farksızdı.

"Sen kayak yapmayı bilir misin?"

Saldıray biraz düşündükten sonra alçak gönüllülükle başını salladı.

"Hayır, ama öğreneceğim."

Öğrenecek! "Bu merak da nereden çıktı?"

Trabzonlu soruyu duyunca gözlerini kaçırdı; söyleyecekleri onu utandırıyor gibiydi:

"Perihan biliyormuş. Onlar ailecek kayarlarmış..."

Perihan ve Şemdinli'yi temizlemek! Mehmet başını sallayarak koğuşa girdi. İki adımın ardından durdu, geriye döndü. Tahmin ettiği gibi Saldıray peşinden gelmişti.

"İyi de..."

"Çocuğunun erkek olacağını nereden biliyorsun diye soracaksın..." Sözlerini kesen Saldıray'ın yüzü kendinden emin, itici bir tebessümle genişlemişti. "Ne demişler, erkek adamın erkek çocuğu olur."

Mehmet sessizce karşısındaki şehvetli adamı süzdü. "İyi de, yirmi yıl yaşayacağını nereden biliyorsun?" Saldıray'ın onun dudaklarından aldığı soru buydu. Soruyu orada tutmaya niyeti yoktu, yutarak geri döndü. Perihan Trabzonlu'nun geleceğine hükmediyordu. Anlaşılan kaprislerini edepli bir sessizliğin ardına gizliyor, Saldıray'a istediğini yaptırıyordu. Trabzonlu'nun sevimsizliğe varan saldırganlığına rağmen vatan sevgisinin içtenliği tartışılmazdı. Ona birbiriyle ilintili iki kavram hükmediyordu: Vatan sevgisi ve vatan hainlerine duyduğu ölçüsüz düşmanlık.

Mehmet yattıktan iki saat sonra –tıpkı suç ortağıyla buluşur gibi– kirpiklerinin altındaki kaygan, ıslak karanlığın içinde Aslı'yla tekrar karşılaştı. Yüzü hatırladığından da güzeldi. Çocuk dudaklarının ucunda titrek bir haz titremesi geziniyordu. Elini uzattı, uykuda olduğunu bilmesine rağmen beyaz teni parmaklarının ucunda ipek bir astar gibi dalgalanıyordu. Ama asıl kışkırtıcılığı, yeni yetme arsızlığını andıran o tanıdık şehvetinde gizliydi.

Mehmet gözlerini araladı. Şaşkındı. Aylar sonra Aslı'yı yüreğini parçalayan bir hançer gibi değil de kasıklarını ürperten bir beden olarak düşlüyordu. Bu keşif onu sevinçle titretti. Hainin elindeki hançer sonunda körelmiş miydi? Belki de hâlâ uyuyorum... Mehmet elini kasıklarına götürdü. Hayır, uyanıktı. Sessizliği dinledi. Altan'ın düzenli soluklarını duyabiliyordu. Birkaç saniye sonra tekrar gözlerini kapadı ve direnmeden kendini anılara teslim etti.

Aslı'nın kahkahası neşeli bir müzik gibi boşboğaz olur, çok şey söylerdi. Neredeyse her şeyi: Benimsin, kölemsin... Mehmet onu kollarının arasında tutarken her seferinde bir şeyi tekrar kavrardı: Bedenin iki görevi vardır; yaşatmak ve haz duymak; haz, bedenin kendi iradesini ele almasıdır... Aslı böyle anlarda, onu anladığını bilerek gülümser, dudaklarında hece hece bir fısıltı dökülürdü:

"Doğ-ru, ben ah-laksız ve gü-nah-kâ-rım..."

Ahlaksız ve günahkâr! Evet, hiç kuşkusuz bir ahlaksızdı, ama onunki öylesine doğal bir ahlaksızlıktı ki, sevişmediği zaman sanki can sıkıntısının yeryüzünde kemirdiği tek kişi oymuş gibi surat asardı. Kendini bu sıkıntıdan korumaya adamış gibiydi. Neşesinin, ahlaksızlığa varan utandırıcı cinselliğinin nedeni buydu. Seviştikten sonra uyuşuk, mutlu bir kayıtsızlığın içine düşer, bu ruh hali onu çok geçmeden yeniden o koyu sıkıntıya sürüklerdi. Tekrar tekrar sevişmek istemesinin nedeni peşini bırakmayan inatçı can sıkıntısından kurtulma isteğiydi.

"Tatların en keskini günahınkidir..." Kim söylemişti bunu? "Gözler ve ağızlar, gülme ve yemenin ötesinde günahı tatmaya da yarar..."

Bunu söyleyeni de hatırlamıyordu. Mehmet hafızasının üzerindeki tortuyu silkelemek için ellerini kulaklarına bastırdı. Kimin konuştuğunu çıkaramadı. Ama kitabî sözlerle konuşan Aslı'dan başkası olamazdı. Okuduğu kitaplardan cümleler çalmayı sevmez miydi o? "Günah işlemenin kolaylığı şaşırtıcı... Bu yüzden hiç suçluluk duymadım..." Günahın ilk sonucu, insanın kendini kendi içine hapsetmesidir. Oysa Aslı'da bu böyle olmamıştı.

İlk kez birbirlerinin olmalarının üstünden daha iki ay geçmeden onunla sevişirken kendini yapayalnız hissetmeye başlamıştı Mehmet. Duyduğu yalnızlık, kollarının arasında büyümeyi reddeden, çocuk kalmaya niyetli birisini tutmasından ileri geliyordu. Bunu keşfeder keşfetmez Aslı'yı dikkatle izlemeye koyulmuştu. Çocuk bakışları, ruhunun gizemini sunan bakışlar değildi: Arsızlığı, şehveti ve bencilliği gözlerinde saklan-

madan, parıltıyla kendini sergiliyordu. İyi de kendini yapayalnız hissetmesine rağmen onunla sevişmek için atletizm kariyerini neden riske etmişti? Cevabı çok geçmeden bulmuştu: Aslı'yı sevişmede benzersiz kılan şey, kendini erkeğine bir kurban gibi sunmasıydı. Bu, insanı kısa sürse de Tanrı yapıyordu.

Oysa her şey ne kadar açıktı. Sevdiği çocuk kadının tutkusu zevksiz, hayalleri soğuktu.

Aylarca önce keşfettiği ama bir türlü itiraf etmeye yanaşmadığı gerçek, uyarıcıydı. Bir an kalkıp sigara içmeyi düşündü? Soğuğu hatırlayınca vazgeçti. Arzu soyuta değil, somuta yönelir. En büyük arzu nesnesi bedendir... Ruhta ve bedende hasar bırakmayan arzu, sıkıcı bir yanılgıdan ibarettir.

Birbirinin ardından sökün eden düşüncelerini keskin bir kahkaha böldü.

"Kim bağırdı?"

"N'oldu?"

Altan'la Saldıray'ı uyandırmıştı.

Mehmet, "Ben bir yanılgıdan ibaretim," dedi. "Hadi uyuyun!"

Ortalık tekrar sessizleşince karar verdi: Babası düşleri için bütün hayatı boyunca acı çekmişti. O, huzur için tüm düşlerinden vazgeçecekti... Düşünce onu tekrar güldürdü. Rekor kırmayı bile anlamsız kılan Aslı'dan başka ne düşü olmuştu ki?

Bu kez kahkaha atmamıştı. Uyumadan önce fark etti; adam öldürmek, cesareti gibi cinselliğini de uyandırmıştı.

- 3 -

Gowende, Aralık 93

"Dağda bir kadının kendini silahla kanıtlamadan çevresince onaylanması mümkün değildir..." Zeynep kucağındaki deftere yazdığı cümleyi okuduktan sonra kendine hak verir gibi başını salladı ancak çok geçmeden haklılıktan vazgeçti. O, kendini onaylatmayı başarmış ama diline söz dinletemediğinden ba-

şarısını kalıcı kılamamıştı. Reşo yerine Sipan'ı seçmek! Başını tekrar –bu kez az öncekinden daha farklı, iki yana– salladı. Başka türlü yapamazdı. Reşo, az ötede ordusuz bir general gibi ürkek bakışlarla karlı tepeleri umutsuzluk içinde seyrediyordu. Hayır! O asla umudunu kaybetmezdi. Belki de onu ötekilerden farklı kılan özellik buydu. İlhamı ölümün verdiği bu yerde bir insanda herkese yetecek umut bulmak ne hoş sürprizdi. Kısa süreceğini bildiği mutluluğu içine çekerek gerindi. Reşo'yu bunun için seviyordu. Merakla tekrar adama baktı. Acaba bu genç savaşçı, 'diriliş şafağı' dediği o büyük güne uyanabilecek miydi?

Zeynep sorusuna cevap beklemeden defteri kapadı. Burada etrafta ışık olmasına rağmen uzakta siyah bir kumaşı andıran gece bir kılıf gibi beyaz dağların üzerine geçirilmişti. Onu Reşo'yla birlikte nöbete koymak kimin fikriydi? Kimin olursa olsun aldırmayacak, üzerinde durmayacaktı. Defteri çantasına yerleştirirken koltuğunun altı kaşınınca bite de aldırmamaya karar verdi. Nasılsa kenteki temizliğe ait anılar belleğinden silinmiş, kafasının içinde boğuk bir yankıya dönüşmüştü. Yanındakilere fark ettirmemeye çalışarak gülümsedi. Dağda olmanın en kötü yanı zevklerini yaşayamamaktan öte, açıklayamamaktı. Reşo'ya göz ucuyla baktı. Acaba ne düşünüyordu? Bir an sormayı düşündü sonra vazgeçti. Reşo'yla sadece bir tek şey konuşulurdu: Savaş. Dertleşecek kimsesi kalmamıştı.

Son iki haftadır Sinan'ın onu meşgul etmek için uydurduğu görevle ilgileniyor, vaktinin çoğunu savaşçılarla konuşarak geçiriyordu. Herkesten uzak duruyor böylelikle onları yönetimin sessizce uyguladığı tecrite katılma utancından koruyordu. Ruken'le karşılaştıklarında kadına bakmıyor, göz göze gelmemeye çalışıyordu Dinlediği dağa çıkış öyküleri neredeyse birbirinin aynısıydı. Özellikle kadınlarınki: Birey olmak, erkek egemenliğinden kurtulmak... Giderek emin oluyordu: Dağa çıkan kadınlar hiç kuşku yok ki, erkeklerden çok daha fazla şeyi göze alıyorlardı. Hemen hemen hepsi daha babaları ölmeden –onun gibi– yetim kalmıştı. Ya Rohat! Merakla kımıldadı. Onun öyküsünü yazsa! Birisini yazacaksam, onu anlamalıyım... Düşüncenin anlamsızlığı onu güldürdü. Reşo'nun merakla ona dön-

düğünü fark edince utanarak irkildi. "Bir devlet adamı, her zaman bir köşede yalnızdır, karşı köşede ise bütün dünya vardır..." Napolyon bu sözleri Rohat için de söylemiş olabilir miydi? "Merhamet ve iyilik düzen değil, düzensizlik doğurur. Despotlar zalim olduklarından çok, bu nedenle merhamet ve iyiliği küçümserler..." Bunu kim söylemişti? Hatırlayamadı. Ancak anlayabiliyordu: Rohat, bu olağanüstü sert koşullarda yumuşak olan her şeyi terk etmişti: Dostluk, sevgi, şefkat, acıma gibi...

Zeynep aklına gelen düşünceyle tekrar defterini çıkardı. Günün son ışıklarından yararlanarak gün boyu aklına gelenleri çizgilerin arasına yerleştirmeye koyuldu:

> Bütün bağnazların üslubu basittir... Korkudan ve baskıdan duyulan bağlılık hayırsızdır, yöneldiğini ilk fırsatta terk eder... Polisler, düzenin kurucusu Tanrı'yı sever, peygamberleri merhametlerinden dolayı küçümserler... Zalimin düşü: İnsanlar boyun eğmeyi gönüllü olarak istesin... Gerçekçilik, idealleştirmeye karşı olmaksa, burada gerçekçi olmak mümkün değildi. Saflığını korumanın en güç olduğu şey vicdandır. Şartlar zorlaştığında vicdansızlık hayatı kolaylaştırır, insan her suça, özellikle de kendininkine – kolayca ortaklık edebilir...

Defteri kapattı. Saatine baktı. Nöbetin bitmesine yarım saat kalmıştı. Aslında bir şeyin bitmesinin ya da başlamasının da bir önemi kalmamıştı. Kampa döndüklerinde yine aynı şeyler onu bekliyor olacaktı: Gizli açlık, çoğunluğun gereksiz bulduğu eğitim ve gece boyunca mahşerin atlısı gibi dolaşacak olan dondurucu soğuk... Dağda zaman, her şeyin aynı şekilde tekrarlanmasına dönüşmüştü.

Reşo şimdi sigara içiyordu. Zeynep sol kolunu bedenine bastırdı. Cebindeki paketi hissedebiliyordu. İçmeyeceğim diye mırıldandı. Nusret görse kararlılığını över, onu alaylarla yüreklendirirdi. Haksızlık etmemek için durakladı. Nusret hakkında her şeyi söyleyebilirdi ama koruyucu tarafını inkâr edemezdi. İlişkilerinin ilk birkaç ayı dışında bunu hep hissettirmişti. Reşo'yu meraklandıracağını bile bile mırıldandı: "Belki de sevgisi çabuk tükenip yerini korumaya bırakmıştı..."

"Bir şey mi görmüşsündür heval?' Zeynep başını sallayarak genç adamı yatıştırdı. "Kitap mı yazarsın?"

Zeynep suçüstü yakalanmış gibi toparlandı.

"Not tutuyorum," dedi. Sonra bu açıklamanın yeterli olmayacağını bilerek ekledi: "Aklıma gelenleri yazıyorum. Bir gün lazım olur..."

Reşo ona hak verirmiş gibi gülümsedi. Ama yüzü giderek solan ışıkla daha da kararmıştı. Tebessümü belirsizdi. Zeynep defteri çantasına yerleştirirken sordu.

"Sana kitap yazmayı kim öğretti heval?"

Zeynep önce daha kitap yazmadım demeyi düşündü. Hayır, sırrını açıklamayacaktı. Alçak sesle karşılık verdi.

"Bir yazar," Kendini ikna etmek istercesine başını güçlü bir biçimde sallıyordu. "Ondan çok şey öğrendim."

Reşo biraz bekledikten sonra önüne döndü. Merakı yatışmış, sigarasını özlemişti. Zeynep birkaç saniye sonra Nusret'in karşısındaydı. Kulaklarında da o öğretmen sesi vardı.

"...Bütün romanların giriş cümlesi aynıdır: *'Ey dünya, ey okur, benim farkıma var...'* Kapağını çevirip okumaya başladığınız kitabın yazarının ilk cümlesi hep böyle, görünmez mürekkeple yazılmış, gizli bir davettir: *'Gelin, benim gördüğüm rüyayı siz de görün, görün...'"* İki kez "görün" dedikten sonra başını sallamıştı. "Doğrusu, ben seninkini okurken rüya görmedim... Evet, bir yazarın kendine yeten bir romanı bir kerede ortaya çıkarması düşük bir olasılıktır. Hele ilk romanında! Yani aslında seni mazur görmeliyiz. Böyle olmakla beraber yazdığın bu metin, edebiyatta ne yapılmaması gerektiği hakkında mükemmel bir deneme..." Karşısındaki genç kadının yüzünün asıldığına aldırmadan devam etmişti. "Belki başkaları yazdıklarını beğendiklerini söylemişlerdir ya da söyleyeceklerdir. Bana sorarsan, elinde tuttuğunla yetinme derim. Tekrar dene. Bu haliyle yayınlarsan başarılı olur musun? Belki. Ama yarı başarı, başarısızlıktan daha kötüdür, insana yalancı umut verir..." Gülmüş ve eklemişti. "Hem insan genç yaşta çok başarı elde ederse, gelecek vadetmez. Sana, bu idare eder, kalemin zamanla düzelecek diyenlere gül. Ben ciddiye aldıklarım için bu tabiri asla kullan-

mam. Zamanla düzelecektir lafı, ölümcül hastalar gibi yeteneksiz sanatçılar için sarf ettiğimiz basmakalıp değerlendirmedir."

Zeynep adamın karşısında azarlanmayı hak ettiğini düşünen bir lise öğrencisi gibi kalakalmıştı. Ondan ilk romanını okumasını istediğinde kendini beğenmiş bu adam, 'Edebiyat söz konusu olduğunda kimseye torpil yapmam,' demişti ama ya azarlanmak! Geri dönüp gitse. Hayır, daha kapıya varmadan o sivri dil sırtına sayısız kırbaç indirirdi...

"Nerelerde mi sorun var? Kendini ya da geçmişini yazan birisi yalana başvurduğunda, edebiyat yapmaya başlamış olur... Sen çok fazla doğru söylüyorsun; bu bir. İkinci sorunun: Ne söylediğin ve ne anlattığın! Daldan dala atlıyorsun. Çoğu da bildik şeyler. Şunu aklında tut: Kitap çıkardıklarını söyleyenler ezberledikleri sözleri tekrarlar, kitap yazanlar ezberlenecek sözler mırıldanırlar..."

Sevimsiz, kendini beğenmiş, ukalaydı ama çok akıllıydı. Zeynep, yazarken adını koyamadığı eksiklikleri adamın veciz cümlelerle formüle ettiğinin farkındaydı... Kaçmaktan vazgeçmişti. Otursa kendini daha rahat hissedecekti.

"Başka? Kahramanın tatsız, tuzsuz ve renksiz. Ana kahramanının baskın karakter niteliği yeterince belirgin değil. Sana benden bir nasihat: Yazar, kahramanın okur tarafından nasıl algılanacağı endişesine kapılırsa, ona biçim ve ruh veremez hale gelmiş demektir. Kahramanın bireysel yazgısı toplumun yazgısıyla çatışıyor, ya da yazgıyı ortaya çıkarıyorsa, iyi bir roman kahramanı yarattın demektir. Bir de küçük bir uyarı: Evet, doğru, üslûp yaza yaza edinilir. Ancak yazarken sıfatlar konusunda dikkatli olmak gerekir. Sıfatlar yazarlara sık sık parıltılı oyunlar oynarlar: Parıltılı sıfat aşkından vazgeç! "

Nusret susunca, Zeynep sesizce,

"Peki," demişti.

"Bazı yazarlar kendilerine öyle mükemmel cehennemler tasarlayıp yaratırlar ki, şeytansı yetenekleri hakkında hiç kuşku duymayız. Aklında tut! Bütün kalıcı ve büyük yazarlar melek değil, şeytandır. Evet, şeytan... Yazarken şunu bileceksin: Yazmak sevaba değil, günaha yakındır. Oysa sen iyilik meleği gi-

bisin... Hadi, suratını asma! Eğer kötü roman yazmak suç olsaydı cezaevleri –aralarında ünlülerin de bulunduğu– yazarlarla dolu olurdu..."

Zeynep onu hınçsız bir öfkeyle süzmüştü. Besbelliydi: karşısındaki adam kendi aklına aşıktı. Sessizlik uzayınca çocuklaşmış bir sesle, hayatındaki en aptalca soruyu sormak üzere olduğunu bile bile adamın parlak gözlerinin içine bakarak sormuştu.

"Yazmak için ne yapmalıyım?"

Nusret önce gülecekmiş gibi ağzını yaymış ama sonra nedense vazgeçmişti. İnsafa mı gelmişti yoksa hâlâ otur demediği genç kadının acınası çaresizliğini mi fark etmişti?

"Ne mi yapmak gerekir? Söyleyeyim: Öncelikle bir hayat edinmen gerekir. Sonra da ömrün yeterse, insanı tanımak..." Zeynep'in beklediğini görünce açıklamaya koyulmuştu. "Hayat nedir mi? Bana sorsalar, 'hayat aralıksız seçim yapmaktır' derim. Hayatın belli bir düzeni, tadı ya da biçimi yoktur. Güzel midir? Tartışılır. En çok suya benzer, kalıbına göre biçim alır. Ancak yine de sözcüklerle betimlediğimizden de daha ilginçtir. Tabii bir de yönü var: Bazı hayatlar dikey düşey, bazılarıysa sadece yatay düzlemde yaşanır... Ve tabii, yazmak demek, konusu insan olan bir serüven demektir..."

Nusret, onun "insan" diye mırıldandığını duyduğu için mi insana dönmüştü?

"İnsanları tanıyabilmek için önce insanı tanımak gerekir. Kuşkusuz bu çok zor, çok sıkıntılı bir çabadır ve çoğu kez de boşunadır. Bana sorarsan, insanı asla tanıyamayız derim. Aynı bedende o kadar farklı insan barınır ki! Çoğunda kişilik bölünmesi vardır, ama bunu kendinden başkası bilmez... Sana yazmak, yetenek işidir diyenler de çıkacaktır..." Sesini öfkeyle yükseltmişti. "Yetenek metenek yoktur. Eğer varsa, niteliği ancak insansıysa değerlidir... Bir ipucu daha: Yazarken bulduğu sözcükler hayatın soluğunu taşıyorsa, işte o yazar unutulmaz cümleler, ölümsüz eserler yaratabilir... Şiirdeki ezgi öğesini düzyazıya taşıyabilirsen okurun yüreğine çabuk ulaşırsın... İki hafta sonra sanat ve yaratıcılık konusunda konuşacağım. İş-

te davetiye, gel ve dinle!" Ardından şaşkınlıkla eklemişti. "Neden ayakta duruyorsun? Otursana..."

Zeynep, Nusret'in davetine uyarak tam karşısına oturmuştu. Kız Kulesi geçen seferki gibi arkada, onlara bakıyordu.

"Sanatçı çalışkandır, disiplindir... Sen sözcüğün sevimsizliğine bakma. Disiplin, anne babada ve askerde sıkıntı vericidir ama sanatta üretkenlik sağlayan bir meziyettir..." Sonra sır verir gibi öne eğilmişti. "Sanatçının birçok dini ve sayısız ülkesi vardır. Bunu sakın unutma..." Gözleri eskisi kadar canlı değildi. Yorulmuştu. İyi uyuyamıyor! Uykusuzluğunun içinde tutuşan bir yangın: Yazma isteğinin tam tanımı bu olmalıydı. O devam ediyordu: "Son önerim... Yine de yaz! İnsan, gerçek düşüncelerini öğrenmek, kendini tanımak istiyorsa, yazmak en güvenilir yoldur..."

Onu ikinci kez haftalar sonra gitmeyeceğim diye diye gittiği toplantıda görmüş ve orada âşık olmuştu. Kürsüde bütün dünyanın aklını taşıyan biri vardı. Böyle birine nasıl karşı koyabilirdi? Evet ona aşık olmuştu, dışarıya çıkarken bundan emindi. Ama yüreğiyle değil, aklıyla baştan çıktığını çok sonra anlayacaktı. Aslında bu şansıydı. Birisini yürekten atmak, aklından atmaktan çok daha zordu... Öte yandan yürekle sevmek kısa ömürlüydü.

"Hevala Rojin! Hevala Rojin!"

Zeynep silkinerek İstiklal Caddesi'ndeki o binadan geri döndü. Reşo ayağa kalkmış, ona sesleniyordu. Otuz metre ilerde nöbeti devralacak grup karlara bata çıka yaklaşıyordu. Dalıp gitmişti. O da Reşo gibi ayağa kalktı. Gelenlerin arasında Zilan 2 de vardı. Birden Zilan'ı ne kadar özlediğini fark etti. Sadece bir dostu değil, sevgiyi de yitirmişti. Nusret'in sık sık tekrarladığı cümle dudaklarından döküldü. "Öyle varlıklar vardır ki, Tanrı bizi onlar aracılığıyla sever...[4]" Zilan kaybolduğuna göre Tanrı iyice uzağa çekilmişti.

Dönüş yolunda konuşmadılar. Yakınlaşan gece ikisini de susturmuştu.

---

4 Louis-Claude de Saint-Martin: 18. Yy. Fransası'nda mistik bir hareket olan Martinizm'in kurucusu.

- 4 -

Kuzey Irak, Aralık 93

Pat! Pat! Pat! Ardından sessizlik ve ardından çok şeye gebe o korkutucu sessiz süzülme... Sonra tekrar dehşetin tamtamları: Pat pat pat... Kuvvetli poyrazlarda, tepeleri kırılarak köpüklenen büyük dalgaların üçer üçer gelişini andırıyordu sesler... Ancak Mehmet'i rahatsız eden sesler ve ona eşlik eden sessizlik değildi. Bir dakikadır cevabını bulmaya çalıştığı o soru! Beyninde dolaşan dikenli tel buydu. Karşımdaki kim? Ona bakıyor ama otuz santim ötesindeki macunlaşmış yüzün kime ait olduğunu bir türlü çıkaramıyordu. Sonunda dayanamayıp eri dürttü.

"Komutanım..."

Ses Emin'indi ama Mehmet'e bakan o değildi. Neden sonra durumu kavradı. Kaygı, gerilim belki de korku, makinalıcının hatlarını eritmişti: Yanakları, yüzündeki tüm kaslar aşağıya doğru akıyordu. Endişeyle irkildi. Benim yüzüm? Beynini yakan ikinci soru birincisinden daha rahatsız ediciydi. Elini davetsiz korkuyu silmek istercesine yüzüne götürdü. Ya gözleri! Gözlerini nasıl gizleyecekti. Hayır, endişelenmemeliyim, kimse bana bakmıyor...

Yana döndü. Selami Çavuş! Adamın araştırıcı bakışlarında ne öfke ne de korku vardı. Sadece mesleki merakla süzüyordu giderek aydınlanan karanlığı. Kan; onun yüzü sadece kendisinin gördüğü kanla kaplıydı. Ne zaman tekrar silecek?

Skorsky yana yatınca öteki kapıya yakın taraftan bir uğultu koptu. *Doçka*![5] Kulaklarını kabarttı. Hayır, sadece üçer kez tekrarlanan o kanat sesleri; başka ses yoktu. Düşüncelerini yenilenen uğultu böldü. Helikopter bu kez burun üstü dikilmişti. Alçalıyoruz... Geldik. Uzman'a baktı. Eli sanki kolunun değil, sildiği yüzünün uzantısıymış gibi yanağındaydı.

Yeni yılı görebilecek miyim? Birkaç gün kalmışken ölmek ne saçma olurdu? İçinde pusuya yatmış, başkaldırmaya hazır o öf-

5 PKK'nın kullandığı uçaksavar silahı.

keyle titredi. Ya Aslı? O yeni yılı nerede geçirecek? Aptalca bir soruydu. Mutlaka Nihat'la birlikte olacaktır...

Uğultu –bu kez öfkeli homurtuyu andırıyordu– üçüncü kez kabini sarstı. *Skorsky* baştan iri bir dalga almış kayık gibi titredi. Sert bir iniş olacaktı. Diken üstünde oturan erleri süzdü. Acaba kaçı daha önce helikoptere binmişti? Saatine baktı. Sınırdan içeriye kaç kilometre girdiklerini kestirmek için havada kaldıkları zamanı hesaplamaya çalıştı. Kaçta havalandıklarını unutmuştu. Helikoptere binerken sadece emri hatırlıyordu. Evvelsi sabah, gün doğumunda başlayan sınır ötesi operasyonunda, çok sınıflı harekatın öncü birliklerinden piyade taburunu durdurmayı başaran PKK'lıların arkasına inecekler, baskı yapıp herifleri mevzilendikleri kayalık tepeden atacaklardı. Baskı yapmak! Bu göğüs göğüse savaşmak demek; bu kez boku yedik... Toplantıda haberi duyar duymaz böyle düşünmüştü. Bölük komutanı sabaha karşı yaptığı toplantıdan sonra Cenk'i bir kenara çekip isterse operasyona katılmayabileceğini söylemiş, ama son sürek avını kaçırmaktansa kolunu vermeye hazır olan Avcı, komutanın teklifini hakarete uğramış gibi anında reddetmişti.

"Komutan!" Mehmet, Cenk'in kan kokusu almış bakışlarından kabine geri dönerek ona seslenen uçuş görevlisi astsubaya baktı. Dalgalı denize alışık bir denizciyi andıran adam kapıyı açmaya hazırlanıyordu. "Doçkalar faaliyette. Acele edin..."

Adam sözlerini bitirince kapıyı yarıya kadar açtı. Mehmet içeriye dolan keskin soğuktan korunmak için ürpererek geri çekildi. Otuz metre aşağıdaki karlı kayalık hızla üstlerine geliyordu. Uçuş teknisyeni elini uzatınca hafifçe başını dışarıya çıkardı. Kayalığın alçalıp, uçuruma dönüştüğü düzlüğün sonundaki işaretli yere atlayacaklardı. Pilot, Skorsky'yi uçuruma doğru yaklaştırıyordu. Helikopter tekrar yana yattı. Şimdi yaklaşık on metre yükseklikteydiler. Mehmet kucaklarındaki sırt çantalarını almaları için erlere işaret etti.

"Ben giderim!"

Selami Çavuş kapıya yaklaştı. Biraz daha alçalabilir... Uzman, Mehmet'in düşüncelerine aldırmadan kendini aşağıdaki karlara doğru bıraktı. Çok yüksekteyiz! Gergin birkaç sa-

niyenin ardından uzmanın ayağa kalktığını gördüler. Kar yumuşaktı. O noktayı kaçırmazsak sorun yok... Sıra ötekilerdeydi. Mehmet eliyle tekrar işaret etti. İki dakika içinde Emin ve onun dışında herkes atlamıştı. Helikopter –asılı durduğu yerde– ağır yükünden kurtulmuş katır gibi arkaya doğru bir çifte attı. Emin neden bekliyordu? Uyudu mu? Hayır! Gözleri, macunlaşmış, biçimini yitirmiş yüzünün içinde her zamanki yerinde değildi ama açıktı.

"Atlasana!"

"Çok yüksek komutanım."

Emin kucağında tuttuğu silahı gösteriyordu. Haksız sayılmazdı. Makinalıyla bu yükseklikten atlamak riskti. Mehmet astsubaya döndü.

"Makinalıyla bu yükseklikten atlayamaz. Bir yerini kırar. En az..."

Dört metre olmalı diyecekti. Bıyıklı olsa birkaç gün önce ölen Hulusi Kentmen'in ikizi diyeceği Astsubay öfkeyle onu susturdu. Bağırıyordu.

"Bana bak komutan! Bu alet kırılırsa ne olur? Kaç milyon dolar olduğundan haberin var mı?"

Mehmet, Emin'e döndü. Zavallı, hem birbirinden uzak gözleri, hem de diliyle yalvarıyordu.

"Komutanım. Çok..."

"Atla ulan!"

Astsubay Emin'e art arda iki tekme savurdu. Mehmet, üçüncü tekmeyle Emin'in arasına girdi. O da şimdi ayaktaydı.

"Pilota söyle. Makinalıcıya bir şey olursa..."

Astsubay başındaki telsizi Mehmet'e uzattı.

"Komutanım, asteğmen dinliyor."

Mehmet kulağını telsize yaslayınca pilotun öfkeli sesi lav gibi kulaklarına aktı.

"Asteğmen, ya atlarsın, ya da yana yatar sizi bok çuvalı gibi dökerim. Mutabık mıyız? Şimdi siktir olup gidin kuşumdan!"

Alçalmayacaktı. Mehmet telsizi astsubaya geri uzattı sonra makinalıyıca dönüp bağırdı.

"Birlikte atlıyoruz. Hadi!"

Tehdit mi, yoldaşlık teklifi mi, Emin'i neyin atlamaya ikna ettiğini bilmiyordu ama Mehmet iki saniye sonra kendini karların içinde, Emin'in yanında buldu. Soğuğun ardından ilk farkına vardığı tepesinde demirden kanatlarını çırparak uzaklaşan helikopter oldu. Skorsky, birkaç saniye içinde tıpkı uçmayı yeni öğrenmiş bir kuş gibi kendini uçuruma bıraktı. Yükselmeden önce vadiye girip doçkalardan korunacaktı. Mehmet yanındaki Emin'i itti. Onun yüzünden küfür yemişti. Kalkarken biri omzuna dokundu. Balina onlara bakmaya gelmişti.

On dakika sonra Cenk'le buluştular. Timin diğer yarısıyla birlikteydi. Görünüşe bakılırsa herkes sağlamdı. Kusan iki kişinin dışında kimse bir yerini kırmamış, onlar da atlarken ateş yememişlerdi. Birbirinden ayrık, daha önce görmediği türden bodur çalıların gözlerden gizlediği tepede bir üs kurulmuştu. Hava aydınlanmıştı. Gökyüzündeki bulutlar dalgın bir ressamın mavi bir tuvale rastgele sıçrattığı beyaz lekelere benziyordu. Soğuk çok geçmeden ayaklarına tırmandı. Mehmet birkaç kez yerinde sıçradı. Görünüşte uzun bir düzlüğe inmişlerdi ama önlerinde üstü çatlamış masayı andıran alan, sayısız vadiyle bölünmüştü.

Cenk eliyle işaret edince Mehmet onun yanına, yere serilmiş pançonun üzerine uzandı. Cenk dürbünle aşağıdaki araziye bakıyordu.

"Geç kaldın." Sonra cevap vermesine fırsat vermeden devam etti: "Bu kadar geriye inmek! Pes! Bu ne tedbirlilik! Helikopter kırdıracağız diye ödleri kopuyor."

Mehmet, "Öyle," dedi.

"Şimdi kargalarla temas kurmak için kim bilir kaç vadi, koyak geçmek gerekecek. Baskın güme gitti. Herifler çoktan mevzi kazmaya başlamışlardır. Mayınlar da cabası..."

Avını hep pusuda öldüren bir avcı gibi kaçan fırsata yanıyordu. Mehmet, mayın sözcüğünü duyar duymaz gözlerinin önüne gelen görüntüyle ürperdi. Yakup hâlâ ölmemişti. Bir an Cenk'e buna şaştığını söylemeyi düşündü ama bu fikirden çabuk vazgeçti.

Harekât planı on beş dakika sonra geldi. Vakit kaybetme-

den intikale başlanacak ve mümkün olan en kısa sürede piyade tugayını durduran PKK birlikleri arkadan vurulacaktı. Bölük, yaklaşık bir kilometre genişliğinde bir tırmık gibi, alanı taraya taraya PKK'nın altı kilometre kuzeyde oluşturduğu cephe hattına ulaşacaktı.

İlk etapta vadinin tabanına kadar ilerlenecek, daha sonra himayeli ilerlemeye,[6] ateş gelirse himayeli sıçramaya geçilecek! Cenk telsizi kapatırken yere tükürdü. Ona hak vermemek elde değildi. Kollar[7] –sırttaki otuz kilo yükle– kayadan kayaya, ağaç kökünden ağaç köküne, bulursa yerdeki kuru daldan başka bir dala, bitki öbeğinden bir diğerine, karla kaplı patikalarda kalmaya çalışarak, özetle muhtemelen mayının olamayacağı yerlere basarak zıplaya zıplaya ilerlemeye çalışacaktı.

İniş iki saat aldı ve ısırgan soğuğun dışında umduklarından daha kolay geçti. Görünüşe bakılırsa PKK'lılar sandıklarından daha kuzeyde olmalıydılar. Vadinin dibinde bir sürpriz onları bekliyordu: İnce, iki yanında sazlık olan, suyu donmamış bir dere utangaç bir vadi manzarasının içine saklanmıştı. Mehmet kısa duraklama sırasında düşündü. Bu el değmemiş güzelliğin ardında onları neler bekliyordu?

Dere geçildikten sonra tırmanma başladığında, himayeli ilerlemeye geçildi. İşler bundan sonra zorlaşacaktı. Soğuk azalmıştı ama şimdi de sırttaki yük giderek ağırlaşıyordu. Atladıktan dört buçuk saat sonra vadinin öteki tarafındaydılar. Cenk haklı çıkmıştı. Onca yolu boşu boşuna yürümüşlerdi. *Skorsky*'ler bölükleri derin bir yarığı andıran vadinin bu tarafına indirmiş olsa, hem yarım gün kazanacak, hem de yorulmamış olacaklardı.

İlk patlama sesleri ve jet gürültüleri saat iki gibi duyuldu: İkinci vadinin dibindeyken. Piknikte değil, savaşta olduklarını haber veren uyarılardı bunlar. Vadinin yukarıdaki ağzı o kadar dardı ki, üstlerinden geçtiğine emin oldukları uçakları göremediler. Tırmanış uçak sortilerinin arasında, geceyle birlikte kaybolacağını bildikleri güven duygusuyla geçti. Belki ateş al-

6 Kontrolun az, dağılmanın fazla, emniyetin önde geldiği, yavaş bir ilerleme biçimi.

7 Hangi sayıda olursa olsun, harekata katılan komando birlikleri.

tında değillerdi ama yorgunluk bedenlerini, attıkları her adımla birlikte yavaş yavaş ele geçiriyordu. Makinalıcı zor durumdaydı. Öte yandan bu operasyon için timlere PKK'lıların kullandığı RPG'lerden verildiğinden, bazuka belasından kurtulunmuştu. Bomba taşıyıcı bu nedenle mutluydu.

Hava kararmaya başladığında ikinci düzlüğün ortasındaki kayalık arazideydiler. Burada gecelenecekti. Kuzeyden tek tük silah sesi geliyordu. Cenk, bölük komutanının yanından dönünce haberleri değil, kendi değerlendirmesini anlattı. Telsiz kestirmesi[8] için beklenilmiş, ama telsizi açık hiçbir PKK'lıya rastlanmamıştı.

"Garip değil mi?" Mehmet'in cevap vermesini bekleyecek sabrı yoktu, kısık ama öfkeli bir sesle devam etti. "Sen –piyadeler acemi olsalar da– koskoca tugayı oyalayacak kadar geniş bir alanı kontrol et, sonra da bütün gün telsizle konuşma. Bu ne demek?"

Mehmet bu kez ondan hızlı davrandı.

"Ne demek?"

"Kendilerini gizliyorlar. Çünkü üstümüze geliyorlar. Neden? Çünkü bela biziz. Piyadeleri iki timle günlerce oyalayabilirsin. Ama ya komando bölüğünü! O yüzden bu gece bize çullanacaklar."

Mehmet durakladı. Cenk'in içgüdüleri şimdiye kadar hep doğrulanmıştı. Telaşlansa da telaşlandığını belli etmeden araya girdi.

"Komutana..."

"Söyledim."

"Ne dedi?"

Cenk omuzlarını silkti.

"Gelseler de gelmeseler de aynı tedbirleri alacağız. İkili, üçlü mevzi oluşturulacak..." Tekrar omuzlarını silkti. "Bunun gibi şeyler..."

Mehmet bir stor gibi karanlığı aşağıya çekerek ufuk çizgisine yaklaşan güneşe bakarak mırıldandı.

8 Birkaç dinleme istasyonunun, açılarının birleştiği noktanın baz alınmasıyla yapılan hedef tespiti.

"Tamam. Uzmanla ben timi tertipler, mevzileri kontrol ederiz."

"Yemekten sonra on beş dakika ver, sonra sigaraları, radyo ve kasetleri de toplat. Tedbirli olmakta yarar var."

Alışılmıştan daha fazla tedbir! Mehmet kuşkuyla avcıya baktı. Tam terhis olacakken ölmekten mi korkuyordu? Adamın buz bakışlarıyla karşılaşınca sormadığı sorunun cevabını aldı. O bir avcıydı ve bir avcı için utançların en büyüğünden kaçınmaya çalışıyordu: Bir av gibi tuzağa düşürülmekten.

Mehmet aynı fikirde olduklarını anlatmak için başını salladı. "Anlaşıldı."

"Mumları da topla. Pançonun altında nefesleriyle ısınsınlar."

Sonraki iki saat gerginlik içinde tükenip gitti. Gece, akışkan siyah bir boya gibi gökyüzünden aşağıya akarak bulundukları kayalığın her tarafını kapladı, çatlaklara sızdı, çukurları doldurdu. Cenk, gece görüşüyle birlikte, ilk nöbeti alacaktı. Mehmet uykuya çekilmeden önce mevzileri iki kez dolaştı. Herkes parolayı ezberlemişti. Uyuyan da yoktu; Emin'in gözleri fal taşı gibi açıktı. Anlaşılan bütün gün sessizliğini koruyan Selami Çavuş onu özellikle yoklamıştı. Uzman'la bir ara konuşmaya çalıştı ama adam cevap vermedi; başkasıyla konuşuyordu: kendisiyle. Oğlunun durumu hâlâ kritikliğini koruyordu ama artık bundan söz etmiyordu.

Mehmet, Balina'nın hazırladığı mevziye girdiğinde saat beşe geliyordu. Yerleştikten sonra tüfeğin namlusunu pançonun altından dışarıya çıkardı. Aslında şanslı sayılırlardı: Rahat atlamışlar, gün boyu hiç ateş yememişlerdi. Kar da yağmıyordu. Kimbilir, belki Cenk bu kez yanılmıştı. Kargalar, üzerlerine gelmek yerine sıvışmışlardı. Gözlerini kapadı. Neden bu da o hiç temas kurulamadan biten operasyonlardan birisi olmasın? Düşünce rahatlatıcıydı. Zaten Balkaya'daki kapı çatışmasından başka hiçbir yerde PKK'lılarla karşılaşmamışlardı.

Postalının içindeki ayak parmaklarını kımıldattı. Uyku kirpiklerini ucunda geziniyordu. Arazi kayalıklarda oluşan bir düzlük olduğundan, hakimde değillerdi. Mevziler, orta bölüm hafif içeride, kayalıklardan yararlanarak düz bir hatta oluşturulmuştu.

Cenk, böyle durumlarda iki taraftaki son mevzilerin saldırıya daha açık olduğunu söyleyerek birisini kendisi, diğerini Mehmet'in almasını kararlaştırmış, Selami Çavuş'u ortaya yerleştirmişti.

İlk nöbeti Cenk'e bırakan Mehmet, uyumaması için Balina'yı tembihleyerek arkasındaki kayaya yaslandı.

Ne kadar uzak tutmaya çalışırsa çalışsın, ne kadar yorgun olursa olsun, ne zaman gözlerini kapasa onu bekliyor olan mutsuzluğunun güneşi vakit geçirmeden ortaya çıktı. O görüntüyü, Aslı'nın o yüzünü hatırlıyordu. Veda sahnesindeki o ifade: Gülümsemesi belirsizdi; meçhul bir şekilde, güneşin batışında toparlanan bulutlar gibi dudaklarının kenarında kümelenmişti; konuşmayı reddediyordu; hüznünün gerisine saklanmış, kapılarını, pencerelerini sımsıkı kapatmıştı; Mehmet ona sadakatten söz etmek istiyor ama o da susuyordu; sadakat, karşısındaki kadın için her zaman tek yönlü bir yol olmuştu; evet, onun için sadakatın –kendine dönük– tek yüzü vardı... Ona kızabilse; babasının kızı olduğunu söyleyebilse; kendini özgür sanmanın nedeni, kaçmayı göze aldığın uzaklığın, boynundaki kayıştan kısa olmasından diyebilse... Mehmet bir daha gelmeyeceği evden çıkmadan önce, son kez ona baktığında şaşkınlıkla irkilmişti. Aslı yabancı bir dilde bildiği sözcüklerin sonuna gelmişcesine susmuş, sessizliğin oluşturduğu tuvalin önünde ağlıyordu. Oyunun kurallarına, töresine uymayı reddeden bir çocukmuş gibi gözyaşlarına sığınmıştı. Ancak hıçkırıkları sessizliği bölmüyor, süslüyordu.. Aslında ona minnettar olmalıydı. Belki artık o büyük dertten, koşarken bile adımlarını ağırlaştıran can sıkıntısından kurtulur, rahatlardı. Aşırı mutluluk, yorucu ve sürekli bir sıkıntı değil miydi?

Gözlerini açtı. Balina dikkatle önündeki soğuk karanlığı izliyordu. Neden hep Aslı? Neden hiç annesini hatırlamıyordu? Soğuğu soludu. Kabul etmeliydi. Şerife Hanım onun hayatından göçeli çok olmuştu. Belki daha başka sorular da sorardı ama son sözü söyleyen gerçek efendi, uyku, onu çağırıyordu: Direnmeden önündeki soğuk karanlığa daldı. Kendinden geçmeden önce mutluluktan şaşkındı. Demek korkmayacak kadar da yorgundu.

Ne kadar uyumuştu. On beş dakika! İki saat? Gürültüyü duyar duymaz sıçradı. Balina hâlâ yanındaydı. Uyumuyordu. Patlamaya neyin yol açtığını çıkarmaya çalıştı. El bombası... Yaylım ateşi düşüncelerini paramparça etti. Silah sesleri oluşturdukları hattın ortasından geliyordu. Telsizi de cızırdıyordu...

"Kama 9, Kama 10 Kama 11... Şaşırtma... Kama 10, soluna dikkat!"

Cenk'in sözleri bitmeden mevzinin yanında bir gürültü duyuldu. Taş düştü. Taş! Balina ondan önce davrandı!

"Bomba komu..."

Mehmet habercisinin omzuna bastırarak yere yapıştı. Şarapneller başının üstünde uçuşurken Cenk'in uyarısını hatırladı. Adamlar bekledikleri yönden değil, yan tarafındaki düzlükten gelmişlerdi. G-3'ün namlusunu karanlığa çevirip tetiğe bastı. Önlerine düşen ikinci sesi de Balina duydu.

"Dikkat komutanım!"

Mehmet tekrar yere yapıştı. İkinci el bombası daha yakına düşmüştü. Önlerindeki eğik kaya olmasa delik deşik olmuşlardı. Hattın öteki tarafındaki sesler bir an için sustu. Demek sol tarafa yükleniyorlardı. Uyarı, kesik zil sesi gibi kulaklarını doldurdu: Burada kalırsak eninde sonunda bir el bombası tepemizde patlayacak... Mevzii terk etmeliyiz...

Mehmet eliyle Balina'ya yeni hedefi gösterdi. İleride, sağdaki kayaların arkasında yeniden mevzilenmeliydiler. Balina işareti alınca başını salladı. Anlamıştı. Az sonra peş peşe sürünmeye başlamışlardı.

"Kama 1, Kama 9 Kama 10. Kama 1, Kama 9 kama 10..."

Bölük komutanının attığı çağrıya Cenk cevap verdi.

"Kama 9, Kama 1. Batı'dan mevzilere sızma var..."

Mehmet korkuyla düğmeyi kapattı. Telsizin sesi, yanıp sönen ışığı yerlerini belli edecekti. Sürünme asırlar kadar uzun sürdü. Otuz metre sonra iki tarafı kayalarla kaplı bir düzlükte durduklarında her tarafı ter içindeydi. Burası uygun! "Ellerine, bacaklarına, diline yapışan, seni hareketsiz bırakan, sağırlaştırıp dilsizleştiren korkuyu yenebilmek. Savaş bundan sonra başlar..." Eğitimde yüzbaşının böyle bağırdığını hatırlıyordu. İşte

sırası gelmişti. Mehmet sakin olmalıyım, sakin olmalıyım diye nakarata dönüştürdüğü sözcükleri art arda, dua eder gibi tekrarladı. Sonra yalnız olmadığını hatırladı. Habercisinin omuzu bir yaprak gibi titriyordu. Mehmet korkunun anlaşılır bir dili olduğunu kavrıyordu. Hava aydınlanmış olsaydı Balina'nın gözlerindeki ışığın solmuş, geleceğe kapılarını kapatmış olduğunu görebilecekti. Genç adamın omuzunu sıkarak mırıldandı.

"Merak etme..."

Sonra karanlığa döndü. İnsan ölüm korkusunu bir başkasına sattı mı, cesurlaşıyordu. Derin bir nefes aldı. Ter kaşlarını aşmış, göz çukurlarını doldurmuştu. Şimdi bölüğün tuttuğu hattın ortasından da patlama sesleri geliyor, G-3'ün bazen tekli, bazen artarak yükselen darbeli sesi, mors alfabesiyle gönderilen bir mesajı andırıyordu. Gözlerindeki tuzu sildi. Cenk bir kez daha haklı çıkmıştı. Herifler piyade taburunu bırakmış, bir komando bölüğünün üstüne korkusuzca gelip hatlara sızarak mevzi düşürmeye kalkışmıştı.

Az önce terk ettikleri mevzide üst üste patlayan iki el bombası Mehmet'in düşüncelerini böldü. Yerlerini değiştirmekle doğru karar vermişti. Balina'nın silahını doğrulttuğunu görünce elini kaldırdı. Eğer ateş ederse, yerleri belli olacaktı... Kararsızlığından yararlanarak uzanıp Balina'nın silahını tuttu. Ah! Gece görüşü onda olsaydı! Ortadaki mevzilerden gelen silah sesleri iyice artmıştı. Bütün tim artık çılgın gibi ateş ediyordu. Mehmet kulak kabarttı: G-3'lerin güçlü seslerini tek tük patlayan keleşlerin vızıltılarından ayırabiliyordu. Makinalı! Makinalıyı duyamıyordu. Emin uyuyor! Aklından ilk geçen düşünce bu oldu. Susamıştı; gözlerini karanlığa dikti. Orada, yirmi metre ötede onları öldürmeye karar vermiş en az iki adam vardı. İki kişi olduklarını el bombalarının patlama aralıklarından çıkarıyordu. Ne yapmalıyım? Onun yerine yüzbaşı cevap verdi. Eğirdir'de eğitim sahasının ortasındaydılar, adam sık sık yaptığı gibi cevabını kendisinin vereceği sorular soruyordu: "Sence onlar ne yapıyor?" Ateş edilmediğinden emin olmak için biraz daha bekleyip sonra mevziye girecekler... Şu anda bunu nasıl yapacaklarını kararlaştırıyorlar... Bir sigara için neler vermezdi.

Balina'nın merakla ona baktığını fark edince irkildi. Kendisi de o kargalar gibi karar vermeliydi. Aslında ne yapacağını biliyordu. Çünkü beklemenin dışında yapılacak tek şey vardı: Üstlerine gitmek; o ikisini bastırmak... Başka çarem yok... Mırıltısının ardından habercisinin kulağına eğildi.

"Ben yandan dolanıp arkalarına geçeceğim. Sen gözünü önünden ayırma. Eğer beni geçerlerse, tam karşına çıkacaklar..."

Balina bir şeyler söyleyecekmiş gibi ağzını açtı ama Mehmet'in onu dinleyecek vakti yoktu. Ölüm, kara hasadını biçmek için bekliyordu. Habercisinin sonuna kadar açılmış gözleriyle vedalaşarak tüfeği alıp sürünmeye koyuldu. Eğer hayatta kalacaksa, hayatının en iyi alçak sürünmesini yapmalıydı.

Sesler on metre sonra duydu. Tahmin ettiği gibi iki kişiydiler, fısıldayarak konuşuyorlardı. Aramızda sadece bir kaya var... Düşünce Mehmet'i bir el gibi durdurdu. Art arda yutkundu. Boğazı kanıyordu, sanki hava değil, jilet soluyormuş gibi. Yine aynı soru: Ne yapmalıyım? Eli beklemedi: Cevabı biliyordu. Belindeki el bombasına uzandı, pimi çekti. İçinden saymaya başladı: Bir, iki, üç... Sabırlı olup atmadan önce yeterince beklemeliydi.

Yanılmıştı. Bunu el bombasını attığında kayanın arkasından gelen gürültülerden ve telaşlı ayak seslerinden anladı. Ya elimde patlarsa! Bombayı çabuk fırlatmış, onlara kaçacak zaman vermişti. Yine de patlamayı keskin bir çığlık tamamladı. En azından biri kaçamamıştı. Peki ya ikincisi! O neredeydi? Sorusunun cevabını birkaç saniye sonra yanındaki kayalığın arkasından çıkan karaltı verdi. Adam el bombasından kurtulmuş, neredeyse arkasına dolaşmıştı. Beni vuracak! Mehmet içgüdüyle kendini yana savurdu. Orta boylu karaltının açtığı ateş, ardından toprağı su sıçratır gibi nokta nokta havalandırdı. Ayağa kalkıp koşmaya çalıştı, ama birkaç adım sonra ayağı takılıp yere düştü. Kapana kısılmıştı. Eli boşluğu tutuyordu. Ateşten kaçınırken tüfeğini düşürmüştü. Alçak bir kayanın ardına geçti. Tabancasını çıkardığı sırada ikinci ateş dalgası kayayı sarstı.

Eğer Balina olmasaydı saldırgan sürekli ateşle onu o delikte tutup, tepesine dikilecekti. Birkaç saniye sonra adama yöne-

len G-3 ateşi ona istediği zamanı kazandırdı. Mehmet adamın bulunduğunu düşündüğü tarafa tabancasıyla art arda ateş etti.

Duyduğu korkuyu yatıştırmayan çılgın ateş, şarjör bitinceye kadar devam etti. Mehmet mermileri tükenince kayanın arkasına yaslanıp derin soluklarla sakinleşmeye çalıştı. Ağzında, boğazında hiç tükürük kalmamış ama ölümden kurtulmuştu. Burada ne yapıyorum? Ben buraya ait değilim! Demek sağ kalma duygusu buydu: Yorgunluk ve derin bir pişmanlık. Çok geçmeden Balina'yı duydu.

"Komutanım..."

Mehmet silahını bulduktan sonra onu aramaya gelen Balina'yla mevziye geri döndü. Kuzey'den izli mermilerle bölük komutanının bulunduğu noktaya ateş ediliyordu. Demek üsteğmenin yerini bulmuşlar, hedef gösteriyorlardı. Dakikalardır kapalı duran telsizi açtı.

"Kama 10, Kama 9 Kama11. Sızma püskürtüldü... Kama 10, Kama 9 Kama 11, herifleri püskürttük..."

Cenk'ten önce bölük komutanı cevap verdi.

"Kama 1, bütün timler! Ateş toplama! Tekrarlıyorum: Ateşi toplayın. Hedef, komutumla izli mermi ateş ağzı."

Mehmet sürünerek yan mevziye ulaştı. Selami Çavuş ondan evvel gelmişti. Emin ağlamaklı bir suratla Uzman'a yalvarır gibi bakıyordu. Makinalı tutukluk yapmış, hiç ateş edememişti. Mehmet küfür ederek yan mevziye geçti. Bir dakika sonra komutanın emriyle bütün bölük izli mermiyle ateş edilen noktayı hedef aldı. Karşıdaki ateş birkaç dakika sonra sustu. Geri mi çekilmişlerdi? Kimse bilmiyordu. Gece cevapları karanlığında saklıyordu.

Durum gün ışıyıp ateş kesildikten sonra ortaya çıktı. Bölük iki kayıp vermişti. Erlerin ikisi de Altan'ın timindendi. Roket isabeti alan bir mevzide şehit olmuşlardı. Saldıray, önündeki düzlükte üç ceset gördüğünü, ama açık alanda olduğundan yanlarına gidemediklerini söylüyordu. Mehmet dikkatle akşam çatıştığı kayalığı gözden geçirdi. Etrafta boş mermi kovanları, şarapnel izleri vardı. İlk mevziye yakın kayalıkta bir parça kuşak ve kan izlerine rastladı. Gece, el bombasıyla adamlardan bi-

rini yaraladığını fark etmişti. İzler bu tahmini doğruluyordu.

PKK'lılar nerede? Yorgunluktan sızma noktasına gelen bütün bölüğün aklındaki soru buydu. Piyadelerle çatışan grup ya da bir kısmı, helikopterlerle geldiklerini görmüşler, gün boyu onları izledikten sonra gece karşılayıp mevzilere sızmaya çalışmışlar, ardından geri çekilmişlerdi.

Cenk, "Kargaların gözü kara," diyerek homurdandı.

Olup bitenleri bir sürek avı olarak gören Cenk'in sözleri Mehmet'i öfkelendirdi. Özgüvenin gösterişli bir biçimde sergilenişi, karşıdaki insanı sinirlendiriyordu: Hele teşhirci güzel ya da yakışıklı biriyse.

İki helikopter cephane ve yiyecek ikmali yapıp şehitleri aldıktan sonra harekat tekrar başladı. Avcı talihliydi, olaylar dilediği gibi gelişiyordu. Üç tim, ortada Saldıray, iki yanda 1. ve 3. Timler, dört kilometre kuzeydeki tepeye, kuzeyi piyadelere bırakarak, üç yönden çıkacaktı. Haberi duyunca Mehmet adını anmadığı duyguyla ürperdi. Dünden beri olup bitenler sadece açılıştı; gerçek patırtı şimdi başlıyordu... Aklından geçen düşüncelerle hedefe baktı. Her kayanın ardında pusuya yatmış bir PKK'lının olabileceği uzun bir mesafe katedilecek, sonra da karla kaplı o lanet tepeye çıkılacaktı. Kanasçılardan, mayınlardan, pusulardan korunarak ilerlemek!

Himayeli ilerleme! Başka türlüsü mümkün değildi. Bu da karınca hızıyla hareket etmek demekti. Yürüyüş başlar başlamaz, Saldıray'ın sözünü ettiği üç ceset önlerine çıktı. Birisi kadındı, inanılmayacak kadar gür, sarı saçları vardı. Saldıray –cesetlerin altında bubi tuzağı olmadığının anlaşılmasından sonra– kuşaklarındaki ve çantalarındaki belgeleri, fotoğrafları aldı. On beş dakika sonra bu kez Başbakan bir ceset daha buldu. Zayıf, esmer yüzlü genç bir çocuk... Öleceğini hisseden bir yırtıcı gibi bir kovuğa gizlenmişti. Göründüğü kadarıyla aldığı yarayla geri çekilememiş, kayanın kuytusunda kan kaybından ölmüştü. Mehmet garip bir duyguyla Selami Çavuş'un dikkatle incelediği bedene baktı. Gece el bombasıyla yaraladığı bu daha erkekleşmemiş kişi olabilir miydi? Üzüntü, dehşet, pişmanlık, öfke: ölmek ve öldürmenin dışında hiçbir şeye vakit yoktu.

İlk yarım saatin sonunda taciz ateşi açıldı. Bunun üzerine himayeli sıçramaya[9] dönüldü. Daha da yavaşlamışlardı. Cenk himaye eden grupta kalıyor, sıçramayı Mehmet yapıyordu. Taciz ateşinin ardı gelmedi, ama herkes bu göreceli sükûnetin aldatıcı olduğunun farkındaydı. PKK'lıların uygun gördüğü yer ve zamanda ortalık cehenneme dönecekti. Saat onda uçaklar ortaya çıktı, böylelikle bütün bölük F-16'ların bombardımanı sırasında bir saat dinlenme fırsatı buldu. Uçaklar yamaçlarda mevzi olduğundan kuşkulanılan noktaları vurup çekilir çekilmez, operasyon tekrar başladı. Mehmet bu kez daha hızlı ilerlemelerinin nedeninin PKK'lıların bombardımandan korunmak için ortadan çekilmeleri olduğunun farkındaydı. Alt banttan dinlenebileceğinden, mecbur kalınmadıkça telsiz kullanılmayacaktı. Mehmet aklına getirmemeye çalışsa da kötü düşünceler öyle karışık, öyle uzun kollulardı ki, onu ahtapot kolları gibi kavrıyor, kurtulmayı başaramıyordu: Ben burada öleceğim, daha gömülmeden Aslı, Nihat'la yılbaşı kutlayacak... Bir daha koşamayacağım... Koşmayı dert etmesi garipti. Zaten kazadan beri koşmak istemiyordu. Aklına arada saçma sapan şeyler de geliyordu: Bakkalın o güzel karısı...

Herkesin beklediği ama –Cenk'in dışında– olmaması için dua ettiği karşılaşma karanlığın basmasına yarım saat kala, sinsi, yankılanan bir kanas atışının ardından gerçekleşti: Tepelerden açılan ateş umulmayacak kadar yoğundu. Havan topu, doçka, roketatar ve keleşler. Sanki Kuzey Irak'taki tüm silahlar üstlerine mermi yağdırıyordu. En şaşırtıcı ve etkili darbe, şimdiye kadar PKK'nın pek kullanmadığı havanlardan gelmişti. Arazi yapısından dolayı diğer iki time göre daha açıkta kalan, bu yüzden en yoğun ateş altında kalan Saldıray'ın timi, kısa sürede dağılarak ikiye bölündü. Öyle ki, Mehmet on dakika sonra Trabzonlu'yu nara atarak ateş ederken yanında buldu. Saldıray'ın duyduğu öfke cinsel haz kadar baş döndürücü olmalıydı. Öfkesi onu yeniden yaratıyor, hatta yüceltiyordu...Yine de berbat herifin tekiydi: Cehenneme gittiğinde zebaniler kaçacak

9 Düşman unsurların bulunduğu yerlerde, manga ya da timin, himaye edenle edinilen olarak ikiye bölündüğü, en yavaş ilerleme biçimi.

delik arayacaklardı. Dekoru daha da dramatikleştiren kar yağışı da bu sırada başladı.

İlk on beş dakika, Cenk yanlarına gelinceye kadar, çatışma bir keşmekeş içinde sürdü. Üsteğmen telsizde her ne kadar "Mevzi al! Tam siper! Ateşi taksim etsinler! Alev gizleyen!" diye bağırıyor, Mehmet de emri aynı biçimde tekrarlıyorsa da, kimse eğitimde öğretilenleri hatırlamıyordu. Bu, bütün bölüğün gerçek anlamda birlikte savaştığı ilk gündü. Mehmet önceki her şeyin, yaşadıkları bu ana hazırlık olduğunu kavrıyordu.

Cenk sonunda yanlarına ulaşınca soğukkanlı tavırlarıyla kısa sürede herkesi yatıştırdı. Karla kaplanmış yüzü kararlı bir öfkeyle gerilmişti. Buzdan gözlerini garip, mavi bir ateş aydınlatıyordu. Yer altından, karların içinden sanki bir savaş tanrısı çıkıp gelmişti. Bütün irkilticiliğine karşı, Mehmet ilk kez onunla birlikte olmaktan mutluluk duyduğunu hissetti. Savaşmak iyi bildiği ve ona yakışan bir oyundu. Avcı Tanrı, çok geçmeden dağınık mevzileri düzenleyip timi dağılan Saldıray'ı adamlarını toparlaması için geldiği yere gönderdi. İlk kurşundan yarım saat sonra mevziler oluşturulmuş, ateş tanzimi yapılmıştı. Emin'in makinalısı da çalışıyordu. Yamaçlarda ateş açılan noktaları tespit etmek zordu ama mevzi olabilecek kayalıklar hedef alınıyordu. Kırk dakika sonra iki jet ortaya çıktı. Ama hem hava oldukça kararmış, hem de bölük araziye düzensiz bir şekilde yayılmıştı, uçaklar bu nedenle tek bomba bile atmadan, gürültüyle yamaçları sarsmakla yetinerek geri döndü. Hesap, gece boyunca kesilecekti. Aslında yapılacak en akıllı hareket, karanlıktan yararlanarak geri çekilmek ve sabahı, uçakları beklemekti. Ama Mehmet, bölük komutanının asla böyle bir karar vermeyeceğini biliyordu.

Öyle de oldu, herkes yerinde kalacaktı. Çatışma hafifleyerek sürdü. Daha sonra karanlık, oyunun ilk perdesini kapatan koyu bir örtü gibi –kısa sürede kar altında kalan– beyaz alanı kapladı. Önce havanlar sustu, ardından doçka ve tüfekler. Soluklanmak için çok zaman olmayacaktı; herkes biliyordu bunu. Üsteğmen, bütün asteğmenleri yanına çağırdığında Mehmet az çok onları neyin beklediğini kestirebiliyordu. Üstü ka-

lın bir naylonla kaplı olmasına rağmen üstübaşı kar içindeki komutan, gün boyu hırpalanmaktan, piyade taburuyla birleşememekten dolayı öfkeden kuduruyordu. İki saat içinde tepedeki "çapulcular" çevrilecekti. Kimse askerin çok yorgun olduğundan, neredeyse kırk saattir uyumadığından, kar yağışının tırmanmayı çok zorlaştıracağından söz etmedi. Altan bile, bölüğün kolektif ruhunu ele geçiren öfkeye kapılmış görünüyordu. Düşmana unutamayacağı bir ders vermek: Kimsenin bundan başka bir şey düşündüğü yoktu.

Çatışmanın başlaması için iki saat beklenmedi. Mehmet'le Cenk mevzilerine vardıklarında haberi Selami Çavuş verdi: Gece görüşüyle ilk görüntüyü almıştı. Mehmet garip bir mutlulukla ürperdi. Tepeye çıkmalarına gerek kalmamıştı, tepedekiler onlara geliyordu. Kırk katır, kırk satırdan iyiydi. Çok geçmeden ilk temas sağlandı, ateş sesleri duyuldu. Tepeyi tutanlar, sabaha uçakların ve taze birliklerin geleceğini hesap ederek, bölüğün dinlenmesine fırsat vermeden yarma harekâtına başlamayı düşünmüştü.

Cenk, ölüm ilamlarını açıklar gibi fısıldadı:

"Budala kargalar, sabretmeyi becerselerdi..."

On dakika sonra durumun vahameti ortaya çıktı.Tepeden aşağıya inenler sanıldığından daha fazlaydı. Ana saldırı batı kanadına, 3. Tim'e yönelmiş olsa da, muhtemelen ötekilerin yardıma gelmelerini önlemek için bütün savunma hattı boyunca baskı uygulanıyordu.

Kendi başımızayız... Mehmet bunu kavrar kavramaz Saldıray'ın timiyle birleşmelerini sağlayacak düzenlemeler için saldırının ilk dakikalarında mevzileri yoklamaya koyuldu. Uçtaki mevzide kimse parola sormadı. Mehmet neredeyse elini kolunu sallayarak mevziye girdi. Ezineli Serdar ve Halil! Hadi Halil acemiydi, ama ya Ezineli! Mehmet ona bakar bakmaz tiksintiyle irkildi. Gözler kısık, sessiz mırıltılar, çığlık atacak gibi ağzını açıp kapamak! Usta er, içini kaplayan paniğe gömülmüş, bir türlü dışarı çıkamıyordu. Yüzünde dün ölen Saldıray'ın timindeki zayıf erin benzindeki o belirsizlik vardı. Mehmet önseziyle ürperdi: Makinalıcının yüzünde ölüm filizleniyordu. Öfkey-

le tekmeleyerek eri dürttü. Kaygısı merhamet değil, acımasızlık doğuruyordu... Balina sakin, Rıza her zamanki gibi güven vericiydi. Başbakan neşesini yitirmişti. Mehmet Emin'i sıkı sıkı tembihledi. Makinalı tutukluk yaparsa onu öldürecekti. Her şey, herkes gibi o da çıldırmıştı.

Asıl çılgınlık iki taraf birbirinin içine girince başladı. Çığlıklar gecenin karnını yarıyor, kötülükleri dışarıya döküyordu. Çapulcular hem düşündüklerinden hem de Üsteğmen'in söylediklerinden daha gözü karaydı: İnatla saldırıyor, mermilere aldırmıyorlardı. Çok geçmeden neler yapabilecekleri ortaya çıktı. Ateşin altından yaklaşma konusunda insanı korkutacak kadar deneyimlilerdi. İlerlemelerine engel olmak neredeyse imkansızdı. Mehmet, Uzman ve Cenk adamların el bombası atacak uzaklığa gelirlerse, işlerinin çok zorlaşacağını biliyor, erlere ateş hattının yarılması için durmadan bağırıyorlardı. Hatlar sarsılıyordu. Durum iyice ciddileşince Cenk haykırarak mevzileri dolaşmaya koyuldu. Görünüşü, sesi, öfkesi öylesine korkutucuydu ki, saldığı dehşet erlerin mevzilerinde kalmalarını sağladı. 3. Tim'in oluşturduğu hat esnemiş ama kırılmamış, sola, batıya dönerek yeniden mevzilenmeyi başarmışlardı. Ancak biraz sonra üstlerine gelen ateşin yönü değişince, durumun sandıklarından daha kötü olduğu ortaya çıktı. Bölüğün oluşturduğu savunma hattı her yerde tutulamamış, bazı mevziler düşmüş, ya da terk edilmişti. Ortaya çıkan sonuç tam bir keşmekeşti. Geniş bir bölgeye dağılan, bir düzene bağlı olmayan silahlı öbekler oluşmuş, düşman dost birbirinin içine girmişti. Herkes gördüğü karartıya ateş ediyordu. Üsteğmen telsizden emirler yağdırıyordu ama faydasızdı: Parçalanmış bölüğü bir bütün olarak yönetme imkanı kalmamıştı. İş timlere, nasılsa grup oluşturmuş dost mevzilerin direncine kalmıştı. Mehmet iki kez önünde beliren gölgeyi taradı. İkisinde de sızmaya çalışan militanı vurduğundan emindi: Ama ne bir çığlık ne de bir belirti... Belki de hayal görmüştü. İki yüz kadar insan, ıssız bir tepede, karanlığın koynunda kolektif bir çılgınlığa kapılmıştı. Sanki herkes kendi intiharına tanıklık ediyordu. Sabahı kim görecekti: Bu kimsenin cevaplandıramayacağı bir soruydu. Gelecek artık ölümdü.

O sırada yan mevziden bir haykırış geldi.

"Vurdu puşt beni!.."

Mehmet sürünerek alt taraftaki kayalığa geçti. Bağıran Selami Çavuş'tu. Mehmet, Uzman'a yaklaştı. Elinden yaralanmıştı. Adamın iyiyim işaretini görünce geri döndü. Çavuş kendi başının çaresine bakabilecek durumdaydı.

Şiddetli saldırıya rağmen iki el bombası atmanın dışında, PKK'lılar mevzilere yaklaşamadılar, hattı yaramadılar. Mehmet ilk kez, Mehmetçik denen askerin ne denli dirençli olduğunu kavradı. Erler sonunda çatışmaya alışmış, onlardan beklenildiği gibi savaşmaya koyulmuşlardı. Cesaret; sabretmek, geri çekilmemektir. Timlerdeki erler işte şimdi bunu kanıtlıyorlardı. İlk sarsıntının ardından hat adeta çelikleşti. Kargalar sert kayaya çarpmışlardı. En gevşek bildiği er bile şimdi bir kahraman gibi döğüşüyordu. Mehmet ilk kez Türk Ordusunun dillere destan kahramanlığının büyük kısmının, belki de tamamının, erlere ait olduğunu kavradı.

Çatışma bir süre sonra karşılıklı ateş teatisine dönüştü ve sabaha doğru yavaşladı. Güneş, gecenin karanlık perdesini araladığında karşılarında kimse kalmamıştı. PKK'lılar nereye gitti? Cenk soruyu eliyle cevapladı. İlk saldırı dalgası aldatmacaydı: Temasın ardından geride kalan bir ya da iki manga onları oyalarken, ana grup doğudaki dar vadinin içine inerek, güneye kaçmıştı.

Gece boyunca, şiddetli ilk ateşe karşın, şehit verilmemişti. Birisi ağır, dokuz yaralı vardı. Yaralılardan birisi de Selami Çavuş'tu. Mehmet sıhhiyeciler elini sararken Uzman'ın yanında kaldı. Kurşun avucunu parçalamış, iki parmağını koparmıştı. Uzun bir süre o elini kullanamayacaktı. Artık yüzünü tek eliyle silecek ve eğer daha önce sözünü ettiği gibi malûlen emekli olabilirse, çocuğuna böbreğini verebilecekti. Mehmet adama kuşkuyla baktı. Sonra kuşkusundan utandı. Kuşkusunda haklı olsa bile, çocuğunu sevmek, hayatını kurtarmaya çalışmak ne zamandan beri suç sayılıyordu...

Mevzileri saat sekizde terk edip araziyi taramaya koyuldular. Herkes gücünün sonuna gelmişti. Yerler karla kaplı oldu-

ğundan mayın korkusu yoktu. Çıplak yere basmamak, beyaz örtünün üstünde kalmak yeterliydi. İlk saldırı dalgasında ölen PKK'lıları Başbakan buldu. Biri kadın, üç kişi roket atışıyla aynı anda ölmüştü. Mehmet parçalanmış kayaların arasında yerde sergilenir gibi yan yana yatan cansız bedenleri ötekiler gibi bir süre seyretti. Karın üzerine saçılmış siyah, parçalanmış cesetler, Picasso'nun beyaz bir tuvale rastgele yerleştirilmiş figürlerini andırıyordu. Ama görüntü Picasso'nun tablosundan daha şaşırtıcıydı. Kokan bir tabloydu bu: Kızarmış et kokusu tuvali de, çevreyi de sarmıştı.

Mehmet midesi bulanarak bakışlarını kaçırdı. Ölü birisini gördüğümüzde akla gelen ilk soruyla irkilmişti: Onları kim öldürdü? Daha sorusu zihninde sönmemişken yanındaki erle göz göze geldi. Bir an onu tanıyamadı. Erin tavırları da benzer şaşkınlıkla yabancılaşmıştı. Birbirlerini ilk kez görüyor gibiydiler. Mehmet, öksürüşünden onun Yalovalı Okan olduğunu çıkardı. İki aydır her gün saatlerce gördüğü Okan'da yeni olan ne vardı? Neden sonra fark etti. Gözleri değişmişti! İkisinin de bakışları aynı irkiltici ışıltıyla, ödüllendirilmiş suç ortaklığıyla parıldıyordu. Birbirlerine iki yeni, hemcinslerini öldüren insan gibi bakıyor olmalıydılar.

On dakika sonra ilerden taze, öfkeli haykırışlar yükseldi. Bir şey buldular! Mehmet o yöne ilerleyince önce Cenk'i, sonra namlusunun ucunda titreyen bir PKK'lıyı gördü. Görüntü kendini anlatıyordu ama Cenk anlatmaya koyuldu: Yarı çıplak olan esir yaralı olduğu için kaçamamış, dar bir ine sığınmıştı. Onu ele veren geride bıraktığı izlerdi. Cenk kan gölünün içinde tıpkı yırtıcı bir avcı gibi onun ince izini sürmüş ve gizlendiği delikten çıkarmıştı. Mehmet, öfkesiz bir merakla karşısındaki kirli, zayıf yüze baktı: Adamın bakışları umutsuzluğunun aynası gibiydi. Kaç yaşında olduğunu çıkarmak mümkün değildi. Ya onu kollarından ayakta tutan erler! Onlar göründükleri kadar yaşlı mıydı? Yaşları neden anlaşılmıyordu? İrkilerek fark etti. Bu dağların tepesinde yaşamın değil, ölümün yaşı vardı.

Birkaç yüz metre öteden yükselen patlamayı tam o sırada,

Cenk ona döndüğünde duydular. Herkes kendini yere atınca yaralı PKK'lı da yanlarına uzandı. Belki bir an kaçmayı düşünmüş ama sonra vazgeçmişti. Ona bakan nedenini kolayca anlardı. Savaşmak bir yana, yaşamaktan bile bıkmıştı. Cenk, yankı sönerken "RPG," diye mırıldandı. "Vadiye inen timi görmüş olmalılar..."

Kara haber yarım saat sonra geldi. Vadiye inen Saldıray'ın timine, çekilen PKK grubunun artçıları pusu kurmuştu. Mehmet, felaket önsesiziyle düzlüğü bölen çatlağa doğru yürüdü. Vadiye inen patikanın başına geldiğinde omuzlarında iki sırıktan yapılmış sedyeyle ceset taşıyan erlerle karşılaştı. Hepsi ağlıyordu: O zaman anladı. İnleyerek erlerin yere bıraktığı bedenin yanına çöktü. Uzun boylu, yüzüne kan bulaşmış bir er ağlayarak komutanlarının onları korumak isterken öldüğünü anlatmaya koyuldu. Hıçkırıkları ağıtına ritim tutar gibiydi. Mehmet elini uzatarak aylardır bir diş ağrısı gibi onu rahatsız eden dostuna dokundu. Zavallı Saldıray hep olmayı düşlediği kahramanlığa iki adım kala parçalanıvermişti. "Cennetin yeliyle mi, cehennemin aleviyle mi gelir ölüm: Mukadderat bu..." Daha iki ay önce, Perihan'la tanışmaya gitmeden önce Ekim'de sonunu böyle betimlemişti. Öngördüğü gibi olmuş, ölüm onu roket aleviyle bulmuştu. Hıçkırmamaya çalıştı. Yirmi yıl sonra oğluyla Şemdinli'de kayak yapmayı planlayan, vatanını etrafındakilerden daha fazla seven Trabzonlu ölümün arşivine kaldırılmıştı. Hep öfkeyle yanan gözleri sönmüş kraterleri andırıyordu. Anlamsız, üzerine düşen koyuluğun içinde parlamayan, tanımadığı, yabancı bir bir yüz: Bu şaşırtıcı değildi, ölüm yaşamın maskesini çıkarmıştı.

Mehmet Saldıray'ın bedenine baktı. Göğsüne şarapnel gibi saplanan kaya parçaları öldürmüştü onu. Ekim'de söylediklerinin hepsini hatırlıyordu. Ses kulaklarını doldurdu. "Eğer bana bir şey olursa, hiçbir parçamı burada bırakmayın, söz mü?"

Mehmet, dudaklarında zorlukla tuttuğu çığlıkla Saldıray'ın üzerindeki pançoyu aşağıya sıyırdı. Trabzonlu kanlı çiyler içinde kimseyi aldatmayacak bir hareketsizlikle yatıyordu. Sağ kolunun dirseğinden altı yoktu... Çığlık dudaklarından bir kuş

gibi uçup gitti. Her şeyi bilmişti: Ölümün nasıl geleceğini, alevi, ondan kopup giden parçayı... Başını kaldırdı. Altan ona bakıyordu. Saldıray'ın komünist arkadaşının da gözlerinde yaşlar vardı. Altan elini uzatınca Mehmet tutunarak ayağa kalktı. Ona da söylemeliydi.

"Benden söz aldı..."

Dokuzuncu Bölüm

- 1 -

Gowende, Ocak 94

Her ada kendi içinde bir dünyaysa, dağ bir kâinattı. Ve kâinat insanoğlunun yalnızlığını vurgulayan beyaza boyanmıştı. İnsan bu dağlarda tek şey yapabilirdi: Issızlığı solumak. Kış, burada bir mevsim değil, Tanrı'ydı. Her şey, çarpışmalar, kent, yeşillik artık uzak, zorlukla canlanan anılara dönüşmüştü. Hiçbir şey kıpırdamıyordu; buz çölünün tek gezgini gölgelerdi. Tabii solmayan, kirlenmeyen, eksilmeyen bu beyazlığın iki belalı yoldaşı vardı: Soğuk ve gıda sıkıntısı... Birbirinin tekrarı olan günler, bu iki işkencecinin arasında gidip gelen tehlikeli bir yeknesaklıktan ibaretti. Zeynep –üşümek ve bastırmaya çalıştığı açlık duygusunun dışında– neredeyse tüm zamanını yönetimin ona biçtiği yeni görevi yerine getirmekle, –bazen de getirir gibi yapmakla– geçiriyordu. Topladığı öyküleri yazıp düzenlemiş, hatta bazılarını Fransızca'ya da çevirmişti. Zoraki editörlüğün ve nöbetlerin dışında yapacak başka bir şey yoktu. Sadece eğitim toplantıları! Ama eğitime kimsenin aldırdığı yoktu. Sinan, parti komiserliği görevini Rohat'la iyi geçinme bece-

risi olarak görmeye başladığından beri, eğitimlerin bilgi verme toplantılarına dönüşmesine ses çıkarmaz olmuştu. Zeynep sonunda pes etmişti. Hiç kuşku yoktu, hareket bir sosyalist devrim değil, bir köylü isyanıydı.

Rohat, geçen bahar ve yaz döneminde, başlarda acımasızca eleştirilmesine karşın, sonradan alanda hakimiyeti yitirmeyen, TC'nin saldırılarını en az kayıpla atlatan, başarılı bir komutan olarak anılır olmuştu. Hatta onun eyalette daha önemli konuma yükseltmek için baharda Güney'e çağrılacağından söz ediliyordu. Çölemerik'teki tugayın yeni komutanı, öncekilerden farklı, azgın biri çıkmıştı. Göreve başladığı ağustostan beri Çarçela ve Gowende'ye saldırmış, iki kez Güney'e akın yapmıştı. Bu yeni durum karşısında Bendinan'a uyanık, tedbirli bir eyalet sorumlusu gerekiyordu. Saflarda sık sık dile getirilen söylentiler bunlardı. Geçen yılki coşkun akın havası kaybolmuştu.

Toplantılarda –onun gibi– hiç konuşmayanlardan birisi de Reşo'ydu. Grup bir araya geldiğinde o da Zeynep gibi susuyor, ağzından neredeyse tek kelime çıkmıyordu. Ama küstah, meydan okuyan bir sessizlikti onunki. Apaçıktı: Karaoğlan sessizliği ile üstünlük taslıyordu. Zeynep, genç adamı seyrettikçe daha iyi anlıyordu. Hiç kuşku yok ki, bu dağlarda gerillanın en güvenilir yoldaşı sessizlik ve gizlilikti. Reşo hem pratikte, hem de kampta bu gerçeği hayata geçiriyor, kararlılıkla uyguluyordu.

Behçet Cantürk'ün[1] öldürülmesinden sonra haberler de azalmıştı. Kış her şeyi yavaşlatmış, dondurmuştu. Zeynep, bahara kadar yenisini bulamayacağı pillerin tükenmesinden korktuğu için artık BBC'yi günaşırı dinler olmuştu. DEP, Hatip Dicle'yi Genel Başkan seçmişti. Diğer haber, yılbaşından az önce TC Güney'e saldırmış, on bir yoldaşı şehit etmişti. Ama Gowende'deki en önemli olay Tene'nin birdenbire ortadan kaybolması oldu. Lojistikçiler, Aralığın son haftasında, sabah bakmaya gittiklerinde onu kampa yakın bir kuytuda, ağıl olarak kullandıkları ağzı kapalı inde bulamamışlardı. Rivayet muhtelifti. Kimi grubun sembolü olan yaşlı koyunu –ortalıkta hiç kan izi ol-

1 PKK'ya para yardımı yaptığı iddia edilen ve bu yüzden kaçırılıp öldürülen, Kürt asıllı, eski DDKD (Devrimci Doğu Kültür Derneği) üyesi bir işadamı.

mamasına rağmen ısrarla– TC'nin operasyonundan aylar sonra tekrar dağa dönen kurtların parçaladığını, kimisiyse hayvanın açlığa dayanamadığından aşağıya, geldiği Gerdi sürüsüne döndüğünü söylüyordu. Üçüncü söylenti mide bulandırıcıydı: Yaşlı Tene, kışı atlatamayacağı anlaşıldığından, gizlice kesilip kavurma yapılmıştı.

Kapı nöbetlerinden dönüş, bıktırıcı, zalim kışın en hoş anısı oluyordu. Genellikle birkaç gün süren ayrılıktan sonra döndüklerinde kampta sevinç ateşi gibi bir sıcaklık onları bekliyor oluyordu. Böyle akşamlarda mutlaka türküler söyleniyordu. Türkücülerin sesleri pek güzel sayılmasa da, dağda coşku, bir tür yeteneğe dönüştüğünden özgürlük türküleri çok etkiliydi. İntikam çığlıklarıyla biten konserler... Zeynep o güne kadar intikamın kötü, yararsız bir duygu olduğunu düşünmüştü, oysa dağda bu ilkel dürtünün ne kadar çok kez ilham kaynağı olduğunu gördükçe şaşırıyordu. İntikam çığlıkları güçsüzlerin umut türküleriydi.

Zaman zaman bunalıyordu, ama yalnızlığından –bunun pek elde edilemeyen bir lüks olduğunu bilerek– şikayetçi değildi. Yönetimin ona uyguladığı gizli tecrit, yoldaşlarca onaylanmasa da giderek etkisini göstermişti. Yönetimin kulağına gideceği endişesiyle çoğu grup üyesi onunla konuşmaktan, yan yana görülmekten çekinir olmuştu. Genellikle birlikte olduğu bayanlar takımından sadece Diyar ve yeni Zilan; bu ikisi yanına geliyordu. Zeynep, çok şey borçlu olduğu Diyar'ı her görüşünde içi aynı duyguyla ısınıyordu: Minnet. Evet minnet duyuyor ama bu mert kadını zor durumda bırakmamak için yoldaşının sunduğu dostluğa aynı hevesle karşılık vermiyordu. Ancak Zeynep'in tedbirli davranışı pek bir şey değiştirmiyordu. Diyar, Zeynep'in araya mesafe koymasının nedenini biliyormuş gibi, her seferinde ayrılmadan önce kolunu –ancak ikisinin anlayabileceği bir dostlukla– sıkıp gidiyordu. Yeni ya da iki numara Zilan'ın tavırları kuşku uyandırıcıydı. Zeynep buna, etrafında o varken dikkatli olmaya, kızın birkaç kez konuşmayı aslında ondan önce firar eden, hiç tanımadığı Cudi'ye getirmesinden sonra karar vermişti. Reşo da aynı kanıdaydı. Kızı birkaç kez Sipan'la yal-

nız konuşurken görmüştü. Bir erkekle yalnız konuşmak! Zeynep'in dışında, bayanlar takımı mensuplarının pek göze aldığı bir davranış değildi bu.

Dağdaki despot, dağların efendisi kış Zeynep'e tek şey bırakıyordu: Edebiyat. Boş zaman bulduğunda, ki boş zamanı boldu, defterine, notlarına dalıyor, ancak bu gezinti onu sonunda mutlaka Nusret'e götürüyordu. Nusret'i hatırlamak, Cudi'nin önemsizliğini de hatırlamaktı.

Kaşınınca oturuşunu değiştirdi. Yine ateşe fazla yaklaşmıştı. Zeynep tekerlemeyi hatırlayınca güldü: "Gerilla, silahı, cesareti ve bitleriyle bir bütündür..." Saate baktı. İkiye geliyordu. Güneşli bir gün olmasına karşın dışarıya çıkmayı göze alamadı. Kampta bir kadının tek başına oturması, düşüncelere dalması hep kuşku yaratırdı ama Zeynep öykü kitabı hazırladığını ileriye sürerek istediği yalnızlığı meraklı bakışlardan kaçırıp kazanmıştı. Torbasından defterini aldı. Nusret'i İstiklal Caddesi'ndeki o salonda dinlemeye gittiği günü hatırlıyordu. Kırmızı koltuklu, yüz kişilik bir tiyatro salonu... Sahnede tek kişi var: Nusret. Hayır, Nusret değil, aklı. Aklı bedeninden çok daha algılanabilir... Salon neredeyse dolu. Nusret onu dinlemeye gelen kalabalığı umursamaz bir tebessümle seyrederken, birden alaycı bir sesle konuşmaya başlamıştı.

"...Bazı kentlerde gece, gün batımıyla değil, günah çağrılarıyla başlar. Böyle kentler, egzotiktir. İstanbul da böyledir. Hava henüz kararmadı ama sizi yine de günaha çağırıyorum... Çünkü edebiyat demek, günah demektir. Günahkârlık sizi rahatsız ediyorsa aldırmayın. Hem günah kavramını icat edenden büyük günahkar mı var? Lafa söz vermekle başlayayım: Sıkılmayacaksınız. Tabii sözüm sıkıcılık hastalığına yakalanmış olanlara değil. Sıkıcı, kendine bakmayıp, sıkıcı olan her şeyden nefret ettiğini söyleyenlerdir. Bana sorarsanız her bakımdan toplumla uyan kişiler en sıkıcı olanlardır... Aranızda öyle birisi varsa durmasın, çıkıp gitsin... Edebiyat dünyamızın yarısı toplumun yargılarına çok önem verir, kurallarına uyar. Bana sorarsanız boşverin derim. Halka da pek aldırmayın; sesi boraya benzer, esip gürler, sonra yatışıp söner..."

Ardından konuşmaya başlarken yaptığı gibi birdenbire konuyu değiştirip yaratıcılıktan, sanata dönüyor ve,

'Ruhla başlayacağım,' diyor, merakla onu bekleyenlere.

Zeynep o alaycı, kendine güvenen –iki takvim yılı uzakta kalmış– ses kulaklarında yankılanırken defterini açtı ve her yaprağı sanki yılmış gibi zamanı geriye sardı. İşte karşısındaydı. Ruh başlığı altında, bozuk, yalnızca kendisinin okuyabileceği el yazısıyla, aceleyle alınmış notları okumaya koyuldu.

"...'İnsan ruhu Mısır'da icat etti...' Malraux öyle diyor. Atalarımız, otuz bin yıl önce ölülerini, avlayıp yedikleri hayvan artıklarının üstüne atardı. İnsanlaştıkça bu alışkanlıktan vazgeçerek cansız türdeşlerini hayvan kemiklerinden ayrı yere koymaya, daha sonra da gömmeye başladı. Bunu büyük bir adım, ruhun icadı izledi. İnsan, kasların, saçların, etlerin çürüyüp yok olduğunu bildiğinden, bizi yok oluşumuzdan kurtaracak ölümsüz bir şey keşfetmesi gerektiğini fark etmişti. İşte ruh bu ihtiyaçtan doğdu... Özetlersek, ölüme katlanamamak ruhu, ruh da sanatı doğurdu..." Sözlerinin burasında söyleyeceklerinin önemini haber vermek için kısa bir an için durakladıktan sonra devam etmişti: "Ruhun keşfinden beri sanatın nihai amacı, ölümü evcilleştirmek ve biz zavallılara kabul ettirmektir... Peki ruh nedir? Rivayet çok. Öncelikle şunu söyleyeyim. Yüceltenlere inanmayın! Ruh, bizi avutmaya yarayan görkemli bir sahtekârlık, kutsallıkla maskelenmiş bir yalandır ve en çok hazzı bedenimize yasaklamaya yarar. Zararlıdır, tehlikelidir. Bu yüzden beden denilen tabuta hapsetmişlerdir onu. Yalancıdır da; ten gibi seyirmez, kan gibi pıhtılaşmaz ama nedense bedenden çok acı çektiği söylenir..."

Nusret konuşmaya başlayalı en fazla on dakika olmuştu. Zeynep birden on beş metre ötede, biraz yüksekte oturan adamın kendisini gördüğünü ve ona gülümsediğini fark etmişti. Bir an göz göze gelmişler, o zaman anlamıştı: İlk karşılaştıklarında onu küçümseyen, öfkelendiren bu adam şimdiye kadar kimsenin yapamadığını başaracak, ona hükmedecekti.

Nusret yaratıcılık hakkında konuşmaya başlamıştı. Daha doğrusu "gerçek yaratıcı" diye başlayan felsefi şiirden mısralar okumaya koyulmuştu:

"...Gerçek yaratıcı, herhangi bir şeyi değil, o olmasa asla var olmayacak olanı yaratandır... Gerçek yaratıcı, düzen ve kaosun çatışmasının tam ortasında yaşar... Gerçek yaratıcının seçtiği yolun yön tabelası yoktur. O ıssız, çiğnenmemiş patikalarda yalnız yürür... Gerçek yaratıcı, hayatla boy ölçüşmekten asla vazgeçmez... Evet, her insan gibi sanatçı da kendine ilgi duyar. Ancak ölçüyü kaçıran içeriksizler, kof narsist olurlar. Yoksa gerçek yaratıcının narsist olmasında bir gariplik ve bir kusur yoktur... Gerçek yaratıcı için huzur haramdır... Gerçek yaratıcı, insanı öfkelendiren, sarsan, kabul edilmez sayılan imgeleri düşleyip yaratandır... Sanatçı yaratacağı varlığı sevmez, ona mecburdur... Unutmayın: Sanatçının anıtı, kendi çalışmalarıdır... İyi yapıtı sanatçı değil, yapıtın kendisi savunur... Sanatçı için en değerli şey bir kalem, bir fırça ya da bir enstrümandır... Okurun düş gücüne ne kadar güvenebiliriz? İşte romancının sorunu, göze alması gereken risk budur... Ama unutulmaması gerekir: Yazarın amacı her şeyden önce övüneceği değil, tekrar okunmaktan utanmayacağı kitaplar yazmak olmalı... Sanatta deliliği akıllılıktan, çılgınlığı normallikten ayıran tüller o kadar incedir ki... Sanatçılar, Tanrı'ya değil, tanrılık kavramına inanırlar, yani hükümdarına yakalanmadan ülkesinde dolaşırlar... İdeal ne midir? İdeal dediğimiz iyiliğin, güzelliğin yüceleştirilmesidir... Ben hep Gide'in şu sözüne sadık kaldım: *'Gerçek beni plastik bir madde gibi ilgilendiriyor; olabilecek olan, olmuştan çok daha fazla çekiyor dikkatimi."*

Sonra sesi kıskançlıkla titremişti. Nedeni az sonra ortaya çıkmıştı: Deha ve dâhilerden söz edecekti. Çarpıcı sözleri zaman zaman birbirinden kopuyordu. Nusret düşünceleri bağlamaya yarıyan ara cümleleri konuşmasından ayıklayıp atmıştı.

"...Ortalama sanatçılar da dahil, çoğunluk, kendini ifade etmeye çalışır. Dâhiler, kimsenin sahip olmadıklarını ifade etmenin peşindedirler... Başyapıt ne midir? Başyapıt, dehanın kanıtıdır. Deha ise başyapıtın güvencesi. Öteki tanımlarının ötesinde dâhi olmak büyük bir coşku ve çılgınlığı yalnız yaşamak, dünyanın tüm ahmaklığına tek başına katlanmak demektir... Size bir bilgi: Geleceğin insan heykelleri, bugünün henüz farkına varmadığımız dehalarıdır..."

Ardından sıra yazarlarla, felsefecilere gelmişti. Ama Nusret'in asıl derdi despotlardı.

"...Felsefeciler ve edebiyatçılar yok edildiğinde önce ütopyalar ve ilkeler ortadan kalkar. Ardından krallar sökün eder... Krallar, felsefeyle dostluk etmeyi sevmezler... Unutulmaktan korkan her kral kendine bir mabet yaptırmayı hayal eder. Felsefecinin mabediyse zihindedir, mermerle, altınla değil, düşünceyle inşa edilir. Unutulmayacak, kalıcı, yıkılmaz eserler bunlardır... Krallar, sultanlar mizahtan nefret ederler, çünkü zekâyı uyandıran bir kahkaha, kılıçtan keskindir..."

Kimi kastettiği sorulduğunda omuzunu silkmiş, lafı kraldan, niteliksiz insana getirmişti. Dili artık iyice sivriydi; ince bir kamaya dönüşmüştü:

"...Niteliksiz insanın kendini üstün görmesi, eksikliğinin, olağanüstü görmesiyse, sıradan bir aşağılık olduğunun belirtisidir... Dikkatli olun! Ortalık, derinliği hemen derisinin altında sona eren, züppeliğini, çıkarcılığını, kurnazlığını zekâ diye satan sahtekârlarla dolu... Nasıl havuzda deniz faciası olmaz, küçük kentte büyük adam olunmazsa, popülerlik gözeterek de yazar olunmaz. Gözlerinizi açın! Akıllı kişi ağacı heybetinden değil, meyvesinden tanır... Ben tabii ki bunlarla tartışmam. Basit insanlarla tartışmak imkansızdır... Tartışma sanatı, zekâya yaslanacaksa incelik gerektirir. Tartışmayı bağırıp çağırmaya çevirmek, zorbalık kadar, sığlığın ve basmakalıpçılığın da belirtisidir... İnsan paspas olmaya karşı koyarsa, kimse gelip ayağının çamurunu üzerine bırakamaz... Nasıl tarafsız Tanrı'nın kutsallığı yoksa ve inanılmayı hak etmezse, despot hükümdarlara da biat edilmez..."

"...Kendini ya da geçmişi yazan birisi yalana başvurduğunda edebiyat yapmaya başlamış demektir..."

"Siz edebiyatçıları yalancılıkla mı suçluyorsunuz?"

Hatırlıyordu. Gözlüklü, en önde oturan biri sormuştu bu soruyu. Çocuk susar susmaz, aptal diye düşünmüştü Zeynep. Böyle bir soruyu kürsüdeki gibi sivri dilli birisine sorana aptal denmez de ne denirdi?

Nusret'in verdiği cevap salonda gülüşmelere neden olmuştu:

"Yalancı, istediğini yapıp, yaptığının tadını çıkaramadığı halde sırıtıp duranlara uygun bir sıfattır. Benim sözünü ettiğim yalancılık farklı... Gerçek yalana örnek mi istiyorsunuz... Mesela: Budala olmadığını bildiğiniz birisi size acı çekmeden yaşayabileceğini söylüyorsa, bilin ki yalan söylüyordur..."

Sonra düşünmenin önemini vurgulamaya koyulmuştu. Söyleyecek çok şeyi olanlara özgü bir telaş içindeydi. Sanki sadece konu başlıkları söylüyor, tespitlerini birbirine bağlamaya gerek görmüyordu.

"Düşünce sürekli bir iştir. Yani günlük, yarı zamanlı değil, tam zamanlı bir uğraşıdır. Güzel ve derin düşünceler, zekayı ve yüreği olgunlaştırır. Sayıklama, trans hali, bilgeliğin son kertesidir. Dikkat, düşünce değildir; var olan düşünce parçacıklarını yan yana getirme becerisidir. Ancak dikkat, inancın yarısını yok eder. Derin düşünceyle din arasında da fark vardır..."

Nusret'i ertesi gün aramıştı. Beklese, onun arayacağını bile bile... Öğleden sonra kendini –Tanrı'ya kurban edecek bir adak gibi– sunak taşını andıran masanın karşısındaki koltuğa bırakmıştı. İkisi de ne olacağını biliyordu. Nusret, getirdiği metne göz ucuyla göz atmış sonra dosyayı kenara itmişti.

"Hayatın sırrı, rastlantı ve zorunlulukmuş. Bu yüzden rastlantıya saygı göstermeliyiz. Ben hep gösterdim. Karşılaşmamız bir rastlantı. Zorunlu olan bir rastlantı hem de..." Ayağa kalkarken sözlerini noktalamıştı. "Bence vakit kaybetmemeliyiz."

Sonra geleceğinden, isteklerine boyun eğeceğinden emin bir şekilde elini uzatmıştı. Haklı, diye düşünmüştü Zeynep. Neden geciktirecekti? Ona uzanan eli tutarak ayağa kalkmış ve peşinden yürümüştü.

Bir saat sonra Nusret duş alırken o, az önce seviştiği adamın, günahın haram döşeği diye tanımladığı yatağında –sonradan her sabah yapacağı gibi– onun notlarını okuyordu. Aşk başlıklı bölüm yazarken kullanacağı ilginç saptamalarla doluydu:

> "....Aşkta ilk izlenim, son –ve tek– izlenimdir... Bir erkek bir kadına senin her şeyini beğeniyorum derken aslında bedenine tapıyor, zekândan nefret ediyorum, demektedir... Şans-

lı kişi, aşk acılarını tatlı anılara dönüştürebilendir... Kılıç sallayan aşıkların ardında çifte narsisizm vardır... Nasıl her sandal içinde usta bir yüzücü barındırmazsa, her tutku da aşk doğurmaz... Doyurulmuş arzu bize arzunun anlamsızlığını öğretir. Arzuyu anlamlı kılan onun doyurulmadan aç bırakılmasıdır... İyimser kişi, aşkı seven kadar çok sevgilisi olacağını sanır... Aşkta mutluluk, çöl ufkundaki bir seraptan farksızdır... Erkeklerin aşkı hayatlarıyken, kadınların hayatı aşklarıdır..."

Son cümlenin yanına Lord Byron yazılmıştı.

Nusret eski aşkları konusunda son derece dikkatliydi. Ertesi akşam salonda, bu kez yüzleri Kız Kulesi'ne dönük konuşurlarken, –Zeynep'in otuz altı saatte evin her köşesinde izlerini keşfettiği bilinmeyen bir kadını kastederek– bu konuyu bir daha açmayacağını hissettirmeyi ihmal etmeden, mırıldanmıştı:

"Sırlar, ya suçlardan ya da sevgililerden kaynaklanır. İnsanları edebiyatla zehirlemenin dışında bir suç işlemedim. Zaten o da aleni bir suç sayılır. Sevgililere gelince, bazı kocalar karıları, çoğu kadınsa kocaları için yaratılmıştır. Onu bu yüzden terk ettim. Farkında değildi ama her erkekte kocasını arayan birisiydi..."

Evin her köşesine avlağını korumak için işaret bırakan bir yırtıcı gibi izlerini serpiştiren meçhul –kocasever– kadından bir daha söz etmemişti. Yüzü asıktı. Düşünen insanın neşeli olması zordur. Zeynep onu seyrederken böyle düşünmüştü.

Zeynep dışarıdan bir ses gelince toparlandı. Bir an koltukta, uyuklar gibi yattığını sanmıştı. Sinan geliyor olmalıydı. Silahını alıp ayağa kalktı. Yanılmamıştı, birkaç saniye sonra parti komiseri yanında portatifi, içeriye girdi. Oldukça ağır hareket ediyordu. Son zamanlarda epeyce zayıflamıştı. Öyle ki, onu her zaman gülümseten çene kırığı artık yüzüne asabi bir ifade asıyordu.

"Rahat heval!" Zeynep yine de kımıldamadan önce adamın kaykılarak masanın başına oturmasını bekledi, ardından silahını eğdi. "Geç karşıma!"

Zeynep, Sinan'ın dediğini yaparak masaya oturdu. Parti ko-

miseri, ona geçen hafta verdiği gerilla öyküleri taslağını okumuş, bu sabah haber yollayarak konuşmak istediğini söylemişti. Merakla adamı süzmeye koyuldu. Okuduklarından mutlu olmuş bir yüz değildi karşısındaki. Sinan'ın yüzü buruşunca acı çektiğini anladı. Acaba gerçekten söylenildiği kadar hasta mıydı?

"İyi misin hevale Sinan?"

Parti komiseri şaşkınlıkla doğruldu. Böyle bir soru beklemiyordu.

"Gayet iyiyim heval..." Yana dönüp sert bir sesle portatife seslendi. "Bize çay verecek misin?"

Konuşma çay geldiğinde başladı. Sinan'ın bazı notları vardı. Söze –eleştirecek her akıllının yaptığı gibi– öyküleri överek başladı. Okuduğu zaman gerçek bir yazarla karşılaştığını anlamıştı. Betimlemelerin çok iyi olduğu anlaşılıyordu. Tipler, karakterler de belirgindi, öyle ki, okuyan hikâyedeki gerillayı hemen tanıyabilirdi. Ama...

Sinan, ama dedikten sonra asıl konuya geldi.

"Kitabı bir bütün olarak okuduğumda şöyle bir düşünce hakim olmuştur bende. Hikâyeler Pe Ke Ke hareketinden çok, yoksulluğa, Kürt Halkı'nın çaresizliğinde yoğunlaşıyor. Biliriz ki, zalimler yoksulluğa değil, yoksullara savaş açar. Modern savaşlar, zenginin yoksulu ezdiği savaşlardır heval. Kitabın içinde çok insan var ama devrim katmanı ihmal edilmiş... Bir de TC'nin zalimliği pek belirgin değil..."

Nasıl cevap vermeliydi? Gerçekler!

"Ben, bana anlatılanı yazdım yoldaş. Yani gerçekleri..."

Zeynep devam edecekti ama Sinan'ın yüzünde tutuşmaya hazır sabırsızlığı görünce sustu. O buraya tartışmaya değil, yapılmasını istediği düzeltmeleri dikte etmeye gelmişti.

"Bak hevala Rojin, iyi dinle! Devrimin, pratiğimizin ve de partimizin bir gerçeği, gerçekliği vardır. Bunu unutma..." Eliyle küçümseyen bir tavırla müsveddeye vurdu. "Burada fazla duygusallık var! Çarçela'nın, Gowende'nin Bendihnan'ın gerçeği yok. Türk Solu'ndan kalma alışkanlıkları terk etmek gerek. Bunlar önderlik çizgisiyle uyuşmuyor. Bize gerekli olan..."

Hamaset ve öfke! İstenilen bunlardı. Anlıyor, hatta hak da veriyordu Zeynep. Özgürlük, burada çimlenmek üzere toprağa gömülmüştü ve tohum ancak öfkenin ateşiyle filiz verirdi. Parti komiserine baktı. O direniş fikrinden bir an için bile kopmamıştı. Bakışlarını kaçırdı. Ya kendisi? Düşünceleri ne zaman vakit bulsa devrimin yerine Nusret'in peşine takılıyor, kente geri dönüyordu. Demek metropollü olmak bu demekti. Yine de...

"Yine de" diye başlamadı. Sinan'ın sözlerine karşı koymayacaktı. Onun kadar acı çekmiş birisinin methiye beklemesi son derece insaniydi. Onu anlıyordu. Başını salladı.

"Anlaşılmıştır heval. Taslağı yeniden yazarım..."

Sinan gülümsemeye çalıştı ama etsiz yanakları buna izin vermedi. O da gülümsemesini yitirdiğini biliyormuşcasına memnuniyetini başını hafifçe sallayarak gösterdi.

- 2 -

Şemdinli, Ocak 94

"Güya adam PKK'ya yardım etti diye öldürülmüş, soyadına bak!" Mehmet, örtü gibi kullanıldıktan sonra masanın üstünde kalmış eski gazetedeki Altan'ın işaret ettiği manşete baktı. "*Behçet Cantürk'ün cesedi Sapanca'da bulundu.*" "Dedesine nasıl korku saldılarsa, zavallıcık Türklerin en hası olmaya karar vermiş. "

Mehmet dakikalardır onu konuşturmaya çalışan Altan'a cevap vermedi. Önündeki dosyayla meşguldü. Yaklaşık bir aydır timi tek başına yönetiyordu. Cenk terhis olmuş, Selami Çavuş da, parçalanan eli Hakkâri'de tedavi edildikten sonra rapor almıştı. Avcı'dan, akşamları onu gevezeliğiyle bardan uzak tutan Prof'tan, hatta her şeye burnunu sokan Saldıray'dan kurtulmuştu ama şimdi de onların yokluğunun yarattığı sessizliği, tedirgin edici, adını koyamadığı garip bir rahatsızlık doldurmuştu. Yalnızlık? Korku? Hayır! Askerliğin uzamasıyla nisanda ter-

his olacakken temmuza kadar kalmak, Avustralya'ya gidememek? Yine hayır... Sık sık bu ülkeden kurtulmak istiyorum diye düşünüyor, ama sonra bunun gerçekte Aslı'dan uzaklaşmak isteği olduğunu kavrıyordu.

"Bakalım dünün haberleri neymiş?" Altan konuşmaya devam ediyordu. Yeni gazeteyi önündeki dosyayı okumaya çalışan Mehmet'e doğru itti. "Bak Uğur Mumcu'nun katilleri hâlâ serbestçe dolaşıyor. Adam öldürüleli bir yıl oldu, bir arpa boyu yol alınmadı... Sence kim öldürdü? Devlet, İranlılar, Kürtler? Hangisi?" Cevap alamayınca sesini yükseltti. "Resmen devalüasyon... Doları olanlar köşeyi döndü. Tabii biz boku yiyeceğiz." Mehmet göz ucuyla ona baktı. Bir haftadır döviz fiyatlarının anormal yükselişinden dolayı ortalık toz duman içindeydi. "Peki ya Zülfü'nün adaylığına[2] ne diyorsun? Ben olsam müziği ihmal etmezdim."

Mehmet gözlerini dosyadan ayırmadan sordu.

"Benden ne istiyorsun?"

Altan gazeteyi katlayıp yana koydu, mırıldanırken gülümsüyordu.

"Hiçbir şey. Karşılıklı laflıyoruz? Ne okuyorsun?"

Mehmet soruyu tekrarladı.

"Ne istiyorsun?"

Altan da cevabı tekrarladı. Yeni bir oyun bulmuş gibi neşelenmişti.

"Hiçbir şey... Sana yardımcı vermişler ha?" Mehmet başını salladı. "2. Tim'deki erler kan ağlıyor. Komutanlığa asteğmen atamayacaklarmış. Uzmanla idare edecekler." Mehmet, uzattığı sigarayı aldı. "Sormayacak mısın?"

"Ne soracakmışım?"

"2. Tim'e neden asteğmen atamadıklarını." Altan onu beklemeden cevabı verdi. "O tim asteğmenlere uğursuz geliyor. Önce Yakup, sonra Saldıray..." Sigaraları yaktı. "Kimmiş?"

"Kim, kimmiş?"

"Yeni yardımcın?"

2 24 Ocak 1994'de Zülfü Livaneli'nin İstanbul Belediye Başkanlığı için CHP'den aday olacağı duyurulmuştu.

Mehmet dumanı ona doğru üfledi.

"Halûk Köksal... Buraya atanmayı kendisi istemiş." Dosyayı ona doğru itti. "Pek akıllı sayılmaz yani."

Altan dosyaya göz ucuyla bakıp, tekrar masaya bıraktı.

"Şemdinli'ye gidecek misin?"

Mehmet, "Bilmiyorum," dedi. "Kıza ne diyeceğiz ki?"

"Sözlünün tırnağını bile düşman toprağında bırakmadık Perihan! Böyle diyebilirsin." Mehmet Altan'ın lafı nereye getireceğini biliyordu. Sigarayı kültablasına bıraktı. Hem keyfi hem de nikotinin tadı kaçmıştı. "Sen delinin tekisin."

Mehmet başını salladı.

"Tırnak falan aramadık. Balina kolunu yanında buldu. Raslantı."

"Sen telsizi kapat, kopmuş bir kolunu ardından PKK'lı kaynayan bir çukura gir, altı saat dönme... Üsteğmen, 'o manyağı bırakıp gitmeyen namerttir' diye bar bar bağırsın..."

Mehmet, "Ama bırakıp gitmedi," dedi. Sonra açıkladı. "Saldıray'a söz vermiştim."

Altan sözlerine ara verdi. Söz vermenin önemini biliyor gibiydi.

"Komutan, bölüğü sadece senin için tutmadı. Cenk de arkandan aşağıya indi."

Mehmet sigarayı kültablasından aldı. Üsteğmen haksız sayılmazdı. Saldıray'ın kolu yüzünden bütün bölüğü tehlikeye atmıştı.

"Eğer kayak yaparken kolunu kırsa, parmağımı bile kıpırdatmazdım."

Altan içeriye girdiğinden beri ilk kez durakladı. Şaşırmıştı.

"Ne kayağı?"

"Saldıray Hakkâri'yi PKK'lılardan temizleyip buraya oğluyla kayak yapmaya gelecekti. Operasyondan önce bana öyle dedi."

Altan'ın şaşkınlığı şimdi daha da belirgindi. Bir an soracakmış gibi hazırlandı ama sonra nedense vazgeçti. Söyleyeceklerini bitirmemişti.

"Doktorlar sana isim takmışlar." Mehmet'in sormasından önce davrandı: "Bölük terzisine yaptıklarını duyan başka ne der?"

O sırada kapı çalındı. Altan kapıya dönerek seslendi.

"Gir!"

Açılan kapıda, yumuşak bakışlı ama yapılı birisi duruyordu. Yüzü sert bir kayadan oyulmuş gibi pütür pütürdü. Genç adam abartılı bir hareketle topuk vurarak tekmil vermeye koyuldu.

"Asteğmen Halûk, Balıkesir..."

Daha devam edecekti, ama Mehmet onu susturdu.

"Tamam asteğmenim, rahat..." Sonra elini uzattı. "Ben Mehmet, bu da Altan Asteğmen. Hoşgeldin."

Mehmet, yeni –ve ilk– yardımcısıyla konuştukça karşısındaki adamı seveceğini, ona güvenebileceğini hissederek mutlu oldu. Az sonra onu şaşırtan bir şey keşfetti. Yardımcısına, tıpkı altı ay önce, Temmuz'da bu odada, Cenk'in ona sorduğu soruları soruyordu. Halûk Balıkesirliydi ama ikisi de doktor olan anne ve babası yıllar önce Amerika'ya, New York'a taşınmışlar ve Halûk orada büyümüştü. Çevre mühendisiydi, hem Amerikan hem de Türk vatandaşıydı ve Türkçeyi bu kadar iyi konuşmasının nedeni, doğduğundan beri her yazı Balıkesir'de, aslında Edremit'te, anneannesi ve dayılarıyla geçirmesiydi. Askerliğini burada yapmak istemişti, çünkü dağcıydı. Bekârdı...

Sözün burasında Altan dayanamayıp araya girdi.

"Peki, ailen New York'u bırakıp buraya gelmene karşı çıkmadı mı?"

Halûk, kısa bir süre bekledi. Sonra,

"Bazı fikir ayrılıklarımız oldu" demekle yetindi.

"Bazı fikir ayrılıkları!" Mehmet, uyarmak için Altan'a döndü. Ama arkeolog dayanamayacaktı.

"Sen New York'u bırak, kalk, buraya gel..." Ellerini abartılı bir tavırla iki yana açtı. "Al sana bir akıllı daha..." Bir adım atarak genç adama yaklaştı. "Tam yerine geldin asteğmenim." Sesini yükseltmişti. "Yoksa kahraman olmaya mı niyetlisin?"

"Hayır komutanım. Sadece dağlara yakın olmak istedim."

Cevap hem Mehmet'i hem de Altan'ı şaşırtmış, meraklandırmıştı. Altan, Mehmet'ten önce davrandı.

"Dağlar ha! Dağlarda ne hissediyorsun Halûk Asteğmen?"

Halûk Altan'ı süzdü. Bakışları kararsız olmaktan çok düşün-

celiydi. Söyleyeceklerinin karşısındaki adamı daha da kızdıracağını, kışkırtacağını fark etmiş olmalıydı. Yine de yutkunduktan sonra konuştu. Düşündüklerini saklamayan birisine benziyordu.

"Bir yerde okumuştum. Yazar, 'Dağlar, kar denizinin dev dalgaları gibidir. Çok büyük. İnsan onların eteklerinde kendini savunmasız hisseder, bir toz zerresi gibi. Ama bir kez o dalgaların üstüne çıkmayı deneyin, görürsünüz,' diyordu. Doğruymuş..."

Altan geriye çekildi. Kafası mı karışmıştı yoksa öfkelenmiş miydi? Neden hangisiyse, yüzünü buruşturarak Mehmet'e döndü.

"Gözünaydın komutan, yardımcın da senin gibi şair." Sonra tekrar Halûk'a sordu. "Dağlarda neyi göreceğiz? Doğru olan ne asteğmenim"

"Anlatması zor..."

Mehmet araya girerek Altan'ın genç adamı daha fazla sıkıştırmasını engelledi. Altan pencerenin önüne çekilip, dışarda nöbet değiştiren erleri seyretmeye koyuldu. Yeni yardımcı haberci istemiyordu. Her işini kendisi yapabilirdi, böyle yetiştirilmişti. Kısaca yolculuğunu anlattı. Aslında Van'a dört gün önce gelmişti, ama konvoy oluşturulmasını beklediği için iki gece ordu evinde kalmıştı. Dün gece de Hakkâri'de tugayda yatmıştı. Şemdinli'ye ancak bu sabah, bir grup erle birlikte gelebilmişti.

Halûk sözlerini bitirince yan gözle Altan'a baktı. Hata etmişti. Öfkesiyle, rütbeli gösterisi yapmaya bayılan arkeolog işaret bekliyordu.

"Bana bak asteğmen. Ben 1. Tim'im, siz de 3." Duraklamadan devam etti: "2. Tim'in son iki komutanına ne oldu biliyor musun? İkisi de öldü... Ya da ölmekten beter oldular. O yüzden sakın kahramanlık yapmaya kalkışma. Anladın mı?"

"Anladım. Erler neler olduğunu anlattı."

Ondan böyle bir cevap beklemeyen Altan merakla genç adama bir kez daha yaklaştı. Sanki olduğu yerde durursa sesini ona duyuramayacaktı.

"Her şeyi mi New Yorklu?"

"Her şeyi. Terziyi de..." Terzi! Yardımcı, boşboğazlığı andıracak kadar açık sözlüydü. Hep sorulandan fazlasını cevaplandırıyordu. Mehmet, Altan'a susmasını işaret etti. Ama Halük susmadı. "Hâlâ hastanedeymiş."

Altan bir süre genç adama baktı. Sonra cümlelerini bölerek liste okur gibi anlatmaya koyuldu:

"Gecenin bir yarısında yatağından kaldırılıp morga götürülsen, sonra da katılaşmaya yüz tutmuş bir cesedin bileğine, parçalanmış alt kolunu dikmeye mecbur edilsen, yapamam deyince kafana silah dayansa, sen de fırttırırdın..." Sözlerini bitirince söylediklerini onaylamasını beklercesine Mehmet'e döndü. Artık öfke maskesini çıkarmış, açık açık eğleniyordu. "Anlayacağın, 2. Tim uğursuz, 3. Tim kaçıktır. En iyisi benimki..." Ardından dost olduğunu ele veren bir kahkaha attı. "Aramıza hoşgeldin. Halûk Asteğmen."

Akşam bara kimse gelmedi. Ne Altan, ne Halük. Birlikte oturup içebileceği kimse kalmamıştı. Geriye yaslanıp etrafı süzdü. Prof, Cenk ve Saldıray! Bir ay önce, bu masada tek başına kalmayı dileyerek otururken, şimdi özlediği yalnızlıktan sıkılıyordu.

Doktoru o sırada gördü; gerçekten sıkılıp sıkılmadığını kendine sorarken. Seyyar cerrahi hastaneye tekrar gelmiş olmalıydı. Adam onu fark edince o dişsiz gülümsemesiyle yaklaştı. Elinde sıkı sıkıya tuttuğu bir kadeh vardı.

"Merhaba asteğmen. Yalnız mısın?"

Mehmet, dakikalardır kendini inandırmaya çalıştığı düşünceyi seslendirdi.

"Tek başınayım."

"Tek başına olmakla yalnız olmak farklı şeyler mi?"

"Bana sorarsan yalnızlık fiziki değil, zihinsel bir şey."

Doktor eliyle sandalyeyi işaret edince Mehmet başını salladı. Adam karşısına oturdu. Gülümsemesi garipti ama bakışlarındaki yumuşak dostluk, yüzüne hak etmediği bir sevimlilik iliştiriyordu. Adamın omzuna baktı. O da asteğmendi. Doktor kadehini masanın üstüne dikkatle yerleştirdi. Cebinden sigara paketi çıkardı.

Sessizlik buz gibi kalınlaşıyordu. Biri sôze başlamazsa sonradan kırması zor olacaktı.

"Sizin orada herkese ad takıyor musunuz?"

Adam kaşlarını bunda şaşılacak bir şey olmadığını anlatırcasına hafifçe kaldırdı.

"Herkese değil, sadece cinslere." Biraz düşündü. Sonra bir karara varmış gibi dudaklarını araladı. "Sana 'çılgın at' diyoruz."

Mehmet, 'çılgın'ın Altan'ın tekrarlayıp durduğu 'manyak'tan daha iyi bir sıfat olmasına rağmen gülümsemedi.

"At!"

Doktor haklı olduğuna inanan bir sesle açıkladı:

"İyi koşuyormuşsun... Çılgına gelince, bazıları çatlak diyelim dedi, ama çılgın sana daha uygun. Hem atla yanyana gelince Kızıldereli adını andırıyor..." Andırıyor dedikten sonra sustu. Devam edip etmeme konusunda kararsızdı. Kadehini yudumlayıp omuzlarını kaldırdı. Karar vermişti. "Biliyor musun, hâlâ eninde sonunda intihar edeceğine bahse girenler var... Neyse, nasılsın?"

Mehmet kadehini işaret etti.

"İçiyorum ve şimdilik intihara niyetim yok." Dediklerini doğrular gibi içkisinden bir yudum daha aldı. "Terzinin durumu nasıl?"

"Hiçbir şeyi yok. Fırsattan istifade ederek arazi oldu... Biliyor musun, kerata korkudan altıma yaptım falan diyor ama bence gayet iyi iş çıkarmış. Değme hemşireye taş çıkartır... Aslında terzilerin kaderidir bu. İlk akıl eden sen değilsin. Hatta tugayda bu yüzden firar eden birkaç terzi hatırlıyorum."

Birden müziğin sesi yükseldi. Neden buradaydı? Mehmet geriye yaslanıp sordu:

"Burasını sevdin galiba. Neredeyse ayda bir geliyorsun."

Doktor gülümsedi. Ama dişleri hâlâ kayıptı.

"Sürgündeyim..." Omuzlarını kaldırıp Mehmet sormadan açıkladı: "Üstlerle problem."

Adam anlatacakları bu kadarmış gibi susunca Mehmet,

"Anladım," dedi. "Senin takma adın ne?"

Adam tekrar gülümsedi. Dişlerinden hâlâ ses yoktu: Sanki buharlaşıp yok olmuşlardı.

"Başlarım ulan! Benimki bu."

"'Başlarım ulan!' Takma adın bu mu?"

"Öyle," dedi doktor.

Mehmet dişlerini saklamadan gülümsedi.

"Neye başlıyorsun?"

"Küfretmeye."

"Seni sık sık kızdırıyor olmalılar."

"Hepsi masa yüzünden. Sayısının artırılmasını istedim. Tam üç kere..." Sesi inanılmayı bekleyen birisinin sesiydi şimdi. "Yine biri düşüp kafası parçalanınca dayanamadım. Başlarım ulan deyip bastım küfürü. Az daha askerliği yakıyordum."

İçkisini bir hamlede ağzına boşalttı. Düşen neydi?

"Ne düştü?"

"Mehmetcik, şehit, naaş, vücut ya da bildiğin ceset. Ne dersen de..." Doktor haklılığını kanıtlamak için heyecanla anlatmaya koyuldu. "Morgda sadece iki masa olduğu için cesetler yer darlığından bazen ikişer ikişer, bazen de üçü bir araya konuyordu. Tabii zavallılar sık sık yere düşüyordu. Anlayacağın ortalık tam bir curcuna... Her şey karışıyordu. Öyle ki, bir keresinde Niğde'ye mi ne, birini bir yere yollayacağız, bir de baktım, tabutta iki sol kol var. Öncekine iki sağ koymuşlar, iyi mi? Tam o sırada masanın üstündeki ceset de yere düşmez mi? İşte ilk kez o zaman başladım 'başlarım ulan' diye bağırmaya. Sabaha kadar öyle bağırmışım ki, ertesi gün on mermer masa getirdiler." İçkisi bitmişti. Ama daha anlatacakları vardı: "En zoru cesetlerin kulakları, burunları ya da gözleri olmadığı zaman ortaya çıkar. Bir iki kere balmumundan bir şey yapalım dedik. Olmadı, olmadı..." Doktor iki kez daha olmadı dedikten sonra bağırdı: "Başlarım ulan."

Sabrının sonuna gelmişti. Onu sürgüne yollayan da buydu.

- 3 -

Oramar, Ocak sonu 94

Öyle bir cehennem ki, ölüm bile merhametli bir melek sayılır burada... Mehmet, zirvenin eşiğinde, kuzeyden güneye bir basamak gibi uzanan tepedeki düzlüğe adımını atar atmaz fark etmişti: Towe'de[3] saatsiz bir zaman hüküm sürüyordu. Gündüz donuk beyaz, gece donuk siyah. Kar dünyayı boyayıp değiştirmekle kalmamış, etrafa sinen bir koku da salmıştı. Nasıl koktuğunu anlatamazdı, ama kokuyordu işte. Belki de askerlerin donan ayakları kokuyordu. Hayır, emin değildi, kangrenin kokup kokmadığını bilmiyordu. "Başlarım Ulan" burada olsaydı ona sorardı. Kendini gördüğü yüzeyde kayma korkusuyla bir adım daha attı. Birliklerin basa basa erittiği kar, yüzeyde tekrar donmuştu. Işığı yansıtıp bastıkları yüzeyi aynaya çeviren işte bu ince buz tabakasıydı. Başını hafifçe çevirdi. Vadinin karşı yamacındaki karlar kremayı andırıyordu. Tepedekilerse diş macununa benziyordu. Soluğunu tuttu. Ciğerlerine buzdan kama saplamamak için olabildiğince aralıklı soluk alıyordu. Soğuk istediğini yapıyor, yaptırıyordu: Ne general, ne de PKK, emri veren general soğuktu: "Kimse yerinden kıpırdamayacak, yoksa dondururum..."

Kim cehenneme ateşi yakıştırdıysa, halt etmiş! Cehennem varsa böyle bir yer olmalı diye düşündü Mehmet. Buzdan alevlerin yandığı kar çölleri. Uzaklarda karlı beyazlıklara lapa lapa karanlık yağmaya başlamıştı.

"...Kış boyunca daha güvenli olan yön, güney yamaçlarıdır. Ancak güney yamaçlar, ilkbaharda ve yaz ayları başlarında, sıcaklıkla birlikte erimenin artmasıyla, ıslak kar çığları için çok uygun hale gelir..."

Mehmet, "Kışın tam ortasındayız," diye mırıldı. "Ve çevremizde hiç yamaç yok, çünkü 3500 metrelik belalı Towe'nin tepesindeyiz." Demek zirvede konuşlanmanın az da olsa bir

3 Oramar çukurunu çevreleyen yüksek dağlardan biri...

avantajı vardı. Üç gün önce, operasyon öncesi brifingte çığ hakkında verilen –pek dikkatini vermeden dinlediği– bilgiler nedense şimdi donmanın eşiğinde yürürken, ezberlediği bir şiirin kıtaları gibi kulaklarında yankılanıyordu.

"...Tipi sırasında veya hemen sonrasında, dağların güney yamaçları çok büyük çığ tehlikesi içerirler. Arazinin yapısı ve bitki örtüsü de çığ oluşumunda etkilidir; dere yatakları, oyuklar, çöküntüler ve şeritler çığ için en uygun yerlerdir. Bitki örtüsüne gelince çimenli yamaç karın kolayca kayması için ideal bir zemindir. Bodur ve seyrek ağaçlar da çığ önleme konusunda pek etkili değildir. Sadece iri gövdeli ağaçlardan oluşan sık, gür ağaçlar etkili bir koruma sağlar..."

Bu Allahın lanetini taşıyan dağın neresinde çim, çalı ya da ağaç olabilirdi ki? 2500 metreden sonra bu çölde sadece kaya ve kar yetişir diyerek sessiz bir küfür salladı. Kötü talih yine onları bulmuştu. 1. ve 2. Taburlar vadinin tabanındaydı, dağı tutmak onlara kalmıştı. Tipi iki gündür, yiyecek sıkıntısıysa dünden beri sürüyordu. Taburun yarısı gün boyu birkaç saat hedikli yürüyüş yapmış, diğer yarısı kayakla ilerlemişti. İzledikçe gizli gizli gülüyordu. Haluk, gelişinden hemen bir gün sonra, merak ettiği dağlarda yumuşak kar üstünde hedikle yürümenin ve iz açmanın nasıl olağanüstü güç ve dayanıklılık gerektirdiğini anlamıştı. Şimdi dağlar hakkında ne düşünüyordu acaba? Yine de New Yorklu'nun dayanıklı olduğunu kabul etmeliydi. Geleli sadece iki gün olduğu halde bu kadar yüksek bir rakımda, üç gündür timle birlikte yürümeyi becermişti. Herkes kabul etmişti New York'da rahat rahat yaşamak varken buraya gelip askerlik yapmak istemesi tam bir vatanseverlikti.

"...Dağda en tehlikeli durum, bir tipiden sonraki ilk güneşli gün ile, taze kar yağışından hemen sonra rüzgâr esiyorsa karın rüzgâr altı yamaçlara sürüklenerek birikmesiyle ortaya çıkar. Tepelerde kar saçakları böyle oluşur. Bu da çığ geliyor demektir. Yamaçtaki kar örtüleri en küçük bir etki sonucu, bazen bir ıslık veya bir kayakçının ağırlığı veya ses şokunun neden olmasıyla derhal çığ düşer. Çığ düşmesi sonucu yığılan kar taba-

kasının yoğunluğu, sıkışmadan dolayı normal kar tabakasının yoğunluğundan 3-4 misli daha fazladır...'

Yani üç gündür aradıkları PKK'lıları bir yerde kıstırıp, ateş etmeye kalkarlarsa, çığı tepelerinde bulmaları mümkündü. Mehmet yine küfredecekti ama soğuğa yol vereceğini hatırladı, ağzını açmaktan vazgeçip sustu. Soğuğun dışında burada asıl zorluk gözleri korumaktı. Ultraviyole ışınlarının kar ya da buzla kaplı alanlarda yansıması sonucu göz bebeği üzerinde yaptığı kar körlüğünün, güneşin parlak olduğu zamandan çok, havanın böyle kapalı olduğu, bulutlu ve sisli havalarda ortaya çıktığını Eğirdir'de öğrenmişti. Güneşli havalarda göz kendisini ışıktan korumak için göz bebeğini küçültüyor, fazla ışık almayı önlüyordu. Bulutlu ve kapalı havalardaysa, ahmak göz daha iyi görmek için göz bebeğini büyütüyor ve bu büyüme de kar ve buzdan yansıyan ışınları daha fazla almasına neden oluyordu. İkinci gece yaptığı taramada –ultraviyole gözlükleri olmasına rağmen– Başbakan'la Balina'nın gözlerine kum tanesi kaçtığını söylemelerinin kar körlüğünün habercisi olduğunu anlamıştı. Zaten herkesin gözleri ışığa karşı hassaslaşmıştı ve gözlerden yaş geliyordu. En etkili korunmanın gözleri bağlamak olduğunu herkes biliyordu. Ama bunu yapamazlardı. Bu yüzden Mehmet molada bütün time gözlerini ovuşturmamalarını, göz kapaklarının üzerine soğuk kompres uygulamalarını tekrar tekrar söylemişti.

Patlama sesini duyunca durdular. Mağaraları el bombalarıyla temizliyorlardı. Mehmet aşağıya bakınca vadinin tabanında oluşan titrek gölü gördü. Bu rakımda donmamış göl! Şaşkınlığı geçince gölün sudan değil, tepelerin arasından geçen bulutlardan oluştuğunu fark etti. Karanlığı yutmaya hazırlanan göl bu yüzden biçim değiştiriyordu.

Tekrar birliklerin konuşlandığı düzlüğe döndü. Herkes badisiyle birlikte kendine bir çadır kurmuştu. Halûk, alınan tedbirleri kontrol etmeye gidince Mehmet, Balina'nın hazırladığı, panço ve naylondan oluşan barınağın içine girdi. Ayaklarını hissetmiyordu. Postalının bağcığına uzanırken Halûk kötü haberle geldi. Acemilerden Okan donmak üzereydi. Budala, yanı-

na aldığı kışlık kazak, parka ve pançoyu aynı anda giymiş, yürüdüğü için su gibi terlemiş, iç çamaşırları sırıl sıklam ıslanmıştı. Şimdi durunca donması normaldi.

Mehmet sıkıntıyla,

"Soyunsun. Bir yerden çamaşır bulup giydirin!" dedi.

Halûk uzaklaşınca işine devam edip postallarını çıkardı. İçerisi küçük, her solukla titreyen bir alevle yanan mumla bayağı ısınmıştı. Şaşırtıcı ama gerçekti: Küçük bir alev, nefes ve beden ısısıyla eksi otuzlarda hayatta kalmak mümkündü. Ayaklarını acele etmeden önce kremle ovuşturdu, sonra yeni, kuru çorap giydi. Bu neredeyse aç geçirecekleri ikinci gündü. Havanın kapalı ve yağışlı olmasından dolayı bir tek helikopter bile vadinin üstündeki bulutları delip aşağıya inememiş, yiyecek atamamıştı. Telsiz dinlemesinden vadinin tabanındaki 1. ve 2. Taburlar'ın PKK'nın kaçarken geride bıraktığı yiyeceklerle idare ettiğini öğrenmişlerdi. JÖH'lerin payına doğuda terk edilmiş köylerin elmaları düşmüştü. Ama Towe'deki 3. Tabur kırk sekiz saattir açtı. Donmaz da buradan kurtulursam bir daha operasyondan önce herkesin sırt çantasını kontrol edeceğim, diye kendi kendine söz verdi. Ağır diye yanına yiyecek almayanı eşek sudan gelinceye kadar dövecekti. Emin gibi salaklarsa yanına yiyecek almış, ama hepsini ilk günde bitirmişti. Soğuk artı açlık! Dayanılmaz, katlanılmaz bir bileşim. Titreyen aleve baktı. En kötüsü mumların bitmesi olurdu. Yarın, yarın! Yarın ne olacak? Çok oyalanmadan gözlerini kapadı.

Gece, bir ara bacaklarına yaslanan bir ağırlıkla uyandı. Bir süre kararsız bekledi. Gözlerini araladı. Naylonun altında yalnızdı. Yanılmış mıydı? Bacaklarını hareket ettirdi. Hiçbir şey kımıldamıyordu. Bedenine yaslanan her neyse içeride değildi. Bir an bileğine bağladığı silahı altından çekmeyi düşündü sonra vazgeçti. Uyku gözlerinden parmak uçlarına aktı. Mum erimişti ama içerisi hâlâ sıcaktı. Bir süre gözleri açık, uykunun eşiğinde bekledi. Hiçbir şey kımıldamıyordu. Soğuk her şeyi dondurmuştu. Gözlerini kapattı. Biri boğazını kesmek için bile gelse, kıpırdayamayacaktı.

Mehmet gün ışırken, Balina'nın çağrısıyla garip barınaktan

dışarı, dondurucu soğuğa çıktı. Habercisi donmuş bir yüzle yere bakıyordu. Mehmet de bir adım atıp bakışlarını Balina'nın baktığı yere çevirdi. Ancak ikinci adımı atmadan durakladı. Hava o kadar soğuktu ki, bütün duyguları, derin şaşkınlığı bile donduruyordu. Tepki göstermeden, ayağının ucundaki leşe baktı. Çadırın hemen yanında geniş bir kan lekesinin içinde ölü bir kurt yatıyordu. Gece çadırın ısısını çalmaya gelen, bacaklarına yaslanan hayaletin kimliği ortaya çıkmıştı. Postalının burnuyla hayvanı ters çevirdi. Kurtun göğsü delik deşikti. Şarapnel! Aşağıda, vadideki timler PKK mağarası ararken inine el bombası atıp hayvanı yaralamış olmalıydılar. O halde tepeye kaçmış, diye düşündü. Garip, yaşama duyulan saygının unutulmuş hüznüyle bir an durakladı. Hayvanlar! Tarafı olmadıkları savaşın en masum kurbanları onlardı. Kuş, yırtıcı, ayı, geyik; hepsini ya öldürmüş ya da kaçırmışlar, ortalığı yılan, akrep ve bitlere bırakmışlardı.

- 4 -

Gowende, Ocak 94

"Yoldaşlarımız şu anda Oramar'da kendilerini on binlerce askerle kuşatan düşmana karşı kahramanca bir direniş sergilemektedir. TC, dört gündür gerillayı kıstırmaya çalışmakta, ama her seferinde eli boş geri dönmektedir. Çabası boşunadır. Alanda üslenme sağlayamayan asker aç ve yorgundur. Dağdaki tabur donmak üzeredir. Uygun zaman geldiğinde asker alandaki güçlerimiz tarafından darbelenecektir..."

Sinan elindeki kağıttan okuduğu açıklamayı bitirince bakışlarıyla toplantı salonunu süzdü. Artık pek gülümsemeyen dudakları kıpırdadığına göre sayıyor olmalıydı. İçeridekilerin sayısı bir elin parmakları kadardı. Amansız bir gribin vurduğu grubun neredeyse yarısı hastanedeydi. Salgını geçen hafta dağa binbir zorlukla ulaşan kurye getirmişti. Herkes bu konuda hemfikirdi. Zeynep geriye yaslandı. Oramar'da operasyon! Bir

iki gündür ortalıkta dolanan söylenti Sinan tarafından doğrulanmıştı. Bu soğukta, karda kışta tipide sahaya çıkmak! Çölemerik'teki yeni paşanın gözü, söylenildiğinden de kara olmalıydı ve anlaşılan Napolyon'u bile yenen generalden; kara kıştan habersizdi.

Yutkundu. Boğazı ağrıyordu. Limon, ah biraz limon olsaydı! Zeynep göz ucuyla özellikle tam Sipan'ın karşısına oturan Reşo'yu süzdü. Karaoğlan kaya gibi kımıldamadan oturuyordu. İnatçı sessizliğini bugün de sürdürecek miydi?

Sinan saymayı bitirdikten sonra yeniden konuşmaya başladı. Konu bu kez civar köylere, uygun yaşa gelenleri askere almak için gönderilen manganın elde ettiği başarıydı. Sipan'ın komutasındaki manga, yedi genci Güney'e göndermeyi başarmıştı. Ancak görev sırasında hem askere alınan gençleri vermek istemeyen bazı aileler, hem de milislerle sorun çıkmış, iki kişi vurulmuştu. Sözü burada Rohat aldı. Kısa açıklamanın ardından yapılanları anlatmaya koyuldu:

"Eyalet genelinde yaşanan taktik tıkanıklık... Şunu da söylerim, askerlik görev olsa da biz o birimin davranışını da yerinde görmemişizdir. Hepsi için bir rapor isteme süreci başlatılmıştır..."

Rapor, özeleştiri...

Zeynep'in düşünceleri makaradan kurtulan bir halat gibi, kopmadan, geriye, Nusret'e doğru aktı. Konuşacak kimsesi olmadığında, fırtınada kalmış bir tekne gibi kendini anıların kucağına atıyor, geçmişin o güvenli limanına sığınıyordu. Oysa onun yanındayken sık sık kendini yalnız hissederdi. Nusret demek, her şeyden önce şimdiki zaman demekti. Gelecek, onunla birlikteyken konuşulması değil, tasarlanması bile yasak bir kavramdı. O kadar ki, önünün tıkalı, geçit vermez bir duvarla kesilmiş olduğunu düşünürdü Zeynep. Bir keresinde gelecekten söz edecek olmuş, Nusret'in ilk cümlesiyle hemen vazgeçmişti. "Hayatımız birlikte geçecek sözüne güvenmek zordur ufaklık; çünkü çoğu hayatlar yan yanayken bile tren rayları gibi birbirine değmeden geçip gider..."

Etrafa belli etmeden gülümsedi. O zaman Nusret'e kızmış-

tı ama şu an, İstanbul'dan yüzlerce kilometre uzakta, Gowende'nin tepesinde soluk alıyor olması o gün öfkelendiği sözlerin doğruluğunu kanıtlamıyor muydu? Garip olan Nusret'in de yalnızlıktan şikâyet etmesiydi. Ama o yakınmalarını genellikle yatakta dillendirirdi. "Neden mi yalnız hissediyorum kendimi? Çünkü sevişirken tek başımayım." Bu doğru değildi. Nusret asla tek başına kalmazdı. Ne zaman sevişseler, Zeynep aralarındaki üçüncü kişinin varlığıyla, Nusret'in o görkemli egosuyla irkilirdi. Ego ve zekâ! Nusret, egosunu dizginlemiş, onu edebiyata kan veren bir atardamara dönüştürmüştü. Ama ya zekâsı? Zeynep, sevdiği adamın kendi zekâsıyla baş edemediğinin farkındaydı. Nusret –tam anlamıyla– zekasının tutsağıydı. Beynine öylesine tutkuyla aşıktı ki, yüreğindeki duygular parlak aklının çevresine ördüğü çiti aşamıyordu. Peki, duygularını harcarken bu denli eli sıkı olan böyle bir insan, nasıl oluyor da herkesin yüreğine ulaşabiliyordu? Zeynep cevabı, daha ilişkilerinin başındayken keşfetmişti: Aklıyla. Nusret'in duygularına gardiyanlık eden aklı, onlara kılavuzluk da yapıyordu. Dünyaya karşı bazen iyimser, bazen kötümser, ama her zaman alaycı bir bıkkınlıkla bakan bu adam aklını bir zırh gibi üzerine giydiğinde, ona ulaşmak, hatta onu yaralamak mümkün değildi. Zeynep bunu onu incitmek için önüne geçilmez bir öfkeyle coştuğu anlarda sık sık yaşamıştı. Belki çok akıllı, kendine göre çok duyarlıydı ama kendi yüreğinin gizlerini sezmekte bir çocuk kadar beceriksizdi. Aklı ve zekasıyla baştan çıkardığı genç kadına aşık değil, onun koruyucusuydu. İnanılması zordu ama bu konuda binlerce satır yazmış adam, adına aşk denilen iki kişilik çılgınlığa hiç kapılmamıştı. Zeynep biraz hüzün, biraz da mutlulukla, sevdiği adamın böyle bir çılgınlığa, hiç kapılmayacağını da hissediyordu. "Birisini sevmenin birçok tanımı vardır: Bir tanesi de katlanmaktır küçük hanım..." Bunu gülümseyerek kulağına mırıldadığında Nusret evliliğe verip veriştiriyordu. "Birinin ruhuna el koymanın en kestirme yolunun evlenmek olduğunu bile bile, kadınlar hem özgürlükten söz eder, hem de evlenmek isterler..." Korkağın kişisel dininin ilk kuralı, kimseye güvenmemektir. Zeynep onu, onun

sözleriyle vurmayı düşünmüş ama sonra vazgeçmişti. Nusret sözlerini, sık sık alıntı yaptığı Chamfort'la noktalamıştı. "Ya kadınları sevmeyi seçmeli ya da onları tanımayı; ikisinin ortası yoktur..." O, Chamfort hayranıysa Zeynep'in de Gide'i vardı. "Duygu alanında gerçek, düşten ayrılmaz..." Sonra onu iğnelemek için hep yaptığı gibi kısa bir kahkaha atarak eklemişti. "Tabii bunun için genç olmak gerekir..." Nusret onu duyduğunda hiç alınmamıştı. Onun her zaman verilecek bir cevabı olurdu: "Gençlik, her zaman gençlerle sınırlı değildir, küçük hanım. Geceler sadece uyumaya yaradığında insan yaşlanmış sayılır. Benim sadece uyumadığımı biliyorsun..." Ardından eklemişti. 'Evet, gölgesiz ama pırıltılı bir zekan var. Biliyorsun, erkekler kadınların bedenine tapar, zekalarından nefret ederler. Oysa ben..."

Ona neden hemen evet demişti. Belki de düşünceden eyleme kolayca geçebilen erkeklerden olduğu için. Böyleleri hiçbir konuda boş yere zaman kaybetmezdi. Acelesi olan kadınlar için bu anlamda Nusret harika bir erkekti. Kadınların tarihsel şansızlığı, kadınlığın ne olduğu, ne olması gerektiğini erkeklerden öğrenmek zorunda kalmalarıydı. Nusret'le birlikte olan kadınlar buna bir de hayatı öğrenmeyi katmak zorundaydılar. O gece Nusret ona sarıldığında kulağına fısıldamıştı: "Yaşamamızı düşlerle nakışlayabilmek! Ne harika bir dilek, değil mi?" Gelecek yasaksa, bu mümkün müydü? Zeynep uyumadan önce o gün beğenerek çevirdiği cümleyi hatırlamıştı: "Normal insan kendine ilgi duyar, narsist kendine aşık olur, sanatçıysa alevli tutkusunu dışarı yansıtacak bir yüzey bulur..." Acaba Nusret'in alevini yansıtamıyor muydu?

Rojin! Adının iki kez tekrarlandığını o sırada fark etti. Zeynep'i İstanbul'da bırakmamış mıydı? Ayağa kalktı. Sinan, yazdıklarından bir bölüm okumasını istiyordu. Direktifini yerine getirmişti, şimdi ödüllendiriliyordu. Zeynep, Rohat'la Sinan'ın yanına doğru ilerledi. Ruken hâlâ gözlerine bakamıyordu.

- 5 -

Towe Dağı, Ocak 94

"Dünyanın en saçma hikâyesi ne biliyor musun?"

Mehmet beş dakikadır, "Ah bir elma olsa," diye sayıklayan Altan'a baktı. Üç günlük açlık onu elma seven bir papağana çevirmişti. Sonunda nakaratından vazgeçecek miydi?

"Hayır," dedi.

"Cehennemle elma arasında bağ kurmak. Yok, kadının biri bir adama elma vermiş de... Burasını gören cehennemi başka bir şeyle karıştırmaz, neyle ilintilendireceğini bilirdi..." Kuru kuru öksürdü. "Hepimiz burada öleceğiz. Donarak... Herkes yanılıyor. Burası Oramar değil, Sarıkamış..."

Elma konusunda saçmalıyordu ama Sarıkamış konusunda pek de haksız sayılmazdı. Zorlukla nefes alıyorlardı. Tipi şiddetini iyice artırmıştı. Kafalarının üzerindeki naylona rağmen yüzlerine, kafalarına çarpan kar taneleri havada uçuşan beyaz arıları andırıyordu. Mehmet gözlerini bu donuk arılardan korumak için kapadı. Altan'a yanıldığını söylese; burada kimse ölmeyecek, zaten herkes ölü, dese... Böyle diyecek gibi gözlerini tekrar araladı. Altan'ın ardındaki görüntü dehşet vericiydi. Yamaçlardaki karlar aşağıya doğru akan tehditkâr bulutları andırıyordu. Göz göze gelince Altan tekrar sızlanmaya başladı:

"Ne yapacağımı bilmiyorum. Ellerini bağlasam donacak, bağlamasam..."

Hâlâ konuşabiliyor! Bu enerjiyi nereden buluyordu? Belki de yorgunluğundan güç alarak diriliyordu. İki saat önce, Giresunlu bir er, birden bağırarak, badisine ateş etmeye başlamış, tutturamayınca üzerine el bombası atmaya kalkışmıştı.

Mehmet, erin cinnetinde haklılık payı olduğunu anlamıyor değildi. Alçak bir sesle mırıldandı:

"Bilmiyorum."

Altan, uyarısının ciddiyetini vurgularcasına işaret parmağını bir sustalı gibi ona doğru uzattı.

"Burada bir gece daha geçirelim, benden söylemesi, erlerin yarısı fıttırır."

Belki elma konusunda saçmalıyordu ama erlerin gücünün tükenmesi konusunda haklıydı. Belirtiler söylediklerini doğruluyordu. İki gün içerisinde neredeyse bütün erlerin yüzleri birbirine benzemişti. Nedenini biliyordu Mehmet. Hepsi aynı maskeyi takıyordu artık: Bıkkınlık ve teslimiyet... Ölüm işini kolayca yapabilecekti. Balina'nın ona bakarken ışıldayan gözleri bile parlaklığını yitirmiş, donuklaşmıştı. Kim erlerin haksız olduğunu söyleyebilirdi?

Altan neyi kaçırdığını biliyormuş gibi heyecanla atıldı.

"Açlıktan. Saçmalamamızın nedeni açlık..."

Mehmet gözlerini kaçırdı. Ölü kurt dünden beri aynı yerdeydi. Artık sadece kulakları görünüyordu. Kimsenin leşi kaldırıp atacak gücü yoktu. Hayvanı çevreleyen kan lekesi, bedenini bir kefen gibi saran karın altında çoktan kaybolmuştu. Biraz uyusa... Silkindi. Uykunun donmanın kapısını araladığını bilmesine rağmen göz kapaklarına asılan ele dayanmak imkansızdı. Bir yerimi ısırsam! Acı onu uyanık tutar mıydı?

Belki uyurdu ama çığlıkla yerinden doğruldu. Ne olduğunu biliyordu: Bir er daha direnmekten, duyduğu dehşet duygusunu bastırmaktan vazgeçmişti. Zorlukla sesin geldiği yöne ilerledi. Üç saat sonra bağıran, garip davranışlar gösteren er sayısı endişe edilecek kadar çoğalmıştı. Artık kimse ilgilenmiyordu. Soğuk, Tabur'u çıldırtmak üzereydi. Oysa erlerin silahlarının emniyet mandallarının kapalı olmasına dikkat etmek gerekiyordu. Kalaşnikoflar'da emniyetten sonra seri atış gelirken, G3'lerden emniyetten sonra tek atış geliyor, erler bu yüzden çatışma çıkarsa geç kalırım korkusuyla emniyet mandalını kapamıyorlardı.

Telsizler canlandığında güneş günü yarılamıştı. Az sonra o kendinden emin sesi duydular. Osman Paşa bütün tugaya sesleniyordu. Mehmet kulaklarını kabarttı. Telsizdeki sinirli, bıçaksı ses, sözcükleri kesip biçiyordu. Paşa'nın söylediklerini anlamamasının nedeni soğuk değil, buydu. Sadece "kahraman evlatlarım'ı anlayabildi. Kahraman! Kahraman kimdi? Bu buz

cehenneminde emin olduğu tek şey vardı: Kahramanların talihsiz insanlar oldukları. Felaketler ve yıkımlar olmasa, kahraman olunur muydu? Donmuş, bükülmeyen dudaklarıyla güldü. Üstelik kahramanlar için ölümle yüzleşme de yeterli değildi. Kahramanlık mutlaka ikinci randevuyu da gerektiriyordu.

"Ölüm hayranları..."

Mehmet burnunun dibine kadar gelip duyduklarına verip veriştiren Altan'a aldırmadı. Telsizdeki ses söndüğünde kulaklarında sadece beş sözcüklü bir cümle kalmıştı: "Isınmak için tüfeklerinizin kabzalarını yakın!" Umutla silahına baktı. Unutmuştu, onun tüfeğinin kabzası ahşap değildi. Aklına gelenle ürperdi. Mumlar da tükenmişti. Kimse bu geceyi geçiremeyecek! Tipi daha da artmıştı. Altan'ı bırakıp barınağına döndü. Kim ne derse desin uyuyacaktı. Zaten herkes bir yere sinmişti. Dağları seven Halûk bile ortalıkta görünmüyordu. Beyaz örtü her şeyi örtmüştü.

Saatler ya da dakikalar sonra –kâbus görürken– zorlukla gözlerini araladı. Aslı o adamla... Art arda nefes aldı. Hâlâ gündüzdü. Görebiliyor ama kımıldayamıyordu. Donmak üzereyim... Kalkmalı... Düşünceleri yaşama içgüdüsüyle çığlık çığlığaydı. Hayatını şimdiye kadar gördüğü en kötü kabûsa borçluydu. Neden sonra zorlukla kolunu kaldırmayı becerdi. Ama kalkması epeyce zaman aldı. Ölümden mi kurtulmuştu yoksa ölme şansını mı kaçırmıştı, emin değildi. Ayaklarını sürükleyerek yürümeye koyuldu. Yan tarafta Balina'ya rastladı. Karla kaplı pançosunun altında boş boş bakıyordu. Donmak üzere! Korkuyla eğilip habercisinin yanağına vurdu.

Hareket etmezsek donacağız... On dakika sonra Mehmet Tim'de ayakta kalan tek er olan Başbakan'la uyuklayan erleri tekmeleyerek ayağa kaldırıyordu. En işe yaramaz askerin, soğuğa en dayanıklı çıkması Tanrı'nın şakası gibiydi. Halûk da sınırda dolaşıyordu. Sevdiği dağların koynunda donmasına ramak kalmıştı. Çok geçmeden o da canlandırma operasyonuna katıldı. İki asteğmen ve bir başbakan, elli metrelik alanda aşağı yukarı gidip gelerek erleri, onları uykuyla baştan çıkarmaya çalışan soğuğun elinden almaya çalıştılar. Okan nasıl olmuş-

sa, kendini toplamıştı. Altan, o ne yapıyordu? Telsizle çağrı attı. Arkeoloğun sesi zayıftı ama ayaktaydılar. Felaketi önleyebilecekler miydi?

Haber saat birde geldi. Felaket adresi şaşırmıştı. Aşağıda, vadide çığ düşmüş, arama tarama yapan bir JÖH mangası kar altında kalmıştı. On bir ölü! Ama kimsenin matem tutacak hali yoktu. Soğuk, hayatta kalma içgüdüsü her şeyi yok etmişti: Dayanışmayı, dostluğu, acımayı...

Umut, günler sonra, tabur uykuda gezer gibi sağa sola hareket ederken, tam saat ikide nazlı yüzünü gösterdi. Gözü kara bir levazım binbaşısı, katırlardan düzdüğü bir kervanla bütün gece karlarla boğuşmuş, dağa erzak çıkarmayı başarmıştı. Yiyecek ve mum! Hava kararmadan önce birliklere yiyecek ulaştırılacaktı. Haber Towe'yi yıldırım gibi katederken Mehmet sessizce mırıldandı:

"Demek tok donacağız..."

Ama donmadılar. Sabah güneş dağın tepesinde belirir belirmez o ilk, altın ışık gökyüzünden aşağıya sıkılmış kurşun gibi hızla onlara ulaştı. Hava açmış, gece boyunca suyunu boşaltan bulutlar kaybolmuş, aşağıdaki göl kurumuştu. Haber o sırada geldi. Operasyon sona ermişti. Birlikler geri döneceklerdi.

Harekat bir düzine çıldırmış er, donan ayaklar ve on bir ölüyle sona ermişti. Saldıray olsa, on bir sıfır mağlubuz derdi...

Onuncu Bölüm

- 1 -

Mezi Karyaderi yolu, Mart 94

"*Bana psikoloji ile ilgili birkaç şey öğreten iki kişi var, Stendhal ve Dostoyevski...*" Zeynep, Nietzche'nin sözlerini neden şimdi hatırlıyordu bir fikri yoktu ama Nietzche'nin savaşmadığına emindi. Aslında yıllar boyunca defterine ya da zihninin bir köşesine yazdığı, kaydettiği ufuk açıcı düşünceler, hayatı özetleyen cümleler dünden beri aklında uçuşuyordu. Gowende'den yola çıktıklarında dilinde, hazırladığı kitabın bir yerlerine iliştirdiği Malraux'un sözleri vardı: "*Beni daha sonra okuyacak insanlar için yazdığıma inandım daima...*" Malraux'nun sözlerini hangi kaygı nedeniyle hatırladığını çıkarabiliyordu: Peki, benim neden savaştığımı daha sonra anlayacaklar mı? On gün önce, Güney'e gideceklerin açıklandığı düzenlemeden, iki yıla yaklaşan dağ serüveninin sona erdiği belli olduğu andan beri hep bunu düşünüyordu... Nusret, "Tüm insanlar kendilerine cehennem değil, cennet tasarlar," demişti bir keresinde. Peki benim cennetim ne? Özgürce yaşayacağım bir ülke mi? Neden azıyla, neden ülkeyle yetinmesin, neden daha genişini, yeni bir dünya düşlemesindi...

Zeynep önünde karınca düzeniyle yürüyenlere baktı. Sayıları daha kuzeydeki öteki kış üslenmelerinden katılanlarla birlikte neredeyse on beşi bulmuştu. Gowende'den yola üç kişi başlamışlar, Arguş'daki toplanma noktasında sayı onu geçmişti. Her şey değişecekti, değişiyordu da: Dağdan aşağıya indikçe kış yerini baharın habercisi olan adsız bir mevsime bırakmıştı. Kılavuzluk eden kuryenin izlerini takip eden grubun içinde iki kişiyi tanıyordu Zeynep: Çavreş ve Sipan. Kaderin zarları üçü için de farklı atılmıştı. Zeynep, kitap bahanesiyle pasifize edilmek, Sipan'sa daha üst rütbelere hazırlanmak, adına uygun gözleri olan Çavreş'se[1] kangrenli ayağının kesilmesi için gidiyordu Mezi Karyaderi'ye. Karların eridiği yüksekliğe kadar bir kobra getirilmiş ve o noktaya kadar taşınan genç gerilla sedyeden katır sırtına alınmıştı.

Hava şanslarına açık ve güneşliydi. Yoldaki ilk iki gün bu nedenle rahat geçmişti. Arguş'a doğru inişte Zeynep uzun uzun, saflarda geçirdiği iki yılı düşünmüş ve duyduğu hayal kırıklığını aşındıracak, kabul edebileceği kadar küçültecek nedenler aramıştı. Vardığı sonuç iki sözcükle özetlenebilirdi: Bünyenin reddi. Özü köylü olan bir harekette metropollülerin barınma şansı azdı. Böyle düşünerek belki kendini avutmaya çalışıyor, zayıflığına mazaret buluyordu ama vardığı sonuç konusunda güçlü kanıtları vardı. "Tanrı'yı reddetmek insanın yapacağı en büyük seçimdir..." Buna denk bir seçim yapmış ve Adalar'ı, Nusret'in aklını terk edip buraya gelmişti. Yaptığı seçimin Tanrı'yı reddetmekten daha önemsiz olduğunu düşünmüyordu. Pişman mıydı? Asla. İçinde gizli bir köşede hâlâ yanan isyan ateşiyle ısınıyordu ama duyduğu hayal kırıklığı sandığından da derindi. Belki, "Güney'de birikiminle harekete çok daha faydalı olabilirsin Heval," diyen Sinan haklıydı.

Sinan'ı hatırlayınca içi sızladı. Komiser'in gelecek kışı göremeyeceği kesindi. Artık zorlukla ayakta duruyor, uzun konuşmaları bitiremiyordu. Güney'e, hastaneye gitmeyi reddetmişti. Yolculuğa dayanamayacağı düşünüldüğünden dolayı kimse çok ısrar edememişti. Gowende'nin, belki de tüm Bendinan'ın

1 Kürtçe kara göz.

en çok acı çekmiş kişisi ölecek! İnsanın trajik olması için bilinçli olması gerekirse, nereden gelip nereye gittiğini bilen Sinan kesinlikle trajik bir roman kahramanıydı. Yokluğu çok şeyi değiştirecekti. Düşüncesinin ardından irkildi. Sinan onu kendisinin olmadığı bir Gowende'de düşük çeneli, metropollü bir kadının barınamayacağını düşündüğü için mi Güney'e yollamıştı? Eliyle yanağını sildi. Zilan'ın ölümünden beri ağlamadığını hatırladı. Evvelsi sabah kadınlar takımıyla vedalaşırken Diyar'a sarıldığında da gözlerinden yaşlar akmıştı. Etraftakilere fark ettirmeden burnunu çekti. Ne çok yiğit kadın ve erkek tanımıştı iki yılda. Ama aptal bile değil, diye düşündükleri de vardı karşılaştıkları arasında. Ve Reşo! Tekrar irkildi: Bu kez korkuyla. Sinan, içini kemiren melun hastalığa yenik düştüğünde yiğit Karaoğlan'a ne olacaktı?

Önündekiler yavaşlayınca Zeynep de yavaşladı. Dik bir yokuşa gelmişlerdi. Tepelerin ardından çıkar Avaşin! Öyle dememişler miydi? Dereye yaklaşıyorlar mıydı? Umutla yukarıya doğru baktı. Kol yer yer kopmuş, düzen bozulmuştu. Katır da huysuzlanıyordu. Zeynep telaşla çevreye baktı. Çavreş dengesini korumakta zorlanıyordu. Neyse, Sipan durumu fark etmiş, hızlı adımlarla kobraya yetişmişti.

Yarım saat sonra tepeye vardılar. Aşağıda soluk kesen bir manzara vardı. Küçük çavlanlar, mavi, arada yeşile bürünen sular, dereye kavuşan suların iki yanındaki yapraksız ağaçlar. "Yokuş ne kadar dikse aşağıdaki manzara o denli güzeldir..." Hatırladığı alıntılar içinde duruma en çok uyan bu olmalıydı. Dikkatle bakınca öncülerin dereye vardığını fark etti. Dereyi hızla geçen gerillalar su üzerinde yürüyen İsa Kertenkeleleri'ni andırıyorlardı. Görüntü onu gülümsetti. İçi neşeyle dolu. Ne kadar garipti, insan her şeye karşın, kısa süreliğine, başka bir biçimde olsa da mutlu oluyordu. Yorgunluğunu o sırada, mutlu olduğunu hissettiğinde fark etti. Ne zaman mola vereceklerdi? Suyun kenarı dinlenmek için harika bir yerdi. "Her zaman hakimde kal!" Bu emir, alan pratiğinde öğrendiği ilk şeydi. Artık Güney Kürdistan'daydılar ama çetelerle işbirliği yapan Özel Harekâtçılar'ın bu yörede gezdikleri biliniyordu.

Mola iki saat sonra verildi. Herkes sevinçle birbiriyle konuşmaya başladı ama daha şutikler çözülmeden yağmur bastırdı. Neyse ki şansları vardı: Kılavuz, yakınlarda bir barınak olduğunu hatırlıyordu. Yirmi dakikalık tırmanışın ardından içeriye girdiklerinde mağaranın TC'nin Ekim saldırısında bulamayıp imha edemediği bir depo olduğu ortaya çıktı. İçeride yiyecek yoktu ama –havadaki nemli küf kokusuna rağmen– yerde nasılsa çürümemiş tahta ızgaralar hâlâ bırakıldığı gibi duruyordu. En düz yere, tırmanışın son kısmını iri bir yoldaşın sırtında gelen Çavreş'i oturttular. Sipan, bacağını kırar diye korktuğundan, kobrayı iki yüz metre aşağıdaki çalılığın içindeki bir ağaca bağlamıştı. Ancak yağmur geceye kadar dinmezse, hayvanı kurtlara bırakmamak için içeri almak gerekecekti.

Yağmur dinmedi. Hava kararmaya yüz tutunca Sipan aşağıya indi ve katırı mağaranın yakınına kadar getirip bağlamayı başardı. İçeriye girdiğinde sırılsıklamdı ve aşağıya inerken kayıp düştüğü için üstü yırtılmıştı. Herkes hayvanın öneminin farkında olduğu için Sipan'ın göze aldığı tehlikeyi takdir eden sözler mırıldandı. Kobraya bir şey olursa, Çavreş'i taşımanın imkânsız olduğunun farkındaydılar. Neredeyse bir şey yemeden geçiştirdikleri yemeğin ve içilen çayın ardından sıra sigara eşliğindeki konuşmalara geldi. Ana konu 12 Şubat'ta Tuzla'da[2] patlayan bombanın ardından ortaya çıkan durumdu. Kılavuzun yanında buruşmuş bir gazete kupürü vardı. Herkes sırayla polisin DEP'lileri arabaya tıkarken çekilmiş fotoğraflara baktı. Öfke kısa süreliğine mağarayı ısıttı. Avrupa Konseyi'nde tutuklamalara tepki vardı. Konsey'in 10 Mart'ta, Kürtlere özerklik verilmesi talebi mutluluk vericiydi. Konuşmalar çok geçmeden cılızlaştı, ardından kesildi. Yorgunluk: Yolların efendisi sonunda ortaya çık-

2 12 Şubat 1994 tarihinde Tuzla tren istasyonuna PKK tarafından yerleştirilen zaman ayarlı bombanın patlaması sonucunda 5 yedek subay adayı ölmüş, 29 kişi de yararlanmıştı. Bu olayın ardından DEP Genel Başkanı Hatip Dicle'nin, yedek subayların da askerî hedef olduğunu söylemesi büyük tepkilere yol açmış, 19 Şubat'ta DEP Genel Merkezi bombalanmış ve 1 kişi ölmüş, 2 Mart'ta DEP'li milletvekillerinin dokunulmazlıkları kaldırılmış ve 6 milletvekili Meclis kapısında sivil polisler tarafından gözaltına alınmıştı. Bu görüntüler sonradan büyük tepki toplamıştı.

mıştı. Ama yorgunluk uykuyu değil, kaygıyı çağırdı. Zeynep'in zihnindeki sorular birbirinin arkasına takılmış sıra bekliyordu: Acaba iki yıl sonra onu basın bürosunda nasıl karşılayacaklardı? Dağdan sonra Güney'de ne yapabilirim? Benim hakkımdaki raporda neler yazılı? "Herkes Odysseus'un şansına sahip olmaz eve dönüşlerde..." Üç yıl önce evden çıkarken ona böyle seslenen Nusret haklıydı. Zamanı hızlandırmak için uyumaktan daha iyi bir yol yoktu. Hele bir de düş görebilse...

Bir köşeye çekilip kirpiklerini kapadı. Ama gözlerine bir maske gibi taktığı karanlığın ardında uyku değil, Nusret vardı. Üstelik konuşuyordu da: "Düşler, insanda en az anılar kadar iz bırakırlar. Şunu unutma, bir insanın yakalanabileceği en harika virüs, düş virüsüdür..." O günü hatırlıyordu. Dışarıda yağmur, odada loşluk vardı. Sözleri ninni gibi gelmişti duyduğunda. Hastaydı, uyumak üzereydi ve Nusret az önce kulağına, "*Ağarmış mavi gözler*"le başlayan bir şiir fısıldamıştı. Nusret'in müzik bilgisi vasattı. Bir müzik aletinin akort edilirken çıkardığı sesleri melodi sanacak kadar vasattı hem de. Yine de şiiri bir şarkıyı andırıyordu. O anda, hastayken mutluydu, oysa üç ay sonra, Nusret bir kez daha ağarmış mavi gözlerinden söz ederken onu terk etmeye hazırlanıyordu. Hatırlıyordu: Uzun bir süre sonra yüz yüze konuşmaya karar vermişlerdi. Zeynep onu aldatamayacak bir sessizlikle susuyor ve sessizliğinden bir kabahatmiş gibi utanıyordu. Her şey açıktı ama Nusret dakikalardır inatla itiraf etmesini bekliyordu. Kalın kaşlarının ağırlığı alnını aşağıya çekmiş, göz çukurunu daraltıp, küçültmüştü.

Sonunda o konuşmuştu:

"Galiba insan sevdiklerini sevmeyi çocukluğunda öğreniyor ufaklık. Ben bu konuda sakat sayılırım. Çocukluğum babama kin duymak, annemeyse öfkelenmekle geçti...." Konuşurken kaşlarını kaldırmaya çalışıyor ama başaramıyordu. Sonra sanki düşünceleri birbirinden kopmuş gibi annesiyle ilgisi olmayan bir konuya geçti. "Zengin evler rastlantılara, yani değişime fırsat vermez. Zengin evlerde güvenli bir tekdüzelik, yoksul evlerde tehlikeli serüvenler büyür..." Zeynep, senin evin yoksul evi değil ki, diyecekti, Nusret başlatmadığı konuşmasını bitirmişti.

"Kötü evlilikler iki kişilik tekdüzelikler ve yalnızlıklardır, bilirim. Şu anki durum bana bunları hatırlattı..."

Daha fazla susamam! Zeynep elini uzatıp onunkini tutmuştu. Her şeyi düşünebilirdi ama bunu asla.

"Senden ayrılmak için en az on neden sayabilirim ama sıkılmak, tekdüzelik listede sonuncu bile olamaz."

Sonra ağzını sıkı tutmasını ne kadar tembih etmiş olsalar da ne yapacağını, önce Frankfurt'a ardından Beyrut'a geçeceğini söylemişti.

Nusret tekrar konuşmaya başlamadan önce, karanlık basmadan asla içmediği konyağı yemek sonrasını beklemeden kadehine doldurmuştu.

"Sana delisin demek geçiyor içimden. Ama biliyorum ki, cesaret, ne kadar sıklıkla delilikle karşılaştırılırsa karşılaştırılsın, değerinden hiçbir şey yitirmez... Her ne kadar kahramanlık, vatanseverlik, şövalyelik gibi budalalıklar erkeklerin, aşklarsa kadınların payına düşer deseler de, arada senin gibiler de çıkar tabii..." Sözlerinin burasında Zeynep'i endişelendiren o hareket başlamış, başını sallamaya koyulmuştu. Sarsılmış mıydı? Pek emin değildi. "Saint Martin der ki, 'Öyle varlıklar vardır ki, Tanrı bizi onlar aracılığıyla sever...' Doğru, Tanrı beni senin aracılığınla seviyordu ufaklık." Zeynep yanılmıştı. Karşısındaki adamın allak bullak olduğunu budalalar bile anlardı. Nusret sarsılmıştı, hem de kendisinin bile beklemediği kadar derinden. "Üzüntüm iki uçlu: Bir: Seni yitireceğim ve iki: Yazamayacaksın... Ama sana nasıl kal, gitme derim, bilmiyorum. Nedenlerin, haklı ya da haksız, her neyseler bir tarafa, ben geçmişe aitim, sense geleceğe..." Sonra eklemişti, sesi de başı gibi titriyordu artık: "Hiç kuşku yok ki, en büyük macera gelecektir... İdealist kişinin cesaretten önce sahip olması gereken özellik, hayal kurma yeteneğidir... Zekâ olmadan devrim mümkün değildir..." Üst üste yığılıp biriken düşüncelerini birbirine bağlayamıyor, sanki kendi kendine konuşuyordu. Fikrini çelme umuduyla böyle yapıyor olabilir miydi? "Bence insanın değerli olduğunu kanıtlamak için savaşa yönelmesi çoğu kez yanlış bir seçim..."

Hayır, vazgeçirmeye çalışmıyor, nasihat veriyor ve onu uya-

rıyordu. Ama o kardeşini parçalanmış haliyle görmemişti. Nefret etmeyi bilmeyen, birçok şeyi anlayamaz... Nusret konuşmaya devam edince Zeynep elini kaldırmış, yalvaran bir tonla araya girmişti.

"Bırak, nefretimden mahrum etme beni. Elimde bir tek nefretim var, alma onu..." Nusret'i bu sözler susturmuş, o da fırsattan yararlanarak aklına gelenleri sıralamıştı. "Hiçbir şeyi kendim seçmedim: Hatalarımı bile. Abartıyor muyum? Beni sen seçtin. Uzun süredir kendimi inceliyor, sorguluyorum. Nereye vardım? Hiçbir yere. Ama şunu öğrendim: İnsanın uzun süre kendini seyretmesi asla iyi sonuç vermez... Sen değil miydin iyiliği acısız öğrenen sığ olur; acı çekerek eğitim görmeyen insan cahil kalır diyen. İşte o eğitimin sırası geldi. Lütfen beni caydırmaya çalışma... Özgürleşmek istiyorum! "

Nusret biliyor gibi bakıyordu, aklından geçmeyenleri bile. Uzun bir süre içkisiyle oyalanmış sonra elini sallamıştı. Teslim mi oluyordu?

"İstediğin gibi yap, git... İnsan gençken yaşama güven duyar. Belki de bu nedenden dolayı insanın en cömertçe harcadığı hazine de gençliğidir. Biliyor musun, sağlıklı yaşayanlar yaşlandıklarında gençliklerinin faiziyle, benim gibi sefihler hazlarının anılarıyla oyalanırlar. Peki, ya sen? Sen eğer yaşlanabilirsen edineceğin acılı anılarla baş başa kalacaksın..." Kadehi masaya bırakmıştı: Zeynep onun bakışlarının gözlerinin içine saplandığını hissediyordu. "Sana önemli bir gerçeği de hatırlamak isterim: Eylem kışkırtıcıdır ama aynı zamanda düşüncenin düşmanı, yanılgıların da dostudur..." Zeynep, itiraz etmeyi, ona yanılmadığını söylemeye hazırlanmıştı ama Nusret kararlı bir sesle devam ediyordu. Sanki gerginlikle geçen günler boyunca biriktirdiklerinin hepsini şimdi eline fırsat geçmişken, toptan yüzüne çarpmaya niyetliydi. "Özgürlük diyorsun! Kadınların özgürlük isteğinin ardında, çoğu kez umutsuzluk gizlidir. Anlatır mısın, neden umutsuzluğa kapıldın? Bana hayır, söylediklerin yanlış de: Özlediğimiz şey, sevdiğimizin uzanabileceğinden yüksekte, ya da eğileceğinden aşağıdaysa, yaşam eninde sonunda trajediye dönecektir. Ama biz aynı seviyedeydik... Za-

manın sizden yana geçtiğini düşündüğünüzde, beklemek zevk bile olabilir. Ama seni beklemeyeceğim. Tartışmayacağım da: Gençlikte tartışma bir inattır, yaşlılıktaysa vakit kaybı...'

Bir anne çocuğunu birkaç kez doğurur, ama insan sevgilisini aslında bir kez terk eder... Terk edilmek! Zeynep, Nusret'in dayanamadığı, onu asıl yaralayan gerçeğin bu olduğunu fark etmiş ve tatsız keşif onu öfkelendirmişti. Mide bulandırıcı olsa da durumu bütün çıplaklığıyla görebiliyordu: Hastaların kusurları dokunaklıdır, aşıklarınkilerse asla... Nusret'in yazdığı gibi katilde gizem, sanatta zenginlik olan kişilik bölünmesi, sevgilide sadece yorgunluktu.

Yutkunup onu susturmayı denemişti.

"Birini sevmek bir şeydir, ona sahip olmak başka bir şeydir..."

Uyarısının bir yararı olmamıştı. Nusret, sevgililerin ayrılırken yaptıkları öfke düetini tek başına sürdürmeye niyetliydi. Sesi ölçülü ama sözleri keskindi. Yenisi eskisi, bütün defterleri açmaya niyetliydi.

"Haftalardır tıpkı sırlarını ele vermeyen bir kent gibi sustun. Biliyor musun, en pinti insanlar kendilerini sadece kendilerine saklayanlardır... Ne demişler, kral sofrasında ve sevgili kucağında zehir, altın kupadan içilir..." Elini sallıyordu. Öfkesi kolay kolay dinmeyecekti. "İnsan, kendi haline bırakıldığında büyüme şehvetiyle sadece yaprak verecek meyve ağaçlarını budayarak meyve vermeye zorlayacak kadar şeytani kurnazlığa sahip olan bir tür... Ondan her şeyi bekleyebiliriz. Kim yazmıştı: 'İhanet olmadan aşk mümkün değildir...'"

'Bağırıp çağırmak zorbalık kadar sığlığın da belirtisidir; tartışma sanatı zekaya yaslanacaksa, incelik gerektirir...' Nusret bağırmıyor, kendi koyduğu kurallara uyuyordu. Bu denli zeki, böyle söz ustası bir adama nasıl cevap verecekti? Belki kendini çok dinlediğini hatırlatabilirdi ona. İnsan kendi sesine çok kulak verdi mi eninde sonunda narsist olur, diyebilirdi. Bunu düşününce tekrar Nusret'in yüzüne bakmıştı. Öfkeli olmasına öfkeliydi ama küçümseyen gözlerinden birer kol gibi uzanan bakışları onu kucaklıyordu. Çaresiz olduğunu hissetmişti. Artık ona ulaşamayacaktı. Aklın nasihat dinlediğini biliyordu ama

yürek, Nusret'inki bile olsa, aşk söz konusu olduğunda, kalın kafalıydı. Ona onun sözleriyle karşı çıksa: "İnsanı başkaldırıya yönelten her şey, yasa dışı bile olsa soyludur..." dese!

Ama dememişti. Karşısındaki adamın ne yapmak istediğini anlıyordu. Nusret onu zekasının, olmazsa şefkâtin tuzağına düşürmeye çalışıyordu. Etkili ama sinsice bir yöntem! Tanıdığı adam bunu yapar mıydı? Birden fark etmişti. İnsan yeterince yakından, yeterince uzun bakınca, aslında kimseyi tanımadığını anlıyordu. Beni neden bu kadar istiyor? Neden bu muydu?

Soruyu uzun süre içinde tutamamıştı.

"Beni neden istiyorsun? Senin ölçülerinle güzel bile sayılmam."

Nusret'in gözleri parlamıştı. Ustalığını gösterebileceği bir konu bulmuştu.

"Güzellik durağan bir yüz değil, davranıştır ufaklık. Çekicilikse bakış... Hadi git! Tutkunu yaşa! Kuşku tutkuya, tutku göreve dönerse ortaya yararlı bir sonuç çıkabilir. Ama başıboş tutku? Neyse, ben biraz uyuyayım. Geceler insanı emekli ettiğinde sıra bilgeliğe gelir. Ve ne demişler, bilgelik sabrın üstüne inşa edilirmiş..."

Doğru söylemiyordu. Gerçeği, bağışlayıcı sözleri değil, sesi ele veriyordu. Zeynep irkilmişti. Merhametsiz bağışlama, hor görmektir... Git tutkunu yaşa! Tutkuyla istenilen her şey aslında acı çekme dileğinden başka bir şey değilse gitme isteğim acı çekme isteği mi? "Her insan bir üsluptur. Ve biz içerikten çok bununla ilgileniriz..." Yaptığı buydu.

Baştan çıkarmaya niyetlendiğiniz kişiyi etkilemenin birinci şartı ona aşka inanmış bir insan izlenimi vermektir... Zeynep, Nusret'in yıllar önce yazdığı bu cümleye uygun davrandığının farkındaydı. Şefkatli bir âşık! Hayır, baştan çıkmayacak, kararını değiştirmeyecekti. O anda aklına gelen korkutucu düşünceyle irkilmişti: Bir şeye saygı duymak için bilmek, tanımak gerekir. Acaba Nusret beni hiç mi tanımıyor?

Zeynep dışarıdan gelen sesle gözlerini araladı. Onun gibi herkes doğrulmuştu. Gözleri karanlığa alışınca hareketliliğin nedeni anlaşıldı. Yeni kılavuz, kolu devralıyordu. Bundan son-

ra yolu başkası gösterecekti. Zeynep üç günlük yoldaşlığa teşekkür etmek için ötekiler gibi doğruldu.

- 2 -

Şemdinli, bir karakol, Mart 94

"Senin Halûk bayağı zayıfladı. Çocuğa çok mu yükleniyorsun?"

Mehmet bakışlarını iki yüz metre uzaktaki helikopterin başında dakikalardır pervaneyi sökmeye çalışan Amerikalılar'dan ayırmadan Altan'a cevap verdi:

"Bütün ramazan boyunca oruç tuttu."

"Hımm... Demek bizim New Yorklu dindar..." Sonra aklına gelmiş gibi sesini yükselterek ekledi. "Hasan Mezarcı[3] Atatürk'e veledizina demiş, okudun mu?"

Okumuştu. "Adamın akıl sağlığı yerinde değil," dedi.

Dürbünü Altan'a uzattı. Hafta başında, Kuzey Irak'ta sürekli uçuş yapan Amerikalılara ait bir Çekiç Güç helikopteri Şemdinli yakınlarındaki adını bir türlü aklında tutamadığı köyün kuzey yamacına, karın üstüne yumuşak iniş yapmış, bir daha kalkamamıştı. Bu olayın başlangıcıydı, devamında kabak onların başında patlamıştı. 1. ve 2. Tim helikopterin korunması, kurtarmaya geleceklere yardım etmek üzere hemen bölgeye gönderilmişti. Üç gündür köye gelen Amerikalı teknisyenlere bakıcılık ediyorlardı. Amerikalılarla irtibatı Haluk sağlıyordu. Söylentilere bakılırsa dev bir helikopter gelecek ve karın üzerindeki kobrayı kuş gibi havalandırarak alıp götürecekti.

"Ben de inanıyorum." Altan, Mehmet'in neye inandığını sormasını beklemeden inatçı bir sesle devam etti: "Bu herifler PKK'ya yardım ediyorlar. Helikopterleri geceleri bizim sivrisinekler havalanamadığı için[4] havada fink atıp, PKK'nın dağlar-

3 Sonradan partisinden ihraç edilen dönemin Refah Partisi İstanbul Milletvekili. Hapis cezasının bitiminden sonra kendini Isa Mesih ilan etti.

4 1990'ların ilk yarısında TSK'nin envanterinde bulunan helikopterler geceleri uçamıyordu.

daki kamplarına yiyecek, ilaç atıyorlarmış... Şu helikopterin altındaki kocaman USA yazısını görüyor musun? Aşağıdakilere biz Türk değiliz, ateş etme diyorlar..." Kararı veren sesi şimdi hem inatçı hem de öfkeliydi. "Memleketi yabancı güçlere açarsan sonu böyle olur. Bu helikopter burada ne arıyordu? Ya Balkaya'daki ya da İkiyaka'daki kamplara mal veriyordu." Güldü. "Tabii, ikisine birden servis yapıyor olması da mümkün."

Mehmet dürbünü geri aldı. Bütün yamaçlar metrelerce kar altındaydı, ama timlerin durumu Oramar'da olduğu kadar kötü değildi. Geceleri köydeki, koğuşa dönüştürülen, duvarlarında Türkiye haritası ve Atatürk resminden başka bir şey bulunmayan yoksul görünüşlü tek sınıflı okulda kaldıklarından ısınıyorlardı. Zaten başka türlüsü mümkün değildi. Oramar'daki buz cehenneminden sonra tabur daha yeni yeni kendine geliyordu. Şubat'ta Ortaklar-Beyyurdu civarında bir operasyona çıkmışlar, ama operasyon kısa sürmüş, herhangi bir temas sağlanmamıştı.

"Yakup Ankara'daki rehabilitasyon merkezine nakledilmiş."

Konuyu değiştiriyordu. Neden Yakup?

"Duydum," dedi Mehmet.

"Peki, ya Perihan'ın tayin istediğini?"

Mehmet merakla yana döndü. Altan şaşıracağını bekliyormuş gibi dümdüz ona bakıyordu. Demek Yakup konusu sadece girişti.

"Onu görmeye mi gidiyorsun?"

Altan başını salladı.

"Bayramda[5] uğradım..." Biraz bekledi. "Sen de gitmelisin." Mehmet cevap vermedi. "Ne düşünüyorsun?"

Perihan'ı, Yakup'u ya da Cenk'i değil. Mehmet,

"Tanrı'yı," dedi. "Burada olmalı da sesimizi duymalı..."

Altan onaylamadığını ele veren bir tavırla dudaklarını büzdü.

"Biliyor musun, ben Tanrı olsaydım, insanların ikide bir yardıma çağırarak beni sık sık rahatsız etmelerine sinirlenirdim.

Mehmet sabahtan beri aklında evirip çevirdiği düşünceleri seslendirdi:

"Aslında peygambere de razıyım. Peygamber de olur..."

5 10 Mart 1994, Şeker Bayramı.

Altan gülümsedi.

"Bu dağ başında ha? Tanrıyı bilmem, ama üç büyük dinin peygamberi de şehirlidir, buraya uğramazlar."

Prof'unki gibi zekice bir cevap! Altan'ı süzdü. Yoksa onun yerini almaya mı niyetliydi?"

"Selami Çavuş ameliyat olmuş."

Altan dürbünü almaya niyetlenirken Mehmet'i duyunca vazgeçti. Tanrı, peygamber ve ardından Selami Çavuş! Aklı karışmıştı.

"Nesi varmış? Raporlu değil miydi?" Sonra aklına gelerek atıldı. "Eline bir şey mi oldu?"

Mehmet, "Ankara'da böbreğinin tekini oğluna vermiş," dedi. "Galiba malulen emekli oluyor."

Altan dürbünü alıp gözlerine yaklaştırdı. Okulun önündeki, yüzey çimentosu akıp gitmiş beton platformdaydılar. Mehmet ayaklarının altında, tabanına batan taşları hissedebiliyordu. Sessizlikten yararlanarak çevreyi süzdü. Her yer kar altındaydı. Burada hiç yol yok... Düşüncesine bir mırıltıyla cevap verdi:

"Başlangıçta da yeryüzünde yol yoktu. Yani başlangıca döndük..."

"Ne dedin?"

Altan hâlâ dürbünle bakıyordu.

Mehmet, "Hiç," dedi.

"Seninki geliyor." Mehmet, Altan'ın işaret ettiği tarafa baktı. Kırmızı eşofmanlı Burcu Öğretmen koşuyu bitirmiş, okula çıkan yokuşa yaklaşıyordu. "Ona neden eskiden milli bir atlet olduğunu söylemedin?"

"Eski bir haber olduğu için..." Ardından dudağına yerleştirdiği sigarayı yaktı. "Neden sen ilgilenmiyorsun?"

Altan dürbünü tekrar ona uzattı. Göreceğini görmüştü.

"Boyu sana uygun. Bana tepeden bakar... Bak, öğretmenlerle flört uğursuzluk getiriyor dersen anlarım." Mehmet cevap vermeyince sordu. "Hâlâ şu kız mı?"

Mehmet, "Adı Aslı," dedi. Öfkelenecekti. "Sana on kere söyledim, paçayı kurtaracak olursam Sydney'e gidiyorum. Yani kalıcı değilim. Burada yapacak işim yok..."

Kız, okula gelecek yerde sağa saparak muhtarın evine yöneldi. Lojmanı oradaydı. Mehmet, Altan'ı donuk güneşin altında bırakarak içeri girdi. On beş dakika sonra kapıda Haluk belirdi. Mehmet genç adama bakınca Altan'a hak verdi: Çok zayıflamıştı. İncelmişti ama Burcu öğretmenin bile güzelleştiremediği donuk cehenneme aldırmadan gülümsüyordu. Daha da önemlisi kolunun altında hazine vardı: Evvelki günkü gazete. Altan'a kaptırmadan nasıl geçmişti kapıdan?

Mehmet merakla sordu:

"Altan Asteğmen nerede?"

Haluk masanın karşısına yerleşirken cevap verdi.

"Muhtarı görecekmiş."

Demek arkeolog boyunun kısalığına aldırmaktan vazgeçip Burcu Öğretmen'in peşinden gitmeye karar vermişti. New Yorklu, komutanının yüzünde beliren alaycı ifadeyi meraksız bakışlarla süzdükten sonra haberleri sıraladı. Pirinçlikten bir Chinook[6] yarın gelip kobrayı askıya alarak götürecekti. Tahminen öğleye işleri biterdi. Helikopterin Alabamalı pilotu hâlâ teknik nedenle mecburi iniş yaptıklarında ısrar ediyordu... Peki yüzü neden asılmıştı? Mehmet sorunca Haluk hakarete uğrayanların kırgın sesiyle gönülsüzce açıklamaya koyuldu: Amerikalılar bizimkilerin kışlık üniformaların üstüne giydiği beyaz kar elbiseleriyle epeyce dalga geçmişlerdi. Onların her şeyi imperteksen bizimkiler kara yatıldığında ıslanan, üstelik de ıslaklığı altta geçiren normal patiska kumaştan yapılmıştı. Haluk küçümsemeye sinirlenmişti, olay buydu. Sözlerini Allahın "*redneckleri*" diyerek bitirdi ama Mehmet'in anlamadığını fark edince açıkladı. ABD'de, Güney'de, zenci aleyhtarı olan fakir ve cahil çiftçilere böyle denir... Yardımcısı iyi haberi sona saklamıştı: Cebinde heriflerden aldığı üç kutu bira vardı.

Mehmet biraya dokunmadan gazeteye uzandı. Önce manşetlere göz attı: Osmanlı Hanedanı'nın 85 yaşındaki lideri Nice'de ölmüştü. Dolar kuru anormal bir şekilde tırmanmaya başlamış ama Tansu Çiller her şey kontrol altında demişti...

Beş dakika sonra gazetede okuyacak bir şey kalmamıştı. O

6 Taşıma kapasitesi yüksek bir Amerikan helikopteri

zaman fark etti. Hiç bir şey ilgisini çekmez olmuştu. Ne kadınlar, ne döviz, ne Ayşe, ne Şerife Hanım, ne de spor... Sadece Avustralya ve belki bir de hayatta kalmak.

Gözlerini kapadı ve –artık adlarından çok operasyonlarla hatırladığı– ayları saymaya koyuldu: Temmuz, ağustos, eylül, ekim, kasım... Marta ulaştığında sol elindeki parmaklar bitmiş, sağa geçmişti. Sekiz ay... Hayatın ve duyguların donduğu, ne zaman başladığı ve ne zaman biteceği belirsiz, uzun ruhsal kış. Önce ihanet, sonra öldürücü yürüyüşler, şimdilik iki tim komutanı ve üç erle yetinen Azrail: Hayatının iki yüz elli yedi gününe damgayı bunlar vurmuştu. Eğer uzamasaydı, askerlik denilen cendereden birkaç hafta sonra kurtuluyor olacaktı. Temmuz'da Avustralya'da olabilirdim... Düşünce, yitirilmiş cennet düşü kadar hayal kırıcıydı. Oysa şimdi, terhis oluncaya kadar, daha dört ay kim bilir kaç operasyondan postu deldirmeden geri gelmem gerekecek... Tekrar saymaya başladı: Balkaya'da, Gediktepe'de, Kuzey Irak'ta ve Oramar'da... Çekirge üçten fazla sıçramış, tam dört kez paçayı sıyırmıştı. Ya beşincide? Ürperdi: ölüm korkusuyla değil sıkıntıyla. Acaba Oramar'dan sonra Osman Paşa'nın aklında neler vardı?

Soruya cevap alacakmış gibi gözlerini araladı. Haluk masaya eğilmiş, önündeki kağıda bir şeyler yazıyordu. Mektup? Sormasına kalmadan Balina içeriye girdi. Elinde dumanı tüten iki çay vardı. Bardaklar demden simsiyah görünüyordu. Altan sevdiği çayı kaçırmıştı. O ne yapıyordu acaba? Mehmet çayı bitirdikten sonra ayağa kalktı, pencereye yürüdü. Helikopterin başındaki hareketlilik durulmuştu. Cebinden bir sigara çıkarıp yaktı. Utançtan kıpkırmızı kesilmesi gereken dünya masum, el değmemiş bir beyaza boyanmış, önünde uzanıyordu. Düşüncelerinden kaçmak için hep yaptığı gibi ciğerlerini uzun bir solukla boşalttı. Altan haklıydı, buraya boşuna gelmişlerdi: PKK'nın bugüne kadar Amerikan hedeflerine saldırıldığı görülmemişti. Sigara bitince sandalyeye geri döndü. Haluk çevreyle ilişkisini tamamen kesmiş, kıvrak el hareketleriyle mektup yazmaya devam ediyordu. Bir an sormayı düşündü ama sonra vazgeçti, yeniden gözlerini kapadı, dışarıdaki o sinsi beyazın sıza-

madığı karanlığın gerisine çekildi. New Yorklu o mektubu kesinlikle sevdiği birisine yollayacaktı.

İnsan şu sevgi denilen alışkanlıktan –modası geçmeye yazgılı– bir şey gibi vazgeçebilse! Birgün –tabii o günü görebilirse– her şey unutulacak mıydı? Mehmet gözlerini açmadan sanki birine cevap veriyormuş gibi başını salladı. Umut yitirilmediğinde değerlidir... Düşüncesini onaylarcasına derin bir soluk aldı. Telaş etmemeliydi. Her şey, aşk ve ölüm korkusu bile sonunda tekdüzeleşirdi. Sorun, aşındıramadığı sevgiydi. Bu kez gözlerini araladı. Hayır! Terk edilmek ve ihanete uğramak: Unutamadığı, tekdüzeleştiremediği, her zaman kol kola, birlikte gezen bu lanet çiftti. Aslı'nın sevgisinin –onunkinin aksine– her zaman bağıran bir sesi olmuştu. İyi de böyle gösterişli, gürültülü bir biçimde seven birisi nasıl olup da kolayca vazgeçebilmişti sevdiğinden? Cevabı bulması uzun sürmedi. Bulunca Haluk'un duyacağına aldırmadan mırıldandı: "Sevgisi de, aşkı da hüznüne benziyor..." Doğruydu, bu saptama durumu tam olarak açıklıyordu. Aslı'nın hüznü, giysi gibiydi: Bazen giyer, bazen çıkarır, tutarlı olmayı zayıflık sanırdı. Ne zaman fikir değiştirse, kaypaklığını "kendimi yeniliyorum" diye açıklamaya koyulurdu... Sadece ortalama bir kişilik bu denli sık kendini yeniler. Aslında bu açıklama –Mehmet'in Aslı'da görmeyi reddettiği– kişiliksizliğin itirafı değil miydi? Gerçeği kabullenmemişti çünkü Aslı'ya hep bağışlayıcı bir hoşgörüyle bakmıştı. Aslı sık sık kendisinin çevresindekilerden çok daha akıllı olduğunu söylerdi ama nedense bu ayrıcalığı, bir kanıtla desteklemesi ender görülen bir durumdu. Prenses hazretleri kendisinin, hayatını yaşayarak dokuyan ve nakışla işleyerek yazan bir şair olduğuna inanırdı. İki sözcüğü yan yana getirip anlamlı bir imge bulamayanların hayatı şairane bulmalarına sahtekarlık denmez de ne denirdi? Romantizmden söz etmesine karşın kederden –enerjisini yok ettiğini söylediği bulutlu hava kadar– nefret ederdi. Mehmet bir keresinde, "keder olmadan hüzün, hüzün olmadan romantizm mümkün değildir," diyecek olmuş, Aslı onu günler süren yasaklarla dolu sessizlikle cezalandırmıştı. 'Kafese tıkılmaktan korku duyduysanız boşuna telaş-

lanmayın, çoktan kendi yaptığınızın içine girmişsinizdir." Aslı'nın küslüğü sürerken bu alıntıyı okuduğunda –bıçaksı sözlerin kendisi için yazıldığını hissetmiş– midesi delinmiş gibi sancılanmıştı. O sıralarda –Eğirdir'e gitmeden önceki aylarda– Aslı'nın müzmin bir hastalığa dönüşen sıkıntısının nedeninin kendisi olduğunu, hayal gücünün tüm imgelemlerini tüketmiş birisinden herkes gibi onun da sıkıldığını kabullenmek üzereydi. Aptallığının nedeni onu saran büyüydü. Evet, büyülenmişti: Sağırdı, kördü ve budalaydı. Bir şeyde aşırı yaygınlaşmanın o şeyin doğruluk özelliğini kaybettirdiğini bile bile Aslı'nın ne zaman sıkışsa, 'senin için her şeyi yaparım' demesine her seferinde kanmış, parayla ilgili olanların hoşgörüye layık olmadığını hissetse de Aslı'nın kendini gösterme merakına, sonradan edinilmiş küçük kendini beğenmişlikler diyerek aldırmamayı seçmişti. Gerçek, zalimlerin her gün yeniden tuzağa düşürdüğü bir avsa, Aslı kurnazlığını sevimliliğinin ardına saklamayı beceren usta bir avcıydı. Ancak şanslıydı; abartılmış her sevimlilik bir süre sonra sevimsizleşirken, bu belirti onda hiç bir zaman ortaya çıkmamıştı.

Peki o zaman neden bile bile, göz göre göre Aslı'nın sığlığına katlanmıştı? İnsan hep kendisiyle konuşursa, sonunda sağır olur... Cevap bu muydu? Keşke kendisiyle konuşsaydı. Ama konuşmamış, hep dinlemişti. Aslı'yla birlikte olduğu süre boyunca –babasının sözlerini unutarak– sadece ona zengin bir gelecek biçen annesi Şerife Hanım'a kulak vermişti. Zavallı Mustafa Esen: Onu hep haris annesinin gözüyle görmüştü. Oysa babası yumuşatılmış, sürekliliği olan bir dürüstlükle sürdürmüştü hayatını. Belki hataları olmuştu ama Prof'un dediği gibi, iyilik ve merhametten kaynaklanan hatalar, erdemin parçası değil miydi?

Sessiz karanlık gürültüyle bölününce Mehmet gözlerini araladı. Haluk nihayet mektubu bitirmiş, ayağa kalkmıştı. Duyduğu gürültü New Yorklu'nun sandalyesinin çatlamış tahta tabanda çıkardığı sesti. Mehmet yardımcısıyla göz göze gelince yapabileceği tek şey buymuş gibi sordu.

"Seni seviyor mu?" Haluk sorunun elinde tuttuğu mektup-

la ilgili olduğunu hemen kavradı. Kısa süren kararsızlığının ardından sevildiğinin kanıtı olan mektubu masanın üstüne bıraktı. Dudaklarını araladı. Mehmet ondan önce davrandı. "Benimki sevdiğini söylüyordu ama Eğirdir'e gider gitmez beni sepetledi. Savaş sevgililere soğuk hava gibi dokunuyor. Hoş, neye dokunmuyor ki. "

Haluk bu kez konuşmak için bekledi. Hem konu, hem de duydukları onu şaşırtmamıştı. Ya sevgilisine yönelik kuşku? Bu onu kızdırmış mıydı? Mehmet karşısındaki adamın gözlerinde öfke izi aradı. Ama New Yorklu sakin görünüyordu. Az önce masaya bıraktığı mektubu cebine yerleştirdi. Öfkelenmemişti, ancak karşı koyacaktı.

"Anneannesi İkinci Dünya Savaşı'nda dedesini, Vietnam Savaşı'nda da annesi babasını beklemiş..." Ardından inancını duanın nakaratı gibi seslendirdi. "Beni asla terk etmez. Alice..."

Daha devam edecek, muhtemelen Alice'in hiç kimseye benzemediğini söyleyecekti ama sınıfın kapısı ancak ağır zindan kapılarının çıkarabileceği bir gıcırtıyla açıldı. Altan, yanında genç bir kadın, eşikte ona bakıyordu. Mehmet, Halük'u ve Alice'i bırakarak onlara döndü. Demek iki gündür uzaktan seyrettikleri kırmızı eşofmanlı Burcu Öğretmen, hüzünlü bakışları olan, bu ışıltısız kızdı. İnce uzun bedeninin aksine şişman insanlara özgü etli, yuvarlak bir yüzü vardı. Mehmet kızı tekrar süzdü. Haklıydı: Gözleri bedeni kadar neşeli değildi.

Altan, uyandırdığı şaşkınlıktan yararlanarak herkesten önce konuştu:

"Mehmet Asteğmenim, bak, senin gibi bir atlet buldum. Burcu Öğretmenin sana sormak istedikleri var."

Kız, Altan'dan işareti alır almaz enerjik adımlarla masaya yaklaştı. Gerçekten sormak istedikleri vardı. İlk sorusu dudaklarının ucunda sabırsızca sallanıyordu.

"Altan Asteğmen'le konuşuyorduk, karda nasıl antrenman yapıyorsunuz? Ben çok zorlanıyorum. Ya siz?"

Mehmet ona uzanan eli sıktı. Kızın eli kalın eldivenin içinde bile küçüktü. Zaten canı sıkılıyordu soru sıkıntısını daha da artırdı. Omzunu silkti.

"Ben zorlanmıyorum." Kızın nasıl diye sormasına izin vermedi. "Çünkü koşmuyorum."

Cevap kızı şaşırtsa da duraklatmadı: Yılmaya niyeti yoktu. Konuşma az sonra iyice garipleşti. Kız, canlı bir atletizm ansiklopedisiydi. Son yirmi yılın tüm branşlardaki rekorlarını, rekortmenlerini biliyordu; hatta önemli yarışların tarih ve yerlerini de verebilirdi. Altan Asteğmen Mehmet Esen der demez kimden söz ettiğini anlamış, onu hemen tanımıştı. Sakatlanmasa –hangi tarihte sakatlandığını da biliyordu– her iki rekoru da kırabileceğine emin olduğunu söyledi. İltifat eder bir tavrı yoktu, söylediği her şeyde ciddiydi. Buraya tayin olunca herkesin beklentisinin aksine sevinçten havalara uçmuştu. Bu yükseklikte orta mesafe için dünyanın hemoglobinini depolayacaktı. Kız, sözü döndürüp dolaştırıp neden rekor kıramadığına getirince Mehmet çoktandır aklına getirmediği, kamptan kaçtığı o uğursuz gece Güven Hoca'nın öfkeyle yüzüne tokat gibi çarptığı sözleri tekrarladı:

"İnsan ilk başarısının onu gerektiğinden fazla yüreklendirmesine izin vermemeli, sanırım ben bunu yaptım."

Neyse ki, çok geçmeden kızın Altan'la konuşmak istediği ortaya çıktı. İyi haber! Mehmet derin bir soluk aldı. Sıkıntısı dağılacaktı. Sohbete Haluk da katılınca iyice sakinleşti. Bir atlet, bir dağcı ve bir arkeolog! Gözlerini kapamadan da uyuyabilirdi. Ama uyuyamadı. Nedense Haluk'un mektup yazdığı kızı düşünüyordu. Kız, özgür iradesiyle karar veremiyor olmalıydı. Sadakat ve sabır genleri onu köleleştirmiş olmalıydı.

Tekrar duymaya başlayınca kulaklarını kabarttı. Kızla Altan atletizmi unutmuş, sohbeti televizyon konusuna kadar ilerletmişlerdi. Mehmet bir ara Altan'ın akıllı bir sözünü duydu.

"İnsanların dizi seyretmeyi sevmesinin nedeni açık: Evet, televizyon insanı aptallaştırıyor ama bunu zahmete değer bir şekilde yapıyor."

Haklıydı. Arkeolog giderek Prof'a benziyordu. Mehmet böyle düşündükten sonra tekrar içindeki kışa döndü.

Gece Altan okula geç döndü, Mehmet sızlayan dizini ısıtmaya çalışırken. Burcu Öğretmen'i muhtarın evine bırakmaya git-

miş, orada lafa dalmıştı. Mehmet ona öğretmenlerin uğursuzluğunu hatırlattı. Altan'ın cevabı kısaydı:

"Ne flörtü oğlum! Kızın sözlüsü var. Bahara nişanlanacaklarmış."

Mehmet, Altan'ın, nişanlısı antrönörüymüş demesini bekledi. Ama Altan sözlerine başka bir şey eklemeden yattı.

- 3 -

Mezi Karyaderi, Mart 94

Yemekler daha iyi, daha boldu; hava çok daha ılıktı; daha rahat bir koğuşta yatıyordu; hatta edebiyattan söz edebildiği iki kişi vardı ve en önemlisi aylar sonra –belli aralıklarla da olsa– banyo yapabiliyordu. Ama yine de Gowende'yi özlüyordu Zeynep. Kendini kaptırdığı o uçma duygusunu yitirmiş, sanki dünyanın çatısından, manzarasız bir bodrum katına taşınmıştı. O sonsuz, uzak, günün her saatinde gölgeli dağlarla süslenmiş değişken ufuk yerine burada sadece iki yandaki yamaçları seyrediyordu. En çok özlediği güneşti. Kamp, kuzeyden güneye uzanan korunaklı bir vadinin içindeydi bu yüzden gün boyunca tepede sadece birkaç saat görünen güneş karşılaştıklarında ona acelesi olan bir yolcuyu hatırlatıyordu. Bulutlardan dolayı hiç güneş ışığı almadıkları günler de oluyordu. Oysa Gowende her zaman bulutların üzerindeydi.

Kampa vardıktan sonraki hafta içinde birlikte yolculuk yaptıkları grup dağılmış, herkes kısa bir dinlenmenin ardından yeni görevlendirmeye göre değişik yerlere doğru tekrar yola koyulmuştu. Bacağı kesilecek Çavreş, daha güneydeki hastaneye gidecekti. Kampta onun gibi üç yoldaş daha vardı. Zeynep, hallerinden hiç şikâyet etmeyen bu üç yürekli genç adamla ne zaman karşılaşsa, verilen özgürlük mücadelesinin ne denli çok fedakârlık öyküsü içerdiğini bir kez daha hatırlıyordu. Ölüm her şeyi sona erdiriyordu, ama sakatlık! Yol boyunca kobranın üstünde durmak için büyük çaba harcayan gence baktıkça Mal-

raux'un, unutulmaz Umut'unda sakatlık hakkında yazdıklarını hatırlamıştı. Belki bacağı iyileşecekti Çavreş'in, ama ya eksiklik duygusu? Ellerimiz, bacaklarımız, gövdemiz o kadar önemlidir ki, yaptığımız birçok şey bedenimizi beğenmek arzusundan doğar. Beden ve ruh sanıldığından daha iç içedir. Birinin bozukluğunun ötekinin hastalığına yol açması kanıtlıyor bunu... Keşke düğüne gider gibi sevinçle bacaklarını kestirmeye giden bu üç kahramanı da kitaba dahil edebilseydi. Düşünmemiş değildi, ama vakit yoktu, hazırladığı taslak basılmak ve Almanca'ya çevrilmek üzere birkaç gün içinde kuryeyle Frankfurt'a gönderilecekti. Çavreş, kamptan ayrılırken Zeynep gözyaşlarını ona fark ettirmemeye çalışarak, haberlerini beklediğini söyleyince, genç adam gülümseyerek –slogan atar gibi– en kısa zamanda iyileşip tekrar göreve döneceğini haykırmıştı.

Yürekli Çavreş'ten sonra yola çıkacaklar arasında, komutanlık eğitimini güneydeki ana kampta alacak olan Sipan da vardı. Çavreş'in ardından ayrılma sırası ona gelince Zeynep bir an tereddüt etmiş, ama sonra dağlarda, –tıpkı yer altında birbirine geçmiş kökler gibi– gizlice güçlenmiş yoldaşlık bağı ağır basınca, nefret ettiğini düşündüğü adamı kucaklayarak görevine yolcu etmişti.

Kamptaki en büyük sürprizle geldiğinin üçüncü günü, basın bürosunda karşılaştı: Nusret'in bir buçuk yıl önce çıkan son romanı nasılsa bir yolunu bulmuş, Avrupa üzerinden, Mezi Karyaderi'ye, çalışması için ona verilen masanın çekmecesine kadar ulaşmıştı. Kitabı açtığı çekmecenin içinde bulduğunda Zeynep'in şaşkınlığı o kadar büyük olmuştu ki, bir an, haftalardır aklından çıkmayan adamın İstanbul'dan ayrılırken yarım bıraktıkları tartışmayı tamamlamak için peşinden geldiğini düşünmüş, sanki onu arkasında bulacakmış gibi sıçrayarak geri dönmüştü.

Arkasında Nusret yerine onu şaşkın gözlerle seyreden otuzlarında, sarışın Avrupalı bir kadın vardı. Hevala Botan'ın gerçek adının Helga olduğunu, Heidelberg'ten Güney'e hemşirelik yapmak için geldiğini, o akşam öğrenecekti. Kadın aldığı gazeteyi iade etmeye geldiğini söyleyip bürodan çıkar çıkmaz Zeynep

heyecanla –ilk taslağına göz attığı, hatta bazı bölümlerine ilham verdiğini bildiği– romanın sayfalarını karıştırarak kendi izlerini aramıştı. *Terk Etmek*... Adı dışında romanda ondan hiç iz yoktu. Nusret, sanki cezalandırmak için romanın kahramanı olan İstanbullu, otuz yaşlarında, edebiyat aşığı kadının bütün izlerini tek tek, sabırla kazımıştı satırlarından. Roman, nasıl olmuşsa İzmir ve –ondan önceki sevgilisinin yaşadığını bildiği– Roma'ya taşınmıştı. Zeynep, alelacele yazıldığı belli olan –oldukça inceydi– kitabı öfkeyle çekmeceye geri tıkmıştı. Adı "İntikam," olmalıymış... Böyle düşünmüştü ama sonra Nusret'in hep, yazarak intikam almanın oldukça zahmetli bir iş olduğunu söylediğini hatırlayınca, onu ebediyen unutmaya karar vermişti.

Hayal kırıklığını giderecek çareyi çabuk bulmuştu: Hevala Botan'la yaptığı sohbetler... Onunla karşılaşan herkesin kapıldığı meraka Zeynep de kapılmıştı: Bir Almanı, hem de bir kadını, buraya getiren neden neydi? Cevap kısa ve netti: Baader Meinhof[7] hayranlığı: Helga kapitalizmden hep nefret etmiş, bir Kızıl Ordu Fraksiyonu sempatizanı olan babası ona devrimin ancak silahla sağlanacağını öğretmişti. Filistin bitmişti. Frankfurt'ta tanıştığı bir yoldaş ona hem mesleğini yapabileceği, hem de devrim için omuz verebileceği bir fırsattan söz edince, üç aylık yoğun bir Kürtçe kursundan sonra soluğu burada almıştı. Hevala Botan sözlerinin burasında kaşlarını çatmıştı. Yüzünü asmıştı çünkü daha devrime bir katkı yapamamıştı. Geçen temmuzdan beri alana çıkmak istediğini her fırsatta dile getirmiş ama doktora ihtiyaç duyulduğu gerekçesiyle talebi her seferinde yönetimce geri çevrilmişti. Oysa doktor değildi, hemşire olarak da sadece on yıllık bir tecrübesi vardı. "Hepsi bu..." Hevale Botan'ın on yıllık hemşirelik deneyimini 'hepsi bu' diye tanımlaması Zeynep'i epeyce güldürmüştü. Sorunca, kahkahasının nedenini Gowende'de, Çarçela'da onun gibi birisinin uzman doktor sayılacağını söyleyerek açıklamıştı.

---

7 1970-77 tarihleri arasında Almanya'da birçok sanayici, Amerikan askeri, savcı ve polis öldüren ve eylemleriyle ülkeyi sarsan Kızıl Ordu Fraksiyonu adlı radikal hareketin –daha sonra hapishanede kendilerini astıkları iddia edilen– iki lideri. Örgüt bu adla da anılır.

Neredeyse seksen kişinin yaşadığı kamp, sınırdan on beş kilometre uzaktaki, kuytu bir vadinin içinde olduğundan nöbetler Gowende'deki kadar önemsenmiyordu. Askerin onlara ulaşıncaya kadar sayısız mevziyi, kontrol noktasını geçmesi, dağlık bir araziyi habersiz aşması pek olası değildi. Yine de tetikte olmak gerekiyordu çünkü TC jetleri arada, kuzeyden güneye doğru uçarken kampa birkaç bomba bırakmayı ihmal etmiyordu. Evvelki yaz iki kişi böyle bir bombardımanda ölmüştü. Aslında bombardımanların asıl hedefi kamptan çok, tepelerde konuşlanmış amansız doçkalardı. TC jetleriyle doçkacılar arasında yaklaşık bir yıldır kan davası sürüp gidiyordu. Güney'e giden koridoru koruyan doçkacıların kamptaki süksesi, geçen ağustosta bir jeti vurup düşürdükten sonra epeyce yükselmiş ama TC hava kuvvetlerinin de düşmanlığını çekmişti. Vurulan jet, Güney'de düşürülen ilk uçaktı.

Uçaklardan sonra kamp civarındaki en amansız düşman, tilkilerdi. Lojistikçilerin başbelası olan bu lanet hayvanlar sadece mutfakçıların bildiği yerlere gömülen tuzlanmış kavurmaları ne yapıp edip çalmayı başarıyorlardı. Olay fark edildikten sonra ne tedbir alındıysa, boşa çıkmıştı. Civardaki tilkiler insanlardan korkmak bir yana, hırsızlıkta umulmayacak kadar ustalaşmışlardı. Yamaçlarda yaşadığı tahmin edilen çete, "Vahşi Batının" haydutlarını andırıyordu. Öyle ki, çaldığı tenekeyi parçalamayı beceren, kuyruğu kısa, yediği kavurmalarla epeyce semiren irice olanın başına ödül bile konmuştu. Mendebur adı takılan eşkiya tilkiyi ölü ya da canlı getirene, lojistikçi Şengal, tam bir hafta kavurma ziyafeti çekeceğini kampın ortasına astığı yazıyla ilan etmişti.

Zeynep neredeyse tüm gününü basın bürosunda geçiriyordu. Kamptaki kadın sayısı otuz civarındaydı. Bayanlar takımının komutanı olan Raperin kısa boylu, güçlü bir bedene sahip, Ağrılı birisiydi. Ruken'in aksine konuşkan ve neşeliydi. Kız kardeşini sürekli döven enişteşini vurup dağa çıktığı söyleniyordu. Zeynep'e doğrudan yönetime bağlı olan basın bürosunda görevli olduğu için pek karışmıyordu. Belki de yazmak ve çizmekten başka bir iş yapmayan bu saçsız metropollünün, sö-

zü edilmeyen bir sürgünle buraya geldiğini bildiğinden ondan uzak duruyordu. Zeynep'in en iyi dostu, Botan'dı. Alman yoldaş 1985'de İstanbul'a gitmiş, kent onu büyülemişti. Sohbetleri genellikle ikisinin de anılarında geniş yer tutan bu kent ve Marksizm'le ilgili oluyordu. Botan'ın şaşılacak kadar geniş bir teorik bilgisi vardı. Zeynep onunla Kautsky[8] hakkında bile tartışabiliyordu. Sohbetlere genellikle Kürtçe konuşarak başlıyorlar, ancak konu derinleşince, Fransızca'ya dönüyorlardı. Helga, Alsace-Lorraine'li[9] bir aileden geldiğinden gayet iyi Fransızca konuşuyordu. Ama hevale Botan'i eşsiz kılan, edebiyatsever olmasıydı. Mezi Karyaderi'de Rilke'den dizeler okuyan bir hemşire! Bu Tanrı'nın bir lütfu değil de neydi?

Kampta hayat, düzenlenen ve denetlenen bir yeksenaklık içinde geçiyordu. Ama vadinin tabanındaki toprakta beliren yeşillik, suları artan derelerle birlikte gelişini izledikleri bahar, eylemli bir dönemin yaklaştığının habercisiydi. Kamptaki en güçlü söylenti, TC'nin baharla birlikte yeni saldırılara girişeceğiydi. Herkes Bendinan'daki tüm TC güçlerinin bu kez sınırı aşıp Güney'e saldıracağını biliyor ve hazırlıklar bu varsayıma göre yapılıyordu. Ancak 1994 baharının öteki baharlardan önemli bir farkı olacaktı. Bu kez işgalciler darbelenerek geriye çekilmekle yetinmeyecek, saldırganlar bütün cephe boyunda durdurulacak ve püskürtülecekti. Yaklaşan bahar, doğa gibi saflardaki savaşma isteğini de uyandırıp yeşertmişti.

Zeynep kampa katıldıktan on beş gün sonra yaklaşan savaşın ilk işaretleri ortaya çıktı. Güney'den gelenlerle kamptaki gerilla sayısı neredeyse yüz elliye yaklaşmıştı. Bir kampta bu kadar çok gerillanın bir arada bulunması askeri ve lojistik açılardan uygun olmadığından yeni durum ya yeni bir baskının, ya da yeni düzenlemelerin habercisiydi. Botan, çevresindeki saflara yeni katılmış daha önce Kuzey'e gitmemiş gerillalar gibi heye-

8 Çek asıllı Alman Filozof, ünlü Marksist teorisyen. Birinci Dünya Savaşı öncesi Marks ve Engels'den sonra en önemli teorisyen sayılıyor, Ortodoks Marksizm'in Papası unvanını taşıyordu. Sonradan Bolşevik devrimini eleştirince, Lenin tarafından döneklikle itham edilmiş, adı Dönek Kautsky'e çıkmıştır.

9 Fransa-Almanya sınırında şimdi Fransız toprağı olan sorunlu bir bölge. İki dünya savaşında el değiştirmiştir.

can içindeydi. Bendinhan, Çal, Botan, Amed, Dersim... Yeniler, kendilerine yer beğeniyor, daha önce Kuzey'de savaşmış olanlardan bilgi almaya çalışıyorlardı. Zeynep, kampı bir ana kucağı gibi sarıp sarmalamış heyecandan uzaktaydı. Kendisinin tekrar Kuzey'e gönderilmeyeceğini biliyordu. Ama yine de ortak heyecanı canlı tutmaya çalışıyor, soranlara Çarçela'yı, Gowende'yi anlatıyor, en önemlisi onları alanda nelerin beklediği konusunda uyarıyordu.

Kendi açısından değişiklik, Raperin'in onu yönetim merkezine çağırmasıyla ortaya çıktı. Zeynep, basın bürosunun yirmi metre ötesindeki, nispeten daha bakımlı olan merkeze girerken tedirgindi. Ama Parti Komiseri Munzur'un gülümseyen yüzünü görünce rahatladı. Daha önce hiç konuşmadığı kırklarındaki uzun boylu, yapılı adam lafı dolandırmadan onu neden çağırdıklarını açıkladı.

"Hevala Rojin. Önderlik seni Güney'de kadın hareketinin örgütlenmesine öncülük edecek komiteye seçti..."

Zeynep, Munzur'un sözlerinin gerisini dinlemedi. Düşündüğü gibi olacak, bir daha savaşçı kadroların içinde yer almayacaktı. Bakışlarını Raperin'e çevirdi. Bayanlar Takımı'nın komutanı Kuzey'den sürgün edilmiş bir metropollünün nasıl olup da Önderliğin yakınlığını hak ettiğini anlamamış, merakla bakıyordu. Munzur, efsaneleşmiş kadınlardan söz etmeye başlamıştı.

"Biliyorsun heval, bugün Parti üyelerinin üçte biri kadın. Ve bu kadınların arasında efsane hevala Sara[10] da var. Örgütlenmeye onun..."

Zeynep az sonra söze Raperin'in de karıştığını duydu. Takım komutanı en geç bir ay içinde birlikte yola çıkmaktan söz ediyordu.

10 PKK kurucularından ve 1980 Diyarbakır Cezaevi direnişinin önderlerinden Sakine Cansız. Sakine Cansız, 2013 yılının ilk günlerinde Paris'te bilinmeyen kişilerce öldürülmüştür.

- 4 -

Şemdinli, bir karakol, Mart 94

Mehmet de ötekiler gibi dev helikopterin kobrayı karların arasından çekip çıkarmasını izlemiş, Chinook havada dengesini sağladıktan sonra çıkışı bulmak için vadinin güneyine doğru uçarken okula geri dönmüştü. Hava önceki iki güne göre daha soğuktu, dudaklarının üstünde buzdan ince bir buz tabakası oluşmuştu. Eğer kar bastırmazsa, ki, bu kadar soğukta yağmaz diye düşünüyordu, *Skorsky*ler iki saat içinde onları tabura geri götürmeye gelecekti. Sobaya iki odun attıktan sonra cebinden sigara çıkarıp yaktı. Toparlanmalıyım... Dört günlük sıkıcı görev tamamlanmıştı. Düşüncesinin peşinden çantasına doğru yönelmişken kapı açıldı. İçeriye dolan soğuğun ardında Haluk vardı. Ya öteki?

"Altan Asteğmen nerede?"

New Yorklu belli belirsiz gülümsedi. Kibar olmasa kahkaha atardı. Başını salladı. Arkeoloğun Burcu Öğretmen'i görmeye gittiğini söylemeyecekti. Mehmet yatağın üstündekilerini sırt çantasının içine tıkmaya koyuldu.

"Köylüler Chinook'u görünce çok şaşırdılar."

Aslında herkes şaşırmıştı.

Mehmet, Haluk'a göz ucuyla bakarak,

"Öyle," dedi.

Acaba fırsattan yararlanarak bir mektup daha yazacak mıydı? Dört günde dört mektup! Neden günlük tutmuyordu? Çantayı kapattı. Mehmet'in ondan şikâyetci olması için bir nedeni yoktu, ama garipsiyordu. "Taburun bir anı yüzüğü olmalı! Amerika'da her okulun, her takımın yüzüğü olur!" New Yorklu'nun fikri söyler söylemez kabul görmüş, konu tabur komutanına kadar gitmişti. Mehmet parmaklarına baktı. Önce tasarlanacak, sonra ısmarlanacak, ardından Şemdinli'ye gelecek! Hayır, yüzük yetişse bile almayacaktı. Niyetim kesin diye düşündü. Avustralya'ya buradan bir tek anı bile götürmeyecekti.

Yapacak işi yokmuş gibi yatağın üzerine oturdu. Haluk da masaya yerleşmişti. Yine mi yazacak? Mehmet, saplantıya dönüşen düşünceden kurtulmak için bakışlarını yardımcısından kaçırdı. Altan'ın gece "oku," diyerek bıraktığı gazete eki yerde duruyordu. Uzanıp magazin ekini aldı. Cenk, ilk sayfadaki fotoğrafta, yanında zayıf, esmer bir kadınla gülümseyerek poz vermişti. Kadının yüzü asıktı. "Plevnelilerin vatani görevden dönen veliahtı, Afrika'ya safariye gidiyor." Mehmet fotoğrafın üstündeki manşeti okuduktan sonra eki buruşturarak yatağın altına attı. Avcı öldürmeye hayvanlarla devam edecekti. Kendini sırtüstü yatağa bırakarak gözlerini kapadı. Dışarıda günlük talimden kurtulan erler türkü söylüyorlardı.

"Hu hu!" Mehmet gözlerini araladı. Altan tepesinde ona bakıyordu. "Çay!"

Uyumuş kalmıştı.

"Saat kaç?"

"Helikopterler bir saat sonra burada." Mehmet yatakta doğruldu. Demek yarım saatten fazla uyumuştu. İçerisi iyice ısınmıştı. Birileri sobaya yeni odun atmış olmalıydı. Masaya döndü. Altan neyi merak ettiğini bilerek, o sormadan cevap verdi. "Haluk, helikopterin inişi için hazırlık yapıyor."

Mehmet, Altan'ın uzattığı çayı alıp yudumlamaya koyuldu.

"Çabuk dönmüşsün."

Altan neyi ima ettiğine aldırmadan konuşmaya devam etti.

"Muhtara uğradım... Bak, bize ne verdi." Masanın üzerindeki kirli bir beze sarılmış paketi işaret ediyordu. "Kara kovan balı. Kışın yiyen asla hasta olmazmış." Ardından sorulmamış soruyu cevapladı: "Burcu Öğretmen, doğuma yardımcı olmak için aşağı mahalledeki bir kadının evine gitmiş."

Bu kadar küçük bir köyde iki mahalle! Bir an gülmeyi düşündü.

"Demek vedalaşamadın."

Altan başını sallayarak masaya yürüdü. Mehmet onu gözleriyle izledi. Ayağa kalkmadı. Kımıdamaya niyeti yoktu, helikopterleri bekleyecekti.

"Neden öfkelisin?"

Mehmet merakla Altan'a baktı. Öfkeli olduğunu da nereden çıkarmıştı?

"Öfkeli möfkeli değilim."

"Biliyor musun, Saldıray'ı özledim."

Bunun öfkeli olduğunu düşünmesiyle ne alakası vardı? Mehmet bu kez karşılık vermedi.

İki saat sonra havalandılar. Kar, sis yoktu. Kısa dönüş yolundaki tek ilginç olay, pilotun Mehmet'i yanına çağırması oldu. Binbaşı'nın canı Amerikalıların devasa helikopteri hakkında sohbet etmek istemişti. Ancak, Mehmet daha iki cümle etmeden onu susturdu. Eliyle, üstünde uçtukları vadinin güney yamacını işaret ediyordu. Mehmet, binbaşının gösterdiği tarafa baktı. Yamacın ortasında bir yerde kar, küçük bir nokta halinde erimişti. Binbaşı heyecanlanmıştı. İki yüz metre altlarındaki o siyah noktanın, içinde insan barınan bir mağara olduğuna emin olduğunu söyledi hemen. Köyün bu kadar yakınında PKK'lılar! Pilot, kuşum dediği helikopteri sola yatırarak geriye döndürdü. Bomba atmayı düşünüyordu ama üzüntüyle başını salladı. Cephane kıymetliydi, operasyonda olmadıklarından harcamayı göze alamıyordu. Mehmet çaresizlik ve öfke içinde kıvranan adamı seyre koyuldu. Binbaşı beyazlığın içinde bir lekeyi andıran kuşkulu noktanın üzerinde bir iki tur attıktan sonra kararını verdi. Bomba atmayacak, makinalıyla tarayacaktı. Mehmet, erlere sakin olmalarını söyledikten sonra gözlerini kapadı ve mermilerin aşağıdaki siyahlığı, kızıla çevirmek için delik deşik edişini dinledi. Pilot, dakikalarca, tıpkı beyazların arabalarının etrafında dönen Kızılderililer gibi, karların eridiği noktanın çevresinde tur atarak ateşini sürdürdü

Mektupları akşam Haluk getirdi. Mehmet bir süre yardımcısının ona uzattığı zarfları süzdü, sonra masaya bırakmasını işaret etti. Yüzü asılmıştı. Ona gelen mektupların İngilizce olması kontrolda sorun yaratmıştı. Mektubu tercüme etmek zorunda kalmıştı. Mehmet, New Yorklu'nun sızlanmasına aldırmadan zarfların üstündeki yazılara baktı. İkisi de Aslı'dan değildi. Ayşe... Ya öteki. Annesinin yana yatık, bozuk yazısını zarfı eline alınca fark etti.

Ayşe mektubunun başından sonuna kadar annesinden şikâyet ediyordu. Mehmet ikinci paragrafta kızını istediği adamla evlendirmeye hazırlanan Şerife Hanım'ın planını sezdi. Mektubu bitirince buruşturup çöp kutusuna attı. Kardeşi bir kez bile onu özlediğini yazmamış, nasıl olduğunu sormamıştı.

Şerife Hanım'ın da mektubu şikâyetle başlıyordu: Gözü "beş para etmez" adamlarla dolaşmakta olan kızı ve bir türlü geçmek bilmeyen eklem ağrılarıyla başlayıp, yakınmalarla sürüyordu. Mektubun ilginç olan kısmı sonuydu. Aslı onu aramış ve tedavisi için doktora götürmüştü...

Mehmet mektubu buruşturup ötekinin yanına fırlattı. Yanakları utançtan kıpkırmızı kesilmişti. Doktor için Aslı'yı arayanın Şerife Hanım olduğuna emindi. Eğer elinden gelse Başbakan'ı boğabilirdi. Askerlik uzatılmamış olsa, şimdiye Avustralya'da, her şeyden uzakta olacaktı.

On Birinci Bölüm

- 1 -

Şemdinli, Nisan 1994

"Timlerinizi bu geceden hazırlamaya başlayın! Ancak ağzınızdan operasyonla ilgili tek kelime çıkmayacak. Erlere, hazırlıklar gece tatbikatı için yapılıyor denecek..."

Mehmet bir yandan bölük komutanını dinliyor, bir yandan da göz ucuyla dışarısını seyrediyordu. On dakika önce ikinci kattaki odaya girince şaşırmıştı: Uzun kışın, soluk bir anıya dönüştürdüğü bahar sonunda dere kenarlarına sıkıştığı alanlardan çıkmış, aylardır beyaz bir çift el gibi taburu avuçlayan yamaçlara tırmanmaya başlamıştı. Sanki kokuymuş gibi, bodur otların yeşilliğini derin bir solukla gözleriyle içine çekti. Bir gecede yamaçların ortasına kadar nasıl yayılmıştı bu renk? Belki de dün hiç dışarıya bakmadım diye düşündü. Öyle olmalı, günlerdir hep içime bakıyorum...

"Tabur, yarından sonra şafakta Avaşin'e saldıracak. Ancak bizim bölükten iki tim yarın hava kararırken Avaşin'in güneyine atılacak, gece orada kalıp sabah, gün ışırken havabaşını tutacak..."

Gece boyunca PKK'nın kontrolundaki bir arazide destek olmadan kalmak! Düşüncesi bile irkilticiydi. Sabah koşusundan sonra tim komutanlarını odasına çağıran Hüseyin Üsteğmen'in sözlerini duyar duymaz Mehmet'in sessiz yakınışı cansız bir soruyla dudaklarına indi: Neden bütün boktan işler 3. Bölüğe düşüyor? Balkaya Operasyonu'nda fazladan yedi kilometre koşmuşlar, Oramar'da dağda donmaktan kıl payı kurtulmuşlardı. Umutsuz bakışlarını kaldırdı. Odada çıt yoktu, herkes diken üstündeydi. İki tim! Hüseyin Üsteğmen, en az kırk kişinin hayatı hakkındaki haberi bekletmeden verdi. Adamın öne çıkık, keskin hatlı çenesi söylediklerini daha da sertleştiriyordu.

"Havabaşının emniyetini sağlayacak olanlar, 1. ve 3. Timler..." Mehmet, 3. Tim'i duyar duymaz sessiz bir küfür savurdu. Piyango 2. Tim'e çıkmıştı. "Avustralya'ya gidemeyeceğim..." Beyninde bir kuş gibi uçuşan çığlığını komutanın sesi bastırdı. "Bütün erlere üstünde adları yazılı kağıt dağıtılacak..."

Tanınmayacak bir şekilde ölürlerse kimlikleri belli olsun diye! Üsteğmen, ölüme değil, öldükten sonra cesetlerin adsız kalmasına çare bulmuştu. Mehmet aklına gelen düşünceyle merakla komutana döndü. Az ötedeki çıkık çeneli adam Azrail'in yanlışlık yapmasını yaka kartlarıyla engelleyebileceğini sanıyordu. Bakışlarını odada gezdirdi. Daha öğlen olmamıştı ama içerisini akşamüstünün o gölgeli loşluğu kaplamıştı.

"Altan ve Mehmet Asteğmenler kalsın, diğerleri çıkabilir."

Talihliler dışarıya çıkarken Mehmet rahatlayan yüzlerle karşılaşmamak için gözlerini kaçırdı. Temmuz'da gördüğünde, ışıdığını düşündüğü sarı, parlak cilalı dolap kararmıştı. Aradan geçen dokuz ay evrak dolabının canlılığını soldurmuş, aşındırıp eskitmişti. Dışarıda hava güneşliyken odaya kir gibi sinen loşluğun nedeni bu olmalıydı. Masanın üstünde Vasıf Üsteğmen'in –çoğu zaman kitapların oluşturduğu– karışıklığından iz kalmamıştı. Bölük komutanlarının arada yattığı odanın kapısı da kapalıydı. Mehmet birden dışarıya çıkmak, yamaçlara tırmanan yeşilliğe dokunma isteğiyle ürperdi. Ne garipti, hayat iki yüz metre ötede tekrar canlanır, şehvetle kendini sergilerken onlar burada ölümün verdiği randevuya hazırlanıyorlardı.

Üsteğmen harita masasına yürüyünce Mehmet, Altan'ın peşine takılıp onu izledi. Komutan beş dakika önce söylediklerini tekrarlamaya koyuldu: Görev, Avaşin'deki kampların güneyini tıkayarak, kuzeyden yapılacak saldırıyı destekleyecek olan Tabur'un ineceği alanın emniyetini sağlamaktı. Mehmet haritaya hızlıca göz attı. Komutanın parmağı Saldıray'ın öldüğü vadiden epeyce uzağa, kopuk kol anısı barındırmayan yüksek, engebeli bir araziyi işaret ediyordu. Hüseyin Üsteğmen emirlerini tamamlarken yatıştırıcı bir ses bulmaya çalıştı ama ne yapsa, o köşeli çenesi sözlerini kurutup madenileştiriyordu:

"Gelen istihbarata göre, timlerin ineceği alanda herhangi bir PKK faaliyeti yok... *Skorsky*ler sizi hedefe doğudan geniş bir yarım daire çizerek indirecek. Yani kampların üstünden geçmeyeceksiniz. Fark edilmeniz zor... Yanınıza havan da alacaksınız..."

Mehmet, yarım saat sonra kantinde çay içerken ona fark ettirmeden karşısında oturan Altan'ı süzüyordu. Hareketlerine ve yüzüne bakılırsa sakindi. Ama ya sessizliği! Aklından neler geçiyordu? Ürktü mü? Kardeşi iş bulabilecek mi? Acaba Burcu Öğretmen'le hâlâ görüşüyor mu? Bir an sormayı düşündü sonra vazgeçti. Dostluk, nişanlılık, aşk... Dağlar ülkesinde –ayraç ölüm olduğundan– iki insan arasındaki hiçbir şey uzun ömürlü olmuyordu. Düşünce okuma oyunundan sıkılınca eski bir alışkanlığı hatırlamış gibi masanın üstündeki gazeteye uzandı. Ön taraftaki bütün haberler boka saran ekonomiyle ilgiliydi. Arka sayfayı çevirdi. On gün önce safariden döndüğü hemen hemen her gazete ilan edilen Cenk Plevneli, bu haftaki magazin haberlerlerini şereflendirmemişti. Cehennemin dibine gitsin diye düşündü. Time, hatta bölüğe sinen gölgesi hâlâ kaybolmamıştı... *Gece Melek ve Bizim Çocuklar*. "Atıf Yılmaz'ın yeni filmi vizyona girdi..." En son ne zaman sinemaya gitmişti? Eğer dönebilirsem bu filmi izleyeceğim... Evet, mutlaka izleyeceğim. Düşünce, yaşama umudu taşıdığından rahatlatıcıydı.

"Yakacak mısın?"

Mehmet gazeteyi indirdi. Altan düşünceli bir yüzle ona sesleniyordu. Elinde sigara pakedi vardı. Sıra konuşmada... De-

mek yeterince düşünmüştü. Mehmet paketten bir sigara aldı. Nedense onu rahatsız etmek, o sinir bozucu sükünetini bozmak istiyordu.

"Hani 2. Tim uğursuzdur, deyip dururdun... Uğursuz olan bizmişiz. Koskoca Tabur'da piyango bize çıktı."

Altan onun sigarasını kendininkinden sonra yaktı. Art arda sanki boğazına bir şey kaçmış gibi yutkunuyordu. Konuşmaktan vazgeçmiş miydi? Düşünce keyfini kaçırdı.

"Haklısın..."

Uğursuzluk konusunda fikrini değiştirmişti. Mehmet önündeki çayı aldı. Belki bu kez rolleri de değişebilirlerdi. Sırtını dikleştirdi. Karar vermişti: Öfkesini ondan çıkaracaktı.

"Sen de bizim New Yorklu gibi bir an önce yazmaya başlasan iyi edersin. Ne de olsa sırada epeyce mektup var..." Altan anlamamış gibi bakınca devam etti: "Burcu Öğretmen'e yazmayacak mısın?"

Altan'ın gülümsemesi cevabından önce geldi. Aralamaya hazırlandığı dudaklarını cansız bir tebessüm büktü.

"Yazacağımı da nereden çıkardın? Nişanlı olduğunu söyledim ya sana."

"Nişanlıysa neden her gün onu görmeye gittin?"

Altan başını salladı. Gülümsemesi derinleşiyordu.

"Görmeye gittiğim muhtarın kardeşiydi. Adamın öyle eğlenceli, öyle kendine özgü bir zekâsı vardı ki..." Heyecanlanmıştı. Öne eğilerek bakışlarını, söylemeye hazırlandığı cümlesindeki gizli resmi canlandırmaya yardım eden ellerine çevirdi. "Şunu dinle! Çocukken dünyanın döndüğünü öğrendiğinde çok sevinmiş, havaya sıçrayarak istediği yere kolayca gidebileceğini düşünmüş..." Altan ertesi gece ölebileceğini unutmuş gibi bir kahkaha attı. Ama kahkahası kısa ömürlüydü, yüzü çabucak eski halini aldı. "Bana sorarsan asıl sen mektup yazmaya başlamalısın, hem de en az iki tane. Birini annene, ötekini şu seni terk eden kıza..."

Mehmet çay bardağını masaya bıraktı. Öfkesini parmaklarının ucunda zor tutuyordu.

"Kız da nereden çıktı?"

"Bence öteki dünyaya biriktirdiğin onca öfkeyle gitmek boşu

boşuna hamallık yapmak olur. Dök, boşalt içini... Senin sorunun şu: Her şeyi sanki değerliymiş gibi içine atıyorsun."

Boşboğazın biri ölür ölmez öteki nöbeti devralır... Karşısındaki arkeolog en az Saldıray kadar sinir bozucuydu.

"Sen kendi işine bak!"

Altan başını salladı; bakmaya niyeti yoktu. Dudakları söylediklerinden zevk alır gibi büzülmüştü.

"Hayatta bundan daha kötüsü yok değil mi? İnsan birçok şeyi hazmediyor ama terk edilmeyi asla."

Mehmet kımıldamadan bekledi. Hazımsızlığını göstermeye niyeti yoktu. Dilini onunki gibi sivriltebilirdi.

"Kimsin sen? İkinci Saldıray mı, yoksa Prof'un yerine bıraktığı vekil mi?"

Altan hemen cevap verdi. Hangisi olacağına hiç zorluk çekmeden karar vermişti. Kendisi olacaktı: İğneleyici, katlanılmaz ve sinir bozucu...

"Hüseyin Üsteğmen neden bizi seçti biliyor musun?" Mehmet, Altan'ın devam etmesini –meraklı görünmemeye çalışarak– bekledi. "Aslında dediği gibi kura çekmedi, ona kalsaydı beni de seçmezdi."

Sözlerini bitirince sustu. Mehmet bir süre bekledi. Altan ne demek istiyordu? Pekâlâ, mademki bunun karşılıklı konuşma şeklinde sürmesini istiyordu, soracaktı.

"Üsteğmen aslında beni mi seçti diyorsun?"

Altan cevap verirken kendinden emin bir tavırla başını –sanki hareketinin onu daha da katlanılmaz yapacağını bilerek– sallıyordu.

"Evet, aslında seni seçti. Sonra seninle..." Parmağıyla göğsünü işaret ediyordu. "Sadece bu fukaranın anlaşacağını düşündüğü için beni de listeye ekledi."

Saçmalıyordu. Neden sadece onu... Mehmet öfkesiyle bulanan düşüncelerini bıraktı, öne doğru eğildi.

"Peki, madem her şeyden haberdarsın bay bilmiş, o zaman beni neden seçtiğini de biliyor olmalısın?"

"Çünkü bütün bölüğün... Hayır, hayır, bütün Tabur'un en yalnız kişisi olduğunu bildiği için. Yalnız olan kimsesizdir de."

Yalnız, deli, cesur... Mehmet konuşmadan önce biraz bekledi. Bu lafların nereden çıktığını tahmin ediyordu. Sonra alayla gülümsedi.

"Bu safsataları doktorlar uyduruyor... Yok yalnızmışım da, intihar etmek istiyormuşum da... Dediğim gibi, hepsi safsata."

Altan bir süre sustu. Konuşmayı sürdürmekten vazgeçmiş miydi? Hep yaptığı gibi daha ortasına gelmeden sigarasını söndürüp başını kaldırdı.

"Pekâlâ, hayatta en yakının kim?" Annem, kardeşim! Altan ondan önce davrandı. "Sakın annem, kız kardeşim deme. İkisinin de mektuplarına cevap vermediğini biliyorum." Mehmet geriye yaslandı. Bu bacaksızın niyeti neydi? "İster kabul et, ister etme, en yakının benim."

Mehmet cevap vermeden önce sigarasını bitirdi. Daha helikoptere binmeden sinirleri bozulmuştu. Yerinden doğruldu.

"Ben gidip yatacağım..."

Sonra Altan'ın cevap vermesine fırsat bırakmadan yürüdü. Dışarı çıkar çıkmaz yüzünü keskin bir soğuk dağladı. Towe'den sonra hiçbir yerde üşümem diye düşünmüşken yanaklarında hissettiği soğuk şaşırtıcıydı. Üsteğmen'in sözleriyle zaten solan sabahki bahar umudundan, geriye kalan da buhar olup uçuverdi. Yarın bu saatlerde neler düşünüyor olacaktı...

İşte yarın olmuştu. Ne mi düşünüyordu? Atarsam ölümü yanımdan uzaklaştırır mıyım? Helikopterden atladığı andan beri sadece cebinde adının yazılı olduğu kağıdı yırtıp atmayı düşünüyor, ama eli bir türlü cebine gitmiyordu. Prof olsa, korkun yaşama umudundan hızlı koşmamalı derdi. Ama umudu topallıyordu. Dün içine düşen tedirginlik gölgeye dönüşmüş, gün boyu peşinden onu izlemişti. Neden atmıyordu o lanet kağıdı? Sorusuna cevap alacakmış gibi bakışlarını dağın doğusuna çevirdi. Timleri taşıyan son helikopter de geri dönüyordu. Çelik kuşu bir süre izledikten sonra gözlerini yukarıya çevirdi. Dün sabah bölük komutanının odasındaki haritadaki gördüğü, yüksek yamaçları yer yer karla kaplı dağ, baharın geldiğinden habersiz, kış uykusuna yatan bir hayvan gibi hâlâ derin bir uykudaydı. Hava şimdiden soğumaya başlamıştı.

Mehmet Balina'ya bir şey istemediğini söyleyip onu geri gönderdi. Batmakta olan güneş çizgileri yumuşatmış, esnetmişti. Ufuk artık düz bir hat değildi. Şemdinli'deki bahar henüz buraya ulaşmamış, toprak yeşile boyanmamıştı. Az ilerde bir er sessizce dua ediyordu. Berrak ama umutsuz bakışları vardı. Birden Balkaya'da Yakup'u omuzunda taşırken fark ettiği o mum kokusunu yeniden duydu. Mayın, barut! Hayır, başka bir şeyin kokusuydu bu. Azrail! Evet Azrail'in kokusunu keşfetmişti.

"İşte salimen geldik!" Mehmet sese doğru döndü. Altan'dı: Tehlikenin eşiğindekilere özgü yoldaş bakışlarıyla arkasında duruyordu. "Nasıl mevzileniyoruz?"

Mehmet umursamaz tavırla omuzunu kaldırdı.

"Kıdemli komutan sensin."

Altan sabır der gibi başını iki yana salladı. Sırtındaki yükle daha da kısa görünüyordu.

"Başlatma komutanından..."

Mevzilenebilecek üç tepeden ikisi dağa bitişik, üçüncüsü, sabah gün doğumuyla birlikte bölgeye intikal edecek taburun ineceği düzlüğün neredeyse tam ortasındaydı. Konum olarak mevzilenmeye uygun olan ortadaki bu tek tepeydi. Ötekilere göre daha daha uzun savunma mevzii gerektirmesine, alçak olmasına rağmen karanlıkta sızmaya çalışanlar açık araziden geleceği için gece görüşüyle görüntü almak daha kolay olacaktı.

Elli dakika sonra tepeye intikal sağlanmış, zirveye yakın bir hatta, boyu iki yüz metreyi bulan bir çember üzerinde, karanlık basmadan ikişerli mevziler teşkil edilmişti. Uyuklayan hayvanı andıran görkemli dağ, gökyüzünden inen kelebekleri andıran gölgelerin altında kaybolmak üzereydi. Akşam yemeği alelacele yendi. Mehmet, Altan, Haluk ve Altan'ın yeni yardımcısı Bülent Asteğmen mevzileri arkadan kontrol altında tutacaklardı. Hava karardığı için artık sigara içilmeyecek, radyo dinlenilmeyecekti. Altan, parolayı 11 olarak belirledi.

Ortalık iyice karardıktan sonra gergin bekleyiş başladı. Dağdan çığ gibi yuvarlanan sessizlik arada bir çakal sesleriyle bölünse de katı ve kalındı. Hayvanlar ortalıkta geziniyorlarsa durum sakin demektir... Mehmet, Hüseyin Üsteğmen'in dediği gi-

bi bölgede PKK'lı olmadığını düşünmeye başlamıştı ki, önce Haluk'tan, ardından Altan'dan haber geldi. Görüntü almışlardı. Mehmet iki dakika sonra gece görüşüyle önündeki düzlüğü taramaya koyuldu. Evet, ikisi de yanılmamıştı: Aşağıda sürünerek yaklaşan bir grup silahlı adam etraflarını sarıyordu. Kargaların yaklaştığı haberi mevziden mevziye iletildi. Asteğmenler ve makinacılar, ötekilere hedefi göstermek için izli mermi kullanacaklardı.

İlk ateşi aşağıdakiler tepenin yamacına yaklaşmak için boş araziye çıktıklarında Altan açtı. İki dakika içinde uykulu dağın yamacı cehenneme dönüşmüştü. Gecenin sessizliğini mermilerin ıslıkları bölüyor, derin karanlığı izli mermilerin ışıklı çizgileri, kayalarda patlayan roketlerin alevleri aydınlatıyordu. Baskını önlemişlerdi. Bu iyi haberdi, ama herkes işin bununla bitmediğini biliyordu. Şimdi sorun aşağıdakilerin nereden sızıp mevzi düşürmeye çalışacaklarını kestirmekti? Altan sorusunu cevaplamak ister gibi az sonra telsizde karşısındaydı. Komutanlığı kabul etmemişti ama gerektiğinde bir komutan gibi davranmayı biliyordu. Dört asteğmen mevzilerin oluşturduğu çemberin üstünde eşit aralıkla yerleşecekler ve durumu kontrol altında tutacaklardı.

Bir saat sonra çatışma gevşedi. Korkulanın aksine sızma girişimi olmamıştı. Mehmet, tepeden yedikleri ateş heriflerin kımıldamasına izin vermiyor diye düşündü. Belki de sayıları azdı. Neden her neyse aşağıdan gelen karşı ateş, giderek etkisini kaybetti. Çatışmanın ikinci saati biterken RPG'ler tamamen susmuş gibiydi. Durum kontrol altında görünüyordu. Zayiat yoktu, kimse de yaralanmamıştı. İki timdeki, daha önce PKK'lılarla karşılaşmayan acemi sayısının azlığı, deneyimli erlerin çoğunlukta olması hakimde konuşlamak kadar önemli bir avantajdı. Haluk da girdiği ilk çatışmada Mehmet'in beklediğinden daha sakindi. Ama çok geçmeden ufukta pusuda bekleyen tehlike kendini gösterdi. Cephane! Böyle ateş etmeye devam ederlerse sabaha açılmamış sandık kalmayacaktı. Mehmet, Altan'a çağrı attıktan sonra mevzileri dolaşarak cephanenin idareli kullanılmasını tembihledi. Acemiler onlara güven veren tok G-3 se-

sinin azalmasından dolayı tedirgindi ama durum genel olarak kontrol altındaydı. Birbirine yakın mevziler sırayla ateş edeceklerdi.

Yamacın altından gelen ateş gece yarısına doğru taciz atışlarına dönüştü. Anlaşılan aşağıdakilerin sızmaya niyetleri yoktu. Belki çoktan geri çekilmişlerdi. Mehmet derin bir soluk aldı. Görünüşe göre Avustralya'ya gitme umudu bu geceyi atlatacaktı. İşi olmayanlar gibi geriye yaslandı. Yanıldığını biliyordu. Burada herkesin bir, hem de çok önemli işi vardı: Ölmemek... Hayat en büyük alışkanlıksa, savaşanlar onu bir adım daha öteye götürüp hayatta kalmayı bir alışkanlık haline getirmeye çalışıyordu. Ah bir sigara içebilseydi... Aşağıdakilerle konuşmamışlar ama sanki karşılıklı bir anlayışta buluşmuşlardı. Silah sesleri, gizli bir ateşkesle susmuş gibiydi. Dağ tekrar uykusuna geri dönebilirdi. Birden dedesinin Seferihisar'daki taş evini hatırladı. Şimdi orada olmak için neler vermezdi. Asli'yla ne çok sevişmişlerdi o evde... Derin bir soluk aldı. Acaba tekrar bir kadınla sevişebilecek miydi? Normal bir hayat, ölmek endişesi, ölüm korkusu olmadan yaşamak, uyumak ve uyanmak... Bunları unutmuştu. Dünyanın en sıradışı işini normal, günlük bir iş gibi yapmak! Savaş bu muydu? İşe bir günlüğüne gitmese? Sessiz bir kahkaha attı. İnsanın ruhu nasıl gevşer?

- 2 -

Mezi Karyaderi, Nisan 1994

Zeynep derin bir soluk aldı. Havanın aydınlanmasına daha üç saat vardı. Belki onuncu kez güneş doğmadan önce kampın on beş kilometre güneyindeki o tepelik araziye varmanın imkansız olduğunu düşündü. Hava soğuktu ama yağmur yağmıyordu. İnsana katran gibi yapışan bir karanlıkta yüzüyor gibiydiler. Herkes sadece önündekini görebiliyor, bu yüzden karıncalar gibi birbirlerini izleyerek, dokuna dokuna ilerliyorlardı. Düşman geliyor! Haftalardır dillerde olan söylenti akşamüstü ger-

çeğe dönüşmüştü. Alana dağılan keşif timlerinden alınan, Mezi Karyaderi'nin güneyine helikopterlerle birlik indirildiği haberi ana kampa bomba gibi düşmüş, ama bu sürpriz olmamıştı. Çölemerik'teki tugayın, Mezi Karyaderi ve Harkuk'tan Kuzey'e geçişler başlamak üzereyken yıldırma ve imha operasyonlarına kalkışacağı aylardır biliniyordu. Hemen arkalarına helikopterlerle asker indirilmesi, Şemzinan'dan[1] gelen, taburda hazırlık yapıldığı istihbaratıyla örtüşünce, durum anlaşılmıştı. TC şafakla beraber tüm gücüyle saldıracaktı.

Kadın takımında en hızlı yürüyen Botan'dı, birliğe Munzur'un gönülsüzce verdiği izinle katılmıştı. Alman yoldaş savaşa değil de Karaormanlar'da pikniğe gider gibi şendi. Zeynep, yüzünü göremese de canlı tavırlarından, fısıltıyla sorduğu sorulardan anlıyordu içini dolduran mutluluğunu. Ya o? Çatışmaya ilk kez katılanlar kadar heyecanlı değildi. Ancak onları neyin beklediğini düşündükçe heyecanla irkiliyordu. Kamptaki hemen hemen herkesin, basın bürosunun, levazımcıların, hatta mutfakçıların savaşçı birimlere katılması kararlaştırıldığına göre TC büyük bir güçle geliyor olmalıydı. Hissediyordu, önlerindeki, belki de sadece birkaç saat uzaktaki savaş daha önce katıldığı çatışmalardan daha büyük olacaktı. Uçaklar! Zeynep dehşetle titredi. Gowende'nin beyaz tozlarla kaplandığı, başka bir gezegene dönüştüğü, kuşların öldüğü, ayıların çıldırdığı bombardıman gözlerinin önüne gelmişti. Onlardan önce yola katırların çıktığını hatırlayınca içi emniyetle doldu, kalp atışları düzene girdi. Kobralar, Türk jetlerinin, helikopterlerinin belalısı doçkaları cepheye taşıyor olmalıydı.

"Hevala Rojin!" Zeynep onu çağıran sesi bulmak için başını ileriye uzattı. Sesin Raperin'e ait olduğunu biliyordu ama komutan neden takımın başındaki yerini bırakıp kolun ortasına gelmişti? Adımlarını açıp önündeki iki yoldaşı geçti. Raperin karşısındakinin konuşma isteğini kıran bir sesle onu bekliyordu. "Heval, şu Botan yoldaşı yanına al ve bırakma. Hep arkanda yürüyecek, anladın mı? Kendini yarışta mı sanıyor, yoksa erkek mi kovalıyor? Kolu tehlikeye atıyor!"

1 Şemdinli (Kürtçe)

Zeynep gülümsemesini gizleyerek başını salladı. Serüvenci dediğimiz en önde yürümek zorunda kalandır; Helga bir gerilla değil, bir serüvenci olduğu için mi hep en öne geçmeye çalışıyordu? İki dakika sonra Botan önünde beliriverdi. Anlaşılan Raperin onu geriye yollamadan önce epeyce haşlamıştı. Zeynep, saçlarının sarısını gecenin bile karartamadığı kadına arkasına geçmesini işaret etti. Bir an göz göze geldiler. Hevala Botan'ın insanı konuşmaya davet eden o parlak bakışları sönmüştü. Uysallaşmıştı, dediğini hemen yaptı. Herkes kendi hayatının emanetçisiydi ama burada, savaşta insan hayatını önündekine ve arkasındakine de emanet ediyordu. Bu gerçeği Botan da öğrenmeliydi. Dağlarda ölmek ve yazgısıyla yüzleşmek dışında hiçbir şey tek başına yapılmıyordu. Düşünce Zeynep'i irkiltti. İnsan, gerçek insan olmayı kendi başına başarabilir mi? Belki hayal kırıcıydı ama başkalarına ihtiyaç duyduğu ortadaydı... Elini başına götürdü. Bunlar nereden gelmişti şimdi aklına? Nusret! "Az değişen şeylerin başında ruh güzelliği, soyluluğu gelir..." Böyle demişti ayrılırken. Yüzü, adamın kalın parmaklı ellerinin arasındaydı ve Nusret gözünün içindeki, Zeynep'in bilmediği bir noktaya, sanki söylediklerini günün birinde unutacağını biliyormuş gibi bakıyordu. İşte unutmamıştı ve kendini hâlâ soylu hissediyordu.

İlk, –belki de sonuncuydu– mola yarım saat sonra, arkasındaki Helga adımlarını önündeki, kendine göre daha kısa boylu olan kadının yürüyüş temposuna uydurmayı becerdiğinde verildi. Neredeyse altı saattir yoldaydılar. Zeynep ayaklarını oğuşturmaya koyuldu. Tabanları, parmakları uzun zamandır pratikten uzak tutulduğu için sertliğini yitirmiş, yer yer su toplamıştı. Yirmi dakikaları vardı. Bu süre içinde su içecek, tuvalet ihtiyaçlarını giderecek, vakit kalırsa dinleneceklerdi. Sigara, sesli konuşmak yasaktı. Bu gece şanslı oldukları tek konu havaydı; yağmur yağmıyordu. Acaba beş dakika uyuyabilir miydi?

Zeynep gözlerini kapatmaya hazırlanırken Botan'ı duydu. Yanına gelmişti. Hem de hevesini yeniden kazanmış olarak. Bıraksalar yerinden fırlayacak, koşarak en az bir kilometre uzunluğundaki kolun başına, erkeklerin takımına katılacaktı.

"Olacakları her an zihnimde yaşıyorum, an ve an hayal ediyorum..."

Hayal!.. Zeynep o sözcüğü duyunca Zeynep, Botan'ın dinmeyen, onu ayakları çabuk Hermes'e[2] döndüren heyecanının gizini çözdü. Evet, hayal her kapıyı açıyordu, ancak, anahtarı çevirince içeri ilk korku giriyordu. Ona hayal etmeyi bırakmasını söylemeyi düşündü. Ama sonra bunu söylemekten vazgeçti, parmağını dudaklarına götürdü. Düşünceler dudaklarına indi: Korkumuzla yalnız kalmak zordur, çünkü yalnızlık korkuyu artırır.

Cevap alamaması Helga'yı susturmamıştı.

"Ya sen? Sen neler olacağını düşünmüyor musun?"

Zeynep, "Hayır," dedi. "Çünkü birkaç saat sonra olup bitecekleri kimse kestiremez. Çatışma düşündüğün şeyden farklı oluyor." Kadının kolunu tuttu. Biraz cesareti hak ediyordu. "Sakin olmaya çalış ve haklı olduğumuzu düşün. Bu sana güç ve cesaret verecektir."

On beş dakika sonra tekrar yola çıkıldı. Kimse dinlenememişti. Yürüyüş artık daha da zor olacaktı. Zeynep ne zaman gücünün sonuna gelse, birkaç ay önce Gowende'de neredeyse yirmi dört saat kar altında yürüdüğünü hatırlıyor ve yeniden diriliyordu. Ateş seslerini saatler sonra sabahın ilk ışıklarıyla birlikte duydular. Ortalık aydınlandığında kolun önünden haber iletildi. Düşman teknik geliyor, dikkatli olun! Çok geçmeden havadaki helikopterleri, dalış yapan uçakları gördüler. Ateş seslerinin iyice yükseldiği son kilometreleri neredeyse sürünerek ilerleyerek geçmek gerekti. Saat sekizde manzara gözlerinin önündeydi. Asker, helikopterlerle aşağıdaki düzlüğe iniyordu. Kamplar daha kuzeydeyken neden bu kadar güneye gelmişlerdi? Olup bitenleri özetleyen haber çabuk yayıldı. Keşif kollarından oluşan az sayıda gerilla, dün akşamüstü alana inen öncü birlikleri gece boyunca darbelemiş, ama mevzilerinden söküp atamamıştı. Sabahla birlikte helikopterlerle indirilen asker sayısı yüzleri bulmuştu. Yoldaşlar yayılmaya çalışan askerlere yamaçlardan ateş açıyordu ama uçaklar tespit ettikle-

2 Yunan Mitolojisi'nde Olimposlu Haberleşme Tanrısı

ri bütün makinalı yuvalarına bomba yağdırıyor, bu da düşmanın rahatça düzen almasına izin veriyordu. Ortalık cehenneme dönmek üzereydi. Ama uçaklar varken...

Emri takım komutanlarının yaptığı toplantıdan geri dönen hevala Raperin verdi:

"TC'nin niyeti kuzeyden ve güneyden gelip Mezi Karyederi'yi sarmaktır yoldaşlar. Geri çekileceğiz. Kuzeye, kamplara açılan geçitleri kapatacağız..." Demek son kilometreleri boşuna yürümüşlerdi. Raperin devam ediyordu: "Arazideki keşif kolları ve biz, askeri inine çekilinceye kadar, her gece darbeleyeceğiz..."

- 3 -

"Kardeşim, sen at mermiyi, ben kaydıracağım..."

Telsiz cızırtısı... Sonra öfkelenmek üzere olduğunu ele veren sabırsız sesin cevabı:

"Peki, gönderiyorum..."

Ve patlama sesinin ardından karşıdaki yamaçta çiçek gibi açan toz bulutu...

Şafak sökerken ilk gelenlerin arasında olan topçu asteğmen, gece konuşlandıkları tepenin karşısındaki, dağa bitişik kayalıklarda üslenir üslenmez gerideki topçuya atış koordinatları vermeye koyulmuştu. Mehmet'le Altan sabaha karşı ateş tamamen kesilince timlerini mevzilendikleri tepeden aşağıya indirmiş, gün aydınlanmadan önce de taburu getirecek helikopterlerin konacağı havabaşını düzenlemeye koyulmuşlardı. Gün ışıyınca geceki etkisiz ateş tekrar başlamıştı. Gece, karanlıkta sızma teşebbüsü olmayınca düşündüklerinin doğru olduğu ortaya çıkmıştı: Kargaların sayısı azdı. Saat altı gibi uzak yamaçlardan ateş etmeye başlayan doçkaları da uçaklar baskı altına alıp susturmuştu. Saat sekizde neredeyse bütün tabur alana inmişti.

İlk dalgayla gelen bölük komutanı gelişmelerden memnun ama sabırsızdı: Geceyi düşmanla dolu tepelerde geçiren iki asteğmenini coşkuyla yanaklarından öptükten sonra Mehmet'e

dönmüştü. Gözlerindeki takdir, dudaklarındaki yeni emir için özüre benziyordu.

"750 rakımlı tepeyi tutacaksın! Görev, şu ateş edip duran kahpeleri tepelemek... Topçulara ve helikopterlere koordinat verecek ileri gözetleme subayının emniyetini senin tim sağlayacak... Hadi aslanım, göreyim seni..."

Dinlenme yok... Anladığı buydu. Mehmet on dakika sonra topçuları alıp kargaların barındığı, çatlak ayak topuğunu andıran, hem diklemesine hem de enlemesine derin kesiklerle bölünmüş tepenin karşısındaki kayalıkların yolunu tutmuştu. Taburun kuzeye açılışını engellemek isteyen gruplar o tepeden sökülüp atılacaktı.

Korumaları altındaki Topçu Asteğmen, bir saattir helikopterlere hedef düzeltmesi veriyordu. Mehmet yanan gözlerini açıp kapadı. En az yirmi dört saattir uyumamışlardı. En son ne zaman su içmiş, ağzına bir şey atmıştı? Unutmuştu. Birden son sınıftaki, liselerarası il birinciliği müsabakalarını hatırladı. Atatürk Lisesi'ndeki o engelci çocuğun adı Gürhan mı, yoksa Görkem miydi? Belki birinci olmamıştı ama engelleri aşarken hareketlerindeki o akıcılığı ve mükemmelliği hiç unutmamıştı. Avustralya umudu da bir engeli daha işte o çocuk gibi aşmıştı.

Topçu asteğmenle havadaki telsiz, engellere aldırmadan karşılıklı cızırdıyordu:

"Kaptan 1, düzeltme ver!"

"Görüldü kaptan 1, 300 sağa, 200 kısalt..."

"Tamam kaptan 1, ikinciyi gönderiyorum, düzeltme ver!"

Birinci uzaktı ama ikinci! Roket hedefi buldu diye düşündü Mehmet. Dürbünle karşıyı izleyen gözetleme subayı temmuz sıcağının altında kalmış gibi terlemişti. O zaman fark etti: Adam oldukça gençti. Acaba daha önce hiç çatışmaya katılmış mıydı? Belki de asteğmen değil... O zaman aklına geldi. Belki de muvazzaf. Üniformalardaki apoletler söküldüğünden rütbeler kaybolmuştu.

Topçu asteğmen, ya da teğmen tekrar bağırdı:

"100 sağa, 100 kısalt..."

Helikopter bir kere daha denedi ama uçaksavar ateşi yüzün-

den pek yanaşamadığı için hedefi yine tutturamadı. On beş dakika sonra da tepelerde vızıldamaktan vazgeçip uzaklaştı. Topçu gözetleme, iyice sinirlenmişti. İş gerideki toplara kalıyordu.

Mehmet adamı bırakıp tepenin arkasına geçti. Erler sanki başarabileceklermiş gibi dinlenmeye çalışıyordu. Birisi ayaktaydı. Acemilerden, taburun çevresinde yiyecek için dolanan dilenci hayvanları gizlice beslediğini bildiği Kenan, hiç PKK'lı öldüremedim, diye söylenip duruyordu. Savaş buydu: Hayvanlara acıyacak kadar duyarlı olan birisini, insan öldüremedim diye hayıflanan birisine çevirmek. Başbakan boş zamanlarında yaptığı gibi yine uykucu Emin'le dalga geçiyordu. Makinalıcı'ya, eğer vurulursa üzerine işeyerek yarasını dezenfekte edeceğini ama karşılığında gümüş tespihini istediğini söylüyordu. Balina, başına kötü bir şey gelecekmiş gibi sessiz ve tetikteydi.

Mehmet üzerine pelerini andıran bir gölge düşünce geriye döndü. Haluk'tu. Yüzünde kenarda kalmış, oyuna alınmamış çocuğun küskün, şikayetçi ifadesi vardı.

Haluk, o sormadan konuştu:

"Patırtıya biz de katılalım mı? Taşıdığımıza değsin."

Havanı işaret ediyordu. Mehmet, etraf yeterince gürültülüyken daha fazlasına ne gerek var, diye düşündü. Havanı kullanmak sadece cephanecileri ağırlıktan kurtaracaktı. Hayır diyecekti ama erlerin yorgunluğunu hatırlayıp hafiflemenin önemini kabul etti. Havan mermilerini taşıyan bayram edecekti. Geriye dönerek tepeyle aralarındaki mesafeyi ölçmeye çalıştı. Yedi yüz elli metreden yakın olmalıydı. Denemeye değer mi? Mehmet Haluk'la göz göze gelince denemeye karar verdi. Başını sallayarak oyuna katılmayı bekleyen yardımcısının isteğini onayladı. Haluk, yüzünde mutlu çocuk ifadesi, kayaları siper ederek erlere doğru yürüdü. Mehmet sürünerek karşıdaki tepeyi gözetleyen topçunun yanına döndüğünde arkasında Haluk'un komutları yükselmeye başlamıştı bile.

"Pim çek!.. Yarım doldur!.. Ateş!"

Havan mermisi, karşıdaki çatlakların arasındaki, yatağın içine gizlenen tahtakuruları gibi sinmiş kargalardan oldukça uzağa düştü. Havan, sadece gözcüyü şaşırtmıştı.

"Kesin lan şunu!" Mehmet düşüncelerini düzeltti. Dikkatini dağıtan atış topçuyu hem şaşırtmış, hem de sinirlendirmişti. "Manyak mısınız siz?"

Mehmet adamın savurduğu küfürleri duymazdan geldi. Aslında ona hak vermiyor değildi. Gördüğüm en berbat havan atışı diye düşündü. Eliyle ikinci mermiyi hazırlayan Haluk'a ateşi kesmesini işaret etti. Havan atışından üç dakika sonra bir top mermisi topçu subayın dakikalardır, kendine Kaptan 1 diyen pilota tarif etmeye çalıştığı noktanın üstünde patladı. Tam isabet! Önündeki rütbesi meçhul adam neredeyse havaya sıçrayacaktı. Mehmet, uzayarak el kol işaretine dönüşen sevincin nedeninin düşmanı vurmuş olmaktan çok, topçuların helikopterleri alt etmesi olduğunu fark etti. Gözcü, kendi işlerinin başka sınıfça ellerinden alınmasına izin vermeyecekti.

"Aslanım topçu..." Mehmet sevinçle ellerini çırpan genç adama baktı. Yirmi iki, yirmi üç yaşlarında gösteriyordu. Yanılmıştı, adam teğmen olmalıydı, çünkü burada hiç bu kadar genç asteğmen görmemişti. Adamın bir muvazzaf gibi sakınmadan küfretmesi de düşüncesini doğruluyordu. "Gürler zaferin teranesiyle..." Mehmet ikinci mısrayı duyunca doğruldu. İnanmak zor olsa da teğmen marş söylüyordu. Topçu marşı... "Binlerce yaşa topçu heybetinle..."

Geriye yaslanarak mutlu adamı seyretmeye koyuldu. Acaba o da operasyona katılan ötekiler gibi dün gece mektup yazmış mıydı? Beklemeden başını salladı. Pek mektup yazacak tiplere benzemiyordu. Yeni bir patlamanın ardından bakışlarını adamdan kayalığa çevirdi. Endişelenmiyor değildi: Eğer bu topçu oradakileri yerinden sökemezse, gece iş onlara kalacaktı. Göz kapakları duyabiliyormuş gibi aşağıya indi. Keşke biraz uyuyabilseydi...

Emir az sonra geldi. Kuzeye doğru hareket eden taburun arkasını emniyete almak için, tepeden geçidi ateş altında tutanları temizleyeceklerdi. Bu kez 2. Tim'le birlikteydiler. Altan paçayı sıyırmıştı. Mehmet sessiz bir küfür salladı. Önlerindeki araştırılması gereken yamaçlar yeryüzüne değil, karabasanlara ait görüntülerdi. Yine tek başlarına kalacaklardı ve ancak ayakta, savaşırken uyuyabileceklerdi...

Uyuyacaksam, cephane ikmaline kadar vaktim var diye düşündü. Bakalım Avustralya umudu bu geceyi de atlatabilecek miydi? Ne garip! Türdeşlerini öldürmenin bağışlanıp övüldüğü, ölümün adeta kutsanarak yüceltildiği bir eylem olan savaşın, sürekli ölüm olasılığıyla birlikte yaşamak olduğunu kavrıyor, savaşmaya mecbur kalan insanın çaresizliğini hissediyordu: Hangi tarafta durursa dursun, savaşta galip gelenin her zaman ölüm olduğunu anlamamak için budala olmak gerekir diye düşündü.

- 4 -

Ölmemişim, yaşıyorum...

Çatışma sona erer ermez, –sıvı bir sevinç, canlı olmanın mutluluğu bağrından ayak parmaklarına taşırken– Zeynep'in aklından geçen ilk anlamlı, hayatta karşılığı olan düşünce bu oldu. Sonra o derin merak!..

Burada ne oldu?

Soruyu ancak duyduğu o gizli sevinci bastırınca sorabilmişti. Top mermileri, havanlar, roketler... Hava kararırken bir bölük asker tuttukları tepeye saldırmış, saatlerce göğüs göğüse çatışmışlar ve hayatta kalmayı başarmıştı. Olan buydu: Korkmuş ama kaçmamış, yorgunluktan bitkin düşmüş ama pes etmemiş ve tabii ölmemiş, hayatta kalmıştı.

"Direnmemi, çözülmememi sağlayan şey düşüncelerim... Muhtemelen de beni onlar öldürecek..."

Çevreyi kör gibi el yordamıyla incelerken kontrol edemediği sözcükler dudaklarından dökülüyordu. Aslında dudaklarından dökülenler sözcükler değil, dikbaşlı, bir türlü yatıştıramadığı düşüncelerdi. Durup derin derin soludu. Paniğe mi kapılmıştı? Ayakta durduğuna, kolay hedef olduğuna göre öyle olmalıydı. Yere çöktü. Beynindeki sisi dağıtmak için gözlerini birkaç kez kapayıp açtı. Buraya kıvrılsa, her şeyi unutsa, derin bir sessizliğin içine sığınsa... Belki mermilerden, bombalardan kurtulmuştu ama uykusuzluktan kurtulamayacaktı. Eğer dü-

şünceleri başaramazsa, ölümü yorgunluk ya da uykusuzluğun elinden olacaktı. Geceden bu yana olanları, alnının arkasında montajı yapılmamış film parçacıkları gibi, birbirinden kopuk bir halde duran karışık görüntüleri sıraya sokmaya çalıştı. Varlığından emin olduğu tek şey üzerine atılan o karaltıydı. Tekrar düşündü: Orta boyluydu, öfkeliydi, bağırıyordu... Evet, karaltıyı vurduğuna emindi. Tarayınca yere düşmüş, çığlık da atmıştı. Aptallık yaptığını bile bile yeniden ayağa kalktı ve kayalık arazide öldürdüğü askeri bulmaya çalıştı. Kurbanı Camille Raquin'i[3] morgda, suda boğulmuş cesetler arasında arayan Laurent'i andırıyordu.

Çıldırmanın eşiğindeki gezintiyi, bu anlamsız arayışı sona erdiren, bulunduğu yerden az aşağıda, iki kayanın arasında rastladığı ceset oldu. Zeynep, kayaların arasında siper almaya çalışırken vurulup toprağa sarılır gibi uzanmış kadını görünce kesik bir çığlık atarak durdu. Sırtında kan gülü açmış cansız beden tanıdıktı. Raperin... Elini alnına götürdü. Görüntüler sıraya girerek sessiz ama acılı sahnelerle dolu bir filme dönüşerek akmaya başladı. Gece üstlerine azgın kurtlar gibi saldıran askeri saatlerce yamacın altında tutmuşlar, sonra baskıya dayanamayıp gerilemişlerdi. İmdat parolası "şer", şehit parolası "agit", yaralı parolası "mazlum", geri çekilme parolası "aziz"... Raperin işte o zaman, "aziz" çağrısının ardından, tepeye doğru çekilirken vurulmuştu. Her şey gözlerinin önünde olmuştu: Çelik iradeli kadın çığlık atmadan, ölümünü gizlercesine, sanki bir yaprakmış gibi sessizce ayaklarının dibine çöküvermişti. Oysa daha aşağıda karnından vurulmuş bir asker çocuklaşmış, avaz avaz bağırarak annesi ve komutanını yanına çağırıyordu.

Zeynep merakla durakladı. Raperin'in vurulduğunda neden bağırmadığını, ölümü karşılayışındaki sessizliğini şimdi, yerde bakana çok şey anlatan yoldaşının gözlerini kapatırken çözüyordu. Binlerce yıldır doğuran kadın, acıya erkekten daha hazırdı. Sessizlik, tarih boyunca kadının en güçlü silahı olmamış mıydı? Geceki fotoğraf gözlerinin önüne geldi: Mermilerin aydınlığı Raperin'in güneş yanığı ellerinden akıp mavi geceye ka-

3 Emile Zola'nın romanı

vuşuyor... Bir ay sonra birlikte kadın örgütlenmesini başlatacakları komutanlarını hep böyle hatırlayacaktı Zeynep. Hep! Aramayı bırakıp güldü. Acaba 'hep' sözcüğünün ömrü ne kadardı? Dağda hep diye bir zaman ölçüsü yoktu.

Burada yaşamın, yaşama ilişkin kavramların değil, ölümün yaşı var... Şu öleli altı, bu öleli sekiz ay oldu gibi. Hep sözcüğünü kelime haznesinden çıkart...

Saçmalıyordu. Çevreye bakıp sağ kalanlarla temas kurması gerekiyordu. Sabaha karşı tam sıkıştık, artık gerileyecek alan kalmadı diye düşünürken askeri arkadan vuran takviye güçlerle, azgın bölük bozguna uğratılmış, darmadağın edilmişti... Ya Helga! O neredeydi? Tekrar Raperin'e baktı. Komutan, zamanın zarar veremeyeceği bir ölü gibi yatıyordu.

Onu gömmeliyim...

Ama bunun olanaksız olduğunu yere dokunur dokunmaz kabullendi. Böylesine kayalık bir arazide ancak üstlerini örtebilirdi. Neden etrafta kimse yoktu? Soluğunu tutup sabahı dinledi. Derin, geniş ve inanılmaz bir sessizlik! Rüzgâr bile susmuştu.

Bir sigara içmeliyim...

Bir girintiye sığınıp dudaklarına yerleştirdiği sigarayı yaktı. Sabah, ölümün kavrayıcı sessizliğiyle yıkanıyor, güneş ışıkları, erimiş cam gibi tepelerden yamaçlara akıyordu. Nasıl olmuştu da patlamalarla, mermi ıslıklarıyla delik deşik olmuş bir geceden böylesine sakin, sessiz bir sabaha uyanmışlardı? Ciğerlerini ısıtan ikinci soluk, beynindeki sisi de dağıttı. Beynindeki karışık film tamamlanıyordu: Gece takviye birliği yardımlarına gelince aşağıdaki bölüğü kuşatmak için çember atmaya karar verilmiş, tepeden doğuya doğru açıldıklarında arkalarına sızmaya çalışan askerle karşılaşmışlardı. Onları çatala almayı[4] başarmışlardı...

Korkuyla sigarayı söndürdü. Ana gruptan en az bir kilometre uzaktaydı... Asker önünde, arkasında, her yerde olabilirdi. Çevredeki kayaları süzdü. Midesindeki alev yemek borusunu dağlayarak boğazına yükseldi. Yakıcılığını hissediyordu, korkusu, dehşete dönüşecekti. Ardından daha kaygı verici düşün-

4 PKK terminolojinde, çapraz ateşe almak...

ceyle irkildi. Çatışmanın sonucunda alanı kim kontrol ediyordu? Bacağındaki ıslaklığı o zaman fark etti. Yoksa...

Kan! Yaralanmış ama şoktan şimdiye kadar farkına varmamıştı. Gözlerini kapattı. Geceyi şimdi zamanla bağı olan bir film gibi görüyordu. Yeni bir diyara, cehenneme geldiği, o karanlık... Tepede madeni bir kalkana benzeyen bir gökyüzü vardı. Ölüm cellat olmuş, her çağrıya cevap veriyor, roketler, el bombaları ve mermilerle delik deşik olan gökyüzünün koyuluğu, gecenin yarasından sızan kan gibi vadilere damlıyor, tepelerdeki gökyüzünü beyazlaştırıyordu. Evet, korku buğuyu silmişti, her şeyi hatırlıyordu. Tepeye geri çekilirken yanında vurulan Raperin değil, Helga'ydı.

Helga! Sessiz bir çığlık attı. Raperin, Alman yoldaştan saatler sonra burada toprağa düşmüştü. Çatışırken zaman ve mekan duygusunu yitirmişti. Ürperdi: Aristo'yu unutmuş, trajedide mekan, zaman ve olay birliği kuralını çiğnemişti. Elindeki tüfek parçalanmıştı. Nasıl oldu? Çantasını o zaman hatırladı. Eli arkasına gitti. Parçalanmıştı: kurşun, süngü? Telaşla çantayı açtı. Defteri yırtılmış, paçavraya dönüşmüş ve kızıla boyanmıştı.

İki yılın anıları yok oldu!..

Kendini daha fazla tutamayacaktı. Hüngür hüngür ağlamaya başladı.

- 5 -

Gökyüzü insanı ezecek kadar alçalmıştı. Nabzı dışında her şey hareketsizdi. Gözlerini açıp kapadı ve kim olduğunu, neden sırtüstü yattığını düşündü. Çıkaramadı: Anıları paramparçaydı. Sadece o uçuş anı: Karanlıkta patlamanın ardından varlığının dudaklarından kopan çığlığın kanatlarına binip bedeninden ayrıldığını, gökyüzüne yükseldiğini hatırlıyordu. Biksi? Hayır, RPG... Başımdaki sis...

Adım... Mehmet, Mehmet Esen, İzmir... Vuruldum...

Beli ağrıyordu. Ama sanki roket bedenini değil, belleğini parçalamıştı. Bir süre kımıldamadan, hiçbir şey düşünmeden yattı.

Ne yapmam gerekiyor?..

Ne yapması gerektiğini biliyor ama karar veremiyordu.

Donup kaldım... Hayır, her şey apaçık; ölüyorum...

Öleceğini anlayınca korkmak yerine içine düştüğü bilinmezliğin şaşkınlığıyla irkildi. Aylardır bu kadar iç içeyken ölümün bu denli yeni ve yabancı bir duygu olması ne kadar garipti? Hafifçe kımıldadı. Yanında yerde yatan biri vardı. Yaralı bir adam! Ona sorsa! Boşuna! Adamın cevap vermeye niyeti yoktu. Şaşkınlıkla durakladı. Ne kadar kendisine benziyordu. Neden sonra fark etti, bayılmak ya da ölmek üzereydi. Varlığı bedeninden ayrılmış, kendini seyrediyordu. Merakla gözlerini sonuna kadar açtı. Uzun zamandır kendine bakmamıştı. Erken yaşlanmış bir genç mi, yoksa genç görünen bir olgun mu? Ne o, ne de bu: Karşısında yaşı olmayan, yüzünde sanki varacağı yere yetişemeyecek yolcunun kaygısı yerleşmiş birisi vardı... Konuşmaya çalıştı ama başaramadı. Dudaklarından sessizlik dökülüyordu.

"Unutma, herkesin son sözü sessizliktir..."

Bu cümlenin kime ait olduğunu da unutmuştu. Her şeyi unutmuştu. Hatırladığı ne vardı? Ölüler... Evet ölü bedenleri hatırlıyordu. Bakarken kendini kirlenmiş hissettiği cesetler... Elini kaldırıp yüzündeki karalığı silebilse. Ölüm, seyredeni de kirletiyordu. Kendinden nefret etmek ya da kendini sevmek... Nefret eden kendini koruyamıyordu, sevense gerektiğinden çok sakınıyordu kendini.

Ben hangisiyim?..

Yaşamındaki en göze çarpan şeyin büyük bir boşluk olduğunu şimdi, ölümün eşiğindeyken hissediyordu.

Hayatım boyunca vahşi köpekler gibi koşmanın dışında, önemli ne yaptım?..

Koşma isteği de iradesinin değil, annesinden uzaklaşma inatçılığının sonucu değil miydi? Yavaş yavaş anlıyordu: Ölüm duygusu, aşağı doğru düşme duygusuna benziyordu.

Ölürsem ortalıkta kalacağım. Bana ne olacak? Ortada leş varsa kargalar da ortaya çıkar... Gizlenmeli... Bir kuytu bulup gizlenmeliyim... Ötekilere ne oldu? Tim'deki herkes ölmüş olamaz. Tuzağa düştük... Kimse yardımımıza gelmedi. Neden

kahramanlık yapıp geride kaldım?.. Sonra hatırladı. Timdeki herkes kahramanca savaşmıştı. Balina, Emin, Kenan, hatta Başbakan. Karşılaştıkları kalabalık PKK birliğini dağıttıklarını gayet iyi hatırlıyordu. Peki bölük neredeydi?

Elini kaldırıp göğsüne götürdü. Telsiz yerindeydi, zorlukla mandala bastı. Pili bitmişti. Bir ölü daha...

Az ötede gölgelerle kaplı girişi o sırada gördü. Bir mağara! Ne garip. Aylarca ölüm diyarında gezinmiş ama kendine hiçbir ölüm planlamamıştı. Anıt mezarım bu in mi olacak? Neden olmasın? Tek başına ve sessizce ölecekse orada kendine bir mezar yapabilirdi. Oysa savaşta ölürse cenaze töreninin zengin ve şatafatlı olacağını düşünmüştü. Tüfekler patlayacak, borular çalınacaktı. Prof'un dediği gibi, sıradan askerin ölümünün hayatından büyük olacağını, ölü bedenini selamlayan müziğin eşiğinde Azrail'le şeytanın kol kola dans edeceğini biliyordu. Ama işte burada, herkesten uzakta, tek başına ölecekti. Küfretti. En zorlu, en amansız alacaklı, ölüm: kapıdaki oydu. Atıf Yılmaz'ın filmini seyredemeyeceğim... Bye bye, auf wiedersehen, arrivederci, adiós, sayanora[5] ve elveda Avustralya... Garipti ölüme yakınlık ona sukunet veriyordu.

Sırt çantasını çıkarıp ine doğru sürünmeye koyuldu. Ama çok geçmeden durdu. Tüfeği geride, düştüğü yerde kalmıştı. Geriye dönüp silahı aldı. Kararlıydı. Eğer Azrail kendini gösterirse, onu eli boş karşılamayacaktı.

"Şarjörü üstüne boşaltacağım," diye mırıldandı... Yaralanan kendi kanının ılıklığıyla ısınır... Azrail'i beklerken en azından üşümeyecekti.

- 6 -

Bacağıma ne olacak?..

Sormak istediği soru bu değildi. Kendini oyalıyordu. Kayaların arasına yerleşirken ne kadar korkutucu olsa da asıl soruyu sormalıyım, diye düşündü.

5 İngilizce, Almanca, İtalyanca, İspanyolca, Japonca allahaısmarladık.

İnsan sakat olarak nasıl yaşar?..

Soru buydu. Bedensel eksikliğin ruhu eninde sonunda çürüttüğünü kim inkâr edebilir? Gözler giderek karanlığa alışıyordu.

Çavreş'in bacağı kesildi mi?..

Ağrıyan bacağını yokladı. Bacağı kesilenler yıllarca sanki yerindeymiş gibi onu hissettiklerini söylemişlerdi. Demek acının inatçı bir hafızası vardı. Elini geri çekti. Kanama durmuştu ama yara pislik içindeydi.

Biraz su bulabilsem...

Yapacaklarını tekrar sıraladı. Hava kararıncaya kadar bu mağarada kalacak, uyuyabilirse uyuyup güç toplayacak sonra yoldaşları bulmak umuduyla batıya doğru ilerleyecekti. Kurtuluşu, bacağındaki yaraya müdahele edilmesi, kendi elindeydi. Kimsenin onu aramaya gelmeyeceğini biliyordu. Tek başınayım. Aç, susuz... Susuzdan sonra korkuyla doğruldu. Az daha çığlık atacaktı. Silahı da yoktu. Bir an Raperin'i üzerine yığdığı taşlarla yaptığı mezarına geri dönüp silah aramayı düşündü.

Hayır, bunu gece yapacağım; daha sonra...

Saat kaç olmuştu acaba? Bileğini yokladı. Saatin yerinde yeller esiyordu. Yere kapaklandığında kopup gitmiş olmalıydı. Merakı aptalcaydı. Böyle bir yerde, böyle bir durumda saatin kaç olduğunun ne önemi vardı ki? Nusret sorusunu cevapladı. "Saatler de kurban adamak zorundadırlar. Ölüm, saatlerin zamana ve sonsuzluğa sundukları bir adak değil midir?"

Alçak adam, her durum için bir lafı vardı...

En az on beş kilometre! Yaralı bir bacakla bu mesafeyi asla yürüyemem. Burada ya öleceğim ya da esir düşeceğim.... "Güçlü bir kafanın kaçamadığı zindan yoktur..." Gide de, "iradeyle her şeyi başarırsın yoldaş," diyen Reşo'da haklıydı... O da ne?..

Zeynep ikinci kez çığlığını dudaklarının ucunda yakaladı. Yanında bir şey kıpırdamıştı. Yılan! Bağıracakken kendini kontrol etti. Kış uykusundan uyanmış bir yılan! Bu mevsimde, geceler hâlâ soğukken! Mümkün değil... Ona neyin değdiğini görmek için parçalanmış çantayı yanına doğru itti. Kalçasının ittiği kuru bir dal parçası... Ateş mi yakmışlardı? Tavanda

is olmadığına, etrafa yanık odun kokusu sinmediğine bakılırsa mağaranın daha önce kullanılmadığını söyleyebilirdi. Toprağa baktı, ama bir süre sonra gözlerini kapattı. Toprak ölümü düşündürüyordu. Dışarı çıkıp gökyüzünü seyretmeyi düşündü. Acaba ölüm nasıl gelecekti? "Daha evvel kapısını çalmışsa, ölümü ayak seslerinden tanır insan!" Nusret duymuş muydu o ayak seslerini? O bir şey duymuyordu. İnsan gizemli bir varlıktı, kendine bile. Derin bir soluk aldı. Nusret olsa, 'İnsan ölümlüyse doğduğu andan itibaren ölüm tehlikesiyle koyun koyuna yaşamıyor mu, bunda büyütülecek ne var? Cenneti düşün,' derdi.

Cennet var mı bilmiyordu. Ama hep, cehennemin onu hak edenler için var olmasını dilemişti. Cehenneme gitmesini istediklerini hatırlamaya çalıştı. İlkokul üçteki Selim ve...

Babam...

On üçünden beri hemen hemen her gece babasının cehenneme gitmesini dilediğini söylediğinde Nusret çok şaşırmamıştı. 'Eğer birisi sana annenin ölümünü izletiyorsa, onun için yapılan cehennem dileği haklıdır... Çünkü insanın annesinin ölümünü izlemek zorunda bırakılması kaba bir şiddet olmaktan öte, gelecekteki kendi ölümünü de seyretmesi demektir. Bu kolay kolay üstesinden gelinemeyecek bir korkudur...'

Ama onun ölümü annesininkine benzemeyecekti. Hatırlıyordu, bir keresinde günlüğüne şöyle yazmıştı: Gerçekle kurgu birbirlerine benzeyebilirler, ama kurgu her zaman daha mükemmel olmalıdır...

Ölmek istemiyorum... Burada ölürsem berbat bir kurguyla son demiş olurum. Ali'nin ölümü de boşa gider...

Kardeşi onu hep ağlatırdı. Ağlayacağını fark edince, saçmalıyorum diye düşündü. Korktum. Hepsi bu! Korkusunu sesiyle yatıştırsa, şarkı söyleyip ıslık çalabilse... Yaşamın güneşli çayırlarını düşündü. Hayır, çayırlardan çok uzaktaydı. Adalet, eşitlik, çocuk ve doğru için ölmek kolaydı. Ama böylesine sıradan bir ölüm için Tanrı'nın yardımına ihtiyaç vardı. "Sıradan insanda ilgimi çeken insanlık durumudur; büyük adamda, büyüklüğünün doğası ve araçları; bir azizde ise kutsallığının niteliği-

dir." Ya ben? Bende ne arardı Malraux? Evet, kesinlikle saçmalıyordu. Elini alnına götürdü. Ateşi mi çıkmıştı? Ölüm dışarda kol gezerken o burada yıllarca önce Malraux'dan yaptığı alıntıları hatırlıyordu. Neden?

Zeynep onu o sırada gördü: Malraux'nun sözlerini neden hatırladığını kendine sorduğunda. Mağaranın girişinde, dizlerinin üzerine çökmüş bir karaltı duruyordu. Adamın yüzü görünmüyordu ama apalotleri, sırtından başlayıp omuzların üstünde biten, kalaşnikofa göre daha kalın namlulu G-3, asker olduğunu ele veriyordu. Zeynep'in gözleri fal taşı gibi açıldı; ağzı ve burnuyla soluk alamıyordu. Şimdi kimi zaman şaşkınlıkla açtığı, kimi zaman öfkeyle kıstığı gözleriyle yaşıyordu sanki. Sonra bağırarak korunabilecekmiş gibi, art arda çığlıklar atmaya koyuldu. Bağırıyordu ama mağara buna rağmen derin bir sessizlik içindeydi. Neden sonra fark etti. Boğazındaki teller donmuştu, çığlıklar sese bürünmüyordu. Zayıflığımı ele vermemeliyim... Kurbanlar çoğu kez kurban gibi düşünenler arasından çıkar...

Zeynep hıçkırığa benzeyen derin bir soluk aldığında girişteki gölge yüzükoyun yere kapaklandı.

O da yaralı... Aklından geçen ikinci düşünce, silahını almalıyım, oldu. Ama yerinden kımıldamadı. Çünkü gölge tekrar hareket etmeye başlamıştı. Sürünerek içeriye girmeye çalışıyor; beni görmemeli... Zeynep iki kayanın arasına sinerek, soluk bile almadan beklemeye koyuldu. Gölge bir sümüklü böcek kadar yavaş ilerleyerek mağaranın ortasına kadar geldikten sonra hareketsiz kaldı.

Bayıldı! Silahı, silahını alabilirim. Belki suyu da vardır...

Zeynep göğsündeki kafesten kopup ağzının içine kadar yükselen yüreğini yutkunarak geri itti. Önce adamın baygın olduğundan emin olmalıydı. Soluğunu tutarak beklemeye koyuldu. Yüreği değil, şakakları atıyordu. Gözleri yüzünden ayrılmış, bir çift el gibi mağaranın girişine uzanmıştı. Yüreği artık tenis topuydu: Göğsünden ağzına sıçrıyor, tekrar göğsüne düşüyor, ardından hiç ara vermeden tekrar havalanıyordu.

On, on beş, belki de otuz dakika sonra sıçrayışlar yavaşla-

dı ve top hareketsiz kaldı. Zeynep gizlendiği kayaların arasından doğruldu. Yerde yatan gölge bu süre içinde hiç hareket etmemişti.

Arada uzaklığı koşarak geçip silahını almalıyım. Ama ya ayılırsa?..

Yüreğinin tekrar sıçramaya başlayacağını hissedince hızla gölgeye doğru atıldı. Bir saniye sonra adamın başındaydı. Yanılmamıştı, bir askerdi ve uzaktan göründüğünden çok daha uzun boyluydu, ayakları neredeyse mağaranın girişine kadar uzanıyordu. Zeynep kendini yere atarak adamın sırtına asılmış tüfeği kendine çekti. Ama silahı almayı başaramadı. Adam kayışı bileğine dolamıştı. Çığlık atmamaya çalışarak adamın kolunu altından çekip çıkardı ve tüfeği tekrar çekti.

Bu kez başarmıştı. İşte elinde bir G3 tutuyordu. Şimdi kampta TC silahlarının kullanımıyla ilgili eğitimin faydasını görecekti. Kayışa bulaşmış kanın zamk gibi eline yapışmasına aldırmadan kendini geriye atarak, namluya mermi sürüp silahın emniyetini açtı.

Adam başına gelecekleri anlamış gibi hafif bir sesle inledi. Gözleri kapalıydı, hâlâ kendine gelmemişti.

Onu öldürmeliyim... O bir düşman...

Parmağını tetiğe bastırdı.

Silahsız ve yaralı bir adam: Benim gibi...

Parmağını geri çekti. Girişten sızan ışıktan yararlanarak adamı inceledi. Üniformasının arkası renk değiştirmişti. Kan! O da Raperin gibi sırtından vurulmuştu.

Onu öldürmeme gerek yok. Burada bırakırmak yeterli. Kan kaybından ölür... Hem silah sesi yerimi belli eder. Belindeki ne?

Zeynep düşüncelerinin peşinden elini korkuyla adamın paçasındaki kasaturaya götürdü. Neden olmasın? Eğer gerekirse tüfek yerine bunu kullanabilirdi...

Hayır, birini böyle öldüremem...

Zeynep bir elinde tüfek, ötekinde kasatura, yerde yatan adamdan uzaklaştı. Onu neden öldürmüyordu? Düşünceler onu durduruyor, sorularsa kışkırtıyordu. Merakla doğruldu. İnsanın doğasında var olan o iyiliğin tutsağı mı olmuştu? Bu

gizli, boyun eğmez ve yok edilemez duygu sürgün edildiği yerden dönmüş, gördüğü, yaşadığı ve parçası olduğu vahşeti, içindeki o yatışmayacak öfkeyi bastırmış mıydı? Ritmik sesi duyunca eline baktı. Titriyor ve eli titredikçe sıkı sıkıya tutuğu G3 yere vuruyordu. Korku? Kasaturayı yere bırakarak elini alnına koydu. Ateşi vardı. Yara enfeksiyon kaptı! İnler gibi öksürdü...

Mehmet, derinlerden gelen yankısız sesi duyunca gözlerini aralamaya çalıştı ama başaramadı. Ölürsem yalnız ölmeyeceğim... Uykusunu aralayan düşünce inanılmayacak kadar huzur vericiydi. Doğanın ıssızlığında daha da keskinleşen yalnızlık korkusu, ölümden bile güçlüydü. Aslında ölmeye razıydı. Dayanılmaz olan, yalnız ölmekti.

Yakından gelen inlemeyi andıran çığlık ince kadın sesine benziyordu. Hayır, aslında bu çığlık değil, bir selamlamaydı. Yanındaki her kimse, Tanrı göndermişti onu. Adsız yoldaşın ciğerlerinin derinlerinden gelen yerleşik öksürüğü yoksul geçmişini mi, yoksa hastalığını mı ele veriyordu? Dudaklarını kımıldatmayı denedi. Dudakları gözlerinden daha itatkârdı.

"Kim var orada?"

İşte, kendine geldi.!.. Zeynep tüfeği doğrulttu. Ayağa kalkarsa onunla baş edemezdi. Tehlikenin kışkırttığı düşünceler beyninde çağıldıyor, hızla akan bir ırmak gibi ses çıkarıyordu: Onu öldüreceksem hemen vurmalıyım... Silah sesi!.. Öyleyse kasatura? Hayır, kasaturayla bile olsa yaklaşmayı göze almayacaktı. Adam göründüğü kadar güçsüz olmayabilirdi...

Uzun boylu gölge düşüncelerini bölerek tekrar konuştu.

"Kimsin?.."

Mehmet sorusuna cevap beklerken garip bir duyguyla ürperdi: Sanki çocukluğuna geri dönüyordu; inançlı olduğu yaşlara. Tanrı'ya duyduğu inancının geri geldiğini hissediyordu. Çocukken inandığı, sonra onu terk eden Tanrı şimdi ona ölüm ikizini göndermişti.

Tekrar mırıldandı. Sesi kendi kulaklarına bile ulaşmıyordu.

"Kimsin?"

"Sen kimsin? Sakın yerinden kalkma. Silahın bende... Kasaturan da..."

Mehmet sevinçle ürperdi. Yüzünü göremediği kadın aksansız bir Türkçe'yle konuşuyordu. Öyleyse PKK'lı değil. Ama sevinci kısa sürdü. PKK'lı olmayan bir kadın burada ne arar? O adını söylemeden öksürük nöbetine kapılan kadın konuşmayacaktı. Rütbesini atlayarak mırıldandı.

"Mehmet Esen, İzmir..." Biraz bekleyip sordu. "Seninki?"

Mehmet sözlerini bitirince ödünç alınmış bir mutlulukla gülümsedi. Ama kime borçlandığını bilmiyordu. Kararsız ses neden sonra merakını giderdi.

"Z..." Zeynep adını söylemek üzere olduğunu fark edince utançla ürperdi. Neden geçmişe gömüp unuttuğu adını hatırlamıştı ki? Öksürüğünü bastırıp meydan okuyan bir sesle adını söyledi. "Rojin... Adım Rojin."

Rojin! PKK'lı. Mehmet kımıldamaya çalıştı. Beli sancıyordu ama bacaklarını, kollarını hareket ettirebiliyordu. Vurulmuştu, ayılınca sürünerek buraya... Hatırlıyordu...

"Sana kımıldama dedim."

Mehmet eliyle önce tüfeğini sonra kasaturasını aradı. Tehditkâr bir sesle onu uyarıp duran kadın doğru söylüyordu. Silahsızdı. Buna rağmen sanki gezegenin üstünde bulabileceği son insana rastlamış gibi umutsuz bir kardeşlik duygusuyla ürperdi. Bu mutluluk birkaç dakika bile sürse aldırmayacaktı. İnsan yalnız ölmeyecek olunca, ölmek kolaydı.

"Nerelisin?" Sonra sorusuna –ona cesaret verircesine– kendi cevabını ekledi. "Ben İzmirliyim" Boşunaydı. Kendine Rojin diyen kadın konuşmaya niyetli değildi. Mehmet tekrar sordu. "Belli ki Batı'dansın. Burada ne işin var?"

Zeynep öfkeyle irkildi. Adamın sorusu kopacak kadar gerilmiş sinirlerini daha da germişti. Sesini yükseltti.

"Ben Kürdüm, asıl senin burada ne işin var?" Adamın cevabını beklemeden ayağa kalktı. Yüzü, elleri yanıyordu. Ateşi yükselmiş olmalıydı. Bu sırığı susturmalıyım diye düşündü. "Çeneni kapa. Elimdekini görüyor musun? Senin silahın."

Mehmet başını kaldırarak iki metre geride dikilen silahlı kadına baktı. Orta boylu, yaşlı sayılabilecek, bir bacağı aksayan, bandanalı bir militan! Ama bu loşlukta bile ışıkları toplayıp

yansıtan, umulmayacak kadar parıltılı şaşırtıcı gözleri vardı. Gerçekten dediğini yapıp onu vuracak mıydı? İnsan öldürebilecek birisine benzemiyordu. Ya ben? Ben insan öldürebilecek birisine benziyor muydum? Mehmet düşüncesinin saçmalığını fark edince başını yere yasladı. Burada herkes her şeyi yapabilirdi. Öldürmek bunların arasında en kolay olanıydı.

"Yaralıyım, sırtımdan..." Kadın cevap vermedi. Onu dinliyordu. "Bakar mısın?"

Yarasına bakmak mı? Beni ne sanıyor... Öfkenin hızlandırdığı sorular Zeynep'in zihninden art arda akıyordu. Sonunda birini seçti:

"Beni ne sandın? Hemşire mi?"

"Dışardaki kayalığın oraya çantamı bıraktım. İçinde kumanya var."

Kumanya! Zeynep öfkesini kontrol etmeye çalışarak durakladı. Şu lanet öksürükten de kurtulabilseydi. Ya su?

"Suyun da var mı?" İzmirli başını salladı. Göz göze geldiler. Adam oldukça yorgun görünüyordu. Yaşlı gözleri vardı. Er olamayacak kadar yaşlı! Zeynep aklına gelen düşünceyle gerileyip adamın omuzlarına baktı. Apoletleri sökülmüştü. Bunu neden daha önce düşünmemişti. "Subay mısın?"

Subay olsaydım beni vurur muydu? Mehmet başını salladı.

"Asteğmen... Hadi suyu al. Birkaç ilaç da var." Zeynep'in kararsız bakışlarını görünce mırıldandı. "Merak etme, istesem de kımıldayacak gücüm yok."

Doğru söylüyordu. Zeynep yine de karar vermek için birkaç dakika bekledi. Ellerini bağlasam? Ama yaralı da olsa onun kadar iri bir adama yaklaşmak tehlikeli olurdu. Alnı alev almıştı, bir bardak su için neler vermezdi. Gözlerini yerdeki adamdan ayırmadan mağaranın girişine yürüdü. Aydınlığa çıkar çıkmaz acıdan az daha çığlık atacaktı. Güneş ışığı, saatlerdir mağaranın loşluğunda etrafı görebilmek için genişlemiş göz bebeklerini dağlamıştı. Bir dakika sonra etrafı seçebilecek hale gelince tekrar yürümeye başladı. Etraf derin bir sessizliğin içindeydi. Sık sık arkaya, mağaranın girişine bakarak kayalığı gözden geçirdi. İzmirli doğru söylemişti. Çanta mağaradan on metre ötede du-

ruyordu. Alıp açtı. İki çorap, iki fanila, bir şişe su, üç kutu konserve, birkaç çikolata, piller, ilaçlar... Bir de mektup vardı. Zeynep kısa bir kararsızlığın ardından zarfı cebine koydu. Ateşinin giderek yükseldiğini hissedebiliyordu... İlaçlara baktı. Ateş düşürücü ve ağrı kesici! Her ikisinden de ikişer tane alıp şişedeki suyla içti. Sonra fanilanın birisini yırtıp bacağındaki iltihaplanmış yarayı sardı. İlacı, biraz suyu, yiyecek ve en önemlisi silahı vardı! Yola çıkabilirim. Ya o! İzmirli'nin canı cehenneme! Eğer şansı varsa kurtlar parçalamadan kan kaybından ölür... Düşünce onu rahatlattı. Onu öldürmek zorunda kalmadığı için gizlice seviniyordu. Ya birisini ölüme terk etmek? Bu da aynı şey değil mi? Sorusunu başka bir soruyla örttü: Benim yerimde o olsaydı ne yapardı?

Bulutların arasına saklanmış güneşi bulduktan sonra Batı'yı belirledi. Hayatının en zor yürüyüşüne başlamak üzereydi. Ağzına iki parça çikolata attı. Ne silah, ne de top sesi duyuluyordu. Saldırı bitmiş olmalıydı. Bizimkiler nerede? Cevabı boğuk iç sesi verdi: Aramadan bulamazsın... Önce gece boyu savundukları tepeyi bulup oradan etrafı gözlemeye, sonra hareket geçmeye karar verdi. Yürüyebilir miyim? Başarabilir miyim? İrade! İrade! İrade... Kulaklarında Reşo'nun sesi, kaygılarını ve İzmirli'yi arkada bırakıp yürümeye başladı. Hava daha öğlen olmasına rağmen kararmıştı. Aklından hiç çıkmayan sahne, daha doğrusu okurken hayalinde canlandırdığı o kasvetli, trajik resim, yamacın eğiminin azaldığı, utangaç bir yeşillikle kaplı düzlükte önüne çıktı: Havada ölümcül gaz, can çekişen sincaplar, atlar; boğulmuş, soluksuz kalıp ölmüş ağaçlar ve yerde can çekişen Ruslar... Resim, saldırının ardından bölgeyi kontrola gelen gaz maskeli Almanlarla tamamlanıyor. İkinci resim: Can çekişen Rusları gören Alman askerlerinin savaşı, düşmanlığı unutup silahlarını atarak türdeşlerini kurtarmak için çıldırmış gibi koşuşmaları, maskelerini Ruslara takmaları... İnsan kardeşliğinin kaçınılmaz hale geldiği o an... İnsanın, insan ölümünü izlemesinin kendi ölümünü izlemek olduğunu kavraması, insan olmanın derin, onulmaz hüznünü hissetmesi...

Zeynep, Malraux çevirdiği, onu okuduğu için sessiz bir lanet

savurdu. Romandan fırlayıp gelen resimler soluk almasını engelliyordu. Sanki havada Rus cephesinden uçup buraya kadar gelmiş gaz vardı... Sesini yükseltti:

"İki resmi de ben boyadım, boyadığım gibi yırtar atarım... Önümü kesmelerine izin vermeyeceğim..."

Yitirdiği kararlılığını düşünceleriyle saklandığı köşeden çıkarıp tekrar yürümeye koyuldu. Birkaç adım atmıştı ki, yine sesiyle irkildi:

"İnsan kardeşliğinin kaçınılmaz hale geldiği an..."

Eliyle alnını sildi. Ateşi iyice yükselmişti. O sırada küçük bir damla eline düştü. Başını kaldırdı. Yağmur başlamıştı. Tepede toplanan bulutlar daha da şiddetleneceğinin habercisiydi...

Mehmet'in anıları renksizleşmişti. Siyah beyaz da değildi. Gerçek anlamda renksizdi. O kadar ki, Aslı'nın, beynine kazınmış, asla unutamayacağı yüzü bile belirsizdi. İçi burkuluyor, başı bayılacakmış gibi dönüyordu. Belki renkler bu nedenle solmuştu. Titreyince fark etti: Havanın ısınmasına karşılık üşüyordu. Kan kaybediyorum! Neden buydu. Başını mağaranın girişine doğru çevirdi. Kadın hâlâ dönmemişti. Çantayı mı bulamadı?.. Öfkeli sorusu hâlâ kulaklarındaydı: "Asıl senin ne işin var burada?"

Mehmet, burası kimin vatanı diye düşündü. Onun mu benim mi? Bir ucu kopuk vatan! Bunu hiç düşünmemişti. Belki de ikimizin de vatan diyebileceğimiz bir yer burası... Geldiğinde kadına bunu söyleyeceğim... Eğer buradan kurtulabilirse bu savaşı unutabilecek miydi? Ruhunu zalim bir efendinin buyruğuna vermek, kölesi olmak: Savaşmak buydu. Ama savaşı unutmak! Bundan emin değildi. İnsan arada kullandığı bir sözcüğü bulamaz, unutur, işte onun gibi bir şeydi: Kısa süren ve mutlaka geri gelen bir belleksizlik. Aklına Prof'un sözü geldi: "Eğer savaşı unutabiliyorsa, insan her şeyi unutabilir..."

Rojin! Neden dönmüyordu? Kuşku önce belirsiz bir soruydu sonra olasılığa dönüştü: Kadın, onu bırakıp gitmiş olabilirdi. Belki yaralı bir adamı öldürmeyecek kadar insaflıydı ama bu onun yaralı bir askere hemşirelik yapacağını kanıtlamazdı. Kaçtı! Kuşku bastırılamayacak kadar belirginleşince orta-

lık birden karardı. O koyu, başka hiçbir şeye benzemeyen yalnızlık, ölümü tek başına karşılama dehşeti tekrar bütün varlığını ele geçiriyordu. Alçak! Beni soyup kaçtı! Burada öleceğim ve kimsenin haberi olmayacak: Altan'ın, Balina'nın, annemin ve Aslı'nın... Sadece onun, sadece Aslı'nın haberi olsun isterim diye düşündü. Acı çeksin diye... Ölüm korkusunu bastıran bir hayal kırıklığıyla ürperdi. Terk eden acı çeker miydi?

Birden kendini öfkeyle bağırırken buldu:

"Rojin! Rojin!"

Üçüncü kez bağıramadı. Gücü kalmamıştı. Gözleri karardı, sonra önünde açılan sessizlik uçurumuna düştü.

Mehmet çok sonra gözlerini açtı: Hareketi hissettiğinde. Üstünde fare vardı. Sıçrayacakken omuzbaşındaki dizi gördü. Sırtında dolaşan, telaşlı bir eldi. Fare değil, el... Sevinçle ürperdi. Rojin! Demek gitmemişti. Neden çağırdığında cevap vermemişti?

"Sen misin?"

Kadın, "Benim," dedi.

"Gittin sandım."

Rengi ağarmış olsa da gözleri ışıl ışıldı! Mehmet, bu gözleri asla unutmayacağım, diye düşündü. Sonra asla sözcüğünün, kelime haznesi içindeki binlerce sözcüğün içinde en kısa ömürlü sözcük olduğunu hatırladı. Aslında sadece asla değil, bütün sözcüklerin ömrü tükenmişti. Hayat, umut, Avustralya... Başını önüne çevirdi. Rojin tüfeği uzağa, karşı duvara yaslamıştı.

Zeynep, "Gittim," dedi. "Ama yolculuk anca bir kilometre sürdü." Ardından adamın sormasını engellemek için devam etti: "Sırtın temizlenmeli..."

"Suyla olmaz... O içmek için..."

Zeynep pişmanlık içermeyen bir sesle adamın sözünü kesti:

"Zaten yarısını içtim... İlaçla..." Ayağa kalkıp tüfeğin yanındaki çantaya doğru yürüdü. Çekingenliği bırakmış gibiydi. "Sen de iç. Ağrı kesici ve ateş düşürücü..."

Mehmet gözlerini açıp kapadı. Rojin'in verdiği ilaçları çiğneyip biraz suyla yuttu. Kadın şişenin kapağını dikkatle kapattı.

İnkâr etse de hemşireliği iyi beceriyordu. O su içerken tekrar geriye çekilip sırtını mağaranın dibindeki kayalara yaslamıştı. Tüfek elinin altındaydı.

"Durumu nasıl? Sırtımın."

Zeynep bir an söylememeyi düşündü sonra vazgeçti:

"Kötü görünüyor," dedi. "Dediğim gibi, temizlenip, sarılması gerek."

"Sen de... Bacağın, sekiyorsun, yaralı mısın?" Kadın başını eğdi. Mehmet, soracaksam şimdi diye düşündü. "Neden geri döndün?"

Zeynep, Mehmet'i duyduğunda su şişesini tüfeğin yanına yerleştiriyordu. Soru yeni değildi: O da dönüş yolunda kendine aynı soruyu sormuştu. Neden dönmüştü?

"Bilmiyorum," dedi sonunda. "Ya küçük bir kentin ceviz ağaçlarını anlatan kitap[6] yüzünden ya da bu bacakla yağmur altında yürüyemediğimden... İkisinden birisi."

Hangisi doğruydu? Mehmet kitabı seçmeye karar verdi.

"Çok mu okursun?" Kadın bu konuda konuşmak istemiyormuş gibi bekledi sonra hafifçe başını salladı. Mehmet cesareti kırılmadan tekrar sordu. "Kitaplar bize işimize yarayacak ne öğretir? Yani burada?"

Zeynep, tam bir budala diye düşündü. Omzunu silkti.

"Benim olmasa da senin işine yaradı," dedi sonra. "Kitaplardan öğrendiklerim her neyse, geri dönmemi sağladı."

Mehmet biraz bekledi. Zihninde canlandırdığı düşmandan farklı birisi vardı karşısında. Eğitimli ve... Düşüncesini utanarak tamamladı: Vicdanlı. Sesini zaman zaman sertleştirmesine rağmen kadının şefkatli de olduğunu hissediyordu. Öyle gözleri olan birisi...

"Herhalde vicdanlı biri olmayı öğretiyor kitaplar," dedi. Rojin'in bu kez cevap vermeye niyeti yoktu. Kaç yaşındaydı acaba? Mehmet konuyu değiştirmeye karar verdi. "Yarayı temizlemenin bir yolu var." Kadının merakını uyandırmayı başarmıştı. "Su kullanmadan."

"Neymiş bu yol?"

6 Malraux'nun Altenburg'un Ceviz Ağaçları adlı romanı.

Mehmet boğazını temizledi.

"Bizim taburdaki doktor, eğer su yoksa, yaraların idrarla yıkanıp dezenfekte edilebileceğini söylerdi."

Zeynep şaşkınlıkla adamı süzdü. Şaka mı yapıyordu? Hayır, yapmıyordu. İçinden gülmek geldi ama kendini tuttu.

"İyi de idrarını beline nasıl dökeceksin? Sana ördek mi tutacağım? Demiştim, ben hemşiren değilim."

Adamın garip karşılığı kısa bir sesizliğin ardından geldi.

"Gerekli olan idrar benimki değil, seninki..." Mehmet, kadının bir şey söylemesine fırsat vermeden ekledi. "Sen benim, ben de senin... Yani yaralarımızın üzerine işeyeceğiz."

Zeynep bu kez kendini tutamadı. Keskin bir kahkaha attı. Mehmet tiz ses mağarada yankılanırken şaşkınlıkla kadına baktı. Şaşkınlığının nedeni kadının öksürüğü andıran kahkahası değil, Rojin'in başındaki bandananın yana kaymasıyla ortaya çıkan görüntüydü. Kadının çıplak kafasında hiç saç yoktu. Bu haliyle ölümcül bir hastalığa yakalanmış savunmasız bir çocuğu andırıyordu.

Zeynep, Mehmet'in şaşkınlığını fark eder etmez bandanasını başına oturttu. İçtiği ateş düşürücü terletmiş, başı kayganlaşmıştı. Ateşinin azalıyor olması iyi haberdi.

Adam ona dazlaklığının nedenini sormadı. Aklında başka bir şey vardı.

"Bana sorarsan yaralarımızın enfekte olmasını engellemenin başka yolu yok... Hem acele etmeliyiz. Uzun zamandır işemedim. Artık dayanamayacağım..."

Zeynep kuşkuyla adamı süzdü. Söylediklerinde ciddiydi. Bacağındaki enfeksiyonu engellemenin bir yolunu bulmalıydı. Belki TC'li doktorun bir bildiği vardı. Bandanasının düğümünü sıktı.

"Eğer üzerine çömelecek olursam, elimde kasatura olacak..." Mehmet başını eğdi: Kabul ediyordu.. "Mataran boş mu?" Mehmet başıyla hareketi tekrarladı. Zeynep devam etti: "Suyu matarana koyarız, sen de şişeye işersin."

Kırk dakika sonra ikisi de yaralarını temizleyip, sarmışlardı. Mehmet, Rojin eski yerine çekilince dakikalardır dilinin ucunda tuttuğu soruyu sordu.

"Kaç delik var?"

"Üç. Galiba ikisi kaya parçası, birisi kurşun..."

"Ön tarafta çıkış deliği yok. Kurşun içeride." Rojin cevap vermedi. Bu, evet demekti. "Çok zaman yok desene."

Zeynep yine cevap vermedi. Eğer bekliyorsa, boşunaydı, onu teselli edecek değildi. Üstelik söyledikleri doğruydu. En kısa zamanda kurşun çıkarılmalıydı. Bacağına dokundu. Duyduğunda gülmüştü ama yaraları dezenfekte etmek tahmin ettiğinden daha kolay olmuştu. Asker yüzükoyun yattığından onu görmemişti, o da askerin şişeyi dolduruşunu.

"Seninki ne durumda?"

Zeynep güçsüzlüğünü gizleyerek mırıldandı.

"Kurşun önden girip kemiğe rastlamadan arkadan çıkmış... Biraz enfeksiyon var."

Sorulara gebe, meraklı bir sessizliğin ardından adam tekrar konuştu.

"Şu anda en çok ne olmak isterdim biliyor musun?

Zeynep'in İzmirli'ye cevap vermeye niyeti yoktu ama adamın sesindeki keder onu sessizlikten vazgeçirdi.

"Ne olmak isterdin?"

"Kuş! Buradan uçup gitmek için..." Kadın konuşmayınca Mehmet sordu: "Ya sen? Her şeyden kurtulmak istemez miydin?"

Zeynep başını salladı.

"Kuş olup uçsan, nereye konacaksın? Sorun uçmak değil, konacak yer bulmak. Bu diyarda kuş olmak bizi kurtarmaz..." Biraz bekledi. Ne olmak istediğini biliyordu. "Ben Eskimo olmak isterdim."

Eskimo! Bu da nereden çıkmıştı? Mehmet boş gözlerle kadına baktı.

"Bu kadar sıcak bir yerde Eskimo olmak ha... Pek anlamadım?"

Zeynep, kendinden emin bir tavırla anlatmaya koyuldu. Sesi Eskimo olmayı uzun zamandan beri düşünüyormuş gibi heyecanlıydı.

"Eskimolar kendilerine İnuit derlermiş... İnsanlar yani. Onlara Eskimo diyen biziz. Eskimolar kendilerini sadece insan

sözcüğüyle tanımlıyorlar... Kürt, Türk, Arap ya da şu bu değil..." Zeynep milletleri saydıkça sesi giderek heyecanını yitirdi. "İnuit olabilsek, sadece insan olmakla yetinebilsek?"

Kadın sözlerini umutsuz bir dilekle bitirince Mehmet düşünmeye koyuldu. Pek haksız değildi. Bu kadar güneyde İnuit olmak mümkün olsaydı, bu mağarada iki düşman yerine iki insan olarak bulunabilirlerdi. Rojin'e baktı: Onu ilginç bulmakta haklıydı. Prof'u bile şaşırtacak bir kadın vardı karşısında.

Nasıl olmuştu da dağa çıkmıştı? Cevap alıp almayacağına aldırmadan sordu.

"Buraya gelmeden önce ne yapıyordun?"

Zeynep kuşkuyla adamı süzdü. Fark etmez! Vereceği bilgi askerin işine yaramayacaktı.

"Edebiyat doktorası... Aynı zamanda kitap tercüme ediyordum."

Mehmet, yanılmamışım diye düşündü. Hayat garip raslantılarla doluydu. Hayatında sadece iki doktoralı insan tanımıştı, ikisi de Hakkâri'de karşısına çıkmıştı. Acaba tüm Hakkari'de üçüncü bir doktoralı var mıydı? İyi de burada ne yapıyordu?

"Şaşırdın mı?"

Mehmet başını sallamaya çalıştı ama başaramadı.

"Şaşırdım... Edebiyat doktorası yapan biri nasıl olur da her şeyi bırakıp boş bir hayalin arkasına takılarak buralara gelir?" Kadını kızdıracağını bile bile devam etti: "Bu savaşı kazanabileceğine inanıyor musun? Bir yanda siz, bir yanda tanklar, toplar, uçaklar, helikopterler, koskoca bir ordu... Bu mümkün mü?"

Aynı terane! Zeynep uykunun göz kapaklarını kapamaya çalışan sinsi parmaklarını eliyle savarak cevap verdi:

"Bak asker! Bizi her şeye mahküm edebilirsiniz, ama korkaklığa asla... Galip gelemeyecek bile olsa, ulusların onurlarıyla mağlup olma hakları vardır. Tarih bunun örnekleriyle doludur." Rojin belki yorgun görünüyordu ama ateşli, inançlı bir hatipti artık. Kadın, Mehmet'in gözlerinin içine bakarak yemin eder gibi sözlerini bitirdi. "Eğer özgürlük olmazsa, kader bana iyi bir ölüm bağışlasın..." Biraz bekleyip sordu: "Galip gelmek neden imkansız olsun? Vietnam'ı unuttun mu?"

Mehmet, "Vietnam'da gerillaların arkasında hem Kuzey Vietnam hem de Rusya vardı," dedi. "Orada galip gelen, son darbeyi vuran gerilla değil, düzenli orduydu..." Tartışmayı daha fazla sürdürmeye niyeti yoktu. Özellikle de tartıştığı öfkeli kadın tüfekten yirmi santim uzakta otururken. Ama kadının inatçılığında dayanılmaz bir kışkırtıcılık vardı. Son sözünü sakınmayacaktı. "Ulusların mağlup olma hakları olsa da tarih kitapları sadece galipleri yazar. Parsayı hep galipler toplar. Bunu unutmamalısın..."

Zeynep elini gözlerine götürdü. Ne kadardır uyumamıştı? En az kırk sekiz saat... Ama İzmirli sırığa dersini vermek için önüne geçilmez bir istek duyuyordu.

"Tarih kitapları safsatalar için en uygun yer. Sen tarih nedir biliyor musun?" Mehmet cevap vermedi. Zeynep devam etti: " İnsanlık suçlarının kronolojik dökümü..." Yaralı olmasaydı, bu herifi vururdum diye düşündü. "Kaç aydır buradasın?"

Mehmet kuşkuyla tüfeğe doğru eğilen kadına baktı. İnsan olmaktan vaz mı geçiyordu? Gözlerini kadının sinirli ellerinden ayırmadan cevap verdi.

"Sekiz..."

"Kaç gerilla öldürdün?"

Hâlâ tüfeğe uzanmamıştı ama yargılamaya başlamıştı bile. Mehmet, tuzağına düşmeyeceğim diye düşündü.

"Hiç diyebilirdim, ama demeyeceğim. Sadece ölmemeye çalışıyordum..."

Zeynep, "Nefsi müdafa ha?" dedi. Yüzünü buruşturdu. "Ne zaman bu lafı duysam midem bulanır. Ne rastlantı, katiller de kendini böyle savunurlar."

Onunla baş etmek zordu. Mehmet gözlerini kaçırdı. Ne yapıp etmeli, silahı elinden almalıydı.

"Ya sen? Senin ellerin temiz mi?"

Zeynep gece üzerine doğru atılan gölgeyi hatırladı sonra bağırarak karşılık verdi. Yorgunluk ve uykusuzluk onu sarhoş etmişti.

"Ben hem kendimi, hem de vatanımı koruyordum."

Mehmet ayakta olsaydı omuzlarını silkerdi.

"Sen vatanını korumak için savaşıyordun, ben de vatanımı böldürmemek için... Burasının benim vatanım olmadığını söylemeye kalkma. Bana hep burasının vatanın bir parçası olduğu öğretildi. Uzun lafın kısası, ikimizin de gerekçeleri aynı..."

"Burası sizin vatanınız değil, burası patronluk yaptığınız yer... Üç, belki de beş yıl. Yeni yüzyılın başında buradan gitmiş olursunuz." Zeynep söylediklerine inandığını göstermek için başını güçle salladı. "Bu coğrafyada barınmanız mümkün değil..."

Mehmet, sırtı ağrımasa daha keskin bir kahkaha atardı. Ama omuzlarına kadar tırmanan kramp gülüşünü engelledi.

"Sen bize altı yedi yıl biçtin. Oysa bir arkadaşım, yirmi yıl sonra buraya kışladığınız dağlarda oğluyla kayak yapmaya geleceğini söylüyordu..." Ama öldü demedi. "O, mühlet konusunda senden daha cömert."

Zeynep, "Yirmi yıl ha?" diye mırıldandı. Sonra güldü. "Eğer sağ kalırsan, 2013'de nerede olduğunu hatırla. Her şey değişecek!"

Mehmet biraz bekledi. Karşısındaki kadın ne kadar samimiydi.

"Senin bizden ne farkın var? İstanbullusun, peki, sen bu topraklarda barınabilecek misin?" Sözlerine ara verince Rojin'i şaşırttığını fark etti. Demek o da kendine bu soruyu sormuştu. Sabaha kadar... "Sabaha kadar tartışsak birbirimizi ikna edemeyiz," dedi kadını içine düştüğü sessizlikten çıkararak. "Galiba en iyisi İnuit olmak. Sadece insan olmak..."

Zeynep'in aklına birden *master* tezinin girişine de yazdığı o cümle geldi. Hayat ne garipti. "Bunun anlamı nedir?" diye soran jüri üyesini şimdi cevaplamak isterdi.

"Büyük uygarlıkları, dünyanın anlamı konusunda ölümün ilham verdiği soruları sormaktan kaçınmayan insanlar yaratmıştır. Ulusları yaratanlar da onun için ölmeyi göze alanlardır..."

"Hep böyle büyük laflar mı edersin sen?" Kadın cevap vermeyince Mehmet devam etti: "Benim korumaya çalıştığım ulusu yaratanlar da ölmeyi göze aldılar... Bak, bence şu anda yapa-

bileceğimiz en iyi şey, oturup paçayı kurtarmamıza yardım etmesi için Allaha yakarmak..."

Zeynep birden tiz bir kahkaha attı. Asteğmen'in Tanrı'yı hatırlaması komikti. Karşısındaki adamı küçümsemek ona zevk aldığını saklamayacağı bir üstünlük duygusu veriyordu.

"Tanrı'yı seven yoksul, bunun tek taraflı bir aşk olduğunu bilmez. Tanrı seni asla duymaz asteğmen..." Sözlerine kısa bir ara verip merakının peşinden öne doğru eğildi. "Tanrı'ya inanır mısın?"

Savaşan insanın Tanrı'ya inanması kolay değil... Mehmet başını salladı.

"İnanmasam da inanca saygı duyarım."

Sözleri kadını bir kez daha güldürdü.

"İnanca saygı duyarız, ama inancın belkemiği olan vicdanımızın içine düşmekten korkarız... Tanrı'ya inanmaz, ama cehennemi kabulleniriz... İnsan işte böyle garip bir yaratık."

"Tanrı vicdan mı sence?"

Zeynep başını salladı. Kararsızdı. Sadece vicdan olduğuna inanmıyordu.

"Tanrı insanın ölümle uzlaşma arzusunun sonucudur. Ölümlü insanın ölümsüzlük düşü... Şöyle de diyebiliriz: İnsan, Tanrı'yı yaratıp ona ölümsüzlük verdi, Tanrı da ona ölümden geri gelme umudunu..."

Kadının sözleri Prof'unkiler kadar akıl karıştırıcıydı.

"Tanrı, insanın ölümü aldatmak için bulduğu bir araç mı demek istiyorsun?"

"Öyle de denebilir."

Mehmet başını salladı. Daha iyi bir fikri vardı.

"Bence Tanrı dağ demek... En azından burada." Kadın cevap vermedi. Belki de Tanrı'dan sıkılmıştı. Sessizliği yine Mehmet bozdu. "Operasyon bitti mi, haberin var mı?"

Zeynep başını salladı.

"Hiçbir şeyden haberim yok..." Sonra sesini sertleşti. "Bana soru sorman sinirimi bozuyor, haberin olsun."

Bu bir uyarıydı. Mehmet elini kaldırıp, susacağını belirtti. Kadın ayağa kalkacakmış gibi toparlandı.

"Okuduklarımdan öğrendiklerim beni buraya geri getirdi, ama artık kitap bitti. İlacı, yiyeceği ve suyu paylaştıktan sonra gideceğim." Zeynep, adamın bir şey söylemesine fırsat vermeden devam etti: "Çantanda birkaç pil var. Telsizle yardım isteyebilirsin. Seni öldürmediğim için şanslısın, şansını zorlama... Anladın mı?"

Mehmet bekledi. Gerçekten dediğini yapabilir miydi? Başını salladı.

"Çatışmada belki. Ama yaralı bir adamı öldürebileceğine inanmıyorum."

Zeynep tedirginlikle doğruldu.

"Parmağını kımıldatırsan şarjörü üzerine boşaltırım." Biraz bekledi. "İnanmıyor musun?"

Mehmet, "Hayır," dedi. "İnuitler inuitleri öldürmez."

Zeynep kararsızlık içinde bekledi. Ya kalkmaya kalkışırsa.

"Dediğim gibi, gidiyorum. Bundan sonra başının çaresine kendin bakacaksın."

Sözlerini bitirince adama baktı. Söyleyecek başka bir şey kalmamıştı.

Zeynep'e cevabı, mağarayı aydınlatan davetsiz bir ışığın ardından içeriye dolduran şiddetli bir gökgürültüsü verdi. Zeynep oturduğu yerden doğruldu. İki saattir ince ince yağan yağmur şimşeklerle aydınlanan bir sağanağa dönüşmüştü. Birkaç dakika içinde yağmur o kadar şiddetlendi ki, içeriyi mağaranın iki yanında, yukarıdan aşağıya akan derelerin sesi doldurdu. Son sözü Tanrı ya da Zeus söylüyordu.

"Anlaşılan inanmadığımız Tanrı beni terk etmene izin vermeyecek."

Zeynep adama cevap vermedi. Mağaranın girişinde karartan, öğleyi geceye çeviren yağmuru izliyordu. Gülmemek için kendini zor tuttu. Susuz kalmışken şimdi de selde boğulacaklardı.

İkisi de aynı anda bağırdılar.

"Su!"

Zeynep yerinden doğrulup kalan suyu içmesi için matarayı Mehmet'e uzattı. Ardından bir elinde şişe, bir elinde matara mağaranın girişine yaralı bacağını sakınarak sek sek oynar gi-

bi koştu. Döndüğünde başındaki bandana ve omuzları sırılsıklamdı.

Mehmet, "Şişeyi ben alırım," dedi.

Sonra şişedeki suyu kana kana, dibine kadar içip tekrar doldurması için kadına uzattı. Hava açıncaya kadar yalnız kalmayacaktı. On dakika sonra kadın ona Dardenel kutusunu uzatınca, sadece krakerlerle keki alıp iki kutuyu da ona bıraktı. Uzun zamandır balık yememiş olmalıydı. İnsan yaradılışının budalalığa eğilimi şaşırtıcıydı. Ölümün eşiğinde gezinirken bile yemekle mutlu olabiliyordu. Yaratıcı bir budalalık diye düşündü Mehmet. Savaşın ortasındaydılar, yaralıydılar, dışarıda cehennem yeryüzüne inmeye çalışıyordu.

"Savaş, yaralar, şimşek, yağmur... Tam bir trajedi," dedi "Bu kadarı Tanrıları bile yorar..."

Kadın gülümsedi.

"Bak, sen de büyük laflar etmeye başladın."

Mehmet gözlerini kapattı. Su sesi varlığını unuttuğu Tanrı'nın fısıldadığı ninniyi andırıyordu. On dakika sonra uyumuştu.

Uyandığında mağaranın içini nemli bir loşluk doldurmuştu. Gece olmak üzereydi. Neden sonra gözleri karanlığa alışınca Rojin'i, daha doğrusu karartısını gördü. Gitmemişti, bacaklarını bir cenin gibi karnına çekmiş, sırtını mağara duvarına yaslamış, yüzü ona dönük, uyuyordu. Kollarının arasında bir sevgili gibi sarıldığı tüfeğin namlusu, nereden geldiği belli olmayan cılız ışıkta şaşırtıcı bir şekilde parlıyordu. Mehmet sesleri dinledi. Tanrı susmuştu: Yağmur hafiflemiş ya da dinmiş olmalıydı, o korkutucu, şelaleden dökülen su gürültüsü kesilmişti. Ama içerisi iyice soğumuştu.

Mehmet bir süre, iki metre ötede soluk alışını duyabildiği şekilsiz karartıyı seyretti. Yanına kadar sürünüp onu öldürebilirim... Karanlığın diriltiği şeytanın kulağına üflediği düşünceyi çabucak aklından kovdu. Edebiyat doktoru kadar olmasa da, o da kitap okumuştu. Eliyle alnını tuttu. Soğuğa rağmen ateşi hissedebiliyordu. Gözlerini kapadı. Gördüğü rüyayı hatırlamıyordu. Birbirinden kopuk, farklı zamanlara ait bölük pör-

çük görüntüler: Döktüğü dutlarla toprağı balçığa çeviren o büyük ağaç; ölümünü gizlemek için deliğine saklanan kedi; karınca yuvaları; bahçede kazanda çamaşır yıkayan iri göğüslü kadın; peşinde kedi ordusu, sokakları narasıyla çınlatan kokareçci... Ama rüyasının çocukluğunun mutlu dönemiyle, yetim ve öksüz çocukların kaldığı, yüksek taş duvarlarla tren yolundan ayrılan yuvadan sık sık kaçan Osman'la birlikte Karşıyaka'nın keşfedilmemiş bahçelerinde yaşadıkları serüvenlerle ilgili olduğunu biliyordu.

Mehmet sırt adalelerini sıktı. Beli zonkluyordu ayaklarını hareket ettirdi: Ağrı yoktu. Yürüyebilir miyim? Yana dönüp bacaklarını karnıma çekmeye çalışınca belinden kuyruk sokumuna inen keskin, bıçaksı bir acıyla durakladı. Ağrı kesici almalıydı.

"Yerinden kalkmayı düşünüyorsan silahla kasaturan bende..."

Demek uyumuyordu.

Mehmet, "Üşüdüm," dedi. Yüzünü görüp görmediğini bilmeden kadına baktı. "Senin gibi."

Cevap neden sonra geldi. Kadının aklında bir şeyler olmalıydı.

"Ateş yakacak odunumuz yok..."

Koyunlar üşüyünce ateş yakmazlar!

Mehmet "Birbirimize sarılabiliriz," dedi. "Koyunlar soğukta ve sıcakta birbirlerine yaslanırlar."

Cevap bu kez gecikmedi.

"Yat yerinde, seni bilmem ama ben koyun değilim! Kımıldamaya kalkarsan..."

Kadın tehdidinin arkasını getirmedi. Mehmet kısık sesle açıkladı.

"İlaç almam gerek. Ağrım var... O yüzden..."

Kadın bir süre sessizliğini korudu ardından homurdanarak yerinden kalktı, çantadan çıkardığı ilaçları uzattı.

Üç dakika sonra mağara tekrar mezar sessizliğine bürünmüştü. Sahiplerini içine almaya hazırlanan mezar! Haklıydı: mağara en çok mezara benziyordu. İki yarı canlı ceset... Düşünce Mehmet'i irkilti. Mezar korkusundan kaçmak için gözlerini

kapamadan, hâlâ zihninde dolaşan parçaları birleştirerek gördüğü rüyayı hatırlamaya çalıştı. Çocuksu, uzak, yitip gitmiş bir mutluluk! Çıkarabildiği buydu. İlaç etkisini gösterip ağrısı azalınca tekrar uykunun derin kuyusuna düştü.

Belki saatler, belki birkaç dakika sonra garip bir kokuyla tekrar uyandı. Derinlikten yoksun bir zaman... Burun deliklerini açtı. Gece, karanlık ve soğuk kokuyordu. Ancak şaşırtıcı bir durum vardı. İyice artan soğuğa rağmen sırtı sıcaktı. Aklına gelen düşünce ürpertici bir endişeyle noktalandı: Yaralarım kanıyor, kendi kanımla ısınıyorum... Sırtındaki basınç...

"Tüfek uzakta, ama kasatura elimde..."

Rojin! Kadın arkasında, ona sarılmış yatıyordu. Mehmet'in korkusu bir anda meraka dönüştü.

"Demek koyun olmaya karar verdin?"

"Donmaktan iyidir..."

Kadın bu son sözleriymiş gibi sustu. Mehmet de ona uyarak kımıldamadan bekledi. Ne zaman yanına gelmişti? Uyuduğundan emin olduğunda! O da uyumuş olmalıydı. Uykusuzluğun korkudan güçlü olduğunu biliyordu.

"Uyurken sayıklıyorsun..."

Hayır, uyumamıştı. Mehmet meraksız görünmeye çalışarak sordu.

"Neler söyledim?"

"Ona, Aslı'ya öfkenden söz ettin..."

Aslı! Nasıl bilebilirdi? Mehmet kendisini de şaşırtan bir çabuklukla yattığı yerde ters döndü.

"Kımıldama! Kasatura..."

Ani hareketi onu ürkütmüş, kadın yanındaki adamın döndüğünü fark eder etmez ayağa fırlamış, tüfeğin yanına gitmişti.

"Aslı'yı nereden biliyorsun? Aslı mı dedim?"

Kadının cevabı gecikmedi. Sesi soğuktan mı titriyordu, korkudan mı, belirsizdi.

"Mektubu okudum... Çantandakini."

Mektup! Nasıl da unutmuştu? Mehmet cevap vermeden kadına sırtını dönerek az önce uykudaki durumunu aldı. Birkaç dakika sonra tedirgin ayak sesleri arkasından yaklaştı çok geç-

meden tekrar sırtında o sıcak basıncı hissetti. Soğuk da uykusuzluk gibi korkuyu bastırıyordu.

Mehmet konuşmaya başlamadan önce kadının iyice yerleşmesini, soluğunun düzene girmesini bekledi.

"Operasyonlardan önce evdekilere mektup yazıp vedalaşmak adettendir."

Kadın cevap verip vermemekte kararsızdı. Konuştuğunda sesi özür diler gibi incelmişti. Ama düşüncelerini gizlemeye niyeti yoktu.

"Seninkine pek vedalaşmak denmez. Daha çok öfkeni kus..."

Mehmet kadının sözünü kesti.

"Onun kim olduğunu bilmiyorsun. Öncelikleri hep bencilce olurdu...." Evvelki gün mektupta yazamadıkları şimdi dudaklarındaydı. "Acı ve hasret çekmez, ikisini de bana bırakırdı. Çoğu insan özgürlüğünü nasıl değerlendireceğini bilmez. O, bilenlerdendi. O özgürleştikçe ben köleleştim. Hem de nasıl köleydim: Kölelerinin kendine bakmasına izin vermezdi. Gözler hep onun üzerinde olsun isterdi. Oysa sık sık, insanın bakmaktan, seyretmekten bıkmadığı kişi kendisidir, derdi..." Mehmet, aylardır tekrarlaya tekrarlaya ezberlediği düşüncelerini bir solukta söyledikten sonra uzun bir süre sustu. Kadın o tekrar konuşuncaya kadar sessizliğini bölmedi. "Özetle öfkemi kustuğum kadın beni hiç anlamadı."

Rojin'in şişe kapağının açılmasını andıran kısa, bir anda sonlanan gülüşü, sırtının yay gibi esnemesinin ardından geldi.

"İnsanın sık sık kapıldığı bir hevesin adıdır anlaşılmak. Mutsuzluğumuza meydan okuyamadığımızda, onunla baş edemediğimizde, böyle bir hevese tutuluruz."

Mehmet rahatsız bir şekilde kımıldadı. İnsanın her şeyi bu kadar açık gören bir dinleyicisinin olması rahatsızlık vericiydi. Bir mektuptan bütün hikâyeyi öğrendiğini mi sanıyordu? Gördüğünü sandığı resmin hangi ayrıntılarının eksik olduğunun farkında olsa!

"Evet, zarifti, çok güzeldi, ama ruhu kabaydı. Ve asıl katlanılmaz olan, kabalığını umursamaz oluşuydu."

Kadının sırtı tekrar esnedi. Ama bu kez gülmemişti.

"Umursamaz kabalık... Bunu sevdim."

Hepsi bu kadar da değildi. Mehmet sesini alçalttı.

"Onun yüzünden sporu bırakıp zengin olma hırsına kapıldım..."

"İnsan kapılacaksa önemli hırsa kapılmalı." Kadının sesindeki küçümsemeye aldırmadı. Onun yerinde olsa o da aynı biçimde düşünürdü. Kadının sorusunu, küçümsemesinin zenginliğe yönelik olduğunu anladığında duydu. "Kendini seviyor musun?"

Mehmet şaşkınlıkla durakladı. Soru beyninde yankılanıyordu: seviyor muyum?

"Pek değil."

"Birisini sevmek bize kendimizi de sevmeyi öğretir... Bana sorarsan, onu, Aslı'yı sevmemişsin..."

Kadın sanki anılan uyandırmak istemiyormuş gibi alçak bir sesle konuşuyordu. O da terk edildi! Mehmet düşüncesini seslendirdi.

"Seni de mi terk ettiler?"

"Hayır..." Kadının şaşırtıcı cevabının arkası da vardı: "Galiba ben terk ettim."

O da bir Aslı! Mehmet

"Neden terk ettin?"

Zeynep kısa bir duraklamanın ardından cevap verdi:

"Buraya gelmek, saflara katılmak için." Sonra adamın konuşmasına izin vermeden devam etti: "Aslında nasılsa ayrılacaktım. Bahanem bu oldu."

"Onu sevmiyor muydun?"

Zeynep bir süre bekledi. Sevmiyor muydu? Emin olmadığı kendi sevgisi değil, Nusret'inkiydi. Susmalıyım diye düşündü ama kendini tutamadı.

"Onun bana duyduğu şey... Her neyse eksikti: Tutkusuzdu. Çok sadeydi ama aşk adını verip vermeyeceğimi bilmediğim bu garip duygunun sadeliği belirgin bir incelik taşımıyordu. Zaten bana hiç aşka inanmış bir insan izlenimi vermedi..." Biraz düşündü. "Baştan çıkarmayı iyi biliyordu, ama baştan çıkarmanın, baştan çıkmakla başladığını unutmuştu..."

Zeynep devam etmeden sustu. Birden her şey çok belirginleşmişti. İçinde yaşadığı, başrolünü paylaştığı gerçeküstü bir filmi izler gibiydi. Bir mağarada, yarasına işlediği bir TC asteğmeniyle sırt sırta yatıyor ve aşktan söz ediyorlardı. Tanrı mucize yaratacağı zaman gizemli, karmaşık yollar izler! Mucize neydi? Kurtulmak mı?

"Aşk üzerine epeyce düşünmüş olmalısın..."

Zeynep, "Öyle," diye cevap verdi adama. "Aslında her şeyin üstünde düşünürüm ben... Neyse, artık uyuyalım, yağmur sabaha kesilecek gibi."

Sabah! Mehmet gözlerini kapadı. Ve şaşırtacak kadar kısa bir süre içinde uykuya daldı.

Uyandığında ateşi düşmüştü. Geriye yaslanıp sırtını yokladı. Rojin yoktu, anlaşılan ondan önce uyanmıştı. Gerindi. Gece sanki yorgunluğunu, yaralarını bir merhem gibi kaplayıp geçirmişti. Suya uzandı. O zaman fark etti: Dışarıda hava aydınlanmıştı. Yağmur da –o çağlayan sesi kesildiğine bakılırsa– durmuş olmalıydı.

Rojin'i şişeyi yerine bıraktığında mağaranın kapısında gördü. Keşiften dönmüşe benziyordu.

"Etraf sakin, yağmur da kesilmiş," dedi. Sonra lafı bekletmedi. "Ayrılık zamanı. Sana bunu bırakacağım."

Omuzunda iki tüfek asılıydı. Anlaşılan kendine bir keleş bulmuştu.

Mehmet, "Tamam," dedi. "Beni mağaranın kapısına çıkar." Kadın yanına gelince mırıldandı. "Sana borçlandım."

"Savaşta hayatta kalan biri her zaman borçludur derler..."

Mehmet minnettarlığını alçakgönüllü bir gülümsemeyle kabullenen kadına baktı. Acaba başına neler gelecekti?

"Sizinkileri bulabilecek misin?"

"Ben aradığımı hep buldum."

Oyuncağını koyduğu yerde bulacağını sanan bir çocuk gibi kendinden emindi. Mehmet elini uzattı. Yirmi dört saat sonra ilk kez ayağa kalkacaktı.

Rojin onu mağaranın önüne oturtunca Mehmet yeni bir gezegene gelmiş gibi merakla etrafı süzdü. Uykunun gölgeli top-

rakları mağaranın loşluğunda, geride kalmıştı. Gün dışarıda Tanrı'yı uyandırıyordu. İleride testere ağızlı koyu tepeler, ufuktaysa kaygılı bir aydınlık vardı. Ölümün sabrının olmadığı bu yerden kurtulma ihtimali neydi? Düşman hatlarının gerisine atlayan paraşütçülerin yüzde seksen sekizi ölürmüş... Yüzde on iki yaşama şansı belki bir istatistikti ama istatistiğin, peşin hükmü ortadan kaldırmak için var olduğunu biliyordu. Yaşam tutkunu değildi ama yine de sırtı zonklasa, sinsi bir mermi bedenine ölümün tohumunu atmış olsa da, ölüm fikrini peşinen kabul etmeyecekti. Nasıl gölgesiz güneş olmazsa, yaşam umudu olmayan bir gelecek de yoktu.

"Al!"

Rojin ona son sigarasını uzatıyordu. Sigarayı çölde kalan son mataradan su içer gibi, yudum yudum nefeslediler: Eşit ve kardeşçe. Rojin son nefesi ona bırakarak doğruldu ve kalktığı yeri işaret etti. G3'le kasaturayı yana, onun uzanabileceği bir yere bırakmıştı. Mehmet bir an kadının ona sarılacağını düşündü ama Rojin hiçbir şey söylemeden yamaçtan aşağıya doğru yürümeye koyuldu.

Mehmet çantadan pilleri çıkarıp telsize yerleştirdi. Hayatının en iyi günü değildi ama hiç olmazsa önünde yaşayacağı, Avustralya umudunu canlı tutabileceği bir gün daha vardı. Hayatını borçlu olduğu, bir daha görmeyeceğini bildiği –tortusuz bir inançla süslenmiş düzen ve inanç yıkıcısı– kadın aşağıda kayalar arasında gözden kaybolmak üzereydi. Çok uzakta, gökyüzünde bir uçak onu kaderiyle baş başa bırakmış Güneydoğu'ya, Avustralya'ya doğru uçuyordu. Uzaklaşan bir kadın ve bir uçak! Ancak filmlerin sonunda rastlanacak bir görüntü diye düşündü. Belki de bütün hayatı boyunca katıldığı her büyük yarışta ikinci olmuş birisinin başrolünü oynadığı sıkıcı filmin sonuna gelmişti. Burada ne öğrenmişti? Hayatta kalmak! Yakup, Saldıray, adlarını hatırlamadığı onca er ve öldürdüğü PKK'lıların öğrenemediği dersin sonuna varmıştı... Ama hepsi bundan ibaret değildi. Yavaşça, Rojin'in göremeyeceğini bilerek başını salladı. İnsanlığımızın temelinde ne yatıyor? İnsan savaşın sonunda asıl bunu öğreniyordu. Gülümsedi. İşte niha-

yet savaş hakkında kararlı, kesin bir düşünce edinmişti: İnsan olmak, düşman olmaktan daha kolaydı.

Geriye yaslandı, elini kaldırarak, kısa bir süreliğine durarak geriye dönüp elini sallayan Rojin'in selamına karşılık verdi; sonra telsizin mandalına bastı. O sırada fark etti: Tepeye Homeros'un şiirlerindeki gibi tunç bir gökyüzü asılmıştı.

3 Mart 2013, Ankara

Bu romanın hazırlık araştırmasında yaptığı değerli katkılar için Füsun Iğdır'a ve son kontroller için Asım Aksade'ye teşekkür ederim.